

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Saray Nazırlığı'ndan İmparatorluğa
Karolenj Dış Politikası (687-814)

Doktora Tezi
Atakan Çiçek

Aralık 2024

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Saray Nazırlığı'ndan İmparatorluğa
Karolenj Dış Politikası (687-814)

Doktora Tezi

Atakan Çiçek

Danışman

Prof. Dr. Fatih Durgun

Aralık 2024

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Atakan Çiçek tarafından hazırlanan “Saray Nazırlığı'ndan İmparatorluğa Karolenj Dış Politikası (687-814)” başlıklı bu Doktora Tezi, Tarih Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Fatih Durgun

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Birsal Küçüksipahioğlu

İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Oğuz Yarlıtaş

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Kutlu Akalın

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Salikoğlu

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 19/ 12/ 2024

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığında yazılan bu tezin Chicago yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun dipnot kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Fatih Durgun

Etik İlkelere Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Atakan Çiçek

ÖZET
SARAY NAZIRLIĞI'NDAN İMPARATORLUĞA KAROLENJ DİŞ
POLİTİKASI (687-814)

Çiçek, Atakan

Doktora Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Prof. Dr. Fatih Durgun

Aralık 2024

Franklar, Merovenj Krallığı'nın iki asırdan fazla süren hakimiyeti altında yerel bir güç olmaktan öteye geçememişlerdir. Ancak Pepin Ailesi'nin yükselişi ile bu durum köklü bir değişime uğramıştır. Saray Nazırlığı görevini üstlenen II. Pepin, kısa sürede Merovenj Krallığı'nın siyasi birliğini sağlamış ve böylece Pepin Ailesi'nin kesintisiz iktidar dönemi başlamıştır. Bu iktidar, 60 yıl gibi kısa bir sürede Karolenj Krallığı'na ve nihayetinde bir imparatorluğa evrilmiştir. Franklar, Batı Hristiyanlığı'nın lideri haline gelirken ekonomik, sosyal ve askeri anlamda zirveye ulaşmıştır. Bu dönüşümün ana nedeni, II. Pepin ve onu takip eden Karl (Martel), III. Pepin (Kısa) ve Karl'ın (Büyük) istikrarla geliştirdiği idari mekanizmadır. Bu liderler, yıldan yıla güçlenen bir merkezi otorite tesis etmiş ve tüm Frankia'da muhalefeti kontrol altına almışlardır. Pepin Ailesi'nin tahtı ele geçirmesindeki asıl belirleyici faktör, dış politikada izledikleri strateji olmuştur. II. Pepin döneminde Frankia'nın iç mücadeleleriyle sınırlı olan politik anlayış, zamanla Karolenjlerin uluslararası arenada daha aktif bir rol üstlenmiyle değişmeye başlamıştır. Çevre krallıkların hükümdarlarıyla kurulan ilişkiler, İngiltere'den gelen misyonerler aracılığıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Misyonerlere sağlanan siyasi koruma, Karl döneminde askeri başarılarla birleşerek Pepin Ailesi'ni Papalık'ın askeri gücü haline getirmiştir. Aynı dönemde İkonoklazm hareketinin ortaya çıkması, Papalık ile Doğu Roma İmparatorluğu arasındaki bağı koparmış ve bu olaylar Karolenj Krallığı'nın kuruluşuna zemin hazırlamıştır. 751 yılında, Papalık'ın onayıyla III. Pepin, son Merovenj Kralı III. Childericus'u tahttan indirerek kendisi kral olmuştur. Karolenj Krallığı'nın kurulmasıyla Pepin Ailesi'nin yükselişi ivme kazanmıştır. Krallığın sınırları genişledikçe, Karolenj dış politikasının etkisi altındaki aktörlerin sayısı da artmıştır. Endülüs Emevi Devleti, Lombard Krallığı, Abbasi Halifeliği ve Doğu Roma İmparatorluğu gibi güçlerle kurulan ilişkiler, çoğunlukla dostane olmaktan uzak kalmıştır. Ayrıca, Frank hakimiyetini kabul etmeyen Akitanya ve Saksonya gibi bölgeler de diğer tehditler olarak öne çıkmıştır. Karolenj dış politikası, mektuplar, elçiler, hediyeler ve toplanan sinodlar aracılığıyla yürütülmüştür ve gerektiğinde savaş meydanına inilmiştir. Bu kararlı politika, Karl'ın

hükümdarlığında da devam etmiştir. Frank orduları, Endülüs'ten İtalya'ya, Bretonya'dan Panonya'ya kadar geniş bir coğrafyada sınırlarını genişletmiştir. Karl'ın yönetiminde Karolenj dış politikası daha planlı bir şekilde uygulanmıştır. Endülüs sınırında savaştan kaçınılırken, Saksonya'ya her yıl düzenli seferler yapılmıştır. Doğu Roma İmparatoru VI. Constantinus ile Frank Prensesi Rotrude arasında bir nişan gerçekleştirilmiş, Papalık ile ise güç mücadelesine girilmiştir. Bu süreçte çıkarılan emirnameler, devlet kurumları, ordu yapısı, basılan paralar, toplanan genel kurullar ve sinodlar aracılığıyla Karl, Karolenj Krallığı'nı ve kendisini bir imparatorluğa hazırlamıştır. Dış politikada elde edilen başarılar, sonunda Karl'ın 800 yılının Noel'inde Roma'da İmparator ilan edilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, VII. yüzyılın sonunda saray nazırlığını devralan bir ailenin nasıl olup da Merovenj Krallığı'nı bir asır içinde imparatorluğa dönüştürdüğünü açıklamaktır. Elbette bu süreçte birçok etmen Pepin Ailesi'nin yükselişine katkıda bulunmuştur. Genişleyen sınırlar, büyüyen ekonomi ve iç politikada sağlanan birlik bunlara örnek gösterilebilir. Ancak, çalışmamızda görüleceği gibi, Pepin Ailesi'nin imparatorluğa giden macerasında esas faktör, Karolenj dış politikasının gücüdür. Saray Nazırlığı döneminde bir sorun olan muhalefet elemine edilmiş ve hükümdar olma hakkının yalnızca Merovenj Ailesi'ne ait olduğu düşüncesi dış politikada kazanılan güç sayesinde ortadan kalkmıştır. Doğu Roma İmparatoru'nun tek imparator olduğu iddiası da bu güçle çürütülmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karolenj, Avrupa, İmparator, Orta Çağ, Büyük Karl

ABSTRACT

Carolingian Foreign Policy From The Mayor of the Palace to The Emperorship (687-814)

Çiçek, Atakan

Ph.D. Thesis, Department of History

Prof. Dr. Fatih DURGUN

December 2024

The Franks, under the over two-century-long rule of the Merovingian Kingdom, remained a local power, unable to extend their influence further. However, this situation underwent a profound transformation with the rise of the Pippinid family. Pippin II, who assumed the office of Mayor of the Palace, swiftly consolidated the political unity of the Merovingian Kingdom, thereby initiating an uninterrupted period of Pippinid rule. This rule, within a span of merely 60 years, evolved into the Carolingian Kingdom and eventually an empire. The Franks reached the pinnacle of their economic, social, and military power while becoming the leaders of Western Christianity. The primary driver of this transformation was the administrative structure consistently developed by Pippin II and his successors, Charles (Martel), Pepin III (the Short), and Charlemagne. These leaders established a steadily strengthening central authority and adopted a repressive domestic policy by controlling opposition throughout Francia. The decisive factor in the Pippinid family's seizure of the throne was their strategy in foreign policy. During the reign of Pippin II, Francia's political focus, which had been limited to internal struggles, gradually expanded to play a more active role on the international stage. Relations with neighboring rulers were enhanced through interactions with missionaries from England, which brought a new dimension to their policy. The political protection extended to these missionaries combined with military successes during Charles Martel's reign, transforming the Pippinid family into the military power of the Papacy. Simultaneously, the emergence of Iconoclasm led to a complete rupture between the Papacy and the East Roman Empire, laying the groundwork for the establishment of the Carolingian Kingdom. In 751, with the Papacy's approval, Pippin III deposed the last Merovingian king, Childeric III, and assumed the throne. The establishment of the Carolingian Kingdom accelerated the rise of the Pippinid family. As the kingdom's borders expanded, the number of actors involved in Carolingian foreign policy also increased. Relations with the Umayyad Caliphate of al-Andalus, the Lombard Kingdom, the Abbasid Caliphate, and the East Roman Empire were mostly adversarial. Moreover, regions such as Aquitaine and

Saxony, which resisted Frankish domination, emerged as additional threats. Carolingian foreign policy was conducted through letters, envoys, gifts, and councils, but when necessary, military action was also employed. This assertive policy continued under the reign of Charlemagne. The Frankish armies expanded their borders from al-Andalus to Italy and from Brittany to Pannonia. Under Charlemagne's leadership, Carolingian foreign policy became more systematically organized. While avoiding war on the al-Andalus frontier, annual campaigns were conducted against Saxony. A betrothal between a Frankish princess Rotrude and the East Roman Emperor Constantine VI was arranged, while a power struggle with the Papacy ensued. During this period, Charlemagne prepared the Carolingian Kingdom and himself for emperorship through the issuance of decrees, establishment of state institutions, restructuring of the military, minting of coins, and the convening of general assemblies and synods. These decades of foreign policy success culminated in Charlemagne being declared Emperor in Rome on Christmas Day in the year 800, mirroring his father Pippin's coronation as king half a century earlier. The aim of this study is to elucidate how a family that assumed the office of Mayor of the Palace at the end of the 7th century transformed into an imperial dynasty within a century. Naturally, various factors contributed to the rise of the Pippinid family during this process; expanding borders, a growing economy, and internal political unity are notable examples. However, as this study will demonstrate, the essential factor in the Pippinid family's journey towards empire was the strength of Carolingian foreign policy. The opposition faced during the period of the Mayor of the Palace and the notion that the right to rule belonged solely to the Merovingian family, as well as the claim that the East Roman Emperor was the only legitimate emperor, were both overturned through the power gained in foreign policy.

Keywords: Carolingian, Europe, Emperor, Middle Ages, Charlemagne

ÖNSÖZ

Pepin Ailesi, VII. yüzyılın ortalarında Avustrasya bölgesindeki soylu ailelerden biri iken kısa sürede ülke yönetimini ele geçirmiştir. Merovenj Krallığı'nın idaresinde ufak bir bölgeye hapsedilmiş Franklar Pepin Ailesi'nin yönetiminde yeniden istikrara kavuşmuşlardır. Hersthal'lı Pepin (ö.714) ile başlayan bu iktidar her aile liderinde daha da güçlenmiştir. İktidarını askeri başarılar ile destekleyen Pepin Ailesi Hristiyanlığın savunucusu haline gelmiştir. Bu süreçte dış politika da gelişmiştir. Başlarda Britanya'lı misyonerlerin faaliyetleriyle ile sınırlı kalan Karolenj dış politikası zamanla Orta Doğu'ya kadar genişleyen bir ağ kurmuştur. Bu sayede bir asır gibi kısa bir süreçte Pepin Ailesi önce Karolenj Krallığı'nı kurabilmiş ve İmparatorluğa evrilmiştir. Pepin Ailesi'nin bu başarısı askeri başarılar, iyi hükümdarlar ve zayıf rakipler gibi çeşitli nedenlere bağlanabilir. Ancak Karolenj dış politikasının ailenin Saray Nazırlığı yaptığı dönemden itibaren giderek gelişmesi en ciddi etkidir. Bu gelişim III.Pepin'i Frank tahtına çıkarırken Büyük Karl'a İmparatorluk tacını giydirmiştir. Günümüz çalışmaları genelde Karl'ın hayatına ya da Karolenj İmparatorluğu'nun tarihine odaklanmaları nedeniyle ailenin yükselişi gölgede kalmıştır. Ailenin gelişiminin uzun bir sürece yayılması ve Büyük Karl'ın yarattığı etki dış politikanın ailenin yükselişindeki etkisinin yeterince anlaşılamamasına neden olmuştur. Bu çalışma alandaki bu eksiği kapatmayı amaçlamaktadır.

Bu çerçevede çalışma dört bölüm olarak tasarlanmıştır. İlk bölüm ailenin Merovenj Krallığı içinde yükselişini, Saray Nazırlığı'nı ele geçirmesini ve iktidarının güçlenmesini anlatmaya çalışmaktadır. İkinci bölüm ise Karolenj Krallığı'nın kuruluşunu ve dış politikada güçlenmesini konu almaktadır. Üçüncü bölüm ise Karl'ın idaresinde Karolenj Krallığı'nın bir İmparatorluğa evrilmesini ve son olarak dördüncü bölümde İmparatorluğun Karolenj dış politikasını nasıl değiştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu sınırlar dahilinde VII. yüzyılın ortalarından başlayan çalışma 814 yılına kadar geçen süreci ele

almaktadır. Bu zaman zarfında Pepin Ailesi'nin İmparatorluğa uzanan yolculuğunda dış politikadaki rakipleri ile ilişkileri incelenmektedir.

Bu çalışmanın bir sonuca ulaşmasında akademik hayatımın başından beri tecrübesi ve bilgi birikimi ile beni yönlendiren değerli danışman hocam Prof. Dr. Fatih Durgun'a bütün emekleri için sonsuz şükranlarımı sunarım. Tez izleme komitesinde yer alarak önemli katkılarını gördüğüm saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Birsal KÜÇÜKSİPAHİOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Kutlu AKALIN'A ve tez jürimde yer alan Doç. Dr. Oğuz YARLIGAŞ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin SALİKOĞLU'na kıymetli bilgileri ve önerileri için minnettarlığımı sunmak isterim. Ayrıca tez yazım süreci boyunca destekleri nedeniyle meslektaşlarım ve dostlarım Dr. Ahmet NİZAMOĞLU'na ve Dr. Öğr. Üyesi İlker TÜRKMEN'e teşekkür ediyorum. Son olarak beni bugüne getiren kıymetli aileme, değerli eşim Havva ÇİÇEK'e ve biricik kızım Doğa ÇİÇEK'e her şey için sevgilerimi sunuyorum.

Atakan ÇİÇEK

KIRŞEHİR/2024

Sevgili Eşim Havva'ya ve Biricik Kızım Doğa'ya

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	
ABSTRACT	
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	iv
HARİTALAR.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ.....	1
1.Dış Politika ve Diplomasi Ayrımı	1
2. Araştırmanın Konusu ve Problemi	2
3. Konu ile İlgili Araştırmalar ve Araştırmanın Önemi	4
4.Çalışmanın Kaynakları	6
1.BÖLÜM: VII. YÜZYILDA MEROVENJ KRALLIĞI'NDA İÇ VE DIŞ POLİTİKA	16
I.1 VII. Yüzyılda Merovenj Frankiası'nda Parçalanmış Yapı ve Süregelen Savaşlar	16
I.2 Landen'li Pepin'in Saray Nazırı Oluşu ve Grimoaldus'un Darbe Girişimi.....	19
I.3 İktidar İçin Savaş: Wulfoaldus-Ebroinus ve Leudegarius Çekişmesi.....	27
I.4 Ebroinus'un İntikam Seferi ve Pepin Ailesi'nin Yükselişine Etkisi.....	38
I.5 Pepin Ailesi Dönemi ve Frankia'da Dış Politikanın Başlangıcı.....	49
I.5.1 Tertry Savaşı ve Yeniden Birleştirilen Merovenj Krallığı.....	49
I.5.2 Hersthal'lı Pepin'in Yönetimi ve Misyonerlere Dayalı Dış Politika Hamleleri.....	51
I.6 Avrupa'nın ve Hristiyanlığın Koruyucusu: Puvatya ve Berre Nehri Savaşları	59
I.6.1 Puvatya Savaşı.....	62
I.6.2 Berre Nehri Savaşı: Avrupa'daki Müslüman İlerleyişinin Kesin Olarak Durduluşu...69	
I.7 Dış Politika'da Papalık, Doğu Roma İmparatorluğu ve İkonoklazm	72
I.8 Paganlara Karşı Aziz Bonifacius ve Karl.....	80
2.BÖLÜM: PEPİN AİLESİ'NDEN KAROLENJ KRALLIĞI'NA.....	91
II.1 İdarenin Pepin ile Karloman'a Devri ve Gripponus'un İsyanı	91
II.2 Hükümdarsız Merovenj Krallığı ve Pepin Ailesi'nin Gücü	97
II.3 Frank Kilisesi'nin İhyası: Karloman ve Bonifacius İttifakı	99
II.3.1 Pepin ile Karloman'ın Dini Kişiliği ve Karloman'ın Manastıra Çekilmesi.....	102
II.3.2 Karloman'ın Manastıra Çekilmesinin Altında Yatan Diğer Nedenler	105
II.4 Pepin'in İktidarı ve Gripponus'un Sonu.....	114
II.5 Karolenj Krallığı'nın Kuruluşu ve Dış Politika	121

II.5.1 Kral Pepin ve Karolenj Krallığı'nın İlk Yıllarında Dış Politika	124
II.5.2 <i>Patricius Romanorum</i> : Lombard Krallığı ve Papalık İlişkileri.....	129
II.5.3 İtalya Seferi Sonrasında Doğu Roma İmparatorluğu, Papalık ve Lombard Krallığı ile İlişkiler	144
II.6 İslam Dünyası ve Karolenj Krallığı'nın İlişkileri.....	152
II.7 Pepin'in Saray Nazırlığı ve Krallık Döneminde Rehin Alma Anlayışı	154
II.8 Pepin'in İdaresinde Sinodlar ve Genel Kurullar	155
II.9 Kral Pepin Döneminin Sonu	158
3.BÖLÜM: İMPARATORLUĞA EVRİLMEK.....	161
III.1 Kral Pepin'in Ölümü ve Karolenj Krallığı'na Etkisi	161
III.1.1 Kapıdaki İç Savaş: Karl ile Karloman'ın Hükümdarlığı.....	162
III.1.1.1 Taht Hırsının Dış Politikaya Etkisi: Lombard Krallığı-Karl ve Karloman-Christophorus İttifakları.....	164
III.1.2 Karloman'ın Ölümü: Genç Bir Hükümdarın Beklenmedik Sonu.....	168
III.2 Frankia'nın Tek Kralı ve İtalya'nın Hakimi	171
III.2.1 Sakson Direnişi ve Hristiyanlaştırma Politikası.....	183
III.2.2 Karl'ın Bağışı: Ravenna Başpiskoposu Leone ile Papa I.Hadrianus Çekişmesi.....	189
III.2.2.1 Lombard Krallığı'nı İhya Çabası: Hrodgaudus'un İsyanı.....	191
III.2.3 İslam Dünyası ve Endülüs ile İlişkiler	193
III.2.3.1 Paderborn Genel Kurulu.....	195
III.2.3.2 Endülüs Seferi ve Roncevalles Geçidi Savaşı	198
III.2.3.3 Roland Destanı: Bir Bask Mücadelesinden Haçlı Savaşçısına Evrilen Efsane.....	205
III.3 Endülüs Seferi'nin Kral Karl'a ve Karolenj Dış Politikasına Etkisi	206
III.3.1 <i>Marca Hispanica</i> Politikası	209
III.3.2 I.Hişam Dönemi ve Orbiel Nehri Savaşı (793)	213
III.3.3 Sakson Direnişi ve Diğer Pagan Topluluklar ile İlişkiler	220
III.3.4 Bavyera Dükü Tassilo Sorunu	225
III.3.5 Karl'ın Doğu Politikası: Avar ve Sakson Savaşları	233
III.3.6 800 Yılına Kadar Karl'ın Yönlendirdiği Misyonerlik Faaliyetleri	247
III.3.7 Evlilikten Savaşa: VII.Yüzyılın Son Çeyreğinde Doğu-Karolenj İlişkileri	253
III.3.7.1 Karolenj-Doğu Roma İttifakı: Rotrude-İmparator VI.Constantinus Evliliği.....	253
III.3.7.2 Benevento'da Doğu Roma İmparatorluğu ile Hakimiyet Mücadelesi: Aragisus ve Adalgisus	259
III.3.7.2.1 Adalgisus'un Dönüşü: Doğu Roma-Karolenj Savaşı	262
III.3.7.2.2 Doğu Roma'nın İtalya'yı Karıştırma Denemesi: Doğu Roma-Benevento Yakınlaşması ve Benevento-Karolenj Savaşı.....	265

III.3.8 İznik'dan Frankfurt'a Otorite Savaşı: Doğu Roma-Papa Hadrianus Yakınlaşması Karşısında Karolenj Dış Politikası	267
4.BÖLÜM:İMPARATOR.....	272
IV.1 İmparatorluğa Giden Süreçte Karl'ın Politik ve İdari Hazırlığı	272
IV.1.1 Yeni Roma: Aix-la-Chapelle (Aachen).....	277
IV.1.2 Doğu Roma İlişkilerinde Canlanma	281
IV.1.2.1 Sicilya Sorunu	282
IV.1.3 Papa III.Leo'nun Saldırıya Uğraması.....	283
IV.1.3.1 Paderborn Görüşmesi ve Roma'ya Yolculuk	286
IV.2 Frank Kralı'ndan İmparator'a	291
IV.2.1 İki İmparatorluk Çatışması.....	294
IV.2.2 Karl Barışı.....	297
IV.2.2.1 Abbasi-Karolenj Yakınlaşması.....	298
IV.2.2.2 Pax Nicephori/ Aachen Barışı: Karolenj-Doğu Roma Barışı	302
IV.2.2.3 Endülüs'te Fetih ve Barış: <i>Marca Hispanica</i>	304
IV.2.2.4 Doğu'da Biterken Başlayan Mücadele: Vikingler ve Diğer Pagan Kavimler.....	309
IV.3 Sona Hazırlık: İmparatorluk, Veraset ve Papalık	316
IV.3.1 Karl'ın Vefatı.....	321
SONUÇ.....	322
KAYNAKÇA.....	329

HARİTALAR

Harita 1: VII. Yüzyılın Sonunda Frankia	18
Harita 2: Avustrasya'nın Konumu.....	22
Harita 3: Ebroinus'un İntikam Seferinin Güzergahı.....	35
Harita 4: 714 Yılında Frankia	56
Harita 5: Emevi Ordusunun Frankia'da Kullandığı Güzergahlar.....	63
Harita 6: 741 Yılında Pepin ve Karloman'ın Toprak Paylaşımı.....	94
Harita 7: Pepin'in Seferleri Öncesinde İtalya.....	136
Harita 8: Karl ve Karloman'ın Tahmini Toprak Paylaşımı.....	163
Harita 9: <i>Marca Hispanica</i> 'nın Konumu.....	201
Harita 10: Bavyera Düklüğü ve Komşu Bölgeler.....	226
Harita 11: Kuruluşundan 814 Yılına Kadar Karolenj Krallığı'nın Sınırları ve Önemli Yerler.....	234
Harita 12: Bavyera'nın Coğrafi Konumu.....	242
Harita 13: Frank Saraylarının Konumları.....	278

KISALTMALAR DİZİNİ

bkz. : Bakınız

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

No : Numara

Vol. : Volume

MGH : Monumenta Germaniae Historica

MGH SS: Monumenta Germaniae Historica Scriptores Serisi

LHF: Liber Historia Francorum

GİRİŞ

1.Dış Politika ve Diplomasi Ayrımı

Tarihsel süreç boyunca devletlerin dost ve düşman devletler ile ilişkileri her zaman kritik bir öneme sahip olmuştur. Kurulan ittifaklar ya da kazanılan düşmanlar önemli liderlerin ve devletlerin doğuşuna yol açmıştır. Bu ilişkiler bazen devletlerin yükselişi bazen de çöküşüyle sonuçlanmıştır. Eskiçağ ve Ortaçağ süresince daha basit olan ilişkiler ikiye ayrılmıştır: Savaş ve Müzakere. Bu durum değişen dünya ve devlet işleyişi nedeniyle XV. yüzyıl sonrasında değişmiştir. Özellikle XV. yüzyıl sonrasında devletlerin artan belge ve tarih yazımı bu farkın görülmesini kolaylaştırmaktadır. XVIII. yüzyıldan itibaren devletlerarası ilişkilerde sonradan diplomat olarak nitelendirilen kişiler ortaya çıkmıştır. Savaşmadan barışın sağlanması amacıyla hareket eden bu kişilerin eylemleri diplomasi olarak adlandırılmıştır. Bu terim XIX. yüzyıl ve sonrasında tarihsel süreç içerisinde devletlerarası ilişkilerde savaş önlemek için gerçekleştirilen eylemler için kullanılmıştır. Bu noktada “Diplomasi” ve “Dış Politika” ayrımı kendini göstermektedir. Tayfur’a göre dış politika: “*Dış politika, devletlerin uluslararası bir sistem içinde yetkili organ ve temsilcileri aracılığıyla, esas itibarıyla diğer devletlere yönelik olarak izledikleri siyaset ve davranışların tümü olarak tanımlanabilir.*”¹ şeklinde ifade edilmiştir. Elbette bu tanım günümüz devlet anlayışı çerçevesinde yapılan bir değerlendirmedir. Ortaçağ dünyası için dış politika uluslararası ilişkilerde bir devletin izleyeceği yol anlamına gelmektedir. Bu yol ekonomik, sosyal, siyasi ve askeri anlamda birçok farklı anlama gelmektedir. Eren, bu açıdan diplomasiyi şu sözlerle açıklamaktadır: “*Diplomasinin en nihai amacı dış politika ve ilgili konularda meydana çıkan sorunların barışçıl yöntemler ve müzakereler yolu ile çözülmesini sağlamaktır.*”² Bu açıdan bakıldığında diplomasiyi dış politikanın barışçıl yollar ile çözülmeye çalışılması olarak nitelendirilmesi doğru olur. Dış politika diplomasiye kıyasla daha genel bir kavram olmakla birlikte devletlerarası ilişkilerde izlenen temel politikadır.³ Bu farkın

¹ M. Fatih Tayfur, "Dış Politika," *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, Der. Atilla Eralp, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2018), 73.

² Erdem Eren, "Geleneksel Diplomasiden Modern Diplomasiye Diplomasinin Tarihsel Evrimi," *Uluslararası Eşitlik Politikaları Dergisi*, 1(1), (2021): 32-55.

³ Hüner Tuncer, Tarihte ve Günümüzde Ad Hoc Diplomasi Eren, " *Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 4, sy. 1 (Temmuz 2011): 50-57. Diplomasinin Tarihsel Evrimi," *Eşitlik*, 32-55. *Devlet ve Ötesi*, Der. Eralp, 73-95. Kalevi J. Holsti, *Peace and War: Armed Conflicts and International Order, 1648–1989*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1991), 34-35. *Karşılaştırmalı Dış Politika Analizi Dış Politika Üzerine Okumalar 3 (Temel Eserler)*, Çev. & Düz. Ertan Efeğil & Ayla Akdoğan, (İstanbul,

anlaşılması çalışmanın genel için büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü Ortaçağ Avrupası'nda iki devlet arasında sorunların çözülmesi için kullanılan temel araçlardan biri her zaman savaştır. Dolayısıyla çalışma süresince incelenecek birçok savaşın da dış politikanın bir parçası olduğu unutulmamalıdır.

2. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Kavimler Göçü ile birlikte birçok Germen kavmi Avrupa'ya akın etmişlerdir. Meroveus ve I.Childericus liderliğinde güç kazanan Franklar, V. yüzyılın sonunda Clovis'in (ö. 511) liderliğinde geniş sınırlara ulaşmayı ve bir devlet kurmayı başarmıştır. Merovenj Krallığı olarak adlandırılan bu devlet iki asrı aşkın Frankia'ya hükmetmiştir. Buna rağmen Franklar bölgesel bir güç olmaktan öteye gidememişlerdir. Veraset sistemi uyarınca hükümdar her öldüğünde Frankia'nın idaresi varisle arasında paylaştırılmıştır. Zamanla üç Merovenj Krallığı ortaya çıkmıştır: Avustrasya, Neustrasya ve Burgonya. Zaman zaman bu krallıkların ikisinde ya da üçünde birden hakimiyetini kabul ettiren Merovenj kralları olsa da bu durum uzun sürmemiştir. Süregelen istikrarsızlıklar hükümdarların otoritesine ciddi bir darbe vurmuştur. Sürekli olarak birbirleri ile savaşan varisler, Frank soylu ailelerinin gücünün artmasına neden olmuştur. Bu dönemde kabile anlayışı Frankia'da halen kuvvetlidir. Kendilerine ait bölgeyi yönetirken hükümdara hesap veren bu soylular iç savaşlar nedeniyle gittikçe önem kazanınca hükümdarlardan bağımsız hareket etmeye başlamışlardır. Hükümdarların otoritesi zamanla azalırken önde gelen soylu aileler ülke idaresinde rol almaya başlamışlardır. Merovenj Ailesi'nin kutsal bir kana sahip olduğuna inanılması sebebiyle tahta oturmayı düşünmeyen bu aileler ülke idaresindeki en önemli ikinci makam olan Saray Nazırlığı'nı ele geçirmek için çekişmeye başlamıştır. Bu durum zaten kaosun kol gezdiği Frankia'nın iç dengelerini alt üst etmiştir. Diğerlerine üstünlük kuran aile Saray Nazırlığı'na gelse de Merovenj Krallığı'nı Avrupa'nın batısına hapsedmiştir.

Böyle bir ortamda VII. yüzyılın başında yeni bir aile Frankia'da güç kazanmaya başlamıştır. Avustrasya Krallığı'nın Saray Nazırlığı'na getirilen Landen'li Pepin (ö. 640) ile Pepin Ailesi Frankia'da kendini öne çıkarmıştır. İki ayrı dönem Saray Nazırlığı yapan Pepin öldükten sonra yerine oğlu Grimoaldus'un atanmaması ailenin yükselişini yavaşlatmıştır. Fakat üstünden fazla geçmeden Pepin'in yerine gelen Otto'nun suikasta

Gündoğan Yayınları, 2022), 9-11. "Diplomacy" <https://www.britannica.com/topic/diplomacy>. Erişim Tarihi: 26.09.2024, 01:18

kurban gitmesi Frankia'nın içinde bulunduğu durumun bir özetidir. Zorla da olsa makamı yeniden ele geçiren Pepin Ailesi Grimoaldus ile tahtı ele geçirmeye çalışınca sert bir tepki ile karşılaşmış ve öldürölmüşlerdir. Böylece Pepin Ailesi idareden uzaklaştırılırken Merovenj Krallığı'nın gelişmesinin ve büyümesinin nedeninin soylu ailelerin mücadelesi olduğu gözler önüne serilmiştir. Yaşananların ardından Pepin Ailesi'nin tekrar Saray Nazırlığı'na gelmesi için 20 yıl beklemesi gerekecekti. 680 yılında Avustrasya Saray Nazırı olan Hersthal'lı Pepin kısa sürede tüm Merovenj Krallığı'nı birleştirerek 687 yılında Frankia'da siyasi birliği sağlamıştır. Bu noktadan itibaren Pepin Ailesi'nin iktidarı başlamıştır. Ülke idaresinin kontrol altına alınması ile beraber dış politikaya dair de ilk ibareler görölmüştür. İngiltere'den gelen din adamları aracılığıyla başlayan misyonerlik faaliyetleri desteklenmiş ve Papalık-Frank ilişkilerinin zemini oluşturulmuştur.

Pepin dönemi ailenin iktidarını kabul ettirmeye çalıştığı bir dönem olmasına rağmen tam bir başarı sağlanamadığı Pepin'in ölümü ile ortaya çıkmıştır. Oğlu Karl babasının iktidarını devralmak için dört yıl boyunca savaşmıştır. Karl'ın döneminde Pepin Ailesi'nin Frankia'daki iktidarı tam anlamıyla oturmuştur. Ayrıca dış politika da gelişmeye devam etmiştir. Lombard Krallığı, Emevi Halifeliği ve Papalık'ı içeren bu politika üç ayrı yapı içermiştir: Savaş, Hristiyanlığın yayılması ve Papalık'ın Doğu Roma'dan uzaklaştırılması. Emevi Halifeliği'nin orduları ile savaş temelli bir dış politika izlenirken, Frizya ve Saksonya'da Hristiyanlığın yayılması için çaba sarf edilmiştir. Diğer yandan Papalık'ın, İkonoklazm'ın şiddetle karşısında durması bir araç olarak kullanılarak Doğu Roma'nın Papalık üzerindeki etkisi kırılmaya çalışılmıştır. 741 yılında Karl öldüğünde bu üç politikanın da başarıya ulaştığı görölmektedir. Müslömanlar yenilmiş, misyonerlik faaliyetlerinde büyük bir ilerleme kat edilmiş ve Papalık, Doğu Roma'dan zihnen koparılmıştır. Karl'ın yerine oğulları Pepin ve Karloman geçmiştir. Bu dönemde dikkat edilmesi gereken iki husus vardır: İç politikada hakimiyet ve dış politikadaki güç. İç politikada Karl, Pepin ailesini öylesine büyük bir güç haline getirmiştir ki makamın devri esnasında herhangi bir iç savaş ya da direniş yaşanmamıştır. Bunlar olurken Merovenj tahtı 737 ile 743 yılları arasında boştur. Dış politika da ise ilk yıllarda Papalık merkezli anlayış izlenirken 747 yılında Karloman'ın manastıra çekilmesi ve 751 yılında Pepin'in tahta çıkıp Karolenj Krallığı'nı kurması ile ciddi bir değışim yaşanmıştır. Pepin Ailesi artık Saray Nazırlığı makamını elinde tutan herhangi bir aile değıldir. Onlarca yıllık çabanın ardından bir krallığa evrilmişlerdir. Bu süreçte iç politikada oranı giderek artan bir kontrol oluşturulmuştur. Dış politikada ailenin başına geçen her lider de büyümüştür.

Pepin döneminde de bu büyüme devam etmiştir. Özellikle 751 yılını takiben Karolenj dış politikasında daha fazla aktör görülmeye başlanmıştır. Bunlar arasında Akitanya Düklüğü, öncü misyonerlik faaliyetleri, Lombard Krallığı, Papalık, Endülüs Emevi Devleti, Abbasi Halifeliği ve Doğu Roma İmparatorluğu vardır. Hersthal'lı Pepin ile başlayan dış politika hamlelerinin her yeni liderle arttığı aşıkardır. Pepin'i, Frank tahtına taşıyan da yine Papalık temelli dış politikadır. Bu dış politika büyüdükçe kendine özgü değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Örneğin; Endülüs Emevi Devleti ile yaşanan sınır çatışmalarını takiben halihazırda parçalanmış İslam dünyasının birleşmesini engellemek için Abbasi Halifeliği ile dostluk kurulmuştur. Diğer bir örnek ise Frank tahtının Pepin Ailesi'ne geçmesinde en büyük pay sahibi olan Papalık'ın korunması için Lombard Krallığı ile Pepin'in iki kez savaşmaktan kaçınmamasıdır. 768 yılına kadar süren Pepin döneminde de seleflerine benzer şekilde savaş ve Papalık iki temel dış politika enstrümanıdır.

Pepin ölümüyle tahta çıkan oğlu Karl dönemi Karolenj dış politikasının zirve noktasıdır. Bu nitelemede bulunulmasının nedeni 800 yılında Karolenj Kralı Karl'ın "İmparator" olarak taç giymesidir. Böylesine bir başarı tek bir neden bağlanamaz. Ancak en büyük faktör Karolenj dış politikasıdır. Özellikle 778 yılının ardından Karl'ın idaresinde her rakibe karşı bir plan dahilinde hareket edilmesi büyük bir etkidir. Askeri anlamda da önemli başarılar elde edilmiştir. *Marca Hispanica*, İtalya, Saksonya ve Panonya buna örnek gösterilebilir. Ama Karl'ın askeri başarıları o kadar da büyük değildir. Sınırların genişlediği bir gerçek olmasına rağmen bunun Karl'ı, İmparator olmaya sürüklediği söylenemez. Karl Martellus'un (Charles Martel) (ö. 741) ve babası Pepin'in askeri geçmişi onunla kıyaslanabilecek niteliktedir. Buradan hareketle Pepin Ailesi'nin Saray Nazırlığı'ndan başlayan iktidar yürüyüşünün sonunda İmparatorluğa evrilmesinin askeri başarılar ya da genişleyen sınırlar ile açıklanamayacağı söylenebilir.

3. Konu ile İlgili Araştırmalar ve Araştırmanın Önemi

Karolenj tarihine dair çalışmalar konusunda en önemli sorunlardan biri Büyük Karl'ın imajıdır. Günümüz çalışmalarında Karl ve dönemi üzerine yapılan çalışmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Orta Çağ Avrupası'ndan başlayarak günümüze kadar izlerini hissettiren Karl'ın dönemine dair kaynakların bolluğu da buna neden olmaktadır. Aynı nedenle bu çalışmada da Karl dönemine geniş bir alan ayrılmıştır. Fakat Karl'ı ve İmparator olmasını yalnızca onun dönemi kapsamında incelemek bir hata olur. Vurgulandığı üzere Karl dönemi Karolenj dış politikasının zirvesi olmasına rağmen bu

tek başına Karl'ın başarısı değildir. Aksine bu uzun bir sürece yayılan bir aile başarısıdır. Buradan hareketle Karl'a odaklanan çalışmalarda Karl öncesi döneme gereken önem verilmemektedir. Roger Collins'in *Charlemagne*, Janet L. Nelson'un *King and Emperor: A New Life of Charlemagne*, Johannes Fried'in *Karl der Große: Gewalt und Glaube* ve Matthias Becher'in *Karl der Große* isimli eserleri buna örnek gösterilebilir. Birtakım eserler ise Karl döneminin belli bir yapısına odaklanmaktadır. Bu Karolenj rönesansı, devlet yapısı, bir devlet ile ilişkisi olabilmektedir. Bu eserlere örnek olarak Jennifer R. Davis, *Charlemagne's Practice of Empire*, Joanna Story'nin *Charlemagne Empire and Society* ve *Charlemagne and Rome: Alcuin and the Epitaph of Pope Hadrian I*, Heinrich Fichtenau'nin *The Carolingian Empire: The Age of Charlemagne*, Anne A. Latowsky, *Emperor of the World: Charlemagne and the Construction of Imperial Authority, 800-1229*, Xabier Irujo'nun *Charlemagne's Defeat in the Pyrenees: The Battle of Rencesvals*, Barton Sholod'un *Charlemagne in Spain: The Cultural Legacy of Roncesvalles* ve Francis William Buckler'in *Harunu'l-Rashid and Charles the Great* isimli eserleri örnek verilebilir.

Bazı çalışmalar belli bir konu veya bölge odaklı olarak Karolenj tarihine odaklanmaktadır. Örneğin; Thomas F. X. Noble, *Images, Iconoclasm, and the Carolingians* eserinde Doğu Roma İmparatorluğu ile Karolenj Krallığı arasında bir asır boyunca İkonoklazm çevresinde şekillenen ilişki ağına odaklanmaktadır. Béla Miklós Szöke *Die Karolingerzeit in Pannonien* adlı çalışmasında Karolenjlerin Panonya'daki faaliyetlerini incelemektedir. Sam Ottewill-Soulsby'nin kaleminden çıkan *The Emperor and the Elephant: Christians and Muslims in the Age of Charlemagne* ve Wolfram Drews'e ait *Die Karolinger und die Abbasiden von Bagdad* isimli eserlerde temel odak İslam dünyası ile Karolenj Krallığı arasındaki ilişkiler olmuştur. Christoph Haack'ın *Die Krieger der Karolinger Kriegsdienste als Prozesse gemeinschaftlicher Organisation um 800* isimli eseri ise Karolenj Krallığı'nın askeri düzeninin detayına inmektedir.

Her çalışmanın Karolenj tarihine odaklandığını söylemek yanlış bir ifade olur. Merovenj dönemindeki Frank dünyasına dair de birçok çalışma vardır. Ama bu çalışmaların da problemi 751 ve çevresine kadar gelen bir kronolojik anlatım sunmalarıdır. Richard A. Gerberding'in *A Critical Study of The Liber Historiae Francorum* ve *The Arnulfings Before 687*, Paul Fouracre'nin *The Age of Charles Martel* çalışmaları 741 öncesi Frankia'ya odaklanmaktadır. Ayrıca Yaniv Fox'un *Power and Religion in Merovingian Gaul: Columbanian Monasticism and the Formation of the*

Frankish Aristocracy, Martina Hartmann'ın *Die Merowinger*, Herbert Schutz'un *Die Merowinger und das Frankenreich*, Wilfried Hartmann'ın *Die Merowinger: Herrschaft und Gesellschaft im frühen Mittelalter* gibi eserleri de Merovenj dönemi Frankiası'nı incelemektedir. Bu çalışmalar göstermektedir ki Karolenj Krallığı'nın kuruluşu Frank tarihinde bir milat kabul edilmektedir. Çünkü V. yüzyıldan X. yüzyıla kadar yayılan bir süreci tek bir çalışmaya sıkıştırmak kolay değildir. Bu da araştırmacıları Frank tarihini Merovenj ve Karolenj dönemi olarak ikiye ayırmaya itmektedir. Buna rağmen Merovenj Krallığı'ndan Karolenj Krallığı'na geçişin anlatıldığı eserler de yok değildir. Bunlar arasında en önemlisi Matthias Becher'in *Merowinger und Karolinger* isimli eseridir. Ancak eser dış politikadan da bahsetmesine rağmen odağı Merovenj ve Karolenj Frankiası'nı ekonomik, sosyal ve siyasi olarak karşılaştırması üzerinedir. Ubl Karl'ın *Die Karolinger: Herrscher und Reich* Pierre Riché'nin *Les Carolingiens: une famille qui fit l'Europe* ve Jörg W. Busch'ın *Die Herrschaften der Karolinger 714-911* isimli eserleri ise genel anlamda bir anlatım izlemektedir.

Günümüz çalışmalarının 751 yılını bir milad olarak aldığı ve eserlerin bu doğrultuda yazıldığı görülmektedir. Büyük Karl'ın karizmasının da buna büyük bir etkisi vardır. Bu durum Pepin Ailesi'nin yükselişinin dış politika bağlamında net olarak açıklanamamasına neden olmaktadır. Bu çalışmanın amacı bu eksiği kapatmayı amaçlamaktadır.

4.Çalışmanın Kaynakları

Frank tarihinin araştırılması, tarih geçmişe gittikçe zorlaşmaktadır. VIII. ve VII.yüzyıllar arasındaki kaynak çeşitliliğine bakıldığında bu net bir şekilde görülebilmektedir. Bunun nedeni Büyük Karl ve Karolenj Krallığı'dır. Pepin Ailesi'nin tüm Merovenj Krallığı'nı tek bir hükümlanlık altında birleştirmesi tarih yazımı anlamında ciddi bir atılım olmuştur. 687 yılında gerçekleşen Tertry Savaşı bir başlangıç olarak alındığı takdirde Frankia giderek değişmeye başlamıştır. Günümüze ulaşan materyal sayısı giderek artmıştır. İlk Karolenj Kralı Pepin döneminden itibaren devletin ve dini hayatın işleyişi konusunda birçok düzenleme hayata sokulmuştur. İstikrarlı bir devlet yönetimi sayesinde Frank Kilisesi de uyumlu bir şekilde işlemiştir. Özellikle tarih yazımı bu dönemde gelişmeye başlamıştır. Fakat asıl değişim Karolenj Krallığı'nın kurulması ve Büyük Karl'ın tahta geçmesi ile yaşanmıştır. Pepin'in oğlu Karl döneminden itibaren Frankia'nın dört bir yanındaki manastırlarda tutulan kayıt sayısı ciddi oranda artmıştır. Ancak Merovenj Frankiası'nda Karolenj Krallığı dönemindeki gibi tarih yazımı yoktur.

Bunun başlıca nedeni istikrarlı bir devlet yönetiminin yapısıdır. Kendi içinde parçalı bir yönetime sahip olması kaosu devlet kademelerinin her noktasına yaymıştır. Haliyle yıllıklar ya da tarih kitapları gibi çalışmalar VI. ve VII.yüzyıl Frankiası'nda istenilen seviyede kaleme alınamamıştır. Alınanların günümüze ulaşması da pek kolay olmamıştır.

Frankia'nın tarihinde Karolenj Krallığı'nın kuruluşuna giden süreç üç ana kaynak üzerinden incelenir: Tours'lu Gregorius'un *Decem Libri Historiarum* (*On Tarih Kitabı*) ya da sonradan bilinen adıyla *Historia Francorum* (*Frankların Tarih*)⁴, Neustrasya Kroniği olarak da bilinen *Liber Historiae Francorum* (*Frankların Tarih Kitabı*)⁵ ve *Fredegarii Chronicorum* (*Fredegarius Kroniği*)⁶ ya da *Chronicarum Quae Dicuntur Fredagarii* (*Fredegarius'a Atfedilen Kronik*)⁷. Bu üç eser Frankia'nın tarihinin günümüze ulaşmasını sağlayan kaynaklardır. Ancak çalışmanın zaman aralığı sebebiyle Tours'lu Gregorius'un *Decem Libri Historiarum* eseri pek fazla kullanılmamıştır. İlk bölümde en fazla başvuru yapılan kaynaklar *Liber Historiae Francorum* ve *Fredegarius Kroniği* isimli çalışmalardır.

Fredegarius Kroniği, VII.yüzyılın ortasından başlayarak kaleme alınmış bir kaynak olup VI.yüzyılın başından başlayarak dört ayrı kitap ve eklemeleriyle 768 yılında Kral Pepin'in ölümüne kadar geçen süreci anlatmaktadır. Bu kronik, o dönemdeki kralların ve halkların tarihini, özellikle de Merovenj Hanedanı'nın yükselişini ve Frank Krallığı'nın gelişimini anlatmayı amaçlar. Ayrıca, Hristiyanlık'ın yayılışı ve dini meseleler de kronikte önemli bir yer tutar. Kronik, bir yandan tarihî olayların yanısıra Hristiyanlık perspektifinden değerlendirmeler yaparak dönemin dini ve siyasi gelişmelerini okuyucuya sunar. Bu açıdan, *Fredegarius Kroniği* dönemin zihniyetini yansıtan bir eserdir. Buna rağmen kroniğin yazarı bilinmemektedir. Modern tarihçiler bu kroniğin tek

⁴ *Gregorii Episcopi Turonensis Libri Historiarum X*, Ed. Bruno Krusch & Wilhemus Levison, MGH SS Rer. Merov. (Hannover: Hahn, 1951). Gregory of Tours, *History Of The Franks*, Çev. Lewis Thorpe, (Penguin Books, 1974).

⁵ "Liber Historiae Francorum," *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, Ed. Bruno Krusch, MGH, (Hannover: Hahn, 1888). *Liber Historiae Francorum* (*Frankların Tarihi*), Çev. Erdinç Ofli, (İstanbul: Selenge Yayınları, 2023). *Liber Historiae Francorum*, Çev. Bernard S. Bachrach, (Coronado Press, 1973).

⁶ "Chronicarum Quae Dicuntur Fredagarii Scholastici Libri IV. Cum Continuationibus" *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, Ed. Bruno Krusch, MGH, (Hannover: Hahn, 1888). *The Fourth Book of the Chronicle of Fredegar, with its Continuations*, Çev. J.M. Wallace-Hadrill, (Connecticut: Greenwood Press, 1981).

⁷ *Chronicorum* ya da *Chronicarum* ifadesi *Kronikler* olarak çevrilebilmesine rağmen günümüzde tek bir kitap haline getirilmiştir. Bu nedenle çalışma süresince *Fredegar Kronikleri* yerine *Fredegar Kroniği* ifadesi tercih edilecektir.

bir kişi tarafından değil, bir grup yazar tarafından yazılmış olabileceğini öne sürmektedir. Fredegarius ismi kaynağı yazan kişiye ithafen verilen anonim bir isimdir.⁸

Liber Historiae Francorum, VIII.yüzyılın başında tahminen 727 yılında kaleme alınmış olan bir tarih kitabıdır. Merovenj Krallığı'nın erken dönemlerinden başlayan eser 53 bölüme bölünmüştür. Anonim yazar erken dönemlerin anlatımında *Fredegarius Kroniği*'nin de yardım aldığı Tours'lu Gregorius'un *Decem Libri Historiarum* eserini kullanmıştır. *Fredegarius Kroniği*'nin VIII.yüzyılda yapılan ekleme bölümleri de olmak üzere VIII. ve IX.yüzyılda hazırlanan yıllık ve tarih kitaplarının çoğu *Liber Historiae Francorum*'un anlattıklarından bir hayli yararlanmışlardır. Çünkü Merovenj Krallığı'nın çöküşü ve Pepin Ailesinin yükselişinin başlıca kaynağıdır. Ancak *Fredegarius Kroniği* gibi bu eserinde yazarı bilinmemektedir. Ama metin içerisindeki ifadelerden yazarın Neustrasyalı olduğu ve aynı bölgede kaleme aldığı düşünölmektedir. Richard Gerberding, metin içerisinde özellikle verilen detaylı bilgilerden ve yazarın siyasi görüşlerinden eserin Soissons Manastırı'nda yazıldığını ileri sürmektedir.⁹

Liber Historiae Francorum ve *Fredegarius Kroniği* VII. ve VIII. yüzyıl Frankiası için en önemli kaynaklar olmalarına rağmen tek kaynak değillerdir. Bu kaynaklar genel anlamda siyasi duruma ve bireyler arası ilişkilere dair değerli bilgiler paylaşmaktadır. Bir de daha spesifik konulara yoğunlaşan çalışmalar vardır. Bunlardan biri de Hagiografilerdir. "Azizlerin Hayat Hikayeleri" olarak adlandırılabilcek bu çalışmalar erken Hristiyanlık döneminden itibaren yazılmıştır. VII. ve VIII.yüzyıl süresince Frankia'da önemli izler bırakmış olan önemli din adamlarının da hagiografileri bulunmaktadır. Bu eserler sayesinde başta misyonerlik çalışmaları olmak üzere Frankia'nın dini işleyişi ve din-devlet ilişkisi hakkında detaylı bilgiler edinilmektedir. Çalışma boyunca birçok farklı hagiografik eserden faydalanılmıştır: *Passio Leudegarii* (*Leudegarius'un Izdırabı*)¹⁰, *Vita Wilfridi* (*Wilfridus'un Hayatı*)¹¹, *Vita Bonifatii*

⁸ *Chronicle of Fredegar*, ix-lxii. "Fredagarii," *Fredegarii*, 1-31.

⁹ "Liber Historiae Francorum," *Fredegarii*, 215-238. (*Frankların Tarihi*), 13-63. *Liber Historiae Francorum*, 9-22. Richard A. Gerberding, *A Critical Study of The Liber Historiae Francorum*, Doktora Tezi, (Oxford Üniversitesi, 1982), 1-29.

¹⁰ "Passio Leudegarii I," *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus V, Ed. Bruno Kursch (Hannover: Hahn, 1910) "Passio Leudegarii," *Late Merovingian France: History and Hagiography*, 640-720, Ed. Paul Fouracre & Richard A. Gerberding, (Manchester University Press, 1996).

¹¹ Eddius Stephanus, *Life of Bishop Wilfrid*, Çev. Bertram Colgrave, (Cambridge: Cambridge University Press, 2007). "Vita Wilfridi I Episcopi Eboracensis Auctore Stephanoffred," *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus VI, Ed. Wilhelm Levison & Bruno Krusch (Hannover & Leipzig: Hahn, 1913).

(*Bonifacius'un Hayatı*)¹², *Vita Lebuini Antiqua* (*Lebuin'in Hayatı*)¹³ bunların en önemlileridir. Hagiografilerin her biri adı geçen din adamlarının ölümünü takiben öğrencileri tarafından kaleme alınmıştır. Hagiografilerin hayatını anlattığı her bir din adamı misyonerlik faaliyetlerinin önde gelen isimleridir. VII.yüzyılın sonunda başlayan bu faaliyetler başlarda Frizya üzerine yoğunlaşırken zamanla Saksonya ve çevresine doğru genişlemiştir. Bu zaman zarfında Frankların desteği giderek artmıştır. Önceleri güvenli olarak görülen bölgelere yönelen misyonerler ilerleyen yıllarda Frank ordusunun bir mensubu haline gelmişlerdir. Frank ordusu ve kralları ile sürekli iletişim halinde bulunmaları bu hagiografileri çok değerli hale getirmektedir.¹⁴

Karolenj Krallığı'nın kuruluşu ile birlikte özellikle tutulan yıllıkların, kroniklerin ve tarih kitaplarının sayısı önemli oranda artmıştır. Kaleme alınan eserler Karolenj idaresinin de etkisiyle eserlerine VII. yüzyılın sonundan başlamışlardır. 750'li yıllardan itibaren tutulmaya başlanan yıllıkların çoğu IX. yüzyıla dek uzanmıştır. Süreç içerisinde farklı din adamları tarafından kaydedilen olaylar yıl yıl anlatılmıştır. Yazıldığı yere ve yazan kişiye bağlı olarak anlatılan olayların çeşidi, detayı ve uzunluğu değişmiştir. Çalışmalar genelde hazırlandıkları manastırın adıyla anılmıştır. *Reginonis Chronicon* (*Regino Kroniği*)¹⁵ gibi tek bir kişi tarafından hazırlananlar bulunsa dahi bu tip çalışmalar fazla bulunmamaktadır. Çalışmada kullanılan yıllıkların başlıcaları şunlardır: *Annales Mettenses Priores* (*Eski Metz Yıllığı*)¹⁶, *Annales Hildesheimenses*, (*Hildesheim Yıllığı*)¹⁷, *Chronicon Moissiacense*, (*Moissac Kroniği*)¹⁸, *Annales Laurehamenses* (*Lorsch Yıllığı*)¹⁹, *Annales Laurissenses* (*Laurissenses Yıllığı*),²⁰ *Annales Petaviani* (*Petaviani*

¹² "The Life of Saint Boniface," *Soldier of Christ Saints and Saints lives From Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Ed. Thomas F. X. Noble & Thomas Head, (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1995), 136. *Vitae Sancti Bonifatii Archiepiscopi Moguntini*, Ed. Wilhelmus Levison, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 52.

¹³ "Vita Lebuini Antiqua", *Scriptores* 30.2, (Stuttgart: Monumenta Germaniae Historica, 1934). "The Life of St. Lebuin," *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, Çev. C. H. Talbot, (New York: Sheed and Ward, 1954).

¹⁴ *The Oxford Dictionary of the Middle Ages* 2, Ed. Robert E. Bjork, (Oxford: Oxford University Press, 2010), 761-763

¹⁵ *Reginonis Abbatis Prumiensis, Chronicon*, MGH, (Hannover: Hahn, 1890). *History and politics in late Carolingian and Ottonian Europe: The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, Çev. Simon Mclean, (Manchester and New York: Manchester University Press, 2009).

¹⁶ *Annales Mettenses Priores*, Ed. Bernhard De Simson, MGH, (Hannover: Hahn, 1905).

¹⁷ *The Annals of Hildesheim*, Çev. Bethany Hope Allen, Yüksek Lisans Tezi, (New Hampshire Üniversitesi, 2007). *Annales Hildesheimenses*, MGH, (Hannover: Hahn, 1878).

¹⁸ "Chronicon Moissiacense," *MGH Scriptorum Tomus I*, (Hannover: Hahn, 1826).

¹⁹ Lorsch Manastırı'nda keşfedildiği için böyle bir isim verilmiştir. "Annales Laurehamenses," *MGH SS Tomus I*, MGH, (Hannover: Hahn, 1826).

²⁰ Aslında bu kaynağın da adı Lorsch Yıllığı olarak çevrilebilir. Lorsch Manastırı'nda yazılmıştır. Ancak anlam karmaşasından kaçınmak için farklı bir isimlendirme düşünülmüştür. "Annales Laurissenses," *MGH SS Tomus I*, MGH, (Hannover: Hahn, 1826).

Yıllığı)²¹. Bu yıllıkların yanısıra irili ufaklı onlarca Frank yılığı bulunmaktadır. Aralarında birkaç sayfa ya da onlarca sayfa yıllıklar yer almaktadır. Fakat tüm yıllıklar arasında en önemlisi *Annales regni Francorum (Frank Kraliyet Yıllığı)*²² ‘dur.

Frank Kraliyet Yıllığı, Karolenj Krallığı tarihini araştırmak için en önemli kaynaktır. Yıllık 741 yılından başlayarak 829 yılına kadar yaklaşık 90 yıllık süreci aktarmaktadır. Karl’ın meclisinde kayıt alınan bu kaynak kendinden önce yazılmış olan birçok farklı yıllık kullanılarak hazırlanmıştır. Günümüze ulaşan yazmalar Fredericus Kurze tarafından 5 ayrı sınıfa ayrılmıştır. Bunun nedeni yazmaların farklı tarihlerde sonlanması ve notlandırılmalarıdır. Yazmalardan birinin Einhardus tarafından eklemeler ile genişletildiğine inanılmaktadır. Zira bu versiyon diğerlerine göre daha ayrıntılı ve geniştir. Yazmalar incelendiğinde 741 ile 795 yılları arasındaki kayıtların tek bir kişi tarafından yazıldığı ve o kişinin Salzburg’lu Arnonus (ö.821) olduğu düşünülmektedir. 796-807, 808-819 ve 820-829 yılları arasındaki kayıtlar da şekil açısından birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle bu kaynağın Karl’ın meclisinde yer alan en az dört farklı kişi tarafından yazıldığı söylenebilir. Einhardus’un bu dört kişiden biri olma ihtimali yüksektir. Görünüşe göre ilerleyen yıllarda Karl’ın meclisinde yer alan farklı kişilerce yaşananlar kayıt altına alınmıştır. Bu durum *Frank Kraliyet Yıllığı*’nın adından da anlaşılacağı üzere bir kişi ya da manastırın değil de Karolenj Krallığı’nın ürünü olduğunu göstermektedir. Açıkçası *Frank Kraliyet Yıllığı*, Kral Karl’ın yarattığı bir kaynaktır. Temel amacı kendisinin ve babası Pepin’in icraatlarını gelecek nesillere aktarmaktır. Fakat gelecek nesillere aktarılan yalnızca siyasi olaylar değildir. Karolenj Krallığı’nın ideolojisine ilişkin bilgilerde bu kaynak sayesinde günümüze ulaşmaktadır. Batı Hristiyanlığı’nın Doğu Roma İmparatorluğu’nun etkisinden koparak bağımsız bir yapı kazanması ve kendi liderini yaratması bu kaynak sayesinde izlenebilmektedir.²³

Karl’ın yarattığı tarih yazımı *Frank Kraliyet Yıllığı* ile sınırlı kalmamıştır. Bu dönemdeki yazılı evraklar Merovenj dönemine kıyasla daha iyi korunmuştur. VII.yüzyıla ait mektuplar kısıtlı miktarda olmasına rağmen Karl dönemindeki mektuplar büyük oranda günümüze ulaşmıştır. Bunu sağlayan da yine Karl’ın kendisidir. Düzenli bir devlet yönetimi talep eden Karl, Başdanışmanı Alcuinus’tan (Yorklu Alcuin, ö. 804) Papalık ile

²¹ " Annales Petaviani," MGH SS Tomus I, MGH, (Hannover: Hahn, 1826).

²² "Royal Frankish Annals," *Carolingian Chronicles: Royal Frankish Annals and Nithard's History*, Çev. Bernhard W. Scholz, (University of Michigan Press 1999). *Annales regni Francorum inde ab a. 741 usque ad a. 829, qui dicuntur Annales Laurissenses maiores et Einhardi*, Ed. Georg Heinrich Pertz & Friedrich Kurze & Einhardus, MGH, (Hannover: Hahn, 1895).

²³ "Frankish Annals," *Chronicles*, 1-21. *Annales regni Francorum*, v-xix.

mektuplaşmalarını bir araya getirmesini istemiştir. *Codex Epistolaris Carolinus*²⁴ olarak bilinen bu derleme 739-791 yılları arasında yollanan 99 mektuptan oluşur. Karolenj dış politikasının en önemli aktörü olması sebebiyle bu mektuplar Papalık-Frank ilişkilerinin anahtarlarından biridir.

Codex Epistolaris Carolinus'a benzer şekilde Karl döneminin emirnameleri de bir araya getirilerek kitaplaştırılmıştır. Karl döneminde derlenmesi de XIX.yüzyılda bir araya getirilen emirnameler iki cilt halinde basılmıştır. Bu eser *Capitularia Regum Francorum (Frank Krallığı Emirnameleri)* adıyla iki cilt olarak yayımlanmıştır.²⁵ Merovenj Krallığı'ndan başlayarak IX.yüzyılın sonuna dört yüzyıllık günümüze ulaşan emirnameler derlenmiştir. Bu kaynak toplanan Sinodların kararlarını ve devlet işleyişine dair birçok emirnameyi barındırmaktadır. Bu emirnameler günlük yaşamdan dini hayata kadar birçok farklı konudadır. Fakat en büyük yararı devletin işleyişi konusunda aktardıklarıdır.

Papalık-Frank ilişkilerinin diğer bir anahtarı *Liber Pontificalis*'tir.²⁶ Papaların biyografi kitabı olarak nitelenebilecek bu kitap I.yüzyıldan başlayarak XV.yüzyıla dek Papalık makamında oturmuş olan kişilerin hayat hikayelerini anlatmaktadır. Haliyle VIII.yüzyılda Papalık yapmış isimlerin biyografileri de bu eserde yer almaktadır. Bu biyografiler özellikle Frank-Lombard, Frank-Doğu Roma ilişkilerine ve Karolenj İtalyası'nın dair önemli detaylar vermektedir. Esas olarak papalık makamını yüceltmek, papaların dini ve manevi otoritesini pekiştirmek amacıyla yazılmıştır. Bu nedenle, bazen olayları ve papaların rollerini idealize ederek anlatmaktadır.²⁷

Karolenj tarihini aydınlatmak için kullanılabilecek tek biyografi *Liber Pontificalis* değildir. Özellikle Karl döneminden itibaren artan tarih yazımı biyografik eserlerde de kendini göstermiştir. Bunun en gözde örneği İmparator Karl'ın hayat hikayesinin Einhardus tarafından kaleme alındığı *Vita Karoli Magni (Büyük Karl'ın Hayatı)*'dir.²⁸

²⁴ "Codex Carolinus," *Epistolae Merovingici et Karolini Aevi*, Tomus I, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1892). *Codex Epistolaris Carolinus* Letters from the popes to the Frankish rulers, 739-791, Çev. & Ed. Rosamond McKitterick & Dorine van Espelo & Richard Pollard & Richard Price, (Liverpool University Press, 2021).

²⁵ *Capitularia Regum Francorum I*, Edt.Alfredus Boretius, MGH, (Hannover:Hahn, 1883). *Capitularia Regum Francorum II*, Edt.Alfredus Boretius, MGH, (Hannover: Hahn, 1897).

²⁶ *The Book of Pontiffs (Liber Pontificalis) The Ancient Biographies of First Ninety Roman Bishops to AD 715*, Çev. & Ed. Raymond Davis, (Liverpool University Press, 2010), 85.

²⁷ Rosamond McKitterick, *Rome and the Invention of the Papacy: The Liber Pontificalis*, (Cambridge University Press, 2020).

²⁸ *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Georgius Heinricus Pertz & Georg Waitz., MGH, (Hannover & Leipzig: Hahn, 1905). Einhard, *Şarlman Avrupa'nın Büyük Hükümdarı Vita Karoli Magni*, Çev. Özlem Genç,

Asıl ismi yazıldığında *Vita Karoli Imperatoris* (*İmparator Karl'ın Hayatı*) olan eserin ismi muhtemelen sonraki yayıncılar tarafından değiştirilmiştir. Eserin yazarı Einhardus yıllarca Karl'ın meclisinde yer almış biridir. Eseri neden yazdığını Karl'ı çok yakından tanınması nedeniyle bu eseri başka birinin onun kadar iyi yazamayacağı şeklinde açıklamaktadır. Bu özelliği eserin değerini arttırırken diğer yandan Einhardus'un ifadelerinin dikkatlice okunmasının gerektirir. Yakınlığı ve Karl'a verdiği değer Einhardus'un yargılarına etki etmiş gibi gözükmemektedir. Çünkü eser Karl'ı yücelten ifadelerle doludur. Karl'ın günlük hayatından devlet yönetimine kadar birçok konuda bilgi vermesi eseri hayati bir kaynak haline getirmektedir.²⁹

Notker Balbulus'un *Gesta Karoli Magni* (*Büyük Karl'ın İşleri*) adlı eseri bir diğer biyografik kaynak olarak öne çıkmaktadır.³⁰ Notker Balbulus, 840-912 yılları arasında yaşamış bir Benedikten keşişidir. Aziz Gall Manastırı'nda yaşayan Notker, Karl'ın torunu III.Karl'a dedesinin mirasını ve büyüklüğünü anlatmak amacıyla bu eseri kaleme almıştır. Einhardus'un doğrudan anlatımına kıyasla Notker biraz daha hikâye anlatımı kullanmaktadır. Ayrıca 880'lerde yazılan bu eser Karl'ın ölümünden yaklaşık 70 yıl sonra kaleme alınması nedeniyle efsaneler ve hikayeler ile karışık bir anlatıma sahiptir. Buna rağmen Notker'in eserine değersiz demek yanlış olur. Özellikle karşılaştırmalı bir şekilde dönem kaynakları ile okunduğunda anlatılanların Notker tarafında teyit edildiği ve yer yer önemli eklemeler yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle Notker'in biyografisi de ayrı bir öneme sahiptir.³¹

Karl'ın hayatına ilişkin bilgilere kendi adına yazılan biyografilerin yanısıra oğlu Ludovicus'un biyografilerinde de ulaşılmaktadır. Bu konuda iki önemli kaynaktan bahsedilebilir. İlki *Vita Hludovici Imperatoris* (*İmparator Ludocivus'un Hayatı*) isimli eseridir. Theganus tarafından kaleme alınan bu eser 830'ların sonuna doğru Ludovicus'un iktidarının son yıllarında hazırlanmıştır. Bu dönemde Einhardus'un *Vita Karoli Magni* 'yi tamamlamış ve çevresinde bu eseri kopyalaanların olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla

(İstanbul: Kronik, 2024). Einhard, *Life of Charlemagne*, Çev. Samuel Epes Turner, (Rexdale: Ann Arbor Paperbacks- University Of Michigan Press, 1967).

²⁹ *Vita Karoli Magni*, 53-60. Einhard, *Charlemagne*, 5-11. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, V-XXVI.

³⁰ "Sangallensis De Gestis Karoli Imperatoris Libri Duo," *MGH SS Tomus II*, Ed. Georgius Henricus Pertz, (Hannover, Hahn, 1829). *Einhard and Notker The Stammerer: Two Lives of Charlemagne*, Çev. Lewis Thorpe, (Londra: Penguin, 1969). "Notker the Stammerer, The Deeds of Emperor Charles the Great," *Charlemagne and Louis The Pious*, Ed.(Pennsylvania State University Press, 2009).

³¹ "Sangallensis," *Tomus II*, Ed Pertz, 736-731. *Two Lives*, 21-41. "Notker," *Charlemagne*, 51-57.

Theganus'un, Einhardus'un çalışmasından etkilenecek bu eseri yazdığı söylenebilir. Buna rağmen Einhardus'tan çok farklı bir anlatım izlemiştir. Theganus eserini soru cevap üzerine hazırlamıştır. Eserde toplamda 58 adet soru ve cevabı yer almaktadır. Eserin ilk bölümünde Karolenj Krallığı'nın nasıl kurulduğu ve geliştiğine dair bilgiler yer almaktadır. Altıncı ve yedinci sorular Karl'ın son günlerini ve İmparatorluk unvanını nasıl devrettiğini aktarmaktadır.³² İkinci biyografi eseri ise Astronomus'un (ö.?) *Vita Hludovici (Ludovicus'un Hayatı)* eseridir. Bu eserin de Theganus'un eseri Einhardus'tan esinlenerek ortaya çıkartılan bir eser olduğundan bahsedilebilir. Astronomus'un da Notker gibi hikayeci bir anlatımı vardır. Ancak Notker'e kıyasla efsanelerin, hikayelerin daha az yer aldığı ve anlatımın daha kuvvetli olduğu bir biyografidir. Eserin temel amacı Ludovicus'u ölümünün ardından onore etmek ve onun döneminde yaşananları ilerleyen nesillere bırakmaktır. Bunu yaparken Karl'dan bahsetmeden geçmemiştir. Astronomus Theganus'a kıyasla Karl'ın tahta çıkışının yanı sıra seferlerinden, devlet yönetiminden, ele geçirdiği yerlerden, gönderdiği ve kabul ettiği elçilerden detaylı şekilde bahsetmektedir. Bu açıdan Astronomus'un Notker'den bile daha yararlı bilgiler verdiği söylenebilir.³³

Frank tarihine dair Frankia'da yazılan kaynakları inceledikten sonra, farklı bölgelerde, özellikle İspanya, Doğu Roma ve İngiltere gibi yerlerde kaleme alınan eserlerin Franklar hakkında nasıl bir perspektif sunduğu da anlatılmalıdır. Bu eserler, Franklar ve onların liderleri hakkındaki algıyı farklı kültürel ve politik bağlamlarda yansıtmakta olup, tarih yazımının coğrafi çeşitliliğini ve bu bölgelerdeki tarihçilerin olayları nasıl yorumladığını anlamak açısından büyük önem taşır. Böylece, Frank tarihine dair çok yönlü bir bakış açısı geliştirilebilir. Buradan hareketle bahsedilmesi gereken ilk kaynak Theophanes'in (ö.817) *Chronographia (Kronik)* eseridir.³⁴ Theophanes, 284-813 yılları arasındaki olayları aktaran eseri 810-815 yılları arasında kaleme almıştır. Theophanes, eserini yazarken birçok yazılı kaynağı kullanmıştır. Eski kilise kronikleri, resmi kayıtlar ve sözlü geleneklerden yararlanmıştır. Ayrıca, VI. yüzyıl Bizans tarihçisi

³² "Thegan, The Deeds of Emperor Louis," *Charlemagne and Louis the Pious: Lives by Einhard, Notker, Ermoldus, Thegan, and the Astronomer*, Çev. & Ed. Thomas F. X. Noble, (Penn State University Press, 2009). Theganus Gesta Hludowici Imperatoris & Astronomus Vita Hludowici Imperatoris, MGH, (Hannover: Hahn, 1995).

³³ "The Astronomer, "The Life of Emperor Louis," *Charlemagne and Louis the Pious: Lives by Einhard, Notker, Ermoldus, Thegan, and the Astronomer*, Çev. & Ed. Thomas F. X. Noble, (Penn State University Press, 2009). Theganus Gesta Hludowici Imperatoris & Astronomus Vita Hludowici Imperatoris, MGH, (Hannover: Hahn, 1995).

³⁴ Theophanes the Confessor, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, Çev. Cryil Mango & Roger Scott, (Oxford University Press, 1997).

Iōánnēs Malálas'ın (ö.578) eserlerinden ve VIII. yüzyıl tarihçisi Georgios Synkellos'un (ö. 810) çalışmalarından da etkilenmiştir. Synkellos, Kronik'in ilk kısmını yazmış, ancak eseri tamamlayamadan hayatını kaybetmiştir. Theophanes, bu çalışmayı devam ettirerek genişletmiştir. Theophanes'in *Kronik*'i ikonoklazm başta olmak üzere VIII. yüzyıl Doğu Roma İmparatorluğu'nun siyasi, dini ve sosyal meselelerini yazıya dökmektedir. Bu süreçte yer yer Frankia'da olaylardan da bahsetmektedir. Özellikle Doğu Roma-Frank ilişkileri açısından nadide bir kaynaktır.³⁵

Frankların Müslümanlarla ilişkilerinde iki kaynak öne çıkmaktadır. Bunların ilki İbnü'l Esir (ö. 1233) tarafından 11 cilt olarak kaleme alınan *El-Kamil fi't-Tarih (Tarihlerin En Kamili)* eseridir. Bu eser İslam dünyasının o dönem kadar ortaya çıkardığı en kapsamlı çalışmalardan biridir. Dünyanın yaratılışından başlayarak 1231 yılına kadar her yıl detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Öyle ki VIII. yüzyıl iki ayrı cilde yayılmıştır. Emevi Halifeliği ve sonrasında Abbasi Halifeliği ile Endülüs Emevi Devleti ile olan görüşmeler ve gerçekleşen irili ufaklı çatışmalar İbnü'l Esir'in eserinde yer etmiştir. Bir hayli ve kapsamlı bir anlatım sergileyen İbnü'l Esir'in çalışmasından Frank-Müslüman ilişkileri incelenebilmektedir.

Müslümanlar ile ilişkiler konusunda başvurulabilecek ikinci kaynak Ahmed b. Muhammed el-Makkarî (ö.1632), *Nefhu't-tîb min ğusni'l-Endelüsi'r-ratîb ve zikru vezîrihâ Lisânu'd-dîn İbnu'l-Hatîb, (Endülüs'ün Taze Dalından Gelen Güzel Koku ve Veziri Lisânüddin İbnü'l-Hatîb'in Anılması)* isimli eseridir.³⁶ İki ciltten oluşan bu eserin ilk cildi sekiz kısımdan oluşmaktadır ve odağı Endülüs'tür. Bu cildinde Endülüs'teki iç karışıkları ve otorite mücadelesinden sıkça bahsetmektedir. Ayrıca Endülüs'ten Frankia'ya giden elçiler ve ordular hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Eserin yazımı XVI. yüzyıl olmasına rağmen anlattıklarından yola çıkarak başta İbnü'l Esir olmak üzere birçok tarihi kaynağa erişim sağladığı söylenebilir.³⁷

Papalık ve İtalya ile ilişkiler konusunda başlıca kaynak Liber Pontificalis'tir. Ama Erchempertus'un (ö.?) *Historia Langobardorum Beneventanorum (Benevento Lombardlarının Tarihi)* ya da farklı yerlerde geçen şekilde *Historia Langobardorum*

³⁵ Theophanes, *The Chronicle*, xliii-c.

³⁶ Ahmed b. Muhammed el-Makkarî, *Nefhu't-tîb min ğusni'l-Endelüsi'r-ratîb ve zikru vezîrihâ Lisânu'd-dîn İbnu'l-Hatîb*, 1.Cilt, (Thk. Prof. Dr. İhsan Abbas, Beyrut, 1968). Ahmed Ibn Mohammed Al-Makkari, *The History Of The Mohammedan Dynasties In Spain Vol. II*, Çev. Pascual De Gayangos, (Londra: W. H. Allen & Co., 1843).

³⁷ Makkari, *History*, vii-xxxiv.

*Beneventanorum Degentium (Benevento 'da Yaşayan Lombardların Tarihi)*³⁸ adından da anlaşılacağı üzere İtalya'nın güneyinde yaşananlara ışık tutmaktadır. Erchempertus (ö.?), Benevento'daki Lombard Düklüğü'nde Benevento'da, manastırda yaşamış bir tarihçi ve rahiptir. Eserini hazırlarken muhtemelen Benevento'daki yerel kaynaklardan, efsanelerden, diğer tarihçilerin eserlerinden ve kişisel gözlemlerinden faydalanmıştır. Karolenjlerin İtalya'yı ele geçirmesinden başlayarak 880'lerin sonuna kadar geçen süreçte Benevento ve İtalya'da yaşanan olayları aktarmıştır. Kaynak Benevento'da yazılmış olması sebebiyle Benevento Dükü Arighis'in Karolenj otoritesine karşı mücadelesinden sıkça bahsetmektedir. Karolenjler bu bölgede hâkim olmaya çalışırken bir yandan Doğu Roma İmparatorluğu'nun da Benevento'ya desteği vardır. Yani bu kaynağın ilk kısımları Beneventoluların gözünden Karolenj-Doğu Roma mücadelesinin yazılı bir kaynağıdır.³⁹

³⁸ Joan Rowe Ferry, *Erchempert's History of the Lombards of Benevento A Translation and Study of its Place in the Chronicle Tradition*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Rice Üniversitesi, 1995). *The Little History of the Lombards of Benevento by Erchempert: A Critical Edition and Translation of 'Ystoriola Longobardorum Beneventum degentium'*, Ed. & Çev. Luigi Andrea Berto, (Londra & New York: Routledge, 2021). "Erchemperti historia Langobardorum Beneventanorum" *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH, (Hannover, Hahn, 1878).

³⁹ Ferry, *Erchempert's History*, 84-119. "Erchemperti" *Italicarum*, Ed. Waitz, 231-234. *Erchempert*, Ed. & Çev. Berto, 1-50.

1.BÖLÜM: VII. YÜZYILDA MEROVENJ KRALLIĞI'NDA İÇ VE DIŞ POLİTİKA

I.1 VII. Yüzyılda Merovenj Frankiası'nda Parçalanmış Yapı ve Süregelen Savaşlar

Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesi ve V. yüzyılın sonunda Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü, Avrupa anakarasında büyük bir kaosa yol açtı. Bu dönemde kavimler göçü ile Avrupa'ya gelen pek çok kavim, Roma'nın kalıntılarına yerleşerek buralarda hâkimiyet kurmaya çalıştı. Bu kavimlerin çok azı belirgin bir etki yaratabilmiştir. Ostrogotlar, Vandallar, Vizigotlar ve Franklar bu kavimlerin en başarılı olanlarıdır. Zira her biri siyasi yapılanmalarını başarıyla tamamlayabilmiş ve devletleşebilmişlerdir. Franklar bu kavimler arasında Avrupa tarihinde en kalıcı izleri bırakan kavim olmuşlardır. Başlangıçta ufak bir kavimken, Clovis döneminde çevresindeki bölgeleri ele geçirerek Merovenj Krallığı'nı kurmuşlardır. Bu süreçte Ariusçu Hristiyanlığı seçen diğer kavimlerin aksine Clovis'in Katolik Hristiyanlığı benimsemesi, Frankların diğer kavimlerden ayrışmasını sağlamıştır. VI. yüzyıl boyunca Avrupa'nın batısında bölgesel bir güç olarak önem arz etmiştir. Ancak gün geçtikçe Merovenj Krallığı zayıflamıştır. Süregelen istikrarsızlık nedeniyle Merovenj Krallığı iç karışıklıklara boğulmuştur. VII. yüzyıla gelindiğinde Frankların yanısıra Avrupa anakarasında da siyasi bir istikrarsızlık hâkimdir. Doğu Roma İmparatorluğu, birçok darbeye ve siyasi karışıklığa rağmen hâlâ tek parçadır. Avrupa'nın batısına dağılan Germen kavimleri ise merkezi bir idareyi imkânsız kılmıştır. Bu süreçte yalnızca üç kavim devletleşebilmişti: Vizigot Krallığı, Frankların kurduğu Merovenj Krallığı ve Ostrogotların devamı olan Lombard Krallığı. Ancak bu krallıkların hiçbiri, Avrupa'da birliği yeniden sağlama gücüne sahip değildi. Franklar, iç çatışmalar ve güç mücadeleleri yüzünden parçalanmış bir siyasi yapı içinde çırpınıyorlardı.⁴⁰

⁴⁰ *From Roman Provinces to Medieval Kingdoms*, Ed.Thomas F.X. Noble, (Londra & New York: Routledge, 2006), 1-24. Deborah Deliyannis & Hendrik Dey & Paolo Squatriti, *Fifty Early Medieval Things: Materials of Culture in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, (Cornell University Press, 2019), 3-5. *Medieval Latin: An Introduction and Bibliographical Guide*, Ed.Frank Anthony & Carl Mantello & A. G. Rigg, (Washington DC: The Catholic University of America Press, 1996), 256-258. Roger Collins, *Early Medieval Europe(300-1000)*, (McMillan Publishing 1991), 94-108, 144-162. Julia M.H. Smith, *Europe After Rome A New Cultural History*, (Oxford: Oxford University Press, 2005), 21-29.

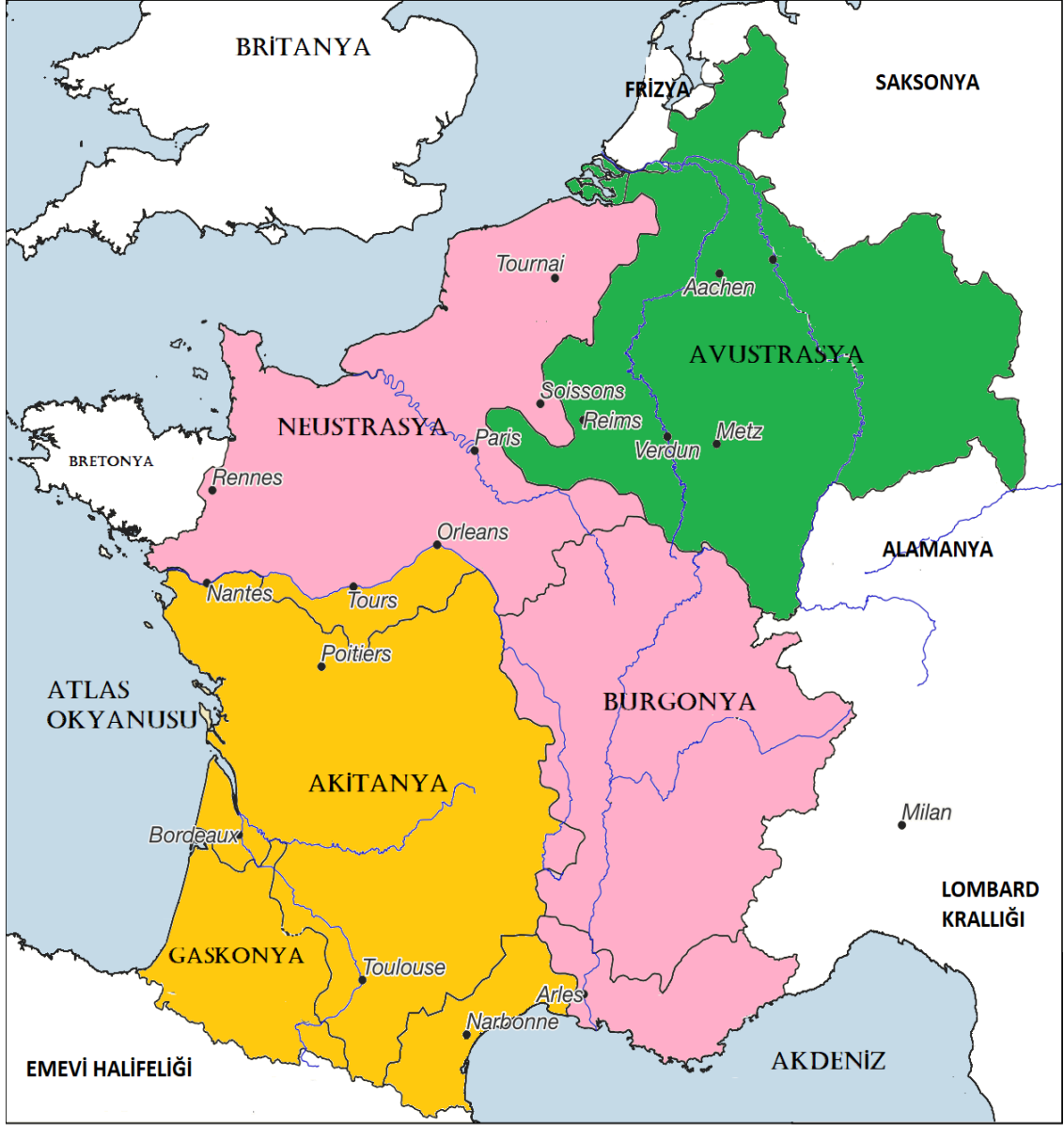
VII. yüzyıl Frankiası'ndaki⁴¹ parçalı yapı Merovenj Krallığı için önemli bir problem teşkil etmekteydi. Avustrasya, Neustrasya ve Burgonya olmak üzere üç ayrı krallık mevcuttu. Bu üç bölgeye farklı hükümdarlar ve onlara yönetimde yardımcı olan farklı Saray Nazırları hükmetmekteydi. Ülkedeki çoklu yönetim yapısı bazen bir yöneticinin idaresinde toplanarak birlik sağlandığı da oluyordu. Fakat Frank veraset anlayışı gereği hükümdar ölmeden önce toprakları kendi oğulları arasında dağıtırdı. Veraset sisteminin yapısı meydana getirilen birliğin sıklıkla bozulması sonucunu doğuruyordu. Birden fazla kral sıklıkla diğer bölgelerde hâkimiyet kurabilmek için birbirleri ile savaşıyordu. Herhangi bir kral tüm Frankia'ya hâkim olsa bile ölmesinin ardından oğulları arasında toprakların paylaşılması, yeniden eski parçalanmış düzene dönüş anlamını taşıyordu. Bu siyasi kaosu sürmesinin bir başka etkisi daha vardı. Frank soyluları, yaşanan çatışmalar nedeniyle yönetim üzerinde daha etkili olmaktaydılar. Elleri bulundurdıkları askeri güçler nedeniyle yönetimde söz sahibi olabiliyorlardı. Soyluların destekledikleri kral veya taht varisinin, amacına ulaşmak için onlara muhtaç olduklarını bilmeleri soyluların ellerini ciddi anlamda güçlendirmekteydi. Nitekim soyluların etkinliği sonradan ortaya çıkan bir şey değildi. Tours'lu Gregorius (ö.594), Frankların Frankia olarak bilinen bölgeye yerleşmesini şu şekilde aktarmıştır: “Frankların aslen Panonya'dan geldiği ve ilk olarak Ren havzasını kolonize ettiği genel olarak söylenegelmiştir. Ardından onlar nehri geçerek Tübingiya'yı aşmışlardır. Diyarın her bölgesinde ve şehrinde uzun saçlı krallar, en önde gelen ve ırkının en soylu ailesinden seçilmişlerdir.”⁴² Tours'lu Gregorius, VI. yüzyılın sonunda *Decem Libri Historiarum (On Tarih Kitabı)*⁴³ adlı eserinde şehirlerin ve bölgelerin soylu ailelere dağıtıldığını anlatmıştır. İlerleyen yıllarda Clovis tüm Franklar üzerinde genel bir hâkimiyet sağlayacaksa da bu klan yapısı yok edilememiştir. Bu durum Merovenj krallarını “*Roi fainéant*” olarak nitelenen tembel krallar haline getirmiştir. Zaman içerisinde soylular karşısında güçleri giderek azalan krallar sadece kararları onaylayan ve törenlerde boy gösteren kişiler haline gelmiştir. VII. yüzyılın ikinci yarısında Frankia'daki klan yapısı ve

⁴¹ Hükümdarların ölümü, olayların gerçekleştiği tüm tarihler VII. yüzyılın son çeyreğine kadar ciddi derecede şüphelidir. *Liber Historiae Francorum*'un tarih vermemesi ve daha önce gerçekleşmiş olayları sonradan kaydetmesi bu çalışmanın ilerleyen yıllarda kaydedilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle günümüz çalışmalarında ve birincil kaynaklardaki bilgiler karşılaştırılarak gerçeğe en yakın tarihlendirmeler yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için; “*Liber Historiae Francorum*,” *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, Ed. Bruno Krusch, MGH, (Hannover: Hahn, 1888).

⁴² Gregory of Tours, *History Of The Franks*, Çev. Lewis Thorpe, (Penguin Books, 1974), 125. *Gregorii Episcopi Turonensis Libri Historiarum X*, Ed. Bruno Krusch & Wilhemus Levison, MGH SS Rer. Merov. (Hannover: Hahn, 1951), 57-58.

⁴³ Sonradan verilen ve bilinen adı ile *Historia Francorum*(Frankların Tarih).

tembel krallık varlığını halen sürdürüyordu. Hatta en güçlü dönemini yaşıyordu. Kutsiyet yüklenilen Merovenjler tahttan indirilemediği için en yüksek makam olan Saray Nazırlığı her ailenin hedefi olmuştur.⁴⁴ Üç krallığı birden kontrol altına alabilecek güce ulaşmak en büyük başarı olarak öne çıkmaktadır.

VII.YY'IN SONUNDA FRANKİA

⁴⁴ Richard A. Gerberding, *The Arnulfings Before 687: A Study of the House of Pepin in the Seventh Century*, Yüksek Lisans Tezi, (Manitoba Üniversitesi, 1977), 80-104. *The Oxford Handbook of the Merovingian World*, Ed. Bonnie Effros & Isabel Moreira, (Oxford University Press, 2020), 3-8. David Frye, "Transformation and Tradition in the Merovingian Civitas", *Nottingham Medieval Studies XXXIX*, Volume 39, (1995), 1-11. Jörg W. Busch, *Die Herrschaften der Karolinger 714-911*, (Oldenbourg Verlag, 2011), 12. Yves Christe, "Les chars à bœufs des rois fainéants", *Museum Helveticum*, Vol. 40, No. 2 (1983): 111-118. Jean Verseuil, *Les rois fainéants: De Dagobert à Pépin le Bref (629-651)*, (Paris: Critérion, 1996), 7-10. Edward Peters, "Roi Fainéant: The Origins of an Historians' Commonplace", *Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance*, T. 30, No. 3 (1968): 537-547.

Birçok aile Saray Nazırlığı makamını ele geçirmek istemiştir. Bazı aileler bunu başarak uzun süre elinde bulundurmuştur. 640'lı yılların başında Burgonya-Neustrasya Krallığı'nın Saray Nazırı olan Erchinoaldus (ö.658) buna iyi bir örnek teşkil eder. Aynı süreçte Pepin Ailesi, Avustrasya'da hâkim olmak için çaba verirken Erchinoaldus da iki Krallığı'nı yönetimini elinde birleştirmişti. *Fredegarius Kroniği*'ndeki 635 yılına ait kayıttta Chadoindus önderliğinde Gaskonya isyanına giden on dük ve birçok alt kademe soyludan bahsedilmektedir: “(Chadoindus) ordusuyla Gaskonya'ya ulaştı. Yanında on tane dük ve onların kuvvetleri vardı. Franklardan Arinbertus, Amalgarius, Leudebertus, Wandalmarus, Waldericus, Ermeno, Barontus ve Chairaardus, Romalı Chramneleus, Burgonyalı Willebadus, Saxonyalı Aighyna ve başlarında bir dük olmayan birçok kont bu orduda bulunan soyluların isimleriydi.”⁴⁵ Adı geçen soyluların her biri köklü ailelerden gelmekteydi. Adı geçmeyen Aega, Erchinoald, Otto, Bobo, Adalgisel, Fara, Radulf ve Chrodoald gibi soylular da I.Dagobertus (ö.639) ve sonrasındaki Merovenj yönetiminde etkili isimler olacaktı.⁴⁶ Frankia bu haliyle aileler arası rekabetin yoğun olduğu ve onların desteği olmadan otorite kurmanın mümkün olmadığı bir durumdaydı.

1.2 Landen'li Pepin'in Saray Nazırı Oluşu ve Grimoaldus'un Darbe Girişimi

Frank soylu ailelerinin fazlalığı, Frankia'da rekabeti ve karmaşayı arttıran bir faktördü. Ülke içindeki parçalanmışlık beraberinde ekonominin, askeri gücün, nüfusun ve yönetimin parçalanması sonucunu getiriyordu. Krallar sınırlı bir bölgede, az sayıda asker ve soylu ile hâkimiyetlerini sağlamaya çalışıyorlardı. Ayrıca Frankia'daki diğer bölgelerin kralları ile yaptıkları savaşlar sonucu kendi güçlerini tüketiyorlardı. Bundan dolayı krallar soylulara karşı güçsüz durumda kalıyordu. Bunun başlıca örneği Landen'li Pepin'in (I. Pepin) (ö.640) oğlu Grimoaldus'un (ö.657 ya da 661) girişimiydi. Landen'li Pepin öldükten sonra Saray Nazırı olarak oğlu Grimoaldus yerine Otto (ö.643) adlı başka bir soylu geçti. Gelenek olduğu üzere görevin kendisine verilmesini bekleyen Grimoaldus hayal kırıklığına uğradı. Bunun üzerine Otto'ya karşı hareket etmeye başladı. *Fredegarius Kroniği*'nde Grimoaldus-Otto çekişmesi şu şekilde aktarılmaktadır: “Saray görevlisi⁴⁷ Uro'nun oğlu olan Otto, Sigibertus'un çocukluğundan beri öğretmeniydi.

⁴⁵ *The Fourth Book of the Chronicle of Fredegar, with its Continuations*, Çev. J.M. Wallace-Hadrill, (Connecticut: Greenwood Press, 1981), 65. “Chronicarum Quae Dicuntur Fredagarii Scholastici Libri IV. Cum Continuationibus” *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, Ed. Bruno Krusch, MGH, (Hannover: Hahn, 1888), 159-160.

⁴⁶ “Liber Historiae Francorum”, *Fredegarii*, 290-320. J.M. Wallace-Hadrill, *The Long-Haired Kings and Other Studies in Frankish History*, (New York: Routledge, 2020), 87-88.

⁴⁷ *Domesticus*: Roma İmparatorluğu döneminde askeri bir lider görevi barındıran bu makam Franklarda saray içi yönetimde bir görevli idi. Hükümdara yakın çalışan bir asistan, yönetici olarak nitelendirilebilir.

Grimoaldus'a karşı gurur ile karışık bir kıskançlık besliyordu. Bu nedenle onu yerinden etmeye çalıştı. Grimoaldus da kendi adına hazırlıklar yaptı. Öncelikle başrahip Chunibertus ile bir dostluk yemini etti ve Otto'yu görevden alıp babasının makamını nasıl geri alabileceğini düşünmeye başladı."⁴⁸ Kronik, Grimoaldus ile Otto arasında ciddi bir rekabet ortaya çıktığını ve Grimoaldus'un babasının makamını elde etmek için gerekli hazırlıkları yaptığını vurgulamaktadır. Buna göre Landen'li Pepin'in ölümü Frankia'da kargaşaya yol açmış ve önde gelen iki yönetici Saray Nazırlığı için birbiriyle rekabet içerisine girmiştir. Avustrasya soyluları da bu rekabette bir taraf seçme durumunda kalmışlardır. Krizin tırmanmasında Kral III. Sigibertus'un (ö.656) 10-11 yaşlarında bir çocuk olması da kayda değer bir etkindi. Bu durum kralın rahatlıkla etki altına alınabilmesine neden oluyordu. Muhtemelen hem Otto'nun hem de Grimoaldus'un amacının buydu. Otto, Sigibertus'un öğretmeni olmasının getirdiği fayda ile kendisini Saray Nazırı yaptırmayı başardı. Bu süreçte Grimoaldus, özellikle isyan eden Türingiaa Dükü I. Radulfus (ö.642) ile yapılan savaşta Kral III. Sigibertus'un hayatını kurtarması sayesinde vasalların çoğunun desteğini almış durumdaydı. Kral Dagobertus'un ölümünü izleyen iki yıllık süreçte Avustrasya soylularının ikiye bölündüğü bir siyasi yapı söz konusuydu. Benzer şeyler Avustrasya dışında Neustrasya ve Burgonya'da da yaşanıyordu. Frankia'da süre gelen krizi sonlandıramayan Merovenj Krallığı, Avrupa'daki istikrarsızlığa da müdahale edememekteydi.⁴⁹

Otto, Saray Nazırlığı görevinde uzun süre kalamadı. Beklenmeyen şekilde hayatını kaybeden Otto'nun ölümü, arkasında olaya dair şüpheler bıraktı. Tam tarihi bilinmemekle birlikte Otto'nun 643 yılında⁵⁰ Alamanya Dükü II. Leutharius'un (ö.643?) planladığı bir suikasta kurban gittiği düşünülmektedir.⁵¹ Çünkü Leutharius'un Otto'yu öldürmesi için açık bir neden yoktur. İkili arasında kaynaklara yansımamış bir gerilimin var olduğu söylenebilir. Leutharius, Grimoaldus'un destekçisi olduğu bilinen bir

Ayrıntılı bilgi için; P.S. Barnwell, *Emperor, Prefects & Kings the Roman West, 395-565*, (Londra: Duckworth Books, 1992), 104. *Property and Power in the Early Middle Ages*, Ed. Wendy Davies & Paul Fouracre, (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 245.

⁴⁸ *Chronicle of Fredegar*, 72. "Fredagarii", *Fredegarii*, 164.

⁴⁹ Bernard S. Bachrach, *Merovingian Military Organization, 481-751*, (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1972), 92-93. Pierre Riché, *The Carolingians The Family Who Forged Europe*, Çev. Michael Idomir Allen, (Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 1993), 20. Paul Fouracre, *The Age of Charles Martel*, (New York: Routledge, 2013), 35.

⁵⁰ Olayın yılının 641, 642 ya da 644 olarak geçtiği çalışmaları da mevcuttur.

⁵¹ *The New Cambridge Medieval History, Vol. 1 c. 500-700*, Ed. Paul Fouracre, (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 385. Fouracre, *Martel*, 37. Patrick J. Geary, *Before France and Germany: the Creation and Transformation of the Merovingian World*, (New York: Oxford University Press, 1988), 191-193.

soyludur. Günümüz araştırmacıları arasında ciddi bir destek bulan iddia Leutharius'un Grimoaldus'dan aldığı emir ile bu suikastı gerçekleştirdiğidir. Bu iddia *Fredegarius Kroniği*'nde şöyle geçmektedir: “*Sigibertus'un hükümlerinin onuncu yılında Grimoaldus nefretle dolu bir şekilde Otto öldü. Nitekim Alaman dükü Leutharius'u kışkırtan da Grimoaldus idi. Sigibertus'un Saray Nazırlığı makamı ve tüm Avusturya Krallığı'nın kontrolü böylece açık bir şekilde Grimoaldus'a emanet edildi.*”⁵² *Fredegarius Kroniği*'nde açıkça Grimoaldus suçlanmaktadır. Ama Sigibertus'un çaresizliğini de gözler önüne sermektedir. *Fredegarius Kroniği*'nin kaydı Grimoaldus'un gelebilecek tepkilerden kendisini nasıl kurtardığını göstermektedir. Zira açık bir şekilde Otto'nun ölümüne neden olması Grimoaldus'un soylular arasında sahip olduğu desteğin kaybına ve Otto'nun destekçilerinin nefretine neden olabilirdi. Leutharius sayesinde Grimoaldus, onu adeta bir maşa olarak kullanarak tüm soyluların bu suikastı onun planlandığını bilmesine rağmen direkt tepkilerden kendisini temize çıkarmıştır. Ayrıca çocuk yaştaki Kral III. Sigibertus'u de kendisini Saray Nazırı yapmak zorunda bırakınca elde ettiği güç kendisine karşı tepki oluşmasını engelleyen bir gelişme olmuştur.⁵³

Grimoaldus, 643 yılında Saray Nazırı olduktan sonra III. Sigibertus tam anlamıyla bir tembel kral haline gelmişti.⁵⁴ Son Merovenj Kralı III. Childericus'a (ö. 754) kadar güçlerini saray nazırlarına kaptıran kralların Einhardus'un (ö.840) ifadelerine göre hiçbir gücü yoktu: “*Kendine ait ufak bir toprağı ve topraktan gelen az bir geliri vardı. Bu toprağın üzerinde bir ev ve ona hizmetle görevlendirilmiş az sayıda hizmetli bulunuyordu.*”⁵⁵ Einhardus, bu sözleriyle Merovenj Kralı'nın sarayda dahi yaşamadığını belirtmektedir. Yılın belli dönemlerinde belli görüşmelere katılmak amacıyla saraya gelen kralın gösterişli bir hayatı yoktu. İdare tamamıyla saray nazırındaydı. Einhardus'a göre saray nazırı tarafından kendilerine bazı görevler dikte edilen krallar yalnızca hükümdar rolü yapmaktaydılar:

⁵² *Fredegarius Kroniği*'ndeki Ayrıntılı bilgi için; *Chronicle of Fredegar*, 75. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 165.

⁵³ Bachrach, *Merovingian*, 92-94. Michael Frassetto, *Encyclopedia of Barbarian Europe: Society in Transformation*, (California: ABC CLIO, 2003), 191. Alexander C. Murray, *From Roman to Merovingian Gaul_ a Reader*, (Toronto: Broadview Press, 2008), 492. Jörg W. Busch, “Vom Attentat zur Haft. Die Behandlung von Konkurrenten und Opponenten der frühen”, *Historische Zeitschrift*, Bd. 263, H. 3 (Aralık 1996): 561-588. Riché, *The Carolingians*, 20.

⁵⁴ Theo Kölzer, “Die letzten Merowingerkönige rois faineants?”, *Der Dynastiewechsel von 751. Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung*, Ed. Matthias Becher & Jörg Jarnut, (Münster: Scriptorium, 2004), 33-60.

⁵⁵ Einhard, *The Life of Charlemagne*, Çev. Samuel Epes Turner, (The University of Michigan Press, 1966), 23-24. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. George Heinrich Pertz & Georg Waitz, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 3. Einhard, *Şarلمان Avrupa'nın Büyük Hükümdarı Vita Karoli Magni*, Çev. Özlem Genç, (İstanbul: Kronik, 2024), 95.

“Açık bir şekilde kraliyet, unvanı boş bir şekilde taşımaktan ibaretti. Krallıkta gerçek güç ve otorite Saray Nazırı denen danışma kurulunun başındaki kişideydi. Bu kişi tüm işlerin başındaydı. Krala uzun saç ve sakalıyla makamında oturup hükümdarı oynamaktan başka yapacak bir şey kalmıyordu. Gelen elçileri huzuruna kabul etmeli ve onları huzurundan azletmeliydi. Daha doğrusu kendi sorumluluğuymuş gibi ona verilen önerileri yerine getirmeliydi.”⁵⁶

Einhardus’un ifadeleri göstermektedir ki Merovenj hükümdarlarının elindeki güç tamamen yitirilmiş durumdaydı. Saray Nazırı hangi kararı alması gerektiğini bildirirken hükümdarın bu söyleneni yapmaktan başka bir alternatifi yoktu.⁵⁷

⁵⁶ Einhard, *Charlemagne*, 23-24. Einhardi Ed. Pertz & Waitz, 3. *Vita Karoli Magni*, 95.

⁵⁷ Verseuil, *Les rois fainéants*, 7-10. Einhard, *Charlemagne*, 22-24. Einhardi Ed. Pertz & Waitz, 2-4 Michael Mould, *The Routledge Dictionary of Cultural References in Modern French*, (Londra & New York: Taylor & Francis, 2011), 164-165.

VII. yüzyılın ortasına gelindiğinde Grimoaldus gibi bazı soylular Merovenj krallarını, kendi istediklerini yapmak için yönlendirebilmeye başlamıştı. Hükümdarlıkta hak iddia etmelerini sağlayacak kutsal bir soya sahip olmayan aileler için Saray Nazırlığı en yüksek konumdu. Merovenj ailesinin güçsüzlüğü ise tüm aristokrat ailelerin tarafından fark edilmişti. Bu aileler kurtuluşun kendi yönetimlerinde olduğunu inanmaktaydı. Bundan dolayı Saray Nazırlığı makamını aile içinde kalacak biçimde ele geçirmenin yollarını aramaktaydılar. Ancak Pepin Ailesi'nin ciddi bir sorunu vardı. Kontrol ettikleri topraklar Liège merkezli olmak üzere Avustrasya'nın doğusunda yer alıyordu. Nitekim bulundukları lokasyon ve ellerinde bulundurdıkları siyasi güç Frankia'ya hâkim olmak için yeterli değildi.⁵⁸ Bu nedenle öncelikle Avustrasya'da hâkim güç olmalıydılar.

Grimoaldus'un, Saray Nazırlığına giden yolda babası Landen'li Pepin ile Metz'li Arnulfus'un (ö.645) ittifakı ciddi bir önem taşımaktadır. Çünkü 613 yılında II. Clotharius'un tahta geçmesi esnasında ona verdikleri destek hem Arnulfus'un hem de Pepin'in ailesinin etkisini arttırmıştı. İlerleyen yıllarda iki aile evlilik yoluyla ittifaklarını pekiştirdi. Pepin'in kızı Begga, Arnulfus'un oğlu Anseghysilus (ö.679) ile evlendirildi. Arnulfus (ö. 645) sayesinde ilerleyen yıllarda Avustrasya bölgesindeki ruhban sınıfı içerisinde Grimoaldus lehine bir görüş oluşması sağlandı. Pepin Ailesi'nin izlediği iç politikanın ailenin giderek daha etkili olmasını sağladığı Grimoaldus döneminde görüldü.⁵⁹ Nitekim yönetim bölgesi açısından da bir genişleme söz konusuydu. Landen'li Pepin döneminde Pepin Ailesi Landen ve civarında etkin iken Grimoaldus, Avustrasya'nın batı kesiminde etkili olmalarını sağlayacak bir biçimde ailenin etki alanını

⁵⁸ Chris Wickham, *Framing the Early Middle Ages: Europe and the Mediterranean, 400-800*, (New York: Oxford University Press, 2005), 190. *The Transformation of the Roman World AD 400-900*, Ed. Leslie Webster & Michelle Brown, (Los Angeles: University of California Press, 1997), 41-44.

⁵⁹ Landen'li Pepin 620'li yıllarda Avustrasya Kralı I.Dagobertus'un (II.Clotharius'un oğlu) saray nazırı(*Mayor Palatii*) olmuştur. Aynı süreçte Metz Başrahibi Arnulfus, Frank Kralı II.Clotharius'a danışmanlık yapmıştır. Arnulfus ve Pepin, 613 yılında II.Clotharius tahta çıkarken yanında yer almışlardır. Torunu II.Sigebertus'un vefatı üzerine yönetimi devralan Kraliçe Brunhilda'yı tahttan indirip idam etmişlerdir. Bu sayede II.Clotharius, tüm Frankia'da uzun yıllar sonra tam hakimiyet sağlayan ilk kral olmayı başarmıştır. Bu durum Arnulfus'un etkisini ve önemini arttırmıştır. Bu sebepten dolayı Landen'li Pepin, kızı Begga'yı Arnulf'un oğlu Anseghysilus ile evlendirmiştir. Ancak Landen'li Pepin'in basit bir ittifaktan öte amaçları olması kuvvetle muhtemeldir. Begga ve Anseghysilus'un evliliğinden önce de hem Pepin hem de Arnulf'un ailesi yeterince güçlüdür. Evlilik sayesinde iki ailenin hem toprakları hem askeri güçleri hem de yönetim üzerinde yaptırım uygulama gücü bir araya getirilir. Yani bu evlilik ittifaktan öte iki ailenin birleşmesi olarak nitelendirilebilir. Aslında Landen'li Pepin çok basit bir evlilik hamlesi sonucu ailesinin eklemeleri ile büyüyecek bir domino etkisi yaratmayı başarmış olur. Ayrıntılı bilgi için; Ian Wood, *The Merovingian Kingdoms 450-751*, (Londra & New York: Longman,1994), 146. Roger Collins, *Charlemagne*, (Londra: Macmillan Press, 1998), 26. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 311. *Annales Mettenses Priores*, Ed.Bernhard De Simson, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 2. *The Oxford Dictionary of Late Antiquity Volume 1&2*, Ed.Oliver Nicholson, (Oxford University Press, 2018), 147. *Chronicle of Fredegar*, 34-35. "Fredagarii", *Fredegarii*, 66-67.

Utrecht-Nijmegen şehirlerinden başlayarak Meuse ve Ren nehirlerine kadar genişletti. Bu büyüme de Begga-Anseghysilus evliliğinin etkisi yadsınamaz derecede ciddi idi.⁶⁰

Yandaki haritada da görüldüğü gibi Metz’li Arnulfus ve Pepin’in Köln Başpiskoposu Chunibertus ile olan yakınlığı göz önüne alınırsa evlilik ve dostluk bağları ile Landen’li Pepin ve Grimoaldus döneminde Pepin Ailesi’nin Orta Avustrasya’da hâkim konumda olduğu görülmektedir. Grimoaldus’un Utrecht ve Nijmegen ile Meuse Ren nehirleri arasını kontrolü altına aldığı ve Begga’nın oğlu Pepin’i Hersthal’da dünyaya getirdiği düşünüldüğünde Utrecht’ten Landen’e doğru tüm bir Batı Avustrasya’nın Pepin Ailesi’nin yönetiminde olduğu rahatlıkla söylenebilir. Yönetim bölgelerinin gözle görülür bir biçimde genişlemesine ek olarak Merovenj Kralları da bu süreçte Pepin Ailesi’nin etkisi altındadır. İlişkiler ağı sayesinde 630’lu ve 640’lı yıllarda Pepin Ailesi’nin Avustrasya’da en güçlü aile haline geldiğinden söz edilebilir.⁶¹

Grimoaldus, Otto’nun yerine Saray Nazırı olmasının ardından başkent Metz’de yaşamaya başladı. Eline geçirdiği gücü kullanarak krallıktaki etkisini daha da arttırdı. Kral III. Sigibertus’u kullanarak etkisini tüm Frankia’ya yaydı. Bu süreçte birçok manastır inşa ettirdi. İrlanda’dan bile din adamlarını Avustrasya’da ağırladı. Kendisine yakın kişilerin hem kendi yaptırdığı hem de önceden var olan diğer manastırlarda başrahip olmasını sağladı. Grimoaldus, Saray Nazırlığı makamı ve Frankia’nın dört bir yanında önemli görevlere gelmiş destekçileri sayesinde Avustrasya’daki en önemli kişi haline geldi.⁶² Bu gücü elde etmesinde Grimoaldus’un yaptığı dini yatırımların payı büyüktü. Bu sayede ülke genelinde ruhban sınıfı içerisinde ona olan desteğin artmasını amaçlamaktaydı. Çünkü bir şehrin başrahibi olabilmek için zaten soylu bir aileden gelmek gerekiyordu. Grimoaldus kendisine yakın ailelerin mensuplarını yüksek makamlara getirerek aristokrat kesim ile iyi ilişkiler kuruyordu. Böylece Avustrasya Krallığı’nın idaresinde daha az muhalefet ile karşı karşıya kalıyordu.

⁶⁰ *Medieval Family Roles: A Book of Essays*, Ed. Cathy Jorgensen Itnyre, (Routledge, 2012), 28-29. Justin Glenn, *The Washingtons: A Family History: Volume 3: Royal Descents of the Presidential Branch*, 3. cilt, (Savas Publishing, 2014), 100-101. Riché, *The Carolingians*, 20. Fouracre, *Martel*, 47-48.

⁶¹ Gerberding, *The Arnulfings*, 171-203. Matthew Zimmern, *Hagiography and the cult of saints in the diocese of Liège, c. 700-980*, (Doktora Tezi, St.Andrews Üniversitesi, 2007), 20-21. Frans Theuws, "Maastricht as a centre of power in the early Middle Ages", *Topographies of Power in the Early Middle Ages*, Ed. Frans Theuws & Carine Van Rhijn & Mayke De Jong, (Leiden & Boston & Köln: Brill, 2001): 155-216.

⁶² Rosamund McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians 751-987*, (London & New York: Longman, 1983), 25-26. Fouracre, *Martel*, 35-37. Wood, *The Merovingian*, 140-141. Riché, *The Carolingians*, 21-22.

Grimoaldus'un Saray Nazırlığı'nı yaptığı Kral III. Sigibertus'un 656 yılında hayatını kaybetmesi Frank tarihinde sık yaşanmayan olaylardan birinin başlangıcıdır. Bu olay "Grimoaldus Darbesi" olarak adlandırılır.⁶³ Kaynaklardaki yetersiz bilgiler nedeniyle olayların kesin yılları hakkında farklı bilgiler mevcuttur.⁶⁴ Buna rağmen Richard A. Gerberding, *Critical Study of The Liber Historiae Francorum* adını taşıyan doktora tezinde yaşananları bir düzene oturtmayı başarmıştır. Sigibertus'un ölümünden sonra dört yıl daha Saray Nazırlığı yapan Grimoaldus 660 yılında, eski Kral III. Sigibertus'un o dönem henüz yedi yaşında olan ve dört yıldır muhtemelen krallık yapan oğlu II.Dagobertus'un (ö.679) kafasını kazıtarak İrlanda'da bir manastıra yollamıştır. Bunun ardından Grimoaldus, Dagobertus yerine oğlu Childebertus'un (ö.661) geçmesini sağlamıştır.⁶⁵ Childebertus'un, hayatını kaybeden Kral III. Sigibertus'un oğlu olduğunu iddia eden Grimoaldus dolaylı bir yoldan tahtı ele geçirmeye çalışmıştır. Nitekim bu Frank tarihinde eşine rastlanmamış bir darbe girişimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tahta kendisinin çıkmasının neden olabileceği tepkileri öngören Grimoaldus, uzun yılların ardından ülkenin idaresinde tesis ettiği otoritesine güvenerek oğlunu tahta çıkarmayı denemiştir. Dagobertus'u tahta çıkartıp kontrol altında tutmak da bir seçenek olmasına rağmen Grimoaldus kendisinden beklenmeyen bir eylemde bulunmuştur.

Fakat Grimoaldus'un kendi oğlunu tahta çıkarma denemesi Avusturya soyluları arasında ciddi bir tepki doğurdu. Bu noktada Grimoaldus'un yaklaşık on yedi yıldır süren tek adam yönetimi esnasında eskiden sahip olduğu desteği yavaş yavaş kaybettiği de varsayılabilir. Çünkü uzun süreli iktidarına rağmen Frankia soylularının Grimoaldus'un

⁶³ *A Dictionary of Christian Biography, Literature, Sects and Doctrines; Being a Continuation of 'The Dictionary of the Bible', 2. cilt*, Ed. William Smith & Henry Wace, (Londra: William Clows and Sons, 1877), 802. *Cambridge Medieval History, Vol. 1*, Ed. Fouracre, 385. Kral Sigibertus'un ölüm tarihi ile ilgili ayrıntılı bir inceleme için; Stefanie Hamann, "Zur Chronologie des Staatsstreichs Grimoalds", *Deutsches Archiv Für Erforschung des Mittelalters* 59, (2003), 58-64.

⁶⁴ LHF hanedanı değiştirmek gibi bir denemeyi ayrıntı vermeden üstünkörü anlatmaktadır. VIII. yüzyılın başında ismi bilinmeyen biri tarafından kaleme alınan bu eser VII. yüzyıl Frankiası'nı anlamak için kullanılan başlıca kaynaklardan biridir. Karl döneminde yazıldığı düşünülen bu eserin Pepin Ailesi'nin Frankia'da tamamen hâkim aile haline geldiği bir dönemde yazıldığı düşünüldüğünde, aile tarafından bu olayın unutturulmaya çalışıldığı söylenebilir. Bu hareket sayesinde Karl döneminde Grimoaldus ve Landen'li Pepin'in de aileden sayıldığı ve altmış yıl sonra kendilerini Arnulfus kolu olarak görmedikleri varsayılabilir. Ayrıntılı bilgi için; "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 314-317. Richard A. Gerberding, *A Critical Study of The Liber Historiae Francorum*, Doktora Tezi, (Oxford Üniversitesi, 1982), 109-116. Gerberding'in tezi ilerleyen yıllarda kitaplaştırılmıştır. Richard A. Gerberding, *The Rise of the Carolingians and the Liber Historiae Francorum*, (Clarendon Press, 1987).

⁶⁵ Sigibertus'un, Grimoaldus'un oğlunu evlat edinmiş gibi gösterildiği genel olarak kabul gören anlayıştır. Fakat Hamann, bir çalışmasında *Adoptivus* ifadesinde doğrudan Sigibertus'un kastedilmediğini bu ifadenin muallakta olduğunu belirtmektedir. Bu ifadenin Childebertus'un, Grimoaldus'un üvey evladı olduğunun da belirtiyor olabileceğini iddia etmektedir. Hamann, "Grimoalds", *Deutsches Archiv*, 51-52. Constance Brittain Bouchard, *Rewriting Saints and Ancestors: Memory and Forgetting in France, 500-1200*, (Philedelphia: University of Pennsylvania Press, 2015), 282.

kararına ciddi bir muhalefet oluşturması beklenmedik bir tepkidir. Buna ilaveten kutsal soy anlayışının halen kabul gördüğü de aristokrat kesimin tepkisi sayesinde anlaşılmaktadır. Zira Grimoaldus'a karşı ayaklanan soyluların direnişi hem Grimoaldus'un hem de oğlu " vey" lakaplı Childebertus'un öldürülmesi ile sonuçlanacak bir isyan doğurmuştur. Bu süreçte Grimoaldus'un darbe denemesi sadece yedi aylık bir ömre sahip olmuştur. Nitekim soyluların tepki vermesinin uzun zaman alması ve Grimoaldus'un bir pusu ile öldürüldüğü göz önüne alındığında Grimoaldus karşıtlarının Avustrasya'da azınlıkta olmasından dolayı harekete geçilmesi için plan yapılması gerekiydi. Frankia içinde destek sağlanması gerekliliğinin Grimoaldus ve oğlunun tahtı ele geçirdikleri yedi aylık sürece neden olduğu söylenebilir. Bu nedenle Avustrasya soyluları III. Clotharius'tan ( .673) yardım istemiştir. Bu destek sayesinde Grimoaldus ve Childebertus'un yönetimdeki etkinliğine son verilmiş ve tahta da II.Clotharius'un kardeşi II.Childericus geçmiştir. Elbette III. Clotharius'tan daha çok onun Saray Nazırı Erchinoaldus'un etkisi ve yönlendirmesi Avustrasya'daki olaylarda etkili olmuştur.⁶⁶ Ancak Grimoaldus'un içinde birçok macerayı barındıran yaklaşık yirmi yıllık siyasi hayatı incelendiğinde Pepin Ailesi'nin yükselişinin, kaynaklara yansıyandan çok daha karmaşık ve zor olduğu görülmüştür. Grimoaldus'un, Pepin Ailesi'ni tüm Frankia'da h kim kılma çabaları kısa bir dönem amacına ulaşsa da bir süre sonra hem kendisi hem de oğlu adına bir facia ile sonuçlanmıştır.

III. Clotharius'un 657-662 yılları arasında Avustrasya Krallığı'nı da kendisine bağladığı da belirtilmektedir. Fakat bu iddialar kendi içinde birçok çelişki barındırmaktadır. Öncelikle böyle bir yetkinin ardından III. Clotharius, rahatlıkla "Frankların Kralı" unvanını kullanabilirdi. Ama kaynaklarda buna benzer bir ifade kullanılmamaktadır. III. Clotharius'un böyle bir yönetim yetkisini aldıktan dört ya da beş yıl sonra Frankları tekrar birleştirmekten vazgeçip görevi kardeşine devretmesi mantıksızdır. Ayrıca II. Childericus'un Avustrasya Kralı oluşu ile Grimoaldus'un 661-662 yıllarında öldürülmesi teorisi rahatlıkla örtüşmektedir.⁶⁷ Bu sav Sigibertus'un oğlu Dagobertus'un neden  rlanda'dan getirilip kral yapılmadığını da açıklamaktadır. Her ne

⁶⁶ L on Levillain, "Encore la succession d'Austrasie au VIIe si cle" *Biblioth que de l' cole des chartes*. (1946), 106, 296-306; Gerberding, *Francorum*, 110-115. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 315-318. Hamann, "Grimoalds", *Deutsches Archiv*, 49-96. Michael Frassetto, *The Early Medieval World: From the Fall of Rome to the Time of Charlemagne: Volume I*, (California: ABC CLIO, 2013), 294-295. Wood, *The Merovingian*, 222-223. Fouracre, *Martel*, 37-38. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 25-26. James T. Palmer, *Anglo-Saxons in a Frankish World, 690-900*, (Turnhout: Brepols Publishers, 2009), 80-81.

⁶⁷ Gerberding, *Francorum*, 110.

kadar ihtiyaçları olsa da Avustrasya soyluları III. Clotharius haricinde bir kral yönetimi istemektedir. Tüm Merovenj krallıklarının birleştirilmesi ve bunun soylularca onaylanması öyle kolaylıkla gerçekleşecek bir şey değildir. Çünkü ne III. Clotharius'un ne de Saray Nazırı Erchinoaldus (ya da Ebroinus⁶⁸)'ın böyle bir askeri ve siyasi gücü yoktur. Bir iç savaş çıkarmadan bu gerçekleştirilemezdi. Bundan dolayı bu senaryoda kontrolü muhtemelen soylularda olacak olan Dagobertus yerine kardeşi II. Childericus'un Avustrasya tahtına geçmesi III. Clotharius adına dolaylı bir kontrol sağlayacağı söylenebilir. Bu durum "Frankların Kralı" unvanının neden III. Clotharius tarafından kullanılmadığını da açıklamaktadır. Sorulması gereken bir başka soru III. Clotharius'un üzerinde çok ciddi bir etkisi olan Erchinoald'ın, III. Clotharius Avustrasya tahtına geçtiyse neden Avustrasya'nın Saray Nazırlığı unvanını almadığıdır? Yukarıda da açıklaması yapıldığı gibi 630'lu yıllardan itibaren Saray Nazırlarının artan bir nüfuzu vardır. Grimoaldus, Avustrasya da bu otorite artışının örneği iken Burgonya ve Neustrasya'da Erchinoaldus bunun diğer bir örneğidir. Eğer III. Clotharius kendisinin Kral oluşunu tüm soylulara kabul ettirecek bir otoriteye sahip ise Erchinoaldus ya da sonrasında gelen Ebroinus'un (ö. 681) Saray Nazırı olması da Avustrasya soylularına kabul ettirilebilirdi. Ancak III. Clotharius'un Kral olduğu bu yapıda Avustrasya'nın Saray Nazırlığı'nı Wulfoaldus'un (ö. 680) yapması da bunu göstermektedir. Gerek Grimoaldus karşıtı gerek destekçisi olsun Avustrasya soylularının Erchinoaldus ya da Ebroinus'a karşı çıkmış olması kuvvetle muhtemeldir. Tüm bu açıklamalar ışığında Grimoaldus Darbesi'nin Merovenj Krallığı'nda ağır ve kalıcı etkiler yarattığı söylenebilir. Bu olay Avustrasya ile Burgonya-Neustrasya Krallığı'nın birbirine yakınlaşmasını sağlarken Saray Nazırlarının artan etkisinin de açık bir örneği olmuştur.⁶⁹ Grimoaldus'un bu denemesi gelecek süreçte Pepin Ailesi'nin siyasi politikasını da etkilemiştir.

1.3 İktidar İçin Savaş: Wulfoaldus-Ebroinus ve Leudegarius Çekişmesi

Landen'li Pepin birçok rakibi arasında kendisini diğerlerinin önüne geçirmesi gerektiğinin farkındaydı. Yaptığı siyasi hamlelere bakıldığında bu açıkça görülmektedir. Grimoaldus onun varisi iken, Grimoaldus'un ilerleyen yıllardaki yerini kuvvetlendirmeyi

⁶⁸ Tam bu yıllarda Erchinoaldus hayatını kaybeder ve yerine Ebroinus Saray Nazırı olur. Yani 657 yılında bu olaylar yaşandıysa Erchinoaldus, 661 civarında yaşandıysa Ebroinus Saray Nazırı'dır.

⁶⁹ Suzanne Fonay Wemple, *Women in Frankish Society: Marriage and the Cloister, 500 to 900*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1985), 67-68. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 315-319. Frassetto, *Early Medieval World*, 295. Bernhard Jussen, *Spiritual Kinship as Social Practice: Godparenthood and Adoption in the Early Middle Ages*, (Londra: University of Delaware Press, 2000), 86-88

amaçlayan bir evlilik ittifakı ile Karolenj ailesi Frankia'daki etkisini arttırmaya çalışıyordu.⁷⁰ Begga ile Anseghysilus'un evliliği ve ilerleyen yıllarda bu evlilikten devam eden soy, soyağacına iki farklı şekilde hitap edilmesi sonucunu doğurdu.⁷¹ Aslında Landen'li Pepin'in, Metz Başpiskoposu Arnulfus'un oğlu ile kızını evlendirmesinin de sebebi Avustrasya'daki önemli bir taraf olan din adamları sınıfının desteğini alabilmektir. Çünkü normal şartlarda kızın gelin geldiği aile daha avantajlıydı. Alınan gelin yanında bir miktar toprağı çeyiz olarak getirirdi. Pepin buna göz yumarak bu evliliği buna müsaade etti. Bunun nedeni gelecek yıllarda başta Grimoaldus olmak üzere Pepin'in soyunun, Frankia'da hâkim olmasını sağlayacak şekilde kuvvetlendirilmesini istemesiydi.⁷² Bu sayede önce Avustrasya'da sonra ise tüm Frankia'da hâkim aile olmak muhtemelen Landen'li Pepin'in hedefiydi.

Grimoaldus'un ve oğlu Childebertus'un, taht mücadelesi esnasında ölümünün ardından Landen'li Pepin'in soyu oğlu tarafında sonlanmıştır. Bu olayın ardından Pepin Ailesi'nin soyu, Begga'nın evliliğinden olan Hershtal'lı Pepin (II. Pepin) üzerinden devam etmiştir.⁷³ 670'lerin ikinci yarısında, babası Anseghysilus'un öldürülmesi sonucu ailenin liderliğini eline alan Pepin, kısa sürede Avustrasya'nın idaresinde önemli bir yer edindi. Ancak Pepin Ailesi adına bu hiç de kolay olmadı. Grimoaldus'un girişimi nedeniyle Pepin Ailesi eski etkisini kaybetmişti. Bu süreçte Wulfoaldus, Avustrasya Krallığı'nda ve Ebroinus ise Neustrasya ile Burgonya Krallığı'nda Saray Nazırlığı yapmaktaydılar. Saray Nazırlarının Merovenj kralları üzerindeki etkisi Grimoaldus'dan pek de farklı değildi. Ama Grimoaldus'un sonu diğer soylulara adeta bir gözdağı olmuştu. Bu durum Saray Nazırlarını hanedanı devirmek gibi bir girişimden uzaklaştırmasına rağmen önde gelen soylu aileler arasındaki rekabeti arttırmıştı. Zira etkileri iyice artan ve kralların giderek bir piyon haline geldiği Frankia'da taht değişikliklerinde bile soylular artık ana etmendi. Örneğin; 673 yılında III. Clotharius'un vefatı üzerine Kral olan III.Theudericus'u tahttan indiren II.Childericus'un en önemli destekçisi Wulfoaldus,

⁷⁰ Öyle ki bu evlilik sayesinde Grimoaldus ruhban sınıfının da sempatisini Metz'li Arnulfus aracılığıyla kazanmıştır. Wood, *The Merovingian*, 141. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 230. Frassetto, *Encyclopedia* 191.

⁷¹ *Late Merovingian France: History and Hagiography*, 640-720, Ed. Paul Fouracre & Richard A. Gerberding, (Manchester University Press, 1996), 339. Yaniv Fox, *Power and Religion in Merovingian Gaul: Columbanian Monasticism and the Formation of the Frankish Aristocracy*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 264-265. *Dictionary of Late Antiquity*, 698,1196.

⁷² Margarete Weidemann, "Adelsfamilien im Chlotharreich. Verwandtschaftliche Beziehungen der fränkischen Aristokratie im 1. Drittel des 7. Jahrhunderts", *Francia* 15, (1987): 829-851. *Property and Power in the Early Middle Ages*, Ed. Wendy Davies, Paul Fouracre, (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 32. Rudolf Schieffer, *Die Karolinger*, (Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer, 2014), 17.

⁷³ *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 386. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 316.

Autun Başrahibi Leudegarius (ö.675/676) ve Theudericus-Ebroinus gibi yönetiminden memnun olmayan Neustrasya soyluları oldu.⁷⁴ Autun Başrahibi Leudegarius'un *Passio Leudegarii* (Leudegarius'un İzdirabı) isimli hagiografisinde soyluların darbe girişiminden duydukları rahatsızlıklar şu şekilde anlatılmaktaydı:

“Kral Clotharius, Efendimiz tarafından çağırıldı ve bu dünyayı terk etti. Şimdi Ebroinus, önde gelen kişileri geleneğe uygun bir şekilde bir araya toplayıp Clotharius'un öz kardeşi Theudericus'u tahta geçirmesi gerekirken o (Ebroinus) bunu kibirle dolu bir şekilde reddetti. Bu noktada insanlar endişelenmeye başladı. Çünkü onun (Theudericus) Kraliyet yurdunun şerefini taşıyarak ve halkın desteği ile oraya gelmesi gerekirdi. Ama o (Ebroinus), kralı elinde tuttuğu sürece o (Theudericus) sadece arka planda olacak ve tek varlığı ismi olacaktı.”⁷⁵

Bu bölümde yazar⁷⁶, abartılı bir iyi niyet sergilemekte ve kralın yönetimdeki etkisinin olmayacağını masalsı bir gerekçeyle sunmaktadır. Ancak bu hususu bir kenara bırakırsak Theudericus'un ve Ebroinus'un yönetimden uzaklaştırılmasının ardında yatan asıl neden, Ebroinus'un diğer soyluları baskı altına almayı amaçlayan otoriter bir yönetim kurma çabasıdır. Soyluların endişesi, kendi yönetimden dışlanmalarıdır. Kral Theudericus'u önemsedikleri iddiası pek gerçekçi görünmemektedir. Bu noktada Leudegarius'un rolü önem kazanmaktadır. Bir ruhban üyesi olmasına rağmen, kaynaklar onun Neustrasya soyluları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Leudegarius'un muhtemel bir askeri güce sahip olduğu da belirtilmektedir. Ebroinus ile Leudegarius arasında yaşanan çatışma, Ebroinus'un Neustrasya Krallığı'ndaki artan etki ve yetkisinin soylular üzerindeki baskı ve tehdit hissiyle doğrudan ilişkilidir. Bu çatışma, VII. yüzyıl boyunca Merovenj Krallığı'ndaki soylular arası rekabetin bir yansımasıdır.⁷⁷ Bu dönemde bir dış politika varlığından bahsedilemez. Onlarca yıldır Merovenj Krallığı'nı yiyip bitiren durum da budur: İktidar için savaş.

⁷⁴ Gregory I. Halfond, *Archaeology of Frankish Church Councils AD 511–768*, (Leiden: Brill, 2010), 53-54. *Dictionary of Late Antiquity*, 894. Gerberding, *Francorum*, 146. Sarah L. Hamilton, *Merovingian Episcopal Hagiography: Text and Portrayal*, Doktora Tezi (Reading Üniversitesi, 2001), 57-59. “Passio Leudegarii”, *Merovingici*, 282-322. *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 215-253. Margaret Deanesly, *A History Of Early Medieval Europe 476 to 911*, (London: Methuen & Co Ltd 1969), 277-278. “Liber Historiae Francorum”, *Fredegarii*, 317-319. Bachrach, *Merovingian*, 95. Paul J. Fouracre, *The Career of Ebroin, Mayor of the Palace*, (Doktora Tezi, Londra Üniversitesi, 1981), 8.

⁷⁵ “Passio Leudegarii I”, *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus V, Ed. Bruno Kursch (Hannover: Hahn, 1910), 287-288. *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 222.

⁷⁶ Eserin kim tarafından yazıldığı bilinmemektedir.

⁷⁷ Halfond, *Archaeology*, 53-54. *Dictionary of Late Antiquity*, 894. Gerberding, *Francorum*, 146. Hamilton, *Merovingian* 57-59. “Passio Leudegarii”, *Merovingici*, 282-322. *Late Merovingian*, Ed. Fouracre &

Ebroinus'un kraliyet üzerinde oluşturduğu baskı rejimi karşısında Neustrasya soyluları Avustrasya Kralı II.Childericus ve Wulfoaldus ile iş birliği yapmıştır. Bu konuda Leudegarius'un hagiografisi II.Childericus'un yönetime geçişini şu şekilde aktarmıştır: *"Ebroinus'un emri ile bir soylu topluluğu yeni kral ile tanışma acelesi içinde yolculuklarını yarıda kesip geldiler. Kendi aralarında Theudericus'un dâhil olmadığı bir konsül kurdular. Hepsi (Theudericus) yerine Avustrasya tahtında bulunan genç kardeşi Childericus'un kral olmasını istediler. Kaçarak ya da her yere tehditler savurup hayatını tehlikeye atarak bunu kabullenmek istemese de o (Ebroinus) bunu kabul etmek zorunda kaldı. Ama isteksizliğini korudu."*⁷⁸ Yazar yukarıda da görüldüğü üzere olaysız ve çok basit bir şekilde taht değişikliğinin gerçekleştiğini anlatmaya çalışsa dahi Ebroinus kendini zor bir durumun içinde bulmuştur. Ebroinus, on yıldan uzun süre boyunca krallıktaki en önemli kişi olmuştur. Uzun yılların ardından tamamen kendisine bağlı ve kontrol altında olacak bir kralı tahta geçirmeyi başarmıştır. Ancak soyluların ve Avustrasya Krallığı'nın iş birliği ile Ebroinus'un tüm planları suya düşmüştür. Bu olayın ardından II.Childericus, Merovenj Krallığı'nı tekrar birleştirirken Wulfoaldus da onun Saray Nazırı olmuştur. Hem Ebroinus'un hem de Theudericus'un saç tıraş⁷⁹ edilmiştir ve Ebroinus, Leuxuil manastırına kapatılmıştır.⁸⁰ Düştüğü bu durum Ebroin'de ciddi bir hayal kırıklığı ve nefret yaratmıştır. Ebroinus'un başına gelenler ileride yaşanacakları etkilemiştir. Merovenj Krallığı ise pek karmaşa yaşanmadan birleştirilmiştir.⁸¹ Aslında yaşanan bu olaylar gerçekte Ebroinus-Theudericus (ö.690/691) ile Wulfoaldus-Childericus ve Leudegarius tarafları arasında yaşanan birer otorite çatışmasından başka bir şey değildir. Öte yandan, Grimoaldus başına gelenler ve Ebroinus'un da yönetime hâkim olmaya çalışırken benzer olaylar ile karşılaşması Frankia'da yönetime hâkim olmanın ne kadar zor olduğunu göstermiştir.

Gerberding, 215-253. Deanesly, *A History*, 277-278. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 317-319. Bachrach, *Merovingian*, 95. Fouracre, *Ebroin*, 8.

⁷⁸ "Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 222. "Passio Leudegarii I", *Merovingici*, 287-288.

⁷⁹ Saç kesilmesinden kasıt saçların kısaltılarak başının tepesinin tıraş edilmesidir. Böyle bir görünüme düşen kişi onur kaybına uğratılarak eski makamına geri dönmesinin önüne geçilir. Ayrıntılı bilgi için; *Dictionary of Late Antiquity*, 698. Paul B. Newman, *Daily Life in the Middle Ages*, (North Carolina: McFarland Publishers, 2018), 122.

⁸⁰ Theuderic'e ne olduğu bilinmemektedir. Hapsedilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Ancak nerede tutulduğuna dair kayıt yoktur.

⁸¹ *Cambridge Medieval History, Vol. 1*, Ed. Fouracre, 389. Wood, *The Merovingian*, 227-228. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 317-19. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 89-91. Deanesly, *History*, 278. Edward James, *The Origins of France: From Clovis to the Capetians, 500–1000*, (Londra: Palgrave Macmillan 1982), 147-148.

673 ile 675 yılı arasındaki Childericus yönetiminin sorunları hakkında *Fredegarius Kroniği* ve *LHF* birbirlerine uyumludur. O kadar ki muhtemelen birinin diğerinden bilgileri almış olması yüksek bir olasılıktır. Hangisi olduğu kestirilememekle birlikte daha geç tarihlere⁸² kadar devam etmesi nedeniyle *Fredegarius Kroniği*'nin *LHF*'den birtakım bilgileri almış olması daha muhtemel gözükmektedir. Bu kaynaklar II.Childericus soylulara eziyet etmeye başladığını aktarmaktadır. Verilen örneğe göre Bodilonus isimli bir soylu kazığa bağlanıp tüm Frankların içinde dövülmüştür. II.Childericus'un ya da Wulfoaldus'un neden böyle bir ceza verdiği herhangi bir şekilde açıklanmazken bu olayın Neustrasya soyluları içinde kızgınlık yarattığı kaydedilmiştir.⁸³

II.Childericus'a karşı asıl tepki oluşmasını sağlayan aslında Autun Başrahibi Leudegarius olmuştur. Ebroinus görevden alınıp manastıra sürgün edilince Merovenj yönetimindeki önemli noktaların birçoğu Leudegarius'un eline geçmiştir. J.M. Wallace-Hadrill, Leudegarius ile ilgili şu ifadeyi kullanmıştır: “*Saray devrimine Leudegarius'dan fazla müdahil olan ya da onun oynamak zorunda olduğu oyunları ondan daha acımasızca oynayan başka biri daha yoktur.*”⁸⁴ Wallace-Hadrill'in de öne sürdüğü gibi Leudegarius, soyluları bir araya getirerek ciddi riskler barındıran eylemlerde bulunmuştur. II.Childericus'un tahta geçmesinde ve Ebroinus'un sürgün edilmesine neden olan perde arkasındaki kişilerden biri olmuştur. Bunlar için Wulfoaldus ile iş birliğine bile gitmiştir. Ama hedeflere ulaşılması Wulfoaldus ile Leudegarius arasında bir rekabet ortaya çıkmasına ve bunun II.Childericus'un tahta geçmesini sağlayan ittifakın sona ermesine neden olmuştur. Saray Nazırı olmasının gücünü kullanan Wulfoaldus, Leudegarius'u tutuklattırarak Ebroinus'un da sürgün edildiği Leuxuil manastırına kapattırmıştır. Belki de bu şekilde Wulfoaldus tüm Frankia'da kontrolü eline alabileceğine inanmıştır. Nitekim bu durum II.Childericus'un soylulara karşı baskı ve zulümde bulunmasını da anlaşılabilir kılmaktadır. Wulfoaldus, gücü tamamen kendi elinde toplamak ve kimse ile paylaşmak istememektedir. En önemli rakibi Ebroinus'dur ve onu da Leudegarius'un desteği ile alt

⁸² *Fredegarius Kroniği*'nin dördüncü kitabı orijinal ve eklemeleri olmak üzere iki parçadır. Eklemeler 750'li yıllara kadar sürmektedir. VIII. yüzyılın başında *LHF*'nin yazıldığını bilmemize rağmen eklemelerin *Fredegarius Kroniği*'ne ne zaman yapıldığı, bir kişi mi birden fazla kişinin mi işi olduğu bilinmemektedir. Bu nedenle hangi kaynak diğerinden yararlandı bilinemez. Fakat 150-200 yıla yayılmış bu kaynakların ikisinin de belli dönemlerde diğerin yararlanmış olması olasıdır.

⁸³ Peter Sarris, *Empires of Faith: The Fall of Rome to the Rise of Islam, 500-700*, (Oxford University Press, 2011), 349-350. Wood, *The Merovingian*, 125. *Chronicle of Fredegar*, 81. *Fredagarii*, 168-170. *Cambridge Medieval History, Vol. 1*, Ed. Fouracre, 389. Gerberding, *Francorum*, 146. “*Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)*” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 222-230. *Passio Leudegarii I*, *Merovingici*, 289-296.

⁸⁴ J.M.Wallace-Hadrill, *The Frankish Church*, (New York: Clarendon Press, 1983), 89-90.

etmeyi başarmıştır. Ayrıca Leudegarius'un da kendisi için bir tehdit olduğunun farkında olduğu için ilk fırsatta ondan kurtulmak istemesi gayet doğaldır. Bunun için Leudegarius'un destekçileri olduğu bilinen soyluları baskı altına almak ve direnişlerini kırmak gerekmektedir. Bu nedenle Bodilonus, Amalbertus, İngobertus ve Lupus'un da aralarında bulunduğu soylulara karşı Wulfoaldus, II.Childericus aracılığıyla yaptırımlar uygulamaya ve Bodilonus'un halka açık bir alanda kazığa bağlanarak dövülmesi gibi cezalar vermeye başlamıştır. Bu hamleler Wulfoaldus'un beklentisinin aksine olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Öncelikle soylular kendi aralarında örgütlenmeye gitmişlerdir. Öyle ki aynı manastırda bulunan Ebroinus ile Leudegarius'un ittifak yapması Wulfoaldus ve II.Childeric'e karşı oluşan tepkiyi gözler önüne sermektedir. Hatta Leudegarius'un düşmanı, Ebroinus'un yoldaşı olan eski başrahip Hermenar'ın bile bu ittifaka destek verdiği görülmektedir. Eski rakipler "düşmanımın düşmanı dostumdur" anlayışı ile hareket etmişlerdir. Bunun sonucunda soylular arasında Leudegarius ve Ebroinus'un de dahil olduğu planlar yapılmaya başlanmıştır.⁸⁵

Bu planlar kısa sürede hayata geçirilmiştir. 675 yılında II.Childericus, eşi Bilichilda ve oğlu ile pusuya düşürülmüştür. Bu noktadan sonra olanlar soyluların II.Childericus'a her ne kadar kukla bir kral da olsa büyük bir nefret duyulduğunu göstermiştir. II.Childericus, oğlu ve eşi topluca katledilmişlerdir.⁸⁶ Bu pusu esnasında Bilichilda hamiledir. Bilichilda ve oğlunun II.Childericus'un soyunun kurutulması için öldürülmüş olması da muhtemeldir. Kaynaklara yansımaya göre saldırıyı gerçekleştirenler, daha önce cezalandırılan Bodilonus'un liderlik ettiği dört soyludur: Bodilonus, Amalbertus, İngobertus ve Lupus. Bu saldırının arkasında elbette Ebroinus ve Leudegarius vardır. Wulfoaldus'a gerçekleştirilen bir saldırıya kaynaklarda

⁸⁵ Irene van Renswoude, *The Rhetoric of Free Speech in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2019), 136-137. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 400. "Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 198-199, 230-231.. *Passio Leudegarii I*", *Merovingici*, 296. *Chronicle of Fredegar*, 81. *Fredegarii*", *Fredegarii*, 168-170. Gerberding, *Francorum*, 147. "Vita Lantberti Abbatis Fontanellensis et Episcopi", *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus V, Ed. Bruno Kursch (Hannover: Hahn, 1910), 612. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 324-325. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 94. Bachrach, *Merovingian*, 95. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 389.

⁸⁶ Oğlunun ölüp ölmediği şaibelidir. İleride tahta geçen Dagobertus diğer oğlu mudur? Yoksa saldırıdan oğlu kurtulmuş mudur? Tarihçiler arasında bu konu süregelen bir tartışmadır. Ancak Bonnie Effros, Childericus ve eşi Bilichilda ile birlikte yanlarında oğlunun da naaşının bulunduğu mezarın bulunduğunu belirtmektedir. Bu nedenle hayatta kalan diğer oğlunun isminin Dagobertus olarak değiştirilmiş olması daha olası gözükmemektedir. Nitekim büyük evlâdın ölmesi üzerine isminin taşıdığı sembolik anlam nedeniyle diğer kardeşinin isminin değişmesi gibi örnekler frank tarihinde görülmüştür. Ayrıntılı bilgi için; Bonnie Effros, *Merovingian Mortuary Archaeology and the Making of the Early Middle Ages*, (University of California Press, 2003), 39-40.

rastlanmamaktadır. Lakin bunun aksinin meydana gelmediği anlamına gelmez. Wulfoaldus, saldırıdan kurtulmuş ya da önceden haber almış olabilir. İzleyen süreçte Wulfoaldus kendini hemen güvende olacağını bildiği Avustrasya topraklarına sığınmıştır. Bu şekilde Merovenj Krallığı toprakları yeniden kaosa sürüklenmiştir.⁸⁷

II.Childericus'un öldürülmesine ve Wulfoaldus'un Avustrasya'ya kaçsa dahi Neustrasya'da iç politikanın düzene girdiği söylenemez. Çünkü boş kalan yönetim, Ebroinus-Leudegarius rekabetini tekrar doğurmuştur. Öncelikle III.Theudericus, Leudegarius ve kardeşi Gaerinus tarafından yeniden tahta çıkartılmıştır. Bu noktada Leudegarius Ebroinus'u bir şekilde saf dışı edip Kral III.Theudericus (ö. 691) üzerinde kendi etkisini kabul ettirmiştir. Çünkü Ebroinus yerine eski Saray Nazırı Erchinoaldus'un oğlu Leudesius Saray Nazırlığı makamına getirilmiştir. Nitekim Ebroinus'un, Leudegarius'un bu hamlelerine yanıt verememesinin açıklaması basittir. Ebroinus iki yıllık esareti esnasında ciddi bir güç kaybına uğramıştır. Çoğu destekçisi saray yönetiminden uzaklaştırılmıştır. Ancak Leudegarius daha yakın zamana kadar saraydaki görevini korumaktaydı. Sürgüne gitmesine rağmen hâlen önemli makamlarda adamları bulunan Leudegarius destekçilerinin elinde yetki bulundurması, Leudegarius'un iktidar değişiminin ardından öne çıkmasını sağlamıştır. Bu sayede Leudegarius, Kral III.Theudericus'un tahta çıkması ve Ebroinus'un yeni yönetimde görev verilmemesi hedefine ulaşmıştır. Açıkçası hem Ebroinus hem de Leudegarius en başından beri birbirine karşı hareket etmiştir. Leudegarius'un hagiografisinde Ebroinus ve beraberindekilerin Theudericus'a bağlı olduklarına dair bir yemin edildiğini aktarmaktadır.: *“Böylece Ebroinus zehrini yenileyen bir engerek gibi o zehirli kafasını kaldırdı ve o esnada, Kral Theudericus'a sadıkmış gibi davrandı. Aslında o ve destekçileri Theudericus'tan mümkün olduğunca hızlı bir şekilde kurtulmayı hedefliyorlardı.”*⁸⁸ Bu anlatım ile tahta geçme hakkını taşıyan Theudericus adına savaştıkları gibi bir izlenim yaratmaya çalışılmıştır. Ama gerçekte Leudegarius ve Ebroinus, II.Childericus hayatını kaybetmesi üzerine yeni Kral III.Theudericus'ın kimin kuklası olacağı konusunda

⁸⁷ Renswoude, *Middle Ages*, 136-137. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 400. “Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 198-199, 230-231. Passio Leudegarii I”, *Merovingici*, 296. *Chronicle of Fredegar*, 81. Fredagarii”, *Fredegarii*, 168-170. Gerberding, *Francorum*, 147. “Vita Lantberti,” *Passiones*, 612. “Liber Historiae Francorum”, *Fredegarii*, 324-325. “Liber Historiae Francorum”, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 94. Bachrach, *Merovingian*, 95. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 389.

⁸⁸ “Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 198-199, 298. Passio Leudegarii I”, *Merovingici*, 233.

kavgaya girmişlerdir.⁸⁹ Bu tartışma öyle bir hal almıştır ki Ebroinus'u destekleyenlerin hagiografileri Leudegarius'a ağır ithamlarda ve hakaretlerde bulunurken Leudegarius'u destekleyenlerin hagiografilerinde de Ebroinus'a karşı aynı suçlamalar yapılmıştır.⁹⁰

Leudegarius ile Ebroinus arasındaki sorun çok geçmeden bir iç savaşa dönmüştür. Manastırdan kurtulduktan sonra saçlarını tekrar uzatan ve bu süre içerisinde askeri güç toplayan Ebroinus adeta bir intikam seferine hazırlanmıştır. Kaynakların fikir birliğinden anlaşılan Ebroinus kolay bir zafer elde etmiştir:

“Gece çökünce harekete geçerekorduyu ilerletti ve Oise Nehri boyunca ilerleyerek muhafızları öldürdükten sonra Sainte-Maxance (Point-Sainte-Maxance) yakınlarında Oise'yi geçti. Orada kendisine komplo kuranları öldürdü. (Bunun üzerine) Leudesius, Kral Theudericus ve birçok yoldaşıyla beraber kaçarak uzaklaştı ancak Ebroinus onların peşine düştü. Baisieux villasına gelerek krallık hazinesini ele geçirdi. Bunlardan sonra Crécy'e(Crécy-en-Ponthieu) gelerek kralı yakaladı.”⁹¹

Aslında Ebroinus'un seferi yukarıdaki alıntıda anlatıldığı gibi basit bir şekilde gerçekleşemez. Bu üç yerleşim yeri arasında Ebroinus'un toplamda 300-400 km arası bir yol kat etmesi gerekmektedir. Bernard Bachrach, Kısa Pepin'in 760 yılında yaptığı Akitanya Seferi'nde ordusunun hızının günlük 30 kilometreden fazla olamayacağını iddia etmektedir.⁹² Günlük 30 kilometrelik hızı standart kabul ettiğimiz takdirde aralıksız her gün ilerledikleri durumda dahi bu yolculuk Ebroinus ve ordusu için 12-13 günlük bir mesafe olmalıdır. Nitekim bu yolculuk esnasında saldırılara maruz kalmaları muhtemeldir ki bu da onları yavaşlatacak bir unsurdur. Ayrıca kraliyet hazinesinin ele geçirilmesi ve

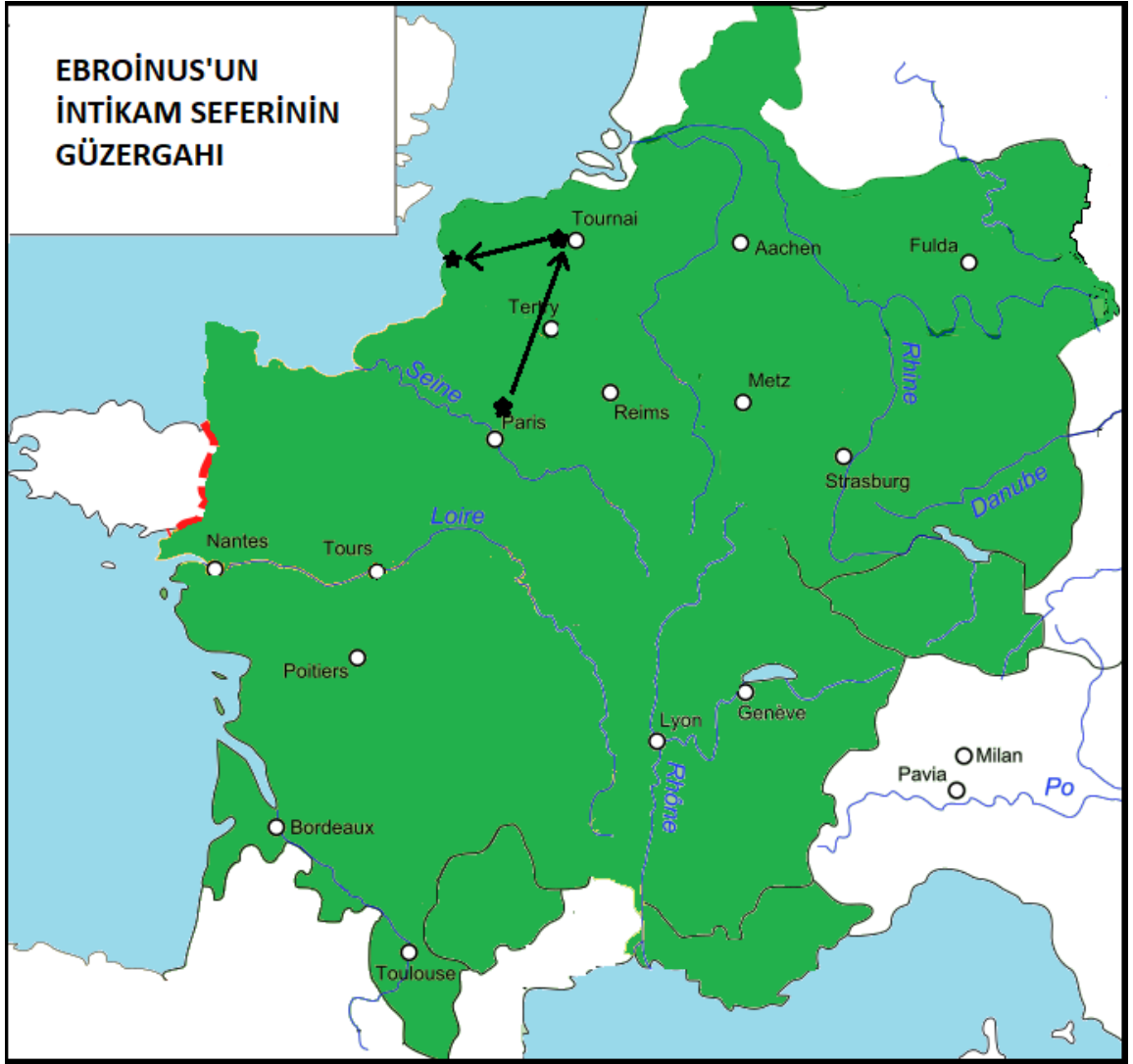
⁸⁹ *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*, 1. cilt, Ed. Clifford J. Rogers, (New York: Oxford University Press, 2010), 129. *Chronicle of Fredegar*, 81-82. *Fredegarii*, 169-171. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 400. *Liber Historiae Francorum*, *Fredegarii*, 318. *"Liber Historiae Francorum"*, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 90. Gerberding, *Francorum*, 147-148. Geary, *Merovingian World*, 190. James, *The Origins*, 148-150.

⁹⁰ *"Passio Praejecti(The Suffering of Praejectus)"*, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 288. *"Passio Praejecti Episcopi et Martyris Arverni"*, *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus V, Ed. Bruno Kursch (Hannover: Hahn, 1910), 239. Bu hagiografi olayların Ebroin açısından yansımalarının görülmesini sağlar. *Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)"* *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding. Bu hagiografi ise tam aksine Leudegarius taraftarlarının anlatımına sahiptir. İki tarafta yer yer açıkça yer yer imalı bir şekilde karşı tarafı suçlamaktadır.

⁹¹ *"Liber Historiae Francorum"*, *Fredegarii*, 318-319. *"Liber Historiae Francorum"*, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 90. *Liber Historiae Francorum (Frankların Tarihi)*, Çev. Erdinç Ofli, (İstanbul: Selenge Yayınları, 2023), 237.

⁹² Bernard S. Bachrach, *Early Carolingian Warfare: Prelude to Empire*, (University of Pennsylvania Press, 2011), 222. Helen Nicholson, *Medieval Warfare: Theory and Practice of War in Europe*, (New York: Palgrave Macmillan, 2004), 125.

Kral Theudericus'un yakalanması gibi durumların da yine zaman kaybına neden olacağını unutmamak gerekir. Bunlara ilaveten Ebroinus ve beraberindekilerin başkente geri dönüş yolunun da yaklaşık 200 kilometre olduğu düşünüldüğünde sadece yolculuk 20 gündür.

Ebroinus'un intikam seferinin aksaklıklar ile yaklaşık 25-30 gün arası bir zaman aldığı söylenebilir. Peki bu neden önemlidir? Grimoaldus nedeniyle Pepin Ailesi'nin yönetimden dışlandığı bir süreç vardır. Bu süreç 673 yılından itibaren çok kanlı çatışmalara neden olmuştur. Ebroinus'un seferinin 675 ya da 676 yılında yaşandığı düşünüldüğünde Merovenj Krallığı'nın bir yönetici iç savaşına sahne olduğu ve Pepin Ailesi'nin bu olaylar esnasında pasif bir role sahip olduğu görülmektedir.⁹³

⁹³ Barbara H. Rosenwein, *Generations of Feeling: A History of Emotions, 600-1700*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2016), 58. Jean-Charles-Léonard Simonde Sismondi, *The French Under the Merovingians*, Çev. William Bellingham, (Londra: W. & T. Piper, 1850), 169. *Chronicle of Fredegar*, 82. "Fredagarii", *Fredegarii*, 169. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 318-319. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 90. Rosamond McKitterick, "A King On The Move: The Place Of An Itinerant Court In Charlemagne's Government," *Royal Courts in Dynastic States*

Ebroinus'un bu seferinde dikkat çeken bir diğer nokta sorunlar ile karşılaşmasına rağmen sahip olduğu bariz üstünlüktür. Bu durum Kral ile Saray Nazırı'nın ondan kaçmasına neden olacak askeri gücü nereden topladığı konusunda bir merak oluşturmaktadır. Çünkü Merovenj ordusunun askeri temeli soylulardır. Nitekim bu soylular Ebroinus'un görevden alınmasına, saçının kazınarak aşağılanmasına ve manastıra kapatılmasına neden olan soylulardır. Kısacası iki tarafın da birbiri ile açık bir düşmanlığı vardır. Leudegarius'un hagiografisinde :“...aniden Ebroinus ve Avustrasyalıları onun (Kral III.Theudericus) üstüne çöktüler.”⁹⁴ şeklinde bir ifade vardır. Bu cümle gerçekten çok ilgi çekici ve bir o kadar da gariptir. Bu noktada Wulfoaldus'un halen hayatta olduğunu ve Avustrasya'da Saray Nazırlığı görevini devam ettirdiği unutulmamalıdır. II.Childericus ve ailesinin öldürülmesinin ardından Avustrasya soylularının destek vermesi mantıksızdır. Ama destek verdikleri bilgisi üzerinden gidilse bile bu seferde şu soru ortaya çıkmaktadır. Ebroinus, Ebroinus'un destekçileri ve Avustrasyalıları'a karşı koskoca Neustrasya ve Burgonya soyluları neden müdahil olmadılar? Nasıl olur da hiçbir direniş gösterilmez? Nitekim bu soru da Avustrasyalıların Ebroinus'a destek verdiği iddiasını çürütmektedir. Ayrıca bilgiyi veren kaynağın Ebroinus'un en önemli düşmanı Leudegarius'un hagiografisi olduğu gözden kaçmamalıdır. Aslında bu bilgi, Leudegarius'un destekçileri tarafından Ebroinus ve taraftarlarının düşman ile iş birliği yaptığı izlenimini yaratmak için hagiografiye eklenen bir bilgidir. Zaten başka hiçbir kaynakta buna benzer bilgiye rastlanmamaktadır.⁹⁵

Ebroinus'un bir hazırlık süreci geçirdiği kaynaklarda görülmektedir. Bu olaylar yaşanmadan önceki üç ya da dört yıllık süreçte de Neustrasya soylularının asıl amacının yönetimde söz sahibi olmaya çalıştıkları bilinmektedir. Ebroinus, makam mevki ve hatta yönetim bölgelerini genişletme amaçlı Neustrasya soyluları ile anlaşmış gibi gözükmektedir. Bu anlaşmadan dolayı Ebroinus, düşmanlık yaşadığı bazı soylular ile ittifak yapmak zorunda kalmıştır. Lakin soyluların bir kısmı ile barış yapması Ebroinus

and Empires: A Global Perspective, Ed. Jeroen Duindam & Tülay Artan & Metin Kunt, (Leiden: Brill, 2011), 145-169.

⁹⁴ “Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 235. “Passio Leudegarii I”, *Merovingici*, 300.

⁹⁵ *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 389. *Chronicle of Fredegar*, 82. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 169. “Liber Historiae Francorum”, *Fredegarii*, 318-319. “Liber Historiae Francorum”, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 90. Bachrach, *Merovingian Military*, 96. Sismondi, *Merovingians*, 169. “Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 235. “Passio Leudegarii I”, *Merovingici*, 300.

adına yeterli olmuştur. Öte yandan kaynaklar Oise Nehri'ni geçerken Ebroinus ve ordusunun bazı soyluları öldürdüğünden bahsetmektedir. Bu soylular muhtemelen Leudegarius-Leudesius destekçilerinden oluşmaktaydı. Ebroinus ve ordusu soyluları ani bir saldırı ile öldürerek askeri güçleri başsız bırakmış ve bu sayede kendisine fazla direniş gösterilememiştir. Hatta yaşanan cinayetlerin ardından o soylulara bağlı askerlerin para karşılığı Ebroinus'a geçmiş olma ihtimali bile söz konusudur.⁹⁶ Leudegarius'un hagiografisinde Ebroinus'un, III. Clotharius'a ait olduğunu iddia ettiği bir oğul yalanıyla soylulardan destek topladığı iddiası yer almaktadır. Ancak bu bilgi de yine başka hiçbir dönem kaynağında dillendirilmemektedir. Bu iddianın gerçek olup olmadığı muallaktır. Öyle olsa dahi soyluların sadece bu iddia ile normalde herhangi bir gücü, etkisi ve yetkisi olmayan bir taht varisinin yanına Ebroinus'dan nefret etmelerine rağmen gitmeleri gerçek görünmemektedir. Öyle ki Leudegarius-Leudesius ittifakının yanında gerçekten Kraliyet soyundan gelen bir kral olduğu unutulmamalıdır.⁹⁷

Ebroinus ve ordusu bu şartlar altında yaklaşık 30 gün boyunca yönetsel anlamda dehşet saçmışlardır. Yazılanların aksine aniden gerçekleşen bir harekât olmamıştır. Ebroinus çok iyi bir askeri strateji izleyerek önce rakiplerinin askeri gücünü başsız bırakmıştır. Devamında ise Neustrasya ve Burgonya Krallıkları'nda kontrolü sağlamıştır. Kraliyet hazinesini ele geçirmiş olması Ebroinus'un elini güçlendirmiş ve aynı zamanda kendisine mali kaynak oluşturmuştur. Ebroinus bir sonraki hamlesini Leudesius konusunda yapmıştır. Ebroinus, eline geçiremediği Leudesius'a barışçıl bir buluşma teklifi iletmıştır. Leudesius da bu teklifi kabul etmiştir. Açıkçası çok riskli bir hareket olmasına rağmen Leudesius çaresizlik nedeniyle ve muhtemelen Ebroinus'un artık çatışmaların bitmesini istediği konusunda yarattığı izlenime kanmıştır. Aslında yapılacak toplantı bir tuzak olarak hazırlanmıştır ve bir pusu kurularak Leudesius öldürülmüştür. Ardından Ebroinus, yaşananların önde gelen sorumlularından kabul edilen Leudegarius'un⁹⁸ öldürülmesine karar vermiştir. Leudegarius, II.Childericus'un ölümünün baş sorumlusu olmaktan suçlu bulunmuştur. Sokaklarda gezdirilip, kör edilen

⁹⁶ *Cambridge Medieval History, Vol. 1*, Ed. Fouracre, 389. *Chronicle of Fredegar*, 82. "Fredagarii", *Fredegarii*, 169. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 318-319. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 90. Bachrach, *Merovingian Military*, 96. Sismondi, *Merovingians*, 169.

⁹⁷ "Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 236. "Passio Leudegarii I", *Merovingici*, 301.

⁹⁸ Ebroin tarafından nasıl ele geçirildiği hakkında bir bilgi yoktur.

ve uzuvları kesilerek işkenceye maruz kalan Leudegarius⁹⁹, Ebroinus'un yaşananlar nedeniyle ne derece kin ve nefret ile dolduğunu bir kanıtı olmuştur. Bu yapılanlar Leudegarius ile sınırlı kalmayarak kardeşi Gaerinus da taşlar altında ezilerek işkence yapılmış ve sonra öldürülmüştür. Ebroinus intikam alma yolunda her yolu mübah görmüştür. Bir krala suikast düzenlenmesi, hamile bir kraliçenin öldürülmesi, kralın çocuğunun öldürülmesi, bir din adamının işkence ile idamı veya birine barışçıl görünüşü kurulması bu acımasız icraatları arasında sayılabilir. Ebroinus'un yaptıkları VII. yüzyıl Frankia'sında kabul görecektir işler değildi. Ebroinus yaptığı acımasızca şeyler ile Saray Nazırlığı'nı tehdit edecek kişilerden tamamen kurtulmak ve otoritesini sert bir şekilde kabul ettirmek niyetindeydi. Nitekim bunu da başarmıştır. III.Theudericus'u Merovenj tahtında tutan Ebroinus, kendisini tekrar Saray Nazırı yaptırmıştır. Ebroinus karşıtı tüm soylular ise muhtemelen Avusturya ve Gaskonya olmak üzere Ebroinus'un yetki alanının dışına kaçmıştır.¹⁰⁰

Merovenjlerin Avrupa'da etkin bir siyasi güç olamamasının da iç politikadaki dengesizlikler nedeniyle olduğu bu soylu iç savaşı esnasında açıkça görülmüştür. Siyasi istikrarsızlık ve soylular arası iç rekabet, Merovenj Krallığı'nın gelişiminin önünde ciddi bir engel meydana getirmiştir. Çünkü yaşanan olaylar sonucunda Frankia'da yeniden parçalı bir yapı oluşmuştur.

I.4 Ebroinus'un İntikam Seferi ve Pepin Ailesi'nin Yükselişine Etkisi

VII. yüzyıl içerisindeki Merovenj Krallığı yönetimine bakıldığında dış politikanın gelişmemişliği göze çarpmaktadır. Askeri genişleme gibi bir amaçlarının olmadığı anlaşılmaktadır. Dini konular haricinde dış politikada herhangi bir adım atılmamaktaydı. Vizigotlar ile VI. yüzyılda belli çatışmalar yaşanması diplomasinin oluşmasına zemin hazırlıyordu. Ancak VII. yüzyılın başında Vizigot Krallığı'nda Arianizm Hristiyanlığın terk edilip Ortodoks Hristiyanlığa geçilmesi iki devlet arasındaki çatışmaların neredeyse

⁹⁹ Uzuvlarının nasıl kesildiği açık açık yazılmamasına rağmen 613 yılında Kraliçe Brunhilda'nın idamı gibi atlar tarafından dört bir tarafa çekilerek parçalanmış olması ihtimali bulunmaktadır. Ama Leudegarius'un hagiografisinde Ebroinus'un aziz ilan edilmesine neden olmak için Leudegarius'un bedenini parçalattığı belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için; "Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 249. "Passio Leudegarii I", *Merovingici*, 315-316.

¹⁰⁰ *Chronicle of Fredegar*, 82. "Fredagarii", *Fredegarii*, 169-170. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 318-319. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 90. "Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 235. "Passio Leudegarii I", *Merovingici*, 300. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 402. Gerberding, *Francorum*, 149-150.

bitmesine neden oldu. Çatışmaların azalmasındaki diğer bir neden ise elbette iç politikanın kontrolden çıkmış haliydi.¹⁰¹

Ebroinus nedeniyle Avustrasya'ya kaçan ve üstelik kralı katledilen Wulfoaldus, krallık içindeki düzenin devam etmesi için III.Theudericus dışında bilinen tek kraliyet ailesi mensubu III. Sigibertus'un oğlu II.Dagobertus'u Avustrasya tahtına geçirmiştir. II.Dagobertus'un tahta geçmesi iki devlet arasında beklenmedik bir ilişkinin doğmasına zemin hazırlamıştır. Dagobertus, İrlanda'da kapatıldığı manastırda Grimoaldus onu sürgün ettiğinden beri yıllarını geçirmiştir. Bu esnada Dagobertus, önde gelen din adamlarından Wilfridus (ö.709/710) ile yakın bir ilişki kurmuştur. II.Dagobertus, Avustrasya tahtına geçtikten sonra misyonerlik amacıyla Frizya'ya gelen Wilfridus, 678 yılında Dagobertus'u ziyaret etmiştir. Wilfridus'un hagiografisini yazan Eddius Stephanus, Dagobertus'un geçmişini şu cümlelerle anlatmıştır:

“O (Wilfridus), Dagobertus ismindeki Frank Kralı'nın yanına gitti. Kral, onu kendisine verdiği emekler nedeniyle büyük bir nezaketle ve onurla ağırladı. Kral Dagobertus küçükken, hüküm süren düşmanları tarafından sürgüne gönderilmişti ve uzaklara yelken açarak Tanrı'nın yardımıyla İrlanda'ya gelmişti. Bu yıllar esnasında arkadaşları ve yakınları onun hayatta olduğunu ve yetişkin bir erkek haline geldiğini bazı seyyahlardan öğrendiler. Bunun üzerine onlar mübarek başrahip Wilfridus'a ulaklar yollayarak onların kralı olması için İskoçya'dan ve İrlanda'dan gelmesini istediler. Bizim mukaddes başrahibimiz de İrlanda'dan geldiğinde bu haberi aldı ve uyguladı. Onu kendi ülkesine yoldaşlar ve silahlar ile desteklenmiş şekilde yolladı.”¹⁰²

Stephanus bu kaydıyla Dagobertus'un Britanya'daki yıllarını Wilfridus'un yanında geçirdiğini ayrıntılı bir biçimde anlatmıştır. Dagobertus'un sürgünü Merovenjlerin Britanya'daki din adamları ile bağlantı kurmasını sağlamıştır. Ayrıca bu kesit sayesinde Wulfoaldus'un Avustrasya'ya kaçışının ardından neler olduğu da

¹⁰¹ Jose Carlos Sanches Pardo, "Late Antique Atlantic Contacts: The Case of Galicia" *Ceramics and Atlantic Connections: Late Roman and Early Medieval Imported Pottery on the Atlantic Seaboard: Proceedings of an International Symposium at Newcastle University, March 2014*, Ed.Maria Duggan & Mark Jackson & Sam Turner, (Archaeopress Publishing Ltd, 2020), 98. Sismondi, *Merovingians*, 150. Bachrach, *Merovingian Military*, 103. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 351-361. Roger Wright, *Late Latin and Early Romance in Spain and Carolingian France*, (Liverpool: Francis Cans, 1982), 164.

¹⁰² Eddius Stephanus, *Life of Bishop Wilfrid*, Çev. Bertram Colgrave, (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 55. "Vita Wilfridi I Episcopi Eboracensis Auctore Stephanoffred", *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus VI, Ed.Wilhelm Levison & Bruno Krusch (Hannover & Leipzig: Hahn, 1913), 221-222.

anlaşılmaktadır. Dagobertus'un tahta geçtiği bilinmesine rağmen bu olayın nasıl gerçekleştiği Frank kaynaklarında açıklanmamaktadır. Şaibeli bir şekilde hem *LHF* hem de *Fredegarius Kroniği* bu konudan bahsetmemektedirler.¹⁰³ Adeta Dagobertus'un yönetimi umursanmamaktadır. Ancak Avustrasya'ya kaçan Wulfoaldus, görünüşe göre Ebroinus'un III.Theudericus aracılığıyla tahtta hak iddia edip Avustrasya soylularının taraf değiştirmesinden çekinmiştir. Nitekim Ebroinus'un geri dönüşü ona büyük bir güç kazandırmıştır. Bundan dolayı Kralları olmayan Avustrasyalı soyluların korkuyla karışık bir şekilde etki altına alarak Wulfoaldus'a karşı döndürülmesi bir olasılık olarak öne çıkmıştır. Tecrübeli bir yönetici olarak bu ihtimali gören Wulfoaldus ve destekçileri tarafından Dagobertus hatırlanmıştır. Gönderilen ulaklar ile Dagobertus, Frankia'ya getirilerek Avustrasya tahtına oturtulmuştur. Böylece Wulfoaldus da Ebroinus'a karşı kendini sağlama almıştır.¹⁰⁴ Buna rağmen Dagobertus hakkında “*yoldaşlar ve silahlar ile desteklenmiş*” ifadesine dikkat çekilmelidir. Öncelikle kendi yolculukları esnasında dahi Wilfridus'un silahlı gücünün olmadığı bilinmektedir.¹⁰⁵ Diğer yandan Wulfoaldus gibi zor durumdaki ve bu derece tecrübeli bir yöneticinin yalnızca ulak gönderip açık ve savunmasız bir şekilde Dagobertus'u Frankia'ya getirtmesi akıllıca görünmemektedir. Tüm bu süreç boyunca Ebroinus'un Dagobertus'u öldürtmesi gibi bir risk bulunmaktadır. Aslında gerçekleşen olayın Wulfoaldus'un askeri kuvvetler ile yolladığı ulakların Dagobertus'u alıp döndüğü anlaşılmaktadır. Eddius Stephanus ise yüceltme amacıyla bilinçli bir şekilde bu korumaları Wilfridus'a ait olduğunu belirtmektedir. Yani anlatılanın aksine Dagobertus'un Avustrasya tahtına geçmesinde Wilfridus'un etkisi o derece fazla değildir.

Wilfridus'un misyonerlik yapmak için Frizya'yı tercih etmesinde Dagobertus'un Avustrasya tahtına geçmesinin etkisinin olması muhtemeldir. Nitekim yukarıdaki haritada da adı geçen Krallık ile bölgenin ne kadar yakın olduğu görülmektedir. *Vita Wilfrithi*, Wilfridus'a, Dagobertus tarafından Strasbourg Başrahipliği teklif edilse de Wilfridus'un, Roma yönündeki yolculuğuna devam ettiğini aktarmaktadır. Wilfridus,

¹⁰³ İki kaynağın da ani bir şekilde Leudegarius'un öldürülmesinden Wulfoaldus'un ölümüne geçtiği görülmektedir. Bu ikisinin arasındaki bağlantı olmasına rağmen Dagobertus'un bahsinin geçmemesi gariptir. Çünkü Wulfoaldus'un dört yıl boyunca Kral olmadan ülkeyi yönetmesi Ebroinus ile mücadele ederken mantıksız görünmektedir. *Chronicle of Fredegar*, 82-83. *Fredagarii*, *Fredegarii*, 169-170. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 318-319. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 90-91.

¹⁰⁴ Alban Butler, Paul Burns, *Butler's Lives of the Saints*, (Minnesota: The Liturgical Press 1995), 186. Wood, *The Merovingian*, 231-232. Gerberding, *Francorum*, 113-114. Jean-Michel Picard, (Four Courts Press, 1991), 48.

¹⁰⁵ Stephanus, *Life of Bishop Wilfrid*. "Stephanoffred", *Merovingici*.

Frankia'da kalmamasına rağmen Frankia'lı yöneticiler ile Britanyalı din adamları arasındaki bu münasebet uzun yıllar sürecek ilişkilerin başlangıcıdır.¹⁰⁶

İlerleyen süreçte ne Wilfridus'un Frizya'daki faaliyetleri ne de Dagobertus'un hükümlerliği uzun süreli olmuştur. Neustrasya ve Burgonya Krallıkları'nda hâkimiyeti sağlayan Ebroinus, bir iki yıl sonra iddialara göre intikamını almak için Avustrasya'ya yönelmiştir. Ancak doğrudan bir savaş yerine yine suikast düzenlemeyi tercih etmiştir. Bu tercihte bulunmasının muhtemel nedeni Avustrasya soyluların ile arasında olan düşmanlık olmuştur. Düşmanlığın tarih boyunca genelde savaş ile çözülmesi bu ifadeyi garip göstermektedir. Ama Avustrasya'da onlarca ve hatta yüzlerce yıldır belli topraklara hükmeden aileler bulunmaktadır. Bu noktaya gelene kadarki son 50 yıllık süreç Avustrasya soylularının kendi içinde tutarlı ve dış güçlere karşı bir bütün halde mücadele ettiğini göstermiştir. Elbette bunun tersi örnekler de görülmüştür. Örneğin; III.Clotharius'un Avustrasya soylularının da kabul ettiği bir şekilde Frankların Kralı olması bu duruma örnek gösterilebilir. Fakat bu örnekte bile II.Clotharius'un Merovenj Ailesinin hayatta kalan son üyesi olduğu unutulmamalıdır. Bu bilgiler ışığında Ebroinus, Avustrasya'ya saldırıp galip gelse dahi son beş yılda yaşananların ardından kendi otoritesini kabul ettiremeyeceğini öngördüğü söylenebilir. Avustrasya'daki tüm aileleri katledemeyeceği gerçeği Ebroinus'a bölgedeki yönetimi sağlamak için Avustrasya'nın soylu ailelerinin desteğini alma seçeneğini bırakmıştır. Bu gerçek Ebroinus'u suikast seçeneğini tercih etmeye yöneltmiş olmalıdır. Bunun sonucunda Kral II.Dagobertus tahminen 679 yılında öldürülmüştür. Ölümünü izleyen birkaç ay içerisinde Wulfoaldus da aynı şekilde suikasta uğramıştır.¹⁰⁷ Böylece eski dengelerin tekrar sağlandığı sanılan Frankia'da tekrar siyasi bir çekişme başlamıştır.

Bu ölümlerin nasıl gerçekleştiği hakkında çok sınırlı bilgiler olduğu vurgulanmalıdır. En önemli bilgi kaynağı yine Wilfridus'un hagiografisidir. Stephanus, Dagobertus'un ölümü ile alakalı bilgi veren tek yazardır: "*O (Wilfridus) Frankların diyarına geldi. Ama onun sadık dostu Dagobertus yakın zamanda hilekâr bazı dükler ve başrahiplerin onayı ile haince öldürülmüştü.*"¹⁰⁸ Stephanus'a göre Dagobertus öldürülmüştür. Devamındaki anlatımda Ebroinus ve ona destek veren soyluların

¹⁰⁶ *Cambridge Medieval History, Vol. 1*, Ed. Fouracre, 473. Stephanus, *Wilfrid*, 55-57. "Stephanoffred", *Merovingici*, 221-222. Butler & Burns, *Saints*, 186. Wood, *The Merovingian*, 231-232.

¹⁰⁷ Wood, *The Merovingian*, 232. Stephanus, *Wilfrid*, 69. "Stephanoffred", *Merovingici*, 227-228. Bachrach, *Merovingian Military*, 97.

¹⁰⁸ Stephanus, *Wilfrid*, 69. "Stephanoffred", *Merovingici*, 227-228.

bulunduğundan ve hatta Wilfridus'un ölümle tehdit edildiğinden dahi bahsetmiştir. Bu kaynağın ve araştırmacıların ortaya koyduğu çalışmalara göre Ebroinus, Avustrasya içindeki bağlantılarını kullanarak bu bölgeye kendi hâkimiyetini kabul ettirecek adımlar atmak istemiştir. Nitekim buna benzer amaçlarının olduğu geçmişte de görülmüştür. Bunun sonucunda Ebroinus'a destek veren kişilerce hem Kral II.Dagobertus'un hem de Wulfoaldus'un öldürülmüş olduğu öne sürülebilir. Frankia temelli kaynaklar yaşanan bu olaylara karşı adeta gözlerini kapamışlardır. *Fredegarius Kroniği*'nde ve *LHF*'de çok kısa bir şekilde hem Wulfoaldus'un hem de Kral'ın hayatını kaybettiği anlatılmıştır. Lakin ilginç bir şekilde kralın ismi dahi verilmemektedir.¹⁰⁹ Aslında ismi geçen kaynaklar Dagobertus'un varlığını kabul etmemekte ve hatta ismini de bu nedenle anmamaktadır. *Fredegarius Kroniği*: “Wulfoaldus'un ölümünün ve kralların ortadan kaldırılışının ardından...”¹¹⁰ *LHF* ise: “Avustrasya'lı Wulfoaldus öldüğü ve krallar öldüğü zamanda...”¹¹¹ şeklinde bir açıklama yapmaktadır.¹¹² Bilinçli olarak bu tip bir bilgi eksikliği uygulanması şüphe uyandırıcıdır. Bu noktada akla gelen soru tüm eldeki bilgiler toplanınca baş şüpheli olan Ebroinus yerine başkalarının bu suikastları planlayıp planlamadığıdır?

Avustrasya Krallığı'nda artık kralın olmadığı bir ortamda yönetimi iki dükün ele geçirdiği konusunda kaynakları fikir birliği etmektedir: “*Merhum Anseghysilus'un oğlu Pepin ve Dük Martinus*¹¹³... Ama bu iki yönetici Ebroinus ile kavgaya tutuştular. Kral Theudericus'a karşı savaş açtılar...”¹¹⁴ *LHF* ise bu konuda “O dönem, Auster'de Wulfoaldus ve krallar öldükten sonra martinus ve Nseghisilus'un oğlu gen Pepin, Avustrasya'da hüküm sürmeye başladılar. Bu dükler, Ebroinus'a karşı bir nefret besledikleri için sonunda kalabalık Auster ordusuyla birlikte Kral Theudericus ve Ebroinus'a savaş açtılar.”¹¹⁵ şeklinde benzer bir kayıt barındırmaktadır. Bu kaynakların

¹⁰⁹ “Liber Historiae Francorum”, *Fredegarii*, 320-321. “Liber Historiae Francorum”, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 91. *Chronicle of Fredegar*, 83. *Fredegarii*”, *Fredegarii*, 170.

¹¹⁰ Bu girdide Wulfoaldus için *mortuus* Dagobertus için isim vermeyerek *defunctum* ifadeleri kullanılmıştır. Bu iki kelime de “ölüm” anlamına gelmektedir. Aynı cümlede aynı sonu paylaşan iki ayrı kişi için aynı ifadelerin kullanılmaması ilginçtir. *Chronicle of Fredegar*, 83. *Fredegarii*”, *Fredegarii*, 170.

¹¹¹ *LHF*'de ise iki kişi için de göçüp gitmek anlamını verdiğini söyleyebileceğimiz *decedo* fiilinin participium hali olan *decedente* kullanarak bir uyum sağlanmıştır. Aynı yazarlar tarafından yazılmadığı ancak birbirlerinden esinlendikleri belli olan bu iki eser arasındaki ufak anlatım farklılık ilgi çekicidir. “Liber Historiae Francorum”, *Fredegarii*, 320-321. “Liber Historiae Francorum”, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 91.

¹¹² Krallar çoğul ifadesinin anlamı muhtemelen II.Childericus ve II.Dagobertus'u kapsamaktadır.

¹¹³ Hersthal'lı Pepin'in kardeşi, Anseghysilus'un bir diğer oğludur.

¹¹⁴ *Chronicle of Fredegar*, 83. *Fredegarii*, *Fredegarii*, 170.

¹¹⁵ Liber Historiae Francorum”, *Fredegarii*, 319-320. “Liber Historiae Francorum”, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 91. (*Frankların Tarihi*), 240-241.

VIII. yüzyıl içerisinde yazıldığı varsayılmaktadır. Pepin Ailesi'nin açık bir hâkimiyetinin olduğu bu dönemde, kaynak yazarlarının da yönetimdeki bu aile mensubu kişilerle bağlantılarının olması muhtemeldir.¹¹⁶ Bu durum neden Dagobertus'un ve Wulfoaldus'un ölümünün kaynaklarda karartıldığını açıklamamaktadır. Ancak olayı daha da şüpheli hale getirmektedir.

678-679 yılı içerisinde gerçekleşen bir başka suikast daha vardır. Pepin'in (ö.714) babası Anseghysilus'un, düşmanı olduğu söylenen Gundewinus (ö.679?) tarafından öldürülmesi. Kaynaklar ısrarla Pepin'in babasının ismini vurgulamaktadır. Fakat Gundewinus'un bu cinayeti işlemesine neden olan şey hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Öyleyse Gundewinus'un Anseghysilus'u öldürmesi ile Wulfoaldus'un veya Kral II.Dagobertus'un bir bağlantısı var mıdır? Merovenj Krallığı'nda iç politika sorunlarının çözümünde doğrudan hamle yapılmayıp da diğer soylular kullanılarak intikam alınmasına çalışmanın önceki kısımlarında da sıkça vurgu yapılmıştı. Bu tip saldırılar Frank toplumunda sıklıkla tercih edilen bir hamleydi. Bu durum Gundewinus'un, Wulfoaldus ya da II.Dagobertus (belki de ikisinin) Anseghysilus ile olan sorunlarını çözmek için kullanılan bir piyon olması olasılığını doğurmaktadır. Öyle ki Yaniv Fox, *Power and Religion in Merovingian Gaul* adlı çalışmasında Wulfoaldus'un, Gundewinus (ya da İngilizce Gundoin)¹¹⁷ isimli bir damadı olduğundan ve hatta bu damadının hangi bölge olduğu bilinmeyen bir Avustrasya dükü olduğundan bahsetmektedir.¹¹⁸ Diğer bir ayrıntı da hem Gerberding'in ve hem de Fouracre'nin ileri sürdüğüne göre Pepin Ailesi özellikle 670'li yılların başından beri Avustrasya'da destek toplamak için çabalamaktadır. Bu süreçte de Dagobertus ile Pepin Ailesi'nin de arası iyi değildir ve hatta düşmandır. Bunun nedeni de muhtemelen Dagobertus'u sürgün eden Grimaold'ın ailenin bir üyesi olmasıdır.¹¹⁹

Wulfoaldus ve Dagobertus'un ölümünden Ebroinus'un suçlu gösterilmesi bir ihtimaldir. Ancak yaşanan olaylardan en büyük çıkarı sağlayan Martinus (ö.679/680) ve

¹¹⁶ Gerberding, *Francorum*, 108.

¹¹⁷ Gundewinus kelimesi ile Gundoin'in telaffuzu çok yakındır. Latinceden diğer dillere geçerken özel isimlerde değişimler yaşandığı bilinmektedir. Bu nedenle bazı araştırma eserlerinde Gundoin olarak geçmektedir.

¹¹⁸ Fox, *Power*, 83-86. Yaniv Fox'un bu bilgiyi dayandığı çalışmada Gundoin'in kim olduğu ve neden Wulfoaldus'un kızı ile evlendiği belirtilmektedir. Anseghysilus'u öldüren kişi ile bu Avustrasya dükünün aynı kişi olması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıntılı bilgi için; Horst Ebling, *Prosopographie der Amtsträger des Merowingischen Reiches Von Clothar II. (613) Biss Karl Martell*, (Münih: Wilhelm Fink-Verlag, 1974), 167-169.

¹¹⁹ Gerberding, *Francorum*, 285. Geary, *Merovingian World*, 193. Fouracre, *Ebroin*, 280-281.

Pepin'dir. Bu durum Frankia'da kontrolü elinde bulunduran ailenin karıştığı bir suikast olması nedeniyle kaynaklarda ölümlerin karartılmasını da açıklamaktadır. Çünkü özellikle Dimitri Starostin'in *Carolingian History and the Historians' Metanarrative* adlı makalesinde ortaya koyduğu üzere VIII. ve IX. yüzyıl Karolenj devleti yönetimi, geçmişe yönelik kendilerini yücelten ve aklayan bir yazım yaratmaya çalışmaktaydı: "*Bunlar dikkate alındığında Karolenjlerin iktidara gelişinin geçmiş yıllarda düşünülenin aksine son zamanlardaki çalışmalar sayesinde çok daha karmaşık olduğunun anlaşıldığı söylenebilir.*"¹²⁰ Karolenjler, Hersthal'lı Pepin'in, Dagobertus ve Wulfoaldus suikastlarında oynadığı rol başta olmak üzere kendilerini suçsuz göstermekte ve aslında Merovenj Ailesi gibi meşruiyete sahip olmadıkları gerçeğini örtmeye çalışan bir algı oluşturmaya çalışmaktaydılar.¹²¹

Wulfoaldus'un neden Anseghysilus'u öldürttüğü üzerine düşünülmesi gereken bir noktadır. Anseghysilus, Avustrasya'da güçlü ve etkili bir kişiydi. Hayatı hakkında fazla bir bilgi yoktur. Ancak askeri bir lider olduğu bilinmektedir. Ayrıca kendisinin babası Aziz Arnulfus gibi saygıdeğer ve kuvvetli bir insandı. Kayınbabası Landen'li Pepin ve kayınbiraderi Grimoaldus'tu. Normal şartlar altında Wulfoaldus'un demir yumruğu düşünülünce bu özellikler pek bir anlam ifade etmemektedir. Fakat Ebroinus'un yaptıklarının ardından Wulfoaldus'un itibarında da kuvvetinde de kayıp yaşaması kadar olağan bir şey yoktur. Anseghysilus'un bu koşullar altında Wulfoaldus'a rakip olmuş olması muhtemeldir. Anseghysilus'un diğer soylular arasında öne çıkmış olmasının nedeni Wulfoaldus'un ve Grimoaldus'un demir yumruk yönetimleri altında geçmiş 40 yıllık bir süreçtir. Soylu ailelerin Saray Nazırlığı konusunda baskı altında kalmış olması nedeniyle VII. yüzyılın son çeyreğinde Wulfoaldus'a meydan okuyacak fazla aile yoktur. Anseghysilus, Wulfoaldus'un rakipleri arasında en ciddi tehlikelerden biridir.¹²² Ayrıca *Eski Metz Yıllığı* da "*Pepin, en soylu Frank liderlerinden Anseghysilus'un oğlu*"¹²³ ifadesini kullanmaktadır. Otoritesini sağlamak isteyen Wulfoaldus'un, damadı Gundewinus aracılığıyla rakibini ortadan kaldırması gerek dönem şartları ve gelenekleri gerek idari koşullar ile uyusmaktadır. Babasının varisleri ve yardımcıları olan Martinus

¹²⁰ Dimitri Starostin, "Karolenj Tarihi ve Tarihçilerin Anlatı Zanaatı", Çev. Atakan Çiçek, *Tarih Yazımı Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, (Aralık 2020): 407.

¹²¹ Dimitri Starostin, "Carolingian History and the Historians' Metanarrative", *História da Historiografia*, n. 26, jan-abri, (2018):40-68. Starostin, "Karolenj", *Tarih Yazımı*, 401-419.

¹²² Riché, *The Carolingians*, 25.

¹²³ Bu kaynak Pepin Ailesi'nin yönetime hakim olduğu zamanlarda kaleme alınması nedeniyle abartılı bir taraflılıkla kaleme alınmış olabilir. *Priores*, Ed. Simson, 1.

ve Pepin de görünüşe göre¹²⁴ intikamını benzer bir yolla alarak Wulfoaldus ve II.Dagobertus'u öldürmüştür. Bu olayların ardından Ebroinus, Pepin ve Martinus tarafından diğer Avustrasya soylularını Ebroinus'a karşı kışkırtmak için adeta bir maşa gibi kullanılmıştır.¹²⁵ Bu durum da Pepin'in suikastlardan sorumlu olduğu iddiasını güçlendirmektedir.¹²⁶ Ebroinus'un bu suikastların azmettiricisi olduğu iddiası her ne kadar genel bir kabul ise de hem gerçekleştirilişi hem de çıkar elde edilmesi bakımından Pepin ve Martinus'un sorumlu olması daha kuvvetli bir olasılıktır.

Eski Metz Yıllığı'nda Pepin'in, babasının intikamını alması şu sözlerle açıklanmaktadır: “O, ağza alınmayan suçu işleyenini işini bitirdi. Bu kişi, yabancı zevkler ile dolu olan biriydi. Kahramanca bir vahşilikle onu sürpriz bir saldırı ile gencecik ellerinde öldürdü... Gundewinus adlı en vahşi tiran ile destekçileri öldürüldüğünde ve onun varlıkları, ona sadık olanlara verildiğinde Pepin'in gücü ve zaferi çevredeki ve uzaktaki insanlarca duyuldu.”¹²⁷ Şarlman'ın hükümdarlığında özellikle *Fredegarius Kroniği*'nin *Kroniği*'nden destek alınarak yazıldığı belirtilmesine¹²⁸ rağmen dönem kaynaklarında rastlanmayan bilgiler bu kısımda verilmektedir. Gundewinus'dan önce adı anılmayan bir suçu işleyen kişinin, Pepin tarafından öldürüldüğünden bahsedilmektedir. İşlenen bu suçun Anseghysilus'un suikastı olması muhtemeldir. Wulfoaldus'un Pepin tarafından öldürüldüğüne dair bir diğer kanıt “destekçileri”¹²⁹ ifadesidir. Yalnızca Gundewinus'un bu suikasttan sorumlu olduğu ve yalnızca Gundewinus'un öldürüldüğü gibi bir algı bu sayede ortadan kalkmaktadır. *Fredegarius Kroniği*'nde ya da *LHF*'de karartılan Wulfoaldus ile Dagobertus suikastından aslında Pepin ve Martinus'un sorumlu olduğu *Eski Metz Yıllığı*'nda da ima edilmektedir.¹³⁰

¹²⁴ Kaynakların yetersizliği ve uğradığı manipülasyon açıklanmaya çalışılan her olayın her daim muallakta kalmasına neden olmaktadır. VII. yüzyıl Frankiası araştırmalarında sıklıkla karşılaşılan bu sorunun varlığı unutulmamalıdır.

¹²⁵ McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 27-28. Ebling, *Prosopographie*, 167-169 Riché, *The Carolingians*, 25.

¹²⁶ Ancak bu ölümlerin Pepin çıkarına olduğunu ve Ebroinus'a bir getirisi olmadığını kabul etmesine rağmen Ebroin tarafından yaptırıldığını destekleyen çalışmalar da mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için Kirsten M. Devries, *Episcopal Identity in Merovingian Gaul, 397–700*, Doktora Tezi, (Chicago: Loyola Üniversitesi, 2009), 183-184.

¹²⁷ “The first section of *Annales Metteses Priores*” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 350-351. *Priores*, Ed. Simson, 1-2.

¹²⁸ Rosamond McKitterick, *Charlemagne: The Formation of a European Identity*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 36-37.

¹²⁹ *Satellitibus* kelimesi kullanılmaktadır.

¹³⁰ Kayıtları karşılaştırmak için bakınız; *Chronicle of Fredegar*, 81-82. *Fredegarii*”, *Fredegarii*, 169-170. “*Liber Historiae Francorum*”, *Fredegarii*, 315-320. “*Liber Historiae Francorum*”, *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 87-91. *Priores*, Ed. Simson, 1-2

Martinus ve Pepin'in bu hareketi ona ciddi bir güç kazandırarak Avustrasya yönetimini eline geçirmesini sağlamıştır. Bu noktada Avustrasya soylularının neden Pepin'e karşı harekete geçmediği sorgulanması gereken bir konudur. Nitekim burada da aynı olaya bağlı olarak ortaya çıkmış iki neden-sonuç ilişkisi vardır. Öncelikle Wulfoaldus'un, Ebroinus'un yaptıkları karşısında bir reaksiyon gösterememesi Avustrasya soylularının gözünden düşmesine neden olmuş gibi gözükmektedir. Buna rağmen meşruiyeti ve gücü sorgulanan Wulfoaldus, yaklaşık 4 ya da 5 yıl daha yerini korumuştur. Ancak bu süreçte başta Anseghysilus gibi birkaç isim Wulfoaldus karşıtı düşüncelerin soylular arasında destek kazanmasını sağlamıştır. Bu düşünceler Pepin'in yönetime gelişine karşı ağır tepkilerin oluşmasını engellemiştir. Diğer bir neden ise Avustrasya soyluları arasında Ebroinus'a karşı duyulan nefret olmuştur. Bu nedenle Grimoaldus ile Landen'li Pepin gibi iki Saray Nazırının soyundan gelen ve Wulfoaldus ile Dagobertus'un ölümündeki pay ile gerektiği yerde sert önlemler almaktan çekinmeyen bir insan olduğunu gösteren Pepin'e, soylular destek vermese de yönetmesi için bir şans vermişlerdir.¹³¹

Pepin ve Martinus'un ilk icraatı Ebroinus üzerine bir askeri sefer düzenlemek olmuştur. Bu sefer ile ilgili kaynaklar kısa ve net anlatımlara sahiptirler. Oluşturdukları ordu ile harekete geçen ikili Ebroinus'un liderlik ettiği ordu ile Bais-du-Fays¹³² adlı bölgede karşı karşıya gelmiştir. İki tarafında çok kayıp verdiği bu çatışmada Avustrasyalılar mağlup olarak çekilmek zorunda kalmıştır ve Ebroinus galip gelmiştir.¹³³ Bu basit anlatıma rağmen yaşanan mağlubiyetin bozgun seviyesinde olduğu söylenebilir. Çünkü Pepin ve Martinus ayrı düşerek kaçmak zorunda kalmıştır. Martinus, güvende olacağını düşündüğü Laon şehrine çekilerek şehrin surları arkasında bir savunma meydana getirmiştir. Fakat bir süre sonra teslim olmak zorunda kalmıştır. Kaynaklar olayları yine çabucak gerçekleşmiş gibi anlatmışlardır. Ancak hazırlanmış güçlü bir savunma varken Martinus'un Ebroinus'a direnmeden teslim olması mantıksızdır. Muhtemelen belli bir süre devam eden direnişin ardından Ebroinus tarafından kıştırıldığı şehirde yiyecek ve suyun biteceğini tahmin eden Martinus'un kandırılarak teslim olduğu şu şekilde aktarılmıştır:

¹³¹ Riché, *The Carolingians*, 25. Bachrach, *Merovingian Military*, 97. Fox, *Power*, 267-268. Collins, *Charlemagne*, 26-27. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 389. . Bachrach, *Prelude to Empire*, 6-8. Geary, *Merovingian World*, 190.

¹³² Rethel yakınlarında

¹³³ Lucofao Savaşı

“Ebroinus da zaferini elde ettikten sonra geri döndü. Ordusuyla birlikte Asfeld villasına geldikten sonra Martinus’a haberciler yolladı ve korku duymadan Kral Tjheudericus’un yanına gelebileceğine dair güvence verdi. (Haberciler) orada (Martinus’u ikna etmek için) yalan ve hileyle boş sandıklar (capsas) üzerine yemin ettiler. (Martinus da) onlara inanınca Asfeld’e gitti ve orada yoldaşlarıyla beraber öldürüldü.”¹³⁴

Ardından götürüldüğü yerde aynı Leudesius’a benzer şekilde infaz¹³⁵ edilmiştir. Ebroinus bu savaşla birlikte yönetimi geri kazanması esnasında olduğu gibi savaş alanında ne kadar etkili olduğunu kanıtlamıştır. Diğer yandan hem Neustrasyalılara hem Burgonyalılara hem de Avustrasyalılara makamını elinden almaları için herhangi bir deneme yapmaları durumunda sonucun ne olacağını dair gözdağı vermiştir.¹³⁶

Bu savaşın üstünden çok fazla geçmeden Ebroinus ile Ermenfredus adındaki bir soylu arasında sorun yaşanmıştır. *Fredegarius Kroniği*’ne göre ikisi arasında soruna neden olan şey Ebroinus’un Ermenfredus’u mal varlığına el koymakla tehdit etmesidir.¹³⁷ *LHF*’ye göre Ebroinus’un baskıcı yönetiminden bıkan Neustrasya soyluları başkaldırarak Ebroinus’u öldürmüşlerdir.¹³⁸ Yönetime geri geldiğinden beri Ebroinus’un acımasız kararlar ve uyguladığı baskıcı yönetim birçok kaynağa yansımıştır. Ebroinus’un aldığı sert kararları *Fredegarius Kroniği*’nde da yer etmiştir. *Eski Metz Yıllığı*’nda ise görevine geri gelen Ebroinus’un “...daha sapkınca ve daha ahlaksızca...” bir yönetim sergilediği için öldürüldüğü belirtilmektedir.¹³⁹ Ancak asıl dikkat çeken detay Ermenfredus’un Avustrasya’ya kaçıp Pepin’e sığınmasıdır. Tüm kaynaklar bu konuda fikir birliği etmektedir. Bu durum Pepin’in, Ebroinus’un ölümünde birinci dereceden azmettirici

¹³⁴ "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 320. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 91. Gerberding, *Francorum*, 285. (*Frankların Tarihi*), 241.

¹³⁵ Ebroinus’un, Martinus’u öldürtmesi IX. yüzyıldaki *Vita Anstrudis*’de de yer etmektedir. Ayrıntılı bilgi için “Vita Anstrudis Abbatissae Lauduensis”, *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus VI, Ed. Bruno Kursch (Hannover: Hahn, 1913), 64-78.

¹³⁶ Fouracre, *Ebroin*, 95. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 319-320. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 91. *Chronicle of Fredegar*, 83. *Fredegarii*, 170. Bachrach, *Merovingian Military*, 97-98. Gerberding, *Francorum*, 285. Geary, *Merovingian World*, 190.

¹³⁷ *Chronicle of Fredegar*, 83. *Fredegarii*, 170.

¹³⁸ "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 320-321. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 91-92

¹³⁹ Bu kaynakta Neustrasyalı soyluların Avustrasya’ya kaçarak Pepin’den yardım istediklerine dair bilgi verilmektedir. Ancak bu durum Ebroinus’un ölümünün ardından bir başka Ebroin müttefiği olan Waratus’nun Saray Nazırı seçilmesi ile uyumsuzdur. Bu nedenle ya kaçanların sayısı çok azdır ya da Pepin’in seferine bir nedensel altyapı oluşturan bir manipülasyon yaratılmaya çalışılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için; “*Priores*” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 354. *Priores*, Ed. Simson, 5-6.

olduğunu göstermektedir.¹⁴⁰ Aslında Pepin'in bunu yapması için birçok nedeni vardır. Öncelikle yaşadığı bu mağlubiyet Ebroinus'u mağlup etmenin yolunun savaş meydanından geçmediğini anlamasını sağlamıştır. Ayrıca kardeşi Martinus, Ebroinus tarafından öldürülmüştür. Bu nedenle Pepin, kardeşinin dökülen kanına karşılık bir intikam istemiştir. Ebroinus'un ölümünde de Frankia'da daha önce sıkça görülen bir taktik kullanılmıştır. Bu taktiğe göre öldürülmesi istenen kişi ile problemi bulunan bir soylunun hedefteki kişiye suikast düzenlemesi planlanmıştır. Daha önce defalarca karşılaşılan bir taktik Ebroinus'un da sonu olmuştur.

Ebroinus'un öldürülmesi ile Frankia'da çok önemli bir dönem bitmiştir. Süreç içerisinde Wulfoaldus ve Ebroinus ikilisinin baskıcı yönetimi soylu ailelerin yeni bir lider çıkarmasını engellemiştir. Nitekim öne çıkan olası liderler ise Ebroinus tarafından ortadan kaldırılmıştır. Birçok soylu bu dönemde hayatını kaybetmiştir. Martinus, Ebroinus, Gaerinus, Leodegarius, Anseghysilus, Gundewinus, II.Dagobertus, II.Childericus, Bilichilda, Dagobertus¹⁴¹, Grimoaldus, Üvey Childebertus, Leudesius, Wulfoaldus gibi soylular isimleri aktarılan kişilerdir.¹⁴² Ancak aynı süreçte binlerce asker savaş alanında hayatını kaybederken kaynaklara yansımayan birçok soylu da öldürülmüştür. Hedeflerini gerçekleştirmek için soylular ellerini kana bulamaktan çekinmemişlerdir. Her ne kadar suikast, cinayet vb. olaylar Frankia'da daha önceki yıllarda yaşansa da bu kadar kanlı bir dönemi Merovenj Krallığı ilk kez görmüştür. Sekiz yıl gibi kısa bir sürede yaklaşık 20-25 soylu ve binlerce asker hayatını kaybetmiştir. Yaşanan süreç Frankia için kanlı olsa da Pepin Ailesi'ne yarar sağlamıştır. Avustrasya ile Neustrasya-Burgonya Krallığı arasındaki gerginlik Pepin Ailesi'ne yeniden bir fırsat vermiştir. Çünkü Grimoaldus'un darbe girişiminden beri kaynaklarda Pepin Ailesi'ne ilk kez bu olaylar esnasında tekrar rastlanmıştır. 680'li yıllara gelindiğinde Avustrasya'da son kırk yılda sadece Grimoaldus ve Wulfoaldus, Saray Nazırlığı makamına gelebilmiştir.¹⁴³ Bu durumun nedeni baskıcı yönetimdir. Bu sayede Wulfoaldus'un ölümü yönetim geleneğine sahip en önemli aile

¹⁴⁰ Wood, *The Merovingian*, 255. Fox, *Power*, 204. Gerberding, *Francorum*, 152. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 389. Geary, *Merovingian World*, 190.

¹⁴¹ II.Childebertus'un oğlu

¹⁴² *Chronicle of Fredegar*, 80-84. *Fredagarii*, 168-171. "Liber Historiae Francorum", *Fredagarii*, 317-322. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 87-92. Stephanus, *Wilfrid*, 69. "Stephanoffred", *Merovingici*, 227-228. "Priores" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 354. *Priores*, Ed. Simson, 5-6. "Passio Leudegarii (The Suffering of St Leudegar)" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 249. "Passio Leudegarii I", *Merovingici*, 315-316.

¹⁴³ Fouracre, *Martel*, 33-40. Jules Michelet, *History of France I. Cilt*, Çev. G.H.Smith, (New York: D. Appleton, 1892), 106. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 388-389. Geary, *Merovingian World*, 189-194. Fouracre, *Ebroin*, 239-289.

olarak Pepin Ailesi'nin öne çıkmasını sağlamıştır. Nitekim buna benzer bir etki Ebroinus'un ardından da görülmüştür. Erchinoaldus ve Ebroinus'un kırk yıllık yönetiminde de aynı Avustrasya'da olduğu gibi soyluların baskı altına alındığı bir süreç yaşanmıştır. Üstelik çoğu önde gelen aile lideri öldürülmüştür. Bu yaşananlar Pepin Ailesi'nin öne çıktığı yeni bir Frankia siyasetinin oluşmasına neden olmuştur.

I.5 Pepin Ailesi Dönemi ve Frankia'da Dış Politikanın Başlangıcı

I.5.1 Tertry Savaşı ve Yeniden Birleştirilen Merovenj Krallığı

Ebroinus'un ardından oluşan otorite boşluğunda Ebroinus'un yakını olan Waratus (ö. 686) Saray Nazırı olmayı başarmıştır. Waratus'un Saray Nazırlığında Neustrasya-Burgonya Krallığı ile Avustrasya Krallığı arasında barışçıl ilişkiler geliştirilmiştir. Waratus, kısa bir süreliğine makamını oğlu Ghislemarus'a (ö.680'ler) kaybettiyse dahi 686 yılında ölene kadar tekrar bir savaş ortamı doğmamıştır. Ancak Waratus, 686 yılında öldüğünde¹⁴⁴ bilindiği kadarıyla oğlu Ghislemarus'un da ölmesi nedeniyle onun makamını devralacak erkek evladı yoktur. Bu nedenle Waratus'un kızı Anstrude ile evli olan Bercharius (ö.687/688/689), Saray Nazırı olmuştur. Yeni Saray Nazırı'nı bir fırsat olarak gören Pepin de tüm Frankia'yı birleştirmek için harekete geçmiştir. Bu hamle 687 yılında iki tarafı karşı karşıya getirmiştir. Hazırladığı ordu ile hareket eden Pepin, Bercharius ve Kral III.Theudericus'un ordusu ile "*Virmandensa'ye (Saint-Quentin) yakın Tertry denen bir yerde*"¹⁴⁵ buluşmuştur. Bu noktada savaşın şartları konusunda iki temel kaynak çoğu konuda benzeşse de ayrıldıkları kısımlar da bulunmaktadır. İkiside Bercharius'un "kısa boylu yeteneği az, dar görüşlü ve düşünmeden hareket eden biri" olduğunu yazmıştır. Savaşta pek direnmeden mağlup olmuş ve kaçmıştır.¹⁴⁶

Fredegarius Kroniği, savaş öncesi için "*Onlar (Neustrasya ve Burgonya soyluları) Bercharius'u terkedip Pepin'e katıldılar ve ona hediyeler göndererek dostluk yemini ettiler*"¹⁴⁷ şeklinde bir bilgi vermiştir. Nitekim bu dikkat çekicidir. Her ne kadar böyle bir şeyin varlığı Pepin'in galibiyetini ve Bercharius'un güçsüzlüğünü açıklasa da yıllardır Avustrasya ile mücadele etmiş olan soyluların hiç direnmeden ülkeyi Pepin'e

¹⁴⁴ Kaynaklar nasıl öldüğünü anlatmamaktadır. Ama Ebroinus'un tüm kariyeri boyunca yanında olan Waratus, Saray Nazırı olduğunda dahi yaşlı bir insandır. Yaşlılık nedeniyle doğal yollardan ölmüş olması kuvvetle muhtemeldir. Zaten öldürüldüğüne dair şüphe oluşturacak bir işaret de bulunmamaktadır.

¹⁴⁵ *Chronicle of Fredegar*, 85. "Fredagarii", *Fredegarii*, 171.

¹⁴⁶ Paul J. Fouracre, "Observations on the Outgrowth of Pippinid Influence in the "Regnum Francorum" After The Battle Of Tertry (687-715)", *Medieval Prosopography*, Vol. 5, No. 2 (Güz 1984), 1-31. Constance B. Bouchard, "Images of the Merovingians and Carolingians", *History Compass* 4/2 (2006): 293-307.

¹⁴⁷ *Chronicle of Fredegar*, 85. "Fredagarii", *Fredegarii*, 171.

teslim etmeleri mümkün görünmemektedir. Ancak hem *LHF* hem de *Fredegarius Kroniği*'nin ortak paydada bulunduğu bir olay bu açıklamanın anlaşılmasına yardımcı olabilir: “Bir süre zaman geçtikten sonra Bercharius, Ansflida’nın(ö.?) (Kaynanası) tahriki ile dalkavukları tarafından öldürüldü.”¹⁴⁸ *LHF*’de geçen bu ifadeye göre; Bercharius, kaynanası Ansflida’nın kışkırtması sonucu öldürülmüştür. *Fredegarius Kroniği*’nde¹⁴⁹ da benzer bir ifadeyle Ansfeld’in rolü vurgulanmıştır. Bu açıklama diğer bir yandan Bercharius’un savaşın ardından ciddi derecede soylu desteğini kaybettiğini göstermektedir.

Aslında *Fredegarius Kroniği*’nden savaştan önce soyluların Pepin’e katıldığı iddiası yanlış açıklanmış gibi durmaktadır. Savaş öncesinde ve hatta belki savaş sırasında bazı soylular taraf değiştirmiş olabilir. Nitekim *Eski Metz Yıllığı* da savaştan önce bazı soyluların Pepin’e sığındığını aktarmaktadır.¹⁵⁰ Ancak soyluların çoğunun savaş esnasında halen Bercharius’un yanında bulunmaları daha mantıklı bir ihtimal olarak öne çıkmaktadır. Çünkü soylu desteğinden yoksun bir şekilde Bercharius’un savaşa girmesi dahi intihardır. Gerçekte yaşanan, savaşın ardından halihazırda Bercharius’un yönetiminden memnun olmayan soyluların, Pepin’in Frankia’daki en güçlü adam olduğunu fark edince makamlarının ve topraklarını, yeni iktidara bırakmamak için iş birliğine gitmeleridir. Bu noktada Bercharius’un ardından neden Neustrasyalıların kendileri arasından bir soyluyu Saray Nazırı olarak öne çıkarmadıkları sorusu akla gelmektedir. Bunun üç nedeni vardır. İlki Ebroinus nedeniyle çoğu Neustrasyalı soylu ailenin Saray Nazırlığı’nda iddiada bulunacak bir liderliğe sahip olmamasıdır. İkincisi, Pepin’in askeri olarak kazandığı başarının soylularda yarattığı endişedir. Üçüncüsü, zaten Bercharius’un yönetiminin soylularca sevilmemesidir.¹⁵¹ Bunlar sayesinde Pepin’in Saray Nazırlığı, Neustrasya ve Burgonya soyluları tarafından kabul edilmiştir.

¹⁴⁸ "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 92. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 322. Gerberding, *Francorum*, 285. (*Frankların Tarihi*), 246-247.

¹⁴⁹ *Chronicle of Fredegar*, 85. "Fredagarii", *Fredegarii*, 171.

¹⁵⁰ Bu kaynak Pepin’i barış yanlısı ve zalimlerin elinden Frankları kurtarmak için mecburen savaşmış bir şekilde göstermektedir. Kaçan soylular Theudericus’un kötü yönetimini anlatarak Pepin’den yardım istemişlerdir. Hatta kaynak Pepin’in ağzından savaş öncesi bir konuşma vererek üç neden ileri sürmektedir. Bunlar Din adamlarının şikâyetleri, soyluların baskılar sonucu kaçarak yardım istemesi ve kralın kibirli yönetimidir. Ancak bu derece taraflı bir kaynak dahi soyluların tümüyle savaştan çok önce taraf değiştirdiğini yazmamaktadır. Bu sayede *Fredegarius Kroniği*’nde vurgulanan soyluların taraf değiştirmesinin abartılı olduğu söylenebilir. Ayrıntılı bilgi için; “*Priores*” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 354-360. *Priores*, Ed. Simson, 6-13.

¹⁵¹ Jonathan Bates Couser, *The Chalice of Christ and the Chalice of Demons: The Making of Christendom in Agilolfing Bavaria, 500-788 A.D.*, Doktora Tezi, (Notre Dame Üniversitesi, 2006), 98-99. William B. Sweetser, Jr., *A Dynasty of Prayer The Perpetual Praise (laus perennis) in Merovingian Gaul (515–816)*, Doktora Tezi, (Union Presbyterian Seminary, 2000), 212-213.

Böylece Frankia’da Pepin Ailesi’nin Saray Nazırlığı dönemi başlamıştır. İç politikanın karışıklığı nedeniyle kanlı ve inişli-çıkışlı bir süreç yaşanmıştır. Ancak bu karmaşık iç politikanın bir diğer etkisi ise dış politikanın yoksunluğudur. Bir devletin bulunduğu bölgedeki hâkimiyeti yalnızca askeri, siyasi yâda ekonomik değildir. Komşu topluluk, ülke ve kişilerle olan ilişkiler yani uygulanan dış politika, hâkimiyet ve etki alanını genişletmek çok önemli bir unsurlardır.¹⁵² Aslında Pepin Ailesi’nin iktidara geliş süreci Frankia’nın iç politikası paramparça iken dış politikanın var olamadığı ve bu nedenle siyasi varlığının yalnızca sözde olduğu dönem Avrupasını göstermektedir.

1.5.2 Hersthal’lı Pepin’in Yönetimi ve Misyonerlere Dayalı Dış Politika Hamleleri

Tertry Savaşı’nın ardından uzun yıllar parçalı bir yapıda varlığını sürdüren Merovenj Krallığı artık tek bir Kral’ın ve tek bir Saray Nazırı’nın kontrolündeydi. Avustrasya’nın Saray Nazırı iken “*Dux*” unvanına sahip olan Pepin artık “*Princeps*” unvanını da kullanmaktaydı.¹⁵³ Bunun nedeni Frankia’daki tüm otoriteyi kendi elinde toplamayı başarmasıydı. Pepin’in ilk hamlesi iç politikada ülke kontrolünü sağlamasına yarayacak atamalardı. Bunun için özellikle 690 yılında Reims Başrahibi Reolus’un¹⁵⁴ vefatının ardından kendisine yakın isimleri kiliselerin ve manastırılının başına atadı.¹⁵⁵ Oğlu Drocus’u (ö.708) eski Saray Nazırı Waratus’un kızı Anstrude(ö.688?) ile evlendirerek Neustrasya ile ve diğer oğlu Grimoaldus’u (ö.714) en ciddi rakiplerinden Frizya Kralı Radbodus’un (ö. 719) kızı Theudesinda(ö.?) ile evlendirdi. Bu şekilde kan bağı ile Avustrasya dışı bölgelerde etkinlik kazanmayı denedi.¹⁵⁶ Tertry savaşını izleyen on yıllık süreçte Pepin, tüm Frankların Saray Nazırı olarak yerini sağlamlaştırmaya çabaladı. Çünkü Wulfoaldus da onunla aynı güce sahip olmuştu. Fakat sonu hiç hoş bitmemiş ve kısa sürede Frankia yeniden kana bulanmıştı. İlaveten kendi soyuna ait bir Grimoaldus¹⁵⁷ örneği bulunuyordu.

¹⁵² A. Timur Bilgiç, *Tarih Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Günyüzü Yayınları, 2012), 113-114.

¹⁵³ Bu iki unvan ilerleyen yıllarda birleşecek ve Karolenj Devleti kurulana kadar “*Dux et Princeps Francorum*” haline gelecektir. Ayrıntılı bilgi için; Archibald R. Lewis, "The Dukes in the Regnum Francorum, A.D. 550-751", *Speculum*, Vol. 51, No. 3 (Jul., 1976), 381-410.

¹⁵⁴ Reolus’un vefatı kilise atamalarında Pepin için daha rahat hareket imkanı sağlamıştır.

¹⁵⁵ Riché, *The Carolingians*, 28.

¹⁵⁶ *Chronicle of Fredegar*, 86. *Fredagarii*, 172-173. “*Priores*” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 362. *Priores*, Ed. Simson, 16.

¹⁵⁷ Pepin’in küçük oğluna Grimoaldus adını vermesi bir tesadüf mü yoksa tarihsel olarak bir mesaj mı bilinmemektedir. Ancak Grimoaldus’un kız kardeşi ve Pepin’in annesi olan Begga’nın 690’lı yıllara kadar yaşadığı düşünüldüğünde böy bir ihtimal söz konusudur.

Pepin'in ilk on yılda tüm Frankia'da kontrolü sağladığı söylenebilir. Çünkü 691 yılında III.Theudericus ve 695'te de IV.Clovis (ö.695) hayatını kaybederken taht iki kez el değiştirmiştir. Buna rağmen Pepin makamını ve gücünü korumayı başarmıştır. Pepin de sağladığı kontrolün farkındadır ki 695 yılında oğlu Grimoaldus'u Neustrasya-Burgonya Krallığı'nın Saray Nazırı yapmıştır. Çünkü bu yıllarda Pepin artık 60'lı yaşlara ulaşmıştır. Beklenmedik bir şekilde öldüğü takdirde Pepin, özellikle Neustrasya bölgesinde Grimoaldus'un hâkim olmasını ve tüm Frankia'nın kontrolünü sorunsuz devralmasını amaçlamıştır. Büyük oğlu Drocus'a ise Champagne Düklüğü'nü¹⁵⁸ vermiştir. Özellikle Neustrasya'da kendinden önce Wulfoaldus ile II.Childericus'un yaptığı hatayı tekrarlamayarak Avustrasya ile Neustrasya soylularını dahil etmek yerine yerine burada ayrı bir meclis oluşturmuştur. Bu sayede Pepin Ailesi'nin etkisi başta Neustrasya olmak üzere tüm Frankia'da artmıştır.¹⁵⁹

Merovenj Krallığı, VII. yüzyıl boyunca dış politikada etkili değildi. Yukarıda da belirtildiği üzere bunun nedeni iç politikadaki dengesizliklerdi. Ancak Pepin döneminde iç politikada bir düzenin sağlanması dış politikada da etkisini göstermiştir. İlk defa Merovenj Krallığı'nda istikrarlı ve planlı bir soyut genişleme¹⁶⁰ yaşanmıştır. Bu dış politika hamlelerinde II.Dagobertus-Wilfridus ilişkisi bir zemin olmuştur. Wilfridus, Kral II.Dagobertus Avustrasya tahtında iken Frizya'ya yolculuk ederek bu bölgede yaşayan pagan topluluğun Hristiyan olması için çabalamıştır.¹⁶¹ Eddius Stephanus: "...başarılı bir yolculuğun ardından Wilfridus ve yoldaşları Frizya'ya ulaştılar. Orada bir pagan topluluğu buldular ve Kralları Aldgisil tarafından misafir edildiler. Kralın da rızasıyla hemen insanlara günlük olarak Tanrı'nın sözlerini anlatmaya başladı... O yıl onlar(Frizyalı paganlar) birkaç istisna ile tanrının öğretilerini kabul ettiler, tüm şefler ve binlerce insan efendimizin adına vaftiz edildi."¹⁶² cümleleriyle Wilfridus'un bu macerasını anlatmıştır. Elbette Stephanus'un aktardığı gibi binler akın akın Hristiyanlığa

¹⁵⁸ Riche'nin belirttiği bir diğer iddia ise Burgonya Düğü olduğudur. Ancak bu konunun sadece iddiadan ibaret olduğunu kendisi de belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi için; Riché, *The Carolingians*, 28.

¹⁵⁹ Fouracre, Martel, 41-42. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 392-393. Wood, *The Merovingian* 256. Bachrach, *Merovingian*, 98-99. *Chronicle of Fredegar*, 86. *Fredegarii*, 172-173. "Priores" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 362. *Priores*, Ed. Simson, 16. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 323-324. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 93.

¹⁶⁰ Fiziksel olarak Krallığın sınırları genişlemese dahi etki alanının ve bağlantılarının ülke dışına uzanması.

¹⁶¹ Hadrill, *Church*, 72. John Seville Higgins, "The Ultramontanism of Saint Boniface", *Church History*, Vol. 2, No. 4 (Aralık, 1933), 201. Stephanus, *Life of Bishop Wilfrid*, 55-56. "Stephanoffred", *Merovingici*, 221-222.

¹⁶² Stephanus, *Wilfrid*, 53. "Stephanoffred", *Merovingici*, 221-222. Palmer, *Anglo-Saxons*, 6-7.

geçmemiştir.¹⁶³ Bunun anlaşılmasını sağlayan şey Wilfridus'un ardından Frizya'ya gelen misyonerler olmuştur.

Wilfridus'un odağı özellikle II.Dagobertus'un öldürülmesinin ardından Frizya ve Avrupa anakarasından uzaklaşmıştır. Buna rağmen usta-çırak ilişkisi içinde Frizya ve Frankia'ya Britanyalı misyonerlerin ilgisi devam etmiştir. Wilfridus'un öğrencisi Willibrordus, hocasının başladığı işi bitirme amacıyla yanına aldığı din adamları ile 690 yılında Frizya'ya doğru yola çıkmıştır. Bölgeye ulaştıkları zaman Willibrordus ve yanındakiler eski Utrecht kalesini kendilerine merkez olarak belirlemişlerdir. Ancak paganların Hristiyanlaştırılması gibi bir hedef taşımaları Frizya Kralı Radbodus ile Willibrordus ve beraberindekileri karşı karşıya getirmiştir. Bu noktada misyonerlerin iknaya dayalı taktiklerinde bulunan ciddi bir açık Willibrordus tarafından fark edilmiştir. Askeri ve siyasi bir koruma olmadan vaaz vermeleri Willibrordus ve beraberindekileri saldırıya açık duruma getirmektedir. Bu durum artık tüm Frankia'nın Saray Nazırı olan Pepin ile Willibrordus'un yakınlaşmasını sağlamıştır. Alcuinus'un kaleme aldığı *Vita Sancti Willibrordi* (Aziz Willibrordus'un Hayatı) eserinde: “Ama yerleşimini kurduğu Frizya'nın halkı ve Kralı Radbodus halen pagan gelenekler ile kirlenmiş durumdaydı. Bundan dolayı tanrının adamı Frankia'ya gidip o bölgenin kralı¹⁶⁴ olan müthiş enerjili, savaşta başarılı ve yüksek moralli bir karakteri olan Pepin'i ziyaret etmenin akıllıca olacağını düşündü.”¹⁶⁵ Willibrordus'un neden ve hangi şartlar altında Frankia'ya yöneldiği anlatılmıştır. Askeri ve siyasi tehditlerin varlığı Pepin ile Britanya menşeli misyonerlerin bir araya gelmesini sağlamıştır. Willibrordus'un bu ziyareti Hersthal'lı Pepin'in, ihtiyacı olan politik gelişimi izlemesine zemin hazırlamıştır. Artık Franklar sadece Frankia'da değil de sınırların dışında da faaliyet göstermelidir. Bu nedenle, Avrupa anakarasında daha etkili olmak isteyen Franklar için askeri güç kadar önemli olan bir diğer etmen de dış politikadır.¹⁶⁶

¹⁶³ Yüzlerce yıldır pagan olan bir topluluğun bir misyonerin kısa süreli bir ziyareti ile topluca Hristiyan olması zor olsa dahi mümkündür. Buna rağmen askeri güç ile desteklenmiyorsa böyle bir toplu din değiştirme imkânsıza yakın bir olaydır. Her hagiografide olduğu gibi paganlar “Hristiyan olmayı reddettiler” vb cümleler kullanılmaz. Her misyonerin her denemede başarılı olduğuna dair bir hava yaratılır.

¹⁶⁴ Aslında Kral olmasa da Karolenj Hanedanı'nın iktidar olduğu dönemlerde yazılması sebebiyle Saray Nazırı hitabı kullanılmamıştır. kaleme alınan metinlerde kutsal bir soya sahip olmadığı gerçeğinin üstü kapatılmıştır.

¹⁶⁵ Alcuin, “The Life of Saint Willibrord”, *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, Çev. C. H. Talbot, (New York: Sheed and Ward, 1954),7. “Vita Willibrordi Archiepiscopi Traiectensis Auctore Alcuino” *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici cum Supplemento et Appendice*, MGH SS Rer. Merov. Vol. VII, Ed. Wilhelm Levison & Bruno Krusch (Hannover & Leipzig: Hahn, 1920), 120-121.

¹⁶⁶ *The Book of Pontiffs (Liber Pontificalis) The Ancient Biographies of First Ninety Roman Bishops to AD 715*, Çev. & Ed. Raymond Davis, (Liverpool University Press, 2010), 85. Palmer, *Anglo-Saxons*, 6.

Alcuinus, Willibrordus'un Pepin ile gerçekleştirdiği görüşmenin içeriğini de aktarmıştır: “*Dük onu her türlü saygıyı göstererek ağırladı... Kendi ülkesinin sınırları içinde putperest geleneklerin kökünü kazıması için yerel yetkiler verdi. Böylece dine yeni kazandırılmış insanları eğitebilecek ve ilahi emri yerine getirecekti: Yabani bitkilerin olmadığı yerde yeni bir karık aç ve ek.*”¹⁶⁷ Alcuinus'un uhrevi bir hava vererek anlatmaya çalıştığı bu görüşme aslında Pepin'in paganlara karşı Britanyalı misyonerler ile iş birliği yapmasıdır. Nitekim bu durum Pepin Ailesi ve Merovenj Krallığı'nın ilişkiler ağının Papalığa uzanmasını sağlamıştır. Çünkü Willibrordus, Pepin'in ardından Papa I.Sergius ile görüşmüş ve Frizya'da faaliyetlerde bulunmak için onay almıştır. Hem yerel yöneticinin hem de Papa I.Sergius'un onayı üzerine Willibrordus'a katılması için Wilfridus tarafından Swithberht ve Aldrith adlı iki kardeş de yollanmıştır.¹⁶⁸ Bu sayede iç politikada sağlanan kontrolün dış politikadaki olumlu etkisi görülmüştür.

Aldığı desteğin ardından Willibrordus hem Frankia sınırları içinde hem de dışında vaaz vermeye ve pagan toplulukları Hristiyanlığa davet etmeye başladı. Roma, Frankia, Britanya ve Frizya arasında mekik dokuyan Willibrordus'un muhtemelen bu faaliyetlerine başlaması birkaç yılını aldı. Nitekim bunun sonuçları ile de kısa süre sonra karşılaştı. Kral Radbodus, Frizya'nın hükümdarı olarak Willibrordus'un faaliyetlerinden rahatsız olmaya başladı. Kaynaklar Radbodus'un tepkisi konusunda sessiz kalmasına rağmen Willibrordus'u engellemeye yönelik hamlelerde bulunduğu söylenebilir. Zira Willibrordus'un faaliyetlerine paralel bir şekilde Franklar ile Frizyalılar arasında çatışmalar başlamıştır. 689-700 yılları arasında aralıklar ile Pepin, Frizya'ya sefer düzenleyerek Kral Radbodus ile savaşmıştır. Önce Dorestad ve birkaç yıl sonra da Utrecht¹⁶⁹ ele geçirilmiştir. Pepin'in bu seferleri düzenlemekte birden fazla niyeti vardır. İlk ve öncelikli niyeti Papalığa bağlı misyonerler üzerinde Frizya Krallığı tarafından kurulan baskının azaltılmasıdır. Bu sayede Willibrordus ve beraberindekiler askeri bir gücü arkalarına alarak vaazlarına devam edebilmişlerdir. *LHF*, Radbodus'a ek olarak diğer prensler ile savaşıldığını da aktarmaktadır. Kayda göre Süeviler de Pepin'in

Fouracre, Martel, 53. *Bede's Ecclesiastical History of the English People*, Ed. V.H. Galbraith & R.A.B. Mynors & C. N. L. Brooke, (Londra: Oxford University Press, 1969), 481-485. *Venerabilis Baedae Historiam ecclesiasticam gentis Anglorum, Historiam abbatum, Epistolam ad Ecgbertum una cum Historia abbatum auctore anonymo*, Ed. Charles Plummer, (Oxford: Clarendon Press, 1896), 298-301. Joanna Story, "Bede, Willibrord and the Letters of Pope Honorius I on the Genesis of the Archbishopric of York", *The English Historical Review*, Vol. 127, No. 527 (Ağustos 2012), 783-818.

¹⁶⁷ "Willibrord", *Germany*, 7. "Willibrordi", *Aevi Merovingici*, 120-121.

¹⁶⁸ Palmer, *Anglo-Saxons*, 52. "Willibrord", *Germany*, 7. "Willib rordi", *Aevi Merovingici*, 120-121.

¹⁶⁹ Utrecht'in ele geçirilmesinin bir plan dahilinde olduğu ilerleyen yıllarda misyonerler tarafından bir merkez olarak kullanılması sayesinde anlaşılmıştır.

seferlerinden nasibini almıştır.¹⁷⁰ Pepin'in bir diğer niyeti ise Frizya'nın ekonomik getiriler açısından kilit bir rolde olmasıdır. Hali hazırda Frankia'ya gelir getiren kara temelli bir ticaret var olmasına rağmen kuzey denizi üzerinden işleyen ticari rotalar için merkezlerden biri Frizya'dır. Gerçekleştirilen bu seferler sayesinde Frizya ve Frizya'lı tüccarların ekonomik getirisinden Frankia daha çok faydalanacaktı. Çünkü Utrecht ve Dorestad'ın ele geçirilmesi Ren nehri merkezli ticarete Frankların hâkim olması anlamına geliyordu.¹⁷¹ Bu durum Pepin'in dış politikada misyonerleri kullanarak hem kendini bir din savaşçısı olarak gösterdiğini hem de Merovenj Krallığı'nın ekonomik gücünü arttırdığını göstermektedir. Zira Pepin'in seferleri sayesinde Frank dış politikası, Papalığa bağlı misyonerlerin faaliyetleri ile paralel gelişmiştir. Bu sayede Merovenj Krallığı, iç problemlerini aşarak sınırları dışında da söz sahibi olmaya başlamıştır.

Pepin'in askeri koruması sayesinde Willibrordus, Frizya'da yıllarını geçirmiştir. Bu süreçte paganlar arasında giderek etkisini arttırmıştır. Echternach'ta Pepin'in eşi Plectrudis (ö. 718) annesi İrmina tarafından bağışlanan bir araziye kilise inşa ederek burayı kendisine bir merkez yapmıştır. Hatta bu kilisenin tezyinatı da Pepin tarafından karşılanmıştır. Bu destekleri sayesinde Pepin arkasına ciddi bir ruhban desteği almıştır. Ülke dışından gelen bu destek Papalık ile ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır. Papalığın "Avrupa'yı pagan inancından temizleme" fikrinin askeri ayağı ya da diğer bir deyişle bu fikri hayata geçiren misyonerlerin koruyucusu Franklar olmuştur.¹⁷²

Bu süreç sayesinde Hersthal'lı Pepin de Frizya ve çevresinde gücünü kabul ettirmiştir. Öyle ki oğlu Grimoaldus'u, Kral Radbodus'un kızı ile evlendirmesine ayrı bir parantez açılmalıdır. Bu hamledeki amacı Pepin Ailesi'nin VII. yüzyıl süresince uyguladığı gibi kan bağı aracılığıyla Frizya yönetimindeki söz hakkını arttırmak

¹⁷⁰ *Chronicle of Fredegar*, 86. "Fredagarii", *Fredegarii*, 93. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 323. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 93. Hadrill, *Church*, 145-147. Peter Brown, *The Rise of Western Christendom, Triumph and Diversity, A.D. 200*, (Blackwell Publishers, 1996), 262-263. Rob Meens, "With one foot in the font: the failed baptism of the Frisian king Radbod and the 8th-century discussion about the fate of unbaptized forefathers", *Early Medieval Ireland and Europe: Chronology, Contacts, Scholarship: A Festschrift for Dáibhí Ó Cróinín*, Ed. Pádraic Moran & Immo Warntjes, (Turnout: Brepols, 2015), 577-597. *English People*, Ed. Galbraith, 481-485. *Historiam ecclesiasticam gentis Anglorum*, Ed. Plummer, 298-301. "Willibrord", *Germany*, 7-12. "Willibrordi", *Appendice*, 120-124. "Priores" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 360. *Priores*, Ed. Simson, 15.

¹⁷¹ *History of Humanity Volume IV: From the Seventh to the Sixteenth Century*, Ed. M.A. Al-Bakhit & L.Bazin & S.M.Cissoko, (Paris & Londra & New York: Routledge, UNESCO, 1994), 538. Per Ullidtz, *1016 The Danish Conquest of England*, (Kopenhagen: BoD, 2014), 110-111. Richard Hodges, *Dark Age Economics The Origins of Towns and Trade A.D. 600-1000*, (Eastborne: Duckworth, 1989), 35-40.

¹⁷² John Michael Wallace-Hadrill, *The Barbarian West: Early Middle Ages AD 400-1000*, (New York: Harper & Row Publisher, 1962), 85. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 403.

olmuştur. Zira Grimoaldus'un evliliğin gerçekleştiği yıllarda Pepin'den sonra tahta geçmesi muhtemel kişi olduğu düşünüldüğünde çok mantıklı görünmekteydi. Tüm Frankia'nın hâkiminin, Frizya kraliyet ailesinin damadı olması, Grimoaldus'un ilerleyen yıllarda kendini bu bölgeye daha kolay kabul ettirmesini sağlayacaktı. Nitekim çok basit bir evlilik hamlesi Hersthal'lı Pepin ve Pepin Ailesi'nin Merovenj Krallığı'ndaki vizyon değişiminin anlaşılmasını sağlamıştır. VII. yüzyıl boyunca iç politikadaki dengesizlikler,

ailelerin kendi aralarında evlilikler yoluyla Frankia içindeki gücünü arttırma amacı gütmesine neden olmuştur. Buna rağmen Pepin ise kendi yönetiminde artık Frankia içinde sınırlı kalmamaya, etki ve yetki alanını genişletmeye yönelik bir politika gütmüştür. İlk ve en önemli hamlesi Willibrordus ve beraberindeki misyonerleri kullanmak olmuştur. Bu hamlesini askeri güç ile desteklemiş ve elde ettiği başarıyı çeşitli evlilikler ile pekiştirmeye uğraşmıştır.¹⁷³ Uzun süreçte Pepin'in bu başarılarının kalıcılığı tartışılabilir. Ancak Hersthal'lı Pepin ile Frankların Avrupa algısının değiştiği açıkça görülmektedir.

¹⁷³ Hadrill, *The Barbarian*, 85-87. "Willibrord", *Germany*, 9-10. "Willibrordi", *Appendice*, 123-124. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 323-324. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 93-94. Hadrill, *Church*, 146-147. *Chronicle of Fredegar*, 86. "Fredagarii", *Fredegarii*, 125. *English People*, Ed. Galbraith, 523. *Historiam ecclesiasticam gentis Anglorum*, Ed. Plummer, 326-327.

Frankların, Frizya’da kurduğu hâkimiyet, Pepin tarafından düzenli aralıklarla yapılan askeri seferler sayesinde devam ettirilmiştir.. Nitekim bu konuda başarılı olduğu da söylenebilir. Frizya’daki durumun kontrol altında olduğu düşünülmüş olmalı ki 707-709 yılları arasında *Eski Metz Yıllığı*’na göre Alamanların direnişi nedeniyle bölgeye Pepin tarafından iki defa ordu yollanmıştır. *Aziz Amandi, Tiliiani ve Petaviani* gibi yıllıklarında Alamanya ve Frizya dışında Svebler üzerine de defalarca Pepin’in sefer yaptığı anlatılmıştır.¹⁷⁴ Aslında Pepin, Willibrordus ve arkadaşlarının Hristiyanlığı daha geniş alanlara yaymasını sağlayacak bir ilerlemenin yanısıra Krallığın sınırlarını ve etki alanını genişletecek askeri hamlelerde bulunmuştur. Yukarıdaki haritada da görüldüğü gibi Frizya’daki başarı ile Saksonları baskı altına alan Pepin, Alamanya’ya yayılarak ilerleyen yıllarda Germanyaya yönünde ilerleme ve hatta Lombardlara karşı hareket etme niyetleri olduğu izlenimini yaratmıştır. Bu şekilde Alpler, İtalya ile Frankia arasında doğal bir sınır halini almıştır.¹⁷⁵

Pepin’in kendisi de amaçlanan hedefleri görmeye ömrünün yetmeyeceğinin muhtemelen farkındadır. Artık yetmişli yaşlarının sonuna yaklaşmıştır. Oğlu Drocus’un hayatını kaybetmesinin ardından Grimoaldus (ö. 714) ve Childebrandus (ö. 743) ve Karl (ö. 741) adlarında üç oğlu kalmıştır. 714 yılına gelindiğinde Pepin hastalanır ve oğlu Grimoaldus hem babasının son zamanlarında yanında olmak hem de olası ölümünde sorunsuz bir şekilde makamı devralmak için ziyarete gelmiştir. Bu noktada Frank tarihini etkileyecek bir olay yaşanmıştır. Liège kentinde bulunan Şehit Aziz Lambert Bazilikası’nda dua eden Grimoaldus, Rantgar adlı biri tarafından öldürülmüştür. Bu olay, doğurduğu sonuçlar ve Rantgar’ın cinayeti işleme sebebinin bilinmemesi nedeniyle ilgi çekicidir. Grimoaldus’un ölümü sonucu yerine Avustrasya Saray Nazırı olarak o esnada 6-7 yaşlarında olan oğlu Theudoaldus geçmiştir. Ancak her ne kadar babaannesi Plectrudis tarafından destekleniyor olsa da yaşının küçük olması onu kolay bir rakip konumuna sokmuştur. Ayrıca Hersthal’lı Pepin halen hayatta olmasına rağmen durumunun kötü olduğu kaynaklara yansımıştır. İlâveten Pepin’in, *Eski Metz Yıllığı*’nda

¹⁷⁴ *Annales et Chronica Aevi Carolini*, MGH SS Tomus I, Ed. George Heinrich Pertz, (Hannover: Hahn, 1826), 6-9.

¹⁷⁵ “*Priores*” *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 363-364. *Priores*, Ed. Simson, 18-19. Bachrach, *Merovingian Military*, 99. *Cambridge Medieval History*, Vol. 1, Ed. Fouracre, 393-394. *The New Cambridge Medieval History Volume 2: c. 700–c. 900*, Ed. Rosamund McKitterick, (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 68-69.

istikrarlı bir şekilde neredeyse her yıl en azından bir kez sefere çıktığı belirtilse de 713 yılında ordusuyla herhangi bir yere gitmediği aktarılmıştır. *Eski Metz Yıllığı* da dahil olmak üzere *LHF* ve *Fredegarius Kroniği*'nde da ölümünden kısa bir süre önce hastalandığına dair bir anlatım mevcut olsa da 80 yaşına merdiven dayamış olan Pepin muhtemelen 713 ve hatta 712 yılından itibaren sağlığını kaybetmiştir. Bu şartlar altında Grimoaldus, Karl ile rekabete dahi girmemiştir. Çünkü Grimoaldus hem büyük evlattır hem Pepin'in ilk eşi Plectrudis'ten değildir. Alpaida'dan olma Karl'ın gençliği, tecrübesizliği ve annesi nedeniyle gayrimeşru olarak görülmesi Grimoaldus'u Frank soyluları arasında açıkça varis yapmıştır. Nitekim Pepin de Grimoaldus'u adeta kendi varisi olarak hazırlamıştır. Başka bir detay suikastın gerçekleştiği şehirdir. Liege bölgesi Alpaida'nın ailesinin ve dolayısıyla Karl'ın etkin olduğu bir yerdir. Vurgulanması gereken son nokta daha önce de sıklıkla karşılaşılan suikast biçimidir. Nedensiz yere alakasız, adı bile bilinmeyen birinin Grimoaldus'u bireysel nedenlerle öldürmüş olması mantıksızdır. Bundan dolayı Grimoaldus'un suikastında azmettirici olan olası kişinin Karl olduğunu göstermektedir. Kendini en kuvvetli aday olarak bırakan Karl'ın, kardeşi Childebrandus ile iyi bir ilişkisi olması onun babasının görevini devralacak tek evlat olarak bırakmıştır. Ancak Grimoaldus'un annesi Plectrudis, Karl'ın önüne bir engel olarak çıkmıştır.¹⁷⁶

Pepin'in ölümünü takiben Grimoaldus'un planladığının aksine Frankia büyük bir kargaşa içine düştü. Neustrasya soyluları Avustrasya egemenliğinden ayrılmak için mücadele verirken Pepin Ailesi kendi içinde bölündü. Bu durum bir iç savaşla sonuçlandı. Dört yıllık süreçte taraflar defalarca karşı karşıya geldi. Bu süreçte Frank dış politikasının iç politikadaki dengeye bağlı olduğu yeniden tecrübe edildi. Başta Kral Radbodus ve Frizyalılar olmak üzere Hristiyan misyonerlerin bulunduğu yerlerde isyanlar çıktı. Fakat bu savaşların ardından Karl düzeni sağlamayı ve Frankia'yı bir arada tutmayı başarırken Plectrudis, Karl'ın zaferinin üzerinden çok geçmeden hayatını kaybetti.¹⁷⁷ Pepin Ailesi ise Frankia'daki hâkimiyetlerinin halen ne kadar zayıf olduğunu görmüş oldu. Her ne

¹⁷⁶ "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 324-325. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 94. *Chronicle of Fredegar*, 87. "Fredagarii", *Fredegarii*, 125. "Priores" *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 363-364. *Priores*, Ed. Simson, 18-19. Ian Wood, "Genealogy defined by women: the case of pippinids", *Gender in the Early Medieval World: East and West, 300-900*, Ed. Leslie Brubaker & Julia M. H. Smith, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 244. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 47. Palmer, *Anglo-Saxons*, 106. Riché, *The Carolingians*, 34-35. "Passio Praejecti", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 292-293. "Passio Praejecti", *Merovingici*, 241-243. Pepin'in ölümü kısa bir cümleyle olsa da *Nazariani, Alamannici, Laurehemensis ve Fulda* yıllıklarında geçmektedir. *Carolini*, Ed. Pertz, 23-25, 343.

¹⁷⁷ Bu ölüm de yine Karl'ın dahil olduğuna dair ciddi şüpheler barındırmaktadır.

kadar bu iç savaştan galip çıkmış olsa da Karl, kendisinden sonra ailesinin benzer olaylar yaşamaması için bir şeyler yapması gerektiğinin farkına varmıştır.

I.6 Avrupa'nın ve Hristiyanlığın Koruyucusu: Puvatya ve Berre Nehri Savaşları

Karl'ın Frankia'nın lideri olması ile yaşanan iç savaş bitmişti. Ancak Karl'ın karşılaştığı Avrupa, babasına kıyasla çok daha farklıydı. Hem doğuda hem güneyde Hristiyanlık adına tehdit edici gelişmeler yaşanıyordu. Bunlardan ilki İslamiyet'in ortaya çıkışı ve hızlı yayılışıydı. Hz. Muhammed'in 632 yılındaki vefatının ardından Müslümanlar başlarda karışıklık yaşasalar da kısa zamanda bunun üstesinden geldiler. VII. yüzyılın sonuna kadar Ortadoğu, Asya ve Kuzey Afrika'da sınırlarını genişleten Müslümanlar, Emevi Halifeliği yönetiminde karşılaştıkları her siyasi otorite için korkutucu bir güç oldular. Sınırları ile Müslüman nüfusunu da arttıran Emevi Halifeliği geniş ordular ile sonunda İber Yarımadası'na dayandı.¹⁷⁸ Bu şekilde Hersthal'lı Pepin'in son yıllarında Karl'ın da geleceğini şekillendirecek bir adım Müslümanlar tarafından atıldı. Müslümanların akını VII. yüzyıl içerisinde Korsika ve Sicilya gibi bazı adaları vurdu. 670'li yıllardan beri bazı ufak saldırılar ile Avrupa yoklandı. Kuzey Afrika ve Akdeniz'deki gücünü kanıtlayan Emevi Halifesi I.Velid, Tarık bin Ziyad'ı İber Yarımadası'nı ele geçirmekle görevlendirdi. Bunun üzerine 711 yılında Tarık bin Ziyad, 7-12 bin arası bir kuvvet ile İber Yarımadası'na geçti. Vizigot Kralı Rodericus (ö.711) ülke içinde soylular ile yaşanan problemlere karşın 25-30 binlik bir kuvveti toparlamayı başardı. Sayı avantajına rağmen özellikle soyluların hem kendi içindeki rekabeti hem de Kral Rodericus'a karşı tutumu sayesinde Emevi kuvvetleri Vizigotları ağır şekilde mağlup etti. Bu galibiyeti takip eden on yıl içerisinde İber Yarımadası'nın kuzey batı kısmında kalan Asturias Krallığı dışında tüm İberya yâda Müslümanların ifadesiyle Endülüs, Emevi Halifeliği'nin eline geçti.¹⁷⁹

¹⁷⁸ *Atlas of Medieval Europe*, Ed. Angus McKay & David Ditchburn, (Londra & New York: Routledge, 1997), 14-16. Hugh Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates*, (Longman, 2004), 50-90. Karen Armstrong, *Islam A Short History*, (Toronto: Modern Library Paperback, 2002), 23-33.

¹⁷⁹ Alejandro García-Sanjuán "Denying the Islamic conquest of Iberia: A historiographical fraud" *Journal of Medieval Iberian Studies* 11(3), (Eylül, 2019): 306-322. Bahriye Üçok, *İslam Tarihi: Emeviler-Abbassiler*, (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1975), 61-66. *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 272. W. Montgomery Watt, *İslam'ın Ortaçağ Avrupası Üzerindeki Etkisi*, Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, (Ankara: Bilgesu Yayınevi, 2013), 11-14. Norman Davies, *Avrupa Tarihi*, (Ankara: İmge Kitabevi, 2011), 283-284. William Ernest Watson, *The hammer and the crescent: Contacts between Andalus Muslims, Franks, and their successors in three waves of Muslim expansion into Francia*, Doktora Tezi, (University of Pennsylvania, 1990), 8-10.

VIII. yüzyılın başında Avrupa daha önce karşılaşmadığı bir gücü görmüştür. Son 400 yıldır dertleri paganlar ve heretikler olan Hristiyanlar yepyeni bir dinin durdurulamayan akını ile karşı karşıya kalmıştır. Ancak görülmektedir ki Karl yönetiminin ilk yıllarında Müslümanların İspanya'yı ele geçirmesi konusunda endişelenmemiştir. Bunun nedeni öncelikle Müslümanları küçük görmeleri idi. Çünkü Franklar adına Müslümanlar onların yıllardır savaştıkları diğer pagan kavimlerden farklı değildi. Ayrıca Müslümanlar, Franklar adına birçok yararlı iş yapmışlardı. Vizigotların mağlup edilmesi ve devamında Vizigot Krallığı'nın yok edilmesi Frankları sevindirmişti. Zira Vizigotlar çok değil, VII. yüzyıl ortalarına kadar Ariusçu Hristiyanlığa bağlı olarak yaşamışlardır.¹⁸⁰ Frankların gözünde halen gerçek bir Hristiyan olmayan Vizigotlar Tanrı tarafından cezalandırılmıştır. Aziz Bonifacius (ö.754) bir mektubunda Britanya'daki bir din adamına: *“İspanya, Provence ve Burgonya'daki diğer halkların başına da geldi. Onlar Yüce Tanrı'ya sırtlarını çevirerek zina dolu bir şekilde yaşadılar; ta ki Tanrı yaptıklarından dolayı onlar cezalandırıp onları yok edene kadar. Önce Tanrı'nın yolunu kaybettiler sonra da Sarazenlerin saldırısı üzerlerine çöktü.”*¹⁸¹ sözleriyle memnuniyetini aktarmıştır. Bonifacius, İspanya'daki Vizigotların Ariusçu inançları nedeniyle cezalandırıldığını inanmıştır ve tanrının adaletinden mutluluk duymuştur. Muhtemelen Bonifacius gibi diğer Franklar da Vizigotların günahları için cezalandırıldıklarını düşünüp memnun olmuşlardır.

Müslümanlar Frankia'ya yöneldikleri zaman Frankia'da ilk problem yarattıkları kişi Akitanya Dükü Eudus olunca Karl'ın Müslüman akınlarından hoşnut olduğu bile söylenebilir. Çünkü Frankia'da yaşanan iç savaşta Karl'a karşı hareket edenlerin başında Dük Eudus geliyordu. Eudus'un Müslüman saldırıları ile uğraşması Karl'ın elini güçlendiriyordu. Ancak Karl ve Frankia'nın önde gelen liderleri kısa süre içinde Müslüman ilerleyişinin yağma akınları ile kalmayacağı ve büyüyerek geleceğini anladı. Emevi Halifeliği 720-727 yılları arasında hem Burgonya'da hem de Akitanya'da önemli noktaları ele geçirmeye başladı. Ordular Frankia'nın hem doğusu hem de batısını kontrol edecek biçimde tam bir “V” düzeninde ilerlemekteydiler. Bu esnada başta Müslüman akınlarının kurbanı olan Eudus'un önce Emevi kuvvetlerini mağlup etmesi ve ardından Emevi komutanları ile ittifak yapması Frankia'yı ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bıraktı.

¹⁸⁰ Roger Collins, *Visigothic Spain 409 - 711*, (Blackwell, 2004), 57-63.

¹⁸¹ *The Letters of Saint Boniface*, Ed. Austin P. Evans, Mektup 73, Çev. Ephraim Emerton, (New York: Columbia University Press, 1940), 128. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae”, *Epistolae Merovingici et Karolini Aevi*, Mektup 73, MGH Epistolarum Tomus III, (Berlin, 1892), 343.

Eudus'un bu davranışına muhtemelen *Mozarabik Kroniği*'nde belirtildiğine göre Endülüs Valisi Anbese bin Sühaym'ın Frankia'ya gönderilen ordunun başarısız olması nedeniyle askeri kuvvetleri ve mühimmatı iki katına çıkarması neden oldu. Bu hamle ile mağlup olması muhtemel bir kuvvet ile karşı karşıya kalan Eudus da Müslümanlar ile ittifak yapma yoluna gitmiştir. Hatta kızını da Arap soylulardan biri ile evlendirerek ilişkilerini akrabalık seviyesine taşımıştır.¹⁸²

Karl'ın önünde ciddi bir problem olan ama Müslümanlara karşı avantaj sağlayan Eudus'un, bu olaylar ile tampon vasfı artık kalmamıştır. Gidişatın savaşa doğru ilerlediği, iki topluluğun liderleri tarafından anlaşılmıştır ve onlar da buna göre hareket etmişlerdir. Karl, bu güce karşı başarılı olmak için Frankia'daki tüm güçlere ihtiyacı olduğunun farkına varmıştır. Aslında Müslümanların Frankia'nın içlerine girmelerine rağmen ciddi bir direniş ile karşılaşmamaları ve istediklerini almaları da bununla alakalı gözükmektedir. Bu saldırılar öncesinde zaten Müslümanlar adeta zafer sarhoşu olmuş bir şekilde mücadele etmektedir. Asya'nın içlerine kadar ilerlemiş ve Vizigot Krallığı'nı on yıl gibi kısa bir sürede tarihten silmişlerdir. Dahası Konstantinopolis'i kuşatacak kadar ilerleyebilmişlerdir. Doğu Roma İmparatorluğu dahi onları durduramamıştır. Bunların üstüne Frankia'ya yaptıkları test akınlarında istediklerini almaları ve onları durdurabilecek bir güç görmemeleri Frankları küçümsemelerine neden olmuştur.¹⁸³ İlaveten 720'li yılların başında halen Karl'ın otoritesini tamamen kabullenmeyen ve yeterli desteği vermeyen Burgonya, Neustrasya ve Akitanya soyluları Müslüman ilerleyişi nedeniyle Saray Nazırı'nın otoritesine mahrum kalmışlardır. Çünkü Müslümanların yağma akınlarına karşı tek başlarına direnemeyeceklerini görmüşlerdir. En ciddi direnişi Dük Eudus göstermiş ve o dahi artan kuvveti nedeniyle Müslümanlarla iş birliğine gitmiştir. Aslında Karl 720'li yıllarda Müslümanlara karşı faaliyetlerini sınırlandırarak kendi yönetiminin gücünü arttırmıştır. Nitekim bu Dük Eudus'a ve Akitanya'ya karşı kazandığı başarı ile anlaşılmıştır. Yıllardır otoritesini Akitanya'ya kabul ettiremeyen Karl 730-731 döneminde tek bir sefer ile işi kökünden çözmüştür. Peki

¹⁸² Fouracre, *Martel*, 85-86. Ibnu'l Esir, *El Kamil Fit Tarih 5.Cilt*, Çev. Yunus Apaydın, (İstanbul: Bahar Yayınları, 1991), 115. *Pauli Historia Longobardum*, MGH SS Rer. Merov. (Hannover: Hahn, 1878), 233. "Continuatio Hispana a.DCCLIV", *Chronica Minora Saec. IV. V. VI. VII. Volumen II*, Ed. Theodorus Mommsen, MGH Auct. ant. 11, (Berlin, 1894), 360-361. *Priores*, Ed. Simson, 25-27. *Chronicle of Fredegar*, 89. "Fredagarii", *Fredegarii*, 174. *The Oxford History of Islam*, Ed. John L. Esposito, (New York, Oxford University Press, 1999), 315. "Continuatio Byzantia Arabica a. DCCXLI" *Chronica Minora Saec. IV. V. VI. VII. Volumen II*, Ed. Theodorus Mommsen, MGH Auct. ant. 11, (Berlin, 1894), 358. Ahmed Ibn Mohammed Al-Makkari, *The History Of The Mohammedan Dynasties In Spain Vol. II*, Çev. Pascual De Gayangos, (Londra: W. H. Allen & Co., 1843), 34.

¹⁸³ İleriki sayfalarda işlenen Puvatya Savaşı'nın öncesindeki ordu hareketleri sayesinde bunu görebilmekteyiz.

ama nasıl? Müslümanların artan saldırıların sayısı tüm Frankia soylularını da bir savaşa sürüklenecekleri konusunda ikna etmiştir. Bundan dolayı Burgonya ve Neustrasya soyluları da Karl ile hareket etmeye başlamışlardır. Bu yolda Dük Eudus ve Akitanya'nın desteğinden yoksun olmak büyük bir dezavantajdır. Ancak Karl'ın gerek politik gerek askeri anlamda artan kuvveti bunu çözmesine imkân vermiştir. Sefer sonucu mağlup edilen Eudus, Karl'ın otoritesini tanımak zorunda bırakılmıştır.¹⁸⁴ Sonuçta sorun Karl'ın istediği şekilde çözülmüştür. Bu noktadan sonra tüm Frankia savaşa hazırlanmaya başlamıştır.

1.6.1 Puvatya Savaşı

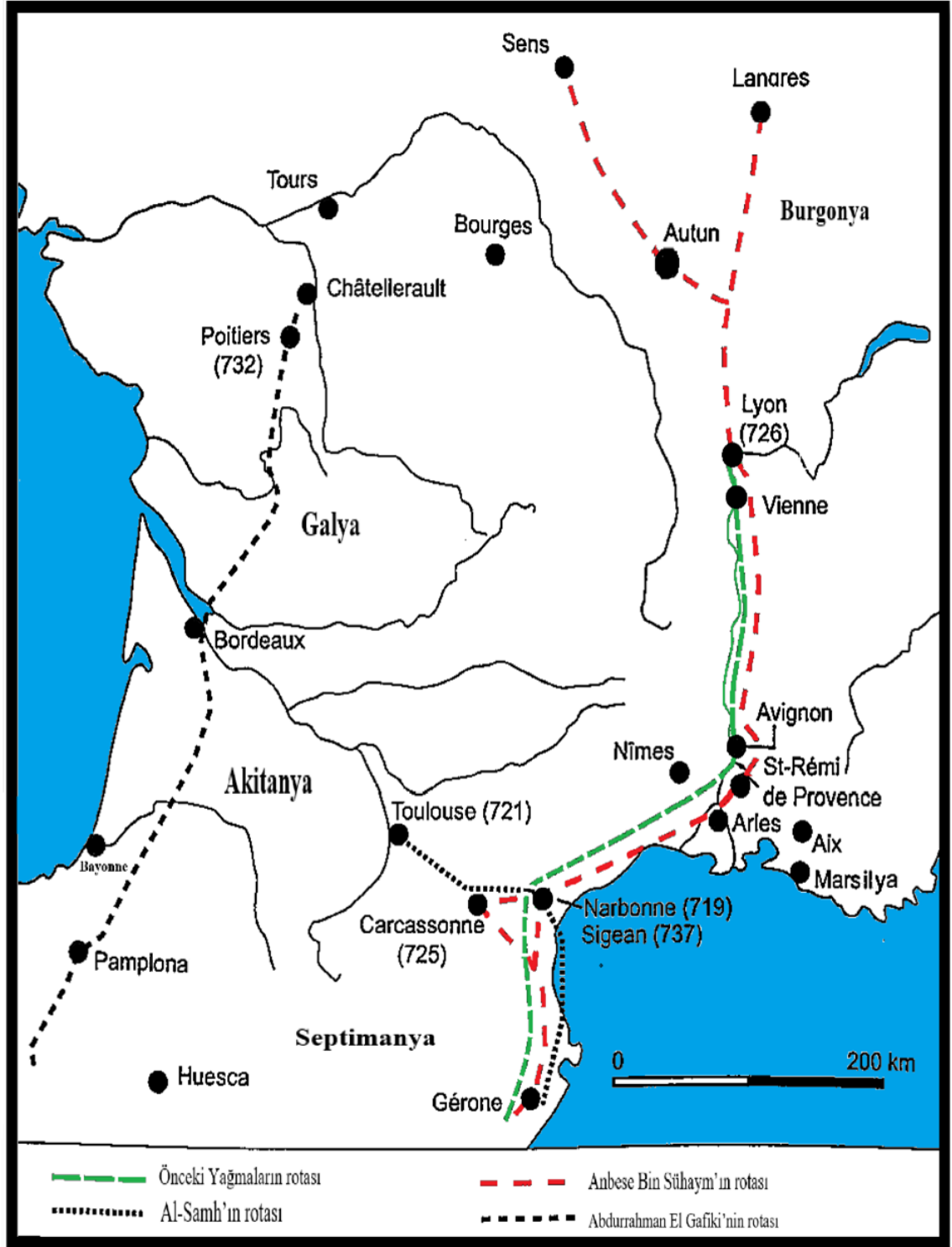
Karl tarafından öngörülen ve yıllardır beklenen savaş Frankia'nın kapısına 732 yılında dayanmıştır. Frankia'ya giren Emevi ordusu iki parça halinde kuzeybatı ve kuzey doğu hattında ilerlemiştir. Yol üzerinde karşılaştıkları şehirler ile bu bölgede yaşayan Franklar yağmaya ve zulme maruz kalmışlardır. Ordunun liderliğini elinde bulunduran Endülüs Valisi Abdurrahman el-Gafiki, kuzeybatıdan ilerleyen birliği komuta etmekteydi. Frankların asıl kuvveti ise Karl yönetiminde kuzeyde idi. Eudus'un peşinde Frankia'nın içlerine ilerleyen Abdurrahman ve Emevi ordusu Poitiers'a kadar ilerlediler. Sonunda Ekim 732'de iki ordu Poitiers ve Tours şehirleri arasında bir bölgede karşılaştı. Çok kanlı geçtiği belirtilen savaşın sonunda galip gelen taraf Karl ve Franklar oldu. Gayet kısa, net ve açık vurgulanmasına rağmen bu zafer Frank tarihinin o zamana kadarki en önemli zaferiydi.¹⁸⁵

İslam orduları ilk kez durdurulmuştu. Bunun arkasında ciddi bir yöneticilik başarısından bahsedilebilir. Çünkü daha savaş öncesi iç politikada dengeleri oturtan ve ülkeyi birlik haline getiren Karl ve Pepin Ailesi sayesinde elli yıl içerisinde Merovenj Krallığı'nın kazandığı ivme görülmektedir. Franklar, kendi içlerinde parçalanmış bir

¹⁸⁴ *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 90. *Chronicle of Fredegar*, 90. "Fredagarii", *Fredegarii*, 175. *Priores*, Ed. Simson, 26-27. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 47. "Continuatio Hispana", "Continuatio Hispana", *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 361-362. "Historia Arabum" *Roderici Ximenii De Rada Opera Omnia Pars III*, Ed. Juan Fernandez Valverde, (Turnhout: Brepols, 1999), 108-110.

¹⁸⁵ Ernest Mercier, "La bataille de Poitiers et les vraies causes du recul de l'invasion arabe", *Revue Historique*, T. 7, Fasc. 1 (1878), 1-13. Norman Davies, *Avrupa Tarihi*, Çev. Burcu Çıgman & Elif Topçugil & Kudret Emiroğlu & Suat Kaya, (İstanbul: İmge Kitapevi, 2011), 283-284. *The Oxford Dictionary of the Middle Ages 3*, Ed. Robert E. Bjork, (Oxford: Oxford University Press, 2010), 1322. *Ortaçağ 1*, Ed. Umberto Eco, Çev. Leyla Tonguç Basmacı, (Alfa Yayınları 2.Basım, Nisan 2014), 136. "Continuatio Hispana", *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 360-362. *Chronicle of Fredegar*, 90-91. "Fredagarii", *Fredegarii*, 175-176. Daniel Wollenberg, "The Battle of Tours and the US Southern Border", *Studies in Medievalism XXIX: Politics and Medievalism (Studies)*, Ed. Karl Fugelso, (Boydell & Brewer, 2020) 21-30. Ulrich Nonn, "Die Schlacht bei Poitiers 732: Probleme historischer Urteilsbildung", *Beihefte der Francia*, Vol. 22, (1990): 37-56.

halde savaşıırken elli yıl sonra tarihin gördüğü en ciddi güçlerden birini durdurmayı başarmışlardır. İç politikanın ardından bahsedilmesi gereken diğer bir başarılı hamle Karl'ın kendisini nasıl konumlandığı olmuştur. Savaş alanını seçmiş ve kendisine göre sayı ve hareket avantajına sahip rakibine karşı coğrafya avantajını kullanmıştır. Bu

noktada Dük Eudus'un görevi gidişatı etkilemiştir. Akitanya'da, Abdurrahman ve Emevi ordusunu karşılayan Eudus ufak çatışmaların ardından geri çekilip kaçmaya başlamıştır.

Dük Eudus görevi gereği Müslümanları kuzeye çekmiş ve ardından Karl'ın ordusu ile birleşmiştir. *Mozarabik Kroniği*'nde bulunan "...kendini Avustrasya lideri Karl ile karşı karşıya buldu. Eudus tarafından önceden uyarılan bu adam (Karl) genç ama askeri konularda uzman bir savaş adamıydı."¹⁸⁶ ifadesi Eudus ile Karl'ın bir plan dahilinde birlikte hareket ettiğini aktarmıştır.¹⁸⁷ Böyle bir taktik tercih edilmesinde istihbarat önemli bir rol oynamıştır.

Yıllardır düzenledikleri yağma akınları sayesinde güney ve güneydoğu Frankia'da Frankların hareket ettireceği askeri birlikler kısa sürede Abdurrahman tarafından haber alınacak ve coğrafya avantajı kaybedilecekti. Hatta Emevi ordusunun doğuda bulunan Abdurrahman'a kıyasla daha ufak kuvvetinin birleşip Karl ile karşılaşması ve iki ateş arasında kalması bile söz konusu olabilirdi. Bu ihtimaller dâhilinde Dük Eudus, Abdurrahman'ı Frankia'nın içlerine çekerek istihbaratını öncü birlikler ile sınırladı. Öyle ki diğer ordunun yağma için Anbese Sühaym'ın izlediğine benzer bir yol izlediği düşünülürse iki ordu arasında bu sayede 400 km'ye yakın bir mesafeye düşüyordu. Bu sayede iki müslüman ordusu arasında 13-14 günlük yardım mesafesi oluşması sağlandı. Bunların ardından Karl ve Dük Eudus'un ortak kuvvetleri kendi seçtikleri noktada Müslümanları bir savaş içine çekmeyi başardı. Bu nedenle Emevi kuvvetleri savaşa girmekte başta çekince duymuştur. Yedi gün boyunca iki ordunun karşılıklı olarak birbirlerinden hamle beklediği ve ardından yaşananlar *Mozarabik Kroniği*'nde yer etmiştir. Aslında bu bilgi de savaşın yerini Karl'ın seçtiği fikrini kuvvetlendirmektedir. Frank ordusu kaynakta geçen ifadeye göre aynı "*soğuk bir yerdeki buzul gibi bir arada kaldılar*"¹⁸⁸. Bu duruş birkaç gün ya da gerçekten yedi gün sürmüştür. *Fredegarius Kroniği* Karl'ın planını şu sözlerle vurgulamaktadır: "*Prens Karl savaş alanını onlara karşı hazırladı*"¹⁸⁹ ve yüce bir savaşçı şeklinde onların üstüne çullandı."¹⁹⁰ Buna göre Karl, savunma savaşı¹⁹¹ ile rakibi güçsüz düşürmek, hatta psikolojik olarak çökertmek ve

¹⁸⁶ "*Continuatio Hispana*", *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 361.

¹⁸⁷ *Chronicle of Fredegar*, 91. "Fredagarii", *Fredegarii*, 175. "*Continuatio Hispana*", *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 361. Thomas Lang, *Die historiographische Überlieferung der Schlacht bei Tours und Poitiers (732) und ihre Rezeption in der Literatur unter besonderer Berücksichtigung der modernen Schulbuchliteratur*, Yüksek Lisans Tezi, (Graz Üniversitesi, 2011), 22-34. Esir, *El Kamil*, 146.

¹⁸⁸ "*Continuatio Hispana*", *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 361. *Fredegarius Kroniği*'nin abartılı anlatımına kıyasla *Mozarabik Kroniği* daha akla yatan bilgiler vermektedir.

¹⁸⁹ Yapmak, İnşa etmek yâda hazırlamak anlamına gelen *instruere* fiili kullanılmıştır. Burada orduyu hazırlamaktan değil *acies* kelimesini accusative kullanarak savaş alanını, hattını hazırlamaktan bahsedilmiştir.

¹⁹⁰ *Chronicle of Fredegar*, 91. "Fredagarii", *Fredegarii*, 175.

¹⁹¹ Frank ordusunun çoğunluğu yaya birliklerden oluşuyordu. Bu durum atlı birliklere sahip Müslümanlar için bir dezavantajdı. Bu nedenle savunma savaşı belki de Karl'ın tek seçeneği idi. Ayrıntılı bilgi için; Lynn

doğru anda bir saldırı ile zafere ulaşmak hedefindeydi. Nitekim Karl iyi bir savunma yapmayı başarmıştır. Karl'ın 714 yılından itibaren savaflara giren ve kendisine sadık olan tecrübeli askerlere sahip olması ciddi bir avantaj olarak öne çıkmıştır. Tecrübeli Frank askerleri hatları bozmayarak savunmanın Müslüman saldırılarına karşı direnmesini sağlamıştır. Diğer yandan Karl, Arap süvarilerine karşı oluşturduğu savunmayı, muhtemelen ağaçların bulunduğu bir coğrafya ile desteklemiştir. Bu durum da Frank savunmasını kolaylaştırmıştır. Uzun bir bekleyişin ardından rakibin savunmasını kıramayan Emevi kuvvetleri düzenlerini kaybetmeye başlamıştır.¹⁹² Bu bir süre sonra Abdurrahman el-Gafiki'nin ölümü ile birleşince Müslümanların durumu büyük bir bozguna dönüşmüştür. Paulus Diaconus kaleme aldığı *Historia Longobardum* (*Lombardların Tarihi*) isimli eserinde abartılı bir rakam paylaşarak Frankların savaş meydanında 375.000 Sarazeni öldürdüğünden bahsetmektedir. Elbette bu rakam gerçekte örtüşmeyen absürt bir rakamdır. Paulus'un abartılı ifadesinden Müslümanların çok ağır kayıplar verdiği anlaşılmaktadır.¹⁹³ Bu yüzden Emevi ordusu gece vakti sessizce çekilmiştir. Müslümanlar o kadar çok zayıt vermiştir ki Müslüman yazarlar bu savaşa Belatüşşüheda (şehitler yolu) adını vermiştir.¹⁹⁴ Hatta Karl, sonraki yüzyıllarda kaynaklar "Çekiç" anlamına da gelen Martellus lakabıyla anılmıştır. Bundan kasıt İslamiyet'in bir çekiç ile durdurulmasıdır. Bu başarı ilerleyen yıllarda Pepin Ailesi'nin Karolenjler olarak adlandırılmasına da ön ayak olmuştur.¹⁹⁵ Bede ise *Historia Ecclesiastica Gentis*

White Jr., *Technology and History: Medieval Technology and Social Change*, (Oxford University Press, 1964), 3.

¹⁹² Oluşturulan savunmanın bir arada tutulmasının ne kadar zor olduğu ve kırıldığı takdirde atlı kuvvetlere karşı nasıl bir duruma düşüleceğinin en iyi örneklerinden biri Hastings savaşıdır. Bu savaşta Kral Harold bir tepede oluşturduğu kalkan savunmasının düşman süvarileri tarafından yapılan aldatmacalar sonucu kırılmasıyla ağır bir mağlubiyet yaşamıştır. Sonucunda kendi ölürken İngiltere, Normandiya Dükü William'ın eline geçmiştir. Bu savaşta yaşananlar Karl'ın yaşadıklarının tam tersidir. Ama savaşın daha iyi algılanması için gereklidir. Ayrıntılı bilgi için bkz; *The Battle of Hastings: Sources and Interpretations*, Ed. Stephen Morillo, (Boydell & Brewer, 1996), 165-171. Görsel kaynak için; *1066 Battle of Hastings*, Ed. Fiona Hudson & Hannah Westlake, (Bournemouth: Future Publishing, 2017), 77-79. Nicholson, *Medieval Warfare*, 137-140.

¹⁹³ Fouracre, *Martel*, 84-87. Diaconus, *Longobardum*, 233. Deacon, *Lombards*, 287.

¹⁹⁴ Abdülkerim Özaydın, "Belatüşşüheda", *TDV İslam Ansiklopedisi 5.Cilt*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1988, 391-392. "Continuatio Hispana", *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 360-362. *Chronicle of Fredegar*, 90-91. "Fredagarii", *Fredegarii*, 175-176. Clifford J. Rogers, "Tours/Poitiers, Battle of (732)", *The Encyclopedia of War*, Ed. Gordon Martel, (Oxford: Blackwell Publishing, 2012). Bachrach, *Merovingian Military*, 101-104. *The Transformation*, Ed. Webster & Brown, 39-41. Léon Levillain & Charles Samaran, "Sur le lieu et la date de la bataille dite de Poitiers de 732", *Bibliothèque de l'École des chartes*, Vol. 99 (Janvier-Juin 1938): 243-267. James T Palmer, "The fake history that fueled the accused Christchurch shooter", *Washington Post*, 18/03/2019, <https://www.washingtonpost.com/outlook/2019/03/18/fake-history-that-fueled-accused-christchurch-shooter>, Erişim Tarihi: 15.04.2021, 15:03.

Chronicle of Fredegar, 87. "Fredagarii", *Fredegarii*, 125. *History and politics in late Carolingian and Ottonian Europe: The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, Çev. Simon Mclean, (Manchester and New York: Manchester University Press, 2009), 1-2. Fouracre, *Martel*, 1-3.

Anglorum (İngiliz Halkının Kilise Tarihi) adlı eserinin son kısımlarında büyük bir mutluluk ile Müslümanların ya da diğer bir tabir ile Sarazenlerin mağlubiyetini “*Bu yılda iğrenç Sarazen vebası vahşi bir katliam ile Galya’yı yıktı geçti ve çok geçmeden kallesliklerinin cezasını aynı krallıkta ödediler.*”¹⁹⁶ sözleriyle anlatmıştır.

Yaşanan savaşın ardından Franklar mağlup Arapların peşine düşmeme kararı almıştır. Nitekim Frank ordusunun çoğunluğunun yaya olması takip etmeme kararında etkili olmuştur. Karl’ın bu kararı da yine savaştaki başarının savunmaya bağlı olduğunu göstermiştir. Arapların sahip olduğu sayı avantajının ve tehlike potansiyelinin bilinmesi Karl’ı fazla açgözlü olmamaya itmiştir. Bunu fırsat bilen Müslümanlar savaş alanını terk etmişlerdir. Abdurrahman el-Gafiki’nin vefatı üzerine Abdülmelik el-Fihri atanmasına rağmen savaşı izleyen iki yıl içerisinde yağma akınları dışında başarı kazanılamamıştır. Burgonya bölgesine yönelik bir ilerleme denendiyse de herhangi bir kazanım sağlanamamıştır.¹⁹⁷

Franklar açısından kazanılan başarıya rağmen 732-737 yılları arasında Karl’ın öngörülü olduğu söylenebilir. Ülke içinde oluşturduğu siyasi dengenin adeta bir pamuk ipliğine bağlı olduğunu ve bunun Müslümanlara karşı dezavantaj teşkil ettiğinin farkındadır. Bu nedenle savaşı takip eden üç yıl içerisinde Frizya ve Saksonya’daki ayaklanmaları bastırmıştır. İlaveten Burgonya’ya iki sefer düzenlemiştir. 732 öncesi Burgonya, Karl için bir problem değilken savaş sonrası buradan bir muhalefet yükselmiştir. Nitekim bu dikkat çekicidir. Bu değişimin nedeni muhtemelen elde ettiği büyük zafer nedeniyle Karl’ın artan otoritesidir.¹⁹⁸ Bunu kendi yararına kullanmak isteyen Karl hem Burgonya hem de Neustrasya’da kendine bağlı adamları yüksek mevkilere yerleştirmeye çalışmıştır. Bu konu *Fredegarius Kroniği*’ne de yansımıştır: “*Bir sonraki yıl, gözü pek savaşçı (Frankların) önderi*¹⁹⁹ *Karl doludizgin Burgonya topraklarına girdi. Cesareti ile yeteneğini kanıtlamış adamlarını bölgedeki muhalefeti ve*

¹⁹⁶ *English People*, Ed. Galbraith, 556-557. *Historiam ecclesiasticam gentis Anglorum*, Ed. Plummer, 348-349.

¹⁹⁷ “*Continuatio Hispana*”, *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 361. Esir, *El Kamil*, 146. Daniel P. Franke, “Battle of Tours”, *Great Events in Religion: An Encyclopedia of Pivotal Events in Religious History Volume I: Prehistory to AD 600*, Ed. Florin Curta & Andrew Holt, (California: ABC-CLIO, 2016), 404-405. *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 88-89. *Chronicle of Fredegar*, 93-94. “*Fredagarii*”, *Fredegarii*, 177.

¹⁹⁸ *Chronicle of Fredegar*, 91. “*Fredagarii*”, *Fredegarii*, 175. Wood, *The Merovingian*, 273-274. Fouracre, *Martel*, 80. *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 91-92.

¹⁹⁹ Wallace-Hadrill’in çevirisinde orijinal metinde *Carlus princeps* olarak geçen ifade *Prince(Prens) Karl* olarak çevrilmiştir. Fakat *princeps* kelimesinin anlamı *prens*’ten daha çok *lider, önder, en seçkin*’dir. Ayrıntılı bilgi için; Erdal Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, (Sosyal Yayınlar, 1995), 474.

artan *kafir*(*infideles*)²⁰⁰ nüfuzunu bastırmak için bu krallığın topraklarında görevlendirdi.”²⁰¹ Aslında Burgonya muhalefeti Karl için gerçek hedeftir. Uzun yıllardır Burgonya Frankia’nın bir parçasıdır. Kafir olarak nitelendirilen Müslümanların etkisinin varlığına dair herhangi bir gösterge yoktur. Ancak bu tehlikenin farkında olan Karl tüm diyarda hâkimiyeti mutlak seviyeye taşımak istemektedir. Bunun için Burgonya’ya sefer düzenleyip kontrolü ele almış ve kendine bağlı adamların, istediği yerlere gelmesini sağlamıştır. Kısa süre içinde gerçekleştirdiklerine bakıldığında Karl’ın ileriye dönük beklentileri olduğu görülmektedir.²⁰² Burada iki beklentisi olduğu söylenebilir. Kendi Saray Nazırı olurken yaşadıklarını onun evlatlarının yaşamaması ve Pepin Ailesi’nin Frankia’nın öncü ailesi olarak varlığını devam ettirmesi bunların ilkidir. İkincisi 732 yılındaki Puvatya Savaşı ile Müslümanların ilerleyişi kesilse de tekrar gelecek olmalarının kuvvetle muhtemel olmasıdır. Bu nedenle Müslümanlar yeniden bir ordu ile geldikleri takdirde hazır olmaları kazanmaları için en önemli avantajdır. Karl, Puvatya savaşını takip eden beş yıllık süreçte iç ve dış politikasını bu iki hedef üzerine kurmuştur. Nitekim çok geçmeden haklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Mozarabik Kroniği, yeni Endülüs Valisi’nin yaşanan başarısızlığın nedenlerini sorguladığını aktarmaktadır. Ancak yeni vali de 734 yılında görevden alınarak yerine Uqba bin el-Haccac el-Saluli²⁰³ atanmıştır. Saluli’nin göreve geldiği gibi İber Yarımadası’nda birçok düzenleme yaptığı ve Frankia yaptığı saldırıları attırdığı kronikte vurgulanmıştır. Aslında hem el-Fihri’nin hem de el-Saluli’nin hareketleri incelendiğinde belli bir baskı altında oldukları bellidir. Zira İbn’ül Esir, el-Fihri’nin neredeyse her yıl savaş yaptığını yazmaktadır. Yaşanan başarısızlığa bir karşılık verilmesi ihtiyacı

²⁰⁰ Aynı bölümdeki diğer bir tartışmalı çeviri *infideles* kelimesinin *pagan* olarak çevrilmesidir. Zira bu da bir hatadır. Çünkü aynı yazar ilerleyen bölümlerde Saksonlardan bahsederken *paganissimis* kelimesini tercih etmektedir. Burgonya’da pagan etkisinin olmadığı, İber Yarımadası ile sınırı olduğu ve Franklara göre paganların Müslümanlar değil de doğu sınırındaki kavimler olduğu dikkate alınır *infideles* ifadesi ile kasıt *pagan* değil *kafir*dir. İki kelime arasında keskin bir fark vardır. *Paganus* kelimesi çok tanrılı dini benimsemiş insan topluluklarına kullanılırken *infideles* kelimesi *kafir*, *inançsız* anlamına gelmektedir. Burgonya’da *pagan* etkisinden bahsetseydi *Fredegarius Kroniği* yazarının *infideles* değil de *paganus* kelimesini kullanması gerekirdi. Bu durum kelime tercihleri sayesinde anlaşılmıştır. Bu nedenle yanlış bir anlaşılma ortadan kaldırılmalı ve Burgonya’da pagan değil *kafir* etkisinden bahsedildiği açıkça vurgulanmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz; *Chronicle of Fredegar*, 91,93. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 175,177. *Paganus* kelimesinin tarihsel gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için; Maijastina Kahlos, *Religious Dissent in Late Antiquity, 350-450*, (New York: Oxford University Press, 2019), 93-94. Charlton T. Lewis & Charles Short, *Harpers' Latin Dictionary*, (New York: Harper & Brothers, 1891), 1290. *Mediae Latinitatis Lexicon Minus*, Ed. J.F. Niermeyer, (Leiden: Brill, 1976), 751.

²⁰¹ *Chronicle of Fredegar*, 91. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 175.

²⁰² *Chronicle of Fredegar*, 91. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 175. Wood, *The Merovingian*, 273-274. Fouracre, *Martel*, 80. *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 91-92. Gustave Louis M. Strauss, *Moslem and Frank; or, Charles Martel and the Rescue of Europe from the Threatened Yoke of the Saracens*, (Bradbury & Evans, 1854), 123-124.

²⁰³ Kaynakta ismi Aucupa olarak verilmektedir.

hissedildiği, gerçekleştirilen saldırılardan ve değiştirilen valilerden anlaşılmaktadır. Muhtemelen Afrika Valisi ve hatta Emevi Halifesi, Franklara karşı ilerleme kaydedilmesini talep etmişlerdir. Sonunda bu baskı Burgonya bölgesinin yağmalanmasına neden olmuştur.²⁰⁴

737 yılında Emevi ordusu Rhone Nehri'ni geçerek Burgonya bölgesine yönelmiştir. Yağma hareketleri karşısında öncelikle kardeşi Childebrandus'u bölgeyi savunmakla görevlendiren Karl, zaman içerisinde nitelik ve nicelik olarak artan saldırıları görmesi üzerine kendisi bölgeye intikal etmiştir. Saldırıların Avignon başta olmak üzere güneydoğu Frankia'da yani Burgonya'da yoğunlaşmış olması Karl'ın iç politikada ne derece doğru hamleler yaptığını da göstermiştir. Avignon kentinde ciddi bir savunma başarısının gösterilmesinin ardından Müslüman ordusu geri çekilmek zorunda bırakılmıştır. Bu olay üzerine Karl'ın geleceğe yönelik plan yaptığı görülmektedir. İlk savaşta galibiyet alınmasına rağmen bozguna uğramış rakibini takip etmeyen Franklar Avignon'un kurtarılmasının ardından Müslüman ordusunu takibe başlamışlardır.²⁰⁵ Nitekim bu ilk savaşa göre daha cesurca bir hamledir. İlk savaş Tours ile Poitiers kentleri arasında Frankia'nın bir hayli içlerinde gerçekleştirilmiştir. Fakat Avignon kuşatmasının ardından İber Yarımadası'na doğru geri çekilen Müslümanların coğrafi konumu ordunun ilave birlikler ile takviye almasına daha müsaittir. Her şeye en ince ayrıntısına kadar dikkat ettiği belli olan Karl'ın bu durumu bilmemesi ihtimal dışı gözükmemektedir. Bu nedenle Frank ordusunun Emevi sınırına doğru ilerlemesinin bir anlamı olmalıdır. Bu da Frank ordusunun Puvatya Savaşı'na kıyasla daha güçlü hale gelmesidir.²⁰⁶

Paulus Diaconus'un (ö. 799) *Historia Longobardum* (Lombardların Tarihi) eseri yaşananlar konusunda dikkat çekici bir iddia sunmaktadır: "*Karl, ulaklarını hediyelerle Kral Liutprandus'a göndererek ondan Sarazenlere karşı yardım istedi. O (Kral Liutprandus) da hiç gecikmeden hızla tüm Lombard ordusuyla yardımına geldi. Sarazen ordusu bunu öğrenince hemen o bölgelerden(Burgonya) kaçtı ve Liutprandus ordusu ile İtalya'ya döndü.*"²⁰⁷ cümleleriyle Lombard Kralı'nın tüm ordusuyla Franklara yardım

²⁰⁴ Timothy M. Flood, *Rulers and Realms in Medieval Iberia 711-1492*, (McFarland, 2018), 19. "Continuatio Hispana", *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 362.

²⁰⁵ *Chronicle of Fredegar*, 93-94. "Fredagarii", *Fredegarii*, 177-178. William Montgomery Watt, *History of Islamic Spain*, (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1965), 22-26. Fouracre, *Martel*, 95-97. Bachrach, *Merovingian Military*, 105. Riché, *The Carolingians*, 44-45.

²⁰⁶ Thomas Hodgkin, *Italy and Her Invaders 600-744 Volume VI- Book VII The Lombard Kingdom*, (Oxford: Clarendon Press, 1895), 474-476. *Dictionary of Late Antiquity*, 1556. "Historia Langobardum Codicis Gothani", *Scriptores Rerum Langobardicarum et Italicarum*, MGH SS rer. Lang. (Hannover: Hahn, 1878), 11. *Chronicle of Fredegar*, 93-95. "Fredagarii", *Fredegarii*, 177-178.

²⁰⁷ *Historia Longobardum*, 237. Paul The Deacon, *History of the Lombards*, Çev. William Dudley Foulke, (Philadelphia: University of Philadelphia, 1907), 296-297.

ettiğini aktarmaktadır. Savaştan uzun süre sonra bu iddianın Paulus tarafından yazılmış olması güvenilirliğine gölge düşürmektedir. Buna rağmen Karl'ın askeri gücüne ve cüretine bakarak Paulus tarafından aktarılan bilginin doğru olma ihtimalinin bulunduğu vurgulanmasında fayda vardır. Zira Paulus bu bilgiyi veren tek kişi değildir. *Historia Langobardum Codicis Gothani*, IX. yüzyılın başında İtalya'da Kral Pepin yönetiminde kaleme alınmış bir eserdir. Paulus'un gibi bu eser de Kral Liutprandus'un (ö. 744) Karl'a yardım etmek için Alpleri aşarak Sarazenlere karşı savaşmaya gittiğini yazmaktadır. Elbette bu eserin yazımında Paulus'un eserinin etkili olma ihtimali bulunmaktadır.²⁰⁸ Fakat Liutprandus'un bir motifi vardır. Unutulmamalı ki İslam VII. yüzyıldan beri her cephede karşısına çıkan güçleri mağlup etmeye, İslam orduları yaymaya odaklanmış bir fetih politikası gütmekteydi. Bu politikadan zarar görenlerden biri de İtalya hâkimi Lombard Krallığı'ydı. Bu noktada Müslümanların Franklara üstün gelme ihtimali Lombardları ürkütmüş olabilir. Çünkü Müslümanlar Frankia'da hâkim olunca İtalya ve Lombard Krallığı'nın bundan etkilenmemesi düşünülemez. İlâveten Liutprandus ile Karl arasında akrabalık ilişkisi olduğu ve 730'larda iyi ilişkilere sahip olduğu da bilinmektedir. Bu faktörler Avignon kuşatması sonrası Frank ordusunun aldığı risklerin askeri bir ilerleme gerektirmesi ile birleşince Kral Liutprandus ve Lombard ordusunun desteğinin gerçekten var olduğu ihtimalini baskın çıkarmaktadır.²⁰⁹

I.6.2 Berre Nehri Savaşı: Avrupa'daki Müslüman İlerleyişinin Kesin Olarak Durduluşu

Frank ordusu Avignon'u, Emevi kuşatmasından kurtarmanın ardından çekilmeye başlayan Müslüman kuvvetlerini takibe başlamıştır. Sınıra doğru ilerleyen Frank kuvvetleri yaklaşık on beş yıldır Müslüman hâkimiyetinde olan Narbonne şehrini ele geçirerek yağmalamıştır. Bu zaman zarfında takviye alan Müslüman kuvvetleri ile Frank ordusu Narbonne şehrine yakın Berre nehri kıyısında bataklık ve çamurların bulunduğu bölgede Puvatya'dan beş yıl sonra 737 yılında karşılaşmışlardır. Savaş alanının süvariler için hiç uygun olmayan bir bölge olması ve 732 yılındaki Puvatya Savaşı'nın da coğrafi

²⁰⁸ Hodgkin, *Lombard Kingdom, 474-476. Dictionary of Late Antiquity*, 1556. "Gothani", *Italicarum*, 11. *Chronicle of Fredegar*, 93-95. "Fredagarii", *Fredegarii*, 177-178.

²⁰⁹ Janet L. Nelson, *King and Emperor: A New Life of Charlemagne*, (University of California Press, 2019), 55. *The Oxford Dictionary of the Middle Ages* 2, Ed. Robert E. Bjork, (Oxford: Oxford University Press, 2010), 863-864. *Medieval History, Vol. 1* Ed. Fouracre, 317-346. G.R. Hawting, *The First Dynasty of Islam The Umayyad Caliphate AD 661-750*, (Londra & New York: Routledge 2000), 6-18. John Seville Higgins, "The Ultramontanism of Saint Boniface", *Church History Volume 2 Issue 04*, (Aralık 1933), 197.

bir avantaj sağlanarak kazanılması, bu yerin yine Karl tarafından seçilmiş olduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir.²¹⁰ Karşılaşan orduların büyüklükleri hakkında ise kaynaklarda açık bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat Puvatya Savaşı'na kıyasla Frank kuvvetlerinin arttığı ve 20-25 binden az olamayacağı söylenebilir. Her ne kadar Liutprandus ve tüm Lombard ordusu gibi ifadeler kullanılsa da Lombardların 5-10 binden fazla bir kuvvet gönderemeyeceğini düşünmek daha mantıklıdır. Hatta Liutprandus'un hiç gelmediği yalnızca destek kuvvet yolladığı ya da Avignon'dan sonra kuvvetlerini Frank ordusuna destek bırakarak kendisinin bazı birliklerle İtalya'ya döndüğü düşünülebilir. Çünkü Liutprandus'un savaşa bizzat katıldığı gibi bir ifade kaynaklarda yoktur. Bu açıklamalar ışığında Lombardların destek bir birlik yolladığı ve bu sayede Frank ordusunun sayısını 20-25 ve hatta 30 bine çıkardığı varsayılabilir. Akla gelen bir diğer soru ise psikolojik bir kırılmaya maruz kaldığı ve bu nedenle baskı altında olduğu bilinen Müslümanlar ve Vali el-Saluli'nin Puvatya'da 20-25 binlik kuvveti neden arttıramadığıdır. Bu noktada Emevi Halifeliği yönetiminde 730'lı yıllarda Endülüs'ün Afrika valiliğine bağlı olduğunu belirtmek gereklidir.²¹¹ Aynı dönemde başlayan Berberi isyanı esnasında Endülüs'teki kuvvetler arttırılmış olmasına rağmen Müslümanların savaş alanına bütün kuvvetleriyle ile çıkamamış olması muhtemeldir.²¹² Buradan hareketle iki tarafın yaklaşık 25-30 bin civarı kuvvete sahip olduğu düşünülebilir.

Akıllara gelen bir diğer soru Karl'ın piyadelerin çoğunlukta olduğu ordusu ile atlıların çoğunlukta olduğu Arap ordusunu nasıl takip ettiği ve onlara nasıl önlem aldığıdır. Bu tehlide karşı Karl'ın Arap süvarilerinin tehdidini uzun süredir bildiği ve ordusunda buna yönelik geliştirmeler yaptığı da vurgulanmalıdır. Mangoldt-Gaudlitz göre Karl, Müslümanlar ile girilecek bir savaşı öngörerek hazırlık yapmıştır: “Ayrıca Karl Martel'in 739 yılında Sarazenlere yaptığı yeni harekatta Lombardların desteğinin istenmesi özel bir önem taşımaktadır. Bu muhtemelen Karl'ın Franklardan ve Akitanyalılardan topladığından daha fazla atlı askere ihtiyacı olduğunu göstermektedir.”²¹³ Mangoldt-Gaudlitz, Karl'ın savaşa hazırlık için atlı birlikler topladığını ve Lombardlardan Franklara gelen desteğin de atlı birlikler olduğunu ifade

²¹⁰ *Chronicle of Fredegar*, 95. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 178. “*Continuatio Hispana*”, *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 362-363.

²¹¹ Hawting, *Umayyad Caliphate*, 7.

²¹² Khalid Yahya Blankinship, *The End of the Jihad State: The Reign of Hisham Ibn 'Abd al-Malik and the Collapse of the Umayyads*, (State University of New York Press, 1994), 195. Hawting, *Umayyad Caliphate*, 83-85. *The Umayyad World*, Ed. Andrew Marsham (Routledge, 2020), 303-304. “*Continuatio Hispana*”, *Chronica Minora*, Ed. Mommsen, 362-363.

²¹³ Hans von Mangoldt-Gaudlitz *Die Reiterei in den germanischen und fränkischen Heeren bis zum Ausgang der deutschen Karolinger*, (Paderborn: EGV, 2011), 28.

etmektedir. Mangoldt-Gaudlitz'in bu düşüncesi Lombardların nasıl bu kadar hızlı bir şekilde İtalya'dan çıkıp güney Frankia'ya geldiğini ve Frank ordusunun Müslüman ordusunun hızına nasıl ayak uydurduğunu da açıklar. Öyle görünmektedir ki Karl, ilk savaşta olduğu gibi yavaş yavaş gelen ikinci bir savaş ihtimalini öngörmüştür. Bu nedenle Karl önce Burgonya'da ve doğudaki kavimlere karşı iç politikayı dengelerken aynı esnada Lombardlar ile dış politikada iyi ilişkiler kurmuştur. 730'lu yıllarda ilişkiler o kadar iyidir ki Paulus Diaconus, erkek evladı olmayan Lombard Kralı Liutprandus'un Karl'ın oğlu Pepin'i evlat edinerek varisi yaptığını belirtir.²¹⁴ Lombard Krallığı ile kurduğu olumlu ilişkiler sayesinde ordusunu kuvvetlendiren Karl, Müslümanlara karşı savunmadan saldırıya geçme fırsatını bu şekilde yakalamıştır. Bununla da yetinmeyerek savaş alanını Arap süvarilerinin zorlanacağı bir yerde seçmiştir. Frankların atlıları ise savaşın ardından kaçan rakibin imha edilmesi amacıyla kilit bir öneme sahip olmuşlardır.

Bu şartlar altında Frankların Müslümanlar ile girdiği mücadelenin etkisi en az Puvatya Savaşı kadar büyük olmuştur. *Fredegarius Kroniği* savaşta yaşananları anlatırken dikkat çekici bir bilgi aktarmıştır: “emirin düştüğünü görünce bozulup kaçtılar”²¹⁵ Aynı Puvatya Savaşı'nda olduğu gibi çatışma esnasında Müslümanlar liderlerini kaybetmiştir. Üst üste iki savaşta da benzer ölümlerin yaşanması tesadüf olabileceği gibi bir taktik ihtimalini de akla getirmektedir. İlaveten *Fredegarius Kroniği* emir düştükten sonra yaşananları: “Kurtulanlar gemilerle kaçmayı, denize bağlanan noktalara yüzmeyi düşündüler. Gemilere çıkabilmek için birbirleri ile boğuştular. Franklar ise ellerine hangi silah gelirse hızlıca peşlerine düştüler ve onları ittiler, suda boğdular.”²¹⁶ şeklinde anlatmaktadır. Kronik birçok esir ve ganimet elde edildiğini de eklemektedir. Franklar büyük bir başarı kazanırken Müslümanlar Berre nehri kıyısında o zamana kadarki en ciddi

²¹⁴ Paulus Diaconus dışında bu bilgiyi aktaran hiçbir kaynak yoktur. Buna rağmen iddianın büyüklüğü Lombard-Frank ilişkilerini incelerken belirtilmesini gerektirir. Diaconus'un eserini VIII. yüzyılın sonuna doğru kaleme alması önem teşkil etmektedir. Çünkü Diaconus'un bu iddiayı ortaya atmasında 774 yılında Karl'ın Lombard Kralı olarak taç giymesine zemin oluşturmak istemesi yatıyor olabilir. Karl Magnus'un 774 yılında giyeceği Lombard tacına bir zemin oluşturma çabası gibi gözükmektedir. Ama bu iddianın doğru olması ihtimalinin zayıflığı 744 yılında Liutprand ölümüne Lombard tahtı için bir iç savaş yaşandığında Karl Martellus'un vefatının ardından kardeşi Karloman ile Saray Nazırlığı görevini yürüten Pepin'in hamlede bulunmaması sayesinde görülebilir. Eğer Pepin bir dönem gerçek varis olsaydı. Bu durumdan faydalanmak için hamle yapması beklenirdi. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Jörg Jarnut, "Die Adoption Pippins durch König Liutprand und die Italienpolitik Karl Martells", *Beihefte der Francia, Vol.37, Karl Martell in seiner Zeit*, Ed. Jörg Jarnut & Ulrich Nonn & Michael Richter, (Thorbecke: Sigmaringen, 1994): 217-226. Diaconus, *Longobardum*, 237. Deacon, *Lombards*, 296.

²¹⁵ Kronik orduya liderlik eden ismin Ömer İbn Halid olduğunu belirtmektedir. Emir'in düşmesinden kasıt bu nedenle El-Saluli değildir. Zaten Makkari de el Saluli'nin savaşı takip eden birkaç yıl içinde vefat ettiğini aktarmaktadır. Ayrıntılı bilgi için; *Chronicle of Fredegar*, 95. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 178. Al-Makkari, *The History*, 37-39.

²¹⁶ *Chronicle of Fredegar*, 95. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 178.

mağlubiyetlerinden birini yeniden Franklara karşı yaşamışlardır.²¹⁷ Savaşın kazanılmasında en önemli faktör, Karl'ın elindeki askeri gücü iyi değerlendirmesi ve savaş alanı konusunda doğru şartları yaratarak savaşa çıkması olmuştur.

Bu savaşı takip eden 2-3 yıl içerisinde Karl hayatını kaybetmiştir. Ancak elde ettiği galibiyetin Müslümanlar üzerinde yarattığı etkinin yanısıra Emevi Halifeliği kendi içinde Abbasiler denen ciddi bir muhalefet ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum İber Yarımadası üzerinden gelen saldırıların sayısının ve etkisinin azalmasına neden olmuştur.²¹⁸

1.7 Dış Politika'da Papalık, Doğu Roma İmparatorluğu ve İkonoklazm

Karl'ın yönetime gelmesinin ardından Merovenj Krallığı'nın siyasetinde etkisi olan en önemli konulardan biri Doğu Roma İmparatorluğu ve Tasvirkırcılık olarak da bilinen İkonoklazm'dır. Bu dini akımın başlangıcını tarihlendirmek konusunda problemler yaşansa da Tarihçi Theophanes'e (ö.817/818) göre 726 yılında Doğu Roma İmparatoru III.Leon (ö.741), ikona karşıtı hareketi başlattı.²¹⁹ Bu hareket yaklaşık iki asır boyunca aralıklar ile sürecekti dini bir yorum değişimiydi. Ancak Hristiyanlığın süregelen varlığı yalnızca Doğu Roma İmparatorluğu topraklarında değildi. Leon, Konstantinopolis Patrikliği aracılığıyla ikona karşıtlığı fikrini yaymaya çalışsa da ne ne Patrik Germanos (ö.733) ne de halk tarafından düşünceler hoş karşılanmadı. Öncelikle Doğu Roma topraklarında hem halktan hem de ruhban sınıfından tepkiler yükseldi. Ama bu tepkiler ülke içinde sınırlı kalmadı.²²⁰

Papalık da Hristiyan yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş ikonaların yok edilmesi, dini hayattan çıkarılması gibi düşünceleri benimsemedi. Nitekim bu ciddi bir kırılma noktasıydı. Çünkü VI. yüzyılın ortalarından beri Papalar, makamlarına Doğu

²¹⁷ Patrick S. Baker. "The Battle of the River Berre", *Medieval Warfare Vol. 3*, No. 2, Mitres and maces – the medieval clergy at war (Karwansaray BV,2013), 44-48.

²¹⁸ Roberto Marín-Guzmán, "Arab Tribes, the Umayyad Dynasty, and the 'Abbasid Revolution", *The American Journal of Islamic Social Sciences*, Volume:21, no.4, (Fall 2004): 58-96. Roberto Marín-Guzmán, "Arap Kabileleri, Emevî Saltanatı ve Abbâsî İhtilali", Çev. Ali Aksu & Sena Kaplan, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XVIII, Sayı: 1, (2014):257-298. Yusuf Ötenkaya, "Emevilere Karşı Abbasi Muhalefatinin İlk Evreleri", *Journal of History Studies*, Volume 9 Issue 2, A Tribute To Prof. Dr. Ali Birinci, (June 2017): 171-188.

²¹⁹ Cyril Mango, ed., *The Oxford History of Byzantium* (Oxford: Oxford University Press, 2002), 155. Theophanes the Confessor, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, Çev. Cryil Mango & Roger Scott, (Oxford University Press, 1997), 559-560.

²²⁰ *Middle Ages 2*, Ed. Bjork, 839-840. Thomas F. X. Noble, *Images, Iconoclasm and the Carolingians*, (Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009), 52-61.

Roma İmparatorları'nın ihsanı ile gelmekteydi.²²¹ Fakat VI. yüzyılda İtalya'da ciddi bir güç sahibi olan Doğu Roma İmparatorluğu'nun etkisi VIII. yüzyılda aynı değildi.²²² Bu nedenle İtalya'da, Konstantinopolis'ten çok uzakta bulunan Papa II.Gregorius (ö.731) üzerinde İmparatorun etkisi istenen seviyede değildi. İkona karşıtı hareket dini açıdan II.Gregorius'u ve Batı Hristiyanlığını, Doğu Roma İmparatorluğu'nun bağlayıcılığından uzaklaştırırken aynı süreçte arttırılan vergiler de Papa Gregorius'un canını sıkıyordu.²²³ Theophanes'in aktardıklarına göre de Papa Gregorius'un İkonoklazmı bir fırsat olarak görerek mali açıdan kendilerini zorlayan vergi yükünden kurtulmaya çalıştığının bir kanıtıdır: *"Bu yıl itikatsız İmparator, aziz ve kutsal ikonlarımızı kapsayan bir hareket başlattı. Papa Gregorius bunu öğrendiği zaman İtalya ve Roma'dan yolladığı vergiyi kesti ve İmparatorun, inancı ilgilendiren bir konuda emir vermesinin uygun olmadığı ya da Kutsal kilise babaları tarafından oluşturulmuş antik kilise doktrinlerinde yenilik yapmaması hakkında Leon'a doktrinsel bir mektup yazdı."*²²⁴ Theophanes'in aktardıkları göstermektedir ki İmparator III.Leon'un benimsediği politika, Roma'dan hem dini hem de ekonomik bir karşılık bulmuştur. II.Gregorius, İmparatorun bu kararını bir fırsat olarak görerek Doğu Roma İmparatorluğu'nun Batı Hristiyanlığı üzerindeki etkisini azaltmaya çalışmıştır.

Ancak *Liber Pontificalis* II.Gregorius ile III. Gregorius arasında yaşananların bir de siyasi bir tarafı olduğuna dair bilgiler aktarmaktadır:

"İmparator kiliselerde hiçbir aziz, şehit ya da meleğin görüntülerinin bulunmamasını emretti ve hepsini lanetli ilan etti. Eğer Papa bunu kabul etseydi İmparatorun lütfuna sahip olacaktı. Ama uygulanmasına engel olsaydı görevinden alınacaktı. Böylece dindar adam, Prens'in saygısızca dayatmasını hor gördü ve adeta bir düşman için hazırlanmışçasına İmparator'a karşı kendini silahlandırdı. Onu sapkınlık ile suçlayarak her yerdeki Hristiyanlara kendilerini korumalarını ve Tanrı'ya yapılan bu saygısızlığa karşı ayaklanmalarını yazdı..."

²²¹ *The Oxford Dictionary of the Middle Ages I*, Ed. Robert E. Bjork, (Oxford: Oxford University Press, 2010), 79-80. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. Alexander P. Kazhdan, (New York: Oxford University Press, 1991), 136.

²²² Timothy E. Gregory, *A History of Byzantium*, (Blackwell Publishing, 2005),149-153. John Julius Norwich, *Bizans Erken Dönem(323-802)*, (İstanbul: Kabalcı, 2013), 220-228. Thomas F. X. Noble, *The Republic of St. Peter, The Birth of the Papal State, 680-825*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1984), 2-9.

²²³ Philip Daileader, *One Will, One Voice, and Equal Love: Papal Elections and the "Liber Pontificalis" in the Early Middle Ages*, *Archivum Historiae Pontificiae*, Vol. 31 (1993): 11-31

²²⁴ *The Chronicle of Theophanes Anni mundi 6095-6305 (A.D. 602-813)*, Çev. Harry Turtledove, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1982), 95-96.

İmparator'un günahı duyulduğu zaman tüm İtalya yeni bir plan benimsedi: Onlar kendilerine ait bir İmparator seçecekti."²²⁵

Theophanes'in aksine bu bölümde Papalık'ın III.Leon'un ikona karşıtı hareketini oldukça sert bir tavırla karşıladığı vurgulanmaktadır. Anlatımın bir noktasında III.Leon'a "Prens" II.Gregorius'a ise "Dindar Adam" diye hitap edilmektedir. Aslında bu şekilde kastedilmek istenen ne Leon'un siyasi ne de Gregorius'un dini olarak lider olmadığıdır. Tüm iktidar Tanrı'ya aittir ve Leon aldığı karar ile onun iktidarına aykırı davranmaktadır. Eserin ilerleyen kısımlarında tüm İtalya'nın II.Gregorius'a destek verdiği ve III.Leon'a karşı tavır alındığından bahsedilmektedir. Bu durum silahlanma, kendini koruma ve ayaklanma gibi ifadeler ile birleştğinde aslında anlatılarda abartının bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Çünkü Doğu Roma İmparatorluğu'na karşı savaş açılması gibi bir durum söz konusu değildir. İmparator'un küçümsenmesi ve sevilmediğinin belirtilmesi de abartıyı desteklemektedir. Fakat yaşanan olayların ilerleyen yıllarda ortaya çıkan yeni oluşumlara zemin teşkil ettiği son cümleden anlaşılmaktadır. Yaşanan olayların üzerinden otuz yıl geçmeden Batı Avrupa'da yeni bir hanedan yönetimi devrıldı. *Liber Pontificalis*'te yer alan biyografilerin Papaların ölümünün üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra yazıldığı düşünüldüğünde yazarın, 751 yılında Kısa Pepin'in (ö.768) Frank Kralı olarak taç giydiğini bildiği söylenebilir.²²⁶ Bu nedenle "Onlar kendilerine ait bir İmparator seçecekti." ifadesi ile gerçekte kastedilen Batı Avrupa'da iktidara yükselmesine destek olunacak Pepin Ailesidir. İkonoklazm hareketi Papa'nun Doğu Roma İmparatoru'na karşı tavır almasına neden olurken rakip bir hükümdara ihtiyaç olduğu düşüncesinin de zihinlerde yer etmesini sağlamıştır.²²⁷

II.Gregorius, İkonoklazm hareketi başladıktan bir süre sonra 731 yılında vefat etmiştir. Fakat yerine makamı devralan III.Gregorius (ö.741) selefi ile benzer bir politika izlemiştir. On yıllık Papalık görevi boyunca Batı Hristiyanlığı ile Doğu Hristiyanlığı arasındaki fikişel ayrılık derinleşmiştir. Hatta *Liber Pontificalis*, III.Gregorius'un, yönetime geldikten hemen sonra ikona karşıtı hareketin dine uygun olmadığı ile ilgili bir

²²⁵ "II.Gregory", *The Lives Of Eighth-Century Popes (Liber Pontificalis)*, Çev. Raymond Davis, (Liverpool University Press 1995), 11.

²²⁶ Rosamond McKitterick, *Rome and the Invention of the Papacy: The Liber Pontificalis*, (Cambridge University Press, 2020), 207-208. McKitterick bu çalışmasında II.Gregorius'a ait olan *Liber Pontificalis* bölümlerinin el yazmalarının ilk versiyonu ile son versiyonu arasında 20 yıllık bir zaman aralığı olduğunu vurgulamaktadır. Bu zamanlama 731 yılında hayatını kaybeden Gregorius'un biyografisinin 750-755 yılları arasında son halini aldığını göstermektedir. Nitekim bu da Pepin'in taç giymesi ile paraleldir.

²²⁷ *Liber Pontificalis*, 3-16. Rosamond McKitterick, "The Papacy and Byzantium in the Seventh and Early Eighth-Century Sections of the "Liber Pontificalis", *Papers of the British School at Rome Vol. 84* (2016), 267.

uyarı mektubu gönderdiğini belirtmektedir.²²⁸ Bu mektup günümüze ulaşmasa da III. Gregorius'un, ikona karşıtı hareketi benimsemediği yaptığı eylemlere yansımıştır. III. Gregorius yönetimi boyunca birçok ikona yaptırtırken yine birçoğunu restore ettirmiştir. Bu ikonaların bazılarının gümüş, altın gibi değerli maddeler ile kaplandığı kaynaklarca aktarılmıştır.²²⁹ Yaptığı bu eylemler ile III. Gregorius, ikonaların dini hayatta önemli bir yer teşkil ettiğini ve yok edilmesini desteklemediğini göstermiştir. İlaveten Batı Hristiyan toplumunda ikonalara verilen değer İkonoklazm'ın ardından artmıştır.

III. Gregorius döneminin bir diğer olayı ise Lombard Krallığı ile ilgilidir. Lombardlar, 710'lu yıllardan itibaren İtalya'da sınırlarını genişletmeye yönelik bir politika benimsediler. Başlıca hedefleri Doğu Roma İmparatorluğu'na bağlı olan Ravenna Ekzarhlığı'nın ele geçirilmesiydi. İkonoklazm ile oluşan karşıt düşünceler 726 yılı sonrasında Lombard Krallığı'nın genişlemesini hızlandırdı. Çünkü Doğu Roma İmparatorluğu'na karşıt düşünceler İtalya'da yoğunlukta idi. Ravenna başta olmak üzere birçok şehir Lombardların saldırısına uğradı ve yağmalandı. Doğu Roma İmparatorluğu'na ait kalelerin ve şehirlerin çoğunluğu ele geçirildi. Bu süreç esnasında Doğu Roma İmparatorluğu ile yaşanan fikir ayrılığı Papalık'ı İtalya'da desteksiz bıraktı. İtalya'daki hâkimiyetlerini kabul ettirme hedefindeki Lombard Krallığı da bunu bir fırsat bilerek Roma'yı yağmalayarak Roma üzerinde dolaylı bir hakimiyet kurdular.²³⁰ Böylece Papa III. Gregorius'u da kontrol altına almış oldular.²³¹ Fakat III. Gregorius'un bu durumdan hiç de memnun olmadığı ve hatta diğer yardım seçeneklerini göz önünde bulundurduğu *Liber Pontificalis*'e şöyle yansımıştır:

“Romalıların kontrolündeki bölge, adı anılmayınca Lombardlar ve onların Kralı Liutprandus tarafından zapt edildi. Roma'ya geldikten sonra kamp çadırlarını Campus Neronis'e kurdu. Campania'yı yağmaladı ve birçok Romalı

²²⁸ Bu mektup III. Gregorius'a ait diğer tüm mektuplar ile birlikte kayıptır. O nedenle varlığı ispatlanamamaktadır. *Liber Pontificalis* mektubun ilk yollanışında mektubun içeriğinden korkan ulağın onu teslim etmeden geri geldiğini belirtmektedir. Bir süre sonra ikinci bir mektup yollanmıştır. Ayrıntılı bilgi için; “III. Gregory”, *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 19-20.

²²⁹ Horace K. Mann, *The Lives of the Popes in the Early Middle Ages Volume I: The Popes Under The Lombard Rule St. Gregory I. (The Great) to Leo III 590-795 Part II 657-795*, (Londra: Kegan Paul, Trench, Trubner, & Company, 1903), 202-224. “III. Gregory”, *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 17-28. Eamon Duffy, *Saints & Sinners: A History of the Popes*, (Yale University Press, 2006), 81-82. Noble, *The Republic*, 38-39.

²³⁰ Neil Christie, *The Lombards The Ancient Longobards* (Blackwell Publishers, 1998), 102-104. Jan T. Hallenbeck, *Pavia and Rome: The Lombard Monarchy and the Papacy in the Eighth Century*, (Philadelphia: The American Philosophical Society, 1982), 31-39. Jan T. Hallenbeck, "The Lombard Monarchy and the Papacy in the Eighth Century", *Archivum Historiae Pontificiae*, Vol. 18 (1980): 41-56.

²³¹ Aslında III. Gregory ve Roma bu olay sayesinde Ravenna Ekzarhı'nın Doğu Roma İmparatoru adına hamle yapmasından korunmuş oldu.

soyluyu Lombard tarzı ile traş ettirip giydirdi. Bu sırada Tanrı'nın adamı her türlü acıyla kavruldu. O (III.Gregorius), Aziz Petrus'un kabrinin kutsal anahtarları ile Kutsal Piskopos Anastasius ve Rahip Sergius'u bir gemi yolculuğuyla Frank bölgesine ve o dönem Frank Krallığı'nı yöneten kurnaz adama, Ekselansları Karl'a elçi olarak yolladı. Amaçları onları Lombard baskısından kurtarması için yardım istemektir.²³²

II.Gregorius dönemindeki Batı Avrupa'dan siyasi bir lider çıkarma eğiliminin, selefi III.Gregorius döneminde de varlığını sürdürdüğü kaynaklarda görülmektedir. *Liber Pontificalis*'te daha önceki girdilerde isim vermeden ortaya konulan niyet bir sonraki bölümde açıkça vurgulanmıştır. Papalık içine düştüğü durumda çareyi Merovenj Saray Nazırı Karl'da bulmuştur.

Bu noktada Karl'ın ve Merovenj Krallığı'nın öne çıkma sebebi açıklanmalıdır. Çünkü yaşanan olaylar hem siyasi hem de dini olarak Karl'ın ciddi bir güç kazanmasını sağlamıştır. Frankların ve Pepin Ailesi'nin öne çıkmasında belli nedenler vardır. İlk neden Frankların Hristiyanlık geçmişi'dir. Ariusçu Hristiyanlık yerine Katolik Hristiyanlığı kabul eden ilk kavim olması Franklara karşı bir güven duyulmasını sağlamıştır.²³³ İkincisi Pepin döneminden bu yana Frankların, paganların Hristiyanlaştırılması konusunda kilisenin kas gücü görevini görmesidir. Avrupa'ya gelen Frank yöneticilerce misyonerlerin siyasi ve askeri olarak desteklenmesi Hristiyanlığın yayılması adına büyük fayda sağlamıştır.²³⁴ Bu görev Papalık tarafından verilmemiş olsa da gösterilen çaba takdir toplamıştır. Üçüncü neden Avrupa anakarasının içinde bulunduğu siyasi parçalanmışlıktır. Emevi Halifeliği tarafından Vizigot Krallığı'na son verilmesinin ardından Müslümanlara karşı durabilecek istikrara ve iktidara sahip yalnızca Lombardlar ve Franklar kalmıştır. Zira Britanya birçok krallığa bölünmüş durumdadır.²³⁵ Frankia'nın doğusunda ise halen yoğunluk olarak pagan nüfus bulunmaktadır.²³⁶ Ancak Lombardların, Papalık'ı baskı altına almaya yönelik çalışmaları, İkonoklazm'dan çok daha önce Franklar'ın öne çıkmasını sağlamıştır.

²³² "III.Gregory", *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 26-27.

²³³ Avitus of Vienne, *Letters and Selected Prose*, Çev. Danuta Shanzer & Ian Wood (Liverpool University Press, 2002), 362-373. Joseph H. Lynch, *Christianizing Kinship: Ritual Sponsorship in Anglo-Saxon England*, (Cornell University Press, 2018), 38-41. Gregory, *Franks*, 138-145. *Gregorii*, 70-78.

²³⁴ Alcuin, "Willibrord", *Missionaries*, 7. "Willibrordi", *Aevi Merovingici*, 120-121. *Chronicle of Fredegar*, 86. "Fredagarii", *Fredegarii*, 93. "Liber Historiae Francorum", *Fredegarii*, 323. "Liber Historiae Francorum", *Late Merovingian*, Ed. Fouracre & Gerberding, 93.

²³⁵ *English People*, Ed. Galbraith, 15-16.

²³⁶ Willibald, "Boniface", *Missionaries*, 24,38-40.

Liber Pontificalis'i tasdikleyen bir şekilde²³⁷ Karl'a gönderilen elçilerin bahsi *Fredegarius Kroniği*'nde de geçmektedir:

“Bu sırada Mübarek Papa Gregorius, Kutsal Havari Petrus'un Roma'daki kabrinin makamından (Frankların) Önderi Karl'a Aziz (Petrus)'un kabrinin anahtarları, onun(Aziz Petrus) zincirinden bir parça ve birçok zengin hediye ile iki elçi yolladı. Böyle bir şey daha önce ne duyulmuştu ne de görülmüştü. Papa, Roma halkının da onayıyla İmparator'a olan bağlılıklarından feragat ettiği ve Karl'ın tarafına katılacağı bir anlaşma önerdi. Önder Karl, elçileri büyük bir onurla ve değerli hediyeler ile ağırladı. Ardından Corbie rahibi Grimo'yu, Aziz Denis Manastırı'ndan Sigibertus beraberinde birçok değerli hediye taşıyan bir maiyetle Aziz Petrus ve Aziz Paulus'un eşiği olan Roma'ya yolladı.”²³⁸

Fredegarius Kroniği sayesinde anlaşılmaktadır ki Papalık'ın gönderdiği elçiler Karl'a ulaşmayı başarmıştır. Ama asıl önemli olan taşıdıkları mesaj olmuştur. Makamlarına Doğu Roma İmparatoru'nun onayı ile gelen Papalar için siyasi otoriteyi açıkça reddederek bir başka otoriteye bağlanmak ciddi bir hamledir. Görünüşe göre Lombard Krallığı'nın baskısı III.Gregorius'u Frankları kendi tarafına çekmek için daha net girişimlerde bulunmaya zorlamıştır. Çünkü bu elçilerin Karl'a gönderildiği dönemde Berre Nehri Savaşı meydana gelmişti. Nitekim çalışmanın daha önceki kısımlarında da tartışıldığı üzere bu savaşta Lombard Krallığı, atlı birlikler ile Franklara destek vermişti. Bu sayede Frank zaferinin kalıcı, Müslüman ordusunun ise neredeyse yok olması sağlanmıştı. İki krallık arasındaki bu yakınlaşmanın III.Gregorius'u endişelendirmiş olması muhtemeldir. Bu nedenle III.Gregorius'un elçileri Karl'a doğrudan bir ittifak teklifi ile gelmişlerdir. Ayrıca Roma'nın duyduğu endişenin boyutu da kroniğe yansımıştır. Papa ilk defa Doğu Roma İmparatoru dışında bir hükümdar ile resmen ittifak yapmaya çalışmıştır ve kronik yazarı da bu teklif karşısında “Böyle bir şey daha önce ne duyulmuştu ne de görülmüştü”²³⁹ cümlesiyle duygularını ifade etmiştir. Karl'ın, Lombard Krallığı ile Müslümanlara karşı ittifak yaparken Papalık'ı kendisi ile iş birliğine zorlamak gibi bir niyeti olup olmadığı bilinemez. Ancak sonuçları açısından tüm olaylar Karl'ın lehine gelişmiştir.²⁴⁰

²³⁷ Mektup ve elçiler ile ilgili benzer cümleler Metz *Yıllığı*'nda da kayıt mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için; *Priores*, Ed. Simson, 30-31.

²³⁸ *Chronicle of Fredegar*, 96. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 178-179.

²³⁹ *Chronicle of Fredegar*, 96. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 178.

²⁴⁰ Jean Edme Auguste Gosselin, *The Power of the Pope During the Middle Ages: Or, An Historical Inquiry Into the Origin of the Temporal Power of the Holy See, and the Constitutional Laws of the Middle Ages Relating to the Deposition of the Sovereigns. With an Introduction on the Honours and Temporal Privileges*

Aziz Bonifacius'un 737-738 yıllarına ait olduğu düşünülen bir mektubu hem III.Gregorius hem de Lombard Krallığı ile olan ilişkiler açısından çok büyük yarar sağlamaktadır. Çünkü Bonifacius bu mektupta “...durdurulmaları gerekirken Roma önlerrinde görülen Sarazenlerin isyanları, saldırıları ve tehditleri bitene kadar beklesen iyi olur.”²⁴¹ şeklinde bir cümle kullanmıştır. Nitekim bu cümleden, Berre Nehri Savaşı'ndan bir süre önce Müslümanların Roma yakınlarına yağma akınları düzenlediği anlaşılmaktadır. Bu bilgi şu nedenle önemlidir. Öncelikle Lombard Kralı Liutprandus'un Berre Nehri Savaşı'nda neden Franklara Lombard birliklerini gönderdiğine ek bir kanıt olmuştur. Müslüman ilerlemesinin yarattığı tehlikenin büyüklüğünü Roma civarına yapılan saldırılar sonucu daha iyi kavrayan Liutprandus, Karl ile bir iş birliğine giderek İber Yarımadası üzerinden gelen Müslüman ilerleyişinin durdurulmasına yardım etmiştir. İlaveten III.Gregorius artan Lombard baskısının yanısıra Müslümanların Hristiyanlığa verebileceği zararın potansiyelini daha iyi görmüştür. Çünkü Gregorius'un mektubunu taşıyan elçiler bu saldırıların akabinde Karl'a gönderilmiştir.²⁴² Hatta yalnızca elçiler ile gönderilen mektuptan fazlası bulunmaktadır.

III.Gregorius'un Karl yolladığı 739-740 yıllarına ait iki adet mektup vardır. Bu mektuplar ikisinin birbirleri ile olan ilişkisine dair ayrıntılar barındırmaktadır. Mektupların ilki elçiler aracılığıyla ulaştırılmıştır²⁴³:

“...Tanrı'nın kilisesini ve onun seçilmiş insanlarını korumak için emirlerimize itaat edeceksin. Biz Lombardların zulmüne daha fazla dayanamayız. Onlar Aziz Petrus'a ait eşyaların hepsini aldılar... Lombardlar bizi koruyan sen olduğun için bizden nefret ediyorlar. Aynı nedenden dolayı Aziz Petrus'un kilisesi onlar tarafından yağmalandı ve tahrip edildi. Ama tüm sıkıntılarımız konusunda biz senin sadık kişiliğine güveniyoruz. Elçimiz tüm olanları sana anlatacak. Evladım, bu dünyada ve ötekisinde bize ve onun kilisesine sunduğun yardımın hızına göre Tanrı'nın huzurunda havarilerin prensi olan aynı kişi bu iyiliğini unutmayacak. Bunu yaparak dünyada ve sonsuz hayata erişeceğin cennette ebedi bir şöhrete kavuşacaksın.”²⁴⁴

Conferred on Religion and Its Ministers by the Nations of Antiquity, Especially by the First Christian Emperors, 1. cilt, Çev. Matthew Kelly, (Londra: C.Dolman, 1853), 212-215. Fouracre, Martel, 159-160.

²⁴¹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 27, 56. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae”, *Epistolae*, Mektup 27, 278.

²⁴² “Codex Carolinus”, *Epistolae Merovingici et Karolini*, 476-477. *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 27, 56. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae”, *Epistolae*, Mektup 27, 278. *Chronicle of Fredegarii*, 96. “Fredegarii”, *Fredegarii*, 178-179.

²⁴³ Mektupta elçiler ile geçen ifadelerden anlaşılmaktadır.

²⁴⁴ “Codex Carolinus”, *Epistolae Merovingici et Karolini*, 476-477.

Mektupta kullanılan dil Gregorius'un açıkça Karl'ı ikna etmeyi denediğini göstermektedir.²⁴⁵ Hatta Lombardlara karşı Karl'ı doldurmaya çalıştığı dahi söylenebilir. Bu gayet normaldir. Çünkü Karl'ın bu teklifi kabul ettiği takdirde iki karşılığı olacaktır. İlki uzun süredir iyi ilişkilere sahip olduğu Lombard Krallığı ile savaşa girmesidir. İkincisi ise Doğu Roma İmparatorluğu'nun otoritesini tamamiyle reddederek hem askeri hem de dini bir mücadeleye girişmektir. Haliyle bu kolayca verilebilecek bir karar değildir. İlaveten bu dönemde Karl'ın sağlığının kötüye gittiği bilinmektedir. *Fredegarious Kroniği*'nde, elçiler ile ilgili kayıttan hemen önceki bölüm "*Ama onun(Karl) sağlığı Oise kenarındaki Verberie Malikanesi'nde kötüleşmeye başladı.*"²⁴⁶ cümlesi ile bitmektedir. *Metz Yıllığı* da 740 yılına ait kaydında o yıl sefer yapılmadığını aktararak Karl'ın sağlığının iyi olmadığı düşüncesini desteklemektedir.²⁴⁷ Bu faktörler Karl'ı III. Gregorius'un istekleri hususunda temkinli davranmaya itmiştir.

Karl'ın istenilen yardımı gönderemediği 740 yılında Gregorius tarafından yollanan ikinci mektupta görülmektedir. Bu mektupta Gregorius, Liutprandus ve Hilprand'ın Roma ve Ravenna bölgelerini yağmaladığından Benevento ve Spoleto duklerinin durumundan bahsetmekte ve yine yardım istemektedir. Fakat asıl ilgi çekici olan ikinci mektupta birinci mektupta geçen Doğu Roma İmparatorunun bağından ayrılmak gibi bir ifadenin yer almasıdır. Gregorius muhtemelen Karl'ın onları kurtarmak için Doğu Roma İmparatorluğu'nu karşısına almak istemeyeceğini farketmiş durumdadır. Coğrafi olarak Doğu Roma İmparatorluğu doğrudan hamle yapabilecek bir konumda değildir. Ancak Frankların komşularını asker ve mühimmat olarak destekleyerek uzun çabalar sonucu Pepin Ailesi'nin elde ettiği kazanımları elinden alabilme gücüne sahiptir. Doğu Roma İmparatorluğu'nun bir diğer çözüm hamlesi Frankia soylularını destekleyerek ülkede yeni bir iç savaş çıkarmak ve Pepin Ailesi'ni iktidardan etmek olabilirdi. Tüm bu süreç esnasında bir Lombard tehlikesi ve Müslüman akınlarının varlığı da unutulmamalıdır. Tüm bu faktörler nedeniyle III. Gregorius'un yoğun isteklerine rağmen Karl bir yardımda²⁴⁸ bulunmamıştır.²⁴⁹

²⁴⁵ Hodgkin, *Lombard Kingdom*, 476-480. Frassetto, *Encyclopedia*, 187-188.

²⁴⁶ *Chronicle of Fredegar*, 96. "Fredagarii", *Fredegarii*, 178-

²⁴⁷ *Priores*, Ed. Simson, 30-31.

²⁴⁸ Karl yardımında bulunamamış da olabilir. Sağlığının 739 yılından itibaren eskisi kadar iyi olmadığı bilinmesine rağmen durumunun ciddiyeti bilinmemektedir. Sağlığı imkan vermediği için yardım edememiş ve başkasının yönetiminde bir ordu yollamak istememiş olabilir. Çünkü yönetimi esnasında tüm savaşlarda ordunun başında olduğu kaynaklara yansıyan bir liderdir.

²⁴⁹ "Codex Carolinus", *Epistolae Merovingici et Karolini*, 477-478. *Priores*, Ed. Simson, 31.

Karl'ın sağılığı ve bu nedenle de yönetim konusunda endişeleri olduğunu gösteren hamlesi III.Gregorius ile yapılan görüşmeleri takiben kaynaklara yansımıştır. Kendisi iç savaşı derinlemesine yaşayan ve istikrar için zararını bilen bir yönetici olması nedeniyle vefatından önce ülke yönetimindeki Saray Nazırlığı görevlerini evlatları arasında paylaşmıştır. *Fredegarius Kroniğı*'nin aktardığına göre krallığın yönetimini iki oğlu arasında paylaşmıştır: “Önderimiz, danışmanları ile istişare ettikten sonra krallığı kendi evlatları arasında böldü. Büyük oğlu Karloman'ı Avustrasya, Svabya(Alamanya olarak da bilinir) ve Thoringia yönetimine gelme onurunu verdi. Küçük oğlu Pepin'i ise Burgonya, Neustrasya ve Provence bölgelerinin idaresiyle görevlendirdi.”²⁵⁰ Karl'ın bu hareketi Gregorius'a neden yardım etmediğine başka bir açıklama daha getirir. Sağılığının kötü olmasının yanısıra olası bir durumda Lombard Krallığı ve hatta Doğu Roma İmparatorluğu ile girişilecek savaş Franklar için büyük bir tehlikedir. Karl'ın gerçekleştirdiğı paylaşımın son günlerini yaşadığını anladığı görülmektedir.²⁵¹ Karl, vefatının ardından yönetimin oğullarına devri sürecinde ülkeyi savaşın eşiğinde bırakmak istememektedir. Buradan hareketle sağılık durumunun ve savaş riskinin, Karl'ın 741 yılına kadar Papalık'ın istediğı resmi yardıma karşılık vermemesinin nedenleri olduğunu göstermektedir.

1.8 Paganlara Karşı Aziz Bonifacius ve Karl

Karl'ın Papalık ile ilişkisi, onun dinine bağılı siyasi lider kimliğıyle öne çıkmasında ciddi bir fayda sağlamıştır. Ayrıca İkonoklazm, Doğu Roma İmparatorluğu ya da Lombard Krallığı faktörlerinin yanısıra misyonerlik faaliyetleri de önemlidir. Bu faaliyetlerin Pepin döneminde başladığını unutmamakla birlikte Aziz Bonifacius ve Karl'ın iş birliğı paganların Hristiyanlaştırılması husundaki çalışmaları sayesinde çok daha geniş alanlara yayılmıştır. Bonifacius'un Avrupa anakarasına gelişi ile Karl'ın iktidara gelişi yakın zamanlarda gerçekleşmiştir. 718 yılında Frizya'da Hristiyanlığı yaymak için çabalayan Willibrordus'un yanına ulaşan Bonifacius (O zamanki adı ile Winfridus²⁵²) bir süre Willibrordus'un yanındaki din adamlarından biri haline gelmiştir. Bu sayede Bonifacius kısa sürede kendini geliştirmiştir²⁵³ ve 720'lere gelindiğinde misyonerlik faaliyetlerinin önde gelen bir ismi olmuştur.²⁵⁴ Bonifacius'un

²⁵⁰ *Chronicle of Fredegar*, 97. “Fredagarii”, *Fredegarii*, 179.

²⁵¹ Nitekim öyle de olmuştur.

²⁵² *Middle Ages I*, Ed. Bjork, 278.

²⁵³ Willibrordus çalışmanın önceki kısımlarında da aktarıldığı gibi Pepin ile birlikte hareket etmekteydi.

²⁵⁴ Miriam Adan Jones, “A Chosen Missionary People Willibrord, Boniface, and the Election of the Angli”, *Medieval Worlds*, No. 3 (2016), 100. *The Cambridge History of Christianity Volume 3- Early Medieval*

hagiografisinde II.Gregorius tarafından Bonifacius'un amacı şu cümleler ile açıklanır: *"Sen, onlara Tanrı'nın Krallığı'nın hizmetini sunarak Tanrımız Efendimiz İsa Mesih adına gerçeği kabullenmeleri için ikna edeceksin. Onların zihinlerine Eski ve Yeni Ahit'in öğretilerini işleyeceksin."*²⁵⁵ Frizya Kralı Radbodus'un hayatını kaybettiği dönem ile aynı zamanlarda Bonifacius'a bu direktiflerin verildiği varsayılmaktadır. Tanrının sözlerini yaymaya yeniden başlamak için gerekli olan koruma ortamı Karl'ın iç savaşı bitirerek Frankia'da hâkim konuma gelmesiyle doğmuştur. Radbodus'un ölümüyle yerine gelen Bubo'nun Frank ordusu tarafından mağlup edilmesiyle Frizya'da kontrol sağlanmıştır. Her ne kadar halen direniş olsa da misyonerler daha rahat hareket etme imkânı bulmuştur. Bölgedeki hakimiyetin istenilen seviyeye gelmesi II.Gregorius'un hoşuna gitmiş olmalı ki 722 yılında Bonifacius'a Ren Nehri'nin doğusunda yaşayan Germen topluluklara Hristiyanlığın ulaştırılması görevini vermiştir.²⁵⁶

Bonifacius'un bu görevi hem siyasi bir onay hem de koruma gerektirdiğinden dolayı dönemin Papa II.Gregorius konu hakkında Karl'a bir mektup yazmıştır. Bu mektubunda Karl ve Franklardan istediklerini, Bonifacius'un görevini açıkça belirtmiştir:

*"...²⁵⁷Biz onu Ren Nehri'nin doğusunda bulunan ve pagan inancın yanlışlıklarıyla zincirlenmiş, çoğu halen cehaletin karanlığında bulunan Germen topluluklarına vaaz versin diye yolluyoruz. Onların (paganların) yararına, biz ona (Bonifacius'a) senin otoritene uymasını sıcak bir şekilde buyurduk. Senin, ona (Bonifacius'a) her ihtiyacı konusunda yardım etmen ve her düşmana karşın koruman için dua ediyoruz..."*²⁵⁸

Bu mektup sayesinde Bonifacius'un Germenleri Hristiyanlaştırması görevine Karl'a verilen bir emanet olarak başladığı söylenebilir. Hatta *"bu hediyelerin taşıyıcısı"* ifadesi ile mektubun bizzat Bonifacius tarafından getirildiği, bir iyi niyet göstergesi ve resmi adap olarak Karl'a II.Gregorius tarafından hediyeler yollandığı da anlaşılmaktadır.

Christianities, c.600-c.1100, Ed. Thomas F. X. Noble & Julia M. H. Smith, (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 235-236. *Middle Ages 1*, Ed. Bjork, 278. *A Companion to Boniface*, Ed. Michel Aaij & Shannon Godlove, (Brill, 2020), 51.

²⁵⁵ Willibald, "Boniface", *Missionaries*, 68.

²⁵⁶ *A Source Book for Medieval History*, Ed.Oliver J. Thatcher & Edgar Holmes McNeal, (New York: Scribners, 1905), 93-94. Willibald, "Boniface", *Missionaries*, 71.

²⁵⁷ Mektubun girişi şu şekildedir: *"Tanrı'nın sevgili kulu majestelerine, bu hediyelerin taşıyıcısı olan kardeşimiz Bonifacius hakkında bilgilendirmek için yazıyoruz. O (Bonifacius), inancı ve karakteriyle bizim onayımızdan geçmiş bir piskopostur. Kilisenin genel yararı konusunda uygun gördüğümüz Kutsal Başpiskoposluk makamının gelenekleri konusunda iyi bir eğitim almıştır."* Ayrıntılı bilgi için; *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 20, 45. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae", *Epistolae*, Mektup 20, 269. Willibald, "Boniface", *Missionaries*, 74.

²⁵⁸ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 20, 45. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae", *Epistolae*, Mektup 20, 269. Willibald, "Boniface", *Missionaries*, 74.

Ancak resmiyetin yanısıra bu mektup, Papalık'ın Karl'a ihtiyacı olduğunu açıkladığı bir mektuptur. Bonifacius'un askeri ve siyasi bir destek ve koruma olmaksızın Ren Nehri'nin doğusunda hayatta kalamayacağı bilinen bir gerçektir. Yüzlerce yıldır pagan inancı ile yaşayan on binlerce insanı dinlerinden çıkmaları ve Hristiyanlığa geçmeleri için ikna etmeye çalışmak tepki çekmesi muhtemel bir eylemdir. Bu nedenle bu eylemi gerçekleştirecek kişinin askeri gücü bulunan bir otorite tarafından korunmaya ihtiyacı vardır. Etki alanını genişletmeye çalışmak istemesine rağmen askeri bir gücü bulunmaması nedeniyle Papalık için Karl çok önemli bir müttefiktir. Mektubun 722-723 yıllarına tarihlendirilmesi Papalık'ın, Doğu Roma İmparatorluğu ile arası bozulmadan çok daha önce Frankların, Papalık'ın askeri gücü haline gelmeye başladığını göstermektedir. Frankların bu konuma gelmesi esasen Pepin döneminde başlamış olsa da Karl ile bu ilişki bireyleri aşarak biri siyasi biri dini iki yapının kurumsal iş birliğine evrilmiştir. Bonifacius'un başarılı çalışmaları, II.Gregorius'un Hristiyanlığı daha geniş alanlara yayma hevesi ile birleşince Saray Nazırı Karl ve Franklar ayrı bir önem kazanmışlardır. Bu durum göstermektedir ki Pepin Ailesi'nin Batı Avrupa'daki yükselişi İkonoklazm ve Puvatya Savaşı'ndan önce önce başlamıştır.²⁵⁹

Karl için Bonifacius'un ona gönderilmesi aslında bulunmaz bir fırsattı. Zira babası Pepin döneminde de misyonerler desteklenmişti. Bonifacius ile misyonerlik faaliyetlerinin sistemli bir şekilde Ren Nehri'nin doğusuna genişlemesinin Karl açısından birçok faydası vardı. Öncelikle Frankların etki alanını genişletmek için çok iyi bir neden ve askerler adına harika bir motivasyon unsuruydu. Hristiyanlık adına savaşmak Karl'ın planları dahilinde Avrupa anakarasında elde etmeye çalıştığı liderlik için önemli bir imaj çalışmasıydı. Bu imaj için ise Papalık'ın desteği şarttı. Bu nedenle Bonifacius aracılığıyla Papalık ile var olan iyi ilişkileri sürdürmek Karl'ın yararınaydı.²⁶⁰ Bu faktörler ışığında Karl, Frank yetkililerine bir mektup yazmıştır: “...*Bilinsin ki Babamız İsa Mesih'e bağlı bir kilise adamı olan Piskopos Bonifacius huzurumuza geldi ve onu korumamız altına almamızı rica etti. Bilin ki bunu yapmak bizim için bir onurdur... nereye giderse, nereden olursa olsun huzur içinde bulunacak, bizim himayemize ve korumamıza mazhar olacak.*”²⁶¹ Bu mektubu ile Karl, Frankia'da yönetim mekanizmasına dahil herkesin Bonifacius'a yardım etmesini istediğini açıkça belli etmektedir. Bu mektubun ve Frank

²⁵⁹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 20, 45. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae”, *Epistolae*, Mektup 20, 269. Willibald, “Boniface”, *Missionaries*, 74.

²⁶⁰ *A Companion to Boniface*, 14-15.

²⁶¹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 22, 47. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae”, *Epistolae*, Mektup 22, 270-271.

yardımının etkisinin anlaşılması için askeri seferlerin içeriğinin bilinmesi gereklidir. Roma İmparatorluğu gibi taşralara kadar uzanan bir vergi toplama sistemi oluşturulmadığı için ekonomik gelirden ganimet halen büyük bir önem arz ediyordu. Bundan dolayı her yıl Frankia sınırlarında ve ötesinde bulunan pagan inanca mensup bölgelerden, gönderilen ordular ile barış ya da savaş yoluyla ganimet sağlanıyordu.²⁶²

Bonifacius, 741 yılına kadar Karl tarafından oluşturulan birçok askeri yerleşim sayesinde Ren'in ötesinde çok sayıda kilise inşa etmeyi başarmıştır. Papalık tarafından verilen yetkinin yanı sıra bu inşa faaliyetleri, Ren Nehri'nin doğusunda hakimiyetin artmasını ve Bonifacius'un *Germenlerin Havarisi* şeklinde adlandırılmasını sağlamıştır. Puvatya Savaşı da misyonerlik faaliyetlerinde önemli rol oynamıştır. Bu zafer hem Karl hem de Hristiyanlık adına sınırlardaki paganlara adeta bir gövde gösterisi olmuştur.²⁶³ İlaveten İkonoklazm nedeniyle Doğu Roma İmparatoru'na olan bağlılığı azalan Papaların Franklara yakınlaşması, Karl'ın etkisinin Batı Avrupa'da artması ve Bonifacius'un rahatlaması arasındaki bağ unutulmamalıdır. Değişen siyasi dengeler ve Bonifacius'un dahiliyle, Hristiyanlaştırmaya çalışılan alan genişlemeye başlamıştır. Genişleme hâliyle kiliseler ile sınırlı kalmamıştır. Bu duruma örnek olarak 738 yılında Karl'ın Saksonlar üzerine yaptığı sefer verilebilir. "İğrenç Paganlar" diye nitelenen Saksonların isyana kalkışması sonucu gerçekleştiği belirtilen bu sefere²⁶⁴ paralel olarak Bonifacius'un mektubunda Saksonlardan bahsedilmektedir: "...Tanrımız Yüce İsa Saksonların pagan kalplerini kutsal kitabımızda "Ki o Tanrı'nın bilgisini ulaştırıp tüm insanlığı kurtaracak" dediği gibi Katolik inancına döndürecek."²⁶⁵ bu sözlerini kaleme alan Bonifacius Saksonların Hristiyanlaştırılacağına dair inancının arttığını aktarmaktadır. Bonifacius'un, kaynaklara göre bir hayli şiddetli geçen Karl'ın Sakson Seferi'nin sonucunda Ren Nehri'nin ötesindeki faaliyetlerini Saksonya yönünde genişletme umuduna kapıldığı mektubunda görülmektedir. Bonifacius'ta oluşan bu düşüncelerin Saksonlara yapılan sefer ile beraber gelişmesi, Frankların askeri ilerlemeleri ile misyonerlik faaliyetleri arasındaki ilişkinin ayrı bir göstergesidir.²⁶⁶

²⁶² Georges Duby, *The Early Growth of the European Economy-Warriors and Peasants from the Seventh to the Twelfth Century*, Çev. Howard B. Clarke, (Cornell University Press, 1978), 76. *Franks and Alamanni in the Merovingian Period: An Ethnographic Perspective*, Ed. Ian Wood, Center for Interdisciplinary Research on Social Stress, (Boydell & Brewer, 1998), 392.

²⁶³ Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 249-250.

²⁶⁴ *Chronicle of Fredegar*, 93. "Fredagarii", *Fredegarii*, 177. *Priores*, Ed. Simson, 30.

²⁶⁵ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 56, 75. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae", *Epistolae*, Mektup 20, 295.

²⁶⁶ Wood, *The Merovingian*, 310. John-Henry Clay, *In the Shadow of Death: Saint Boniface and the Conversion of Hessia, 721-54*, (Turnhout: Brepols Publishers, 2011), 200. James Palmer, "Saxon or European Interpreting and Reinterpreting St Boniface", *History Compass* 4/5 (Eylül 2006): 852-869

Karl'ın iç ve dış politikası arasındaki dengede Bonifacius'un durumu da değinilmesi gereken bir konudur. Çünkü Karl'ın yönetim politikasının kısa bir özeti durumundadır. Karl'ın yönetimi incelendiğinde “Dış politikada güçlü olabilmek için iç politikada hâkimiyet şarttır” şeklinde bir stratejiyle hareket ettiği söylenebilir. Bu noktada iç politikada en önemli faktörlerden biri kilisedir. Karl, Frankia topraklarındaki dini yönetimi elinde bulundurmaktaydı. Zira Frankia'da sistematik bir dini yönetim de yoktu. Nitekim misyonerlik faaliyetlerini gerçekleştiren din adamlarının VII. yüzyılın sonundan beri Britanya'dan gelmesinin nedeni de buydu. Buna rağmen ne Papaların ne de Bonifacius'un Karl'ın yönetim süresinde Frank kilisesini ihya etmeye yönelik bir girişimi olmadı. Bunun nedeni Karl'ın iç politikada yönetimde söz hakkı olan ikinci bir otorite istememesiydi. Hatta Karl din adamlarını kendisinin birer valisi gibi kullanmaktaydı. Böylece hem misyonerlik bölgelerinin hem de Frankia'nın dört bir yanında kendi adamları olmuş oluyordu. Frank Kilisesinin ihyası Karl'ın bu kontrolü kaybetmesi anlamına geliyordu.²⁶⁷ Bu nedenle Karl tüm iyi ilişkilerine karşın Roma'ya bağlı din adamlarını Frankia topraklarından uzak tuttu. Paul Fouracre, Karl'ın misyonerlere karşı bu tavrını şu cümleyle açıklamıştır: “*Karl Martel'in destek önermek dışında herhangi bir “misyoner politikası” bulunmuyordu.*”²⁶⁸ Bundan dolayı ilerleyen kısımlarda göreceğiniz üzere Bonifacius'un faaliyetleri 741 yılı öncesinde ve sonrasında birbirinden farklıdır.

Karl, kiliseyi kontrol altına alarak Merovenj Krallığı'nda tam hakimiyeti sağlamak için bazı eylemlerde bulundu. Öncelikle Karl'ın Frankia'nın dört bir yanında kendi görüşüne uymayan ya da kendisine karşı din adamlarını görevden aldığı görülmektedir. Karl'ın daha önce de Frankia'daki bazı soylular yerine kendi adamlarını atadığı görülmüştü. Aynı hamleyi ruhban sınıfına da yaparak iç politikadaki hâkimiyetini kesinleştirmek istemiştir. Nitekim bunu da başarmıştır. Görevlendirdiği din adamları sıradan kişiler olmamıştır. Bonifacius, Papa I.Zacharias'a yazdığı mektupta bu din adamlarını: “*Rahipler arasında bazıları var ki onlar(diğerleri gibi) eşlerini aldattıklarını ya da zina yaptıklarını reddediyorlar. Bu ayyaş ve beceriksiz adamlar avlanmaya giderek askerler gibi orduda savaşıyorlar ve Pagan, Hristiyan farketmeksizin ellerini kana*

²⁶⁷ Hadrill, *The Long-Haired Kings*, 14. Hadrill, *Church*, 132-138. A. T. Young, “The Carolingians, the Church, and the medieval constitution”, *The Social Science Journal*, (Ağustos 2018): 6-9. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 310-311. Palmer, *Anglo-Saxons*, 12, 78. Hans-Werner Goetz, “Karl Martell und die Heiligen. Kirchenpolitik und Maiordomat im Spiegel der spätmerowingischen Hagiographie”, *Karl Martell in seiner Zeit*. (Sigmaringen 1994): 101–118.

²⁶⁸ Fouracre, *Martel*, 130.

buluyorlar."²⁶⁹ şeklinde tasvir etmektedir. Bonifacius'un bir hayli sivri dilli olduğu ve hiçbirşeyden memnun olmadığı mektuplarında gözlemlenen bir noktadır. Muhtemelen bu ifadeleri arasında da abartı bulunmaktadır. Ancak asıl dikkat edilmesi gereken nokta Karl'a bağlı din adamlarının savaşçı kimliğe sahip olmasıdır. Bu ifadelerden Karl'ın amacı anlaşılabilir. Karl, askeri politikasına dini kimlik kazandırarak dış politika desteği alırken ele geçirdiği pagan bölgelerinde kurulan kiliselere savaşçı rahipler atayarak şiddete dayalı bir sindirme ve hâkimiyet kurma politikası gütmektedir. Bonifacius bu cümleleri 742 yılında Karl'ın ölümünden birkaç ay sonra yazmaktadır. Aslında Frankları, Zacharias'a şikâyet etmektedir. Aynı mektupta: "*Frankların ileri gelenlerine göre ne seksen yıldır bir konsil toplamışlar ne herhangi bir Başpiskopos atamışlar ya da kurmuşlar ne de herhangi bir yerde kilise hukukunu düzenlemişler.*"²⁷⁰ cümlesiyle Frank Kilisesi'nin ihya edilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bonifacius'un mektupları yazdığı zaman bile Karl'ın Frankia'daki kontrolüne bir göstergedir. Hayatta olduğu dönemde Bonifacius'un açık açık memnuniyetsizliğini belirtmesi adeta bir intihardır. Çünkü Karl'ın desteği olmadan Germen topraklarında misyonerlik yapamazdı. Böyle bir şeye kalkışsa dahi öldürülmesi yüksek bir ihtimaldir.

²⁷¹ Zaten Frizya'da misyonerlik için bulunuyorken hayatını kaybetmiştir.²⁷²

Karl'ın yukarıda belirtilen hakimiyeti ülke içinde sağlaması elbette kolay olmamıştır.²⁷³ Bundan dolayı 730'ların sonuna gelindiğinde hâlihazırda ciddi bir otorite sahibiydi. Karl, yönetiminin son yıllarında öyle bir otorite sahibiydi ki 737 yılında öldüğü 741 yılına kadar bir kral olmadan devleti idare etti. Bu süreç esnasında hiçbir soylu Grimoaldus'a yaptıklarına benzer bir şekilde onu makamından indirmeye teşebbüs dahi edemedi. Ulaştığı güç seviyesinde ailesinin Frankia'daki otoritesini zirve noktaya çıkarmak ve devletin ekonomik olarak güçlenmesini sağlamak adına Karl ciddi tepkilere yol açan bir karar alarak kilisenin mallarına el koydu.²⁷⁴ J. M. Wallace-Hadrill, Karl'ın bu hamlesini *The Frankish Church* adlı eserinde net bir şekilde açıklar ve üç neden sunar:

²⁶⁹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 50, 80. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae", *Epistolae*, Mektup 50, 300.

²⁷⁰ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 50, 80. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae", *Epistolae*, Mektup 50, 300.

²⁷¹ Fouracre, *Martell*, 123-137. Wood, *The Merovingian*, 279-280, 285-287. Riché, *The Carolingians*, 36-37. *Boniface*, Ed. Aaij & Godlove, 16.

²⁷² Willibald, "Boniface", *Missionaries*, 148. Bonifacius'un trajik sonu misyonerlik faaliyetleri esnasında siyasi ve askeri desteğin bile bazen yetersiz kaldığını göstermiştir.

²⁷³ Siyasi rakipleri ile olan rekabeti ve Müslümanlar ile olan mücadelesi çalışmanın önceki kısımlarında vurgulanmıştı.

²⁷⁴ Goetz, "Karl Martell", *Karl Martell*, 101-118.

“Kiliseye ait topraklara temelli ya da geçici bir süreyle, legal ya da illegal yollarla el koymak Karl Martel’in çok öncesine dayanır. Kiliseler zenginleştikçe bu eylemin gerçekleşme ihtimali artmıştır. Bunun için birçok neden vardır. Toprak hırsızlığı bunlardan biridir. Tours’lu Gregorius’un aktardıkları bunun erken örneklerini sunar. Sadık yandaşları ödüllendirmek bir diğer nedendir... Üçüncü neden ise politik açıdan güven vermeyen rahiplerin ve keşişlerin yerine daha uygun kişilerin getirilmek istenmesidir. Bazı durumlarda makama gelen kişi ruhban sınıfından bile değildir.”²⁷⁵

Wallace-Hadrill’in anlattıklarından yola çıkılarak şu görülmektedir ki Karl’ın hamleleri ailesinin ve destekçilerinin güçlenmesi hedefini taşımaktaydı. Wallace-Hadrill’in de belirttiği üzere kilisenin mallarına el koyma düşüncesi Karl’tan önce de var olan zaman zaman bazı örneklerine rastlanan bir durumdu. Ancak belki de Clovis’ten beri kimse otoritesini bu derece sağlam temellere oturtmamıştı.²⁷⁶

Karl için ekonominin gelişmesi hem iç politikada hakimiyetini kuvvetlendirmesi hem de dış politikada daha güçlü bir duruş sağlaması için büyük önem taşıyordu. Zira Karl bunun önemini babası Hersthal’lı Pepin sayesinde biliyordu. Ticaret hacminin arttırılarak devlet ekonomisinin büyümesi Hershtal’lı Pepin döneminde başlatılan bir hareketti. Ama ekonomik büyüme Pepin’in vefatından olumsuz etkilenmiştir. Çünkü ülkenin iç savaşa sürüklenmesi ve Karl’ın hakimiyetini tüm Frankia’ya kabul ettirmesi zaman alan bir süreçti. Bu nedenle 714 yılından başlayarak 720’li yıllara kadar ekonomik anlamda Merovenj Krallığı’nın zorlandığı söylenebilir. Bu gerileme de tüm Kuzey Afrika’nın ve İber Yarımadası’nın Müslümanlar tarafından ele geçirilmesi ve bu sayede Akdeniz’de hâkim güç konumuna evrilmeleri de etkili olmuştu. Buna göre politikasını belirleyen Karl’ın özellikle Frizya, Burgonya ve Akitanya’da tamamen kontrol sahibi olmayı istemesinin nedeni bu bölgede kendisine bağlı olmayan insanlar nedeniyle devletin gelir kaybına uğramasıydı. Aralarında en önemlisi Frizya olmakla birlikte bu üç bölge Frankia kıyılarının büyük kısmını oluşturuyordu. Burgonya Akdeniz ticareti için önemliyken Frizya ve Akitanya kuzey denizi ticareti için büyük önem arz ediyordu. Nitekim bu bölgelere yapılan askeri müdahalelerde bununla alakalıydı.²⁷⁷

²⁷⁵ Hadrill, *Church*, 134.

²⁷⁶ Rudolf Schieffer, "Karl Martell und seine Familie", *Karl Martell in seiner Zeit*. (Sigmaringen 1994): 101–118. Hadrill, *Church*, 132-135.

²⁷⁷ Fouracre, *Martel*, 93-95. Patrick S. Baker, "Charles Martel Turns South: The Hammer’s Campaigns in Southern France 733-737", *Saber and Scroll Historical Journal*, Volume 7, no. 3, (Fall 2018): 77. Wood, *The Merovingian*, 269, 302. Andrew T. Young, "The Carolingians, the Church, and the Medieval Constitution", *The Social Science Journal*, Volume 56 (2019):358–366. Hodges, *Dark Age*, 40-41, 87-90.

VIII.yüzyılda gerileyen Akdeniz ticareti kuzey denizi ticaretinin öneminin arttırmıştır. Bu durum genişleyen Emevi Halifeliği'nin bir etkisidir. Değişen ticari dengeler farklı sonuçları beraberinde getirmiştir. Öncelikle Kuzey Avrupa ekonominin merkezi haline gelmiştir. Ticari gerileme ekonomik gelişim de toprağın giderek daha etkin bir gelir kaynağı olmasına neden olmuştur. Bu şartlar altında ülkeyi yönetmeye çalışan Karl otoritesini sert bir şekilde kabul ettirme yoluna giderek askeri müdahaleler ile ülke içinde huzuru sağlamaya çalışmıştır.²⁷⁸ Bu sayede Frankia'daki refahı düzene sokan Karl, ekonomik gücün sağladığı avantajla Merovenj Krallığı'nı daha rahat idare etmiştir. Fakat ekonomide de elbette inişler ve çıkışlar yaşanmıştır. Müslüman saldırıları da bunlardan biridir ve aynı süreçte kilisenin mülklerine el koyulması da yine doğrudan Karl'ın ekonomik yönetime verdiği önem ile alakalıdır.

Oluşturulan otorite sayesinde Karl'ın çocukları sorun yaşamadan yönetimi devralmıştır. Ailesinin konumunu yükseltebilmek için Karl'ın gerekli eylemlerde bulunmaktan çekinmediği görülmüştür. Karl, elde ettiği gücü korumak ve pekiştirmek amacıyla yerel güçlerin desteğini kazanmak için stratejik adımlar atıyordu. Devlet yönetimindeki kişilere verdiği arazilerle onların sadakatini güvence altına alıyor ve kontrolünü elinde tutuyordu. Bu stratejiyle amaçlanan, askeri fetihlerle elde edilen topraklarda devlet otoritesini kalıcı kılmak ve bu bölgeleri merkeze bağlı, uyumlu bir yapıya dönüştürmektir. Bu şekilde, sadece ismen hüküm süren Merovenjler'in yerine, Pepin Ailesi'nin gerçek bir hanedan olarak yükselmesi sağlanacaktı. Karl, hem manevi hem de fiziksel sadakate dayalı bir yönetim kurma çabası içindeydi. Taşradan saraya her aşamada kontrolü elinde bulunduran bir yönetim oluşturmaya çalışıyordu. Grimoaldus'un darbe denemesi ve sonrasında yaşananlar Karl'ın izlediği yolda etkiliydi. Karl, doğru zamanın gelmediğini, yaşının çok ilerlediğini veya halen muhalefet olduğunu düşünmüş olmalı ki 737-741 yılları arasında bir kral olmadığı halde kendini Kral ilan etmek gibi bir çaba içerisine girmemiştir.²⁷⁹

Karl'ın bunu yapmasına en büyük engel kilisedir. Çünkü Papalık yönetimindeki dini kurumların Frankia'da güç kazanması Karl'ın Frankia'da sahip olmak istediği otoritenin önünde bir engeldir. Bundan dolayı savaş durumunu bir avantaj olarak gören

Michael McCormick, *Origins of the European Economy: Communications and Commerce A.D. 300-900*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 64-65. Neil Middleton, "Early medieval port customs, tolls and controls on foreign trade", *Early Medieval Europe*, Volume 13, Issue 4, (Kasım 2005): 313-358. Colin Jones, *The Cambridge Illustrated History of France*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), 61.

²⁷⁸ *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 47-48. Young, "The Carolingians", *Social Science*, 358-366

²⁷⁹ Schieffer, "Familie", *Karl Martell*, 101-118. Collins, *Early Medieval*, 250-253.

Karl, kilise ve ona bağı olan kurumların çoğunun mallarına el koymuştur. Ama bu eylemi ruhban sınıfının tepkisini beraberinde getirmiştir. Bonifacius'un, Karl'ın ölümünün ardından Karl'ın eylemlerini Papa'ya şikâyet etmesi ve memnuniyetsizliğini bildirmesi bunun bir örneğidir. Fakat Bonifacius daha da ileri giderek Mercia Kralı Æthelbald'a yazdığı mektupta daha keskin ifadeler kullanmıştır. Bonifacius mektubunda Tanrı'nın istediği gibi davranmayanların cezalandırıldığını ve Sarazenlerin de aynı sebeple İspanya, Burgonya ve Provence'i işgal ettiğini²⁸⁰ vurgulamıştır.²⁸¹ Æthelbald'ı selefi Ceolred'in kilisenin önceliklerini elinden alması ve rahibelere yaptığı eziyetlerden dolayı çektiği acıları da hatırlatarak uyaran Bonifacius, Karl'ın da benzer eylemlerde bulunduğunu belirterek şöyle yazmıştır: “*Frankların önderi Karl da birçok manastırı yıktı ve birçok kiliseyi kendi kullanımı için dönüştürdü. Bu nedenle uzun acılar çekti ve utanç içinde bir ölüm yaşadı.*”²⁸² Bonifacius'un bu cümlelerinden, Karl'ın acı çekmeyi hak ettiğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Çünkü Bonifacius kilisenin, tüm krallıkların ve bu krallıkları yöneten isimlerin üstünde olduğunu, Karl ve tüm yöneticilerin bunu kabul ederek kilisenin istediği doğrultuda hareket etmesi gerektiğini varsaymaktadır. Belli ki Karl'ın bunun zıttı yönde kararlar vermesi Bonifacius'un antipatisini kazanmasına neden olmuştur. Bu noktada kilisenin istediği gerçekte Bonifacius'un istedikleridir. Karl'ın Hristiyanlığın koruyucusu olduğu faktörü ruhban sınıfı zenginliğini ve otoritesini kaybetmek istemediği için bir kenara itilmektedir. Hatta Malmesbury'li William *Gesta Regum Anglorum*'un ilerleyen bölümlerinde, Aziz Gregorius'un kitabındaki bir hikâyede kanıtları olduğunu iddia ederek Karl'a duyulan bir nefret olduğunu açıkça ortaya koymaktadır: “*Galya'yı işgal etmeye çalışan Sarazenleri geldiklere yere gönderen cesur lider Karl Martel hayata veda ettiğinde Aziz Denis Kilisesi'ne gömüldü. Ancak Galya'da bulunan neredeyse tüm manastırların mülklerine askerlerinin parasını ödemek için el koyması nedeniyle birçok insanın gözleri önünde şeytani ruhlarca alıp götürüldü ve onu bir daha gören olmadı.*”²⁸³ Karl için kullanılan bu ifadelerden birçok bilgi edinilmektedir. Öncelikle Karl'ın dış politikada iyi ilişkiler kurduğu Papalık'a karşı Frankia'nın içinde bir hâkimiyet savaşı verdiği ve bu savaşı kazandığı anlaşılmaktadır. Bu noktada Karl'ın bu hareketi 737-738 yıllarına denk gelen bir tarihte Berre Nehri Savaşı'ndan hemen önce

²⁸⁰ Aynı mektupta Sarazenler hakkındaki ifadelere Müslümanlar ile ilişkilerin incelendiği bölümde de vurgu yapılmıştır.

²⁸¹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 73, 124-130. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae”, *Epistolae*, Mektup 73, 339-345. William of Malmesbury, *Gesta Regum Anglorum, The History of the English Kings I*, ed. & çev. R. Mynors, R. Thomson and M. Winterbottom (Oxford: Clarendon Press, 1998), 115-119.

²⁸² Malmesbury, *Anglorum*, 80. Bölüm, 117. Fouracre, *Martel*, 135.

²⁸³ Malmesbury, *Anglorum*, 204. Bölüm, 380-381.

yaptığının üstünde durulmalıdır. Görünüşe göre Karl ordusunu işgalci Müslüman kuvvetlere karşı güçlendirmek için paraya ihtiyaç duymuştur ve çareyi zenginlik içinde yaşayan kilise ve manastırların mülklerine el koymakta bulmuştur.²⁸⁴ Yetersiz kalmış olacak ki Lombard Krallığı'ndan bile yardım almıştır. Karl'ın bu savaşı yapmaktaki birincil amacı kendi yönettiği toprakları korumaktır. Papalık ve Batı Hristiyanlığı'nı koruma gayesi arka planda kalan amaçlardan biridir.²⁸⁵ Nitekim savaş sonucunda başta Bonifacius olmak üzere tüm ruhban sınıfının geleceği İslam dini altında yaşamak olmamıştır. Bu gerçek, olayların gerek dönem içinde gerek ilerleyen süreçte izlenmesini sağlayan yazılı kaynaklarda hiçbir şekilde umursanmamıştır. Öyle ki acılı bir ölümü hak ettiğine ya da şeytani ruhlarca alıp götürüldüğüne dair anlatılar oluşturulmuştur.

Tüm bu yazılara Karl'ın yönetimi süresince rastlayamıyoruz. Zira Demir Yumruk denebilecek yönetimi herhangi bir muhalefetin oluşmasına izin vermemiştir. Ama bu olaylar Karl'ın Hristiyanlığı bir araç olarak kullandığını ve hatta Frankia içinde ruhban sınıfına karşı mücadele verdiğini göstermektedir. Aslında Bonifacius, Karl ve Papalık arasındaki ilişki bize Karl'ın yönetim ideallerini göstermektedir. Karl için Hristiyanlık adına hareket etmek veya Tanrının sözünü yaymak gibi bir idealden söz edemeyiz. Hristiyanlık, Karl'ın amacına hizmet eden bir araçtır. Misyonerlik faaliyetlerini desteklemesi askeri seferlere dini bir gaye yaratırken hem ordu içinde hem de ülke içinde destek sağlamıştır. İlaveten kurulan kiliseler ve yerleştirilen din adamları ele geçirilen bölgelerin elde tutulmasını kolaylaştırmıştır. Müslümanlar ile savaşmak onun için Hristiyanlığı korumak değildir. Frankia'yı dinsiz olarak gördükleri bir başka grup olan Müslümanlara karşı korumaktır. Bunun için, en büyük destekçisi gibi davrandığı Papalık'ın düşmanı olan Lombard Krallığı ile ittifak yapmaktan dahi çekinmemiştir. Hristiyanlığın koruyucusu değil Batı Avrupa'nın yegane gücü olmak istediğini 739 yılında III.Gregorius'un koruyucu olma teklifini reddederek göstermiştir. Zeki bir yönetici olduğunu askeri, dini ve politik açıdan çeşitli örneklerde gösteren Karl birçok faktörü içinde barındıran bir dış politikası izlemiştir. Ailesini kuvvetlendirirken elde ettiği askeri, politik ve ekonomik kazanımların kalıcılığını sağlamak için çabalamıştır. 27 yıllık

²⁸⁴ Berre Nehri Savaşı öncesinde Karl'ın ordusunu büyütmek için verdiği çabaya çalışmanın önceki kısımlarında değinilmişti.

²⁸⁵ Fouracre, *Martel*, 121-126. *Merovingian World*, Ed. Effros & Moreira, 47. Wood, *The Merovingian*, 308-309. Timothy Reuter, "»Kirchenreform« und »Kirchenpolitik« im Zeitalter Karl Martells: Begriffe und Wirklichkeit" *Beihefte der Francia*, Vol.37, *Karl Martell in seiner Zeit*, Ed. Jörg Jarnut & Ulrich Nonn & Michael Richter, (Thorbecke: Sigmaringen, 1994): 35-61. Bachrach, *Merovingian Military*, 105-106. . Riché, *The Carolingians*, 39-41. *Boniface*, Ed. Aaij & Godlove, 16.

yönetiminin ardından Pepin Ailesi'nin bir hanedana dönüşmesini sağlayacak altyapıyı hazırlamıştır.

2.BÖLÜM: PEPİN AİLESİ'NDEN KAROLENJ KRALLIĞI'NA

II.1 İdarenin Pepin ile Karloman'a Devri ve Gripponus'un İsyanı

Karl (ö.741) öldüğü zaman son dört yıldır Frank tahtında hiç kimse yoktu. Tahtın boş kalması Karl'ın Frankia'daki hâkimiyetinin ne kadar yerleştiğini gösterse de onun vefatı ile bazı sorunlar baş göstermiştir. Karl'ın ikinci eşi Swanahilde'den (ö.?) doğan oğlu Gripponus (ö.753) bu sorunların merkezinde yer almıştır. Bunun nedeni idarenin nasıl paylaştırıldığıdır. Kaynaklar, Karl'ın vefat etmeden önce Frankia'nın yönetimini III. Pepin (ö.768) ve Karloman (ö.754) arasında paylaştırdığını ifade etmektedir. Bu paylaşımda Gripponus'un yer almaması dikkat çekicidir. Kaynakların doğruluğu Karl'ın niçin böyle bir tavır takındığının sorgulanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu noktada ²⁸⁶Karl'ın, Gripponus'u paylaşımın dışında tutmasında yaşının daha küçük olmasının yanı sıra ikinci eşinden olması etkili olduğu düşünülebilir. Karl, yaşça büyük olan III. Pepin ile Karloman'ın daha uyumlu hareket edebileceklerine inanmış olabilir. ²⁸⁷ Karl'ın çok tecrübeli bir yönetici olduğu da unutulmamalıdır. Saray Nazırlığı makamında bulunduğu süreç boyunca yaptığı hatalar da olmasına karşın sıklıkla yanlış veya doğru kararlar aldığı görülmüştür. 741 yılına gelindiğinde aldığı bu kararların getirdiği bir olgunluğa sahiptir. Açıkçası Karl, Gripponus'a toprak bırakılması durumunda bir iç savaş ortamının doğabileceğini tahmin etmiş olabilir. Çünkü 714-718 yılları arasında Saray Nazırı olarak Frankia'da otoritesini kabul ettirene kadar mücadele etmiştir. ²⁸⁸ Bu nedenle Karl'ın, Gripponus'u veraset geleneğine uymayarak paylaşımın dışında bırakması kuvvetli bir ihtimal olarak öne çıkmaktadır.

Kaynakların manipüle edilmesi ve Gripponus'un haksızlığa uğramış olması da diğer bir ihtimal olarak öne çıkmaktadır. Öyle ki Karl'ın, Gripponus'u III. Pepin ve

²⁸⁶ Frankların toprak paylaşımı ile alakalı ayrıntılı bilgi için bkz; Heinz Joachim Schussler, "Die fränkische Reichsteilung von Vieux-Poitiers (742) und die Reform der Kirche in den Teilreichen Karlmanns und Pippins: Zu den Grenzen der Wirksamkeit des Bonifatius," *Francia - Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*, Band 13, (1985-1986): 47-112.

²⁸⁷ 741-747 yılları arasında da Frankia'yı birlikte yöneten bu ikili uyumlu bir idare sergilemişlerdir.

²⁸⁸ Pierre Riché, *The Carolingians The Family Who Forged Europe*, Çev. Michael Idomir Allen, (Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 1993), 49-51. Rudolf Schieffer, "Karl Martell und seine Familie," *Karl Martell in seiner Zeit*. (Sigmaringen 1994): 101-118. Paul Fouracre, *The Age of Charles Martel*, (New York: Routledge, 2013), 155- 161. *The Fourth Book of the Chronicle of Fredegair, with its Continuations*, Çev. J.M. Wallace-Hadrill, (Connecticut: Greenwood Press, 1981), 97. "Chronicarum Quae Dicuntur Fredagarii Scholastici Libri IV. Cum Continuationibus" *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, Ed. Bruno Krusch, MGH, (Hannover: Hahn, 1888), 179. Wilhelm Sickel, "Das Thronfolgerecht der unehelichen Karolinger," *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 24 Issue 1, (1903): 110-147. Carl I. Hammer, *From Ducatus to Regnum. Ruling Bavaria under the Merovingians and Early Carolingians*, (Turnhout: Brepols Publishers, 2007), 69-70. Schussler, "Die fränkische" *Francia*, 55.

Karloman ile eşit bir statüye sahip olacak şekilde paylaşımına dâhil etmiş olması muhtemeldir. Zira Gripponus'un, Karl'ın gözde evladı olduğunu ve babası tarafından ona toprak verilmesine rağmen kardeşleri tarafından bu topraklara el konarak Gripponus'un hapsedildiği de öne sürülmektedir.²⁸⁹ Bu doğrultuda Gripponus'un, babası Karl'ın vasiyeti doğrultusunda onun kontrolüne bırakılan topraklarda idareyi almak için harekete geçmiş olduğu düşünülebilir. Bu süreçte annesi Swanahilde ve Swanahilde'nin amcası Bavyera Dükü Odilonus'un (ö.748) genç Gripponus üzerindeki etkisinin bir hayli yüksek olduğu söylenebilir. Zira Gripponus bu zamanlarda 14-15 yaşlarındaydı. Buna göre soyluların çoğunluğunun desteğini alan III. Pepin ile Karloman'ın, Gripponus'un idaresindeki topraklara el koydukları bir senaryo ortaya çıkmaktadır.²⁹⁰ Nitekim yaşanan olaylar da bunu desteklemektedir. *Eski Metz Yıllığı*, yönetimi devraldıktan hemen sonra III. Pepin ile Karloman'ın Gripponus'un üzerine giderek onu hapsedtiklerini aktarmaktadır.²⁹¹ Benzer ifadeler *Frank Kraliyet Yıllığı* ile *Fredegar Kroniği*'nde de söz konusudur.²⁹²

Her ne kadar kaynaklar ısrarla Gripponus'un haksız bir şekilde yönetimi eline geçirmeye çalıştığını söylese de kaynakların yanıltıcı bir şekilde hazırlanmış olması kuvvetle muhtemeldir. III. Pepin ve Karloman'ın tarihi kayıtları Gripponus'un aleyhine olacak şekilde manipüle etmesi de Gripponus'un Karl tarafından Frankia'nın paylaşımına dahil edilmediği algısını yaratmış olabilir.²⁹³ Pepin Ailesi'nin bu tip manipülasyonlar yaptığı ilerleyen süreçte görülmüştür.²⁹⁴ Buradan hareketle Gripponus'un isyanı ile ilgili iki farklı senaryo ortaya çıkmaktadır. İlk senaryoya göre Gripponus, paylaşımında yer almamasına rağmen veraset geleneği gereği hakkı olduğunu düşünerek isyan etmiştir ve III. Pepin ile Karloman onu zapt ederek durdurmuştur. Diğer bir senaryoya göre

²⁸⁹ Karl Ubl, *Die Karolinger: Herrscher und Reich*, (Münih: Verlag C.H.Beck, 2014), 23-25.

²⁹⁰ "Royal Frankish Annals," *Carolingian Chronicles: Royal Frankish Annals and Nithard's History*, Çev. Bernhard W. Scholz, (University of Michigan Press 1999), 37. *Annales regni Francorum inde ab a. 741 usque ad a. 829, qui dicuntur Annales Laurissenses maiores et Einhardi*, Ed. Georg Heinrich Pertz & Friedrich Kurze & Einhardus, MGH, (Hannover: Hahn, 1895), 3.

²⁹¹ *Annales Mettenses Priores*, Edt. Bernhard De Simson, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 30-33.

²⁹² "Frankish Annals," *Chronicles*, 37. *Annales regni Francorum*, 3. *Chronicle of Fredegar*, 98. "Fredagarii," *Fredegarii*, 180. Ian Wood, *The Merovingian Kingdoms 450-751*, (Londra & New York: Longman, 1994), 287-289.

²⁹³ Ubl, *Die Karolinger*, 23-24. J.M. Wallace-Hadrill, *The Long-Haired Kings and Other Studies in Frankish History*, (New York: Routledge, 2020), 231.

²⁹⁴ Özellikle Büyük Karl döneminde Karolenjlerin kutsal bir soydan gelmediği gerçeğinin üstünün kapatılması amacıyla tarih yazımı şekillendirilmiştir. Bu esnada bazı şaibeli olaylar hakkında ısrarla bilgi vermekten kaçınıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıntılı bilgi için; Dimitri Starostin, "Karolenj Tarihi ve Tarihçilerin Anlatı Zanaatı," Çev. Atakan Çiçek, *Tarih Yazımı Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, (Aralık 2020): 400-419. Jörg W. Busch, *Die Herrschaften der Karolinger 714-911*, (Oldenbourg Verlag, 2011), 12-13.

Griponus'a, krallığın yıllıklarda bahsedilmeyen bir parçası babası Karl tarafından verilmiştir. Ancak güç birliği yapan III. Pepin ile Karloman, ufak kardeşleri Griponus ile idareyi paylaşmak istemediklerinden onu hapsederek yönetimi ikiye bölmüşlerdir. Bu noktada Aziz Bonifacius'un (ö.754) mektubu olayların açıklanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bonifacius mektubunda şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Yüce Tanrı sana güç verdikçe Türingiya’da kendini Tanrı’ya adayan tüm hizmetkarlara; keşişlere, katiplere, rahiplere ve rahibelere yardım etmeni dilerim.*”²⁹⁵ Türingiya’daki misyonerlik faaliyetleri için Bonifacius’un Griponus’tan yardım istemesi çok garip bir durumdur. Buna benzer mektuplar mektubun yollandığı 741 yılında²⁹⁶ Pepin ya da Karloman’a yazılmamıştır. Karl’ın hastalandığı sürece denk gelen bu dönemde Bonifacius’un Türingiya’daki faaliyetler ilgili Griponus’dan gelecekte yardım istemesinin tek bir nedeni olabilir. Karl’ın yaptığı asıl paylaşıma göre Avustrasya bölgesi ve dolayısıyla Türingiya sınırları Griponus’a verilmişti. Bonifacius bölgenin yönetimini Griponus’un alacağını varsayarak misyonerlik faaliyetlerine aksama olmaması için Griponus ile iyi ilişkiler kurmaya çalışıyordu. Bu mektuba göre Avustrasya bölgesinin idaresini Griponus alırken Neustrasya ve Burgonya, Karloman ile Pepin arasında paylaştırılıyordu. Nitekim Karl’ın yaptığı paylaşımın kaynaklarda yansıtılandan farklı olduğuna dair diğer bir işaret de Frank Kraliyet Yıllığı’nda yer alan : “*Bu sefer (Akitanya Seferi) esnasında onlar (Pepin ve Karloman) Vetus Pictavis (Vieux Poitiers) denilen yerde Frank Krallığı’nı kendileri arasında paylaştılar.*”²⁹⁷ ifadesidir.²⁹⁸ Yıllığa yansıyan bu cümle de Karloman ile Pepin arasında Karl’ın uygun gördüğünden farklı bir paylaşım yapıldığını göstermektedir. Bu bulgular ışığında Griponus’un da Karl’ın paylaşımında bulunduğu düşüncesi ağır basmaktadır. Ancak Karl’ın öngördüğünün aksine Griponus

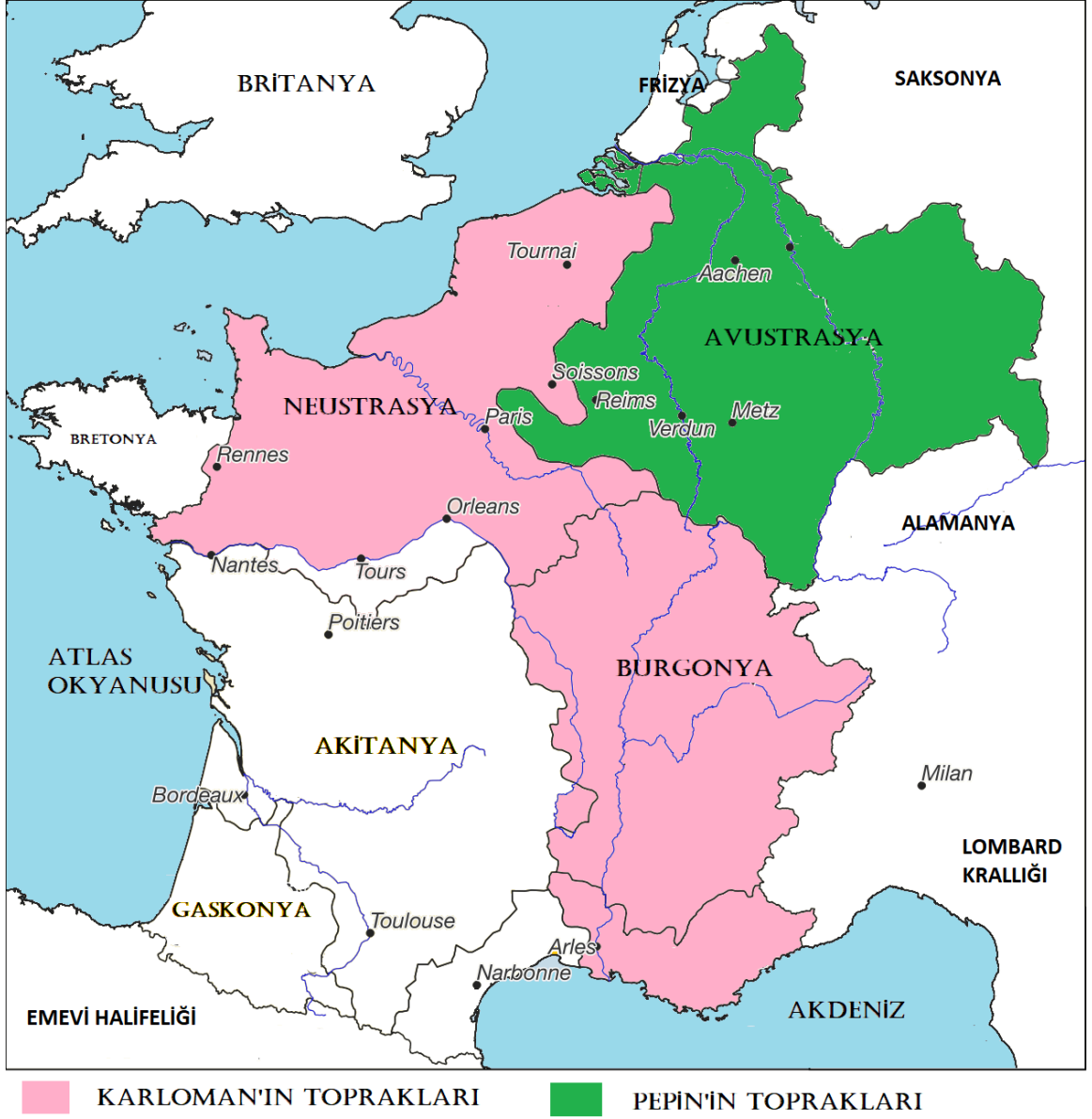
²⁹⁵ *The Letters of Saint Boniface*, Ed. Austin P. Evans, Mektup 48, Çev. Ephraim Emerton, (New York: Columbia University Press, 1940), 76. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae Merovingici et Karolini Aevi*, Mektup 48, MGH Epistolarum Tomus III, (Berlin, 1892), 296-297. Willibald, “The Life of St.Boniface,” *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, Çev. C. H. Talbot, (New York: Sheed and Ward, 1954), 97. *Vitae Sancti Bonifatii Archiepiscopi Moguntini*, Ed. Wilhelmus Levison, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 41-42.

²⁹⁶ Mektupta herhangi bir unvanın kullanılmaması Karl’ın bu esnada hayatta olduğunu düşündürmektedir. Nitekim Karl’ın ölümünden kısa süre sonra Griponus’un hapsedilmiş olması bu ihtimali güçlendirmektedir.

²⁹⁷ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 37-38. *Annales regni Francorum*, 3-4.

²⁹⁸ *Frank Kraliyet Yıllığı*’nın bu yıla ait kayıtlarını kaleme alırken Lorsch Yıllığı’nı temel aldığı düşünülmektedir. Bu yılda da “*Karloman ve Pepin isyan eden Hunald’ı ezdiler ve krallığı kendi aralarında paylaştılar.*” şeklinde bir kayıt mevcuttur. Burada Akitanya’nın paylaşılması gibi bir durum söz konusu değildir. Frank yıllıklarında Akitanya’dan Krallık olarak bahsedilmez. Bu nedenle “Krallık” ifadesi ile kastedilen bölge Frankia’dır. Ayrıntılı bilgi için; “*Annales Laurissenses*,” *MGH SS Tomus I*, MGH, (Hannover: Hahn, 1826), 112-123.

kendini Neufchâteau’da esir olarak bulmuştur. Pepin ile Karloman ise Merovenj Krallığı’nın yönetimini kendi aralarında paylaşmıştır.²⁹⁹

Griponus'un hapsedilmesine giden süreçte Pepin ve Karloman'ın Saray Nazırlığı'nı tehdit eden diğer bir kişi kuzenleri Theodaldus'dur. (ö.741) Karl'ın kardeşi Grimoaldus'un (ö.714) oğlu olan Theodaldus babasının ölümünün ardından kısa süreliğine Saray Nazırlığı da yapmıştır. Bu olaylar esnasında en büyük destekçisi

²⁹⁹ *The Annals of Hildesheim*, Çev. Bethany Hope Allen, Yüksek Lisans Tezi, (New Hampshire Üniversitesi, 2007), 43-44. *Annales Hildesheimenses*, MGH, (Hannover: Hahn, 1878), 10. "Frankish Annals," *Chronicles*, 37. *Annales regni Francorum*, 3. *Chronicle of Fredegar*, 97-98. "Fredagarii," *Fredegarii*, 179-180. *History and politics in late Carolingian and Ottonian Europe: The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, Çev. Simon Mclean, (Manchester and New York: Manchester University Press, 2009), 121. Reginonis Abbatis Prumiensis, *Chronicon*, MGH, (Hannover: Hahn, 1890), 40. "Chronicon Moissiacense," *MGH Scriptorum Tomus I*, (Hannover: Hahn, 1826), 292.

Büyükannesi Plectrude olmuştur. Theodaldus, babası Grimoaldus öldüğü sıralarda yaklaşık 6 yaşında bir çocuktur. Geçen süre içerisinde bir şekilde hayatta kalmış ve Karl'ın vefat ettiği esnada Pepin ve Karloman'ın makamını tehdit eden bir varis olarak öne çıkmıştır. Pepin ve Karloman tarafından hoş karşılanmamış olacak ki *Lorsch Yıllığı*, *Nazariani Yıllığı* ve *Alaman Yıllığı*: “Karl öldü ve Theodaldus öldürüldü”³⁰⁰ ifadesiyle Theodaldus'un bir cinayete kurban gittiğini aktarmaktadırlar.³⁰¹ Yaşanan bu olayla ilgili kaynaklarda bir hayli az bilgi bulunmaktadır. Theodaldus'un 714 yılının ardından nasıl bir hayat geçirdiği bilinmemektedir. Buna rağmen Theodaldus'un 27 yıl boyunca Karl'ın bilgisi olmadan hayatta kalmış olma ihtimali gerçekçi gözükmemektedir. Zira Karl gibi otoriter bir karakterin, makamı için ciddi bir tehlike oluşturacak Theodaldus'un Frankia'da barınmasına izin vermesi beklenemezdi.³⁰² Bu durum iki ihtimalin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Buna göre Theodaldus ya Frankia'da Karl'ın gözetiminde hapsedilmiş ya da Frankia dışında saklanmıştır. Fakat Theodaldus'un, Karl'ın ölümünü takiben kısa sürede bulunması yerinin bilindiği kanaatini arttırarak Frankia dışında saklanmış olma ihtimaline gölge düşürmektedir. Theodaldus, Pepin ve Karloman'ın idareyi devraldıktan hemen sonra hayatını kaybetmiştir. Buradan yola çıkarak Theodaldus'un 714 yılından itibaren hapsedilmiş olduğu³⁰³ ve Karl'ın vefatının ardından öldürüldüğü söylenebilir. Dolayısıyla Pepin ve Karloman tarafından öldürtüldüğü konusunda ciddi şüpheler oluşmuştur. Gripponus'u paylaşımın dışına ittiği göz önüne alındığında Pepin ve Karloman'ın Theodaldus'u öldürttüğü ihtimali güçlenmektedir. Theodaldus'un uzun süredir yönetimden uzak bir hayat yaşadığı düşünülürse bu ölümün

³⁰⁰ " Laurissenses," *MGH SS Tomus I*, 26. "Annales Nazariani," *MGH SS Tomus I*, 27. "Annales Alamannici" *MGH SS Tomus I*, 26.

³⁰¹ *Eski Metz Yıllığı*, 714 yılı içerisinde Karl'dan kaçtıktan sonra hayatına son verdiğine dair bir bilgi aktarmaktadır. Fakat olay esnasında 6 yaşında olan Theodaldus'un böyle bir eyleme girişmesi muhtemel değildir. Nitekim Roger Collins yaptığı araştırma sonucu 723 yılında Theodaldus'un hayatta olduğuna dair kayıtlar bulmuştur. Ayrıca Frankia'da VII.yüzyıl içinde yaşanan olaylarda birçok kişinin ya suikast ile öldürüldüğü ya da hapsedildiği göze çarpmaktadır. Bu nedenle 6 yaşında bir çocuğun intihar etmesinin mantıksız olmasının yanısıra öldürülmüş olma ihtimali hapsedilmiş olma ihtimaline göre daha azdır. Bu bilgiler ışığında ve Theodaldus'un yaşı göz önüne alınarak *Eski Metz Yıllığı* 'nda yer alan bilginin yanlış bir bilgi olduğu söylenebilir. Günümüz araştırmaları Theodaldus'un 741 yılında öldürüldüğü kaydını da dikkate alarak *Eski Metz Yıllığı*'nın kaydında hata yapıldığını kabul etmektedir. Ayrıtlı bilgi için; *Priores "Late Merovingian"*, Ed. Fouracre & Gerberding, 365. *Priores*, Ed. Simson, 20. " Laurissenses," *MGH SS Tomus I*, 26. "Nazariani," *MGH SS Tomus I*, 27. "Alamannici" *MGH SS Tomus I*, 26.

³⁰² Fouracre, *Martel*, 160-167. Marios Costambeys & Matthew Innes & Sean Mclean, *The Carolingian World*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 51-52. Roger Collins, "Deception and misrepresentation in early eighth century Frankish historiography: two case studies," *Karl Martell in seiner Zeit*. (Sigmaringen 1994): 227-247.

³⁰³ Muhtemelen bir manastırda.

neden muhalif soylular cephesinde ses getirmedeği ve ayrıca neden kaynaklarda pek yer etmediği de anlaşılmış olur.

Griponus'un isyanı ve Theodaldus'un öldürülmesi, Pepin ve Karloman'ın Saray Nazırlığı'ndaki otoritelerini sağlamaya yönelik hareketlerdir. Yönetimdeki değişiklik ve Pepin ile Karloman'ın karşılıkları soylular cephesinde de cevap bulmuştur. 741 yılını takip eden iki yıllık süreçte kaynaklar önce Akitanya Dükü Hunaldus'un (ö.756) sonrasında Alamanya Dükü Theudebaldus'un (ö.746?) ve en son olarak Bavyera Dükü Odilonus'un³⁰⁴ (ö.748) isyan ettiğini belirtmektedir. *Prüm'lü Regino'nun Kroniği*, *Eski Metz Yıllığı* ve *Fredegar Kroniği* bu isyanların ekonomik nedenler ile başladığını vurgulamaktadır.³⁰⁵ Zaten isyan eden düklerin idareyi ele geçirmek gibi bir girişimleri de olmamıştır. Ancak bu isyanları tetikleyen faktör olarak Griponus'un hapsedilişinden sonra Pepin ile Karloman'ın idareyi devralmaları öne çıkmaktadır. Çünkü yeni idareciler ve Griponus'un hapsedilmesi bu dükler tarafından zayıflık olarak algılanmıştır. Dolayısıyla dükler isyan etmek konusunda cesaretlenmiştir.³⁰⁶ İsyanlara rağmen Pepin Ailesi'nin yaklaşık otuz yıl içinde geçirdiği değişim Pepin ve Karloman'ın yönetiminin ilk yıllarında açıkça gözlemlenebilmektedir. Zira Karl, 714-718 yılları arasında Saray Nazırlığı makamı için savaşırken rakipleri Frankia'nın önde gelen soylu aileleriydi.³⁰⁷ Pepin ve Karloman'ın mücadelesi ise Pepin Ailesi'nin süreç içerisinde ülke içinde ne derece bir kuvvete eriştiğini göstermektedir. Pepin Ailesi'nin Frankia'daki konumu Karl'ın döneminin ardından karşı konulamaz bir seviyeye evrilmiştir. Başlarında bir kral olmadan Saray Nazırı olan iki kardeş, bulundukları makam açısından aile dışından bir rakip ile karşılaşmamışlardır. Hatta onların bu makamda olmasını istemeyen soylular ülke yönetiminde yeniden söz olabilmek adına küçük kardeş Griponus'u desteklemişlerdir. Pepin Ailesi artık Frankia'nın hükümdarı gibi hareket etmekte ve ülkenin aristokrat

³⁰⁴ Bavyera Dükü Odilo, Griponus'un dayısı ve onun isyanına en ciddi destek veren isimlerden biriydi. Alamanya Dükü Theudebaldus ise Merovenj Kraliyet Ailesi ile akrabadır. İsyan etmesinde bu kan bağı bir araç olarak kullanmıştır. Ayrıntılı bilgi için; *Chronicle of Fredegar*, 99-100. "Fredagarii," *Fredegarii*, 180-181. Léon Levillain, "Les Nibelungen historiques et leurs alliances de famille (Suite et fin.)," *Annales du Midi : revue archéologique, historique et philologique de la France méridionale*, Tome 50, (1938): 5-66

³⁰⁵ *Chronicle of Fredegar*, 98-100. "Fredagarii," *Fredegarii*, 180-181. *Chronicle of Regino*, 121 Reginonis, *Chronicon*, 40-41. . Priores, Ed. Simson, 32-34.

³⁰⁶ "Frankish Annals," *Chronicles*, 37-38. *Annales regni Francorum*, 3-4. *Chronicle of Fredegar*, 98-100. "Fredagarii," *Fredegarii*, 180-181. *Chronicle of Regino*, 121 Reginonis, *Chronicon*, 40-41. Roger Collins, *Early Medieval Europe(300-1000)*, (McMillan Publishing 1991), 253-255.

³⁰⁷ Karl'ın Saray Nazırlığı'na gelme süreci ve Frankia'da hâkim olmak için verdiği mücadele ile ilgili ayrıntılı bilgi için; Fouracre, *Martel*, 57-75. Stuart Airlie, *Power and Its Problems in Carolingian Europe*, (Londra & New York: Routledge, 2012), 113-114. Rudolf Schieffer, *Die Karolinger*, (Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag, 2006), 50-52.

kesimi de buna uyum sağlamaktadır. Bunun oluşmasındaki en önemli etken de Karl'ın Saray Nazırlığı süresince izlediği otoriter yönetim politikalarıdır. Yönetimi boyunca Karl'ın en büyük uğraşlarından biri Frankia'daki iç muhalefeti yok etmek olmuştur. Karl'ın çabaları sayesinde Pepin Ailesi rakipsiz bir konuma erişmiştir. Çünkü Pepin Ailesi'nin Frankia'daki konumunun otuz yıl öncesine kıyasla değiştiği 741 yılından sonra yaşananlar sayesinde görülmektedir.³⁰⁸

II.2 Hükümdarsız Merovenj Krallığı ve Pepin Ailesi'nin Gücü

Merovenj Krallığı'nın yönetimi 737 yılından itibaren önemli bir değişim geçirmiştir. 741 yılında Pepin ve Karloman'ın idareyi ele almasının ardından, isyanlar bu değişimin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Aynı dönemde Frankia içindeki muhalefet de gözlemlenebilir. Bu muhalefet, iki kardeşin 743 yılında yaklaşık altı yıllık bir aranın ardından III. Childericus'u Frank Krallığı tahtına çıkarmasıyla sonuçlanmıştır.³⁰⁹ Pepin ve Karloman'ın meşruiyet kaygıları belirgindir. Zira babaları Karl, 737 yılında IV. Theudericus'un (ö. 737) vefatından sonra 741 yılına kadar kral olmadan ülkeyi yönetmiştir.³¹⁰ Kardeşler de babalarının izinden giderek Frank tahtında bir kral olmadan ülkeyi yönetebileceklerini düşünmüşlerdir. Ancak kısa süre içinde bunun ne kadar zor olduğunu anlamışlardır.

Frankia'daki soylular, Pepin Ailesi'nin gücünü kabul etmiş olsalar da, Merovenj ailesinin ülkenin idaresindeki 250 yıllık geçmişi dikkate alındığında, Merovenjler hâlâ ülkede yönetici konumda görülüyordu. Son yüz yıl içinde Merovenj Kralları, genellikle Saray Nazırları'nın etkisi altında kalmışlardı. Ama VIII. yüzyılın ortalarında, Merovenj Ailesi'nin hâlâ otoritesi olduğuna dair bir inanç Frankia'da sürmekteydi. Bu nedenle, Karl 737 yılından itibaren Frankia'yı bir kral olmadan yönetmesine rağmen kendisini kral

³⁰⁸ "Frankish Annals," *Chronicles*, 37-38. *Annales regni Francorum*, 3-4. *Chronicle of Fredegar*, 98-100. "Fredagarii," *Fredagarii*, 180-181. *Chronicle of Regino*, 121. Reginonis, *Chronicon*, 40-41. Ingrid Rembold, *Conquest and Christianization*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), 9-11. Schieffer, *Karolinger*, 50-56.

³⁰⁹ Michael Frassetto, *Encyclopedia of Barbarian Europe: Society in Transformation*, (California: ABC CLIO, 2003), 118-119. *The New Cambridge Medieval History Volume 2: c.700-c.900*, Ed. Rosamund McKitterick, (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 94. *The Oxford Dictionary of the Middle Ages* 2, Ed. Robert E. Bjork, (Oxford: Oxford University Press, 2010), 653. Wood, *The Merovingian*, 290-292. *Concilium Suessionense 744. Mart. 2.,* "Concilia Aevi Karolini Tomus I Pars I, Ed. Albertus Werminghoff, MGH, (Hannover: Hahn, 1906), 33.

³¹⁰ Rosamond McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under The Carolingians 751-987*, (London & New York: Longman, 1983), 33-34. Leon Levillain, "L'avènement de la dynastie Carolingienne et les origines de l'Ere pontificale 749-757," *BEC* 94, (1933): 225-295. Constance B. Bouchard, "Childeric III and the Emperors Drogo Magnus and Pippin the Pious," *Medieval Prosopography*, Vol. 28 (2013), 1-16. Wood, *The Merovingian*, 290. Fouracre, *Martel*, 168. Riché, *The Carolingians* 51-53.

olarak tanımlayamamıştır. Yine de Karl'ın otoriter yönetimi muhalefeti bastırmış ve 741 yılına kadar ciddi bir yönetim sorunu ile karşılaşmamıştır. Halbuki Pepin ve Karloman babaları Karl'a kıyasla henüz kendilerini kanıtlayabilmiş değillerdi. Dolayısıyla iki kardeş Frankia'yı yönetirken odak noktaları öncelikle iç politika olarak öne çıkmıştır. Çıkan isyanlar durumu daha da zorlaştırmıştır. İki kardeşin, babalarından devraldıkları otoriter yönetim anlayışı, bu isyanların ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Soyluların gözünde oluşan otorite boşluğunu kapatmak adına Pepin ve Karloman, III. Childericus'u tahta çıkarmayı tercih etmişlerdir.³¹¹

Pepin ve Karloman'ın başlarında bir kral olmadan ülkeyi yönetememeleri ya da yönetmemeyi tercih etmeleri Frankia'daki hâkimiyetlerinin babaları Karl kadar güçlü olmadığını göstermektedir. Ayrıca kendilerini kral ilan etmek gibi bir hamle yapmamaları ülke içi dinamiklerin henüz bu tip bir değişime hazır olmadığına işaretler.³¹² Öyle ki ne Karl ne de oğulları dahi kendilerini kral ilan etmek gibi bir şey yapmaya cesaret edememiştir. Zira Grimoaldus'un darbe teşebbüsünün ardından yaşananlar da kardeşlerin tavrını etkilemiştir. Aile bağlarının bu derece önemli olduğu dönemde birkaç nesil önce ülke yönetimini ele geçirmeyi denemiş ve sonu ölümle bitmiş bir aile üyesinin unutulması zordur. Soyluların Merovenj Ailesi'ne duyduğu bağlılık hissiyatı Pepin Ailesi'nin elini kolunu bağlamış durumdayken Pepin ve Karloman, III. Childericus'u tahta çıkarmaya mecbur kalmışlardır. III. Childericus'un kökeni hakkındaki şüpheler de bu iddiayı desteklemektedir.³¹³ Buna rağmen 743 yılında Karloman ve Pepin tarafından tahta geçirilen III. Childericus'un hükümdar olduğu süre boyunca yönetimde herhangi bir söz hakkı yoktu. Kaynaklar onun hükümdar olduğuna dair bilgiler barındırmasına karşın babasının kim olduğuna dair net bilgi verememektedir. En net bilgi *Gesta Abbatum Fontanellensium* adlı çalışmada bulunan "...Kral Teodericus, son Merovenj Kralı Hildericus'un³¹⁴ babası..."³¹⁵ ifadesi nedeniyle genel kanı III. Childericus'un, 737 yılında hayatını kaybeden IV. Teodericus'un oğlu olduğu yönündedir. III. Childericus'un krallığın kral olmaksızın yönetildiği altı yıllık süreçte nerede olduğuna dair açık bilgilerin

³¹¹ McKitterick, *Frankish Kingdoms* 33-34. Levillain, "Carolingienne" *BEC* 94,225-295. Bouchard, "Childeric III," *Prosopography*, 1-16. Wood, *The Merovingian*, 290. Fouracre, *Martel*,168. Riché, *The Carolingians* 51-53.

³¹² Kardeşlerin aklında bu tip bir fikrin bulunduğu söylenebilir. Çünkü 751 yılında Pepin'in Frank Kralı olarak taç giymesi aniden gelişen bir olay değildir. Daha öncesinde Pepin'in Frank Kralı olmak adına bir hazırlık içinde olduğu bilinmektedir.

³¹³ Frassetto, *Encyclopedia*, 118-119. *Middle Ages* 2, Ed. Bjork, 653.

³¹⁴ Childericus kastedilmektedir. Latince kaynaklarda bu gibi farklı kullanımlar ile sıkça karşılaşılmaktadır.

³¹⁵ *Gesta Abbatum Fontanellensium*, Ed. S. Loewenfeld, MGH: SRG 28, (Hannover: Hahn, 1886), 28.

olmaması onun Merovenj soyundan olup olmadığına dair kuşkuları doğurmuştur. Ancak yetersiz bilgi ağırları III. Childericus'un, Pepin ve Karloman tarafından uydurma bir kral mı yoksa gerçekten IV. Teodericus'un oğlu mu? sorusunun cevaplanmasına engel olmaktadır.³¹⁶ Ama bilinen bir şey var ki o da III. Childericus'un tahta geçirilmesi Pepin ve Karloman'ın yararına olmuştur. Çünkü Frankia içindeki muhalefeti susturmak ve hâkimiyetlerini oturtmak için zaman kazanmışlardır.

II.3 Frank Kilisesi'nin İhyası: Karloman ve Bonifacius İttifakı

Pepin ve Karloman, Frankia'da otoritelerini sağlamlaştırmak için babalarından farklı bir yol izlemişlerdir. Karl, gücünü kaba kuvvet ve zekâ üzerine kurarken, yönetimini merkezileştirmeye odaklanmıştır. Pepin ve Karloman ise, isyanları bastırırken kaba kuvveti kullanmış olsalar da Frankia'nın tamamına yayılan bir idari sistem oluşturmak adına Papalık ile iş birliği yapmayı tercih etmişlerdir. Karl, iktidarı boyunca Papalık ile ilişkilerini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmiş, zaman zaman Papalık'ın taleplerini göz ardı etmiştir. Buna karşın, Pepin ve Karloman, 743 yılından itibaren Bonifacius aracılığıyla Frank Kilisesi'ni yeniden canlandırma yoluna gitmişlerdir. Bu reform aslında Bonifacius'un uzun zamandır arzuladığı bir değişimdi.³¹⁷ Ancak Karl hayatta iken dini konularda bir adım atamamıştı. Zira din adamları Karl'ın yönetiminde merkezi bir rol oynuyordu.³¹⁸ Karl'ın ölümünden sonra Bonifacius daha fazla hareket alanı bulmuş ve ilk iş olarak Frank Kilisesi'nin düzenlenmesi için bir sinod toplamıştır. Bu reformu hayata geçirmek için Papa Zacharias'a (ö. 752) yazdığı bir mektupta, Frank yönetimini eleştirerek şu cümleleri kurmuştur: *"Frankların ileri gelenlerine göre ne seksen yıldır bir sinod toplamışlar ne herhangi bir Başpiskopos atamışlar ya da kurmuşlar ne de herhangi bir yerde kilise hukukunu uygulamışlar."*³¹⁹ Nitekim

³¹⁶ Eugen Ewig, "Die Namengebung bei den ältesten Frankenkönigen und im merowingischen Königshaus. Mit genealogischen Tafeln und Notizen," *Francia - Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*, Band 18/1, (1991): 21-70. Theo Kölzer, "Die letzten Merowingerkönige: Rois fainéants?," *Der Dynastiewechsel von 751: Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung*, (2004): 33-60. Wood, *The Merovingian*, 349-354. Bouchard, "Childeric III," *Medieval*, 1-16. Martina Hartmann, "Pater incertus? Zu den Vätern des Gegenkönigs Chlothar IV. (717-718) und des letzten Merowingerkönigs Childeric III (743-751)," *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 58, (2002): 1-14. Wallace-Hadrill, *The Long-Haired Kings*, 237. Hammer, *From Ducatus*, 59.

³¹⁷ Karl'ın yönetiminde ne Bonifacius ne de ona bağlı misyonerler Frankia'da faaliyette bulunamamıştı. Karl yönetimi süresince Papalık'ı ve ona bağlı kişilerin yetki alanını pagan toplulukların yaşam alanıyla sınırlamıştı. Bu tavrının nedeni ise Papalık ve ona bağlı din adamlarının aksine Frankia'daki dini işleyişe kendisinin yön vermek isteyişiydi. Çünkü din adamlarının ülkenin dört bir yanına dağılmış olması doğrudan Karl'a bağlı olmaları durumunda Frankia'nın idare edilmesinde büyük avantaj sağlayan bir durumdu.

³¹⁸ İlk bölümde de vurgulandığı üzere Karl'ın atadığı savaşı rahipler adeta birer vali gibi hareket etmekteydiler.

³¹⁹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 50, 79. "S. Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 50, 299. Willibald, "Boniface," *Missionaries*, 99. *Vitae Sancti Bonifatii*, 41-42.

Bonifacius'un söylediklerinde haklılık payı vardır. 695 yılında Auxerre'de toplandığından beri hiçbir sinod düzenlenmemiştir.³²⁰ Aynı mektupta Bonifacius, Karloman'ın ondan sinod toplanması ve Frank Kilisesi'ne bir düzen getirilmesi konusunda istekte bulunduğunu Papa Zacharias'a bildirir. Bonifacius'un şikâyet içeren mektubuna karşılık Papa Zacharias mektubunda şu cevabı vermiştir: *“Büyük bir üzüntü duyduğumuzu bildirerek, evladımız Carloman'ın seni çağırdığını ve tüm kilise yönetmeliklerinin yok edildiğinden beri ilk kez sinod toplamak için seninle görüştiğini bize bildirdin. Kendisine rahip diyen ama rahiplik nedir bilmeyenlerden dolayı uzun süredir herhangi bir sinod toplanmamıştır.”*³²¹ Papa Zacharias ile Bonifacius'un aralarında mektuplaşmaları sayesinde Bonifacius'un Frank Kilisesi'nin ihya etmedilmesi sürecini nasıl gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

Karloman'ın isteği doğrultusunda 742 yılında toplanan sinod (*Concilium Germanicum*) ciddi kararlar almıştır. Her yıl sinod yapılması kararlaştırılırken Bonifacius oluşturulan yeni düzenin başına getirilmiştir. Hakkı olduğu söylenen paranın verileceği vaat edilen din adamları cinsel ilişki yaşamamaları konusunda net şekilde uyarılmıştır. Alınan kararların en önemlisi *“Tanrı'nın hizmetkârlarının savaşmak, bir ordunun mensubu olmak ya da düşmanla karşılaşmak adına da olsa herhangi bir şekilde silah kuşanmasını yasaklıyoruz.”*³²² kararıdır. Birkaç özel istisna dışında din adamlarının silah taşıması Karloman'ın kontrolünde olan bölgelerde yasaklanmıştır. Bu karar aslında Karl döneminde atanan savaşçı rahipleri hedef almıştır. Bonifacius ve Papalık, Frankia'da örgütlenme tutkusuna uzun süredir sahipti ve Karl'ın otoriter tutumu onların bu tutkusunun önündeki en büyük engeldir. Karl'ın ölümü ve yönetime gelen Karloman'ın desteği ile Papalık, Frankia'nın dört bir yanındaki din adamlarını kendi uygun gördüğü yaşam biçimine geçirmeye başlamıştır.³²³ Sıklıkla sinod toplanarak çeşitli konular görüşülmüştür. Karloman'ın dini yönelimine Pepin de ayak uydurmuştur. 743'te Estinnes'te ve 744'te Soissons'ta toplanan ve bu sinodlara Pepin de katılmıştır. Böylece

³²⁰ Pepin Ailesi'nin iktidara geliş süreci ile paralel bir şekilde Frank Kilisesi sinod toplamamaya başlamıştır. Bu sinodların hükümdarlar liderliğinde toplanıldığı düşünüldüğünde dolaylı olarak Merovenj Krallığı'nı idare eden Pepin Ailesi bu durumdan sorumlu gözükmemektedir.

³²¹ *The Letters of Saint Boniface*, 84. “S. Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, Mektup 51, 303.

³²² “Concilium in Austrasia Habitum Q.D. Germanicum,” *Concilia*, 3.

³²³ Hammer, *From Ducatus*, 59-60. “Germanicum,” *Concilia*, 3-5. J.M. Wallace-Hadrill, *The Frankish Church*, (New York: Clarendon Press, 1983), 159-161. John Michael Wallace-Hadrill, *The Barbarian West: Early Middle Ages AD 400-1000*, (New York: Harper & Row Publisher, 1962), 95-96. Wood, *The Merovingian*, 304.

sinodlarda alınan kararlar ile dini ve sosyal hayat kilise kanunlarına³²⁴ göre düzenlenmiştir.³²⁵

Devlet yönetiminde dinin yarattığı dönüşüm Frank din adamlarına gönderilen mektuplardan da izlenebilir. Örneğin; Bonifacius'un Frankia'daki ilk yıllarında Frank din adamlarına bilgi verilmesi ve Bonifacius'a yardım edilmesi Karl'ın mektubu aracılığıyla gerçekleşmiştir.³²⁶ Fakat 748 yılına gelindiğinde Bonifacius'un girişimleriyle düzenlenen sinodlar, Papalık'ın gücünü arttırmışa benzemektedir. Çünkü Papa Zacharias yolladığı mektup ile Frank Kralı'ndan ya da Saray Nazırı'ndan bahsetmeden Frank din adamlarından Bonifacius'un talimatlarına uymalarını istemiştir.³²⁷ Bu iki mektup Bonifacius'un, Karl'ın ölümünü takip eden süreçte kazandığı gücü ve Papalık'ın Frankia topraklarında artık söz sahibi olduğunu göstermektedir.

Kardeşlerin idareyi devraldıktan sonra yaşadıkları problemler ve başa çıkmak için uyguladıkları stratejiler 741 yılını takiben Merovenj Krallığı'nın yönetiminin farklı bir şekilde ilerlemesini sağlamıştır. Dolayısıyla dış politikada istenilen etkinlik kurulamamıştır. Pepin ve Karloman'ın çoğu zamanını isyankâr soylular ile pagan kavimlerle mücadeleye harcamıştır. Bu nedenle Merovenj Krallığı'nın dış politikası yalnızca Papalık'ı kapsar şekilde daralmıştır. Lombard Krallığı ve Emevi Halifeliği ile savaşların yaşanmaması Pepin ve Karloman elini güçlendirmiştir. Emevi Halifeliği sonunda yıkılmasına neden olacak bir isyan ile mücadele ettiği için³²⁸ Frankia'da toprak kazanmak gibi bir girişimde bulunamamıştır. Lombard Krallığı ise başta Papalık olmak

³²⁴ Papalık, Frankia'da sinodlar topladığı süreç içerisinde 743 ve 745 yıllarında Roma'da da sinod toplamıştır. Bu sinodların tartışma konusu, eylemleri nedeniyle heretik ilan edilen Adalbert ile Clement ve Bonifacius'un "Sahte Rahipler" olarak nitelediği, kilisenin uygun gördüğü yaşamın dışına çıkan din adamları olmuştur. Ayrıntılı bilgi için; Concilium Romanum 743., "Concilia, 8-32. Concilium Romanum 745., "Concilia, 37-44. Andrew J. Ekonomou, *Byzantine Rome and the Greek Popes: Eastern Influences on Rome and the Papacy from Gregory the Great to Zacharias, A.D. 590-752*, (Lanham: Lexington Books, 2007), 246-247. Michael Edward Moore, *A Sacred Kingdom: Bishops and The Rise Of Frankish Kingship 300-850*, (The Catholic University of America Press, 2013), 225.

³²⁵ "Concilium Sussionense 744. Mart. 2." *Concilia*, 33-36. "Concilium Liftinense. 743. Mart. 1." *Concilia*, 5-7. *A Companion to Boniface*, Ed. Michel Aaij & Shannon Godlove, (Brill, 2020), 22,204. Wood, *The Merovingian*, 304. Hadrill, *The Barbarian*, 95. Guy Halsall, *Warfare and Society in the Barbarian West 450-900*, (New York: Routledge, 2008), 75. *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 94-96. Gregory I. Halfond, *Archaeology of Frankish Church Councils AD 511-768*, (Leiden: Brill, 2010), 153-154. Moore, *A Sacred Kingdom*, 153-154. Alain Dierkens, "uperstitutions, christianisme et paganisme à la fin de l'époque mérovingienne. A propos de l'Indiculus superstitionum et paganiarum," *Magie, sorcellerie, parapsychologie*, (1984): 9-26. Francis Clark, *The "Gregorian" Dialogues and the Origins of Benedictine Monasticism*, (Leiden & Boston: Brill, 2003), 292-304.

³²⁶ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 22, 47. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 22, 270-271.

³²⁷ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 82, 150-152. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 82, 362-364.

³²⁸ Nahide Bozkurt, *Abbasiler 750-1258*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016), 24-38.

üzere odağını İtalyan Yarımadası'nda hâkimiyet kurmaya vermiştir.³²⁹ Güç odaklarının dikkatlerinin farklı noktalarda toplanması Pepin ve Karloman'ın hareket kabiliyetini arttırmıştır.³³⁰

II.3.1 Pepin ile Karloman'ın Dini Kişiliği ve Karloman'ın Manastıra Çekilmesi

Yönetimi babalarından devralmalarından sonra Pepin ve Karloman, Papalık odaklı bir politika izlemişlerdir. İktidarlarını kabul ettirme çabası bir etken olmakla birlikte aldıkları eğitimi bu yönelimde etkilidir. İki kardeş eğitim görmeleri için Karl³³¹ tarafından Aziz Denis Manastırı'na yerleştirilmişlerdir. Manastıra yerleştirilen kardeşler din adamı gibi eğitim almışlardır.³³² Nitekim küçük yaşlarda buraya girmiş olmaları ve aldıkları eğitim karakterlerini belirlemiştir. Zira Pepin ve Karloman'ın eğitim aldığı Aziz Denis Manastırı bir Benedikten manastırıdır.³³³

Benedikten anlayışında itaat merkezdedir. Benedikten manastır eğitiminde ve yaşamında sert bir hiyerarşi vardır. Aziz Benedictus, VI.yüzyılın ilk çeyreğinde yazdığı *Regula Sancti Benedicti*(Aziz Benedictus'un Kuralları³³⁴) eserinin birçok yerinde açık bir şekilde öğrencilerin itaatını beklemişlerdir. Örneğin beşinci bölümdeki itaat kısmında

³²⁹ 744 yılında Kral Liutprandus'un hayatını kaybetmesi Thomas Hodgkin, *Italy and Her Invaders: 600-744 Volume VI- Book VII The Lombard Kingdom*, (Oxford: Clarendon Press, 1895), 480-500.

³³⁰ Jacques Boussard, "L'Ouest du royaume franc aux viie et viiie siècles," *Journal des savants*, no 1, (1973): 3-27. Boussard, Ebroinus'un idari yapıya verdiği hasarın devleti idare etmeyi zorlaştırdığını vurgulamaktadır. Ona göre Karl ve Pepin'in dönemleri Merovenj Krallığı'na yeniden düzenin getirildiği zamanlardır.

³³¹ Karl'ın nerede veya ne zaman eğitim aldığına dair bir bulgu ulaşılamamaktadır. Fakat Karl'ın, babası II.Pepin'in ikinci evliliğini yaptığı Alpaida'dan olması çocukluk yıllarını etkilemiştir. Pepin'in ilk eşinden Drocus ve Grimoaldus adında iki oğlu olması Karl'ın dışlanmasına neden olmuştur. Ne Drocus'un ölümünü ne de Grimoaldus'un öldürülmesini takiben Karl'a yönetimde yer verilmemiştir. Bu durumda Karl'ın çocukluğunu babası II.Pepin'in yanında geçirmediği fikrini öne çıkarmaktadır. Nitekim Plectrude gibi güçlü bir karakterin saraydaki varlığı da bu düşünceyi desteklemektedir. Karl'ın ilerleyen yıllardaki dini ve devlet yönetimini ayıran anlayışı da dikkate alındığında Karl'ın nerede eğitim aldığı bilinmemesine rağmen bir manastırda eğitim almadığı kuvvetle muhtemeldir. Ayrıntılı bilgi için; Fouracre, *Martel*, 55-56.

³³² *The Cambridge Medieval History Volume 5: Contest of Empire and Papacy*, Ed. J.R.Tanner & C.W. Previté-Orton, Z.N. Brooke, (New York: Macmillan, 1926), 772-773. *England Before the Conquest: Studies in Primary Sources Presented to Dorothy Whitelock*, Ed. Peter Clemoes & Kathleen Hughes, (New York, Cambridge University Press, 2010), 41. *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, Ed.Frank Leslie Cross & Elizabeth A. Livingstone, (New York: Oxford University Press, 2005), 1263.

³³³ Léon Levillain, 'Études Sur L'abbaye de Saint-Denis a L'époque Mérovingienne', *Bibliothèque de l'École des chartes*, Vol. 86 (1925): 5-99., *Early Music History 5: Studies in Medieval and Early Modern Music*, Ed. Iain Fenlon, (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 188-189.

³³⁴ Eserin isminin çevirisinde yorum farklılığı olabilir. Roma İmparatorluk Latincesinde Regula kelimesini "kuralı" diye çevirmek gerekmektedir. Çoğul olması için Regulae şeklinde yazılmalıdır. Ancak orta çağ süresince gramer kurallarında değişiklikler ve esnemeler olduğu görülmüştür. Birçok metinde sonu nominativus halinde –a ile biten dişi bir kelimenin çoğul hali olarak –ae yerine –a kullanılmıştır. Buradan hareketle regula kelimesinin "kuralları" diye çevrilmesinin yanlış olmamakla birlikte birçok konuyu barındırması nedeniyle mantıklı bir çeviri olduğu söylenebilir.

öğrencinin memnuniyetsizliği aklından bile geçirmesinin Tanrı katında hoş karşılanmayacağını belirtmektedir.³³⁵ Bir başka bölümde ise cemaate kabul edilecek kişinin tüm aşamaları geçtikten sonra kabul edilmesi için tüm süreç esnasında verilen bütün emirlere itaat etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.³³⁶ Aziz Benedictus için manastır yaşamında temel kurallardan biri şudur: “*genç keşişler üstlerine tüm samimiyet ve sadakatlerini sunarak itaat etmelidir.*”³³⁷ Erken yaşlardan itibaren bir çocuğun Benedikten manastır eğitimini alması dini hiyerarşiyi hayatının merkezine yerleştirmesine neden olur. Nitekim bu durumun yansımaları Pepin ve Karloman üzerinde de görülebilir. Hükümdarlığının ilk yıllarından itibaren Papalık ve Bonifacius ile uyumlu ilişkileri Benedikten anlayışın etkisi altındadır. Bonifacius, Pepin ve Karloman’ın üstüdür. Papa Zacharias ise tüm Batı Hristiyan Dünyası’nın içerisinde en yetkin ve kıdemli kişidir. Bu nedenle Pepin ve Karloman’ın, Papa Zacharias ya da Bonifacius ile olan ilişkilerinde onlardan gelen istekleri reddetmesi kolay değildir. Babaları Karl yeri geldiğinde devletin çıkarını dinin önüne koyarken Pepin ve Karl kendilerini Hristiyanlığın birer neferi olarak görmüşlerdir.

Bunun en önemli belirtisi 747 yılında Karloman’ın manastıra çekilme kararı almasıdır.³³⁸ Benedikten eğitimi nedeniyle kendisini din adamı olarak tanımlayan Karloman bir manastıra çekilerek devlet yönetiminden uzaklaşmıştır. Elbette Karloman’ın manastıra çekilmesine tek neden dini karakteri değildi. Ancak Karloman’ın aldığı karar iki kardeşin birbirinden ne kadar da farklı olduğunu göstermiştir. Karloman’a kıyasla Pepin idareyi bırakmaya gidecek derecede dine bağlı bir karakter sergilememiştir. Toplanan sinodlar süresince de Pepin’e kıyasla Karloman daha çok öne çıkmıştır. Sinodlar sayesinde 741-747 yılları arasında devletin idaresinde öne çıkan kişinin Karloman olduğu ve Pepin’in ikinci planda kaldığı anlaşılmaktadır.³³⁹ Örneğin; 742 ve

³³⁵ “Eğer bir öğrenci istemeyerek ve homurdanarak itaat ederse, emri yerine getirmesine rağmen onun yaptıkları Tanrı katında kabul görmeyecektir. Bu niyetini dillendirmesine gerek yoktur. Kalbinden bile geçirmesi yeterlidir. Çünkü tanrı onun kalbindeki homurdanmayı görür.” Saint Benedictus Abbot of Monte Cassino, *RB 1980: The Rule of St. Benedict in Latin and English with Notes*, Çev. & Ed. Timothy Fry, (Minnesota: Liturgical Press, 1981), 189.

³³⁶ “Sonunda verilen tüm emirlere itaat ederse ve verdiği tüm sözleri yerine getirdiği görülürse, o zaman onu cemaatinize alabilirsiniz.” Benedictus, *The Rule of St. Benedict*, 269.

³³⁷ Benedictus, *The Rule of St. Benedict*, 293.

³³⁸ *Chronicle of Fredegar*, 100-101. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 181-182. *Piores*, Ed. Simson, 37-40. *Chronicle of Regino*, 122-124. Reginonis, *Chronicon*, 41-43. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 38. *Annales regni Francorum*, 6-7. *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 86, 157-159. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, Mektup 86, 368-369. *The Book of Pontiffs (Liber Pontificalis) The Ancient Biographies of First Ninety Roman Bishops to AD 715*, Çev. & Ed. Raymond Davis, (Liverpool University Press, 2010), 45-46.

³³⁹ *The Letters of Saint Boniface*, 83-111. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, 302-325. *Concilium Romanum 743.*, *Concilia*, 8-32. *Concilium Romanum 745.*, *Concilia*, 37-44. “Concilium Suessionense

743 yıllarında düzenlenen iki sinoda Pepin katılmamıştır. Bu durum sinodların Karloman'ın yönetim bölgesinde toplandığı düşünüldüğünde daha da net bir görüntü oluşturmaktadır. Açıkçası aynı eğitimleri almalarına karşın dine bağlılıkları benzer olmamıştır. Zaten bu fark Karloman'ı bir din adamına dönüştürürken Pepin'in bir devlet adamı haline getirmiştir. Buna rağmen 744 yılında Pepin'in, Soissons'ta toplanan sinoda katılması önemli bir kırılma noktasıdır. Karloman, ortaya koyduğu baskın karakter ile kardeşini de kendi yönetim anlayışını izlemeye zorlamıştır. Buradan hareketle 741-747 yılları arasındaki dönemde devlet yönetimindeki lider kişinin Karloman olduğu sonucuna varılmaktadır.

Bu aşamada Pepin ve Bonifacius arasındaki ilişki Frankia'nın kaderinde etkilidir. Zira Bonifacius'un mektupları incelendiğinde 751 yılı öncesinde Pepin ile aralarında herhangi bir mektuplaşmaya rastlanmamaktadır. Aynı dönemde Karloman ile doğrudan mektuplaşan Bonifacius, Papa Zacharias'a yolladığı bazı mektuplarında Karloman ile bizzat görüştüğünden de bahsetmektedir.³⁴⁰ Fakat tüm bu süreç esnasında Bonifacius'un Pepin ile arasında herhangi bir mektuplaşmanın gerçekleşmemiş olması ilginçtir. Hatta 747 yılında Papa Zacharias, Bonifacius'a yazdığı bir mektupta, Pepin'in kendisinden bazı dini metinler istediğini ve Pepin'e bu istediklerinin yollandığını aktarmaktadır.³⁴¹ Pepin'in, Bonifacius'u aşarak doğrudan Papa ile muhattap olması ve Bonifacius'un bu iletişimi dahi yine Papa Zacharias'tan öğrenmesi Pepin ile Bonifacius arasında ciddi bir soğukluk bulunduğunu göstermektedir. Pepin nedeni bilinmeyen bu soğukluktan dolayı kendi yönetiminden aynı babası Karl gibi Bonifacius'u uzak tutmaya çalışmaktadır.³⁴² Buna neden olarak Karl'ın belli tavsiyelerde bulunduğu ve bu tavsiyelerden birinin Bonifacius ile alakalı olduğu düşünülebilir. Çünkü Karl'ın, Bonifacius'u Frankia'dan uzak tutmasının en önemli nedenlerden biri Bonifacius'un kendisini, temsil ettiği güç nedeniyle hükümdardan üstün olduğunu düşünmesidir. Bonifacius kendisini en başta Papalık'a karşı sorumlu görüyordu. Nitekim Merovenj Krallığı'ndaki dini hayatın yozlaştığına dair inancı nedeniyle amacını gerçekleştirmek için her yolu denemiştir. Karloman ile ilişkisini ilerleterek onun dine bağlanan bir karakter geliştirmesine neden

744. Mart. 2." *Concilia*, 33-36. "Concilium Liftinense. 743. Mart. 1." *Concilia*, 5-7. Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 225-235.

³⁴⁰ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 50, 79. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 50, 299.

³⁴¹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 77, 134. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 77, 348-349.

³⁴² Fakat 744 yılında sinod kararlarını kabul etmesi bu denemesinde tam anlamıyla başarılı olamadığını gösterir.

olmuştur. Böylece Karloman'ın danışmanı haline gelmiştir.³⁴³ Yozlaştığını düşündüğü Frankia'ya istediği düzeni vermek için Karloman'ı dini anlamda manipüle eden Bonifacius'un, sonunda Karloman'ın manastıra çekilme karar almasında etken faktörlerden biri olduğu söylenebilir.

II.3.2 Karloman'ın Manastıra Çekilmesinin Altında Yatan Diğer Nedenler

Karl'ın ölümünü takiben Merovenj dış politikası kişisel ilişkiler bağlamında dört aktör etrafında şekillenmiştir: Pepin, Karloman, Bonifacius ve Papa Zacharias. 741-747 yılları arasında bu dörtlü arasındaki ilişki ağı Merovenj Krallığı'nı kendi içine kapatırken Karloman'ın tahttan çekilmesi güç dengelerini tamamen değiştirmiştir. Bu duruma dini karakterinin yanısıra karşılaştıkları zorluklar da etkili olmuş gibi gözükmektedir. Özellikle 746 yılında çıktığı Alamanya Seferi'nde yaşananlar öne çıkmaktadır. Alamanya Dükü Theudebaldus'un isyanı nedeniyle ordusuyla Alamanya'ya yönelen Karloman isyanı bastırarak Alamanya'da kontrolü sağlamıştır.³⁴⁴ Ama kaynaklara göre Karloman, isyanı bastırabilmek için sert uygulamalarda bulunmuştur. Dönem kaynakları bu sefer ile alakalı olarak birçok insanın katledildiğine dair kayıtlar aktarmaktadır. Bu konuda *Fredegarius Kroniği*: "*Karloman ordusuyla birlikte büyük bir öfke ile sadakat yeminini bozan Alamanların bölgesine girdi. İsyan edenlerin çoğu katledildi.*"³⁴⁵ şeklinde yaşananları anlatmasına rağmen ayrıntıya girmekten kaçınmaktadır. Aynı olay *Petaviani Yıllığı*'nda ise şöyle geçmektedir: "*Karloman Alamanya'ya girdi ve burada binlerce insan kılıçtan geçirildi. Keder dolu adam (Karloman) buradan Cassino dağındaki manastıra (Aziz Benedictus'un kurduğu manastır) gitti.*"³⁴⁶ *Fredegarius Kroniği*'ne paralel olarak *Petaviani Yıllığı* da binlerce kişinin Karloman'ın verdiği emirler doğrultusunda öldürüldüğünü teyit etmektedir. Ancak bu bilgiye ek olarak Karloman'ın yaşananlardan derin bir şekilde etkilendiğini ve Cassino Dağı'na Aziz Benediktus tarafından kurulan manastıra kederli bir şekilde gittiğini aktarmaktadır. Bu yıllığa göre Karloman yaşanan ölümler nedeniyle büyük pişmanlık duymuştur. Bu iki yıllığa ek olarak *Eski Metz Yıllığı*, Alamanya'da yaşananlara ilaveler yapmaktadır:

³⁴³ Heinrich Hahn, *Jahrbücher des fränkischen Reiches, 741-752*, (Berlin: Duncker und Humblot, 1863), 94-95. *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 57, 95. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 57, 313-314. *Boniface*, Ed. Aaij & Godlove, 260-262. Schussler, "Die fränkische" *Francia*, 47-112.

³⁴⁴ Gunther G. Wolf, "Das sogenannte „Blutgericht“ von Cannstatt 746" *Archiv für Diplomatik, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde* 44 (1998): 1-6. *Chronicle of Fredegar*, 100. "Fredagarii," *Fredegarii*, 180-181. *Priores*, Ed. Simson, 37.

³⁴⁵ *Chronicle of Fredegar*, 100. "Fredagarii," *Fredegarii*, 181.

³⁴⁶ "Annales Petaviani," *Scriptorum Tomus I*, Ed. Georgius Heinricus Pertz, MGH, (Hannover: Hahn, 1826), 11.

“Bu yıl Karloman, Alamanların sadakatsizliğini görünce ordusuyla ilerleyip sınırı geçti. Condistat (Canstatt) denilen yere geldi ve bir savunma meydana getirdi. Burada Frank ve Alaman ordularını karşı karşıya geldi. Ama o anda büyük bir mucize oldu. Bir ordu diğerine boyun eğdi ve mesele savaştan çözüldü. Bunun üzerine Pepin ve Karloman’a karşı Odilonus ile hareket eden Theudebaldus ve ona bağlı kabile şefleri (soylular) teslim alındı. İki taraf da birbirine hakkettiği derecede insaflı davrandı.

Aynı yıl Germenler’in önderi Karloman kardeşi Pepin’e dünyevi hayatı arkasında bırakıp kendini herşeye kadir Tanrı’nın hizmetine adamak istediğini itiraf etti.”³⁴⁷

Eski Metz Yıllığı, ölümlerden hiçbir şekilde bahsetmemektedir. Hatta yıllıkta bahsi geçen bir savaş bile yoktur. Tutuklanan soylulara ne olduğunu açıklamayarak yalnızca insaflıca davranıldığını belirtmekle yetinmektedir. Nitekim diğer kaynaklarda da bir çatışma mevzu bahis değildir. Hem *Fredegarius Kroniği* hem de *Petaviani Yıllığı* bir katliam yaşandığından bahsetmektedir. Buradan hareketle *Eski Metz Yıllığı*’nın yaşanan katliamın üstünü örtmeye çalıştığı söylenebilir. Ayrıca gerçekleşen ölümlerin bir savaş sonucu değil de bir katliam olduğu ihtimali bu kayıtlar göz önüne alındığında kuvvetlenmektedir. Bunu destekler biçimde *Frank Kraliyet Yıllığı*, *Prüm’lü Regino Kroniği* ile *Hildesheimenses Yıllığı*’nda da Alamanya Seferi’nde yaşananlara dair bilgiler yoktur. Bu üç kaynak da Canstatt’da yaşananları umursamamakta ya da örtmeye çalışmaktadır. Buna rağmen altı kaynak³⁴⁸ da Karloman’ın, yıl bitmeden Saray Nazırlığı’nı bırakarak manastıra çekilme kararı aldığını vurgulamaktadır.³⁴⁹ Aslında Canstatt’ta, Alamanya ve Bavyera bölgelerinde sık sık yaşanan isyanlara bir çözüm olacağı düşünülerek büyük bir kıyım gerçekleştirilmiştir. Karloman’ın bu kararı nasıl

³⁴⁷ *Priores*, Ed. Simson, 37.

³⁴⁸ Kaynaklar arasında ayırım yaşanmasına rağmen *Fredegarius Kroniği* ve *Petaviani Yıllığı* dışındaki kaynakların olayların yaşanması takiben 50-60 yıl içinde kaleme alınmış olması bu iki eseri daha güvenilir kılmaktadır. Zira ilk bölümde de vurgulandığı üzere IX.yüzyıl ve sonrasında yazılmış kaynaklarda manipölasyon ile sıklıkla karşılaşılıyor. *Frank Kraliyet Yıllığı* ve *Eski Metz Yıllığı*, IX.yüzyılın başında kaleme alınırken *Prüm’lü Regino’nun Kroniği*, X.yüzyılın ortalarında *Hildeimenses Yıllığı* ise XI.yüzyılın sonu XII.yüzyılın başında kaleme alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için; R. *The Encyclopedia of the Medieval Chronicle Volume One A-I*, Ed. Graeme Dunphy, (Leiden & Boston: Brill 2010,), 68,74,81. *Encyclopedia of the Medieval Chronicle Volume Two J-Z*, Ed. Graeme Dunphy, (Leiden & Boston: Brill 2010,), 1265.

³⁴⁹ *The Resources of the Past in Early Medieval Europe*, Ed. Clemens Gantner & Rosamond McKitterick & Sven Meeder, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 57-59. “Petaviani,” *Tomus I*, Ed. Pertz, 11. *Chronicle of Fredegar*, 100. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 181. *Priores*, Ed. Simson, 37. Wolf, “Canstatt 746” *Diplomatik*, 1-6. *Hildesheim*, 45. *Hildesheimenses*, 11. *Chronicle of Regino*, 121-22 *Reginonis, Chronicon*, 40-41

aldığı belirsiz olmasına karşın sert ve otoriter bir karakteri olduğu geçmiş yıllardaki askeri geçmişinden bilinmektedir. Fakat binlerce kişinin öldürülmesi Karloman için de acımasız bir karardır.³⁵⁰

Cannstatt'taki olaylara dair farklı bir bakış açısı da mevcuttur. Bu yoruma göre, Dük Theudebaldus'un, Clovis'in soyundan gelen bir prensesle evlendiği belirtilmektedir. Bu evlilik, Alamanya Dükü Theudebaldus'un Merovenj ailesi ile akrabalık bağı kurduğu anlamına gelir. Bu akrabalık bağı, dükün yönetimde hak iddia etmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca, bu bağlamda Alamanya'da sık sık patlak veren isyanların, Pepin Ailesi'nin kontrolündeki bir kral aracılığıyla yönetimi ele geçirme çabalarına dayandığı düşünülmektedir.³⁵¹ Nitekim bu çıkarım Pepin ve Karloman'ın neden III. Childericus'u tahta çıkarmaya ihtiyaç duyduklarını da açıklamaktadır. Theudebaldus ve çevresindekiler isyan nedeniyle ihanet ile suçlanmıştır. Bernard Bachrach yaşananları şöyle özetlemiştir:

“Karloman orada (Cannstatt) en az üç farklı olayda verdikleri yeminlerini tutmadıkları görülen bu adamların (Theudebaldus ve Alamanya soyluları) kaderlerinin ne olacağına karar vermek için bir mahkeme kurdu. Eski Metz Yıllığı'nın yazarı, Karloman'ın Alamanların sadakatsizliğinden (Infidelitas) ciddi derecede rahatsız olduğunun özellikle üstünde durmuştur. Ancak başka çaresi kalmayan Karloman “katı bir kalple” (esirler sonuçta Hristiyan'dı) isyancıların büyük bir çoğunluğunu idam ettirdi.”³⁵²

Karloman'ın çaresizce toplu bir katliam yaptırması yorumu yumuşak bir bakış açısidir. Ama diğer bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde Pepin Ailesi ülkenin idaresi konusundaki bir rakibini ortadan kaldırmış gibi gözükmektedir. Zira Alamanya Düklüğü gibi sıklıkla isyan eden Bavyera Dükü Odilonus ve onu isyanlarda destekleyen soylulara karşı benzer bir katliam yapılmamıştır. Alamanya'ya kıyasla çok daha fazla sorun çıkaran Bavyera, ilerleyen süreçte Gripponus'un sığındığı ve destek aldığı yer olmuştur. Yine de bu Alamanya'da yaşananların sadece sadakatsizliğin cezalandırılması ile açıklanamayacağını göstermektedir. Gerçekleştirilen mahkeme ve idamların ardından bölgenin kontrolü Theudebaldus'un hâlen hayatta olan kardeşleri bulunmasına rağmen doğrudan merkezi idareye bağlanmıştır. İki Frank soylusu da Alamanya'nın idaresiyle

³⁵⁰ Heinrich Fichtenau, *The Carolingian Empire The Age of Charlemagne*, Çev. Peter Munz, New York & Evanston: Harper & Row Publishers, 1964), 112. Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 319.

³⁵¹ Levillain, "Nibelungen," *méridionale*, 42.

³⁵² Bernard S. Bachrach, *Early Carolingian Warfare: Prelude to Empire*, (University of Pennsylvania Press, 2011), 40-41.

görevlendirilmiştir. Böylece Merovenj tahtının ele geçirilmesi hususunda Pepin Ailesi problem yaratabilecek bir rakip aileden çok kanlı bir şekilde kurtulmuştur.³⁵³

Karloman'ın tahttan çekilme kararı Alamanya'da gerçekleştirilen katliamı takip eden süreçte gerçekleşmiştir. Dolayısıyla katliamın Karloman üzerinde pişmanlık yarattığı düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Karloman'ın dini karakteri göz önünde alındığı takdirde yaşananlardan pişmanlık duymuş olması muhtemeldir. Zira hayatını kaybedenlerin de Hristiyan olması Karloman'ın duygusal olarak bir yıkım yaşaması sonucunu doğurmuş olabilir. Diğer yandan ülkenin idaresini paylaşan bir yöneticinin siyasi kariyerinin zirvesindeyken manastıra çekilmesinin nedeni yalnızca pişmanlıkla izah edilmemelidir.³⁵⁴ Karloman'ın manastıra çekildiği zamanki durumunu Gunther Wolf şu sözler ile açıklamaktadır: “*Elimizdeki siyasi-askeri duruma dair bilgiler dahilinde 745 yılında Karloman'ın idari güç açısından herhangi bir sıkıntısı kesinlikle yoktu. Ülkenin dışındaki savaşımlardan galip çıkılmıştı. Gripponus hapsedilmişti, (Gripponus'un) annesi Chelles manastırına kapatılmıştı. Benim görüşüme göre Karloman'ın makamından feragat etmesine neden olabilecek iki güç vardı: Pepin ya da kilise (Papalık).*”³⁵⁵ Wolf'un ifadeleri Pepin ile Karloman arasında bir güç mücadelesi olup olmadığı düşüncesini doğurur. Lakin böyle bir mücadele yaşandığına dair kaynaklara yansıyan bir bilgi yoktur. Hatta Pepin'in, Karloman'a baskı yaptığına ya da aralarında anlaşmazlık olduğuna dair bir gösterge dahi bulunmamaktadır. Nitekim Wolf'un da vurguladığı üzere Karloman'ın siyasi gücü zirve noktasındadır. Pepin ile mücadeleye girdiği takdirde kolay bir şekilde mağlup olmayacağı söylenebilir.³⁵⁶

Wolf'un sözlerinden yola çıkarak Karloman'ın manastıra çekilmesinde Papalık etkisini göz önüne almak gereklidir. Bonifacius'un Karloman ile yakın ilişkisi ve Papalık

³⁵³ Bachrach, *Prelude to Empire*, 40-41. “Petaviani,” *Tomus I*, Ed. Pertz, 11. *Chronicle of Fredegarii*, 100. “*Fredagarii*,” *Fredegarii*, 181. *Priores*, Ed. Simson, 37. Janet L. Nelson, *King and Emperor: A New Life of Charlemagne*, (University of California Press, 2019), 243. Jarnut, Jörg, “Studien über Herzog Odilo (736–748),” *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, vol. 85, issue JG, (1977): 273–284. Timothy Reuter, *Germany in the Early Middle Ages c. 800–1056* (Londra & New York Routledge, 1998), 58-60. Rudolf Kapff, “Der Cannstatter Gerichtstag vom Jahr 746,” *Blätter für württembergische Kirchengeschichte*, Bd. 45 (1941): 3-8. Levillain, “*Nibelungen*,” *méridionale*, 40-43. Bernard S. Bachrach, *Merovingian Military Organization, 481-751*, (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1972), 107-108. Hans J. Hummer, *Politics and Power in Early Medieval Europe Alsace and the Frankish Realm, 600-1000*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 97. Schussler, “*Die fränkische*” *Francia*, 47-112.

³⁵⁴ Gunther Wolf, “Mögliche Gründe für Karlmanns d. Ä. Resignation 747,” *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Kanonistische Abteilung*, (January, 1992): 517-531.

³⁵⁵ Wolf, “Mögliche,” *Zeitschrift*, 523.

³⁵⁶ Gunther Wolf, “Die Peripetie in des Bonifatius Wirksamkeit und die Resignation Karlmanns d.Ä. 745-747,” *Archiv für Diplomatik*, vol. 45 (1999): 1-6. Wolf, “Mögliche,” *Zeitschrift*, 517-531. Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 264-265.

düşünüldüğünde bu ihtimal ilk bakışta mantıksızdır. Ancak 743-744 yıllarından itibaren Papa Zacharias ile Bonifacius arasında bir huzursuzluk vardır. Bu durum Bonifacius'un yükselen şöhreti, artan etki alanı ve gücü ile alakalıdır. Papalık seçimleri ise huzursuzluğun temelinde yatan nedendir. Doğu Roma İmparatoru'nun Papaların seçilmesindeki rolü VII. yüzyılın ortalarından beri giderek yalnızca sembolik hale gelmişti. Papalık'ın, Doğu Roma İmparatorluğu ile makamın bağlılığı açısından ilişkisi ise 720'li yıllardan beri kötüye gitmekteydi. Bu süreçte hem Bonifacius hem de Papa Zacharias, Merovenj Krallığı ve Pepin Ailesi'nin artan gücü karşısında ilerleyen yıllarda Papalık seçimlerinde karar merciinin değişeceğini fark etmiştir. Çünkü Bonifacius'un Doğu Roma İmparatorluğu'na karşıt tavrı Papa Zacharias'ın düşüncelerine terstir.³⁵⁷ Ekonomou, Zacharias'ın Bonifacius ile ters düşmesine neden olan Doğu Roma İmparatorluğu sadakatini şu cümlelerle anlatmaktadır:

*“Kendisinden önceki birçok Roma Başpiskoposu (Papa) gibi Zacharias da kendisini Imperium Romanum Christianum'a (Hristiyan Roma İmparatorluğu) sadık bir hizmetkar ve Konstantinopolis'te tahtta oturan İmparator'un itaatkâr bir tebaası olarak görüyordu. Sonuçta İmparatorluk, Cennetin Krallığı'nın yeryüzündeki bir yansımasıydı... İmparator ise Tanrı'nın yeryüzündeki seçilmiş temsilcisiydi... İmparator'u eleştirmek kutsal bir şeye yapılmış hürmetsizlikti. İyi ya da kötü olması fark etmeksizin ona itaat etmemek, onun için dua etmemek akla gelmez bir hakaretti.”*³⁵⁸

Ekonomou'ya göre Zacharias selefleri II.Gregorius ve III.Gregorius'un, Doğu Roma İmparatoru ile girdiği mücadele nedeniyle düştükleri zor durumu görmüş ve farklı bir tavır takınmıştır.³⁵⁹ Zacharias, seleflerinden farklı olarak Doğu Roma İmparatorluğu ile iyi ilişkiler kurmaya çalışan bir politika izliyordu. Lombard baskısı ise Zacharias'ın baş etmesi gereken en ciddi problemdi. Bu konuda da Doğu Roma İmparatoru'nun desteğine güveniyordu. Öyle ki Judith Herrin, Zacharias'ın Lombard Krallığı ile olan mücadelesinde Doğu Roma İmparatorluğu'nun etkisini şu cümlelerle açıklamıştır: *“Sonucunda Liutprandus, Ravenna çevresindeki bazı bölgelerden ve Cesena'nın üçte*

³⁵⁷ Bilindiği üzere Papa Zacharias, Grek Papalar dönemi olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatorları'nın Papalık makamına oturacak kişiye onay verdiği sürecin son Papası olmuştur. Zacharias'ın vefatı ile Karolenj Krallığı, Papalık seçimlerinde etkin güç olmuşlardır. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Andrew J. Ekonomou, *Byzantine Rome and the Greek Popes: Eastern Influences on Rome and the Papacy from Gregory the Great to Zacharias, A.D. 590-752*, (Plymouth: Lexington Books, 2007).

³⁵⁸ Ekonomou, *the Greek Popes*, 300.

³⁵⁹ Ekonomou, *the Greek Popes*, 300-302.

ikisinden vazgeçmeye razı oldu. Ama kalan üçte biri elçiler Konstantinopolis'ten dönene kadar onda kalacaktı.”³⁶⁰ Zacharias idaresinde Papalık, Lombard Krallığı'nın baskılarına karşı elinden gelen mücadeleyi göstermiştir. Kaybedilen bölgelerin belli bir kısmını yoğun çabaları sayesinde geri almayı başarmıştır. Buna karşın bir noktadan sonra Doğu Roma İmparatoru'nun himayesine ihtiyaç duymuştur. Papa Zacharias'tan önce onun makamında bulunmuş olan II.Gregorius ve III.Gregorius da Lombard Krallığı'nın saldırılarına maruz kalmışlardı. Bu dönemde Doğu Roma İmparatoru'nun desteği istenmemiştir. Papalık'ın askeri gücü ve destekçisi Merovenj Krallığı olmuştur.³⁶¹ Ancak Zacharias döneminde Papalık'ın Merovenj Krallığı'na 751 yılına kadar soğuk bir yaklaşım izlemiştir. Nitekim Doğu Roma İmparatorluğu ile yakın ilişkisi Lombard Krallığı'nın Ravenna'yı ele geçirmesine zemin hazırlamıştır. İmparator V.Constantinus (ö.775), Papalık'ın ihtiyacı olan askeri gücü Kuzey İtalya'ya nakledememiştir. Bundan dolayı Ravenna savunulamamış ve kaybedilmiştir.³⁶² Yani Zacharias'ın politik tercihleri ve Doğu Roma İmparatorluğu ile uzlaşmaya çalışması Papalık'ı, Lombard tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır.

Dindar karakteri Zacharias'ın uzlaşmacı tavrının temel nedeniydi. Göreve başlamasını takiben Zacharias'ın bu düşünceleri farklı bir yönetim izleyeceğini gösterdi. Peter Llewellyn, Zacharias'ın görevinin ilk yıllarını şöyle aktarmaktadır:

*“Diyakoz Zacharias, Gregorius'un vefat ettiği gün seçildi. Hem bir hukukçu hem de Roma'nın benimsediği stratejik öncü rolün bir takipçisiydi. Bu sayede İmparator ve Kral'ın onayını alarak kısa sürede iki taraf arasında Roma'nın güvenli bir yere sahip olmasını sağladı. Zacharias, iletişimin yeniden kurulması amacıyla Constantinus'a seçimi ile alakalı yasal belgeyi ve sadakat bildirisini yollayınca yeni bir sayfa açıldı. Zira İmparatorluk ve Papalık arasında “defensores” görevinden bu yana on yıldır bir irtibat kurulmamıştı.”*³⁶³

³⁶⁰ Judith Herrin, *Ravenna: Capital of Empire, Crucible of Europe*, (Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2020), 338.

³⁶¹“Zacharias,” *The Lives Of Eighth-Century Popes (Liber Pontificalis)*, Çev. Raymond Davis, (Liverpool University Press 1995), 29-49. Herrin, *Ravenna*, 326-341. Ekonomou, *the Greek Popes*, 218, 244-250. Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Çev. Prof. Dr. Fikret İşıltan, (Ankara: TTK, 2019), 153-155. Jan T. Hallenbeck, *The Frankish Monarchy and The Papacy, 750-774: A Study Of The Frankish -Papal Alliance in The Eighth Century*, Doktora Tezi, (New York University, 1966), 24-25.

³⁶² Hallenbeck, *The Frankish Monarchy*, 24-25. Herrin, *Ravenna*, 333-340. “Zacharias,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 46-47. Ekonomou, *the Greek Popes*, 300-302.

³⁶³ Peter Llewellyn, “The Popes and the Constitution in the Eighth Century,” *The English Historical Review*, Vol. 101, No. 398 (Ocak 1986): 57.

Llewellyn'in de vurguladığı üzere Zacharias, Papalık'ı bir denge politikası uyarınca idare etmeye başlamıştır. Bu hareketi Bonifacius gibi Doğu Roma İmparatorluğu'na karşı tavır alan kişilerle problem yaşamasına sebebiyet vermiştir. Bonifacius'un bulunduğu statü ve Papa Zacharias için barındırdığı tehdit ikiliyi karşı karşıya getirmiştir. Buna rağmen bu tehdidin, dolaylı olduğu unutulmamalıdır. Bonifacius ve fikirleri Doğu Roma İmparatorluğu'ndan kopuk Batı Hristiyanlığını savunduğu için Zacharias ile çatışmaktaydı. Papa Zacharias için Karloman'ın desteği olduğu müddetçe Bonifacius ile mücadele etmek kolay bir şey değildi. Doğu Roma İmparatoru'nun desteği ise binlerce kilometre uzaktaydı. Lombard Krallığı'nın Kuzey İtalya'da ele geçirdiği üstünlük Ravenna Ekzarklığı'nın gücünü tüketmişti. Bundan dolayı Doğu Roma İmparatorluğu'nun desteği sembolik olmaktan öteye geçemezdi. Bu durum Zacharias'ı, Papalık'ın Bonifacius ve eylemlerine verdiği desteği çekmeye zorlamıştır.³⁶⁴

Zacharias'ın hedefine ulaşabilmesi için Bonifacius'un yalnızlaştırılması gerekmektedir. Zira Karloman'ın desteği Zacharias adına en ciddi problemdi. İdareyi ele aldığından beri Karloman'ın her kararında Bonifacius adeta bir danışman gibi hareket etmekteydi. Bu nedenle Zacharias'ın, Karloman'ı manastıra çekilmeye ikna ederek Bonifacius'un en önemli dayanak noktasını yok ettiği söylenebilir.³⁶⁵ Aynı anda Pepin ile kurduğu iyi ilişkiler sayesinde Papalık'a avantajlı bir siyasi konum kazandırmıştır. Buna rağmen Papa Zacharias, Papalık yaptığı dönemde 747 yılına kadar Franklar ile mesafeli bir ilişki yürütmüştür. Selefleri II.Gregorius ve III.Gregorius'un aksine Zacharias döneminde Merovenj Krallığı'nın Saray Nazırı ile etkileşim minimumda tutulmuştur. 744 yılında Pepin'in yapılacak kiliselere yollanacak *pallium* ve yapılacak atamalar konusunda Zacharias'a bir mektup yollamıştır.³⁶⁶ Zacharias ile Bonifacius arasındaki mektuplaşma sayesinde bu mektubun varlığı bilinmektedir. Ancak günümüze ulaşmamıştır. Bu mektubun ardından Zacharias ile Pepin arasındaki ilk doğrudan iletişim 747 yılında gerçekleşmiştir. Bu mektupta Papa Zacharias ile Başrahip ve Piskopos atamaları konusunda fikir alışverişi yapılmıştır.³⁶⁷ Nitekim Bonifacius'a yazdığı mektupta da

³⁶⁴ Llewellyn, "Popes," *English*, 42-67. Wolf, "Mögliche," *Zeitschrift*, 517-531. "Zacharias," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 46-47. Ekonomou, *the Greek Popes*, 300-302. Herrin, *Ravenna*, 326-341. Hallenbeck, *The Frankish Monarchy*, 24-25.

³⁶⁵ Wolf, "Mögliche," *Zeitschrift*, 517-531.

³⁶⁶ "Adı son zikredilen kişi bize eden senin mektubunu ve Pepin ve Karloman'ın mektuplarını getirdi. Bu mektuplarda yukarıda adı geçen üç büyük şehre *pallium* yollanması tavsiye ediliyordu ve biz de Mesih'in Kilisesi'nin iyiliği ve birliği adına öyle yaptık." *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 58, 97. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 58, 315.

³⁶⁷ "Codex Carolinus," *Epistolae Merowingici et Karolini Aevi*, Tomus I, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1892), 479-487.

aralarındaki bu iletişimden bahsetmiştir: “*Frank halkının Saray Nazırı, en soylu ve sevgili (III.) Pepin, adamlarından biri olan dini bütün rahip Ardobanius (ö.?) aracılığıyla bizden bir istekte bulunduğu bilgine olsun.*”³⁶⁸ Bonifacius’un aracılığı yok sayılarak Pepin tarafından doğrudan Papa Zacharias ile iletişim kurulduğu, iki ayrı mektuptan elde edilen veriler sayesinde anlaşılmaktadır. Mektubun konusu görüldüğü üzere bir hayli ilgi çekicidir. Zira Pepin’in Frankia’daki din adamlarının ataması konusunda Papa Zacharias ile istişare etmesi daha önce hiç gerçekleşmemiş bir durumdur. 747 yılına kadar geçen süreçte Bonifacius, Pepin’in yönetim bölgesi olan Neustrasya ve Burgonya topraklarında söz sahibi olamamıştı. Çalışmanın önceki kısımlarında da vurgulandığı üzere Bonifacius ve Pepin arasındaki soğukluk bunun temel nedeniydi. Buna rağmen Pepin, din adamlarının atamaları konusunda Papa Zacharias ile fikir alışverişinde bulunmaya ihtiyaç duymamıştı. İkili arasında aniden gelişen bu yakınlığın Karloman’ın manastıra çekilmesi ile aynı zamanlara gelmesini tesadüfle açıklamak naif bir yaklaşım olur. Bu nedenle Karloman’ın tahtı bırakmasında Papalık ve Papa Zacharias’ın rolünün olması kuvvetli bir ihtimal olarak öne çıkmaktadır. Papa Zacharias’ın, Karloman’ı manastıra çekilmesi konusunda asıl ikna eden kişi olduğu da düşünülmektedir.³⁶⁹

Karloman’ın karakteri nedeniyle kendini dine adanması beklenmedik bir hareket değildir. Lakin Alamanya Seferi’nde yaşananları temel neden olarak almak mantıksızdır. Tetikleyici bir neden olmasına karşın Karloman’ın inzivaya çekilme niyetinin olduğunu gösteren hiçbir ibare yoktu. Karloman’ın manastıra çekilmesinin aniden yaşandığı da kaynaklar incelendiğinde görülmektedir. Bu durum Papa Zacharias’ın dışında Karloman’ın bu kararı almasında Pepin’in de öne çıkmasına neden olur. Zira Karloman’ın aldığı bu karardan en büyük yararı Pepin’in kendisi sağlamıştır. Karloman’a, manastıra çekilme süreci boyunca Pepin’in destek olduğu kaynaklarda vurgulanmıştır. Ancak kaynaklar Karloman manastıra kapandıktan sonra genellikle Pepin dışında bir isimden bahsetmemiştir. Karloman, Avustrasya’nın idaresini Pepin’e değil oğlu Drocus’a (ö.?) bırakmıştır. Drocus’un idareyi babasından aldığına dair nadir kayıtlardan biri *Fredegarius*

³⁶⁸ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 77, 134. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, Mektup 77, 348-349. Pepin ile Papa Zacharias arasındaki bu mektuplaşmaya çalışmanın önceki kısımlarında da değinilmişti.

³⁶⁹ Rosamond McKitterick, “The Illusion of Royal Power in the Carolingian Annals,” *The English Historical Review*, Vol. 115, No. 460, (Feb., 2000): 1- 20. Fouracre, *Martel*, 170. Matthias Becher, “Drogo und die Königserhebung Pippins,” *Frühmittelalterliche Studien*, Band 23, (1989): 131-153. John Seville Higgins, “The Ultramontanism of Saint Boniface,” *Church History*, Vol. 2, No. 4 (Aralık, 1933): 197-210. *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 77, 134. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, Mektup 77, 348-349.

*Kroniği'nde şu şekilde geçmektedir: “Dine adanmış bir hayat için yanıp tutuşan Karloman, görevini oğlu Drocus ile kardeşi Pepin’e devretti ve keşiş olmak için Kutsal Havariler Petrus ve Paulus’un eşiği Roma’ya gitti. Bu devir Pepin’in yönetimini güçlendirdi.”*³⁷⁰ Bu kayıтта dikkat çeken nokta Drocus ile Pepin’in de adının geçmesidir. Karloman, Avustrasya’nın idaresini Drocus’a bırakmasına rağmen Pepin’in adı da Drocus’la birlikte anılmaktadır. Bu Pepin’in Drocus’un hamisi olduğu anlamına gelmektedir. Buradan hareketle Pepin’in, 747 yılını takiben Merovenj Krallığı’nın tamamında gücü elinde bulunduran kişi olduğu söylenebilir. Ayrıca Aziz Bonifacius’un mektuplarına yansıyan bir ifade de Drocus’un Avustrasya olarak da bilinen doğu bölgelerinin idaresini babası Karloman’dan devralmaktadır: “Başrahibimizin (Bonifacius) batı bölgelerinin idarecisinin ya da Karloman’ın oğlunun (Drocus) sinoduna katılıp katılmadığını öğrenmeliyiz.”³⁷¹ Bu mektup her ne kadar ismi doğrudan zikredilmese de Drocus’un, Avustrasya’nın yöneticisi olduğunu gösteren bir diğer kaynaktır. Bu iki kaynağın aktardıkları dışında Drocus ve onun Avustrasya Saray Nazırlığı hakkındaki bilgiler oldukça sınırlıdır. Kaynakların ısrarla Pepin’in icraatlarından bahsetmesi de Karloman’ın manastıra çekilmesinin ardından asıl gücün Pepin’e geçtiğini göstergesidir.³⁷²

Pepin’in kaynaklardaki yansıtılış şekli Merovenj Krallığı’nın idaresi konusunda birçok şey anlatmaktadır. Öncelikle Karloman’ın manastıra çekilmesi nedeniyle Pepin’in ciddi derecede güç kazandığı anlaşılmaktadır. Karloman’ın, aldığı kararın ardından makamının ve elinde bulundurduğu gücün oğlu Drocus’a geçeceğini düşündüğü varsayılabilir.³⁷³ Ancak bu kararı takiben yaşananlar Drocus’un lehine olmamıştır. Kaynaklarda Drocus’un adının geçmemesi Pepin’in genişleyen otoritesi ve Drocus üzerinde kurduğu baskıyı göstermektedir. Drocus, Avustrasya’nın idaresini elinde bulundursa da Pepin’in kazandığı güç Avustrasya’yı kapsayan bir otoriteye ulaşmasına neden olmuştur. Ayrıca süreç içerisinde Pepin’in, Papa Zacharias ile olumlu gelişen bir ilişki kurması Karloman’ın, Merovenj Krallığı’nın idaresinden uzaklaştırılmasında Pepin’in de payı olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Kardeşi Karloman ile 741

³⁷⁰ *Chronicle of Fredegar*, 100-101. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 181.

³⁷¹ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 79, 142. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, Mektup 77, 356.

³⁷² Roger Collins, “Pippin III as Mayor of the Palace- The Evidence,” *Der Dynastiewechsel von 751*, Münster- Scriptorium, (2004): 75–92. *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 77-80, 134-142. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, Mektup 77-80, 348-361. *Chronicle of Fredegar*, 100-101. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 181.

³⁷³ Fouracre, *Martel*, 169-170. Costambeys, *The Carolingian World*, 55.

yılından itibaren farklı bir yönetim tarzı izleyen Pepin, mümkün olduğunca dış etkilere arındırılmış bir Saray Nazırlığı sürdürüyordu. Pepin, Karloman'ın aracılığıyla Bonifacius ve Papalık ile ilişkisini geliştirmiştir. Sinodlar düzenlenerek Frank Kilisesi'nin ihya edilmesine uğraşılan bu süreçte Merovenj Krallığı'ndaki baskın karakterin Karloman olduğu görülmüştür. Bu durum Papa Zacharias ile Pepin'in birlikte hareket ederek Karloman'ın Merovenj Krallığı'ndaki idareden uzaklaştırılması ve Bonifacius'un güçsüzleştirilmesi hususunda iş birliğine gittiği düşüncesinin öne çıkmasına neden olmaktadır.

II.4 Pepin'in İktidarı ve Gripponus'un Sonu

Karloman'ın kararını izleyen aylarda, Pepin 744 yılında Laon'lu Charibertus'un (ö. ?) kızı Bertrada (ö.783) ile evlendi ve 747'de oğlu Karl (ö. 814) dünyaya geldi. Dedesiyle aynı ismi taşıyan Karl'ın doğumu, Pepin için oldukça önemliydi.³⁷⁴ Zira artık gücünü devredebileceği bir varisi olmuştu. Pepin'in bir varisinin yani ani bir ölüm durumunda makamını ve gücünü devredecek birinin yokluğu Pepin Ailesi için büyük bir kaosa yol açabilirdi.³⁷⁵ Bu durum, Pepin'in Drocus'a karşı olan yaklaşımını da değiştirmiştir. Drocus, Pepin Ailesi'nin geleceğini temsil ediyordu. Ama Karl'ın doğumu, Drocus'un Pepin için önemini kaybetmesine neden oldu.

Pepin'in, Frankia'da üstün güç olduğunu kabul ettirebilmesi için destek toplaması gerekmektedir. Bu noktada öne çıkan ilk kesim soylulardır. Ama Pepin zaten Frank soylularının çoğunluğunun desteğine sahipti. Karloman'ın manastıra çekilmesi Pepin'i lider bir figür olarak öne çıkartmıştır. Kaynaklarda da Drocus'un, eşiti olarak değil de Pepin'in idaresinde bir yönetim sergilediği görülmektedir. Bu görevi aniden devralması ve yaşının henüz genç olması Drocus'un soylular tarafından yetersiz olarak değerlendirilmesine ve desteklenmemesine neden olmuş olabilir. Bu sayede Frankia'daki soyluların çoğunluğunun desteğine sahip olan Pepin ciddi bir güce erişmiştir.³⁷⁶ Buna rağmen Pepin'in karşıtı soyluların varlığı da elbette Frankia topraklarında ve sınırlarında varlığını sürdürüyordu. Bu nedenle oluşabilecek muhalefete karşı Pepin'in bir diğer önemli dayanağı kilisenin desteği gerekiyordu. Çünkü 747 yılını takiben yalnızca Karloman'ın değil Bonifacius'un da dönemi sona ermiştir. Zacharias'ın, büyüyen

³⁷⁴ Schussler, "Die fränkische" *Francia*, 69. Busch, *Karolinger 714-911*, 15-16.

³⁷⁵ Jean W. Sedlar, *East Central Europe in the Middle Ages, 1000-1500. Vol. 3*, (Seattle and London: University of Washington Press, 1994), 37. Fouracre, *Martel*, 171.

³⁷⁶ P.G. Eidelberg, "The coronation of Pepin as a turning point in West European History," *Kleio*, 15:1-2, (1983): 45-51. Nelson, *King*, 61-62.

otoritesine ket vurmak istediği Bonifacius'un en önemli desteği Karloman'ı manastıra çekilmeye ikna etmesi Frankia'da ciddi bir dini otorite yoksunluğu yaratmıştır. Bu olayı takiben Bonifacius'un Frank Kilisesi'nin idaresinde etkinliğinin azaldığı gerek mektupları gerek yıllıklar incelendiğinde göze çarpmaktadır. Bonifacius'un 747 yılında düzenlediği sinoda yalnızca 13 din adamının katılım sağlaması bunun göstergesidir. Daha önceki sinodlara kıyasla katılımın bu derece azalmasının nedeni elbette Karloman'dı.³⁷⁷ Ertesi yıl bu sefer Pepin bir sinod bir araya getirdi. Duria'da³⁷⁸ toplanan sinoda tüm Frankia'dan soylular ve din adamları katıldı. Sinodun başlıca tartışma konuları adaletin dağıtılması, yetim ve dullar ile ilgilenilmesi ve en önemlisi Frank Kilisesi'nin ihyası olmuştur. Pepin, böyle bir sinod düzenleyerek kendi yönetiminde Frank Kilisesi'nin nasıl idare edileceğini, Papalık ile Frank Kilisesi'nin ilişkisinin işleyişini belirlemeyi hedeflemiştir. Bu hareketi ile Pepin, Frank soylularının yanısıra Frank Kilisesi'nin de desteğini sağlamıştır.³⁷⁹ Papa Zacharias, doğrudan Bonifacius'a yazdığı uzun bir mektupta ondan sinoda katılmasını rica etmiştir. Ne var ki, Bonifacius'un bu sinoda katılıp katılmadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Papa Zacharias ve Pepin ile olan ilişkisi düşünüldüğünde Bonifacius'un sinodda bulunmadığı düşünülebilir.³⁸⁰ Bonifacius'un tavrına karşın Pepin amacına ulaşmıştır. Pepin'in Frank Kilisesi'nin düzenlenmesi konusundaki çabaları Papa Zacharias'ı da memnun etmiştir. Zira Pepin'in, Frank Kralı olmasına gidecek süreç Duria Sinodu'nun düzenlenmesini izleyen günlerde Würzburg'lu Piskopos Burchardus ve Papaz Folradus'un, Papa Zacharias'a yollanmasıyla başlamıştır.³⁸¹ Pepin, topladığı tüm desteğe rağmen sorun yaşamaktan kaçamamıştır.

Karl'ın doğumuna rastgelen bir şekilde Gripponus'un serbest bırakılması beklenmedik ve anlaşılamayan bir karar olarak kaynaklara yansımıştır. Çünkü Gripponus, Pepin ve Karloman'ın idareyi ele geçirdiği ilk yıllarda otoritelerini tehdit eden bir sorundu. *Frank Kraliyet Yıllığı*, *Hildesheim Yıllığı* ya da *Prüm'lü Regino Kroniği* gibi

³⁷⁷ Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 246. "Concilium in Francia Habitum," *Aevi*, Ed. Werminghoff, 45-50. *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 78, 136-141. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 78, 349-356. Higgins, "The Ultramontanism," *Church*, 197-210. Airlie, *Power*, 257.

³⁷⁸ Günümüzde şehrin ismi Düren olarak geçmektedir.

³⁷⁹ Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 246. *Piores*, Ed. Simson, 40-41.. Moore, *A Sacred Kingdom*, 221-222. Nelson, *King*, 61-62. Martin A. Claussen, *The Reform of the Frankish Church: Chrodegang of Metz and the Regula Canonorum in the Eighth Century*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 47. Wood, *The Merovingian*, 289. Busch, *Karolinger 714-911*, 15-16.

³⁸⁰ *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 80, 142-149. "S.Bonifatii et Lulli Epistolae," *Epistolae*, Mektup 80, 356-61. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 44-48. Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 246.

³⁸¹ *Chronicle of Regino*, 125. Reginonis, *Chronicon*, 43. Busch, *Karolinger 714-911*, 15-16.

kaynaklar aynı yıl içerisinde Gripponus'un Saksonya'ya kaçması ile ilgili bilgi verirken³⁸² *Eski Metz Yıllığı* 'nda şu şekilde geçmektedir: “Aynı yıl tüm Frankların önderi Pepin duygularına yenik düştü ve kardeşi Karloman tarafından hapsedilen Gripponus'u serbest bıraktı.”³⁸³ Bu ifade de dikkat çeken iki nokta vardır. Öncelikle Pepin'den “tüm Frankların önderi” olarak bahsedilmesidir. Drocus'un bu olaylar esnasında Avustrasya Saray Nazırı olduğu bilinmektedir. Pepin'e bu ifadenin yakıştırılması elinde bulundurduğu gücün bir göstergesidir. Diğer önemli nokta ise Pepin'in kardeşine duyduğu acıma duygusuna vurgu yapılmasıdır. Öyle ki bu yapılırken Gripponus'u hapsedenin Karloman olduğunun özellikle üstünde durulmaktadır. Aslında Karloman ve Pepin, Gripponus'u mağlup edip hapseden ikiliydi. Ayrıca Pepin'in acıma duygusunun Frankia'nın idaresinde tek başına üstünlük kurana kadar ortaya çıkmamış olması bir hayli manidardır. *Eski Metz Yıllığı*, Pepin'in bu hareketini bir abinin, ufak kardeşini bulunduğu zor durumdan kurtarması şeklinde aktarmasına karşın Gripponus'un serbest bırakılması irdelenmesi gereken bir konudur. Zira Gripponus'un kaçtığını ifade eden kaynaklar da mevcuttur. Fakat *Eski Metz Yıllığı* dışındaki kaynaklar Gripponus'un hapsedildiği yerden nasıl kurtulduğunu aslında açıklamamaktadır. Diğer tüm kaynakların ortak noktası Gripponus'un kurtulduktan sonra Saksonya'ya kaçtığını vurgulamalarıdır. Dolayısıyla bu *Eski Metz Yıllığı* 'nın verdiği bilgilere ayrı bir önem kazandırmaktadır. Bu bağlamda öncelikle Gripponus'un kaçma ihtimali olup olmadığı üzerinde durulmalıdır.³⁸⁴

Gripponus'un 741 yılında, Arden dağlarının tepesinde bir yere hapsedildiği vurgulanmalıdır. *Frank Kraliyet Yıllığı* 'nda, “Karloman, Roma'ya gidene kadar burada tutuklu kaldı.”³⁸⁵ şeklinde geçmektedir. Bu kayda göre süreç boyunca Gripponus'un kaçması mümkün olmamıştır. Adı geçen yerin Avustrasya sınırları içerisinde Pepin Ailesi'nin merkezi olarak nitelendirebileceğimiz bir bölge olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca dağlık bir bölgede, ulaşılması zor konumda tutulduğu da vurgulanmalıdır. Bu bölge Gripponus'un desteklendiği bir bölge değildir. Gripponus, Pepin Ailesi'ne karşı en büyük desteğini doğudaki Saksonya ve Bavyera gibi bölgelerden almaktadır. Haliyle bölge içinden Gripponus'a gelebilecek kurtarma teşebbüslerinin önüne geçilmiştir.

³⁸² “Frankish Annals,” *Chronicles*, 38. *Annales regni Francorum*, 4. Regino, 124. Reginonis, *Chronicon*, 43. *Hildesheim*, 45. *Hildesheimenses*, 11.

³⁸³ *Priores*, Ed. Simson, 39-40

³⁸⁴ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 38. *Annales regni Francorum*, 4. *Priores*, Ed. Simson, 39-40. Regino, 124. Reginonis, *Chronicon*, 43. *Hildesheim*, 45. *Hildesheimenses*, 11. Becher, “Pippins,” *Frühmittelalterliche*, 131-153. Wood, *The Merovingian*, 287-290.

³⁸⁵ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 37. *Annales regni Francorum*, 3.

Saksonya ve Bavyera'daki soyluların ise Avustrasya topraklarından Gripponus'u kaçırmak gibi bir eyleme kalkışması beklenmez. Çünkü onların Gripponus'u desteklemesinin sebebi Pepin ve Karloman'ın idaresini tehdit eden tek seçenek olmasıdır.³⁸⁶ Yani bu soylular tarafından Gripponus'un gerçek idareci olarak görüldüğü bir durum yoktur. Buna rağmen “*Karloman, Roma'ya gidene kadar*” diye vurgulanması dikkat çekicidir. Karloman'ın Roma'ya gidişinin ardından Drocus idareyi eline almıştır. Devir sürecinde yaşanan bir idari boşluk Gripponus için bir kaçma fırsatı yaratmış olabilir. Fakat böyle bir şey gerçekleşse dahi Gripponus'un yakalanmadan Avustrasya'yı terk edebilmesi bir hayli düşük bir ihtimaldir. Ama kaçmış olma ihtimali yoktur denemez. Günümüz çalışmaları da bu konuda kesin bir yargıya ulaşmamaktadır.

Bu şartlar dâhilinde Pepin'in, Gripponus'u serbest bıraktığı bir senaryo daha gerçekçidir. Nitekim *Eski Metz Yıllığı* da bu bilgiyi aktarmaktadır. Bu noktada şu soruyu sormak gereklidir: Pepin'i, Gripponus'u serbest bırakmaya iten nedir? Pepin, Gripponus'un süregelen varlığının Frankia'da içindeki muhalefet için bir koz olduğunun farkındadır. Gripponus'un idamı gibi bir hareket ülke içinde infial yaratabilirdi. Neustrasya ve Burgonya'nın Saray Nazırı olduğu için Avustrasya soylularının Gripponus'u kendilerine karşı kullanmasından korkmuş olabilir. Ancak soyluların öyle bir niyetleri olduğu düşünüldüğünde Gripponus'tan önce Drocus'u kullanarak Pepin'i makamından indirmeye çalışmaları daha mantıklı gözükmektedir. 747 yılı şartları dikkate alındığında Pepin'in Drocus'u bir tehdit olarak görmesi de gayet normaldir. Halbuki böyle bir girişimde bulunulmamıştır.³⁸⁷ Diğer yandan Drocus'un gücünü arttırmasına engel olmak için Pepin'in, Gripponus'u serbest bıraktığı düşünülebilir. Pepin'in, Gripponus'a karşı tavrı da bunu desteklemektedir.³⁸⁸ Serbest kaldıktan (ya da kaçtıktan) sonra Gripponus, Duria'da düzenlenen sinodu fırsat bilerek Saksonya'ya kaçmıştır.³⁸⁹ Bunun üzerine Pepin, 748 yılı içerisinde Saksonya ve Tübingiya yaptığı bir sefer ile Gripponus'un peşine düşmüştür. Bu sefer nedeniyle Saksonya'daki desteğini yitiren Gripponus “...ufak Sakson ordusu tarafından korunamayacağını düşünerek...”³⁹⁰

³⁸⁶ Saksonya ve Bavyera'dan alınan vergiler ve bu halkların hâlen Pagan inancını koruması kendilerini Merovenj Krallığı'na ait hissetmemesine neden olmuştur. Ayrıntılı bilgi için; Wood, *The Merovingian*, 160-164.

³⁸⁷ İlerleyen yıllarda Avustrasya soylularının Pepin'den yana tavrı koyduğu Pepin'in, kral olmasından anlaşılmaktadır.

³⁸⁸ Airlie, *Power*, 116. *Priores*, Ed. Simson, 37-40.

³⁸⁹ *Priores*, Ed. Simson, 40-41. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 38-39. *Annales regni Francorum*, 6-7. Wood, *The Merovingian*, 289.

³⁹⁰ *Priores*, Ed. Simson, 41.

Pepin'e muhalefet olan bir diğer bölge Bavyera'ya kaçmıştır. Gripponus'u destekleyen Bavyera Dükü Odilonus kısa süre önce hayatını kaybetmişti. Muhtemelen Bavyera'ya kaçma nedeni Odilonus'un ölümüydü. Çünkü Bavyera'nın idaresini babasından devralan Tassilo'yu, zor kullanarak³⁹¹ makamından indiren Gripponus, bölgenin kontrolünü ele geçirdi. Devamında Alamanya Dükü Lantfridus (ö.749) ile ittifak yaparak Frankia'nın doğusunda kendisine ait bir direniş bölgesi oluşturdu.³⁹² Gripponus ayrıca Akitanya Dükü Waiofarius (ö.768) ile iletişime geçerek Pepin'in idaresine karşı direnişine Batı Frankia'yı da dahil etmeye çalışmıştır.³⁹³ Bavyera'nın idaresini ele geçirme de ona Bavyeralı bir soylu olan Swithgerus yardımcı olurken Tassilo'nun bu süreç esnasında 7-8 yaşlarında bir çocuk olması Gripponus için bir avantaj olmuştur.³⁹⁴

Bunun üzerine Pepin, ordusu ile Bavyera'ya yöneldi. Yaptığı ittifaklar ve topladığı destek ile bir ordu meydana getiren Gripponus, Pepin'in karşısına çıktı. Fakat Pepin ve ordusuna direnememiştir.³⁹⁵ Savaşı kazanan Pepin, Gripponus ve çevresindeki destekçilerini ele geçirmiştir. Meydana gelen savaş ve sonrasında yaşananlar *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda şu şekilde dile getirilmektedir: "...yukarıda adı zikredilen kişileri yendi ve Gripponus ile Lantfridus'u yanında götürdü. Ardından Tassilo'ya Bavyera'nın Düklüğü'nü bahşetti."³⁹⁶ Eski Metz Yıllığı'nın da *Frank Kraliyet Yıllığı*'na paralel şekilde yer verdiği bu olayın ardından Pepin, beklenmedik bir karar alarak kardeşi Gripponus'u affetmiştir. Hatta affetmekle kalmayıp kardeşi Gripponus'un idaresine bir şehir ve ona bağlı 12 ufak bölge vermiştir.³⁹⁷ Bu beklenmedik hareketi ile Pepin'in amacının ne olduğunu anlamak pek kolay değildir. Zira kendisi ve Karloman'a bu kadar sorun çıkarmış olan birini önce serbest bırakmıştır. Ardından peşine düşüp onunla savaşımıştır.

³⁹¹ *Frank Kraliyet Yıllığı*, "Swithgerus" adlı birinin Gripponus'un idareyi ele geçirmesine yardımcı olduğunu söyler. Bavyera'lı bir soylu olan Swithgerus'un Gripponus'a verdiği desteğin boyutları bilinmemektedir. Buna rağmen "yukarıda adı zikredilen kişileri yendi" ifadesi Swithgerus'un savaşa dahil olduğunu düşündürmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; "Frankish Annals," *Chronicles*, 39. *Annales regni Francorum*, 6-7.

³⁹² Priores, Ed. Simson, 41. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 33. Airlie, *Power*, 98-99. Riché, *The Carolingians*, 59. Margaret Deanesly, *A History Of Early Medieval Europe 476 to 911*, (London: Methuen & Co Ltd 1969), 290-291.

³⁹³ Hallenbeck, *The Frankish Monarchy*, 62.

³⁹⁴ Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 319.

³⁹⁵ *Chronicle of Fredegar*, 101-102. "Fredagarii," *Fredegarii*, 181-182. Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 319. "Frankish Annals," *Chronicles*, 39. *Annales regni Francorum*, 6-7. *Chronicle of Fredegar*, 100-101. "Fredagarii," *Fredegarii*, 181. Fouracre, *Martel*, 172-173.

³⁹⁶ "Frankish Annals," *Chronicles*, 39. *Annales regni Francorum*, 6-7.

³⁹⁷ Boniface, Ed. Aaij & Godlove, 319. Priores, Ed. Simson, 41. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 33. Airlie, *Power*, 98-99. Riché, *The Carolingians*, 59. "Frankish Annals," *Chronicles*, 39. *Annales regni Francorum*, 6-7. Deanesly, *A History*, 290-291. Fouracre, *Martel*, 172-173. *Hildesheim*, 45. *Hildesheimenses*, 11.

Buna rağmen kardeşini yakalayan Pepin onu cezalandırmak yerine ödüllendirmeyi ve anlaşma yoluna gitmeyi tercih etmiştir. Pepin'in elinde kardeşini hapsedebilecek güç bulunmaktadır. Ama bundan açıkça uzak durmuştur. Gripponus, Neustrasya'da ufak bir bölgenin valisi olmayı değil ülkenin idaresini istediği için bu teklifi kabul etmeyerek³⁹⁸ Akitanya'ya kaçmış ve Dük Waiofarius'a sığınmıştır.

Pepin'in bağışlayıcı tavrı elbette kral olmak istemesi ile alakalıdır. Sert bir cezalandırmanın ülke içinde çıkartabileceği problemlere ek olarak acımasız bir idareci olarak damgalanmak Pepin'in zararına bir durumdur. Nitekim Gripponus'un Akitanya'ya kaçışı ile paralel şekilde 749 yılı içerisinde Würzburg'lu Piskopos Burchardus ve Papaz Folradus, Papa Zacharias'a yollanmıştır. İki elçinin Papa Zacharias'a yollanmaları ile Pepin'in hareketleri bağlantılıdır. Pepin'in bağışlayıcı tavrı elçilerin beraberinde götürdüğü soru da kendini göstermektedir. Pepin, Papa Zacharias'a kraliyet gücünü elinde bulunduran kişiye mi Frankların Kralı demek gerekir? diye sorar. Papa Zacharias da bu soruya kraliyet gücünü elinden bulundurmaya değil bu güce sahip olana kral denmesi gerektiği cevabını verir.³⁹⁹ Pepin, bu cevap sayesinde Kral III. Childericus ve Merovenj Ailesi'nin yerine kendisinin ve ailesinin Frankia'nın idaresini ele alabileceğinin onayını Papa'dan almış olur. Gripponus'a gösterilen merhamet aslında Pepin'in krallara layık bir şekilde merhamet sergilemesidir. Aslında Gripponus'un serbest bırakılması dahi Pepin'in "Frankların Kralı" olma isteği ile alakalıdır. Gripponus'un serbest kaldıktan sonra önce Saksonya'ya ve sonrasında Bavyera'ya kaçması beklenmedik hamleler değildir. Saksonya, Bavyera ve Alamanya Dükleri'nin Pepin Ailesi'ne karşı olduğu zaten bilinmektedir. Özellikle Bavyera Düklüğü'nün Metz'li Arnulfus (ö.645) ile akrabalığının bulunması onları Pepin Ailesi ile akraba yapmaktaydı.⁴⁰⁰ Haliyle bu bağ Bavyera Düklüğü'nü Pepin Ailesi'nin kraliyete giden yolunda ciddi bir tehdit olarak öne çıkarmaktaydı. Gripponus'un bu bölgelere gidişinin ardında Pepin'in askeri müdahaleleri Frankia'nın güvenliği adına mecbur kalınmış eylemler gibi gösterilmekteydi. Öyle ki Pepin yakaladığı kardeşini öldürmeyerek ya da hapsetmeyerek, serbest bırakmak gibi büyük bir merhamet gösterisi sunmuştu. Bu süreç esnasında Pepin'in, kral olmasına

³⁹⁸ Gripponus, teklifi kabul etmiş gibi yaptıktan sonra da Akitanya'ya kaçmış olabilir. Kaynaklar bu konuda yeterince ayrıntı vermemektedir.

³⁹⁹ "Frankish Annals," *Chronicles*, 39. *Annales regni Francorum*, 8-9. *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12. Werner Affeldt, "Untersuchungen zur Königserhebung Pippins Das Papsttum und die Begründung des karolingischen Königtums im Jahre 751," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 14, Issue 1, (1980): 95-187.

⁴⁰⁰ Fouracre, *Martel*, 178.

muhalefet edebilecek tüm sesler susturulmuştu. Pepin'e muhalefet edebilecek geriye bir tek Akitanya Dükü Waiofarius kalmıştır. Ancak Waiofarius'un tek başına ciddi bir sorun yaratamayacağı ortadadır. Gripponus, Pepin'e karşı savaşmayı ve galip gelmeyi denemiştir ve yenilmiştir. Yalnızca Waiofarius ve Akitanya Düklüğü'nün desteği Pepin ve ordusunu yenmeye yeterli değildir.⁴⁰¹ Yani Pepin, Gripponus sayesinde önce tüm muhalefeti susturmuş ve ardından merhametli bir idareci görüntüsünde Papa Zacharias'a elçilerini yollamıştır.

Papa Zacharias'ın, Pepin'e olumlu cevap vermesinde birçok neden etkili olmuştur. Doğu Roma İmparatorluğu'ndan istenen desteğin alınamaması bu noktada başrolü oynamıştır. Bundan dolayı baskılarını arttıran Lombard Krallığı, Papalık'a karşı ciddi kazanımlar elde etmiştir. Pepin de bu esnada dış politikasını buna göre belirlemiştir. Açıkçası 741-747 yılları arasında Papalık'ın Pepin ya da Karloman'dan askeri bir yardım talebi olmamıştı.⁴⁰² 747-750 yılları arasında da aynı şekilde Papalık ile ilişkiler ilerlemesine rağmen Lombard Krallığı'nın saldırılarına karşı Papa Zacharias'ın bir isteği olmamıştır. Nitekim Pepin'in bu yıllarda en büyük odağı Gripponus'un direnişini bitirme mücadelesidir.⁴⁰³ Gripponus'un destekçileri ile mücadelesi zaten Pepin'in, Lombard Krallığı'na bir sefer yapmasına engeldir. Bir diğer bakış açısı ile Gripponus'un direnişi Pepin'in, Papalık'ı Lombard Krallığı'na karşı yalnız bırakmak için öne sürdüğü bahanesidir. Papa Zacharias, iyi bir diplomat olarak Kral Liutprandus'un hükümrانlığında Lombard saldırılarını durdurmuştur. Hatta savaşmadan şehirleri Lombard Krallığı'ndan diplomasi yoluyla geri almayı dahi başarmıştır. Fakat Rachis'in Lombard tahtına çıkmasının ardından 744 ile 749 yılları arasında Lombard Krallığı saldırgan tutumuna geri dönmüştür. *Liber Pontificalis* bu saldırıları şu cümleler ile aktarmıştır: “Bu sıralarda Lombard Kralı Rachis büyük bir öfkeyle aynı Pentapolis'te bulunan diğer şehirlere yaptığı gibi Perusia'ya⁴⁰⁴ yöneldi. Şehri kuşattı ve ablukaya aldı.”⁴⁰⁵ Papa Zacharias'ın araya girmesiyle Kral Rachis ikna edilip saldırıların durması

⁴⁰¹ Gripponus da bunun farkında olmalı ki ölümü Lombard Krallığı'na kaçmaya çalışırken hayatını kaybetmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; “Frankish Annals,” *Chronicles*, 39-. *Annales regni Francorum*, 10-11. *Chronicle of Fredegar*, 103. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 182-183. *Priores*, Ed. Simson, 43. *Chronicle of Regino*, 121-124. *Reginonis, Chronicon*, 40-43. *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12.

⁴⁰² “Frankish Annals,” *Chronicles*, 37-39. *Annales regni Francorum*, 3-7. *Chronicle of Fredegar*, 101-103. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 181-183. *Priores*, Ed. Simson, 37-50. *Chronicle of Regino*, 124-1286. *Reginonis, Chronicon*, 42-46.

⁴⁰³ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 38-40. *Annales regni Francorum*, 6-15. *Chronicle of Fredegar*, 97-101. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 179-181. *Priores*, Ed. Simson, 37-50. *Chronicle of Regino*, 124-128. *Reginonis, Chronicon*, 42-46.

⁴⁰⁴ Perugia

⁴⁰⁵ “Zacharias,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 46-47.

ve kuşatmanın kaldırılması sağlanmıştır. Ancak saldırılar 749 yılında Lombard tahtına geçen Heistulfus döneminde devam etmiştir. Bu süreçte Pepin ve Merovenj Krallığı'nın Lombard saldırılarına sessiz kalmasının bir strateji olduğu düşünülebilir. Zira Doğu Roma İmparatorluğu'nun desteğinden yoksun olması Papa Zacharias'ı, Frank desteğine mecbur bırakmıştır. Pepin'in, Frankların Kralı olmak için Papalık'ı Lombard saldırılarına karşı tek başına bırakması Papa Zacharias'ın, Pepin'in desteğine mecbur olduğunu anlamasına neden olduğu söylenebilir. Pepin'in 751 yılında Frank Kralı olarak taç giymesini takip eden yıllarda (754 ve 756 yıllarında) Lombard Krallığı üzerine iki büyük sefer düzenlediği düşünüldüğünde Lombard saldırılarının Papa Zacharias'ı ikna ettiğini düşünmek yanlış olmaz.⁴⁰⁶

II.5 Karolenj Krallığı'nın Kuruluşu ve Dış Politika

Pepin, elçileri aracılığıyla Frank tahtına oturabileceğinin onayını Papa Zacharias'tan almasına rağmen böyle bir girişimde bulunmakta acele etmemiştir. Pepin'in bu konuda acele etmemesi 751 yılında düzenlenen törenin kapsadığı içerikler bağlamında düşünülmelidir. Zira Pepin, birçok ilki barındıran bir törenle Frank Kralı ilan edilmiştir. Öncelikle Soissons'taki törende Papa Zacharias'tan ve onayından bahsedilmesi bir dönüm noktası olarak değerlendirilmelidir. Çünkü yüzyıllardır Hristiyan dünyasının batı kesiminde dini liderlik görevini icra eden Papalık makamı ilk kez bir devleti yönetme yetkisini başka bir aileye veriyordu. Papa Zacharias'ı temsilen bu törene Aziz Bonifacius katılmıştır. Kutsal Yağ ile kutsanan Pepin, bu sayede kendisinin Tanrı'nın bahşetmesi ile kral olduğunu iddia etmiştir. Nitekim kendisi için "*Rex Dei Gratia*" yani "Tanrı'nın Lütfuyla Kral Olan" unvanını kullanmasının nedeni de budur. Aslında Kutsal Yağ töreninin Pepin'den önce de örneği bulunmaktadır. Ariusçu Hristiyanlığı terk etmeleri VII.yüzyılda gerçekleşen Vizigot hükümdarlarının Kutsal Yağ ritüelini uyguladıkları 672 yılına kadar takip edilebilmektedir. Fakat Pepin, soyluların ve din adamlarının nezaretinde ve Papa Zacharias'ın da onayıyla bu ritüelin mahiyetini değiştirerek

⁴⁰⁶ Luigi Andrea Berto, "Remembering Old and New Rulers Lombards and Carolingians in Carolingian Italian Memory," *The Medieval History Journal*, 13, 1 (2010): 24-25. "Historia Langobardorum codicis Gothani," *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH, (Hannover, Hahn, 1878), 7-12. "Frankish Annals," *Chronicles*, 38-40. *Annales regni Francorum*, 6-15. *Chronicle of Fredegar*, 101-103. "Fredagarii," *Fredagarii*, 181-183. *Priores*, Ed. Simson, 37-50. *Chronicle of Regino*, 124-128. Reginonis, *Chronicon*, 42-46. Neil Christie, *The Lombards The Ancient Longobards*(Blackwell Publishers, 1998), 104-105. Ekonomou, *the Greek Popes*, 300-302. Jan T. Hallenbeck, *Pavia and Rome: The Lombard Monarchy and the Papacy in the Eighth Century*, (Philadelphia: The American Philosophical Society, 1982), 51-56.

meşruiyet elde etmek amacıyla kullanmıştır.⁴⁰⁷ Geoffrey Koziol, Pepin'in bu eyleminin altında yatan amacı şu sözlerle açıklamaktadır: “*Açıkçası Eski Ahit’te zikredilen bir uygulamanın birebir bir örneği idi. Davud ve Süleyman’ın, Samuel tarafından Kutsal Yağ kutsanması gibi o da din adamları tarafından kutsanıyordu. Bu yoruma ek olarak yağ ile kutsanmanın Frankları “Seçilmiş Halk” olarak sunmak için düşünülen sistemli bir programın parçası olduğu söylenebilir.*”⁴⁰⁸ Koziol’un bu ifadelerinden Pepin’in, kral olma sürecinde karşılaşılabileceği muhalefeti ortadan kaldıracak bir sembole sahip olmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Zaten vurgulandığı üzere Pepin’in 741 yılından itibaren kral olmayı hedeflediği izlediği dengeli iç ve dış politikada kendini hissettirmektedir. Pepin, Papa Zacharias’ı kendisini kral olarak tanımaya mecbur bırakmıştır. Frank din adamlarına kanonik bir araştırma yaptırtan Pepin, kendisine dini anlamda dayanak sağlayacak bir yol bulmuştur.⁴⁰⁹

Taç giyme töreni Pepin’i Frank din adamlarının ve Papalık’ın gözünde meşru Frank Kralı yapmaktaydı. Papalık’ın açık desteği ve Gripponus ile olan mücadele sürecinde baskı altına alınmaları nedeniyle III. Childericus’un tahttan indirilmesine Frank aristokrasisinden büyük bir tepki gelememiştir.⁴¹⁰ Bu süreçte Pepin’in en çok işine yarayan gelişme Ravenna’nın, Lombard Krallığı tarafından ele geçirilmesidir. Şöyle ki

⁴⁰⁷ Geoffrey Koziol, “Christianizing Political Discourses,” *The Oxford Handbook of Medieval Christianity*, Ed. John H. Arnold, (Oxford: Oxford University Press, 2014), 473-489. Bernard Bachrach, *Charlemagne's Early Campaigns- (768-777): A Diplomatic and Military Analysis*, (Leiden & Boston: Brill, 2013), 149-250. David M. Nicholas, *The Evolution of the Medieval World: Society, Government & Thought in Europe 312-1500*, (New York: Routledge, 2014), 119-120. Riché, *The Carolingians*, 65-69. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 39. *Annales regni Francorum*, 8-11. *Chronicle of Fredeggar*, 102. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 182. *Priores*, Ed. Simson, 42-43. *Chronicle of Regino*, 125. Reginonis, *Chronicon*, 44-45. <https://www.britannica.com/topic/anointment>, 24.07.2022, 16:13. Affeldt, “Jahre 751,” *Frühmittelalterliche*, 95-187. Becher, “Pippins,” *Frühmittelalterliche*, 131-153. Busch, *Karolinger 714-911*, 15-16. “De unctione Pippini regis nota monachi sancti Dionysii,” *Scriptores 15-I*, MGH, Ed. Georg Waitz, (Hannover, 1887), 1. Wallace-Hadrill, *The Long-Haired Kings*, 238-248.

⁴⁰⁸ Koziol, “Christianizing,” *Christianity*, Ed. Arnold, 480. Jaume Aurell, *Medieval Self-Coronations: The History and Symbolism of a Ritual*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), 128-130.

⁴⁰⁹ McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 32-34. Koziol, “Christianizing,” *Christianity*, Ed. Arnold, 473-489. Nelson, *King*, 62-65. Janet L. Nelson, *The Frankish World, 750-900*, (Londra & Rio Grande: The Hambledon Press, 1996), 109-111. Riché, *The Carolingians*, 65-69. Janet L. Nelson, “The Lord's anointed and the people's choice: Carolingian royal ritual,” *Rituals of Royalty: Power and Ceremonial in Traditional Societies*, Ed. David Cannadine & Simon Price, (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), 137-180. Courtney E. Bowers, “Pepin, Power and the Papacy: The True First Holy Roman Emperor,” *The Histories*, Volume 4, Issue 2, (2019): 13-20. Olaf Schneider, “Die Königserhebung Pippins 751 in der Erinnerung der Karolingischen Quellen Die Glaubwürdigkeit der Reichsannalen und die Verformung der Vergangenheit,” *Der Dynastiewechsel von 751. Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung*, (2004): 243-275. Affeldt, “Jahre 751,” *Frühmittelalterlich*, 95-187.

⁴¹⁰ Thomas F. X. Noble, *The Republic of St. Peter: The Birth of the Papal State, 680-825*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1984), 68-69. Affeldt, “Jahre 751,” *Frühmittelalterlich*, 95-187. Busch, *Karolinger 714-911*, 17.

751 yılının temmuz ayında⁴¹¹ Ravenna, Lombardların eline geçerken Pepin'in taç giymesi kasım ayında gerçekleşmiştir. İstria ve Pentapolis'in farklı noktalarında Doğu Roma İmparatorluğu'nun birlikleri olmasına karşın bu birlikler Ravenna'yı korumada işe yaramamışlardır.⁴¹² Bundan önceki durumlarda da Ravenna'nın Lombardlar tarafından ele geçirilmesi Papa Zacharias'ın, Liutprandus ve Rachis ile görüşmesi sonucu ikna yoluyla olmuştur.⁴¹³ Bu açıdan bakıldığında Papa Zacharias, Pepin'in törenine katılmamasına rağmen Aziz Bonifacius'un törene katılması Papa Zacharias'ın bu törenin yapılmasına razı olduğunu göstermektedir. Zira Papa Zacharias'ın yazdığı mektubun bu törenin yapılmasını sağlayan tek kaynak olduğunu düşünmek yanlış olur. Aralarındaki mektuplaşmanın 749-750 yılları arasında gerçekleştiği düşünüldüğünde Pepin'in, III. Childericus'u tahttan indirmeden önce 12-18 ay kadar bir süre beklediği anlaşılmaktadır.⁴¹⁴

Papa Zacharias ile Pepin'in haberleşmesi ve tören için onay alması gerektiği göz önüne alındığında Ravenna'nın, mart ayında düşmesi mantıklı hale gelmektedir. Bunun sonucunda Papa Zacharias'ın, Doğu Roma İmparatorluğu'nun İtalya'daki gücünün tamamen tükendiğini anladığı söylenebilir. Salvatore Cosentino, Doğu Roma İmparatorluğu'nun bu kaybını İmparator V.Constantinus'un ilgisizliğine bağlamaktadır: *"Bu gibi bir durumda V.Constantinus'un etkisizliği hayli çarpıcı bir etken olmuştur. Çünkü Ravenna'nın yeniden ele geçirilmesi için herhangi bir birlik yollamamıştır. Belki de bunun nedeni bu süreçte tüm enerjisini Bulgarlarla savaşmak için harcıyor oluşuydu."*⁴¹⁵ Bulgarlar dışında 740'lı yıllarda Artabasdos (ö.?) ile girilen taht mücadelesi, Müslüman saldırıları, veba salgını ve en önemlisi İkona karşıtı hareket nedeniyle oluşan direniş V.Constantinus'un başını ağrıtmaktaydı.⁴¹⁶ Bu durum Cosentino'nun da vurguladığı üzere V.Constantinus'un Lombard Krallığı'nın Ravenna'yı ele geçirmesini önemsememesine sebebiyet vermiştir. Ravenna'nın kaybı ile Doğu Roma İmparatorluğu'nun İtalya'daki gücü kırılmıştır.⁴¹⁷ Bunun sonucunda Papa Zacharias,

⁴¹¹ Salvatore Cosentino, Heistulfus'un Ravenna'yı Mart ayında ele geçirdiğini düşünmektedir. Ayrıntılı için bakınız; *A Companion to Byzantine Italy*, Ed. Salvatore Cosentino, (Leiden & Boston: Brill, 2021), 48.

⁴¹² <https://www.britannica.com/biography/Pippin-III>, 25.07.2022, 01:16. *A Companion to Byzantine Italy*, Ed. Salvatore Cosentino, (Leiden & Boston: Brill, 2021), 48. Busch, *Karolinger 714-911*, 17. Herrin, *Ravenna*, 339-340.

⁴¹³ Herrin, *Ravenna*, 337-339. "Zacharias," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 34-49.

⁴¹⁴ "Frankish Annals," *Chronicles*, 39-40. *Annales Regni Francorum*, 8-11.

⁴¹⁵ *Byzantine Italy*, Ed. Cosentino, 48.

⁴¹⁶ Theophanes the Confessor, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, Çev. Cryl Mango & Roger Scott, (Oxford University Press, 1997), 574-592.

⁴¹⁷ Warren Treadgold, *A History of the Byzantine State and Society*, (California: Stanford University Press, 1997), 359-360. *Byzantine Italy*, Ed. Cosentino, 48. Noble, *The Republic*, 71-76. Herrin, *Ravenna*, 339-

Pepin'in Frank Kralı olarak taç giymesinde razı gelmiştir. Böylece Pepin'in özellikle 747 yılından itibaren Papalık'ın Lombard Krallığı'na karşı yalnız bırakılması politikası meyvesini vermiştir. Buna ek olarak Karolenj Krallığı'nın muhtemel genişleme sahası olan İtalya'daki rakibi Doğu Roma İmparatorluğu'nu hiçbir sıcak savaşa girmeden safdışı etmeyi başarmıştır. Bu tablo ayrıntılı incelendiğinde Pepin yalnızca kral olmamıştır. Diğer bir yandan yeni kurulan Karolenj Krallığı ise uhrevi bir statü kazanmıştır. Doğu Roma İmparatorluğu'nun gücünün kırılması ise Lombard Krallığı'nı karşısındaki tek rakip olarak bırakmıştır.

II.5.1 Kral Pepin ve Karolenj Krallığı'nın İlk Yıllarında Dış Politika

Pepin'in, taç giymesine paralel olarak III. Childericus saç kazıtıldıktan sonra manastıra yollandı. Merovenj Kralları için uzun saçın taşıdığı anlama bağlı olarak bir aşağılanmaya maruz bırakıldı. Aziz Bertin Manastırı'na yollandığı düşünülen Childericus, 754 senesinde kadar sakin bir hayat yaşadı.⁴¹⁸ Böylece Pepin, Merovenj Ailesi'nin bilinen son üyesi olan Childericus'u manastıra yollatarak Frank tahtını tamamen elde etmiştir. Tahta çıkmasını takiben Frank aristokrasinin Pepin'e verdiği destek Frankia'da bir isyanın çıkmasını engellemiştir. Kaynaklara yansıyan tek sorun Saksonların isyanı olmuştur. Piskopos Hildegarius'un öldürülmesi bu isyandaki en dikkat çeken noktadır. Kaynaklar bu duruma sinirlenen Pepin'in, Saksonya'ya girdiğini ve hışımla bölgeyi yakıp yıktığını aktarmaktadır.⁴¹⁹

Sorunsuz bir şekilde Frank tahtına çıkmasında Pepin için yararlı olabilecek bazı önemli kişiler ya hayatlarını kaybetmiştir ya da siyaset sahnesinden silinmiştir. 752 yılında Papa Zacharias'ın vefatı bunun ilk örneğidir. Öyle ki bu günümüzde "Grek Papalar Dönemi" olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatoru'na bağlı Papalar dönemi Papa Zacharias'ın ölümüyle sona ermiştir. İmparator Iustinianus (ö.565) dönemine dayanan bir geçmişi olan bu uygulama Papalık makamının idari yapısında zamanla sembolik bir hale gelse de bir öneme sahiptir. Papa Zacharias'ın ölümü ve Papalık'ın bağımsız hareket etmeye başlaması Doğu Roma İmparatorluğu'nun bölgedeki etkisinin

340. Veronica West-Harling, *Rome, Ravenna, and Venice, 750-1000: Byzantine Heritage, Imperial Present, and the Construction of City Identity*, (Oxford: Oxford University Press, 2020), 51-53.

⁴¹⁸ Mayke de Jong, "Monastic prisoners or opting out? Political coercion and honour in the Frankish kingdoms," *Topographies of Power in the Early Middle Ages*, Ed. Frans Theuvs & Carine Van Rhijn & Mayke De Jong, (Leiden & Boston & Köln: Brill, 2001): 326. Frassetto, *Encyclopedia*, 118-119. Affeldt, "Jahre 751," *Frühmittelalterlich*, 95-187.

⁴¹⁹ "Frankish Annals," *Chronicles*, 39-40. Bachrach, *Prelude to Empire*, 43-46. Nelson, *King*, 113-115. *Prayer and Thought in Monastic Tradition: Essays in Honour of Benedicta Ward SLG*, Ed. Santha Bhattacharji & Dominic Mattos & Rowan Williams, (Londra & New York: Bloombury, 2014), 133-134.

sona erdiğinin bir göstergesidir. Diğer bir gösterge de Ravenna'nın kaybıdır. Sonuçta bu şehir Roma İmparatorluğu'nun son başkentidir. Şehrin kontrolünün Doğu Roma İmparatorluğu'nda olması o dönemde bile bir güç ve prestij anlamını taşımaktadır. Haliyle Papalık kendi geleceğini tayin etmeye karar vermiştir. Papa Zacharias'ın yerine kısa sürede yeni Papa Stephanus (ö.752) seçilmiştir. Fakat Stephanus seçildikten birkaç gün sonra vefat edince yeniden Papa seçimi gündeme gelmiştir.⁴²⁰ Yerine aynı isme sahip II.Stephanus (ö.757) 26 Mart 752 tarihinde Papa olarak takdis edilmiştir.⁴²¹

753 yılı içerisinde ise Pepin'in kaçak kardeşi Gripponus'un ölümü beklenmedik bir şekilde gerçekleşmiştir. Çoğu kaynak Gripponus'un ölümü hakkında bilgi aktarmaktadır. Bu olayın en ayrıntılı şekli *Fredagarius Kroniği*'nde yer almaktadır: “*Bu sıralarda Kral'a, Burgonya'dan haberler geldi. Yakın zamanda Gaskonya(Akitanya) Lordu Waiofarius'a kaçan kardeşi Gripponus, Saint Jean de Maurienne şehrine yakın Arc nehrinde Viyanalı Kont Theudoenus ve Transjura'lı Fredericus tarafından öldürülmüş. O (Gripponus) Lombardiya'ya gidip Kral'a (Pepin) karşı problem çıkarmayı hedefliyordu. Ayrıca yukarıda adı geçen Kontlar da çatışmada hayatını kaybetti.*”⁴²² Gripponus'un öldüğü sırada yürüttüğü direnişin Kral Pepin ile Lombard Krallığı'nı karşı karşıya getirme ihtimali olduğunu göstermektedir. Sonucunda Gripponus'un, Pepin'in beklediğinden çok büyük tehlikelere yol açabileceği anlaşılmıştır. Hatta bu olay Gripponus'un ölümüne neden olmuş olabilir. Gripponus uzun süredir Pepin'e karşı başarılı olabilecek olan kişilerin değil, problem yaratabilecek kişilerin desteğini alıyordu. Pepin ve Frank ordusunun gücü karşısında Saksonya, Alamanya, Bavyera ve Akitanya'nın başarıya ulaşma şansının ellerindeki gücün kısıtlılığı nedeniyle olmadığı söylenebilir. Bu isyanlarda bağımsızlık ülküsünden ziyade otoriteye başkaldırı söz konusudur. Bu nedenle Gripponus'un bu bölgelere sığınması Pepin adına pek de önemli değildir. Aksine Pepin, Gripponus'u bir bahane olarak kullanmıştır. Bu sayede rakiplerini baskı altına alabilmiştir. Haliyle Gripponus'un, Lombard Krallığı'na sığınmaya karar vermesi Lombard Krallığı'nın gücü ve yaratabileceği tehdit düşünüldüğünde Pepin adına en kötü senaryodur. Zira Gripponus'u bir piyon olarak kullanabilecek Lombard Krallığı yeni kurulmuş Karolenj Krallığı'nın sürekliliğini tehdit edebilirdi. Nitekim aynı Lombard

⁴²⁰ Stephanus, Papa olarak takdis edilmediği için Papalardan biri kabul edilmemiştir.

⁴²¹ J. Gordon Melton, *Faiths Across Time: 5,000 Years of Religious History: 5,000 Years of Religious History Volume 2-500-1399*, (California: ABC-CLIO, 2014), 559. Noble, *The Republic*, 71-72. *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 48-52. *The Letters of Saint Boniface*, Mektup 108, 181. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae*, Mektup 80, 394-395.

⁴²² *Chronicle of Fredegar*, 103. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 183.

Krallığı, Ravenna Ekzarhlığı'nı yıkmayı başarmış olan Lombard Krallığı idi.⁴²³ Ortaya çıkan siyasi tablo neticesinde Gripponus'un ölümünün barındırdığı riskten kaynaklarda fazla basit şekilde bahsedildiği söylenebilir. Verilen bilgiler yaşanan çatışmanın yalnızca nerede, kimler arasında ve sonucunun ne olduğunu aktarmaktadır. Gripponus, Frankia içerisinde yıllardır sıklıkla yer değiştirmekteydi.⁴²⁴ Gripponus'un uzun süren kaçak hayatı esnasında Frank soyluları ile karşılaşmamış olması düşük bir ihtimaldir. Karşılaşsa dahi yanında onu koruyacak bir birlikle hareket ediyor olması kuvvetle muhtemeldir. Bu durum onun hedefine maksimum güvenlik ile ulaşmasını sağlayabilecek bir önlemdir. Kısacası bu zamana kadar Gripponus ya hiçbir soylu ile karşılaşmadı ya da muhtemel çatışmalar kaynaklara yansımada. Buna rağmen üçüncü bir ihtimal de vardır: Frank soyluları 751 yılına kadar Gripponus ile ölümcül bir çatışmaya girmemeleri konusunda uyarılmış olabilir. Pepin'in, tahta çıkmaya giden yolda tepki çekecek hareketlerden uzak durmaya çalıştığının üstünde durulmuştur. Nitekim Pepin'in kendisi de Gripponus'u yakalamasına karşın serbest bırakmıştı. Pepin'in yaklaşımı Gripponus'un ölümüne giden süreçte Viyanalı Kont Theudoenus ve Transjura'lı Fredericus'un Gripponus ile tesadüfen karşılaşmadığı ve Pepin'in yönlendirmesi ile Gripponus'un peşine düştükleri fikrini öne çıkarmaktadır. Buradan hareketle Gripponus'un ölümü de Pepin'in çıkarıcı anlayışıyla bağdaştırılabilir.⁴²⁵ Zira Karolenj Krallığı'nın dış politikada zor duruma düşebileceğini öngören Pepin isteyerek ya da istemeyerek Gripponus'un ölümünde pay sahibi gibi gözükmektedir.

751 yılından itibaren Gripponus taht için bir tehlike arz ediyordu. Bundan dolayı Pepin'in, Gripponus'un harcanabilir olduğunu düşünmeye başladığı söylenebilir. Gripponus Lombard Krallığı'na kaçmak gibi bir eyleme girişmesinden dolayı öldürülmüş

⁴²³ *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 180. Patrick Breternitz, *Königtum und Recht nach dem Dynastiewechsel Das Königskapitular Pippins des Jüngeren*, (Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2020), 13. Riché, *The Carolingians*, 74. Fouracre, *Martel*, 171-173. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 38. *Priores*, Ed. Simson, 37-45. "Frankish Annals," *Chronicles*, 38-40. *Annales regni Francorum*, 6-11. *Chronicle of Regino*, 122-128. Reginonis, *Chronicon*, 42-45. *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12. *Chronicle of Fredegar*, 100-103. "Fredagarii," *Fredagarii*, 182-183. Stuart Airlie, *Making and Unmaking the Carolingians: 751-888*, (Londra: Bloomsbury Academic, 2020), 39-40.

⁴²⁴ 747 yılında serbest kalmasını takip eden süreçte önce Saksonya'ya sonra Bavyera'ya kaçmıştır. Pepin'in takibi sonucu Akitanya'ya sığınan Gripponus, son olarak Lombard Krallığı'na ulaşmaya çalıştığı sırada hayatını kaybetmiştir. Ayrıntılı bilgi için; Fouracre, *Martel*, 178. "Frankish Annals," *Chronicles*, 39-40. *Annales regni Francorum*, 10-11. *Chronicle of Fredegar*, 103. "Fredagarii," *Fredagarii*, 182-183. *Priores*, Ed. Simson, 43. *Chronicle of Regino*, 121-124. Reginonis, *Chronicon*, 40-43. *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12.

⁴²⁵ Gunther Wolf, "Grifos Erbe, die Einsetzung König Childerichs III. und der Kampf um die Macht - zugleich Bemerkungen zur karolingischen „Hofhistoriographie", " *Archiv für Diplomatik*, volume 38, issue JG, (1992): 1-16. Matthias Becher, Neue Überlegungen zum Geburtsdatum Karls des Großen, *Francia - Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*, Band 19/1 (1992): 37-60.

gibi görünmektedir. *Maurienne* şehrine yakın bir noktada öldürülmüş olması da Gripponus'un hedefine ulaşmaya ne kadar yakınlaştığını göstermektedir.⁴²⁶ Bu noktada Gripponus'un canlı ele geçirilmesinde ısrar edilmesi ciddi riskler barındırmaktaydı.⁴²⁷ Çünkü Gripponus'un kaçması Karolenj Krallığı için bir kriz anlamına gelmekteydi. Bundan dolayı Gripponus ile karşılaştığı değil de Gripponus'un peşine düşüp yakaladığı söylenebilecek soyluların, onun ölümüne neden olmuş olması daha kuvvetli bir ihtimal olarak öne çıkmaktadır.

Pepin'in yararına olan bir diğer olay ise Aziz Bonifacius'un şehit edilmesidir. 754 yılında makamını öğrencisi Lullus'a (ö.786) bırakan Bonifacius Paganları Hristiyanlığa davet etmek için Frizya'ya yönelmiştir. Aynı yıl içerisinde Bonifacius, bir Pagan tarafından öldürülmüştür. *Frank Kralliyet Yıllığı* bu olayı kısa bir cümle ile aktarmıştır: “*Başpiskopos Bonifacius efendimiz Frizya’da Tanrı’nın sözlerini yaymaya çalışırken İsa adına şehit olmuştur.*”⁴²⁸ Prüm’lü Regino da benzer cümleler ile Bonifacius'un misyonerlik faaliyetlerinde bulunduğu esnada öldürüldüğünü vurgulamaktadır.⁴²⁹ Ancak en ayrıntılı anlatımı Bonifacius'un ölümünün ardından *Vita Bonifatii (Bonifacius'un Hayatı)* eserini kaleme alan Lullus yapmıştır. Lullus'a göre Bonifacius başarılı bir şekilde Frizya halkı içindeki birçok paganın vaftiz olmasını sağlamıştır. Bu başarılarından rahatsızlık duyan paganlar Bonifacius ve öğrencilerinin kampını basarlar ve aralarında bir çatışma başlar. Bu çatışma esnasında Bonifacius, sözleri ile şehadete yürüyen arkadaşlarını cesaretlendirir⁴³⁰: “*(Bonifacius'un) Ağzından bu sözler dökülüp öğrencilerini şehadet tacını giymeleri için cesaretlendirirken bu sözleri pagan saldırganları öfkeden deliye çevirdi. Aniden kılıçları ve ellerindeki birçok savaş silahı ile*

⁴²⁶ Jörg W. Busch, "Vom Attentat zur Haft Die Behandlung von Konkurrenten und Opponenten der frühen Karolinger," *Historische Zeitschrift*, Volume 263, (1996): 561-588. Fouracre, *Martel*, 178. "Frankish Annals," *Chronicles*, 39-. *Annales regni Francorum*, 10-11. *Chronicle of Fredegar*, 103. "Fredagarii," *Fredegarii*, 182-183. *Piores*, Ed. Simson, 43. *Chronicle of Regino*, 121-124. Reginonis, *Chronicon*, 40-43. *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12.

⁴²⁷ Gripponus'un kaçması ve Lombard Krallığı ile Karolenj Krallığı arasında bir krize neden olması ihtimali.

⁴²⁸ "Frankish Annals," *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13.

⁴²⁹ *Regino*, 126. Reginonis, *Chronicon*, 44.

⁴³⁰ Lullus'un anlatımı elbette şairane ve abartılarla doludur. Frizya'ya ilk misyoner 670'li yıllarda ayak basmıştır. 690'lı yıllardan itibaren birçok misyoner grubunun bu bölgeye gittiği kaynaklara yansımıştır. Giden her grubun bölgede yaşayan paganları Tanrı'nın sözleri ile ikna ettikleri ve doğru yola soktukları ifade edilmiştir. Fakat gerçek bunlardan farklı gözükmektedir. Frizya'da yaşayan pagan toplulukların Hristiyanlaştırılması bir hayli zaman almıştır. Zaten Bonifacius'un pek başarılı olamadığı otuz yılı aşkın bir süre boyunca defalarca bu bölgeye gitmesinden anlaşılmaktadır. Buna rağmen Bonifacius'un *Vita Bonifatii* isimli hagiografisi de diğerleri gibi gerçekdışı abartılarla doludur. Buna rağmen Bonifacius'u ölümünün en ayrıntılı anlatıldığı kaynaktır. Ayrıntılı bilgi için; *Middle Ages 2*, Ed. Bjork, 761-763. James T. Palmer, *Early Medieval Hagiography*, (Croydon: Arc Humanities Press, 2018), 15-41.

*üzerlerine atıldılar ve bedenlerini onların kutsal kanyla boyadılar.”*⁴³¹ Lullus’un anlatımının abartılı olduğunu belirtmekle birlikte Bonifacius ve misyonerlerin yolculuk esnasında uğradıkları saldırı ile hayatını kaybettiği düşünülebilir. Bu saldırıda Pepin’in bir payı olduğunu düşünmek gerçekçi bir yaklaşım olmaz. Buna rağmen Frankia’da Karloman döneminde kurduğu ilişkiler ağı dikkate alındığında Bonifacius’un ölümü Pepin’in iç ve dış politikada elini güçlendirmiştir. Çünkü Bonifacius’un Frank Kilisesi üzerindeki etkisi azalmış olsa da Pepin’in, kraliyetini tüm Frankia’ya kabul ettirmesi konusunda bir engeldi. İlaveten Bonifacius’un doğudaki Germen kabilelerin yaşam bölgelerine yayılmış olan misyonerlik ağı da Pepin’in genişleme sahası içerisindeydi. Bonifacius’un vefatı ile Pepin gerek dini gerek politik anlamda daha rahat hareket etmeye başlamıştır.

Pepin, Gripponus’un öldürüldüğü zamanlarda Drocus için de girişimlerde bulunmuştur. 753 yılı içerisinde yakalanan Drocus, Karloman’ın oğlu olması sebebiyle 751 yılından beri Pepin ve Frank tahtı için bir tehdittir. Bunun farkında olan Pepin, Drocus ile beraber ismi bilinmeyen bir diğer kardeşinin de kafasını kazıtıp manastıra kapattırmıştır. Bu şekilde Karloman’ın soyunun Pepin hükümrانlığı adına barındırdığı tehdit tamamen kontrol altına alınmıştır. Çünkü Drocus veya Karloman’ın evlatlarının kontrol dışı davranışları hem ülke içi muhalefet hem de dış politika için ciddi zararlara yol açabilirdi. Bu durum Gripponus’un ölümüne giden süreçte Lombard Krallığı’nın rolüne bakarak daha rahat anlaşılabilir.⁴³² Ama Pepin gerek şans ve gerek strateji sonucu doğan yeni tehditler ile baş etmeyi başarmıştır. Bu nedenle 752-754 yılları arası Karolenj Krallığı’nın devletleşme süreci olarak nitelendirilebilir. Öncelikle Papa Zacharias’ın ölmesi sayesinde kontrol edilebilecek yeni bir Papa göreve gelmiştir. Devamında Gripponus öldürülerek Drocus ile kardeşi manastıra kapatılmıştır. Böylece aile içi çekişmeler ortadan kaldırılarak Pepin iktidarın yegâne sahibi olarak öne çıkmıştır. Pepin’in bu sayede kurduğu otorite öyle kuvvetlidir ki Papa Stephanus’un Alp Dağları’nı aşarak Frankia’ya bizzat gelmesini sağlamıştır. Bu ziyaret sonucunda oğulları ile taç giyen Pepin gerçek anlamda hükümdar olabilme sürecini tamamlamıştır. Bundan dolayı

⁴³¹ *Soldier of Christ Saints and Saints lives From Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Ed. Thomas F. X. Noble & Thomas Head, (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1995), 136. *Bonifatii*, Ed. Levison, 52.

⁴³² Becher, “Pippins,” *Frühmittelalterliche*, 131-153. Roger Collins, *Charlemagne*, (Londra: Macmillan Press, 1998), 32. Fouracre, *Martel*, 172. Airlie, *Making and Unmaking*, 50-51.

751 yılında Pepin'in, Frank Kralı olduğu söylenmesine karşın oluşturulan yeni yapının devletleşmesi 754 yılına kadar uzamıştır.

Bu devletleşme elbette içeride başlaması gereken bir süreçti. Pepin 740'lı yıllardan itibaren bunun için çaba sarf etmiştir. Öncelikle Pepin Frank aristokrasisinin tam desteğini almıştır. Bunu Karloman'ın manastıra çekilmesinin ardından elde eden Pepin, sınır dışındaki aykırı sesleri Gripponus'u bir piyon gibi kullanarak çözmeyi başarmıştır. 747 yılının ardından Bonifacius'un etkisinin kırılması ile Frank Kilisesi içerisinde de önemli mevkilere kendi adamlarını yerleştirmeye başlamıştır. Bu ortamda Paris Kontu Gairhardius (ö.779), Pepin'e sadık en önde gelen kişilerden biri olarak öne çıkmıştır. Ayrıca Aziz Denis Manastırı ve Prüm Manastırı Karolenj ideolojisini benimseyecek şekilde kontrol altına alınmıştır.⁴³³ Stuart Airlie, Pepin'in bu çabasını şu sözlerle açıklamaktadır:

“Böyle bir dünyada Pepin'in kral olması, kurulan yeni hanedan adına oluşturulan özel statünün yalnızca ilk adımıydı. Onun işlerini ve varislerine bıraktığı mirası açıkça görebiliyoruz. Bu miras adına iki manastır büyük bir öneme sahipti. Bu iki manastırın onun kontrolünde kalması harcanan sonsuz çabanın bir sonucuydu. Bunlardan biri Karolenjlerin elde etmesi gereken bir bölgedeyken diğeri Frank diyarının kalbindeydi. Ama hanedan iki manastırı da kazanmalıydı. Bunlar Aziz Denis Manastırı ve Prüm Manastırı idi. Pepin'in onlarla ilişkisi Karolenj kraliyetini aydınlatmıştır.”⁴³⁴

Airlie'in bu sözleri Bonifacius'un vefatının neden Pepin yararına olduğunu gösteren bir açıklamadır. Zira Airlie de Pepin'in yavaş yavaş Frankia'nın idaresini kendi elinde toplamak için çaba sarf ettiğini anlatmaktadır. Dini kurumlar Bonifacius'un ve Karloman'ın çabaları düşünüldüğünde Pepin için aşılması ve kontrol altına alınması şart olan engellerdi. Bu nedenle Papa Stephanus'un Frankia'ya gelmesi Pepin'in gücünü Frankia'da göstermesi adına ciddi bir kazanımdı.

II.5.2 Patricius Romanorum: Lombard Krallığı ve Papalık İlişkileri

Pepin, Papa Stephanus'un Frankia'ya gelişi ile Batı Hristiyan Dünyası'nın en önemli kişinin hamisi olma konumunu kazanmış oluyordu. Papa Stephanus'un seyahati

⁴³³ *Rituals of Royalty*, Ed. Cannadine & Price, 150-152. Airlie, *Making and Unmaking*, 42-45. Airlie, *Power*, 124-126. Costambeys, *The Carolingian World*, 1-3. Rosamond McKitterick, *History and Memory in the Carolingian World*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 149-156

⁴³⁴ Airlie, *Making and Unmaking*, 44.

yeni kurulmuş Karolenj Krallığı'nın meşruiyeti adına pozitif bir olaydı. Temel neden ise Lombard Krallığı'nın Papalık üstünde kurduğu baskıydı. Ravenna'yı ele geçirdiğinden beri Roma üzerindeki baskısını arttıran Lombard Krallığı'nın sonraki hedefinin Papalık olduğu belli oluyordu. Bu durum karşısında Papalık'ın yardım isteyebileceği tek kişi Pepin'di. Nitekim Pepin de bu avantajın farkında olarak hareket etmiştir. Çünkü Papa Stephanus'un karakterini bilen, Papa seçilmesinde rol oynayan kişi Pepin'in kendisiydi. 747 yılından itibaren uyguladığı dış politikada Pepin'in fevri ve doğrudan hamleler yerine daha zaman yayılmış kararlar aldığı görülmektedir. Papa Stephanus'un 753 yılında Frankia'ya gelişi de bununla alakalıdır. Pepin, Lombard Krallığı'na karşı Papalık'ın kendisinden yardım istemesini ve bunu da açıkça yapmasını istemektedir. Papa Zacharias, Pepin'e duyduğu ihtiyaç nedeniyle kendini kral ilan etmesine izin vermek zorunda kalmıştı. Papa Stephanus bunun bir adım ötesine giderek Pepin'i ve varislerini kral olarak Frankia'da takdis etmek için Alpleri geçmeye ikna oldu.⁴³⁵ Bu ziyaretini neden yaptığı ise kaynaklarda da açık açık dillendirilmiştir.⁴³⁶ *Frank Kraliyet Yıllığı*, Papa Stephanus'un tüm yolu Kral Pepin'den yardım istemek için gelişi şu şekilde geçmektedir: “*Bu yıl Stephanus, Aziz Petrus adına yardım ve destek istemek için Frankia'ya geldi. Ayrıca Kral Pepin'in kardeşi Keşiş Karloman da üstlerinden gelen emir dahilinde Papa'nın isteğinin yerine getirilmesini sağlamak için Frankia'ya geldi.*”⁴³⁷ Karloman'ın da Papa Stephanus'un yanında gelmesi bir hayli önemlidir. *Eski Metz Yıllığı* ise Karloman'dan bahsetmese de Lombardların Papalık üzerinde oluşturduğu baskının Papa Stephanus'un ziyaretinin asıl nedeni olduğunu vurgulamaktadır: “*Aynı yıl Papa Zacharias'ın aziz hatırasını görevini devralarak devam ettiren Papa Stephanus Lombard belasına ve Kral Heistulfus'un kibrine destek olmaması için keder dolu bir şekilde Kral Pepin'in*

⁴³⁵ Hildesheim, 46. *Hildesheimenses*, 11-12. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13. *Priores*, Ed. Simson, 44-45. Airlie, *Making and Unmaking*, 43-45. Becher, “Pippins,” *Frühmittelalterliche*, 131-153. Regino, 126. Reginonis, *Chronicon*, 44. Jürgen Strothmann, “Das Königtum Pippins als Königtum der Familie und die Bedeutung der Clausula de unctione Pippini,” *Zeitschrift Der Savigny-Stiftung Für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, 125(1), (2008): 411-429. Cyrille Vogel, “La réforme liturgique sous Charlemagne,” *Karl der Grosse. Lebenswerk und Nachleben*, Pt. 2, (1965): 217-232. Ennio Cortese, *Une carrière byzantine de Charlemagne. Échos de droit vulgaire romano-gothique au Moyen Âge*, *Mélanges de l'école française de Rome*, 113-2, (2001)857-868. Llewellyn, “The Popes,” *Review*, 64-66.

⁴³⁶ Kaynaklara ilaveten Papa II. Stephanus'un gerçekleştirdiği ziyaret bir çok ufak yıllığa yansımıştır. *Aziz Amandi Yıllığı*, *Laubacenses Yıllığı*, *Petaviani Yıllığı*, *Fulda Yıllığı*, *Laureshamenses Yıllığı*, *Tiliani Yıllığı*, *Guelferbytan Yıllığı*, *Nazariani Yıllığı*, *Alamannici Yıllığı*, *Sangallanses Yıllığı*, *Augienses Yıllığı* ve *Ratisbonlu Aziz Emmerammus Yıllığı* bu yıllıkların öne çıkanlarıdır. Ayrıntılı bilgi için bakınız; *Annales et Chronica Aevi Carolini*, MGH SS Tomus I, Ed. George Heinrich Pertz, (Hannover: Hahn, 1826), 10-11, 26-29, 62, 67, 74, 92, 116, 219, 346.

⁴³⁷ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13.

korumasını istemeye geldi.”⁴³⁸ *Hildesheim Yıllığı* da diğerlerine benzer bir kayıt aktarmaktadır: “Aynı zamanlarda Papa Stephanus, Kral Pepin’e gelerek Kral Heistulfus’a karşı koruma ve yardım istedi. Çünkü Heistulfus, Aziz Petrus’un diyarını çalmıştı ve Lombardlar toprakların çoğunu yakıp yıkıyorlardı.”⁴³⁹ Diğer yıllıklardan farklı olarak *Hildesheim Yıllığı*, Heistulfus’u hırsız olarak yaftalarken ele geçirilen toprakların Aziz Petrus’a ait olduğunu vurgulamaktadır. Dolaylı olarak bu ifade ile Lombard Krallığı’nın el koyduğu toprakların Papalık’a ait olduğunu⁴⁴⁰ iddia etmektedir. Böylece Pepin kendini bir kurtarıcı olarak öne çıkarmış oluyordu.

Pepin, Papa Stephanus’un bu isteğini kabul ederek yalnızca Hristiyanlığın koruyucusu gibi gözükmeyi. Buna ek olarak Frankia’ya gelen Papa Stephanus’un bizzat katıldığı bir taç giyme töreni düzenledi. Oğlu Karl’ı karşılaması için gönderen Pepin, Papa Stephanus’u Pons-Hugonis (Ponthion Kalesi)’de ⁴⁴¹ ağırlayıp onunla görüşme gerçekleştirdi. *Eski Metz Yıllığı* bu görüşmede “Yüce Tanrı’nın önünde yere kapandı ve Aziz Petrus ile Aziz Paulus adına Kral Pepin için dua etti. Kendisinin ve Roma halkının Lombardlar ve kibirli Kral Heistulfus’un köleliğinden kurtarılacak Kral Pepin’e emanet edilmesini diledi.”⁴⁴² Kral Pepin, Papa Stephanus’un bizzat yaptığı bu istek karşısında Frankların Papalık’a yardım edeceğini vurgulamıştır. Öncelikle Lombard Kralı Heistulfus’a elçi yollayarak Roma şehrine ve Aziz Petrus ile Aziz Paulus’un elçisine iyi davranmasını istediğini iletmiştir. Açıkçası Pepin, Lombardların kendisinin bu isteğine boyun eğmeyeceğini bilerek bunu yapmıştır. Nitekim Lombard Krallığı bu isteğe cevap vermemiştir. *Eski Metz Yıllığı*’nın aktardığına göre Pepin’in elçiler ile gönderdiği mesaj şudur: “Narni, Pentapolis bölgesinden Ceccano (Cecanum) ve Romalıların senin ahlaksızlığından şikâyet ettikleri herşeyi iade edeceksin. Bu Pepin’in sana buyruğudur. Eğer Aziz Petrus’a hak ettiği hürmeti gösterip adaleti sağlarsan, o sana 12 bin solidus verecek.”⁴⁴³ Pepin’in elçisinin iletmediği bu mesaj hiç de Heistulfus’u barışa ikna etmeye çalıştığı havasını vermemektedir. Bu ifadeye bakıldığında Pepin, Heistulfus’a kabul etmeyeceği ve hatta aşağılayıcı olarak nitelenebilecek bir teklifte bulunmuştur. Kaynakta doğrudan emir, buyruk anlamına gelen *Mandat* fiilinin kullanılmış olması Pepin’in

⁴³⁸ Priores, Ed. Simson, 44.

⁴³⁹ *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12.

⁴⁴⁰ Bu durum yıkılan Ravenna Ekzarhlığı ile Doğu Roma İmparatorluğu’ndan alenen kopan Papalık’ın kuzey İtalya’daki Doğu Roma İmparatorluğu mirasına sahip çıktığını göstermektedir.

⁴⁴¹ Ferdinand Gregorovius, *History of the City of Rome in the Middle Ages*, (Londra: George Bell & sons, 1894), 278.

⁴⁴² Priores, Ed. Simson, 44-45.

⁴⁴³ Priores, Ed. Simson, 47.

amacını yansıtmaktadır. Savaşın eşiğinde bulunan bir ortamda Pepin'in diğer hükümdara emrettiği bir mesaj yollamasının sonucu bellidir. Buna rağmen Pepin'in, savaşmak istemediği düşüncesi de vardır. Bernard S. Bachrach, Pepin'in hedefi ve isteği hakkında şöyle bir ifade kullanmaktadır: “*Pepin, fethetmeyi ya da bölgeyi idare etmeyi istememekteydi. Hatta İtalya'ya sefer yapmak konusunda istekli olduğu bile şüphelidir.*”⁴⁴⁴ Kaynaklar aynı Bachrach'ın da ifade ettiği gibi yumuşak huylu Kral Pepin profili çizmektedir. Bu durum Pepin'in İtalya'ya sefer yapmasına Papalık'a kendisini borçlu hissetmesinin neden olmuş olabileceğini düşündürmektedir.⁴⁴⁵

Pepin, 747 yılından itibaren askeri ve politik hamlelerinin sonuçlarını öngörerek kararlar almıştır. İtalya'ya sefer yapmasını mecburiyet olarak nitelemek Papa Stephanus'un Frankia'ya gelip Pepin ve oğullarına taç giydirmesinin bir tesadüf olduğu sonucunu doğurmaktadır ki bu gerçektir gözükmemektedir. Pepin'in izlediği dış politika savaş karşıtı, barışı hedefleyen ve Hristiyanlık adına hareket eden bir Kral Pepin profili yaratmıştır. Buna rağmen Pepin'in İtalya'da düzeni koruma niyetinin olduğunun kanıtı üst üste yaptığı iki savaştır. Ama bölgede kalıcı olma hedefinin olmadığı da açıktır. Ordusunu savaşı takiben kısa süre içerisinde İtalya'dan çekmesi buna bir örnektir. Pepin'in hedefi Karolenj Krallığı'nın bölgedeki yeni *de facto* güç olarak Lombard Krallığı'na tanıtılmasıydı. İtalya'nın zapt edilmesi gibi bir eyleme kalkışmak için henüz erken olduğunu Pepin'in de anladığı söylenebilir. Zaten Frank aristokrasisi de böyle bir girişime sıcak bakmamaktaydı. Aynı kesim İtalya'ya sefer yapılmasına da pek taraftar değildi. Merovenj Krallığı'nın Frankia içinde hâkimiyet hedefleyen politikasının bölgesel olmanın ötesine geçip tüm Avrupa anakarasına yayılmasına Frank aristokrasisinin uyum sağlayamadığı İtalya Seferi sayesinde anlaşılmaktadır.⁴⁴⁶ Pepin, Frank aristokrasisinin bölgesel güç olmakla yetinen bakış açısını Hristiyanlığı kullanarak yıkmıştır.

Bu çabaları Pepin'e, Lombard Krallığı'na karşı savaşmak için istediği ortamı yaratmıştır. Buna göre barışçıl bir ortamda sorunu çözmeye çalışan Pepin, Lombard Krallığı'nın umursamaz tavırları nedeniyle Papalık'ı korumak ve Hristiyanlık adına savaşmak zorunda kalmıştır. Fakat böyle bir eyleme girişmeden önce Papa Stephanus'un

⁴⁴⁴ Bachrach, *Prelude to Empire*, 45.

⁴⁴⁵ Bachrach, *Prelude to Empire*, 43-46. “Zacharias,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 34-49. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 49. *East and West in the Early Middle Ages: The Merovingian Kingdoms in Mediterranean Perspective*, Ed. Stefan Esders, Yaniv Fox, Yitzhak Hen, Laury Sarti, (Cambridge: Cambridge University Press, 2019), 335-338.

⁴⁴⁶ Bachrach, *Prelude to Empire*, 43-46. “Zacharias,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 34-49. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 49. *East and West*, Ed. Esders, 335-338.

idare ettiği bir törende Pepin'i Frankların Kralı ilan ederek taç giydirmiştir. Pepin'in oğulları Karloman ve Karl da bu törende yer almışlardır ve Papa Stephanus tarafından Kral Pepin'in varisleri olarak tanınmışlardır. Hatta *Eski Metz Yıllığı*, Karloman ve Karl'ın da taç giydiğini aktarmaktadır: “*Karloman ve Karl da aynı onurla taçlandırıldılar.*”⁴⁴⁷ Bu kayıt sayesinde Pepin'in hedefi de net bir şekilde görülmektedir. Pepin, her ne kadar kendisini bir tören ile kral ilan etse de konumu değişmeye çok müsait bir yapıdadır. Papalık'ın desteği onu bir noktaya kadar korumaktadır. Ailesinin sürekliliğinin garanti altına almalıdır. Kendi otoritesi tanınmasına ve Frank aristokrasisinin sadakatini kazanmasına karşın Pepin'in ölümünün ardından Karloman'ın ve Karl'ın idareyi devralmasının kabul görmeme ihtimali vardır. Pepin bunun önüne geçmek ve yalnızca kendisinin değil Pepin Ailesi'nin de meşruiyetini göstermek için Karloman ve Karl da aynı törende taç giymiştir. Hatta taç giymekle kalmayarak Papa Stephanus tarafından Pepin ve oğullarına *Patricius Romanorum (Romalıların Asilzadesi)* unvanını takdim etmiştir.⁴⁴⁸ Unvanın takdim edilmesi de Pepin'in konumunu güçlendiren bir onurdu. Pepin'in uzun süredir elde etmeye çalıştığı güç, Pepin Ailesi'nin idareyi elinde tutması ve meşruiyetinin devam eden nesillerde de kabul görmesiydi. Nitekim Pepin bunu Karolenj Dış Politikası sayesinde başarmıştır. Karolenj dış politikası 747 yılını takiben Pepin'in liderliğinde Papalık'ın Franklara mahkûm edilmesi üzerine kurulmuştur. Hayata geçirilen politika 751 yılında Pepin'in Frank Kralı olmasını ve 754 yılında Pepin ile oğullarının tüm Frank soylularının tanıklığında meşru idareciler olarak takdis edilmesini sağlamıştır.⁴⁴⁹

Kral Pepin, kendinin ve evlatlarının taçlandırıldığı törenin ardından önde gelen Frank soylularının katılımıyla genel bir kurul düzenledi. Bu kurulun konusu Lombard

⁴⁴⁷ Priores, Ed. Simson, 45.

⁴⁴⁸ Robert B. Ekelund Jr. & Robert D. Tollison, *Economic Origins of Roman Christianity*, (Chicago: University of Chicago Press, 2011), 135. *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 328. Ildar H. Garipzanov, *The Symbolic Language of Royal Authority in the Carolingian World (c.751-877)*, (Leiden: Brill, 2008), 109. A. Edward Siecienski, *The Papacy and the Orthodox: Sources and History of a Debate*, (Oxford: Oxford University Press, 2017), 208-210. Joanna Story, “Cathwulf, Kingship, and the Royal Abbey of Saint-Denis,” *Speculum*, 74(1), (1999): 1-21

⁴⁴⁹ Walter Ullmann, *The Growth of Papal Government in the Middle Ages*, (New York: Routledge, 2013), 72-75. Michael Enright, *Iona, Tara, and Soissons: The Origin of the Royal Anointing Ritual*, (Berlin & New York: De Gruyter, 8 Eyl 2011), 125-127. Deanesly, *A History*, 291-293. Frassetto, *Encyclopedia*, 151. *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13. Priores, Ed. Simson, 44-45. Airlie, *Making and Unmaking*, 43-45. Becher, “Pippins,” *Frühmittelalterliche*, 131-153. *Regino*, 126. Reginonis, *Chronicon*, 44. *Annales et Chronica*, Ed. Pertz, 10-11, 26-29, 62, 67, 74, 92, 116, 219, 346. *Chronicle of Fredegar*, 104-105. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 183-184. Carlrichard Brühl, “Kronen- und Krönungsbrauch im Frühen und Hohen Mittelalter,” *Historische Zeitschrift*, Bd. 234, H. 1, (Şubat 1982): 1-31.

Krallığı'na karşı verilmesi gereken cevabın ne olduğuydu. Zira Heistulfus, elçiler aracılığıyla kurulan barış ortamına sıcak bakmıyordu. Kurulun görüşmesi ve kararı *Fredegarius Kroniği*'ne yansımıştır: “Böylece yılın sonunda Kral (Pepin) tüm Frankları toplantı için çağırdı. 1 Mart'ta Bernaco'daki (Berny-Riviere) Kraliyet köşkünde bir araya gelindi. Burada önce gelen adamlarından tavsiye alan Kral, savaşa girmeye karar verdiği zaman Papa Stephanus, onun krallığında (Papalık) yaşayan diğer insanlar ve Frank ordusu ile Lombardiya'ya doğru yola çıktı.”⁴⁵⁰ *Fredegarius Kroniği* gibi Eski Metz ve Frank Kraliyet Yıllığı da Pepin'in soyluların görüşlerini aldığı bir genel kurul sonucu savaşa karar verdiğini vurgulamaktadır. Buna göre Pepin'in oluşturduğu otorite bir demir yumruk ya da diktatörlükten öte dengeli bir monarşik idare olarak şekillenmektedir. Pepin, 747 yılında iktidarı ele geçirdiğinden beri soylulardan aldığı desteğe ayrı bir önem göstermekteydi. Bunun başlıca iki nedeni vardı: İlki Frank idari geleneği içine işlemiş olan çok başlılığın merkezi otorite kurmanın önüne geçmesi ve diğeri de soyluların askeri gücün ciddi bir kısmını oluşturmasıdır. Bu nedenler ışığında Papa II.Stephanus'un ziyareti ayrıca bir anlam kazanmaktadır. Pepin, Lombard Krallığı'na karşı gerçekleştireceği bir askeri müdahale için soyluların desteğinin olması gerektiğinin farkında olduğu bir dış politika yönetmiştir.⁴⁵¹ İç ve dış politikanın iç içe girdiği bu yaklaşım babası Karl tarafından da benimsenmişti. Karl, artan Müslüman tehdidine karşı kendisine muhalif soyluları Müslüman saldırıları ile başbaşa bırakmıştı. Bunun sonucunda Karl'ın lider olarak çevresinde toplanan Frank aristokrasisi onun 732 yılında Puvatya ve 739 yılında Berre Nehri Savaşı neticesinde bir lider olarak öne çıkmasını sağlamıştı. Pepin de aynı babası gibi bir strateji izlemiştir. Papalık'ı zor bir duruma sürükleyerek kendini yüceltmesi sayesinde Pepin iç politikada Frank aristokrasisinden ciddi bir destek kazanmıştır. Pepin'in Frank aristokrasisi üzerinde oluşturduğu algı sayesinde Lombard Krallığı ile yapılan savaş yalnızca Frankların değil Hristiyanlık adına mücadele eden Frankların mücadelesi olarak görülmüştür.

Pepin, Lombard Krallığı'na karşı giriştiği eylemden gerek ülke içinde gerekse dışında ciddi bir kazanım elde ediyordu. Buna rağmen Papalık da yaşananlardan bir hayli kazançlı çıkmaktaydı. Veronica West-Harling, *Rome, Ravenna, and Venice, 750-1000:*

⁴⁵⁰ *Chronicle of Fredegar*, 104-105. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 183-184.

⁴⁵¹ *Hildesheim*, 46. *Hildesheimenses*, 11-12. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13. *Priores*, Ed. Simson, 44-45. *Chronicle of Fredegar*, 104-105. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 183-184.

Byzantine Heritage, Imperial Present, and the Construction of City Identity eserinde Papalık'ın konumunu şu cümlelerle aktarmıştır:

“*Querzy’de yapılan antlaşma Frankların, Lombardlar tarafından ele geçirilen bölgeleri kurtarması üzerineydi. Ama teknik olarak ait olduğu İmparatorluk adına değil de Aziz Petrus’un Mirası olarak adlandırılmayı tercih eden Papalık adına kurtarmaktı. Öyle ki bu, tüm kesimler tarafından da kabul edildiği üzere Papalık’ın kendini Lombardlara karşı savunmasını, kendi politik ve ekonomik gücünü yaratmasını sağlayacak bir bağıştı.*”⁴⁵²

West-Harling’in de vurguladığı üzere Pepin ve Papa Stephanus arasında varılan antlaşma Batı Avrupa için dönüm noktası olan bir ittifakı doğurmuştur. Papalık ve Franklar arasında 60 yıla dayanan ilişki geçmişi özellikle III. Pepin zamanında ciddi bir mesafe katetmiştir. Aslında iki tarafın da çıkarına olan bu antlaşmanın yapılma sürecinin uzamasının yegâne nedeni Ravenna Ekzarhlığı ve Doğu Roma İmparatorluğu’ydu. Papa Zacharias’ın, Doğu Roma İmparatorluğu’na sıcak yaklaşan bir politika gütmesi de Frank-Papalık ilişkilerinde diğer nedenlerden biri olmuştur. Pepin’in uyguladığı dış politikanın, üstesinden gelinen engeller göz önüne alındığında başarılı sonuçlar verdiği söylenebilir.⁴⁵³

Kral Pepin ve ordusunun Lombardiya’ya ulaşması için Alp dağlarını aşması gerekmektedir. Bu nedenle *Eski Metz Yıllığı*’nın da belirttiği gibi “... *Lyon, Galya ve Vienne yolu üzerinden Maurienne’ya ulaştılar.*”⁴⁵⁴ *Fredegarious Kroniği*, bu noktadan itibaren daha fazla ayrıntı vererek ordunun dar dağ geçitlerinden ilerlemekte sıkıntı çektiğini belirterek güçlkle ufak bir grup askerin dağların ötesine geçebildiğini aktarmaktadır. Bahar ya da yaz aylarına denk gelen bu harekât için hava durumunun bir engel olmayacağı düşünüldüğünde ordunun ilerleyememesi bir hayli ilginçtir. Zira Pepin, 755 yılında aynı Frank ordusu ile dağları geçmeyi başarmıştır.⁴⁵⁵ Bu açıdan *Fredegarious*

⁴⁵² West-Harling, *Byzantine Heritage*, 53.

⁴⁵³ Ian McIver, “Competition and tradition Carolingian political rituals, 751-800 (Glasgow),” *Groundings Ancients*, Volume 2, Ed. Mark McCahill & Ilian Mitev, (Glasgow: Glasgow University Dialectic Society, 2014): 95-114. Enright, *Anointing Ritual*, 125-127. Ullmann, *The Growth*, 73. Deanesly, *A History*, 291-293. West-Harling, *Byzantine Heritage*, 51-54. Hadrill, *Church*, 162-170.

⁴⁵⁴ *Priores*, Ed. Simson, 46.

⁴⁵⁵ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 42. *Annales regni Francorum*, 14-15. *Chronicle of Fredegar*, 107-108. “*Fredagarii*,” *Fredegarii*, 185.

PEPİN'İN SEFERLERİ ÖNCESİNDE İTALYA

Kroniği'nin aksine Pepin ve Frank ordusunun bir strateji neticesinde Alp dağlarını geçmediğini düşünmek daha mantıklıdır. İlaveten *Fredegarius Kroniği*, dağların ötesine geçen ufak grubun ilerlemekte olan büyük Lombard ordusunu gördüğünü şu cümlelerle aktarmaktadır: “Ordusunun dar geçitleri veya yüksek kayaları geçmesi imkânsızdı. Ama ufak bir grup zorlu dağ yollarını aşmış Susa vadisine inmeyi başardı. Ardından Lombard Kralı Heistulfus'un tüm Lombardları silah altına alıp tüm gücüyle ve kabul edilebilir cesaretiyle Frank ordusu üzerine ilerlediği haberini getirdiler.”⁴⁵⁶ Burada bahsi geçen grup aslında Frank ordusunun önden gönderdiği gözcü grubudur. Lombard ordusu bu süreçte Frank ordusunun konumu konusunda yanlış bir algıya kapılarak Alp dağlarını

⁴⁵⁶ *Chronicle of Fredegar*, 105. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 184.

geçerken gözcü göndermeme hatasına düşmüş olabilir. Diğer bir ihtimal ise gözcülerin öldürülmesi ya da Frank ordusunu bulmakta başarısız olmasıdır. Fakat Lombard ordusunun gözcülerinin başarısızlığı ciddi bir soruna yol açmıştır. Öyle ki Frank ordusu ilerleyen Lombard ordusunun geçiş güzergahına hazırladığı bir pusu ile Lombardları şaşırtmıştır. *Fredegarius Kroniği*'nin Frank ordusunun büyüklüğü konusundaki şu ifadesi de pusu ihtimalini kuvvetlendirmektedir: “*Franklar ne sayılarının ne de çabalarının onları kurtarmayacağını farkettiler ve yardım için Tanrı'ya ve kutsal havarisi Aziz Petrus'a dua ettiler.*”⁴⁵⁷ Frankların sayıca az olmasına vurgu yapan bu ifade savaş öncesi Pepin ve ordusunun durumunu gözler önüne sermektedir. Bu nedenle savaş yerinin Alplerdeki bir geçit olarak seçilmesi Pepin'i zafere götüren kararlardan biri olmuştur. Nitekim babası Karl da 732 yılında Müslümanları Puvatya'da yenerken savaş meydanını avantajına kullanarak sayıca dezavantajlı bir durumdan zafer çıkarmıştı. Benzer şekilde yıllar sonra Pepin'in de önemli komutanlık yetenekleri gösterdiği göze çarpmaktadır. Frank ordusunun sayısına ilaveten bir diğer kaynak olan *Frank Kraliyet Yıllığı* da: “*Adil davranmayı reddeden Lombard Kralı Heistulfus, Lombardiya geçidine (Susa Vadisi) doğru ilerledi ve Kral Pepin ile Frankların üzerine yürüdü.*”⁴⁵⁸ şeklinde savaşın başlangıcını anlatmaktadır. Bu ifade Lombardların Frank ordusu yönünde ilerlemekle birlikte savaşın meydana geldiğini göstermektedir. Gözcüleri ve Frankların sayıca az olduğunu da göz önüne alınca Maurienne Savaşı'nın Frankların, Lombard ordusunu bir pusuya düşürmesi sonucu gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Frank ordusu bu sayede ezici bir galibiyet kazanmıştır. *Fredegarius Kroniği*, Lombard kaybını şu cümleler ile açıklamaktadır: “*Kral Heistulfus bu savaşta topladığı kuvvetin neredeyse tamamına yakını kaybettiler. Bunların arasında Dükler, kontlar ve Lombard halkından birçok önemli insan bulunuyordu.*”⁴⁵⁹ Her ne kadar Lombard ordusunun büyüklüğü bilinmese de tamamına yakınının yok edilmesi abartılı bir ifade gibi gözükmemektedir. Zira Kral Heistulfus'un ertesi yıl yeni bir ordu ile Frankların karşısına dikildiği görülmektedir. Buna karşın Lombard ordusunun askeri ve idari önemli kayıplar verdiği düşünülebilir. Çünkü ertesi yıl Lombard ordusu Frank ordusuna karşı savunma pozisyonunda bir savaş

⁴⁵⁷ *Chronicle of Fredegar*, 105. “*Fredagarii*,” *Fredegarii*, 184.

⁴⁵⁸ “*Frankish Annals*,” *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13.

⁴⁵⁹ *Chronicle of Fredegar*, 106. “*Fredagarii*,” *Fredegarii*, 184.

stratejisi gütmüştür.⁴⁶⁰ Maurienne Savaşı'nda verilen kayıpların Lombardları bu taktiğe ittiği kabul edilebilir.

Maurienne Savaşı'nda Lombard Krallığı'nın yaşadığı mağlubiyet Kral Heistulfus'u zor bir duruma sokmuştur. Yeniden bir savunma hattı kuramayarak başkent Pavia'ya çekilen Heistulfus, şehir duvarları arkasına sığınmıştır. Heistulfus'un bu tercihi de Maurienne Savaşı'nın Lombard ordusu üzerinde ne kadar yıkıcı bir etki bıraktığının açık bir göstergesidir. Savaş öncesi bariz bir rakamsal üstünlüğü bulunan Lombard ordusu savaş sonrası surların arkasına sığınmak durumunda kalmıştır. Karşısında pek bir direniş gücü kalmayan Pepin, Frank ordusu ile Kuzey İtalya'ya girdikten sonra Pavia'ya ilerleyip şehri kuşatmıştır. Bir süre devam eden kuşatmanın ardından Heistulfus, Pepin ile anlaşma yoluna giderek bazı görüşmeler gerçekleştirmiştir. Heistulfus, görüşmeler sonucunda Ravenna, Pentapolis, Narni ve Ceccano'yu Papalık'a teslim etmeyi, Franklara yıllık 5 bin altın vergi ve barış karşılığında 40 adet rehin vermeyi kabul etmiştir.⁴⁶¹

İtalya Seferi'ni tamamlayan Kral Pepin amacına ulaşmış olarak muzaffer bir komutan edasıyla Frankia'ya döndü. Kazandığı bu başarı Franklar adına bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Çünkü Merovenj Krallığı'nın Frankia'yı yönettiği süreç boyunca izlediği dış politika VII.yüzyılın ortalarına kadar yok denebilecek seviyede idi. Pepin'in İtalya Seferi'ne kadar Karolenj dış politikası askeri bir başarı ile perçinlenmemişti. Elbette 732 yılında Puvatya Savaşı'nda ve 739 yılında Berre Nehri Savaşı'nda Emevi orduları mağlup edilmişti. Fakat bu savaşlar Frankia'yı koruma amacıyla gerçekleştirilmiş savunma savaşlarıydı. Müslümanların Frankia'yı ele geçirme gibi bir niyeti yoktu. Aynı şekilde Frankların da İber Yarımadası'na doğru genişleme planı da bulunmuyordu. Hatta 768 yılında tahta geçecek olan Pepin'in oğlu Karl dönemine kadar Pepin Ailesi idaresinde sınırların genişletilmesine yönelik hedefler konulmamıştı. Bu süreçte Frankların saldıran taraf olduğu çatışmalar da sık sık yaşanmaktaydı. Ama bu çatışmaların yaşandığı Akitanya, Bavyera, Alamanya, Saksonya ya da Frizya gibi

⁴⁶⁰ Hildesheim, 46. *Hildesheimenses*, 11-12. "Frankish Annals," *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13. *Chronicle of Fredegar*, 106. "Fredagarii," *Fredagarii*, 184. Nelson, *King*, 80. Bachrach, *Charlemagne's*, 295. Berto, "Carolingian Italian Memory," *Medieval*, 23-53.

⁴⁶¹ Priores, Ed. Simson, 45-46. Hildesheim, 46-47. *Hildesheimenses*, 11-12. *Chronicle of Fredegar*, 106-107. "Fredagarii," *Fredagarii*, 184. "Frankish Annals," *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13. Bachrach, *Prelude to Empire*, 64-72. Ernst Sackur, "Die Promissio Pippins vom Jahre 754 und ihre Erneuerung durch Karl den Grossen," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Vol. 16, No. 3, (1895): 385-424. Ubl, *Die Karolinger*, 34-35. Riché, *The Carolingians*, 72-84. Erich Caspar, *Pippin und die Römische Kirche: Kritische Untersuchungen zum Fränkisch-Päpstlichen Bunde im VIII. Jahrhundert*, (Berlin Springer-Verlag, 1914), 75-76. Hadrill, *Church*, 167-169. Costambeys, *The Carolingian World*, 67-69. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 49.

bölgeler ise pagan inanca sahip toplulukların yaşadığı bölgelerdi. Franklar bu bölgeleri zaten kendilerine ait görmekteydi. Frank ordusu her yıl ganimet elde etmek ya da isyan hareketlerini bastırmak için bu bölgelere gidiyordu. Bu açıdan bakıldığında İtalya Seferi, Karolenj dış politikası için saldırı temelli ilk askeri hamleydi. İtalya Seferi'nde toprak elde etme amacı olmaması ise Karolenj dış politikasına ayrı bir yapı kazandırmaktadır. Zira Pepin Kuzey İtalya'nın ele geçirilmesi durumunda elde tutmanın ne kadar zor olacağını farkındaydı. Ele geçirmek yerine kendilerine bağlı olacak bir Papalık'ın varlığı Karolenj Krallığı'nı dış politikada daha da kuvvetlendirecek bir durumdu.⁴⁶² Bu özelliği de Pepin'in İtalya Seferi'nin Karolenj dış politikasının hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilen bir hamle olduğunu göstermektedir. Lombard Krallığı'nın genişleme politikasının Papalık'ı tehdit etmesi Karolenj Krallığı için elde edilmesi planlanan bir fırsat olmuştur. Böylece Karolenj Krallığı, Papalık'ı kendi istediği noktaya getirmiştir. Sonucunun Lombard Krallığı ile girilecek bir savaş olması Pepin'in bir planı mıydı? Bu sorunun cevabına ulaşılmasını sağlayacak yeterli veri yoktur. Lakin Pepin'in 751 yılını takip eden yıllarda savaştan çekinmediği görülmektedir.

Pepin, İtalya'dayken beklenmedik bir ölüm daha gerçekleşmiştir. Papa Stephanus ile beraber Frankia'ya gelen kardeşi Karloman, abisi Pepin ve Papa Stephanus'un İtalya'ya yolculuk etmesi esnasında hastalanmıştır. Bu nedenle Vienne şehrinde Kraliçe Bertrada ile kalan Karloman'ın durumu giderek kötüleşmiştir. Dönem kaynaklarına göre bu durum beklenmedik bir olaydır. Ancak Stuart Airlie ve Jan T. Hallenbeck ise *Liber Pontificalis*'e dayanarak daha farklı bir açıklama yapmışlardır. Karloman, Pepin tarafından Vienne'de Kraliçe Bertrada'nın gözetiminde göz hapsine alınmıştır. Hatta Karloman'ın yanında gelen din adamları da onunla birlikte Vienne'e kapatılmışlardır.⁴⁶³ Bu iddianın temelini ise *Liber Pontificalis* oluşturmaktadır:

“Bu sıralarda belli bir süredir Aziz Benediktus Manastırı'nda kendini adadığı bir manastır hayatı yaşayan Kral Pepin'in kardeşi Karloman, şeytani bir cazibe ile kelimelerin kötülüğünü anlatmaya yetmediği Heistulfus tarafından ikna edildi. Heistulfus onu Frankia'ya yollayarak Tanrı'nın Devleti'ndeki Kutsal Romalıların Kilisesi'nin kendini kurtarmasına engel olmak ve durdurmak istedi...

⁴⁶² Bachrach, *Prelude to Empire*, 45-46. *Franks and Lombards in Italian Carolingian Texts Memories of the Vanquished*, Çev. & Ed. Luigi Andrea Berto, (Londra & New York: Routledge, 2021), xi. Christie, *The Lombards*, 105-107.

⁴⁶³ Airlie, *Making and Unmaking*, 39-40. Breternitz, *Königtum*, 13. Hallenbeck, *The Frankish Monarchy*, 87-88.

Ama Tanrı bağışlayıcıdır ki Karloman, kararlı bir kalbe sahip olan Hristiyan kardeşi Pepin'in aklını bulandırma amacıyla tamamen başarısız oldu... Sonra Kutsal Papa ve Frankların Kralı bir araya gelerek birbirlerine danıştılar ve bir karar aldılar. Karloman kendini bir manastır hayatına adanmış için onu Fransa'daki bir manastıra yerleştirdiler; bir süre sonra Tanrı onu yanına çağırды ve onu bu dünyadan ayırdı."⁴⁶⁴

Papa II.Stephanus'un biyografisinde geçen bu parça dikkate alındığında Karloman'a bir hain damgası yapıştırıldığı görülmektedir. Aistulfus'un, Karloman'ı göndermekteki amacının savaştan kaçınmak olduğu söylenebilir. Karloman muhtemelen Pepin ile konuşarak Karolenj-Papalık İttifakını bozmaya çalışacaktı. Hatta makamını geri alma konusunda zemin yoklamayı bile düşünmüş olabilir. Airlie'a göre Karloman'ın Frankia'ya gelme amaçlarından biri de manastıra kapatılan Drocus ve diğer oğlunun ölümüne engel olmaktı. Ancak bu konuda başarılı olamadı. Belki Pepin'in, Drocus ve isimsiz oğluna yaptıkları Karloman'ı Kral Heistulfus ile birlikte hareket etmeye itmiş olabilir. Çünkü Karloman'ın kendini dine adanmış düşünülüşünde Papalık'ı ve dolayısıyla kardeşi Pepin'i desteklemesi beklenirdi. Fakat Lombard Kralı Heistulfus ile iş birliği içine girdiğine dair *Liber Pontificalis*'in aktardıkları dikkate alındığında Karloman'ı bu harekete iten faktörler düşünülmelidir. Kaynaklar Karloman'ın kendi isteği ile manastıra çekildiğini belirtse de çalışmanın geride kalan kısımlarında durumun böyle olmadığına dair ciddi şüpheler bulunduğu vurgulanmıştı. *Liber Pontificalis* de bu şüpheleri doğrular şekilde Karloman'ın, kardeşi Pepin'e husumet beslediği vurgulanmaktadır.⁴⁶⁵

Vienne'deki esareti esnasında hastalanan Karloman, Kral Pepin'in Maurienne'deki zaferini takip eden süreçte hayatını kaybetmiştir.⁴⁶⁶ Karloman, Pepin'in emri ile manastır hayatını yaşadığı Aziz Benedictus Manastırı'na defnedilmiştir.⁴⁶⁷ Karloman'ın ölümü Pepin'in otoritesini güçlendirmesine yardım etmiştir. Zira kardeşi

⁴⁶⁴ "Stephen," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 64.

⁴⁶⁵ "Stephen II," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 63-65. Airlie, *Making and Unmaking*, 39-40. Breternitz, *Königtum*, 13. Hallenbeck, *The Frankish Monarchy*, 87-88. Frassetto, *Encyclopedia*, 91. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 48. Robert Sherman Cutler, *Carolingian Italian Policies, 739-780*, Doktora Tezi, (Michigan State University, 1970), 47-49.

⁴⁶⁶ Şüpheli bir ölüm olmasına rağmen doğal nedenler dışında öldüğünü gösteren hiçbir bilgi mevcut değildir.

⁴⁶⁷ *Priores*, Ed. Simson, 45-46. *Hildesheim*, 47. *Hildesheimenses*, 12. "Frankish Annals," *Chronicles*, 40. *Annales regni Francorum*, 12-13. *Regino*, 128. *Reginonis, Chronicon*, 45. *Annales et Chronica*, Ed. Pertz, 10,11-28,29-63-116-219-347.

olması ve altı yıl boyunca beraber Frankia'yı yönetmiş olmaları Pepin'in otoritesine her zaman bir tehdit olabileceği göstermiştir. Bu nedenle Karloman'ın ölümü Pepin'i rahatlatmıştır. 751-754 yılları arasında Aziz Bonifacius, Papa Zacharias ve Gripponus'un yanısıra Karloman'ın da ölümü Pepin dışında 740'lı yıllarda Frankia yönetiminde etkisi olan herkesin siyaset sahnesinden çekilmesi anlamına gelmektedir.⁴⁶⁸ Aynı yıl Maurienne Savaşı'nda kazandığı zafer nedeniyle Karolenj Krallığı'nın kuruluşunun 754 yılında tamamlandığı söylenebilir.

Karloman'ın ölümünü takiben kısa süre içinde Frankia'ya dönen Pepin için yaklaşık bir yıllık süre sorun yaşanmadan geçmiştir. Fakat 756 yılı içerisinde Kral Heistulfus Franklar ile yaptığı barış antlaşmasına uymayarak yeniden Papalık üzerine yürümüştür. Bunun üzerine Papa Stephanus, Pepin'e yazdığı bir mektupla onun Heistulfus'a barış konusunda güvenmekle hata ettiğini ve Kutsal Kilise'nin acı çektiğini belirtmiştir. Papa Stephanus'un iddiasına göre Heistulfus söz verdiği hiçbir şeyi Papalık'a vermemiştir.⁴⁶⁹ Bu nedenle mektubunda Pepin'in gelerek yarım bıraktığı işi bitirmesini ima eden şu sözleri yazmıştır: *“Velhasıl, tüm Hristiyanlar Havarilerin başı Aziz Petrus'un adaletini senin güçlü kolun aracılığıyla sağladığını biliyor. Öyle ki o sana en mutlu zamanlarında büyük ve muhteşem mucizeler gösterdi ve engin zaferler bahşetti.”*⁴⁷⁰ Papa Stephanus bu sözleri ile Pepin'in elde ettiklerinde Tanrı'nın ve dolayısıyla kendisinin payı olduğunu ima etmektedir. Gerek kral olması gerek Lombard zaferi Papalık'ın ilahi desteği sayesinde. Dolayısıyla yarım bıraktığı işi tamamlamalı ve Papalık'ı Lombard probleminde kurtarmalıdır. Papa Stephanus'un mektubunu Pepin'e ulaştıran elçilere dair bahis *Liber Pontificalis*'e de yansımıştır: *“Heistulfus'un din dışı yaptığı herşey Frankların Kralı Pepin'in kulağında yankılandı. Zira Papa, Frankların Kralı tarafından Roma'ya yollanmış olan Warneharius'un da aralarında bulunduğu elçileri deniz yoluyla Frankia'ya gitmesi için hazırladı.”*⁴⁷¹ *Liber Pontificalis*'in ilerleyen kısımlarında elçilerin temel amacının Kral Heistulfus'un işlediği günahların Pepin'e iletilmesi olduğunu aktarılmaktadır. Papa'nın mektubu ve elçilerin yollanması Karolenj Krallığı ile

⁴⁶⁸ Gunther. G. Wolf, “Einige Bemerkungen zum Tod von Karlmann d.Ä. (17. August 754) und Karlmann d.J. (4. Dezember 771),” *Archiv Für Diplomatie*, 45, (1999):7-14. Ulrich Knefelkamp, *Das Mittelalter: Geschichte im Überblick*, (Paderborn: UTB, 2022), 71. Cutler, *Carolingian*, 47-49. Hallenbeck, *The Frankish Monarchy*, 87-88. *Medieval France: An Encyclopedia*, Ed. William W. Kibler & Grover A. Zinn & Lawrence Earp & John Bell Henneman, Jr. (New York & Londra: Garland Publishing, 1995), 323. Jan T. Hallenbeck, “Rome under Attack- An Estimation of King Aistulf's Motives for the Lombard Siege of 756,” *Mediaeval Studies*, vol. 40 (1978): 190-222.

⁴⁶⁹ “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 488-494.

⁴⁷⁰ “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 489-490.

⁴⁷¹ “Stephen,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 69.

Papalık'ın kurduğu ittifakı gözler önüne sermektedir. Pepin'e yüklenmiş bazı sorumluluklar vardır. Bu durum 756 yılı içerisinde Pepin'i yeniden İtalya Seferi'ne çıkmaya zorlamıştır. Bir araya getirdiği ordusu ile yine aynı rota üzerinden Maurienne'ya gelen Pepin Alp dağlarını geçmeden önce önlem alarak bir süre burada kalmıştır. Pepin ve Frank ordusunun ilerleyişini haber alan Heistulfus ve Lombard ordusu bu sefer dağı geçme girişiminde bulunmamışlardır. Tam tersine Heistulfus, Alp Dağları'nın çıkışında Susa Vadisi'nde Lombard ordusuna savunma pozisyonu aldırılmış bir şekilde Pepin'i beklemeye karar verdi. Aslında bu karar Heistulfus'un ilk savaşta saldırgan ve sabırsız bir tavır takınması nedeniyle ağır bir mağlubiyet yaşamasının sonucudur. Ayrıca ilk savaşta Lombard ordusunun verdiği ağır kayıplar da Heistulfus'u savunmaya dayalı anlayış izlemeye itmiştir. Buna rağmen Susa Vadisi'ne girdiği gibi Lombard ordusunun üzerine yürüyen Pepin liderliğindeki Frank ordusu kesin bir galibiyet elde etmiştir.⁴⁷²

Ordusu dağılan Heistulfus, Pavia'ya çekilmek zorunda kalmıştır. Onu takip eden Pepin, Pavia'yı kuşatınca Heistulfus teslim olmak zorunda kalmıştır. Barış istemekten başka çaresi kalmayan Heistulfus ağır şartlar içeren bir barış yapmıştır. Bu barış *Fredegarius Kroniği*'nde şöyle dile getirilmektedir: “*Frank soylularının ve din adamlarının kararı ile Kral Heistulfus, Kral Pepin'e Pavia'daki hazinenin üçte birini ve ilaveten önceki hediyelere kıyasla daha birçok hediye verdi. Heistulfus sonrasında rehinler vererek bir daha isyan etmeyeceğine dair Pepin'e ve Frank soylularına yemin etti.*”⁴⁷³ *Fredegarius Kroniği* bu kısımda İtalya Seferi esnasında Pepin'e, Papalık'tan alınan toprakların yanısıra ciddi bir mali getiri sağladığını aktarmaktadır. Ayrıca Kral Pepin'in kararları yalnız almadığı anlaşılmaktadır. Zaten ilk İtalya sefer, esnasında da “*O (Kral Heistulfus), barış için Frank din adamlarına ve soylularına yalvardı.*”⁴⁷⁴ şeklinde bir ifade yer almaktadır. Pepin'in tüm sefer boyunca yanında Frank soylularının bulunması normaldir. Bu kısımdan soylulardan oluşan bir danışma kurulunun varlığı düşünülebilir. Zira din adamlarının da bu esnada yanında bulunması Pepin'in kendisi için bir danışma kurulu kurduğu fikrini desteklemektedir. İtalya Seferi'ne çıkmadan önce de genel bir kurul topladığı hatırlandığında Pepin'in, çevresinde görüş alabileceği ve

⁴⁷² “Stephen,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 50-75. Priores, Ed. Simson, 47-48. Hildesheim, 47. Hildesheimenses, 12. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 42. *Annales regni Francorum*, 14-15. *Chronicle of Fredegar*, 107-108.. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 185. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 48-50. Bachrach, *Charlemagne's*, 109-113. Nelson, *King*, 186. Riché, *The Carolingians*, 72-84. Hallenbeck, “Rome under Attack,” *Mediaeval*, 190-222.

⁴⁷³ *Chronicle of Fredegar*, 108. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 185.

⁴⁷⁴ *Chronicle of Fredegar*, 106. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 184.

güvenebileceği insanlardan oluşan bir grup meydana getirdiği düşünülebilir. Pepin'in yanında karar almasına yardımcı olacak bu kişilerin olması şaşırtılacak bir şey değildir. Pepin'in kral olmasını takiben alınan kararlarda etkin olduklarının açıkça ve birden fazla vurgulanması dikkat çekicidir.⁴⁷⁵

Pepin'in, Frank soylularını ülke yönetimine dahil etmesi nasıl işini kolaylaştırdıysa ilginçtir ki tam tersini Heistulfus yaşamıştır. Açıkçası Heistulfus'un iki yıl gibi kısa bir sürede Franklarla tekrar savaşa girmesi şaşırtıcıdır. Zira savunma savaşı yapmasından da fark edildiği üzere Lombard ordusu eski gücünde değildir. Yine de Lombardlar savaşa neden olacak bir şekilde Papalık topraklarına saldırmış ve ciddi zararlar vermiştir. Bu durum Lombard Krallığı içerisindeki muhalefet ile açıklanabilir. Çünkü yaşadığı mağlubiyet Heistulfus'un gücünü kaybetmesine neden olmuştur.⁴⁷⁶ Ayrıca Lombardların yaşadığı toprak kaybı ve yapmak zorunda kaldığı ödemeler Heistulfus'u zor durumda bırakmış olabilir. Bu şartlar altında Heistulfus bir risk olarak kısa süre içerisinde Karolenj Krallığı ile tekrar savaşa girmiştir. Mağlup olarak ayrıldığı ve ülkesini büyük ekonomik bir kayba soktuğu bu süreci takiben 757 yılı içerisinde bir av esnasında attan düştüğü için hayatını kaybetmiştir. Heistulfus'un geride bir varis bırakmadan hayatını kaybetmiş olması yeni bir Lombard Kralı seçilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Heistulfus'un selefi Rachis yaşadığı manstır hayatını terk ederek bazı Lombard soylularının desteği ile Pavia'nın yönetimini ele geçirmiştir. Fakat Toskana Dükü Desiderius, Papa Stephanus ve Kral Pepin'in desteği sayesinde Rachis'e üstünlük kurmayı başarmıştır. Böylece Pepin, yeni Lombard Kralı'nın belirleyicisi haline gelmiştir. *Eski Metz Yıllığı* bunu şu sözlerle aktarmıştır: “Kral Pepin ve soyluların tavsiyesiyle Lombardlar Desiderius'u kral olarak seçtiler.”⁴⁷⁷ Bu şekilde Pepin'in 754-756 yıllarında gerçekleştirdiği İtalya seferlerinin Karolenj dış politikası için de önemi daha net bir şekilde anlaşılmıştır. Pepin'in Frankia içindeki meşruiyetini sağlamasının yanı sıra Karolenj Krallığı, Avrupa siyasetinde belirleyici güç olmaya başlamıştır. Öyle ki Lombard Krallığı'nın hükümdarını belirleyebilmektedir. Bu kudret, Pepin'in elde etmek

⁴⁷⁵ Bachrach, *Charlemagne's*, 109-113. Nelson, *King*, 186. Riché, *The Carolingians*, 72-84. *Chronicle of Fredegar*, 108. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 185. McKitterick, “The Illusion,” *Historical Review*, 1- 20. “Stephen II,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 50-75. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 48-50. Hallenbeck, “Rome under Attack,” *Mediaeval*, 190-222.

⁴⁷⁶ Marios Costambeys, *Power and Patronage Early Medieval Italy: Local Society, Italian Politics and the Abbey of Farfa, c.700–900*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 65-66. Piores, Ed. Simson, 47-48. Hildesheim, 47. *Hildesheimenses*, 12. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 42. *Annales regni Francorum*, 14-15. *Chronicle of Fredegar*, 107-108.. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 185.

⁴⁷⁷ Piores, Ed. Simson, 49.

için uzun süredir uğraş verdiği bir yetkinliktir. Karolenj Krallığı, önce Papa'nın sonra da Lombard Kralı'nın seçiminin sonucunu belirlemiştir. Bu sayede güney sınırını kontrol altına almıştır. Desiderius'un tahta çıkışını izleyen on yıllık süreçte Lombard-Karolenj ilişkileri istikrarını korumuştur.⁴⁷⁸

II.5.3 İtalya Seferi Sonrasında Doğu Roma İmparatorluğu, Papalık ve Lombard Krallığı ile İlişkiler

Doğu Roma İmparatorluğu ile Pepin Ailesi'nin ilişkisi 740'lı yıllarda neredeyse hiç gelişim göstermemiştir. İmparator V.Constantinus'un iç politikada yaşadığı problemler Doğu Roma İmparatorluğu'nun Kuzey İtalya'da yaşananlara odaklanmasını önlemiştir. Benzer şekilde Pepin ve Karloman'ın paylaşımlı idaresinde yeni bir sistem kurmaya çalışan Pepin Ailesi de kendi içinde bir değişim yaşamıştır. Çalışmanın geride kalan kısımlarında değinildiği gibi bu değişim 751 yılında Pepin'in Frank Kralı olmasıyla sonuçlanmıştır. Buna rağmen Doğu Roma İmparatorluğu'nun Pepin'in taç giymesini belli bir süre boyunca görmezden geldiği görülmektedir. Doğu Roma İmparatorluğu, 757 yılına kadar Pepin'in tahta çıkışını kutlayan herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Aslında Doğu Roma İmparatoru V.Constantinus, İmparatorluğun batı sınırlarında yaşananları pek önemsemedi. Zira ülke içinde İkonakırıcılık politikası nedeniyle sıkıntılar yaşamaktaydı.⁴⁷⁹ D. H. Miller, Constantinus'un durumunu şöyle açıklamaktadır:

“Özellikle V.Constantinus'un idaresinde, imparatorluğun politikası Papa'nın rahatsız edici, sadakatsiz bir hizmetkâr olduğu üzerineydi. Eninde sonunda dersini alacak ve doğrudan kontrol altına sokulacaktı. Ancak o an için yapılabilecek birşey yoktu. İmparatorluk diğer işlerle ve daha acil problemlerle

⁴⁷⁸ Priores, Ed. Simson, 49-56. *Hildesheim*, 47-48. *Hildesheimenses*, 12-13. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 42-47. *Annales regni Francorum*, 14-29. *Chronicle of Fredegarii*, 102-121. “Fredegarii,” *Fredegarii*, 183-193. Hallenbeck, “Rome under Attack,” *Mediaeval*, 190-222. David Harry Miller, “The Motivation of Pepin's Italian Policy, 754-768,” *Studies in Medieval Culture* 4, (1973): 44-54. Bachrach, *Charlemagne's*, 249-250. Bachrach, *Prelude to Empire*, 25-45. Michael Frassetto, *The Early Medieval World: From the Fall of Rome to the Time of Charlemagne: Volume I*, (California: ABC CLIO, 2013), 223-226. Hallenbeck, “Rome under Attack,” *Mediaeval*, 190-222.

⁴⁷⁹ Miller, “Byzantine,” *Byzantinische*, 47-62. Priores, Ed. Simson, 50. *Chronicle of Fredegarii*, 108. “Fredegarii,” *Fredegarii*, 185. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 42. *Annales regni Francorum*, 14-15. François Bougard, “La prosopopée au service de la politique pontificale: genèse et postérité de la lettre de saint Pierre aux Francs (Codex Carolinus, 10),” *Revue d'histoire de l'église de France*, Bd. 98, (2012): 249-284.

uğraşmak zorundaydı. Böylece Papalık, İmparatorluk'tan bağımsız bir politika izleyebiliyordu."⁴⁸⁰

Bu yaklaşım nedeniyle 751 yılında Pepin'in, Frank Kralı olarak taç giymesi Doğu Roma İmparatorluğu tarafından önemsenmezken İtalya'da yaşananlar fazla dikkat çekmemiştir. İlk olarak 753 yılında Ravenna'nın Lombard Krallığı tarafından ele geçirilmesi Doğu Roma İmparatorluğu'nun dikkatini İtalya'ya çevirmesine neden olsa da ilk hamle 757 yılında gelmiştir. D. H. Miller'ın yaklaşımına göre Doğu Roma İmparatorluğu'nun 757 yılına kadar beklemesinin arkasında yatan neden Lombard-Frank çatışmasından yararlanmaktır. Pepin'in, Papalık'ı desteklemekte başarısız olmasını bekleyen V.Constantinus bu gidişatı Papalık'ı yeniden Doğu Roma İmparatorluğu'na tabi kılmak için kullanacaktı. Ancak 756 yılındaki zafer ile Pepin'in İtalya'da hâkim güç olması V.Constantinus'un planlarını suya düşürmüştür. Gönderdiği elçiler ile önce Pepin'in tahta çıkışını tebrik eden İmparator V.Constantinus, aralarında bir adet Org'un da bulunduğu çeşitli hediyeler yollamıştır. Karşılıklı gidip gelen elçiler sonunda V.Constantinus'un, Pepin'in ele geçirdiği bölgelerin Doğu Roma İmparatorluğu'na ait olduğunu belirterek kendisine teslim edilmesini talep ettiğinin bilgisini vermiştir.⁴⁸¹

Rochow'a göre Pepin tarafından reddedilen bu istek Doğu Roma İmparatorluğu'nu yeni endişelere sürüklemiştir: *"757 yılını takiben Doğu Roma İmparatorluğu'nun öncelikli endişesi Lombardlar, Franklar ve Papalık arasında bir ittifak kurulmasıydı. Böyle bir şey imparatorluğun İtalya'da kalan topraklarını yitirmesine de neden olabilirdi.*"⁴⁸² Desiderius'un Lombard Kralı olmasında Pepin ve Papa II.Stephanus'un ciddi bir payı olduğu düşünüldüğünde V.Constantinus'un endişelerinde gerçeklik payı vardır. Bu nedenle 757 yılını takiben İmparator V.Constantinus, Karolenj Krallığı ile barışçıl temellere dayanan bir dış politika izlemiştir. Zira İtalya'nın güneyinde hâlen Doğu Roma İmparatorluğu'na ait topraklar bulunmaktadır. Muhtemel bir Frank-Doğu Roma çekişmesinde bölgenin uzaklığı ve Doğu Roma topraklarında devam eden iç karışıklıklar göz önüne alındığında

⁴⁸⁰ David H. Miller, "Byzantine-Papal Relations During The Pontificate of Paul I: Confirmation and Completion of The Roman Revolution of the Eighth Century," *Byzantinische Zeitschrift*, volume 68, Issue 1, (1975): 47-62.

⁴⁸¹ Miller, "Byzantine," *Byzantinische*, 47-62. Priores, Ed. Simson, 50. *Chronicle of Fredegar*, 108. "Fredagarii," *Fredegarii*, 185. "Frankish Annals," *Chronicles*, 42. *Annales regni Francorum*, 14-15. Bougard, "La prosopopée," *France*, 249-284.

⁴⁸² Ilse Rochow, *Kaiser Konstantin V. (741-775): Materialien zu seinem Leben und Nachleben*, (Frankfurt: Peter Lang, 1994), 114.

V.Constantinus, İtalya'ya asker göndermenin ne kadar zor olduğunu farkındadır. Zaten Ravenna'nın da kaybedilmesinin nedeni destek gönderilemeyeşidir.⁴⁸³

V.Constantinus'un endişeleri 757 yılını takip eden yıllarda Karolenj Krallığı'nın, Doğu Roma İmparatorluğu ile ilişkilerinin zeminini hazırlamıştır. Doğu Roma İmparatorluğu'nun hamleleri Papalık'ın Franklar ile kurduğu ittifakı baltalamak üzerine olmuştur. Bunun için Lombard tahtına yeni çıkmış olan Desiderius hedef alınmıştır. Tahta çıkarken vaat ettiği bazı toprakları teslim etmeyen Desiderius, Papalık ve Pepin ile yapılan antlaşmaya uymamıştır. Bu süreçte Papa II.Stephanus'un hayatını kaybetmesi de en çok Desiderius'un işine yaramıştır. Doğu Roma İmparatorluğu'ndan aldığı destek ile güçlenen Desiderius, Spoleto ve Benevento Düklüğü'nü ele geçirmiştir. Benevento Düklüğü ile mücadelesi esnasında Doğu Roma İmparatorluğu'nun Lombard kuvvetlerine donanma ile destek vermesi Desiderius ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun birlikte hareket ettiğini göstermiştir. Nitekim aynı yıl içerisinde Napoli'de Doğu Roma İmparatorluğu'nun temsilcisi Georgius ile görüşen Desiderius hamlelerini ona göre yapmıştır.⁴⁸⁴ Görüşmeye takiben Roma'da Papa Paulus ile görüşen Desiderius, Paulus'tan elindeki rehineleri⁴⁸⁵ serbest bırakması için Kral Pepin'e mektup yazmasını istemiştir. Desiderius, Papa Paulus'a istediğini yaptığı takdirde İmola şehrini vereceğini vaat etmiştir. Desiderius'un zoruyla Pepin'e mektup yazıp rehineleri serbest bırakmasını isteyen Papa Paulus, Desiderius'un gitmesinin ardından bir başka mektup yazarak rehineleri serbest bırakmamasını, mektubun kendisine Desiderius tarafından zorla yazdırıldığını dile getirmiştir. Pepin, rehineleri bırakmasa da kendini yine zor bir durumun içinde bulmuştur.⁴⁸⁶ Zira Desiderius'un tavırları denge kazanan İtalya'da yeni problemler yaşanacağını sinyali vermiştir.

⁴⁸³ M. T. G. Humphreys, *Law, Power, and Imperial Ideology in the Iconoclast Era: c.680-850*, (Oxford: Oxford University Press, 2014), 270. Rochow, *Kaiser*, 112-115. Miller, "Byzantine," *Byzantinische*, 47-62. Priores, Ed. Simson, 50. Chronicle of Fredegar, 108. "Fredagarii," *Fredegarii*, 185. "Frankish Annals," *Chronicles*, 42. *Annales regni Francorum*, 14-15. Judson Emerick, "Charlemagne: a new Constantine?," *The Life and Legacy of Constantine: Traditions through the Ages*, Ed. M. Shane Bjornlie, (Londra & New York: Routledge, 2016), 144-146.

⁴⁸⁴ Thomas F. X. Noble, *Images, Iconoclasm and the Carolingians*, (Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009), 140-145. West-Harling, *Byzantine Heritage*, 53-54. *Byzantine Italy*, Salvatore, 48-49. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 507-520.

⁴⁸⁵ Heistulfus tarafından 756 seferinin ardından yapılan antlaşma gereği verilen rehineler

⁴⁸⁶ Adam J. Kosto, *Hostages in the Middle Ages*, (Oxford: Oxford University Press, 2012), 61-62. Adam J. Kosto, "Hostages in the Carolingian world (714-840)," *Early Medieval Europe*, Volume 11, Issue 2, (2002): 123-147. David Harry Miller, "Papal-Lombard Relations during the Pontificate of Pope Paul I: The Attainment of an Equilibrium of Power in Italy, 756-767," *The Catholic Historical Review*, Vol. 55, No. 3 (Ekim 1969): 358- 376. Walter Pohl, "Frontiers in Lombard Italy: The Laws of Rachis and Aistulf," *The Transformation of Frontiers: From Late Antiquity to the Carolingians*, Edt.Walter Pohl & Ian Wood &

Pepin için Desiderius ile karşı karşıya gelmesi konusunda tehdit içeren nokta Doğu Roma İmparatorluğu'nun desteğidir. Pepin'in girişebileceği üçüncü bir İtalya Seferi bu nedenle büyük riskler içermektedir. Yaşanacak olası bir mağlubiyet Pepin Ailesi'nin uzun uğraşlar sonucu elde ettiği makamını tehlikeye atabileceği gibi yeni bir zafer de kesin bir sonuç olacak gibi görünmemektedir. Çünkü Kral Pepin dönemi dış politikada güçlü olunan, ilişki ağlarının genişlediği ve yeni devletler ile tanışılan bir dönem olmasına rağmen sınırların genişlediği bir dönem değildir. Pepin, sınırların İtalya yönünde genişlemesi durumunda bu bölgede kalıcı olunamayacağına inanmaktadır. Bu düşüncesi Pepin'i daha korumacı bir politikaya itmiştir.⁴⁸⁷ Lombard Krallığı'nın eylemlerini görmezden gelerek Doğu Roma İmparatorluğu ile ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Pepin'in yönelimi Papalık'ın tepkisini çekmesine neden olmuştur. Yazılan mektuplarla Papa Paulus, Pepin'den Desiderius'a karşı aynı Papa II.Stephanus gibi yardım istemiştir. Yine de Pepin askeri bir harekete girişmekten kaçınmıştır.⁴⁸⁸ Papa Paulus 760 yılında gönderdiği mektupta Desiderius ile bir barış yapıldığını iletmiştir. Bu barış Pepin'in yolladığı Frank elçilerinin arabuluculuğuyla sağlansa dahi uzun süreli olmamıştır. Aynı yıl içerisinde Desiderius yaptığı saldırılar ile barışı bozmuştur. Papa Paulus, Pepin'i durumun ciddiyetine inandırabilmek için yolladığı mektubunda Konstantinopolis'ten yola çıkan 300 parçalık bir donanmanın da Sicilya donanmasını desteği ile Frankia'ya doğru ilerlediğini iddia etmiştir. Papa Paulus, bu şekilde Pepin'i İtalya'ya sefer yapması için zorlamaya çalışıyordu.⁴⁸⁹ Pepin, Papa Paulus'un bu isteğine karşılık olarak yolladığı mektupta böyle bir durum için gerektiğinde kiliseye yardım edeceğini söylemiştir. Thomas Hodgkin, Pepin'in bu cevabını şöyle yorumlamıştır: *"Zor savaşların üstesinden gelmiş olan bir Kral'ın, hayali istila söylentileri ile gereksiz bir şekilde rahatsız edilmemesi gerektiğine dair ince bir göndermedir."*⁴⁹⁰ Hodgkin'in de dediği gibi Pepin bu cevabı ile Papalık'a her zaman yanında olduğunu, ancak bu desteğin ortaya çıkan her

Helmut Reimitz, (Leiden & Boston: Brill, 2001), 117-141. Stefano Gasparri, "The Fall of the Lombard Kingdom: Facts, Memory and Propaganda" 774: *Ipotesi su una transizione. Atti del Seminario di Poggibonsi, 16-18 febbraio 2006*, (Brepols, 2008): 41-65. "Paul," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 76-78. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 507-520.

⁴⁸⁷ Bachrach, *Prelude to Empire*, 44-46. F. Donald Logan, *A History of the Church in the Middle Ages*, (Londra & New York: Routledge, 2013), 66-69. Miller, "Papal-Lombard," *Catholic*, 358- 376. Miller, "The Motivation" *Culture* 4, 44-54. Hallenbeck, "Rome under Attack," *Mediaeval*, 190-222.

⁴⁸⁸ Priores, Ed. Simson, 50 . *Hildesheim*, 47. *Hildesheimenses*, 12. "Frankish Annals," *Chronicles*, 42-43. *Annales regni Francorum*, 14-17. *Chronicle of Fredegar*, 108-109. "Fredagarii," *Fredegarii*, 185-186. Bachrach, *Prelude to Empire*, 44-46.

⁴⁸⁹ Thomas Hodgkin, *Italy and Her Invaders: 744-774 Volume VII Book VII: Frankish Invasions*, (Oxford: Clarendon Press, 1899), 248. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 519-522. Noble, *Images* 133-145

⁴⁹⁰ Hodgkin, *Frankish Invasions*, 248.

problemde bir savaş anlamına gelmediğini açıklamaktadır. Esasen Papalık'tan kendi iç meselelerine odaklanması için zaman verilmesini istemektedir. Bu süreçte Karolenj Krallığı ile Lombard Krallığı arasında Papalık'ın durumu için görüşmelerin devam ettiği ve olumlu sonuçlar alındığı 760-768 yılları arasında azaldığı görülen Lombard saldırıları sayesinde görülmektedir.⁴⁹¹

760 ile 768 yılları arasında Akitanya'ya neredeyse her yıl sefer yapması iç politikada Pepin'in sorunlar yaşadığını ve asıl önceliği iktidarına muhalefet edenlere verdiğini göstermektedir. Pepin ve Frank ordusu yeri geldiğinde düşman bölgesinde kışlayıp, uygun olmayan iklim şartlarında Akitanya'da kesin bir zafer elde etmeye çalışmışlardır. Pepin'in Akitanya konusundaki çabası dikkat çekicidir. Aynı yıllarda Emevi Halifeliği'nin yıkılıp Abbasi Halifeliği'nin kurulmuş olması Pepin'in askeri yönelimlerini etkilemiştir. Yıkılış sürecinde yaşanan karmaşa ve katliamdan kaçan Abdurrahman bin Muaviye'nin 756 yılında İber Yarımadası'nda Müslümanların ait olan toprakların kontrolünü eline geçirmesi Endülüs Emevi Devleti'nin kuruluşunu sağlamıştır. Ortaya çıkan yeni güç Karolenj Krallığı adına dış politika için yeni bir tehditti. Çünkü Frankia'nın güney sınırında kurulan bu devletin iç dinamikleri ve barındırdığı güç Franklara yabancıydı. 730'lu yıllarda Müslüman orduları Frankia'ya ilk ayak bastığında da Akitanya'da yaşanan problemler Karl'ı bir hayli uğraştırmıştı. Müslüman ilerleyişi 739 yılındaki Berre Nehri Savaşı ile ancak durdurulabilmiştir. Babasının bu mücadelesi esnasında genç bir delikanlı olan Pepin, Waiofarius'un isyanlarının kendisine daha büyük sıkıntılara gebe olabileceğini bilmekteydi. Zaten bu durum da Pepin'in, Lombard Krallığı'na ve Doğu Roma İmparatorluğu'na yaklaşımını etkilemekteydi. 756 yılında Lombard Krallığı'nı ikinci kez yenen Pepin aynı yıl Doğu Roma İmparatorluğu'nun toprak isteği ile karşı karşıya kaldı. Tüm bu olaylar esnasında Papalık'a verdiği sözleri tutması gerekiyordu. Fakat Pepin'in Papalık'ı destekleyen tavrına karşı Doğu Roma İmparatorluğu'nun açıkça Desiderius'u desteklemesi Pepin'i endişelendirmiştir. Tüm bu süreç boyunca Pepin hem Papalık hem Desiderius hem de V.Constantinus ile sürekli bir iletişim içerisindeydi. İlişkiler ağı yorucu ve yoğun olmalı ki Pepin şaşırtıcı bir şekilde 758-759 yıllarında herhangi bir sefere çıkmamıştır.⁴⁹²

⁴⁹¹ Herrin, *Ravenna*, 99-101. Miller, "Papal-Lombard," *Catholic*, 358- 376. Bachrach, *Prelude to Empire*, 44-46. Miller, "The Motivation" *Culture* 4, 44-54. David Harry Miller, "Papal-Lombard," *Catholic*, 358-376

⁴⁹² Priores, Ed. Simson, 50. *Hildesheim*, 47. *Hildesheimenses*, 12. "Frankish Annals," *Chronicles*, 42-43. *Annales regni Francorum*, 14-17. *Chronicle of Fredegar*, 108-109. "Fredagarii," *Fredegarii*, 185-186. Bachrach, *Prelude to Empire*, 44-46. Noble, *The Republic*, 91-112. Noble, *Images*, 133-145.

Gerçekleştirilen görüşmeler esnasında İber Yarımadası'nda yeni bir devlet kurulduğundan haberdardır. Güney sınırındaki hareketlilik ve Waiofarius'un Akitanya'daki faaliyetlerine rağmen Pepin'in savaştan uzak durmasının nedeni budur. Doğu Roma İmparatorluğu'nun desteklediği Lombard Krallığı'na karşı yaşanabilecek muhtemel bir mağlubiyet Karolenj Krallığı için ağır bir darbe olabilirdi. Açıkçası Waiofarius ile anlaşarak Akitanya üzerinden gelebilecek bir Müslüman saldırısını savunmak Pepin için hiç kolay değildir. Nitekim benzer bir ittifakın Karl döneminde Akitanya Dükü Odolinus ile müslüman ordular arasında yapılmış olması Pepin'in endişesini haklı çıkarmaktadır. İşte bu nedenle Pepin 756 yılını takip eden süreçte daha dengeli bir dış politika izlemeye başlamıştır. Dış politikada artan aktörlerin sayısı bunun nedenidir.

Lombard-Papalık anlaşmazlığının azalması Pepin'in elini dış politikada bir hayli rahatlatmıştır. Bu azalmada Pepin'in girişimleri ciddi bir rol oynamıştır. Papa Paulus'un Pepin'e yazdığı mektuplarda Desiderius'un saldırılarına değiniler azalırken Doğu Roma İmparatoru'ndan gelen elçiler daha fazla yer etmeye başlamıştır.⁴⁹³ Bu süreci faydasına kullanan Pepin, Doğu Roma İmparatorluğu ile de ilişkilerini geliştirmeye çaba gösterdi. Birçok elçinin ve mektubun gidip geldiği bu süreç içerisinde Pepin bir güç dengesi oluşturmaya çalışıyordu. Amacı Frankia'da elde edilen kazanımların tehlikeye girmesinin önüne geçmekti. Karolenj Krallığı ve Papalık elçileri zaman zaman tek başlarına yeri geldiğinde ise birlikte Konstantinopolis'e giderek İmparator V.Constantinus ile görüşmüşlerdir.⁴⁹⁴ Zaman içerisinde Kral Pepin ve İmparator V.Constantinus arasında iyi denecek pragmatist bir ilişki kurulmuştur. İki taraf arasında gelişen ilişki sonuncunda 766 yılında İmparator Constantinus, Pepin'e bir evlilik ittifakı teklifinde bulunmuştur. Bu teklife göre İmparator Constantinus'un oğlu Leon, Kral Pepin'in kızı Gisela ile evlenecektir. Ancak Pepin'in sıcak bakmaması ile bu teklif reddedilmiştir. Aslında iki taraf için de çıkar içeren evliliğin gerçekleşmemesi şaşırtıcıdır. Bu durumda Papalık'ın pozisyonu bir hayli önemlidir. Zira Papa Paulus, Papalık-Karolenj ittifakı neticesinde 757 yılında Gisela'nın vaftizbabası olmuştur. Böylece Pepin, Papalık ile ilişkilerini ailesini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bu derece geliştirilmiş bir

⁴⁹³ "Codex Carolinus," *Epistolae*, 511-553.

⁴⁹⁴ West-Harling, *Byzantine Heritage*, 53-54. Bachrach, *Prelude to Empire*, 218-219. Miller, "Papal-Lombard," *Catholic*, 358- 376. Miller, "The Motivation" *Culture* 4, 44-54. Hallenbeck, "Rome under Attack," *Mediaeval*, 190-222. Hallenbeck, *The Frankish Monarchy*, 64-121. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 511-553. Marie-Céline Isaia, *Histoire des Carolingiens, VIII-Xe siècle*, (Lyon: Points, 2014), 56-58. Henri Pirenne, *Mahomet et Charlemagne*, (Brüksel: Presses Universitaires de France, 1992), 160-163.

Papalık ilişkisi Doğu Roma İmparatoru ile yapılan bir ittifak sonucu çöpe atılamazdı. Çünkü Doğu Roma’da ikona karşıtı bir hareket vardı. Doğu Roma İmparatorluğu’nun, Karolenj Krallığı ile yakınlaşmasının altında yatan nedenlerden biri de buydu. İmparator V.Constantinus, ikon karşıtlığının bir destekçisi olarak babasının anlayışını sürdürüyordu. İşte bu özelliği Papalık-Doğu Roma İmparatorluğu anlaşmazlığının en temel nedenlerindendi. İmparator V.Constantinus, Franklar ile iyi ilişkiler kurarak kendisine sorun çıkarabilecek bir ittifakın işlemesine engel olmaya çalışıyordu. Böyle bir ortamda gerçekleştirilebilecek bir evlilik, Papalık-Karolenj ittifakına darbe vururken Frankların ikona karşıtı hareketi desteklemesi için bir zemin oluşturabilirdi.⁴⁹⁵ Nitekim bu tehdidin varlığını ortaya koyan bir şekilde 767 yılında Gentilly’de (Salmuntiac) bir sinod toplanmıştır. Pepin’in tüm Frank soylularını çağırdığı sinodun gündemi *Eski Metz Yıllığı*’na göre şöyledir: “*Greklere göre Kutsal üçlü (Üçlü Teslis) ve görüntüler tartışıldı.*”⁴⁹⁶ Frankia’nın göbeğinde Constantinus’un teklifini takip eden yılda doğrudan ikona karşıtı düşünceler ile ilgili bir sinodun toplanması elbette tesadüf değildir. Doğu Roma İmparatorluğu’nun İtalya’ya yayılmış birçok adamı olduğu gibi ikona karşıtı düşünceleri destekleyen din adamları olması kuvvetle muhtemeldir. Sinod destek bulmaya başlayan ikona karşıtı anlayışın önüne geçmek için Papalık’ın da aracılığıyla toplanmıştır. Hem Doğu Roma İmparatorluğu’na hem de Papalık’a bağlı din adamları bu sinoda katılmışlardır. Kral Pepin’in de bizzat katılım sağladığı bu tartışmalar esnasında Frank din adamları ve soylular iki kesim tarafından da ikna edilmeye çalışılmışlardır. Sinodun sonunda Karolenj Krallığı tavrını net bir şekilde göstermiştir.⁴⁹⁷ V.Constantinus açısından da hayallerinin suya düştüğü bu sonuç nedeniyle Doğu Roma İmparatorluğu

⁴⁹⁵ *The Empress Theophano: Byzantium and the West at the Turn of the First Millennium*, Edt.Adelbert Davids, (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 103-105. “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 560-563. Costambeys, *The Carolingian World*, 63-64. Herrin, *Ravenna*, 326-341. Johannes Fried, *Charlemagne*, Çev.Peter Lewis, (Cambridge, Harvard University Press, 2016), 74-76. Miller, “Papal-Lombard,” *Catholic*, 358- 376. Miller, “The Motivation” *Culture* 4, 44-54.

⁴⁹⁶ Priores, Ed. Simson, 54.

⁴⁹⁷ Priores, Ed. Simson, 50-56. *Hildesheim*, 47-48. *Hildesheimenses*, 12-13. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 42-47. *Annales regni Francorum*, 14-27. *Chronicle of Fredegar*, 105. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 184-193. Halfond, *Archaeology*, 93-95. Franz-Reiner Erkens, *Herrschaftsakralität im Mittelalter: von den Anfängen bis zum Investiturstreit*, (Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag, 2006), 113-117. Bernhard Jussen, *Die Franken: Geschichte, Gesellschaft, Kultur*, (Münih: C.H.Beck, 2014), 61-63. West-Harling, *Byzantine Heritage*, 187-189. Leslie Brubaker & John Haldon, *Byzantium in the Iconoclast Era, C. 680-850: A History*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 170-174. Walter Mohr, *Studien zur Geistes- und Herrschaftsgeschichte des Mittelalters: eine Auswahl veröffentlichter Aufsätze mit einem grösseren bisher unveröffentlichten Beitrag*, (Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2001), 574. Nelson, *King*, 98-100. Fried, *Charlemagne*, 74-76. Bele Freudenberg, “Unus grex et unum ovile? The Papacy’s Comprehension of the Greek-Orthodox Religion in the Eighth Century,” *Millennium*, Volume 10, Issue 1, (2013): 349-372. Miller, “Papal-Lombard,” *Catholic*, 358- 376. Miller, “The Motivation” *Culture* 4, 44-54.

batı politikasını değiştirmiştir. Judith Herrin, Gentilly Sinodu'nun önemini şöyle açıklamaktadır:

*“Öyle görünüyor ki Gentilly Sinodu dini ve dünyevi birçok önde gelen kişiyi Kral'ın önünde teolojik bir tartışma için bir araya getirdi. Bizans'tan ve Roma'dan gelen katılımcılar Pepin'in tarafından bağımsız bir ortamda düzenlenen bu toplantıda uzman tanıklar olarak dinlenmişlerdir. Buna rağmen sonuç hiçbir yerde açıkça belirtilmemiştir. Fakat görünüşe göre ikonofil kesim Frankları ikna etmede başarılı olmuştur. Bundan dolayı 767 yılından sonra V.Constantinus batının desteğini kazanma ya da Pepin'in kızı aracılığıyla evlilik ittifakı kurma teklifini hayata geçirme konusunda herhangi bir girişimde bulunmamıştır.”*⁴⁹⁸

Herrin'in de vurguladığı üzere Doğu Roma-Karolenj ilişkilerinde Gentilly Sinodu bir dönüm noktasıdır. Karolenj Krallığı, Papalık'ın tarafını seçerek Doğu Roma İmparatorluğu'na karşı tavır almıştır. Elbette bu seçim bazı sonuçlar doğurmuştur. Papa Paulus bu durumdan bir hayli memnun kalmıştır. Yazdığı son mektuplardan birinde Pepin'i, Musa Peygamber'e benzeterek onun İsrail halkını kurtarması gibi Pepin'in, Tanrı'nın Kilisesi'ni kurtardığını belirtmektedir.⁴⁹⁹

Pepin'in tarafını belirtmesi Papalık-Frank ilişkilerinde olumlu bir şekilde etki etse de Doğu Roma İmparatorluğu'nu karşısına almasına nedne olmuştur. Gentilly Sinodu'nu takip eden aylar içerisinde Papa Paulus'un hayatını kaybetmesi ise yeni bir kriz doğurmuştur. Roma'da bulunan bir grup din adamı arasında Frank karşıtı düşünceler bir süredir belirginleşmişti. Son on beş yıldır Papalık, Karolenj Krallığı ile hareket ediyordu. Doğu Roma İmparatorluğu'nun baskısı ve Lombard tehdidi ile etkisi büyüyen bu grup Nepi Dükü Toto liderliğinde Roma'nın idaresine el koydu ve kardeşi Constantinus'u zor kullanarak Papa seçti.⁵⁰⁰ Sinodu takiben böyle bir olay yaşanması İmparator

⁴⁹⁸ Judith Herrin, *The Formation of Christendom*, (Princeton: Princeton University Press, 2021), 385.

⁴⁹⁹ “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 554-556. Herrin, *Christendom*, 385. Erkens, 113-117. Jussen, *Die Franken*, 61-63. Brubaker & Haldon, *Byzantium*, 170-174. West-Harling, *Byzantine Heritage*, 187-189. Roger Collins, *Keepers Of The Keys Of Heaven: A History Of The Papacy*, (New York: A Member of the Perseus Books, 2009), 132-135. Nelson, *King*, 98-100. C. Bayet, “Les Élections Pontificales Sous Les Carolingiens Au VIII Et Au IX Siècle, (757-885),” *Revue Historique*, T. 24, Fasc. 1, (1884): 49-91.

⁵⁰⁰ Harald Zimmermann, “Papstabsetzungen des Mittelalters,” *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 69, Issue 1-2, (1961): 1-84. “Stephen III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 84-105. Bernard Bavant, “Le duché byzantin de Rome. Origine, durée et extension géographique,” *Mélanges de l'école française de Rome*, 91-1, (1979): 41-88. *After Charlemagne: Carolingian Italy and its Rulers*, Ed. Clemens Gantner & Walter Pohl, (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), 209.

V.Constantinus'un, Toto'nun müdahalesinde parmağı olup olmadığı düşüncesini doğurmaktadır. Bu konuda ikili arasında doğrudan bir bağ kurulamasa da Constantinus'u destekleyen din adamlarının Toto'yu güçlendirdiği söylenebilir. Toto'nun idareye el koyması ise tamamen beklenmedik bir hamledir. Toto'nun yardımı ile kendi düşüncelerine uygun bir Papa'nın seçileceğine inanan liderliğini Primicerius⁵⁰¹ Christophorus'un liderliğini yaptığı din adamları grubu Papa Paulus'un ölümünün ardından Toto'nun müdahalesi ile karşılaşırlar. Bu şartlar altında makamına oturan Toto ve Constantinus kardeşler Frank Kralı Pepin'in tepkisini çekmemek adına onunla da iletişime geçmeye çalıştılar. Buna karşı Pepin, Akitanya'daki askeri meşguliyetinden dolayı ne bu mektuba gerekli karşılığı verebildi ne de İtalya'ya girip yeni bir Papa seçilmesini sağladı. Bu durum 767 Haziran'ı ile 768 Ağustos'u arasında geçen 13 aylık sürede Kuzey İtalya'da siyasi bir karmaşaya neden olmuştur. 768 Ağustosuna gelindiğinde Toto'yu iktidara taşıyan ihaneti onun sonunu da getirmiştir. Lombard Kralı Desiderius'tan aldığı destekle Roma'ya gelen Christophorus, savaşarak şehri ele geçirmiştir. Bu çatışma esnasında Toto hayatını kaybederken II.Constantinus esir edilmiştir. Devam eden sürede Kral Desiderius, Philippus adında birini Papa ilan etse de Christophorus'un buna karşı çıkması nedeniyle Philip'in Papalığı onaylanmamıştır. II.Constantinus'un da zor kullanılarak makamından indirilmesi ile uzun süren belirsizlik Papa III.Stephanus'un seçilmesi ile sona ermiştir.⁵⁰² Ancak Karolenj Krallığı'nın İtalya'daki etkisi ciddi bir darbe almıştır. Bu krizin çözülmesini takip eden aylarda Pepin'in hayatını kaybetmesi Franklar açısından hiç de iyi olmamıştır.

II.6 İslam Dünyası ve Karolenj Krallığı'nın İlişkileri

Bilinen dünyanın Batısı ve Doğusu 750'li yıllarda farklı bir yapı kazanmaya başlamıştır. Bir yanda Merovenj Krallığı'nın kalıntıları üzerinde Karolenj Krallığı kurulurken diğer yanda kanlı bir şekilde Emevi Halifeliği yıkılarak Abbasi Halifeliği idareyi devralmıştır. İslam aleminin tamamına yayılan karmaşa nedeniyle Abbasi iktidarının kendini kabul ettirmesi zaman almıştır. Bu süreçte İslam dünyasında ikinci bir siyasi güç doğmuştur. Abdurrahman bin Muaviye'nin 756 yılında İber Yarımadası'nda önceden Emevi Halifeliği'ne bağlı olan toprakların kontrolünü eline geçirmesi Endülüs

⁵⁰¹ *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. Alexander P. Kazhdan, (New York: Oxford University Press, 1991), 1719-1720.

⁵⁰² *Italy and Early Medieval Europe: Papers for Chris Wickham*, Ed. Ross Balzaretti & Julia Barrow & Patricia Skinner (Oxford: Oxford University Press, 2018), 231-248. Fried, *Charlemagne*, 74-76. Stephen III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 84-105. Miller, "Papal-Lombard," *Catholic*, 358- 376. Miller, "The Motivation" *Culture* 4, 44-54. Noble, *The Republic*, 112-114.

Emevi Devleti'nin kuruluşuyla sonuçlanmıştır. 756 yılına kadar geçen zamanda oluşan otorite boşluğundan yararlanmak isteyen Pepin 752 yılında ordusuyla *Eski Metz Yıllığı*'ndaki tabir ile: “*Sarazen yönetimindeki Got topraklarına girdi.*”⁵⁰³ Bu sayede Burgonya'nın Akdeniz'e kıyısı olan bölgelerinde bazı şehirleri elinde bulunduran Müslüman kuvvetlerinden Nimes, Maguelone, Agde ve Beziers şehirleri alınmıştır. Başarılar elde edilmesine rağmen 752 yılında başlayan sefer hiç de kısa sürmemiştir. Özellikle seferin ana hedeflerinden olan Narbonne şehri yedi yıl boyunca kuşatma altında kalmıştır. Bu aşamada Pepin bölgede belli bir miktar güç bırakarak diğer meseleler ile ilgilenmiştir. Hatta Lombard Krallığı üzerine iki sefer yapmıştır. Maurienne Savaşı'nda Frank ordusunun Lombard ordusu karşısında sayıca az olmasının nedenlerinden biri de ordunun bir kısmının Narbonne şehrini kuşatıyor olması olabilir. Zira kuşatma bir hayli uzun sürmüştür. Kuşatma süresince Müslüman donanmasının şehri desteklemesi süreci uzatan ana etmen olmuştur. Nitekim Frank ordusu ancak 759 yılında Narbonne şehrini ele geçirebilmiştir. Bu şekilde Frankia'nın güney sınırlarından çıkartılan Müslümanlar Pirenne dağlarının ötesine itilmiştir.⁵⁰⁴

İber Yarımadası'nı ele geçirmesini takiben Abdurrahman öncelikle iç politikada dengeleri gözetmiştir. Haliyle Narbonne şehrinin Frankların eline geçmesine tepki verilememiştir. Zaman içerisinde İslam dünyasındaki bu değişikliklerin Karolenj Krallığı'na tehlike oluşturabileceğini düşünen Pepin, bu yönde önlem almıştır. 764 yılında Abbasi Halifesi Mansur'a bir elçi heyeti yollanmıştır. Böylece iki devlet arasında dostane ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır. Emevi Halifeliği'nin 741 yılını takiben Frankia için bir tehlike olamaması yaşadıkları iç isyanlar nedeniyledir. 764 yılına gelindiğinde İslam dünyasında iki Müslüman devlet bulunmaktadır. İkisi de İslam dininin temsilcisi olan bu devletler bir arada hareket etmesi Karolenj Krallığı'nı yeni bir savaşa zorlayabilirdi. Endülüs Emevi Devleti ve Abbasi Halifeliği arasında I.Abdurrahman'ın ailesinin son kalan üyesi olmasına neden olan bir katliamın anlaşmazlığı vardı. Temelinde yatan bu kanlı neden iki devletin bir arada hareket etmesine ciddi bir engeldi. Bu süreç Frankların Abbasi Halifeliği'nin kuruluşunda yaşananları ne kadar ayrıntılı bildiği tam

⁵⁰³ Priores, Ed. Simson, 43.

⁵⁰⁴ . Costambeys, *The Carolingian World*, 63-64. Deanesly, *A History*, 293-296. Roger Collins, *The Arab Conquest of Spain 710-797*, (Oxford: Blackwell, 1998), 172-174. Hugh Kennedy, *Muslim Spain and Portugal A Political History of al-Andalus*, (New York, & Londra: Routledge, 1996), 29. Riché, *The Carolingians*, 79. Nicholas Drocourt, "Christian-Muslim Diplomatic Relations: an Overview of the Main Sources and Themes of Encounter [600-1000]," *Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History. Volume 2 (900-1050)*, Ed. David Thomas & Alexander Mallett, (Leiden: Brill, 2010): 29-72.

bir muammadır. Buna rağmen ortada önlem alınması gereken bir tehlike vardır. Bu nedenle Abbasi Halifeliği ile yapılan görüşmeler sayesinde İslam Dünyası'nın Avrupalı Hristiyanlara karşı bir araya gelmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Karolenj Krallığı ve Abbasi Halifeliği arasında konuşulan tek mevzu Endülüs Emevi Devleti değildir. Doğu Roma İmparatorluğu'nun en önde gelen düşmanlarından biri Abbasi Halifeliği'dir. Pepin, Abbasi Halifeliği ile iyi bir ilişkiye sahip olmanın Doğu Roma İmparatorluğu açısından zorluk anlamına geldiğinin farkındadır. Böylece Pepin, İslam dünyasının birleşmemesi adına bir hamle yaparken Doğu Roma İmparatorluğu'nun sınırlarını meşgul edecek görüşmeler yapmıştır. 764 yılında giden elçiler üç yıl sonra 767 yılında yanlarında Abbasi Halifesi Mansur'un elçileri birlikte Frankia'ya geri dönmüşlerdir.⁵⁰⁵

II.7 Pepin'in Saray Nazırlığı ve Krallık Döneminde Rehin Alma Anlayışı

Pepin, Saray Nazırlığı yıllarından başlayarak komşu kavimler ve devletlerden rehin alma alışkanlığı kazandığı görülmektedir. Babası Karl'ın da zaman zaman tercih ettiği bu taktik yapılan barışın bozulmaması amacıyla karşı tarafa ait değerli kişileri elinde tutmaya dayalıdır. *Fredegarius Kroniği* bu taktiğin nedenini basitçe şöyle açıklar: “Yeniden isyan etmesinler diye rehineler alındı”⁵⁰⁶ Tarihi süreç içerisinde karşılıklı rehine takası yapıldığı örnekler bulunmasına karşın Pepin'in idaresinde Frankların rakiplerine rehin verdiği durumlar olmamıştır. Bunun nedeni ise Lombard Krallığı ve İber Yarımadası'nda mevzilenmiş müslümanlar dışında Frankların ciddi bir rakibi bulunmamasıdır. Bundan dolayı özellikle Saray Nazırlığı yaptığı yıllarda kaynaklar Pepin'in, Franklara isyan eden Bavyera, Alamanya, Saksonya, Akitanya bölgelerinin Düklerinden bağılıklarını teminat altına almak adına rehine aldığını yazmaktadır.⁵⁰⁷

Tahta çıktıktan sonra da Pepin rakiplerinden rehine almaya devam etmiştir. İkinci İtalya Seferi'nin ardından Pepin'in, Lombard Krallığı ile yapılan barışa karşılık 40 rehine aldığı kaynaklara yansımıştır. Hatta Desiderius, 758 yılında Pepin'i karşısına almaya karar verdiğinde de bu rehineler için mektup yazdırtmıştır. Papa I. Paulus'a zorla yazdırtıp Pepin'e yollattığı mektupta rehinelerin serbest bırakılmasını istemiştir. 760 ve 768 yılına

⁵⁰⁵ Nelson, King, 88. *Chronicle of Fredegar*, 118-119. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 191-192. *The 'Abbasid and Carolingian Empires: Comparative Studies in Civilizational Formation*, Ed. D.G. Tor, (Leiden & Boston: Brill, 2017) 74-76. Samuel Ottewill-Soulsby, “Abbāsid-Carolingian Diplomacy in Early Medieval Arabic Apocalypse,” *Millennium*, Volume 16, Issue 1, (2019): 213-231. Philippe Senac, “Les Carolingiens et le califat abbasside (VIIIe-IXe siècles),” *Studia Islamica*, No. 95, (2002): 37-56.

⁵⁰⁶ *Chronicle of Fredegar*, 102. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 182

⁵⁰⁷ *Priores*, Ed. Simson, 33-56. *Chronicle of Fredegar*, 98-119. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 180-192. *Hildesheim*, 47. *Hildesheimenses*, 11-12. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 40-43. *Annales regni Francorum*, 10-15.

ait kayıtlarda ise Akitanya Dükü Waiofarius'tan rehineler alındığı vurgulanmaktadır. Hatta Dük Waiofarius 761 yılında Pepin'e karşı ordusuyla harekete geçtiğinde *Frank Kralliyet Yıllığı* bu hareketi şu cümlelerle aktarmaktadır: “*Rehinelere ve yeminine rağmen intikamını almak için Pepin üzerine ordusunu yolladı.*”⁵⁰⁸ Rehine alınması 751 yılının öncesinde pek sık kullanılan bir taktik değildir. Ancak Karolenj Krallığı'nın kuruluşu ile Kral Pepin'in başlattığı bu gelenek kendisinden sonraki Karolenj hükümdarları tarafından da kullanılmıştır. Adam J. Kosto, Karolenj hükümdarlarının rehine anlayışına dair şunları söylemektedir: “*Karolenj hükümdarları farklı durumlarda Lombardlar'dan, Bavyeralılar'dan, Alamanlar'dan, Akitanyalılar'dan Basklar'dan, Bretonlar'dan, Danlar'dan, Frizyalılar'dan, İberli Müslümanlar'dan, Kuzeyliler'den ve birçok Slav grubundan rehine almışlardır.*”⁵⁰⁹ Kosto'nun da ifadesinden anlaşıldığı gibi Pepin, Frank Kralı olmasını takiben rehineler ile kendisine olan sadakati garanti altına almak istemiştir. Pepin'in yeri geldiğinde Papalık adına rehine aldığı da dillendirilmiştir. *Liber Pontificalis*'e göre Pentapolis bölgesini ele geçiren Pepin, bölgenin Papalık'a olan sadakati adına rehineler almıştır. Rehineri veren liderlerin isyan etmeye ve savaşıma devam ettiğine sıklıkla rastlanması Pepin'in bu hareketinin ne kadar kullanışlı olduğu konusunda şüphe uyandırmaktadır.⁵¹⁰ Bu nedenle Pepin'in rehine alma alışkanlığının kullanışlı olmasından değil özenmeden kaynaklı olduğu düşünülmelidir. Çünkü sadakate karşılık rehin alma, Roma İmparatorluğu'ndan başlayarak Doğu Roma İmparatorluğu'na uzanan Avrupa'nın idari geçmişinde sıklıkla görülen bir yöntemdir.⁵¹¹

II.8 Pepin'in İdaresinde Sinodlar ve Genel Kurullar

Frankia'nın, idaresi kolay olmayan bir bölge olduğu söylenebilir. Devletin otoritesinin taşraya ulaşmasında en önemli araç aristokrat ailelerdir. Birçok aristokrat aile ülke yönetiminde söz sahibidir. Bu aileler yerel güçleri yönlendirme gücüne sahipti. Öyle ki 760'larda Pepin'in Akitanya'ya yaptığı seferin yaklaşık on yıla yayıldığı zorlu süreçte Akitanya yerel güçler tarafından savunuluyordu.⁵¹² Dolayısıyla aristokrat aileler ile ilişkiler iyi tutulmalıydı. Pepin, aristokrat ailelerin devlete bağlılığını arttırmak için birkaç

⁵⁰⁸“Frankish Annals,” *Chronicles*, 43. *Annales regni Francorum*, 14-15.

⁵⁰⁹ Kosto, “Hostages” *Early*, 124-125.

⁵¹⁰ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 43. *Annales regni Francorum*, 14-15. Kosto, “Hostages” *Early*, 124-125. *Chronicle of Fredegar*, 103. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 182. Kosto, *Hostages*, 61-62. Bachrach, *Charlemagne's*, 120-122. “Stephen II,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 50-75. . *Hildesheim*, 47. *Hildesheimenses*, 11-12.

⁵¹¹ Rustam Shukurov, *The Byzantine Turks, 1204-1461*, (Leiden & Boston: Brill, 2016), 248. Joel Winston Allen, *Hostage-taking and cultural diplomacy in the Roman Empire*, Doktora Tezi, (Yale Üniversitesi, 1999), 1-9Ro

⁵¹² Bachrach, *Prelude to Empire*, 54-55.

yol izlemiştir. En fazla kullandığı yöntem olan genel kurula tüm ülkeden gelen din adamları, soylular ve bağlı kavimlerin yöneticileri katılıyordu. Önemli meselelerin konuşulduğu bu toplantılar Merovenj dönemine dayanmaktaydı. Dönem yıllıkları düzenlenen genel kurullar hakkında bilgi vermesine karşın içeriklerini paylaşmamaktadır. Fakat IX.yüzyılda Rheims’li Hincmar tarafından kaleme alınan *De Ordine Palatii* adlı siyasetname bu kurullara katılanları şu cümleler ile anlatmaktadır: “Devlet Yöneticileri ve Din Adamları, tüm önemli insanlar bu genel kurula katılırlardı.. Alt sınıftan katılımcılar ise Kral'a hediyelerini takdim etmek için ve kararları duymak için gelirlerdi.”⁵¹³ Hincmarus, kaleme aldığı bu dizeleriyle genel kurulların Frankia’nın idaresinde yer alan herkesin bulunduğu toplantılar olduğunu vurgulamaktadır. Elbette önemli insanlardan kastı aristokrat ailelerin liderleridir. Kralın bu ailelerin katılımları ile görüşmeler yaptığı ve ülke idaresine dair kararların bu toplantılarda alındığı anlaşılmaktadır. Pepin, yapılan bu toplantılar aracılığıyla ülkenin idaresinde ona yardımcı olan soylularla görüşüp geçmiş yılın değerlendirmesini ve önümüzdeki yılın planlamasını yapmaktaydı. Diğer bir yandan krallığa bağlı bölgelerden gelen temsilciler bağlılıklarını bildirirlerdi. Din adamları ise Frank Kilisesi’nin işleyişi ve Papalık ile ilişkiler konusunda Kral Pepin ile görüşmekteydiler. Yılda bir kez yapılan bu toplantılar Karolenj Krallığı’nın idaresi konusunda her konunun konuşulması nedeniyle önemli bir yer teşkil etmekteydi.⁵¹⁴ Buna rağmen Kral Pepin dönemindeki devlet bürokrasisi hakkında kaynaklar yeterli bilgi vermemektedir. Ancak Karolenj Krallığı’nın işleyişinde hükümdar esas güçtü. Bu nedenle yıllık genel kurulların bürokrasinin işleyişinde anahtarı bir rolü vardı. Hükümdarın çevresinde oluşturduğu çevre ve aristokrat kesimin desteği ülkenin idaresini kolaylaştırıyordu. Diğer bir yandan hükümdarı güçlendiren kesim istemiyorsa bir eylemin gerçekleştirilmesinin önüne geçiyordu. Bundan dolayı Pepin, hareket alanını genişletmek ve soyluların muhalefetine önüne geçmek için Papalık ile Hristiyanlığı kullanmaktan çekinmemiştir. Bu sayede Pepin, özellikle Kral olduktan sonra

⁵¹³ “Hincmar of Rheims, *On the Governance of the Palace*,” Paul Edward Dutton, *Carolingian Civilization: A Reader*, (Ontario: Broadview Press, 1999), 495. “*On The Governance of the Palace*, by Hincmar of Rheims,” David Herlihy, *The History of Feudalism*, Londra & Basingstoke: Macmillan and Co Ltd), 222. Hincmarus Remensis, *De Ordine Palatii*, Ed. & Çev. Thomas Gross & Rudolf Schieffer, MGH, (Hannover: Hahn, 1980), 82-85.

⁵¹⁴ “Hincmar,” Dutton, *Civilization*, 494-496. “Hincmar of Rheims,” Herlihy, *Feudalism*, 221-222. Hincmarus, *Palatii*, Ed. & Çev. Gross & Schieffer, 80-87. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 42-47. *Annales regni Francorum*, 14-29. *Piores*, Ed. Simson, 42-56. Timothy Reuter, *Medieval Politics and Modern Mentalities*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 196-198. Riché, *The Carolingians*, 126. Jürgen Strothmann, *Karolingische Staatlichkeit: Das karolingische Frankenreich als Verband der Verbände*, (Berlin & Boston: De Gruyter, 2019), 47-51.

aristokrasinin Pepin Ailesi'ne itaat etmesi konusunda belirli bölgeler dışında sıkıntı yaşamamıştır.⁵¹⁵

Pepin döneminde ya da ondan sonraki Karolenj hükümdarları tarafından yapılan görüşmeler genel kurullar ile sınırlı kalmıyordu. Hükümdarların gerçekleştirdikleri ziyaretler ile bölgesel toplantılar yaptığını Timothy Reuter şu sözlerle açıklamaktadır: *“Frank dünyasında yılda en az bir kez ve normalde ilkbaharda genel kurul toplanması gerektiğine dair bir anlayış vardı. Ama diğer bir yandan hükümdarın bir anda “bölgeye” geldiği ve büyük kilise ziyafetlerine katıldığı durumlar da mevcuttu. Böylece farklı bir kurul ya da en azından kurul denilebilecek toplantılar zaman zaman yapılmaktaydı.”*⁵¹⁶ Kaynaklar incelendiğinde Pepin'in sık sık yer değiştiren bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Nitekim bu hareket Reuter'in bahsettikleri ile örtüşmektedir. Bu yıllarda Frank idari anlayışında bir başkent ve merkezi otorite yoktur. Dolayısıyla Pepin ülkeyi kontrolünde tutmak için sürekli seyahat ederek Paskalya, Noel ya da dini festivallere katılmaktaydı. Katıldığı bu etkinliklerde bölgenin idaresi için yöneticiler ile toplantı yapmakta ve Kral'ın otoritesini taşraya kadar taşımaktaydı.⁵¹⁷

Pepin, topladığı genel kurullar dışında ülkenin yönetimi ile alakalı kararların alınmasında kendisine yardımcı olması için bir danışma kurulunu oluşturmuştu. Kaynaklar özellikle askeri seferler esnasında bu kurulun varlığından bahsetmektedir. Önemli kararlar almadan önce Pepin'in, Frank soylularından oluşan bir danışma kurulu yanında bulundurduğu bilinmektedir. Ordunun oluşumunda önemli bir yer eden Frank soylularının önemli kararlara dâhil edilmesi Pepin'in ülkeyi yönetmesini kolaylaştırmaktaydı. Çünkü soyluların kendilerini ülke yönetiminin bir parçası olarak görmeleri Pepin'e olan bağlılıklarını artırırken bu soyluların isyan etmesinin önüne geçiyordu.⁵¹⁸ Zaten Pepin'e isyan eden bölgeler göz önüne alındığında Bavyera, Alamanya, Saksonya, Akitanya bölgeleri öne çıkmaktadır. Bu bölgeler dışında

⁵¹⁵ Stuart Airlie, "Towards a Carolingian Aristocracy," *Der Dynastiewechsel von 751: Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung*, Ed. Mathias Becher & Jörg Jarnut, (Scriptorium: Münster, 2004): 109-127. "Frankish Annals," *Chronicles*, 37-47. *Annales regni Francorum*, 2-29. *Chronicle of Fredegar*, 97-121. "Fredagarii," *Fredegarii*, 179-193. *Priores*, Ed. Simson, 30-56. Strothmann, *Karolingische Staatlichkeit*, 47-51. Bachrach, *Charlemagne's*, 17-19.

⁵¹⁶ Reuter, *Medieval Politics*, 198.

⁵¹⁷ Daniel Eichler, "Karolingische Höfe und Versammlungen-Grundvoraussetzungen," *Streit am Hof im frühen Mittelalter*, (2011):121-148. Strothmann, *Karolingische*, 47-51. Riché, *The Carolingians*, 126. Reuter, *Medieval Politics*, 196-198. Reuter, *Medieval Politics*, 196-199.

⁵¹⁸ Bachrach, *Charlemagne's*, 109-113. Nelson, *King*, 186. Riché, *The Carolingians*, 72-84. *Chronicle of Fredegar*, 108. "Fredagarii," *Fredegarii*, 185. McKitterick, "The Illusion," *Historical Review*, 1- 20. "Stephen II," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 50-75. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 48-50. Hallenbeck, "Rome under Attack," *Mediaeval*, 190-222.

Frankia'nın geri kalanında Pepin'e ve Pepin Ailesi'ne karşı bir isyan hareketine pek sık rastlanmıyordu.⁵¹⁹

Ülkenin idaresindeki en önemli güçlerden biri de Frank Kilisesi'ydi. Pepin, Saray Nazırı olduktan sonra özellikle Bonifacius aracılığıyla dini yaşam konusunda Frankia'da ciddi reformlar gerçekleştirilmiştir. Tahta çıktıktan sonra ise Bonifacius'un etkisi kırılmış olsa dahi Papalık ile ilişkilerin iyiliği nedeniyle dini anlamdaki reformlara devam edilmiştir. Bu noktada düzenlenen sinodlar Karolenj Krallığı'nın idare edilmesinde önemli bir yer etmiştir. 755 yılında Ver, 756 yılında Verberie, 762 yılında Attigny ve 767 yılında da Gentilly'de toplanan sinodlarda dini hayat ve devlet idaresi başta olmak üzere çeşitli konular tartışılmıştır.⁵²⁰ Pepin bu sinodları toplayarak da aynı aristokrasi gibi kiliseyi de devlet idaresine dâhil etmeyi amaçlamaktaydı. Buna rağmen aristokrasiye zıt bir şekilde kilisenin Kral Pepin'i baskı altına alacak bir güce sahip değildi. Atamaların çoğunun Pepin tarafından yapılmış olması din adamlarının hiyerarşisinde Kral Pepin'e bağlılığı arttırmaktaydı. Pepin'de sinodlar düzenleyerek askerî harekâtlara denk gelecek şekilde din adamlarının desteğini almaya çalışıyordu. Zira 755 ve 756 yıllarındaki sinodlar Lombard Krallığı'na karşı yapılan seferlere, 762 yılındaki sinod, Akitanya Seferi ile yakın zamanlarda yapılmıştır. 767 yılındaki Gentilly Sinodu ise bahsedildiği üzere İkona karşıtı hareket ile bağlantılı bir şekilde Doğu Roma İmparatorluğu'na karşı düzenlenmiştir. Bu süreçte Pepin'in en büyük avantajı Chrodegangus (ö.766) olmuştur. Bonifacius'un vefatından sonra onun görevini devralan Chrodegangus ile Kral Pepin'in uyumlu şekilde çalışabilmesi de Karolenj Krallığı-Kilise ilişkisini düzeltmiştir.⁵²¹

II.9 Kral Pepin Döneminin Sonu

Pepin, 768 yılında Akitanya Seferi'ni sonunda tamamlamıştı. Dük Waiofarius hayatını kaybederken Akitanya'da kontrol sağlanmıştı. Bu başarısının ardından Akitanya içerisinde bazı yerleşim yerlerini ziyaret eden Pepin bu yolculuk esnasında rahatsızlandı.

⁵¹⁹ "Frankish Annals," *Chronicles*, 37-47. *Annales regni Francorum*, 2-29. *Chronicle of Fredegar*, 97-121. "Fredagarii," *Fredagarii*, 179-193. *Priores*, Ed. Simson, 30-56.

⁵²⁰ Papalık'ın da desteği ile toplanan bu sinodlar arasında bahsedildiği üzere Gentilly Sinodu bir hayli önemli kararların alınması nedeniyle ayrı bir öneme sahip olmuştur.

⁵²¹ Halfond, *Archaeology*, 192-198. Hadrill, *Church*, 162-180. "Frankish Annals," *Chronicles*, 37-47. *Annales regni Francorum*, 2-29. *Chronicle of Fredegar*, 97-121. "Fredagarii," *Fredagarii*, 179-193. *Priores*, Ed. Simson, 30-56. "Stephen II," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 50-75. Martin A. Claussen, *The Reform of the Frankish Church: Chrodegang of Metz and the Regula Canoniorum in the Eighth Century*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 45-49 Mary E. Ober, *The Role Of Chrodegang of Metz (712-766) In The Formation Of Western Plainchant*, Yüksek Lisans Tezi, (Pittsburgh Üniversitesi, 2006), 46-53.

Aziz Denis Manastırı'na yönelen Pepin, 24 Eylül günü bu manastırda hayatını kaybetti.⁵²² *Fredegarius Kroniği* Karloman ve Karl'ın da bu esnada yanında olduğunu aktarmaktadır:

*“Kraliçe Bertrada ve oğulları Karl ve Karloman le birlikte Kutsal şehidimiz Denis'in Paris'teki manastırına giderek orada bir süre kaldı. Ama orada iyileşmenin imkânsız olduğunun farkına vardı. Bunun üzerine tüm yetkili adamlarını, Frank duklerini, kontlarını, rahiplerini ve piskoposlarını çağırdı. Ardından Frank soylularının ve piskoposlarının onayıyla miras aldığı krallığı hala hayattayken oğulları Karl ve Karloman arasında eşit bir şekilde paylaştırdı. Karl büyük evlat olması sebebiyle Avustrasya'nın Kralı olurken küçük evladı Karloman, Burgonya Krallığı, Provence, Septimanya, Alsace ve Alamanya'yı aldı. Söylemek acı veriyor ama birkaç gün sonra Kral Pepin son nefesini verdi.”*⁵²³

Kral Pepin'in son günlerine dair bu kesit Pepin'in devlet idaresi hakkında birçok şey anlatmaktadır. Zira ölümünden önce din adamlarının ve soyluların toplanması yukarıda da vurgulandığı üzere devlet mekanizmasının nasıl işlediğini gözler önüne sermektedir. Pepin, idarenin oğullarına devri sırasında herhangi bir aksilik yaşanmaması için Frankia'nın önde gelen dini ve seküler insanlarını tabiiyetlerini göstermeleri için bir araya getirmiştir. Diğer bir önemli nokta ise Frankia'nın paylaşılması olmuştur. Karl da 741 yılında ölüm döşeğindeyken böyle bir paylaşımı oğulları arasında yapmıştı. Pepin de bu geleneğe uyarak Karolenj Krallığı'nı oğulları arasında paylaştırmıştır. Karl ve Karloman ise sıkıntı yaşamadan idareyi devralmışlardır.⁵²⁴

Pepin'in hayatını kaybettiğinde arkasında çok farklı bir Frankia bırakmıştı. Bir Saray Nazırı olarak kardeşi Karloman ile beraber yönetmeye başladığı Merovenj Krallığı artık yoktu. Saray Nazırlığı yaptığı 10 yıl ve Frank Kralı olarak geçirdiği 17 yıl içerisinde Pepin Ailesi'nin otoritesi tüm Frankia'ya yayıldı. Özellikle kral olduktan sonra iç

⁵²² “Frankish Annals,” *Chronicles*, 46-47. *Annales regni Francorum*, 25-29. *Chronicle of Fredegar*, 120-121. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 192-193. *Priores*, Ed. Simson, 55-56.

⁵²³ *Chronicle of Fredegar*, 120-121. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 192-193.

⁵²⁴ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 46-48. *Annales regni Francorum*, 25-29. *Chronicle of Fredegar*, 120-121. “Fredagarii,” *Fredegarii*, 192-193. *Priores*, Ed. Simson, 55-56. *Hildesheim*, 48-49. *Hildesheimenses*, 11-13. “Stephen III”, *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 84-105. Wolf, “Einige,” *Diplomatik*, 7-14. Gunther Wolf, “Die Qualität der fränkisch-langobardischen Verbindung 770/71 und die sonstigen Verbindungen Karls des Großen,” *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Germanistische Abteilung*, Volume 113, Issue 1, (1996): 397-411. Brigitte Merta, “Politische Theorie in den Königsurkunden Pippins I,” *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 100, Issue JG, (1992): 117-131. Gunther Wolf, “Bemerkungen zur Geschichte Herzog Tassilos III. von Bayern (748-788),” *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Germanistische Abteilung*, Volume 109, issue 1, (1992): 353-373. Dietrich Lohrmann, “Alcuin und Karl der Große im Winter 769,” *Frühmittelalterliche Studien*, Band 52, Heft 1, (2018): 81-97.

politikadaki hâkimiyet sayesinde Pepin, Karolenj dış politikasını Papalık ile sınırlı olmaktan çıkarıp Doğu Roma İmparatorluğu'nu ve Abbasi Halifeliğini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Pepin'in hedefi Karolenj Krallığı'nı bir imparatorluğa dönüştürmek olmasa dahi Batı Avrupa'da hâkim güç konumuna gelmesiydi. Lombard Krallığı'nı yenmesi sayesinde bu amacına ulaşmış ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun rakibi konumuna gelmişti.

3.BÖLÜM: İMPARATORLUĞA EVRİLMEK

III.1 Kral Pepin'in Ölümü ve Karolenj Krallığı'na Etkisi

Kral Pepin (ö.768) Karolenj Krallığı'nın kurucusu olarak devletleşme sürecinin anahtar ismi olarak öne çıkmıştır. Saray Nazırlığı'ndan başlayarak tahta çıkmaya uzanan zaman zarfında Pepin'in idaresi Karolenj Krallığı'nı Batı Avrupa'daki en büyük güç haline getirmiştir. Hükümdarlığı süresince Pepin'in Frankia'da yarattığı kontrol Pepin Ailesi'nin hakimiyetinin pekişmesini ve rakipsiz hale gelmesini sağlamıştır. Bu kontrol sayesinde Pepin'in oğulları Karl (ö.814) ve Karloman (ö.771) babalarının ölümünün ardından tahtı sorunsuz bir şekilde devralmıştır. Karolenj Krallığı'nın kuruluşunu takiben ilk defa tahtın el değiştirmesi ve bunun kansız bir şekilde gerçekleşmesi sayesinde devletin sürekliliği adına önemli bir kilometre taşı aşılmıştır. Bunun anlamı Pepin Ailesi'nin iktidarının tüm Frankia'da kabul edildiği ve benimsendiğidir. Ancak Frankia'daki istikrar varlığını sürdürse de Pepin'in, Frankia'nın ikiye bölünmesi kararı, süregelen istikrar için bir tehdit olmuştur. Pepin'in neden böyle bir karar aldığı ve ülkeyi ikiye böldüğüne dair farklı olasılıklar bulunmaktadır. İlki *Frank Kralliyet Yıllığı*'nda paylaşımın yer almamasıdır. Bu durum Frankia'nın iki kardeş arasında bölünmemiş olabileceğini düşündürmektedir.⁵²⁵ Buna karşılık *Fredegar Kroniği* ve *Eski Metz Yıllığı* Pepin'in yaptığı paylaşımından bahsetmektedir.⁵²⁶

Tarihsel süreç ve kaynaklar incelendiğinde Pepin'in Frankia'yı oğulları arasında böldüğü daha kuvvetli bir ihtimal olarak öne çıkmaktadır. Çünkü ülkenin kardeşler arasında bölünmesinin bir gelenek olduğu Frankia'da, Pepin'in böyle bir paylaşım yapmaması iç savaş anlamına gelmektedir. Nitekim Pepin de babası Karl'ın yaptığı paylaşım neticesinde kardeşi Karloman ile Frankia'nın idaresini devralmıştır. İlaveten Pepin'in Akitanya Seferi esnasında Saintes'de hastalandığı ve Paris de vefat ettiği kaynaklarda açıkça vurgulanmaktadır. Yaklaşık 500 km süren bu yolculuk 10-15 gün arası bir zaman gerektirmektedir. Zaten Pepin, geleceğe dair planlamalar yaparak Papa II.

⁵²⁵ Rosamond McKitterick, *Charlemagne The Formation of A European Identity*, (New York: Cambridge University Press, 2008), 57-63.

⁵²⁶ *The Fourth Book of the Chronicle of Fredegar, with its Continuations*, Çev. J.M. Wallace-Hadrill, (Connecticut: Greenwood Press, 1981), 120-121. "Chronicarum Quae Dicuntur Fredagarii Scholastici Libri IV. Cum Continuationibus" *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, Ed. Bruno Krusch, MGH, (Hannover: Hahn, 1888), 192-193. *Annales Mettenses Priores*, Edt. Bernhard De Simson, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 55-56. "Royal Frankish Annals," *Carolingian Chronicles: Royal Frankish Annals and Nithard's History*, Çev. Bernhard W. Scholz, (University of Michigan Press 1999), 46-47. *Annales regni Francorum inde ab a. 741 usque ad a. 829, qui dicuntur c maiores et Einhardi*, Ed. Georg Heinrich Pertz & Friedrich Kurze & Einhardus, MGH, (Hannover: Hahn, 1895), 26-31. McKitterick, *Charlemagne*, 75-78.

Stephanus'un (ö.757) elinden kendisiyle beraber taç giyen evlatlarına 762-763 yıllarından itibaren tecrübe kazanmaları amacıyla yönetmeleri için bazı bölgeler vermiştir. Diğer yandan tahta çıktıkları günden itibaren aralarında huzursuzluk bulunan Karloman ve Karl'ın savaşı bir şekilde kendi aralarında ülkeyi paylaşmış olabilecekleri mantıklı gözükmemektedir. Kaynaklar da herhangi bir çatışma ya da problem olduğuna dair bir bilgi aktarmamaktadır. Pepin'in ölümünü takiben Karl, Noyon'da, Karloman ise Soissons'ta taç giymiştir.⁵²⁷ Görünüşe göre Frankia, Karl ve Karloman arasında paylaştırılmıştır. İki kardeş arasındaki problemler, tahtın devredilişi, Frank siyasi gelenekleri ve kaynakların Pepin'in durumu hakkında paylaştığı bilgiler bunu Pepin'in yaptığını ortaya koymaktadır.⁵²⁸

III.1.1 Kapıdaki İç Savaş: Karl ile Karloman'ın Hükümdarlığı

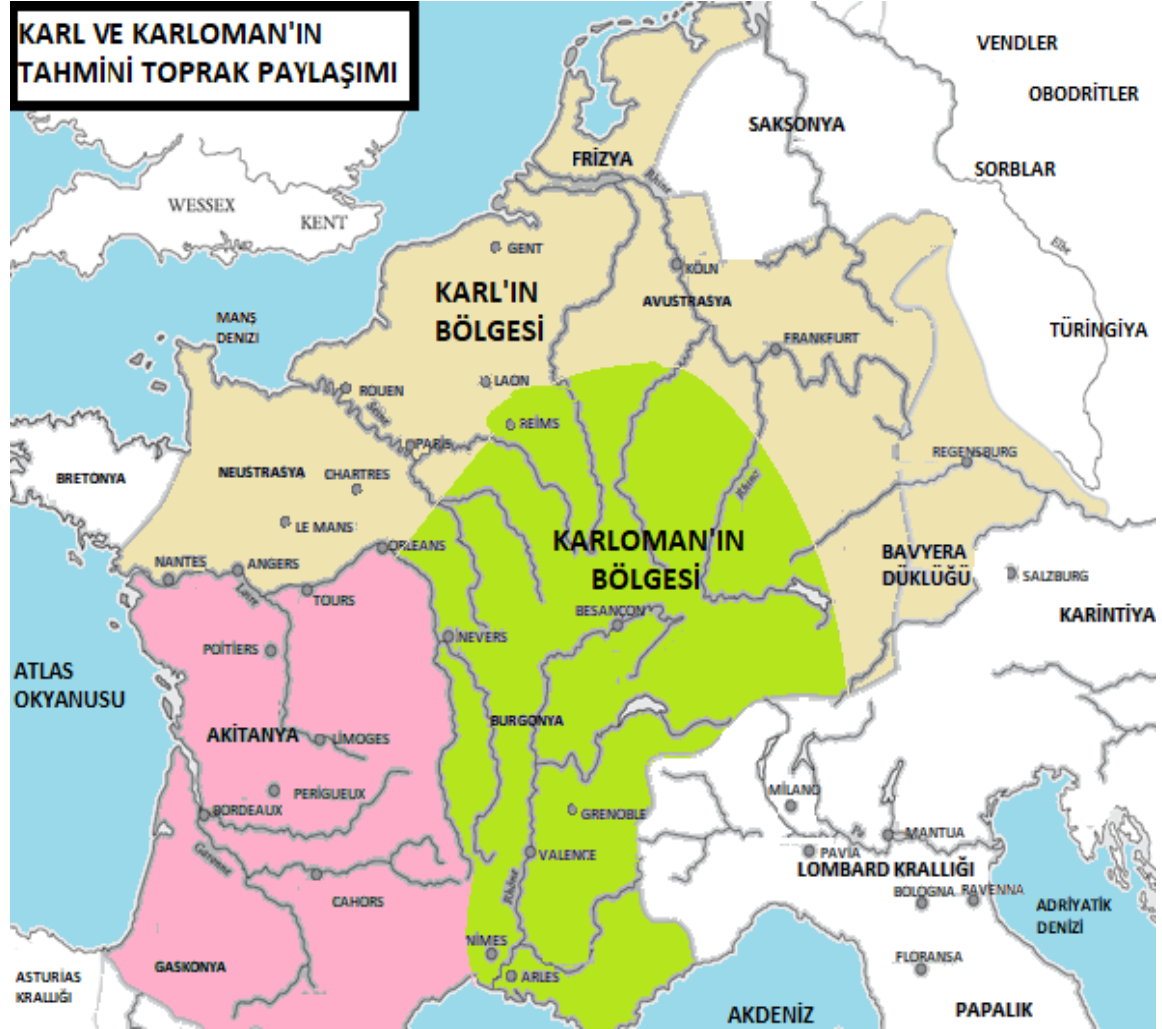
Karl ve Karloman 768 yılının sonunda idareyi devraldığında iki kardeş arasında soğuk rüzgârlar esiyordu. Üstünden çok zaman geçmeden de Frankia'yı beraber yönetmek niyetinde olmadıkları ortaya çıkmıştır. İki kardeşin anlaşmazlığının ilk izleri 769 yılında Karl'ın Akitanya Seferi'nde kendini göstermiştir. Kral Pepin hükümdarlığının son on yılında Akitanya meselesini kesin olarak çözmek istese dahi tam olarak başarılı olamamıştır. Akitanya Düku Waiofarius'un (ö.768) ölümüyle beraber sorun çözüldü sanılmasına rağmen yerine geçen II.Hunaldus⁵²⁹ (ö.775) isyanı devam ettirmiştir. Frank

⁵²⁷ *Eski Metz Yıllığı* ve *Frank Kraliyet Yıllığı*'na göre 9 Ekim'de *Fredegar Kroniği*'ne göre 18 Eylül'de Karl ve Karloman taç giymiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; "Frankish Annals", *Chronicles*, 46-47. *Annales regni Francorum*, 26-31. *Chronicle of Fredegar*, 120-121. "Fredagarii", *Fredegarii*, 192-193. *Priores*, Ed. Simson, 55-56. Matthias Becher, *Karl Der Grosse*, (Berlin: Verlag C.H. Beck, 1999), 44-46. Çev; Matthias Becher, *Charlemagne*, Çev. David S. Bachrach, (New Haven & Londra: Yale University Press, 2003), 45-47. Ernst Sackur, "Die Promissio Pippins vom Jahre 754 und ihre Erneuerung durch Karl den Grossen," *Institut für Österreichische Geschichtsforschung*, Vol. 16, (Jan 1, 1895): 385-424. Janet L. Nelson, "The Lord's anointed and the people's choice: Carolingian royal ritual," *Rituals of Royalty: Power and Ceremonial in Traditional Societies*, Ed. David Cannadine & Simon Price, (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), 158-160.

⁵²⁸ *The Annals of Hildesheim*, Çev. Bethany Hope Allen, Yüksek Lisans Tezi, (New Hampshire Üniversitesi, 2007), 48. *Annales Hildesheimenses*, MGH, (Hannover: Hahn, 1878), 12-13. "Frankish Annals", *Chronicles*, 46-47. *Annales regni Francorum*, 26-31. *Chronicle of Fredegar*, 120-121. "Fredagarii", *Fredegarii*, 192-193. *Priores*, Ed. Simson, 55-56. McKitterick, *Charlemagne*, 75-78. Pepin'in ölümü ve Karl ile Karloman'ın tahta çıkışı birçok küçük yıllığa da yansımıştır; *MGH SS Tomus I*, Ed. George Heinrich Pertz, (Hannover: Hahn, 1826), 12, 13, 30, 31, 63, 64, 74, 88, 92, 95, 102, 111, 117, 219, 220, 294, 295, 557.

⁵²⁹ II.Hunaldus muhtemelen Dük Waiofarius'un oğludur. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Jim Bradbury, *The Routledge Companion to Medieval Warfare*, (Londra & New York: Routledge, 2004), 49. Ancak Einhardus, Hunaldus'un Waiofarius'un oğlu olmadığını 745 yılında Pepin ve Karloman'ın ortak seferi ile tahttan indirilen Hunaldus olduğunu iddia etmektedir. Fakat 756 yılında öldüğü düşünülen I.Hunaldus'un 768 yılında halen yaşıyor olduğunu ve inzivadan dönerek tekrar bir isyan çıkardığını düşünmek mantıksız görünmemektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; François Chamard, "L'Aquitaine sous les derniers Mérovingiens," *Revue des questions historiques*, 18,vita (35), (1884): 5-51. Einhard, *Şarlan Avrupa'nın Büyük Hükümdarı Vita Karoli Magni*, Çev. Özlem Genç, (İstanbul: Kronik, 2024), 103. Einhard, *Life of Charlemagne*, Çev. Samuel Epes Turner, (Rexdale: Ann Arbor Paperbacks- University Of Michigan Press,

tahtının el değıştirmesi esnasındaki boşluğu fırsat olarak değerlendiren II.Hunaldus ve Akitanya'daki isyancı soyluları kontrol altına almak isteyen Karl, ordusuyla Akitanya'ya yönelmiştir. Einhardus'un aktardığına göre Karl, Akitanya Seferi için kardeşi Karloman'dan yardım istemiştir. Ancak Karloman, Karl'ı destekleyeceğini söylemesine karşın Akitanya'ya gitmemiştir: “Bu savaş için, kardeşi

hayattayken yardım istemiştir. Kardeşi söz verdiği yardım hakkında onu aldatmasına rağmen, daha önce başlatılmış, büyük güçle üstlenilmiş olan bu işi sonlandırmayı istemedi. Yapılması geciktirilen bu işe dair amacını gerçekleştirmek için azimle ve kararlılıkla mücadele etti.”⁵³⁰ Einhardus'un da aktardığı şekilde Karl seferi tek başına tamamlamıştır. Ama *Frank Kralliyet Yıllığı*, Karl'ın Akitanya Seferi'ni farklı bir şekilde anlatmıştır: “Aynı seferde Büyük Kral (Karl) kardeşiyle (Karloman) Duosdives'te⁵³¹ bir

1967), 27. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Georgius Heinrichus Pertz & Georg Waitz., MGH, (Hannover & Leipzig: Hahn, 1905), 6.

⁵³⁰ *Vita Karoli Magni*, 103. Einhard, *Charlemagne*, 27. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 6.

⁵³¹ Günümüzde “Moncontour de Poitou” adı verilen yer olduğu düşünülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; “Frankish Annals”, *Chronicles*, 182.

araya geldi. Karloman birdenbire buradan Frankia'ya dönmek üzere yola çıktı.”⁵³² Eski Metz Yıllığı da Karl ve Karloman'ın görüşmesini doğrulamaktadır. Buna göre iki kardeş Akitanya Seferi öncesinde buluşarak bir görüşme gerçekleştirmiştir. İki kardeşin bu görüşmede ne konuştuğu kaynaklarda zikredilmemektedir. Lakin 769 yılındaki bu görüşmenin akabinde iki kardeşin ilişkisi daha iyiye gitmemiştir. Çünkü Karloman'ın, Karl'a destek vermekten kaçınması iki kardeş arasını ciddi anlamda bozmuştur. Ortaya çıkan bu soruna rağmen Karl, Akitanya Seferi'ni başarıyla tamamlamıştır. Fronsac Kalesi'ni yaptırıp bölgedeki hakimiyetini pekiştirmek isteyen Karl, Gaskonya'ya kaçan II.Hunaldus'un peşine düşmemiştir. Bunun yerine Gaskonya lideri Lupus'tan II.Hunaldus'un kendisine verilmesini istemiştir. Frank ordusu ile bölgede bulunan Karl'ın bu isteğine karşı koyamayacağını bilen Lupus, II.Hunaldus ve eşini Karl'a teslim etmiştir. Böylece Karl, hükümdarlığını kanıtlamak adına çok iyi bir başlangıç yapmıştır.⁵³³

III.1.1.1 Taht Hırsının Dış Politikaya Etkisi: Lombard Krallığı-Karl ve Karloman-Christophorus İttifakları

Akitanya Seferi'ni kardeşinin desteğinden yoksun olmasına karşın başarıyla tamamlaması Karl'ın karizmasını güçlendirmiştir. Bu sayede Frank soylularının gözünde lider figürü olma yolunda ilk adımını atmıştır. Zira iki kardeş tahta çıkmalarını takiben genç yaşları nedeniyle kendilerini kanıtlamaları ve yeteneklerini göstermeleri gerekmektedir. Bu nedenle Akitanya Seferi'ndeki başarısı Karl adına önemlidir. Sembolik olarak da aynı babası Pepin gibi ilk seferini Akitanya topraklarına yapmıştır. Aynı yıl içerisinde eşi Himiltrude'den doğan oğluna Karl, Pepin ismini vermiştir. Ertesi yıl Karloman, eşi Gerberga'dan (ö.?) oğlu olunca da kardeşi Karl gibi oğluna Pepin ismini koymuştur. Bu durum iki kardeş arasındaki çekişmenin evlatlarına koyulacak isimlere dahi etki ettiğinin bir göstergesidir. Rekabetin giderek kızışması üzerine Karl ve Karloman'ın annesi Bertrada müdahale etme gereği duymuştur. Bertrada, 770 yılında önce Karloman ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Ancak bundan bir sonuç elde edemeyen Bertrada devamında oğlu Karl ile konuşmuştur. Bertrada, art arda gerçekleştirdiği bu görüşmelerde öncelikle oğullarının arasında bir denge kurmak ve barış ortamı sağlamak

⁵³² “Frankish Annals”, *Chronicles*, 47. *Annales regni Francorum*, 26-31.

⁵³³ Bernard Bachrach, *Charlemagne's Early Campaigns- (768-777): A Diplomatic and Military Analysis*, (Leiden & Boston: Brill, 2013), 115-124. Martin Lintzel, “Karl der Große und Karlmann,” *Historische Zeitschrift*, Bd. 140, H. 1 (1929): 1-22. Becher, *Charlemagne*, 45-47. Dietrich Lohrmann, “Alcuin und Karl der Große im Winter 769,” *Frühmittelalterliche Studien*, vol. 52, (2019): 81-97. Pierre Riché, *The Carolingians The Family Who Forged Europe*, Çev. Michael Idomir Allen, (Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 1993), 87-92. Rosamond McKitterick, *History and Memory in the Carolingian World*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 116-118.

için çabalamıştır. Ne var ki, iki kardeşin de birbirlerine üstün gelmek için mücadele vermesi barışın önüne geçmiştir. Bu koşullar altında Bertrada iki oğlu arasında bir seçim yapmışa benzemektedir. Karl ile konuşmasını takip eden dönemde İtalya'ya giden Bertrada, burada Lombard Kralı Desiderius (ö.786) ile görüşmüştür. İki Krallık arasında bir ittifak kurmayı amaçlayan bu görüşme sonucunda Desiderius'un kızı Desiderata (ö.?) ile Karl'ın evlenmesi kararlaştırılmıştır.⁵³⁴ Bu noktada Desiderata'nın tarihsel varlığının tartışmalı olduğundan bahsedilmelidir. Karloman'ın eşi Gerberga'nın ve Desiderata'nın ikisinin de Lombard Kralı Desiderius'un kızları olması sebebiyle aynı kişi olup olmadığına karar verilememektedir. Bazı kaynaklar ayrı kişiler olarak alırken başka kaynaklar da bilgi eksikliğinden yakınmakta ve aynı kişi olabileceğini belirtmektedirler.⁵³⁵ Temel tartışma Karl'ın evlendiği Lombard prensesinin isminin ne olduğudur. *Vita Adalhardi* ⁵³⁶ açıkça *Desiderata* ismini verirken Andreas Bergomas, Desiderius'un kızının ismini *Berterad* olarak vermektedir. *Monumenta Germaniae Historica*'da Andreas'ın eserini transkribe eden ve editörlüğünü yapan Georg Waitz bu ismin Gerberga'nın isminin yanlış yazılmasından kaynaklandığı ihtimali üzerinde durmaktadır.⁵³⁷ Fakat evliliğin ayarlanmasında aracı olan Karl'ın annesinin isminin Bertrada olması da düşündürücüdür. Bu durum diğer bir olasılık olarak IX.yüzyılın sonunda eserini kaleme alan Andreas'ın isimleri karıştırdığı ihtimalini öne çıkarmaktadır. Kaynaklardaki farklı bilgiler farklı senaryolar ortaya çıkarmasına rağmen ağız birliği edilmiş durumlar olduğu unutulmamalıdır. Karloman'ın bir eşinin ve iki oğlunun olduğu

⁵³⁴ Riché, *Carolingians*, 86. "Ex Vitis Adalhardi et Walae Abbatum Corbeiensium," *MGH SS Tomus II*, Ed. Georgius Henricus Pertz, (Hannover: Hahn, 1829), 525. *Charlemagne's Cousins Contemporary Lives Of Adalard And Wala*, Çev. Allen Cabaniss, (Syracuse University Press, 1967), 29. *Vita Karoli Magni*, 131. Einhard, *Charlemagne*, 45. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 19. *Franks and Lombards in Italian Carolingian Texts: Memories of the Vanquished*, Ed. Luigi Andrea Berto, (New York: Routledge, 2021), 36-39. "Sangallensis De Gestis Karoli Imperatoris Libri Duo," *MGH SS Tomus II*, Ed. Georgius Henricus Pertz, (Hannover, Hahn, 1829), 759. *Einhard and Notker The Stammerer: Two Lives of Charlemagne*, Çev. Lewis Thorpe, (Londra: Penguin, 1969), 162. "Notker the Stammerer, The Deeds of Emperor Charles the Great," *Charlemagne and Louis The Pious*, Ed.(Pennsylvania State University Press, 2009), 111.

⁵³⁵ Janet Nelson, "Making a Difference in Eighth-Century Politics: The Daughters of Desiderius," *After Rome's Fall: Narrators and Sources of Early Medieval History : Essays Presented to Walter Goffart*, Ed. Alexander Callander Murray, (Toronto & Buffalo & Londra: University of Toronto Press, 1998): 171-190. Janet L.Nelson, *Courts, Elites, and Genred Power in the Early Middle Ages Charlemagne and Others*, (Hampshire & Burlington: Ashgate, 2007), X 179-182. Marco Stoffella, "Chi ha sposato chi? Carlomanno e Gerberga, Carlo e Ildegarda e il presunto matrimonio con una principessa longobarda," *Reti Medievali Rivista*, 20, 2 (2019): 1-43. Rosamond McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under The Carolingians 751–987*, (London & New York: Longman, 1983), 64-66. Marios Costambeys & Matthew Innes & Sean Mclean, *The Carolingian World*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 65-66. Stuart Airlie, *Making and Unmaking the Carolingians: 751-888*, (Londra: Bloomsbury Academic, 2020), 110-112.

⁵³⁶ "Ex Vitis Adalhardi," *MGH SS Tomus II*, 525. *Charlemagne's Cousins*, 29.

⁵³⁷ "Andreae Bergomatis Historia" *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH, (Hannover: Hahn, 1878), 223-224. *Italian*, Ed. Berto, 28-29.

bilinmektedir. Ölümünden sonra eşi ve oğulları Desiderius'a sığınmıştır. Diğer bilinen şey ise Karl'ın 770-771 yılları arasında Desiderius'un kızlarından biri ile evlendiği ve Karloman'ın ölümünden kısa bir süre sonra boşandığıdır. Bu süreçte Desiderius'un en az dört kızı olduğu da bahsedilmesi gereken bir noktadır.⁵³⁸ Bu yıllarda Avrupa siyasi haritasında Desiderius'un evlilik bağlantıları kurmasının yarar sağlayacağı fazla siyasi aktörün olmadığı düşünüldüğünde aynı esnada bir kızını Karl'a bir kızını da Karloman'a vermesi muhtemeldir. Zira İber Yarımadası'ndaki Endülüs Emevi Devleti ile dinsel farklılıklar nedeniyle ittifak kurulması ihtimali düşüktür. Bundan dolayı Avrupa anakarasında Karolenj Krallığı ve bu krallığa bağlı kişiler dışında siyasi evlilik yapmak için Doğu Roma İmparatorluğu dışında bir ihtimal yoktur. Nitekim Lombard Krallığı'nın Doğu Roma İmparatorluğu'nun İtalya'daki topraklarını elinde bulundurması nedeniyle bu da zordur. Ama Desiderius ile ilişki içinde bulunan hükümdar ve soylular Lombardlarla evlilik yoluyla ittifak kurma fırsatını kaçırmamışlardır. Bavyera Dükü Tassilo, Benevento Dükü Aragisus gibi bölgesel öneme sahip kişiler de Desiderius'un kızları ile evlenmiştir.⁵³⁹ Bu nedenle Karloman ve Karl'ın da evlenmeleri garipsenecek bir şey değildir. Buradan hareketle Desiderius'un iki ayrı kızını Karl ve Karloman ile evlendirmesi daha mantıklı görünmektedir.⁵⁴⁰

Karl'ın Desiderata ile evliliğinin amacı aynı Karloman gibi Frank tahtına tek başına hâkim olmak istemesidir. Bu evliliğin gerçekleşmesinde aracı olması, Karl'a desteği ve Desiderius'u, Karl'ı desteklemeye ikna etmesi nedeniyle aslan payı Bertrada'ya aittir. Bu çabası Bertrada'nın iki oğlu arasında Karl'ı seçtiğini gösterirken diğer yandan onu dış politikada bir aktör haline getirmiştir. Özellikle İtalya ziyaretindeki görüşmeleri bunun göstergesidir. Öncelikle Lombard Kralı'nı ziyaret eden Bertrada sonrasında Roma'ya giderek bir hac ziyaretinde bulunmuştur. Elbette hac tamamen bir bahanedir. Ziyaret esnasında Papa III.Stephanus (ö.772) ile de görüşen Bertrada muhtemelen Karolenj-Lombard yakınlaşmasından rahatsız olan Papalık'ın endişelerini gidermiştir. Çünkü Papalık, Desiderius ile Karl'ın evlilik yoluyla kurduğu ittifak sonucunda Frankların desteğini yitireceğinden korkmuştur. Bu korku Papa III.Stephanus'un mektubunda kendini göstermektedir. Karl'a mektubunda Papa

⁵³⁸ Nelson, "The Daughters of Desiderius," *After Rome's*, 171-190.

⁵³⁹ İlerleyen yıllarda iki dükün de Karl'a sorunlar çıkardığı düşünüldüğünde Desiderius'un kızları ile evlenerek pozisyonlarını güçlendirmek istedikleri de söylenebilir.

⁵⁴⁰ Frassetto, *Medieval World*, 225-226. Rudolf Schieffer, *Die Karolinger*, (Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag, 2006), 72. Martina Hartmann, *Die Königin im frühen Mittelalter*, (Kohlhammer, 2006), 96. Nelson, "The Daughters of Desiderius," *After Rome's*, 171-190.

III.Stephanus, Desiderata-Karl evliliğine engel olmak için Frank olmayan bir kızla evlenmenin yanlış olacağını belirtmektedir.⁵⁴¹ Bu sayede Karl'ı Desiderata ile evlenme niyetinden vazgeçirebilmeyi ummaktadır. Bertrada da bu konuda Papa Stephanus ile görüşmüştür. Bu görüşmede Desiderius'un Papalık'a karşı tavrından vazgeçeceği vurgulanmıştır. Ayrıca Bertrada, Desiderius'un o dönemde Papalık'ı kontrol altında tutan Christophorus'un (ö.772) ve onun oğlu Sergius'un (ö.772) baskısından kurtaracağını Papa Stephanus'a iletmiştir. Bunun üzerine III.Stephanus, Karolenj-Lombard yakınlaşmasını kabullenerek karşı çıkmamıştır. Zira Papalık'ın özgürlüğü karşısında Christophorus ve Sergius ciddi bir engeldir. Bu kişilerin Roma'daki hakimiyetine son vermek Papalık'ın pozisyonunu ciddi şekilde güçlendirecektir. Papa Stephanus'un bu destek karşılığında Karolenj-Lombard yakınlaşmasına müsaade etmesi ne kadar zor durumda olduğunu gözler önüne sermektedir. Bertrada da bunu kullanarak Papalık'ın desteğini almıştır. Böylece Karl, annesi Bertrada'nın aracı rolü gördüğü bir ilişki ağı kurarak kardeşi Karloman'a karşı Lombard Krallığı ile bir ittifak kurmuştur. İlaveten öne çıkan Frank soylularından biri olarak Bavyera Dükü Tassilo'da⁵⁴² güç dengelerinin Karl'dan yana olduğunu görerek makamını elinde tutacağını düşünüp Karl'ı desteklemiştir.⁵⁴³ Bu sayede Karloman'ın idaresindeki topraklar Karl ve destekçileri tarafından dört bir yandan sarılmıştır.

Karl'ın kurduğu ittifak elbette Karloman'ın da gözünden kaçmamıştır. Kurulan ittifak hem Karloman'ı hem de ona bağlı soyluları kaygılandırmıştır. Karloman elini güçlendirmek adına kendine müttefik aramaya başlamıştır. Bu arada Papalık'ta gücü o sıralarda elinde bulunduran Christophorus ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerin üstünden çok geçmeden Papa Stephanus, Karl'a bir mektup yazarak kendisinin öldürülmek istendiğini belirtmiştir. Papa Stephanus, Christophorus ve oğlu Sergius'un kendisini öldürmesi için Dodo adlı bir Frank ile anlaştığını yazmıştır. Buna göre Dodo, Karloman tarafından özellikle yollanmıştır. Franklar ile Lateran Sarayı'na baskın yapan Dodo'nun suikast girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Diğer ilgi çekici

⁵⁴¹ "Codex Carolinus," *Epistolae Merowingici et Karolini Aevi*, Tomus I, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1892), 560-564.

⁵⁴² Desiderius'un kızlarından biri ile evli olması güçlü bir aristokrat olduğunu göstermektedir.

⁵⁴³ Janet L.Nelson, *Courts, Elites, and Genred Power in the Early Middle Ages Charlemagne and Others*, (Hampshire & Burlington: Ashgate, 2007), X 179-182. Bachrach, *Charlemagne's*, 139-142. Roger Collins, *Charlemagne*, (Londra: Macmillan Press, 1998), 39-41. Jan T. Hallenbeck, *Pavia and Rome: The Lombard Monarchy and the Papacy in the Eighth Century*, (Philadelphia: The American Philosophical Society, 1982), 120-122. Bernard S. Bachrach & David S. Bachrach, *Warfare in Medieval Europe c.400-c.1453*, (Londra & New York: Routledge, 2016), 356-358. Russel Chamberlain, *The Emperor, Charlemagne*, (New York: Franklin Watts, 1986), 60-65.

nokta ise Papa Stephanus’u suikast girişimiden kurtaranın Lombard Kralı Desiderius olmasıdır. Roma’da yaşananları öğrenen Desiderius, ordusuyla Roma’ya geldikten bir süre sonra düzeni sağlamıştır. Christophorus ve Sergius tutuklanmış ve ardından öldürülmüşlerdir. Yaşananlar Karloman-Christophorus ittifakının dağılmasına neden olurken Karloman’ı yalnız ve desteksiz hale getirmiştir.⁵⁴⁴ Bu durum Karl ile Karloman ilişkisinin giderek daha kötüye götürmüştür. Açıkça karşı karşıya gelen iki kardeş için barışın sağlanamaması yolun giderek savaşa ulaşacağını göstermiştir.

III.1.2 Karloman’ın Ölümü: Genç Bir Hükümdarın Beklenmedik Sonu

Karl ve Karloman arasındaki gerginlik zaman içerisinde düşmanlığa dönüşmüştür. Sonunda 771 yılı içerisinde savaşın eşiğine gelinmiştir. Fakat tam bu esnada hiç beklenmedik bir olay yaşanmıştır. Karloman 4 Aralık 771’te henüz 20 yaşında aniden hayatını kaybetmiştir. Bu meydana geldiğinde Frankia’da yeniden bir iç savaşın başlaması an meselesidir. İki kardeş Frankia’yı birlikte yönetmek konusunda hiçbir uyum gösterememiştir. Hatta birbirlerine karşı ittifak kurmaya çalışmışlardır. Karl kurduğu ittifak sayesinde Karloman’a karşı ciddi bir avantaja sahipti. Zira Karloman’ın ittifakı Christophorus’un ölümü ile suya düşmüştü. Tam bu sırada Karloman’ın beklenmedik vefatı Karl’ın konumunu tamamen değiştirmiştir. Karl’ın Frank tahtına tek başına sahip olması için artık Lombard Krallığı’na veya Kral Desiderius’a ihtiyacı kalmamıştır. Bundan dolayı Karl, kardeşi Karloman’ın topraklarına sahip olmak için hemen harekete geçmiştir.⁵⁴⁵

Frank Kraliyet Yıllığı’na göre Karl kardeşinin ölümünün hemen ardından Frankia’nın önde gelen tüm soylularını ve din adamlarını bir araya getirmiştir: “Aynı yıl 4 Aralık’ta Kral Karloman, Salmantiaco’daki (Samoussy) malikanede vefat etti. Bunun

⁵⁴⁴ “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 566-567. Bachrach, *Charlemagne’s*, 162-176. “Stephen III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes (Liber Pontificalis)*, Çev. Raymond Davis, (Liverpool University Press 1995), 100-103. McKitterick, *Charlemagne*, 84-86. Thomas F. X. Noble, *The Republic of St. Peter: The Birth of the Papal State, 680-825*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1984), 123-126. Collins, *Charlemagne*, 39-41.

⁵⁴⁵ *Hildesheim*, 48. *Hildesheimenses*, 12. *Vita Karoli Magni*, 99. Einhard, *Charlemagne*, 27. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 5. *Frankish Annals*, *Chronicles*, 48. *Annales regni Francorum*, 32-33. *Priores*, Ed. Simson, 57-58. Eva Holzer, *Die Dynastiewechsel von 751 und 919 im Spiegel zeitgenössischer und zeitnaher Quellen*, Yüksek Lisans Tezi, (Viyana Üniversitesi, 2011), 15-20. Bachrach, *Charlemagne’s*, 186-187. Michael Frassetto, *Encyclopedia of Barbarian Europe: Society in Transformation*, (California: ABC CLIO, 2003), 89-90. *The Oxford Dictionary of the Middle Ages* 2, Ed. Robert E. Bjork, (Oxford: Oxford University Press, 2010), 654. Hallenbeck, *Pavia and Rome*, 120-125. Costambeys, *The Carolingian World*, 66. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 64-66. Nelson, *Charlemagne and Others*, X 180-181. Michael Borgolte, “Carlo Magno e la sua collocazione nella history global,” *Sources and Research from Italian Archives and Libraries* 93, (2013):1-26.

üzerine Kral Karl, Başpiskopos Wilharius, Papaz Folradus, diğer piskoposlar ile rahipler, Kont Warinus ile Adalhardus ve Karloman'a bağlı diğer soylular Corbanacum'a (Corbény) geldiler."⁵⁴⁶ Farklı kaynaklarda benzer ifadelerle hem Karl'ın hem de Karloman'ın bölgesinden çoğu soylunun Carbonacum'da hazır bulunduğu belirtilmektedir. *Frank Kraliyet Yıllığı* Carbonacum'da daha sonrasında neler yaşandığından bahsetmemektedir. Ancak *Eski Metz Yıllığı* bu eksikliği kapatmaktadır: "En yüce Kralımız Karl, onlar (din adamları ve soylular) tarafından üstleri ve efendileri kabul edildi. Böylece Frank Krallığı'nın iktidarı başarıyla bir araya getirilmiş oldu."⁵⁴⁷ Bu kayıt sayesinde Karl'ın iktidarı bir darbe ile değil de önde gelen Frankların oybirliğiyle ele geçirdiği görülmektedir. Bu kaydı destekler biçimde Einhardus da *Vita Karoli Magni*'de "Karl oybirliğiyle Frankların kralı seçildi."⁵⁴⁸ sözlerini kaleme almıştır. Elbette yazılanlar bazı gerçekler göz ardı edilerek kayda geçirilmiştir. Normal şartlarda Karloman'ın ardından yerine oğlunun geçmesi gerekiyordu. Ancak Karloman'ın ölümünün ardından Burgonya ve Neustrasya topraklarındaki soylular Karloman'ın henüz 2-3 yaşlarındaki oğlu Pepin'in tahta geçmesine müsaade etmemiştir. Kaynaklar ise hiçbir sorunun yaşanmadığı bir olaylar silsilesi yansıtmışlardır. Karl'ın ulaşması beklenerek devamında önde gelen din adamları ve soyluların katılımıyla bir tören düzenlenmiştir. Bu şekilde Karl, tüm Frankia'daki yönetimi tek elinde toplamıştır.⁵⁴⁹

Karloman'ın ölümünün zamanlaması bu olayı şüpheli hale getirmektedir. Çünkü Karl, 771 yılının sonuna gelindiğinde Karloman ile savaşmayı bile göze almış bir durumdadır. Bunun için Papalık ve Lombard Krallığı'nı kapsayan bir ittifak kurmayı dahi başarmıştır. Özellikle Desiderius'un desteği Karl'ın üstün bir konum elde etmesini sağlamıştır. Diğer yandan bu destek Karl'ın, Frank tahtını Desiderius'a borçlu olması anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında Karloman'ın ölümü öyle bir tarihte gerçekleşmiştir ki Karl'ı taht için savaşmaktan ve Desiderius'a borçlanmaktan kurtarmıştır. Bu durum Karloman'ın neden hayatını kaybettiğine odaklanılmasını gerektirmektedir. Zira Einhardus, *Vita Karoli Magni*'de Karloman'ın bir hastalık sonucu

⁵⁴⁶ "Frankish Annals", *Chronicles*, 48. *Annales regni Francorum*, 32-33.

⁵⁴⁷ *Priores*, Ed. Simson, 57-58.

⁵⁴⁸ *Vita Karoli Magni*, 99. Einhard, *Charlemagne*, 27. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 5.

⁵⁴⁹ "Frankish Annals", *Chronicles*, 48. *Annales regni Francorum*, 32-33. *Priores*, Ed. Simson, 57-58. *Vita Karoli Magni*, 99. Einhard, *Charlemagne*, 27. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 5. Bachrach, *Charlemagne's*, 188-191. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 64-66. *Royal Courts in Dynastic States and Empires: A Global Perspective*, Ed. Jeroen Duindam & Tülay Artan & Metin Kunt, (Leiden: Brill, 2011), 157-158. Michael Borgolte, "Karl der Große – Sein Platz in der Globalgeschichte," *Saeculum*, vol. 63, issue 2, (2013): 167-188.

hayatını kaybettiğini belirtmektedir. Ama hastalığa dair herhangi bir bilgi vermemektedir.⁵⁵⁰ Bir kaynak dışındaki diğer kaynaklar ise aniden hayatını kaybettiğini belirtirken herhangi bir hastalıktan bahsetmemektedir.⁵⁵¹ Bu noktada Joannis Aventini'nin, *Annales Ducum Boiariae (Bavyera Düklerinin Yıllığı)* eseri çok önemlidir. Bu kronik VIII.yüzyılda Creontius⁵⁵² tarafından kaleme alınan ve günümüze ulaşmayan bir eseri de kullanmıştır. Bu eser Karloman'ın ölümü ile alakalı farklı bir bilgi aktarmaktadır: “*Kral Karloman beklenmedik bir şekilde burnundan kan gelerek öldü.*”⁵⁵³ Bu kayıt Karloman'ın neden öldüğünü açıklamasa da nasıl öldüğü hakkında önemli bir bilgi nakletmektedir. ⁵⁵⁴Burnundan kan gelerek hayatını kaybetmesi Karloman'ın hastalık nedeniyle ölebileceği gibi zehirlenmiş olabileceğini de düşündürmektedir. Kaynaklar yaşananlara netlik getiremese de Karloman'ın ölümü büyük bir şanstın ibaret görünmemektedir. Özellikle bu ölümün Karl'a getirdiği faydalar düşünüldüğünde öldürülmüş olma ihtimali öne çıkmaktadır.

Karloman, Flodoardus'un (ö.966) *Historia Remensis Ecclesiae (Reims Kilisesi Tarihi)* adlı eserine göre kendi isteği üzerine Reims Kilisesi'ne defnedilmiştir. ⁵⁵⁵ Karloman'ın Reims'e gömülmek istemesi de bir hayli şaşırtıcıdır. Zira Pepin Ailesi'nden kimse daha önce Reims'e gömülmemiştir. Diğer yandan Flodoardus'un, kendi isteği nedeniyle Karloman'ın buraya defnedildiğini vurgulaması bazı açılardan şüphe uyandırıcıdır. Öncelikle Karloman'ın hayatını kaybettiği zaman 20 yaşında olması öldükten sonra nereye gömüleceği ile ilgili vasiyette bulunması ihtimali olmasına karşın mantıklı görünmemektedir. ⁵⁵⁶ Nitekim Flodoardus eserini X.yüzyılda yazmıştır. Bundan dolayı Karloman'ın böyle bir isteği olduğuna dair yanlış bir aktarım olması muhtemeldir.

⁵⁵⁰ *Vita Karoli Magni*, 99. Einhard, *Charlemagne*, 27. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 5.

⁵⁵¹ *Hildesheim*, 48. *Hildesheimenses*, 12. Frankish Annals”, *Chronicles*, 48. *Annales regni Francorum*, 32-33. *Priores*, Ed. Simson, 57-58.

⁵⁵² Creontius, Bavyera Dükü III.Tassilo'nun emrinde *referandus* olarak çalışan tarihçidir. Ayrıntılı bilgi için; Bachrach, *Charlemagne's*, 76 numaralı dipnot, 163. P.D. King, *Charlemagne: Translated Sources*, (P.D. King, 1987), 41.

⁵⁵³ S. Riezler, “Ein verlorenes bairisches Geschichtswerk des achten Jahrhunderts,” *Sitzungsberichte der königlichen bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Philologisch Historische Klasse*, I (1881): 247-291.

⁵⁵⁴ *Vita Karoli Magni*, 99. Einhard, *Charlemagne*, 27. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 5. *Hildesheim*, 48. *Hildesheimenses*, 11-12. Frankish Annals”, *Chronicles*, 48. *Annales regni Francorum*, 32-33. *Priores*, Ed. Simson, 57-58. Riezler, “Jahrhunderts,” *Sitzungsberichte der königlichen bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Philologisch Historische Klasse*, I (1881): 247-291.

⁵⁵⁵ *Flodoardi Historia Remensis Ecclesiae*, (Reims: P.Regnier, Imprimeur de L'Academie, 1854), 322-326. *Rituals of Power: From Late Antiquity to the Early Middle Ages*, Ed. Frans Theuws & Janet Laughland Nelson, (Leiden: Brill, 2000), 143-144.

⁵⁵⁶ Constance Brittain Bouchard, *Rewriting Saints and Ancestors Memory and Forgetting in France, 500-1200*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2015), 123.

Kaynaklarda ölümünün ani şekilde gerçekleştiğinin ısrarla üstünde durulması da bu düşünceyi desteklemektedir. Buna rağmen ölümüne giden son anlarda Karloman'ın yakınında bulunanlara bu isteğini bildirmiş olması ya da üç yıllık hükümrانlığında böyle bir vasiyet ilan etmesi göz önüne alınması gereken bir olasılıktır. Ancak o zaman da Karloman'ın hiçbir atasının gömülmediği Reims'i seçmiş olması ortaya anlaşılmaması güç bir olaylar silsilesi çıkarmaktadır. Kaynakların bu konuda yeterince bilgi vermekten kaçınması da merak uyandırıcıdır. Bu durum Karl'ın, Karloman'ın Aziz Denis Manastırı'na gömülmesinin önüne geçtiği fikrini akla getirmektedir. Aralarındaki huzursuzluk düşünüldüğünde Karl'ın, kardeşini cezalandırmak veya dışlamak için böyle bir şey yapabileceğini düşündürmektedir. Fakat bunu destekleyecek bir bulgunun olmaması bu fikrin altının boş kalmasına neden olmaktadır.⁵⁵⁷

III.2 Frankia'nın Tek Kralı ve İtalya'nın Hakimi

Karloman'ın vefatının ardından eşi Gerberga, oğullarıyla birlikte Karl'ın eline düşmemek için babası Kral Desiderius'a sığınmıştır.⁵⁵⁸ Yetmezmiş gibi Desiderius ve Karl arasında savaşıacak bir noktaya gelmişken Karl eşi Desiderata'yı boşayarak babası Desiderius'a geri göndermiştir. Einhardus, boşanmanın nedeni hakkında bilgi vermekten kaçınırken Notker Balbulus (ö.912) *Gesta Karoli Magni (Büyük Karl'ın İşleri)* adlı eserinde temel nedenin çiftin çocuk sahibi olamaması olduğunu ileri sürer: "... Karl, Lombardların Kralı Desiderius'un kızı ile evlendi. Bir süre sonra hastalanıp çocuk doğuramaz hale gelince sadık din adamlarının da onayıyla (evlilik) yok varsayılarak bir kenara itildi."⁵⁵⁹ Karl'ın bu eylemi Karloman'ın ölümünden sonra mı yoksa önce mi yaptığı kaynaklarda net değildir. Ancak Desiderius ile oluşturulan ittifakın Karloman öldüğünde halen devam ettiğinin biliniyor olması 771 yılından önce olmadığı anlamına gelmektedir. Bu durumda Einhardus'un, Karl'ın Desiderata ile evliliğini yılın sonunda bilinmeyen bir nedenden bitirdiğini belirttiği göz önüne alınca bu boşanma daha da anlam kazanmaktadır.⁵⁶⁰ 4 Aralık'ta Karloman'ın vefatını takip eden süreçte Karl taç giymiş ve en kısa sürede Desiderata ile olan evliliğini sona erdirmiştir. Çünkü yaptığı

⁵⁵⁷ Jim Bradbury, *The Routledge Companion to Medieval Warfare*, (Londra & New York: Routledge, 2004), 19-20. Bouchard, *Rewriting*, 123. Janet L. Nelson, *King and Emperor: A New Life of Charlemagne*, (University of California Press, 2019), *Rituals of Power*, Ed. Theuws & Nelson, 143-144.

⁵⁵⁸ Frankish Annals", *Chronicles*, 48. *Annales regni Francorum*, 32-33. *Priores*, Ed. Simson, 57-58.

⁵⁵⁹ *Italian*, Ed. Berto, 36-39. "Sangallensis," *Tomus II*, Ed. Pertz, 759. *Two Lives*, 162. "Notker," *Charlemagne*, 111.

⁵⁶⁰ *Vita Karoli Magni*, 131. Einhard, *Charlemagne*, 45. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 19.

planlar neticesinde Desiderius'un desteğine ihtiyacı kalmamıştır.⁵⁶¹ Böylece Karl'ın meydana getirmek için ciddi çaba sarf ettiği ittifak dağılmıştır. Lakin Gerberga'nın, Karloman'ın oğullarını Kral Desiderius'un yanına getirmesi Lombard Krallığı'nı Frankların bir numaralı düşman haline getirmiştir. Zira Frank tahtında hak iddia edebilecek bir varis Lombardların eline geçmiştir.

Karloman'ın ölümünün üzerinden pek geçmeden Papa III.Stephanus da hayatını kaybetmiştir.⁵⁶² Haliyle Avrupa anakarasındaki güç dengeleri değişmiştir. Frank tahtına yeni geçmiş olan Karl, Desiderius ile karşı karşıya olduğu bir ortamda I.Hadrianus (ö.795) Papa seçilmiştir. Hadrianus'un Papa olması Karl adına pozitif bir gelişme olmuştur. Papalık'ın Lombardlar ile olan kötü geçmişi Papa Hadrianus'un Franklardan yana bir tavra sahip olmasını sağlamıştır. Zaten çok geçmeden Desiderius, yeni Papa üzerinde baskı kurmaya başlamıştır. Papalık'tan taleplerde bulunularak Papalık topraklarına saldırılar düzenlenmiştir. Desiderius on yıllardır süren Lombard-Papalık çekişmesinin yarattığı korkuyu kullanarak Karloman'ın oğullarının, babalarının tahtının varisi olduğunun Papa Hadrianus tarafından onaylanmasını istemiştir.⁵⁶³ Bu şekilde Karl'ın meşruiyetini elinden alarak Frankia'yı karıştırmayı amaçlamıştır. Ancak Papa Hadrianus kendinden önceki Papalar gibi Lombard Krallığı'na karşı tavır alarak bu isteği reddetmiştir. Papalık'ı, Christophorus ve Sergius idaresinden kurtaranın Desiderius olduğu düşünüldüğünde Hadrianus'un direnişi nedeniyle Lombardlar beklenmedik bir tepki ile karşılaşmıştır.⁵⁶⁴ Aslında Hadrianus'un, Karl'dan yana taraf almasını sağlayan faktör Desiderius'un Papalık ile olan geçmişidir. *Liber Pontificalis* bunu Desiderius'un Imola, Bologna, Ancona, Numana ve Osimo şehirlerini Pepin ile yapılan savaşların ardından tahta çıktığında söz vermesine karşın teslim etmemesi olarak belirtmiştir.⁵⁶⁵

⁵⁶¹ Margaret Deanesly, *A History Of Early Medieval Europe 476 to 911*, (London: Methuen & Co Ltd 1969), 324-327. *Vita Karoli Magni*, 131. Einhard, *Charlemagne*, 45. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 19. McKitterick, *Charlemagne*, 84-87. McKitterick, *The Frankish Kingdoms*, 64-66. Riché, *Carolingians*, 86-87. Bouchard, *Rewriting*, 122-129. Borgolte, "Karl" *Saeculum*, 167-188.

⁵⁶² Jan T. Hallenbeck, *The Frankish Monarchy and The Papacy, 750-774: A Study Of The Frankish -Papal Alliance in The Eighth Century*, Doktora Tezi, (New York University, 1966), 138.

⁵⁶³ Lombardların yıllarca Papaları ele geçirmeye çalışmaları ve hatta Christophorus gibi tiranların Papalara dokunmaması kurumun ilahi yapısı ile alakalıdır.

⁵⁶⁴ Michael Frassetto, *The Early Medieval World: From the Fall of Rome to the Time of Charlemagne: Volume I*, (California: ABC CLIO, 2013), 224-226. Bachrach, *Charlemagne's*, 257-259.

⁵⁶⁵ "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 120-123. Martin Lintzel, "Karl der Große und Karlmann," *Historische Zeitschrift*, Bd. 140, H. 1 (1929): 1-22. Gunther G. Wolf, Einige Bemerkungen zum Tod von Karlmann d.Ä. (17. August 754) und Karlmann d.J. (4. Dezember 771)," *Archiv Für Diplomatik*, 45, (1999): 7-14. Peter Classen, "Karl der Große und die Thronfolge im Frankenreich," *Vorträge und Forschungen: Ausgewählte Aufsätze von Peter Classen*, Bd. 28, (1983): 205-229. Ernst Sackur, "Die

Papalık'ın, Desiderius'un talebini reddetmesi Karl'ın tahttaki gücünü arttırmıştır. Oysa siyasi anlamda elde ettiği güç Karl için yeterli değildir. Bu nedenle ekonomik anlamda bir getiri elde etmek ve pagan topluluklarla savaşmak adına ilerleyen yıllarda kendisinde bir takıntı haline gelecek olan Saksonya'ya ilk seferini yapmıştır. Bu sefer Karl'ı ekonomik anlamda rahatlatan sonuçlar vermiştir. *Frank Kraliyet Yıllığı*'na göre Karl "...bulduğu gümüş ve altınlarla"⁵⁶⁶ Frankia'ya dönmüştür.⁵⁶⁷ Desiderius ise Karl'ın bu mücadelesini fırsat bilerek Papalık'ı meşruiyet konusunda zorlamaya devam etmiştir. Her iki taraf da 771 yılında Karloman'ın ölümünü takiben birbiriyle savaşa girmekten kaçınmıştır. Notker'e göre Desiderius, Karl'ın Desiderata'yı boşaması üzerine çok öfkelenildiğini aktarmaktadır: "*Babası öfkeden deliye dönmüştü. Ona tabi olanlara yeminler ettirerek kendini Pavia'nın duvarlarının arkasına kapattı ve yenilmez Karl ile savaşmak için hazırlanmaya başladı.*"⁵⁶⁸ Elbette Notker'in eseri birçok abartılı anlatım barındırmaktadır. Ama Karl'ın Desiderata'yı boşaması ile Lombard savaşı arasında geçen iki yılın nedeni de anlaşılmaktadır. Desiderius yaşananlara çok sinirlenmesine rağmen savaşı ilk çözüm olarak görmemiştir. Notker'in anlatısı Desiderius'un bu süreci hazırlanarak geçirdiğini göstermektedir. Bu durum iki tarafa savaş konusunda zaman kazandırmıştır. Ayrıca Karl da bu süreçte savaşa girmemek için uğraşmıştır. Çünkü Karl için Lombard Krallığı ile yapılacak savaş büyük riskler barındırmaktadır. Yaşanabilecek olası bir mağlubiyet Frank soylularının desteğini kaybetmesine neden olabileceken aynı soyluların desteğinin Karloman'ın oğullarına kayması da göze alınması gereken ihtimallerdir. Diğer yandan Karl'ın savaş tecrübesinin bir hayli az olması da ilk seferini Saksonya'ya yapmasına neden olmuştur. Zira Akitanya'daki savaş ile Alpleri geçip Lombard Krallığı ile savaşmak arasında ciddi farklar vardır. Bu faktörler Karl'ı, İtalya konusunda ağırdan almaya itmiştir.⁵⁶⁹

Desiderius ise Papalık'ın desteğini de arkasına alarak Franklar ile mücadeleye girmek istemiştir. Sonuçta Kral Desiderius, Roma'yı Christophorus ve Sergius'tan

Promissio Pippins vom Jahre 754 und ihre Erneuerung durch Karl den Grossen," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, vol. 16 (1895): 385-424.

⁵⁶⁶ "Frankish Annals", *Chronicles*, 49. *Annales regni Francorum*, 34-35.

⁵⁶⁷ *Priores*, Ed. Simson, 58-59. "Frankish Annals", *Chronicles*, 49. *Annales regni Francorum*, 34-35.

⁵⁶⁸ *Italian*, Ed. Berto, 36-39. "Sangallensis," *Tomus II*, Ed Pertz, 759. *Two Lives*, 162. "Notker," *Charlemagne*, 111.

⁵⁶⁹ *Italian*, Ed. Berto, 36-39. "Sangallensis," *Tomus II*, Ed Pertz, 759. *Two Lives*, 162. "Notker," *Charlemagne*, 111. *Priores*, Ed. Simson, 58-59. "Frankish Annals", *Chronicles*, 49. *Annales regni Francorum*, 34-35. Gunther Wolf, "Die Qualität der fränkisch-langobardischen Verbindung 770/71 und die sonstigen Verbindungen Karls des Großen," *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 113, Issue 1, (1996): 397-411.

kurtarıp Papalık'a büyük bir iyilik yapmıştır. Hadrianus, Papa seçildikten sonra elçiler yollayan Desiderius barış niyetini ve iyi ilişkiler kurmak istediğini de belirtmiştir. Desiderius, Roma'yı Christophorus ve Sergius'tan kurtarmış olmanın verdiği gücün Papalık'ın desteğini almaya yeterli geleceğine inanmış olacak ki Papa Hadrianus'tan Karl'ın meşruiyetini kabul etmemesini istemiştir. Fakat bu isteğini elde edemeyince Desiderius sert bir şekilde Papalık üzerinde baskı kurmaya başlamıştır. Askeri yolla istediğini zorla elde etmeye çalışan Desiderius'un çabaları ters teperek Papa Hadrianus'u Karl'dan yardım istemeye itmiştir: "*Petrus adına, Papa Hadrianus'un elçileri deniz yoluyla Marsilya'ya ulaşarak oradan Kralımız Karl'ın bulunduğu Theodonevilla (Thionville)'e geldiler. Elçiler, Kralımızı ve Frankları, Kral Desiderius'a ve Lombardlara karşı Tanrı'ya hizmet etmek ve Aziz Petrus'u korumak için kilisenin yardımına çağırdılar.*"⁵⁷⁰ Frank Kraliyet Yıllığı'ndan aktarılan bu kısım Hadrianus'un, Karl'ı savaş için açık açık İtalya'ya çağırmasıdır. Bu istek Karl'ın en istemediği şey olarak nitelendirilebilir. Zira Karl amacına ulaşarak Frankia'nın tümüne hâkim olmuştur. Ayrıca İtalya'yı ele geçirmek gibi bir niyeti yoktur. Yalnızca Papalık'ın isteği üzerine büyük bir sefere çıkmayı ne Karl'ın babası Pepin ne de dedesi Karl Martellu istememiştir. Bu noktada Karl da buna maruz kalmak istememiştir. Ama Papalık'ı, Lombard Krallığı'na karşı kaderine terk etmek de Karl'ın alabileceği bir risk değildir. Papa Hadrianus'un Desiderius'un emrinde hareket etmesi Karl'ın tahtını tehdit edebilmesine imkân verecektir.⁵⁷¹ Bu nedenle Papa Hadrianus'un, Karl'a elçiler göndermesi Desiderius'a bir ret cevabıdır.

Bunu öğrenen Desiderius şiddetle öfkelenmiştir. Çünkü bu cevap Papalık'ın tüm yardımlarına rağmen Desiderius'u Karl'a karşı desteklemeyeceği anlamına gelmektedir. Bu noktadan sonra istediklerini elde etmesi için zora başvurması gerektiğini anlayan Desiderius askerleriyle Roma'ya doğru yola çıkmıştır. Bunu öğrenen Hadrianus çevre bölgelerden askeri güçleri Roma'nın savunması için çağırırken gönderdiği elçiler ile

⁵⁷⁰ "Frankish Annals", *Chronicles*, 49. *Annales regni Francorum*, 34-35.

⁵⁷¹ "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 130-132. Bachrach, *Warfare*, 354-360. Frassetto, *Encyclopedia*, 141-143. Bachrach, *Charlemagne's*, 262-268. Noble, *The Republic*, 125-132. Jörg W. Busch, *Die Herrschaften der Karolinger 714-911*, (Oldenbourg Verlag, 2011), 20-23. Nelson, "The Daughters of Desiderius," *After Rome's*, 171-190. Lintzel, "Karlmann," *Historische*, 1-22. Wolf, "Einige," *Archiv*, 7-14. Becher, *Charlemagne*, 52-58. Florian Hartmann, "Nochmals zur sogenannten Pippinischen Schenkung und zu ihrer Erneuerung durch Karl den Großen," *Francia*, Band 37 (2010): 25-47. "Historia Langobardorum codicis Gothani," *Longobardicarum*, 7-12. "Agnelli Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis" *Longobardicarum*, 381. Agnellus of Ravenna, *The Book Of Pontiffs Of Church Of Ravenna*, Çev. Deborah M. Deliyannis (The Catholic University of America 2004), 285. "Iohannis Gesta Episcoporum Neapolitanorum" *Longobardicarum*, 426.

Desiderius'a yaptığına son vermesi gerektiğini bildirmiştir. Tanrı'nın huzurunda verdiği sözleri tutmadığını belirten Hadrianus'un bu denemesinden olumlu bir sonuç bekleyip beklemediği *Liber Pontificalis*'e yansımamıştır. Ancak Desiderius üzerinde bir etki yaratmış olmalı ki Roma yönündeki ilerleyişini durdurup geri dönmüştür.⁵⁷² Bu sayede Roma, Papalık'ın ilahi gücünden duyulan korku sayesinde yeniden kurtulmuştur.

Desiderius'un ilerleyişi esnasında Karl, Papalık'ın elçilerinin iletmediği yardım talebi üzerine Alp dağlarına pek de uzak olmayan Cenevre'de bir genel kurul toplamıştır. Yapılan görüşmeler Papa Hadrianus ve Aziz Petrus'un mirasının, karşılaştığı zorlu durumda desteklenmesi düşüncesinin öne çıkmasını sağlamıştır. Bu durum Karl'ı, yukarıda bahsedilen nedenlerin de etkisiyle İtalya Seferi'ne çıkmaya zorlamıştır. Zaten çıkacak kararı tahmin eden Karl'ın genel kurulu Cenevre'de toplaması da bununla alakalıdır. Alpleri geçmek için Cenevre'den hareket etmek Karl'a zaman kazandırırken Lombardlara savaşmaktan korkmadığı mesajını vermeye çalışmıştır. Hazırlıkların tamamlanmasının ardından Frank ordusu Karl'ın liderliğinde İtalya'ya doğru yola çıkmıştır. *Eski Metz Yıllığı*'nın ve *Frank Kraliyet Yıllığı*'nin aktardığına göre Karl, ordusunu ikiye bölerek bir kısmını amcası Bernardus ile Aziz Büyük Bernardus Geçidi üzerinden yollamıştır. Kendisi ise zamanında babası Pepin'in kullandığı yol olan Cenis Dağı yönünden İtalya'ya girmiştir. Ordusu ile iki ayrı noktadan İtalya'ya giren Karl ve amcası Bernardus'un gücü karşısında Lombard ordusu Pavia yönünde geri çekilmek zorunda kalmıştır.⁵⁷³ Çünkü Lombard ordusu iki ayrı Frank ordusuna karşı durabilecek rakama sahip değildir. Şehir savunmasına çekilen Desiderius'un 2500-10000 arası bir adam ile savunmaya geçtiği düşünülmektedir. Karl'ın toplam kuvvetinin bu noktada Lombard ordusunun dört katıdır. Bu da Karl'ın 10000-40000 arası bir kuvvet ile İtalya'ya yöneldiği anlamına gelmektedir. Nitekim bu absürt sayısal üstünlük savaşın seyrine etki etmiştir. Zira Karl'ın sayısal üstünlüğü karşısında Desiderius bir meydan savaşına girmekten kaçınmıştır.⁵⁷⁴ İki ordunun sayısal durumu karşılaştırıldığında Karl'ın ordusunun gerçekten 40.000 kişi olabileceği şüphelidir. Buna rağmen Geoffrey Parker da *The Cambridge History of Warfare (Cambridge Savaş Tarihi)* adlı eserinde Karl'ın

⁵⁷² "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 130-132. Noble, *The Republic*, 129-132.

⁵⁷³ *Priores*, Ed. Simson, 59-61. "Frankish Annals", *Chronicles*, 49-50. *Annales regni Francorum*, 34-38. Julian Führer, "Karl der Große und Zürich. Zum Nachleben eines Idealherrschers," *Francia*, Band 42, (2015): 27-50.

⁵⁷⁴ Bachrach, *Charlemagne's*, 285-299. *Military Cultures and Martial Enterprises in the Middle Ages Essays in Honour of Richard P. Abels*, Ed. John D. Hosler & Steven Isaac (Woodbridge: Boydell Press, 2020), 33-35.

ordusunun büyüklüğünü şöyle ifade etmektedir: “Artık Karl, Müslüman fetihleri ile ucundan bucağından kırpılmış Bizans Devleti’nden (Doğu Roma İmparatorluğu) çok daha büyük bir alana hükmediyordu. Yapılan büyük seferler için de en azından 35.000’i ağır silahlı atlı olmak üzere 150.000 kadar asker toplayabiliyordu.”⁵⁷⁵ Parker’ın ifadelerine ilaveten Pierre Riché *Les Carolingiens: une famille qui fit l’Europe* adlı eserinde Karl dönemindeki Karolenj ordusunun büyüklüğünü şu sözler ile anlatmaktadır: “Bu durumda Kral, 34.000 atlı askeri bir araya getirebiliyordu. Buna piyade askerler ve yardımcı birlikler de dahil edildiğinde toplamda 100.000 askere ulaşabilecek bir sayı ortaya çıkmaktadır.”⁵⁷⁶ Riché’nin verdiği rakamları onaylar şekilde Leif Inge Ree Petersen, *Siege Warfare and Military Organization in the Successor States (400-800 AD): Byzantium, the West and Islam* adlı çalışmasında VIII.yüzyılda Frank ordusunu Doğu Roma İmparatorluğu ordusu ile karşılaştırmaktadır. Petersen, Warren Treadgold’un *Byzantium and Its Army, 284-1081* adlı eserinde verdiği 80.000 rakamına dayanarak İtalya Seferi esnasında Karolenj ordusunun daha büyük olduğunu ve VIII.yüzyıl süresinde 100.000’in altına düşmediğinin üstünde durmaktadır. John Haldon ise *Warfare, State and Society in the Byzantine World 565-1204* adlı eserinde aynı dönemde Doğu Roma ordusunun da 100.000 askerden meydana geldiğini belirtmektedir. Bu bilgiler Karl’ın hükümdarlığının ilk yıllarında Karolenj Krallığı’nın askeri gücünün Doğu Roma İmparatorluğu ile yarışacak seviyeye geldiğini göstermektedir. ⁵⁷⁷ Bu da Lombard Krallığı’nın neden Pavia’ya çekildiğini açıklamaktadır.

Karl döneminde Karolenj ordusunun korku yaratacak bir büyüklüğe ulaştığı görülmektedir. *Liber Pontificalis*’te Frank ordusunu Karl’ın tam kapasitesiyle İtalya’ya götürdüğünü şu cümlelerle anlatılmaktadır: “Büyük Karl, Frank Krallığı’nın ordularının tamamını bir araya getirdi. Ordusunun bir kısmını dağlık geçitleri ele geçirmeleri için

⁵⁷⁵ Geoffrey Parker, *The Cambridge History of Warfare*, (Cambridge University Press, 2005). Çev; Geoffrey Parker, *Cambridge Savaş Tarihi*, Çev. Fusun Tayanç & Tunç Tayanç, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006), 79.

⁵⁷⁶ Riché, *Carolingians*, 90.

⁵⁷⁷ Leif Inge Ree Petersen, *Siege Warfare and Military Organization in the Successor States (400-800 AD): Byzantium, the West and Islam*, (Leiden & Boston: Brill, 2013), 244. Warren Treadgold, *Byzantium and Its Army, 284-1081*, (California: Stanford University Press, 1995), 85-87. Warren Treadgold, "Standardized Numbers in the Byzantine Army," *War in History*, January 2005, Vol. 12, No. 1 (January 2005): 1-14. John Haldon, *Warfare, State And Society In The Byzantine World 565-1204*, (New York: Routledge, 2020), 101. *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*, 1. cilt, Ed. Clifford J. Rogers, (New York: Oxford University Press, 2010), 66. Etienne Renard, "La politique militaire de Charlemagne et la paysannerie franque," *Francia*, Band 36, (2009): 1-33. Bernard S Bachrach & David Bachrach, *Warfare in Medieval Europe c.400-1453*, (Londra & New York: Routledge, 2016), 109-110.

yolladı. *Birçok muazzam Frank savaşçısı ile Cenis Dağı yolundan geldi.*"⁵⁷⁸ Bu cümlelerden Karl'ın toplayabildiği en büyük ordu ile İtalya'ya yöneldiği anlaşılmaktadır. Kaynağın ilerleyen kısımlarında Karl'ın geri dönmek için neler talep ettiğinden bahsedilmektedir. Buna göre Desiderius elinde haksızca tuttuğu toprakları asıl sahibi olan Papalık'a iade ettiği takdirde Karl seferini sonlandırıp Frankia'ya geri dönecektir. Ama *Liber Pontificalis*'e göre Desiderius, Karl'ın bu teklifini reddetmiştir. Frank ordusunun ilerleyişini görünce de Lombard ordusu Pavia yönünde geri çekilmiştir. Buradan hareketle Lombardların, Frank ordusunu Alplerden İtalya'ya girerken karşıladığı ve sayı dezavantajı nedeniyle geri çekilmek zorunda kaldığı söylenebilir. 40.000 rakamı Karl'ın İtalya Seferi'ndeki Frank ordusu hakkında söylediği rakamlar inanılabilir gözükmemektedir. Zaten bu rakam maksimum ordu büyüklüğü olarak belirtilmektedir. Bu nedenle Karl'ın ordusunun 20.000 ile 30.000 arası bir güce sahip olduğunu söylemek daha mantıklıdır.⁵⁷⁹ Ancak bu durumda dahi Lombard ordusuna karşı kurdukları sayısal üstünlük Desiderius'u şaşırtmışa benzemektedir. Çünkü Karl ve Frank orduları Alp dağlarını geçerken pek zorlanmamıştır. Aslında Karl'ın ilerleyişi sırasında Lombard birliklerinin Alp dağlarındaki geçitleri tuttuğu kaynaklarda zikredilmektedir. Fakat bu savunma stratejisi başarıya ulaşmamıştır. *Hildesheimenses Yıllığı* Karl'ın tutulan bu geçitleri zor kullanarak açtığı ve bunun üzerine Lombard ordusunun Pavia'ya çekildiğini aktarmaktadır. Karl'ın İtalya'ya girişini anlatan bir diğer kaynak da Einhardus'dur: "*Bu eserde, onun yaptığı savaşların sonuçlarından ziyade hayat tarzını geleceğe aktarmak amacıyla olsaydım İtalya'ya girmenin ve Alpler'i geçmenin zorluğunu ve Frankların, dağların yolu olmayan zirvelerini, gökyüzüne uzanan kayaları ve sarp kayalıkları nasıl büyük bir gayretle aşabildiklerini tanımlardım.*"⁵⁸⁰ Görüldüğü üzere Einhardus, Karl'ın Alpleri aşmasını övgülerle dolu bir şekilde anlatmaktadır. Bu olaya Kartaca'lı Hannibal'ın İtalya'ya girişine⁵⁸¹ benzer bir hava vermeye çalışmaktadır. Nitekim kışın olmasa dahi Karl'ın iki ayrı orduyla sonbaharın kışa döndüğü yıl sonunda Alpleri geçmesi zorlu bir yolculuktur.

Karl'a karşı Alplerde savunma yapamayan Desiderius, Pavia'da gerçekleştirdiği direniş ile Frankları bir hayli zorlamıştır. Bu noktada unutulmaması gereken faktör

⁵⁷⁸ "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 132-133.

⁵⁷⁹ Bachrach, *Charlemagne's*, 322-333.

⁵⁸⁰ *Vita Karoli Magni*, 105. Einhard, *Charlemagne*, 29-30. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 7-8.

⁵⁸¹ Dexter Hoyos, *Hannibal's Dynasty Power and Politics in the Western Mediterranean, 247-183 BC* (Londra & New York: Routledge, 2003), 100-112.

Karl'ın 773 yılının sonuna doğru İtalya Seferi'ne çıktığıdır. Noel esnasında seferde olduğu *Frank Kralliyet Yıllığı*'nda açıkça yazdığı için bu zaman öğrenilebilmektedir. Bu da Karl'ın İtalya Seferi'ne isteyerek değil de mecburiyetten çıktığı düşüncesini desteklemektedir. Zira Alp dağlarını geçmek için en mantıklı zaman ilkbahar ve yaz aylarıdır. Desiderius'un savunmasının 774 baharına kadar sürdüğü de Karl'ın benzer şekilde Paskalya'yı Roma'da geçirmesi nedeniyle bilinmektedir.⁵⁸² Desiderius ve Lombard ordusu altı aydan fazla Frank ordusunun kuşatmasına direnmiştir. Bu kadar uzun bir kuşatma olacağını iki tarafın da beklediği söylenemez. Çünkü kış ayları gerek Alplerin geçişi gerek ise kuşatma gerçekleştirilmesi için iklim şartlarının uygun olmadığı dönemdir. Haliyle kuşatma beklenenden uzun sürmüştür ve bu kaynaklara yansımıştır. Örneğin; *Hildesheimenses Yıllığı*'nda Pavia kuşatması şu sözlerle anlatılmıştır: “*Karl, Pavia'yı kuşattı. Hiç kimsenin girmesine ya da çıkmasına izin verilmedi.*”⁵⁸³ Buna göre Desiderius bir bezdirme politikası ile istediğini elde edebileceğini düşünmüş olmalıdır. Kış aylarında başlaması Frankların kuşatmayı uzun süre devam ettiremeyeceğini düşünmelerine neden olmuş olabilir. Saksonların Frankia'daki askeri boşluktan yararlanarak saldırılarda bulunması da Pavia kuşatmasının diğer bir zorlu yanını gözler önüne sermektedir. Diğer yandan Karl'ın, 772 yılında yavaş yavaş yaklaşan İtalya Seferi'ne rağmen Saksonlar ile savaşması da ayrı bir anlam kazanmıştır. Saksonya'daki isyan hareketlerinin olası bir İtalya Seferi'nde tehlike yaratabileceğini düşünen Karl, Sakson kuvvetlerini mağlup ederek Frankia'ya gerçekleştirebilecek ciddi bir saldırının önüne geçmiştir.⁵⁸⁴ Bu sayede Pavia kuşatması sırasında Frankia'da ciddi bir hasar meydana gelmemiştir.

Karl, sefer için yola çıktığında bile Lombard Krallığı ile savaşa girmekten kaçınmıştır. İtalya ilerleyişi esnasında Karl ve Desiderius arasında gidip gelen haberciler kan dökülmeden barışın sağlanması adına çaba göstermiştir. Karl, babasına benzer bir şekilde Lombard Krallığı'nın verdiği sözleri tutması gerektiğini ve asıl suçlunun sözlerinde durmamaları nedeniyle onlar olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca iki devletin

⁵⁸² *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 28-29. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 7-8. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 49-50. *Annales regni Francorum*, 34-37.

⁵⁸³ *Hildesheim*, 49. *Hildesheimenses*, 13.

⁵⁸⁴ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 49-50. *Annales regni Francorum*, 34-38. *Priores*, Ed. Simson, 59-61. *Vita Karoli Magni*, 107. Einhard, *Charlemagne*, 30. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8. Klaus Gantert, *Akkommodation und eingeschriebener Kommentar: Untersuchungen zur Übertragungsstrategie des Helianddichters*, (Tübingen: Verlag, 1998), 13-14. Matthias Becher, “Der Prediger mit Eiserner Zunge. die Unterwerfung und Christianisierung der Sachsen Durch Karl den Grossen,” *Schwertmission Gewalt und Christianisierung im Mittelalter*, Ed. Martin Kroker & Hermann Kamp, (Brill, 2013), 23-52.

uğruna mücadele verdikleri gücün Papalık olması yaşananları farklı bir boyuta taşıyordu. Karl'ın barış çabalarına karşın Desiderius, muhtemelen daha önce Pepin'in seferlerinden sonra yaşananlara güvenerek hareket etmiştir. Pepin, galip gelse dahi iki seferde de İtalya'yı ele geçirmeyi ya da orada kalıcı olmayı denememiştir. Buna dayanarak Desiderius Frankların İtalya'da kalıcı başarılar elde edemeyeceği kanısına varmıştır. Nitekim bu varsayım neden savaşmadan Pavia'ya çekildiğini de açıklamaktadır. Ayrıca Lombard ordusu Pepin ile yapılan savaşlarda ciddi bir kayıp vermiştir. Desiderius eski gücünden uzak olan Lombard ordusunun Frankların giderek büyüyen askeri gücü karşısında dayanamacağını anlamıştır. Kuvvetle muhtemel Karl'ın liderlik edeceği güce göre savaş ya da savunma planları yapılmıştır. Fakat Franklar o derece büyük bir ordu ile İtalya'ya yöneldi ki Karl babası Pepin'in iki savaşı da geçitlerde yaptığını bilse de kuvvetlerini ikiye bölmekte bir sorun görmemiştir. Buna karşılık Desiderius, şehir savunması sonucu bir barışın sağlanacağını ve sonunda İtalya'daki dengenin yararına döneceğini düşünerek hareket etmiştir.⁵⁸⁵

Desiderius'un eylemleri karşısında Karl'ın da seferin başarıyla sonuçlanacağını düşündüğü söylenemez. Karl ise Desiderius'un eylemlerinden ve amaçlarında vazgeçmemesi nedeniyle görüşmelerin ilerleyen safhalarında para dahi önermiştir: *"Nazik ve gerçek Hristiyan Frank Kralı Karl, Desiderius'a hemen elçilerini yolladı... Giden heyet Papalık'ın zapt edilen şehirlerinin barışçıl bir şekilde teslim edilmesi ve Romalılara sahip oldukları hakları gözetilerek davranılması için yalvardılar. İlaveten o (Karl) 14.000 altın solidus değerinde gümüş ve altın ödemeyi vaat etti."*⁵⁸⁶ Liber Pontificalis'ten alınan bu kesit Karl'ın seferi tamamlamak için para ödemeye hazır olduğunu gözler önüne sergilemektedir. Sefere başlarken verdiği sözleri yerine getirdiği takdirde geri döneceğini söyleyen Karl teklifini güncelleyerek üstüne para dahi önermiştir. Karl'ın bu teklifi diğer kaynaklara da yansımıştır. Paulus Diaconus'un *Historia Longobardum* eserinin *Continuatio Romana* kodeksinde aynı miktardan bahsedilmektedir: *"Gecikmeden, bir hayli cömert olan Frankların Kralı Karl, adamlarını Desiderius'a yollayarak zapt ettiği şehirleri barışçıl bir şekilde Kutsal Havari Petrus'a"*

⁵⁸⁵ "Romana," *Langobardicarum*, Ed. Waitz, 200-203. "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 132. *From Constantine to Charlemagne: An Archaeology of Italy, AD 300-800*, Ed. Neil Christie, (Ashgate Publishing, 2006) ,52. Collins, *Charlemagne*, 60-61. Nelson, *King*, 130. Bachrach, *Charlemagne's*, 261. *After Rome's*, Ed. Murray, 183-185. Stuart Airle, *Power and Its Problems in Carolingian Europe*, (Londra & New York: Routledge, 2012), 111. *Charlemagne: Empire and Society*, Ed. Joanna Story, (Manchester & New York: Manchester University Press, 2005), 28-30. Bernard S. Bachrach, "Charlemagne and the Carolingian General Staff," *The Journal of Military History*, Vol. 66; Iss. 2, (2002): 313-357.

⁵⁸⁶ "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 132.

iade etmesini rica etti. Bunun karşılığında 14.000 solidus ödemeye söz verdi."⁵⁸⁷ İki kaynak da miktar konusunda paralel bilgiler verirken Karl'ın savaştan kaçınmaya çalıştığı görülmektedir. Bu durum Desiderius'un Franklara karşı gayet iyi bir savunma savaşı planladığını ortaya koymaktadır. Öyle ki Karl da Desiderius gibi Pavia'nın kuşatma ile ele geçirilemeyeceğini öngörerek para teklif etmiştir.⁵⁸⁸ Elbette teklif Kral Desiderius tarafından reddedilmiştir. Ancak Desiderius'un, Karl'ın savaş konusunda çekingen olduğunu düşünmesine neden olmuş olabilir. Zira elinde bulundurduğu askeri güce karşın Karl'ın ciddi oranda bir ödeme ile savaştan kaçınmaya çalışması Desiderius'un gözünde mantıklı değildir. Haliyle bu tavır Desiderius'u uzun ama başarıyla sonlanacağına inandığı bir şehir savunması yapmaya teşvik etmiştir. Sonucunda ortaya aylar süren Pavia kuşatması çıkmıştır.⁵⁸⁹

Kuşatma uzamış ve Frank ordusunu zorlamış olsa da Desiderius'un beklentilerinin aksine Franklar pes etmemiştir. Saksonların Frankia'ya saldırılarına karşın, Pavia kuşatması yazın başlangıcına kadar başarılı bir şekilde yönetilmiştir. Dönem kaynaklarına göre kuşatma 7 ila 10 ay sürmüştür.⁵⁹⁰ Bu süreçte Karl, Roma'ya seyahat ederek uzun bir süre orada kalmıştır. Bu ziyareti yalnızca ibadet etmek amacıyla gerçekleşmemiştir. Karl, hac ziyareti kisvesi altında Papa Hadrianus ile görüşmeye gitmiştir. Bu görüşmelerde Papa Hadrianus ile Karl arasında Kral Pepin tarafından Papalık'a bahşedildiği belirtilen toprakların Lombard Savaşı sonrasındaki durumu konuşulmuştur. Görüşmeler sonucunda iki tarafında ortak bir anlayışa ulaşması Papalık-Karolenj ittifakını güçlendirmiştir. Buna göre Papalık'ın bağımsız statüsü korunurken savaş sonucunda, hak iddia ettiği topraklar iade edilecektir. Bu görüşmeler esnasında Lombard topraklarının ne kadarının ele geçirileceği ve hatta Pavia düşürülse bile direniş olup olmayacağı belli değildir. Muhtemel durumlar üzerinden gerçekleşen konuşmalar

⁵⁸⁷ "Continuatio Romana," *Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH SSrl, (Hahn, Hannover, 1878), 200-203.

⁵⁸⁸ Bu noktada Karl'ın babası Pepin'in de Lombard Krallığı ile savaşmadan önce benzer bir teklif yaptığını hatırlamak fayda vardır. Pepin de ilk İtalya Seferi'nin başında, gönderdiği heyet ile Lombard Kralı Heistulfus'a 12.000 solidus önermiştir. Yani Karl'ın bu teklifi gelenek haline gelmiş bir tavır olarak da görülebilir.

⁵⁸⁹ "Romana," *Langobardicarum*, Ed. Waitz, 200-203. "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 132. *Italy*, Ed. Christie, 52. Collins, *Charlemagne*, 60-61. Nelson, *King*, 130. Bachrach, *Charlemagne's*, 261. *After Rome's*, Ed. Murray, 183-185. Airie, *Power*, 111. *Charlemagne*, Ed. Story, 28-30. Bachrach, "General Staff," *Military History*, 313-357. *Priores*, Ed. Simson, 47.

⁵⁹⁰ Mathias Becher dokuz ay sürdüğünü belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Becher, *Charlemagne*, 56.

Papalık'a istediğini verirken Franklar da Batı Hristiyanlığı'nın lideri iddiasını pekiştirmiştir.⁵⁹¹

Roma ziyaretinin ardında bahar aylarına doğru Pavia önlerine dönen Karl, kuşatmayı sıkılaştırmıştır. Frank ordusunun sayısal üstünlüğü ve İtalya'daki Papalık güçleri de dahil edilince bunun şehre hiçbir yardımın gelememesine neden olmuştur. Bunun üzerine zaten açlık ve hastalık ile kıvranan şehrin dayanma gücü giderek azalmıştır. Sonucunda Lombard idarecileri Franklar ile şehri teslim etmek için görüşmeler yapmaya başlamışlardır. Karl'ın bilgisi dahilinde yapılan görüşmelerin nihayetinde Pavia, Lombard Kralı Desiderius, Lombard soyluları ve en önemlisi Lombard Kraliyet Hazinesi ile beraber haziran ayı başında teslim alınmıştır. Bu durum *Hildesheimenses Yıllığı*'na şu sözlerle yansımıştır : *"Kral Karl, Roma'dan döndükten sonra ablukaya daha fazla dayanamadıkları için Kral Desiderius ile Lombardlar geldiler. Ertesi gün Kral, dualar ve ilahiler eşliğinde şehre girdi. Yeni ele geçirilen kraliyet hazinesini ordusuna bıraktı ve İtalya Krallığı'nın tamamını kontrolü altına aldı."*⁵⁹² Böylece Karl, Frankların onlarca yıldır en önemli rakibi olan Lombard Krallığı'nı Pavia'yı ele geçirerek son kez mağlup etmiştir.⁵⁹³ Sefere çıkarken böyle bir sonucun çıkacağını Karl'ın da beklediği söylenemezdi. Bu noktada Frank ordusunun Karl'ın isteği doğrultusunda inatla kuşatmaya devam etmesinin başarının anahtarı olduğu söylenebilir. Nitekim Karl'ın ele geçirilen kraliyet hazinesini ordusuna bıraktığı belirtilirken geri almak üzere vermediği ortadadır. Muhtemelen hükümdar olarak payını aldıktan sonra uzun süren kuşatmada çektikleri zorluklara karşılık olarak Frank ordusu yüklü bir ganimet ile ödüllendirilmiştir.

Şehrin düşüşüyle Desiderius, Desiderius'un eşi Ansa (ö.?) ve biri hariç çocukları Karl, tarafından ele geçirilmiştir. Frankia'ya dönüşte Karl, Desiderius ve ailesini sürgün etmiştir. Desiderius'un oğlu Adalgisus (ö.788) ise Pavia'nın düşüşü esnasında şehirde

⁵⁹¹ "Chronicon Salernitanum," *MGH SS Tomus 3*, Ed. Georgius Heinricus Pertz, (Hannover: Hahn, 1839), 470-471. *Langobardicarum*, Ed. Waitz, 200-203. *Vita Karoli Magni*, 105. Einhard, *Charlemagne*, 28-29. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 7. "Frankish Annals", *Chronicles*, 49-50. *Annales regni Francorum*, 34-38. *Priores*, Ed. Simson, 59-61. Christoph Haack, *Die Krieger der Karolinger Kriegsdienste als Prozesse gemeinschaftlicher Organisation um 800*, (Berlin & Boston: De Gruyter, 2020), 95-101. Gunther Wolf, "Nochmals zur Frage nach dem rex Francorum et Langobardorum und dem regnum Italiae 951," *Archiv für Diplomatik*, Bd. 35 (1989): 171-236. *MGH SS Tomus I*, 30,40,63,64,75,87,88,92,117-118,220, 296,348,417,558. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 569-571.

⁵⁹² *Hildesheim*, 49. *Hildesheimenses*, 13.

⁵⁹³ "Chronicon Salernitanum," *MGH SS Tomus 3*, Ed. Georgius Heinricus Pertz, (Hannover: Hahn, 1839), 470-471. *Langobardicarum*, Ed. Waitz, 200-203. *Vita Karoli Magni*, 105. Einhard, *Charlemagne*, 28-29. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 7. "Frankish Annals", *Chronicles*, 49-50. *Annales regni Francorum*, 34-38. *Priores*, Ed. Simson, 59-61. Haack, *Karolinger*, 95-101. Wolf, "Nochmals" *Archiv*, 171-236. *MGH SS Tomus I*, 30,40,63,64,75,87,88,92,117-118,220, 296,348,417,558. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 569-571.

olmadığı için Karl'ın elinden kurtulmuştur. Ravenna'lı Agnellus, Karl'ın elinden kurtulan Adalgisus hakkında değerli bilgiler kaleme almıştır. Agnellus'a göre Karl'ın yakalayamadığı Adalgisus önce Epiros'a ardından Salerno'ya ulaşmıştır. Karl'ın Roma'ya gelmesi üzerine korkan Adalgisus, birkaç sadık adamıyla Konstantinopolis'e kaçmayı başarmıştır.⁵⁹⁴ Burada kendisine İmparator V. Constantinus (ö.775) tarafından *patricius* unvanı verilerek bir Doğu Roma soylusu ilan edilmiştir. Dolayısıyla Karl için gelecekte problem olacak önemli bir varis Doğu Roma İmparatorluğu'nun eline geçmiştir. Adalgisus'un, Konstantinopolis'e gidiş süreci hakkında fazla bilgi yoktur. İmparator V. Constantinus'un çağrısı üzerine gitme ihtimali olduğu gibi Konstantinopolis'te destek bulacağını düşündüğü için böyle bir tercih yapmış olabilir. Lakin Pavia'nın Franklar tarafından kuşatıldığı haberinin Doğu Roma İmparatorluğu'na ulaştığı kuvvetle muhtemeldir. İtalya'nın güneyinde halen Doğu Roma İmparatorluğu'na bağlı bulunan şehirler Konstantinopolis'e düzenli bir bilgi akışı sağlamaktaydı. Bundan dolayı Franklara karşı bir koz olarak kullanmak amacıyla Adalgisus'a haber gönderilip Konstantinopolis'e çağırılmış olma ihtimali vardır. Adalgisus'un, Doğu Roma İmparatorluğu'nun desteği ile İtalya'ya ilerleyen yıllarda geri dönmüş olması⁵⁹⁵ bu olasılığı güçlendirmektedir.⁵⁹⁶

Karl Pavia'nın düşüşünden kısa bir süre sonra şehre giriş yaparak bir süre burada ikamet etmiştir. Şehrin ve İtalya'nın güvenliği tesis edildikten sonra tüm Lombard soyluları Karl'ın taç töreni için huzura çağırılmıştır. *Frank Kraliyet Yıllığı* bu töreni şu şekilde aktarmaktadır: “İtalya'nın dört bir yanındaki şehirlerden gelen Lombardlar Şanlı Efendimiz Frankların Kralı Karl'ın egemenliğine biat etmişlerdir.”⁵⁹⁷ Böylece Lombard Krallığı resmen Karolenj Krallığı tarafından ilga edilmiş ve Karl Lombard Kralı olarak taç giymiştir. Töreni takiben Frankların ve Lombardların Kralı anlamına gelen *Rex*

⁵⁹⁴ *Vita Karoli Magni*, 105. Einhard, *Charlemagne*, 29-30. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 7-8. Bachrach, *Charlemagne's*, 390-393. Nelson, *Charlemagne and Others*, X 186-187. Noble, *The Republic*, 131-144. “Romana,” *Langobardicarum*, Ed. Waitz, 200-203. “Andreae” *Longobardicarum*, 223-224. *Italian*, Ed. Berto, 28-29. “Agnelli” *Longobardicarum*, 381. Agnellus, *Ravenna*, 285. “Neapolitanorum” *Longobardicarum*, 426.

⁵⁹⁵ Çalışmanın ilerleyen kısımlarında Adalgisus ile Aragisus'un eylemlerine, Doğu Roma İmparatorluğu ilişkileri kısmında değinilecektir.

⁵⁹⁶ *The New Cambridge Medieval History Volume 2: c. 700–c. 900*, Ed. Rosamund McKitterick, (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 365-368. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 63-68. *Annales regni Francorum*, 72-85. *Priores*, Ed. Simson, 74-77. *Vita Karoli Magni*, 115. Einhard, *Charlemagne*, 34-35. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 11-12. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 68-70. Noble, *The Republic*, 178. “Romana,” *Langobardicarum*, Ed. Waitz, 200-203. “Continuatio Tertia,” *Langobardicarum*, Ed. Waitz, 205. Margaret Thompson, “The Monogram of Charlemagne in Greek,” *Museum Notes (American Numismatic Society)*, Vol. 12 (1966): 125-127.

⁵⁹⁷ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 50. *Annales regni Francorum*, 37-40.

Francorum et Langobardorum unvanını kullanmaya başlamıştır.⁵⁹⁸ Bu sayede Karl, Pepin Ailesi adına o zaman dek en önemli askeri başarılarından birini elde etmiştir. Karl'ın başarısı ile kıyaslanabilecek tek başarı olarak Karl Martellus'un 732 ve 739 yıllarında Müslüman ordusunun Avrupa'nın içlerine ilerlemesine engel olan zaferi gösterilebilir. Zira Karl, bir şehir kuşatmasını sonlandırırken Karl Martellus iki kez açık alanda Müslüman ordularını mağlup etmiştir.

Pavia'nın ele geçirilmesinin ardından Franklar, Lombard Krallığı'na bağlı diğer şehirleri ele geçirmekte pek zorlanmamışlardır. Bu noktada Karl'ın en önemli kazanımlarından biri Karloman'ın evlatları yani Frank tahtının potansiyel varisleri olmuştur. Savaş esnasında anneleri Gerberga ile Verona şehrine sığınan Karloman'ın iki oğlu, Verona'nın ele geçirilmesinin ardından Karl tarafından yakalandı. Gelecekte bir daha kaynaklarda rastlanmayan bu çocuklar ya Karl'ın emriyle idam edilmiştir ya da hayatının sonuna kadar manastıra kapatılmışlardır.⁵⁹⁹

III.2.1 Sakson Direnişi ve Hristiyanlaştırma Politikası

Frankia'nın doğusundaki kalan Germen topraklarında yaşayan Saksonlar'ın itaat altına alınması için Karl'dan önce babası Pepin ve Karl Martellus da büyük çaba sarf etmişti. Gönderilen misyonerler ile çok tanrılı inanca sahip bu topluluğun Hristiyanlığı benimsemesi için uğraşılmıştır. Ama Saksonlar yüzlerce yıllık dini inanışlarından vazgeçmekte bir hayli zorlanmıştır. Diğer yandan Frankia'nın dışında kalmasından dolayı Saksonya'da sürekli bir kontrol kurulamamıştır. Bu durum süregelen anlaşmazlıkların Karl tahta çıkana dek devam etmesi sonucunu doğurmuştur. Karl ise 771 yılı sonrasında Sakson direnişinin özellikle üstünde durmuştur. Lombard Savaşı öncesinde Frank ordusunun bölgeye gerçekleştirdiği harekât da bununla alakalıydı. Karl, Saksonların Frankia sınırında çıkardıkları sorunların İtalya'da Lombardlarla mücadele ederken dikkatini dağıtmasını istememiştir. Nitekim Saksonya'ya sefer yapıp bölgede kontrolü sağlamasına rağmen Pavia kuşatmasının uzaması sürecinde toparlanan Saksonlar, Frankia sınırında huzursuzluk çıkarmıştır. Ancak kaynakların yansıttığının aksine Franklara karşı Saksonları problemlili göstermemek gereklidir. Roma İmparatorluğu'na dayanan bir

⁵⁹⁸ Jörg Jarnut, "Ludwig der Fromme, Lothar I. und das Regnum Italiae," *Charlemagne's Heir New Perspectives on the Reign of Louis the Pious (814-840)*, (Oxford: Clarendon Press, 1990), 349-361. Jennifer R. Davis, "Portrait Coinage and Ideas of Rulership at The Carolingian Court," *Source Notes in the History of Art*, Volume 33, Number 34, (2014): 19-27. . Ildar H. Garipzanov, *The Symbolic Language of Royal Authority in the Carolingian World (c. 751-877)*, (Leiden: Brill, 2008), 268-2

⁵⁹⁹ Noble, *The Republic*, 131. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 65. Chamberlin, *The Emperor*, 74-75. Riché, *Carolingians*, 97.

geçmişe sahip Saksonlar Karolenj hâkimiyeti öncesinde yüzyıllardır Elbe Nehri'nin doğusunda yaşıyorlardı. Saksonların direnişi atalarının topraklarını ve dinini muhafaza etmekten öte değildi.⁶⁰⁰ Saksonların direnişi de Karolenj dış politikasının bir ürünüydü. Zira Karolenj Krallığı genişlemeye ve Hristiyanlığı yaymaya çalışmaktaydı. Bu açıdan bakıldığında Frankia'nın sınırında yaşamaları Saksonlar için büyük bir talihsizlikti.

Değişen sınırlar ve Hristiyanlaştırma anlayışı Frankları Saksonlar ile karşı karşıya getirmiştir. Saksonlar bu süreçte Frankların aksine devletleşmeyi başaramamıştır. Bu nedenle Franklar tarafından büyüyen askeri güce bir kaynak olarak görülmeye başlanmıştır. Buna göre Saksonlar askeri ve ekonomik bir kaynaktır. Yıllık vergilerini ödemeli ve gerektiğinde askeri destek vermelilerdir. Ne var ki Pepin Ailesi'nin iktidarında bu ilişkiler farklı ilerlemeye başlamıştır. Britanya'dan gelen misyonerlerin getirdiği Hristiyanlaştırma anlayışı ve Frankların Papalık ile giderek daha fazla yakınlaşmasından kaynaklanan algı Saksonlara karşı bakış açısını değiştirmiştir. Önceleri bir vergi ve ganimet kaynağı olarak görülen bu halk zamanla Hristiyanlaştırılması gereken bir düşman statüsü kazanmıştır. Papalık'ın giderek bağımsız hareket etmesi misyoner hareketlerini arttırırken Frizya'da başlayan faaliyetler giderek Germen topraklarına yayılmıştır. Bonifacius (ö.754) da yaptığı çalışmalar ile misyonerlik faaliyetlerinin gelişiminin liderliğini yapmıştır.⁶⁰¹ Bu noktada Karl yeni bir anlayış getirmiştir. Karl'ın hükümdarlığına kadar Saksonlara yapılan askeri seferlerde öncelik her zaman itaat ve ganimet olmuştur. Sakson direnişi kırılmaya çalışılırken Frank ekonomisinin çarkları yapılan seferlerden elde edilen altın ve gümüşler ile döndürülmeye çalışılmıştır. Diğer yandan seferlerden elde edilen mallar ve köleler de Karolenj ekonomisinin kalkınmasını sağlamıştır.⁶⁰² Ancak Karl, hükümdarlığının ilk yıllarından itibaren itaat ve ganimet önceliğine “Tanrı'nın Yolu” anlayışını da eklemiştir. Nitekim Frank din adamları ve

⁶⁰⁰ *The Oxford Classical Dictionary*, Ed. Simon Hornblower & Antony Spawforth (Oxford: Oxford University Press, 1999), 1362-1363. Carole Cusack, “Pagan Saxon Resistance to Charlemagne's Mission: “Indigenous” Religion and “World” Religion in the Early Middle Ages,” *The Pomegranate*, 13.1 (2011): 33-51. “Widukindi Res Gestae Saxonicae,” *Tomus 3*, Ed. Pertz, 424-425, Çev. Widukind of Corvey, *Deeds of the Saxons*, Çev. Bernard S. Bachrach & David S. Bachrach, (Catholic University of America Press, 2014), 26. *Vita Karoli Magni*, 107. Einhard, *Charlemagne*, 30. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-9.

⁶⁰¹ Bonifacius'un faaliyetlerine çalışmanın ilk iki bölümünde yer verilmiştir.

⁶⁰² Adriaan Verhulst, *The Carolingian Economy*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 104-106. A. W. A Kemme, *A different perspective on the Carolingian economy: Material culture and the role of rural communities in exchange systems of the eighth and ninth centuries*, Doktora Tezi, (Leiden Üniversitesi, 2021), 20-22. Georges Duby, *The Early Growth of the European Economy Warriors and Peasants from the Seventh to the Twelfth Century*, Çev. Howard B. Clarke, (New York: Cornell University Press, 1974), 71-73. Bachrach, *Charlemagne's*, 193-195. Bachrach, *Warfare*, 139-140. Hans-Jörg Gilomen, *Wirtschaftsgeschichte des Mittelalters*, (Münih: C.H.Beck, 2014), 30.

Papalık misyonerleri Saksonya’da ordu ile koordineli hareket etmeye başlamışlardır. Sonucunda Saksonlara yapılan seferler 772 yılından itibaren zorla Hristiyanlaştırma şeklini kazanmıştır. Einhardus da Karl’ın tavrını şu sözlerle aktarmıştır: “Çünkü asla bu tarz bir şeyi sürdürenleri cezasız bırakmadı ya kendisinin yönettiği orduyla ya da kontlarının gönderdiği orduyla o şeylerin öcünü alıyordu ve onlara layık olan cezayı veriyordu.”⁶⁰³ Einhardus’un “bu tarz bir şeyi” ifadesi ile kastettiği Saksonların Franklara karşı direnişidir. Karl’ın buna karşı sert tepki gösterdiğini ve cezalandırmaktan kaçınmadığını da açıkça vurgulamıştır. Zaten Saksonya’ya gönderilen ordular Karl’ın tavrını daha net bir şekilde gözler önüne sermektedir. Karl, 773 yılı hariç⁶⁰⁴ 778 yılına kadar her yıl Saksonya’ya ordu yollamıştır. Bu durum Saksonların ciddi direniş göstermesine neden olarak 30 yıldan uzun süren bir isyanın fitilini ateşlemiştir. Franklar ciddi sayı avantajına sahip olmasına rağmen bir türlü Saksonya’da sonuca ulaşamamıştır.⁶⁰⁵ Aslında sebep Saksonların direnişlerinin merkezinde bulunan topraklarda yatmaktadır. Teutoburg Ormanı’nın da bulunduğu bu topraklar Roma İmparatorluğu’na da uzun süre problem yaşatmıştır. MS 9’da bu ormanda pusuya düşürülen Roma Lejyonları’nın tamamına yakını yok edilmiştir.⁶⁰⁶ İronik bir şekilde Roma İmparatorluğu’nun yıkıntıları üzerinde kurulan Karolenj Krallığı’da aynı yerde benzer bir problem ile asırlar sonra uğraşmıştır.

Sakson direnişinin ve dolayısıyla Karl’ın rakibi bu süreçte Widochindus (ö.807) adlı Sakson beyidir. Widochindus’un⁶⁰⁷ adı kaynaklarda ilk defa 777 yılında zikredilmektedir: “Tüm Franklar orada bir araya geldiler. Saksonya’nın dört bir yanından Saksonlar buraya geldiler. Ancak diğerleriyle birlikte direnen Widochindus gelmedi.”⁶⁰⁸ Bu kayıttan da açıkça vurgulandığı üzere 777 yılında Widochindus zaten direnişin önde gelen isimlerinden biridir. Bu da 772 yılında başlayan isyanın en başından beri lideri olduğunu göstermektedir. Widochindus’un önderliğindeki Sakson direnişi Karl’ı bir hayli zorlamıştır. Saksonlar, Frank ordusu Frankia’ya her döndüğünde isyan

⁶⁰³ *Vita Karoli Magni*, 109. Einhard, *Charlemagne*, 33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 9.

⁶⁰⁴ 773 yılında ise Pavia’da kuşatma gerçekleştirirken Saksonlar Frankia’ya saldırmıştır.

⁶⁰⁵ Robert Flierman, “Gens perfida orpopulus Christianus? Saxon (in)fidelity in Frankish historical writing,” *The Resources of the Past in Early Medieval Europe*, Ed. Clemens Gantner & Rosamond McKitterick & Sven Meeder, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015): 188-205. *Hildesheim*, 49-50. *Hildesheimenses*, 13-14. *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 30-33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-10. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 48-56. *Annales regni Francorum*, 33-51. *Priores*, Ed. Simson, 58-66.

⁶⁰⁶ Matthew Bunson, *A Dictionary of the Roman Empire*, (New York & Oxford: Oxford University Press, 1995), 409.

⁶⁰⁷ Frassetto, *Encyclopedia*, 368.

⁶⁰⁸ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 55-56. *Annales regni Francorum*, 48-49.

etmiştir. Einhardus Saksonların bu isyanını ihanet olarak nitelemiştir: “*Saksonların ihanetine maruz kalınmasaydı, çabucak sonlanabilirdi. Kaç kere yenildiklerinin, krala kaç kez yalvardıklarının, onun buyruklarına uyacaklarına emredilen rehinelerin tereddütsüz verileceğine ve yollanan elçilerin kabul edileceğine dair kaç kez söz verdiklerini söylemek güçtür.*”⁶⁰⁹ Einhardus’un ihanet ifadesi Saksonların itaat yeminlerini tutmamaları ile alakalıdır. Bu sözlerden kılıç zoruyla alınan yeminlerin sonuç getirmediği Einhardus’un sözlerinden anlaşılmaktadır. Her yıl yapılan seferlerin ardından Saksonların vaftiz edildikleri ve rehineler alındığı gibi ifadeler geçmektedir. Halbuki Saksonlar her yıl Franklara karşı ayaklanmış ve çatışmalar yaşanmıştır. Sahip oldukları sayı dezavantajı Saksonları pes ettirmemiştir. Kaynaklar tüm Saksonların Hristiyan olduğu gibi bilgiler aktarmışlardır. Gerçekte ise her yıl bölgeye ordu yollayan ve hatta bazen de kendi ordusunun başında Saksonya’ya giden Karl, bölge halkının direnişini bir türlü kıramamıştır. Bu direnişi kıramamasındaki en önemli noktalardan biri de Saksonların savaş tarzıdır. Kaynakların paylaştığı bilgiler dikkate alındığında Saksonların ufak gruplar halinde vur-kaç taktiklerine ve pusulara dayalı bir savaş sürdürdüğü dikkat çekmektedir. Saksonlar Frank ordusuna karşı gerilla savaşı olarak nitelendirilebilecek bir strateji gütmektedirler.⁶¹⁰ Bu konuda Saksonların askeri bir taktiği *Frank Kraliyet Yıllığı*’nda şöyle aktarılmaktadır: “*Ama adamlar (Frank askerler) dikkatsiz davrandılar ve Saksonların üçkağıdına geldiler. Frank arayıcıları kampa döndüğünde sanki oraya aitlermiş gibi aralarına karışmışlardı. Böylece Frankların kampına girdiler. Uyuyan ya da yarı uyku halindeki askerlere saldırdılar ve savunmasız olanlar arasında epey bir kıyım gerçekleştirdiler.*”⁶¹¹ Kayıta da vurgulandığı üzere Saksonlar doğrudan Frankların karşısına çıkmak yerine kılık değiştirerek kamplarına sızmak gibi taktikler kullanmaktadır. Coğrafyayı Franklardan daha iyi bildikleri düşündüğünde Karl’ın, Sakson politikasının neden işlemediği daha rahat görülmektedir. Kaydın ilerleyen kısımlarında Saksonların kampı ele geçirdiği ve gitmek için Franklar ile anlaşmaya

⁶⁰⁹ *Vita Karoli Magni*, 107. Einhard, *Charlemagne*, 30. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-9

⁶¹⁰ Gerilla savaşına yönelik en eski ifadeler Sun Tzu’ya dayanmaktadır. MÖ. VI. yüzyılda Sun Tzu’nun kaleme aldığı Savaş Sanatı (孫子兵法) adlı eserde savaşın doğrudan ve dolaylı yollarla yapılabileceğine dair maddeler bulunmaktadır. Buradan hareketle MS VIII. yüzyılda Saksonların bu savaş tarzını bildiklerini ve uyguladıklarını düşünmek yanlış olmaz. Nitekim Roma İmparatorluğu’na karşı yüzyıllar önce aynı bölgede benzer bir direnişin de gösterildiğinin bilinmesi “Gerilla Savaşı” ifadesini kullanmanın yanlış olmayacağını göstermektedir. Ayrıntılı bilgi için; Sun Tzu, Çev. Adil Demir, *Savaş Sanatı*, (İstanbul: Kastaş Yayınları, 2008), 30,54-57. Alessandro Corneli, "Sun Tzu and the Indirect Strategy," *Rivista di Studi Politici Internazionali*, Vol. 54, No. 3 (215) (1987): 419-445.

⁶¹¹ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 51. *Annales regni Francorum*, 42-48.

vardıklarından da bahsedilmektedir. Anlaşmanın içeriği hakkında detay verilmemesine rağmen maddi olduğu düşünülebilir. Ama önemli olan Saksonların Frankların aklına bile gelmeyecek yollar kullanarak savaştığıdır. Buna benzer yollarla bölgelerini korumaya devam eden Saksonlar Karolenj hakimiyetini kabul eder gibi görünmelerine karşın asla tam anlamıyla tabi olmamışlardır.

Saksonların direnişinin arkasındaki diğer temel nedenlerden biri olarak da misyonerlik faaliyetlerinden bahsedilmesi gerekir. Bonifacius'un vefatının ardından Germen topraklarındaki misyonerlik faaliyetleri onun öğrencileri tarafından devam ettirilmiştir. Bunlardan Fulda'lı Sturmus(ö.779), Mainz'lu Lullus(ö.786), Utrecht'li Gregorius(ö.775), Liudgerius(ö.809), Willehadus(ö.789) ve Lebuinus(ö.775) gibi isimler Frizya ve Saksonya'nın Hristiyanlaştırılması görevini Bonifacius'tan devralmışlardır.⁶¹² Bu isimlerin misyonerlik faaliyetlerine yön verdiği dönemde misyonerlik ile askeri faaliyetler içe içe geçmeye başlamıştır. Leubinus'un *Vita Lebuini Antiqua* (*Lebuinus'un Hayatı*) ismini taşıyan hagiografisinde aktarılan bir konuşması bunun en açık göstergesidir:

“Dinleyin beni, dinleyin. Ben Yüce Tanrı'nın ulaştıyım ve siz Saksonlara onun emirlerini getirdim... Cennetin Tanrısı, Dünyanın Hâkimi ve onun oğlu (Hz.İsa) bana size söylememi emrediyor. Onun istediği gibi olmaya ve onun hizmetkârlarının dedikleri ile onun isteklerini yapmaya niyetliyseniz eğer, daha önce görüp duymadığınız faydalar bahşedilecek size.” dedi ve ekledi. “Daha önce başınızda hiç kral olmadığı gibi bundan sonra da hiçbir kral size karşı hareket edemeyecek ve sizi hakimiyeti altına alamayacak. Ama Tanrı'nın emirlerini kabul etmeyi reddederseniz yakınlardaki bir kral diyarınızı ele geçirmek için hazırlanıyor. Bu diyarı yakıp yıkacak ve savaşta tüm gücünüzü tüketecek, sizi sürececek, sizi mirasınızdan mahrum bırakacak, kılıç ile sizi biçecek ve tüm mallarınıza el koyacak. Böylece ona ve ondan sonra gelenlere köle olacaksınız.”⁶¹³

⁶¹² Janneke Raaijmakers, *The Making of the Monastic Community of Fulda, C.744-c.900*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 33. *Volume 3- c.600-c.1100*, 235. Richard Fletcher, *The Barbarian Conversion: From Paganism to Christianity*, (University of California Press, 1999), 32.

⁶¹³ “Vita Lebuini Antiqua”, *Scriptores 30.2*, (Stuttgart: Monumenta Germaniae Historica, 1934), 794. “The Life of St. Lebuin,” *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, Çev. C. H. Talbot, (New York: Sheed and Ward, 1954), 232.

Bu konuşma kendi içerisinde birçok mesaj barındırmaktadır. Öncelikle yakınlardaki bir kral ile kastedilen Karl'dan başkası değildir. Lebuinus, bu sözleri arkasındaki Frank ordusunun gücüne güvenerek kurmuştur. Özellikle 772 yılını takip eden süreçte Saksonların Hristiyanlaştırılması konusunda bölgeye gösterilen ilginin artması Lebuinus gibi misyonerlerin cesaretinin artmasını sağlamıştır. Bu dönemde Saksonya'ya yapılan seferler esnasında Frank ordusu sıklıkla katliamlar gerçekleştirmiştir. Bundan güç alan Lebuinus için Frank ordusu korku yayan bir araçtır. Gerçekleştirilen katliamları Saksonları korkutarak Hristiyan yapmak için bir ikna silahı olarak kullanılmaktadır. Lebuinus'un gözünde, hayatını kaybedenlerin Hristiyanlığa karşı savaşan pagan topluluklar olması bu ölümleri normalleştirmektedir. Diğer yandan halkı korkuya sürükleyerek Hristiyanlık inancına sevk etmeye çalışmaktadır. Lebuinus'un bu sözleri rahatlıkla tehdit olarak nitelendirilebilir. Hristiyan olmadıkları takdirde öldürülmekle kalmayacaklardır. Hayatta kalanlar köle yapılacak, yaşadıkları diyar tarumar edilecek ve mallarına el koyulacaktır. Bunun yanında Hristiyanlık onları kurtaracak ve koruyacaktır.

Aslında Lebuinus örneği Britanya'dan gelen misyonerlerin Frank ordusuna entegre olmaya başladığının göstergesidir. Bu misyonerler yıllardır organize bir şekilde Frizya ve Ren Nehri'nin doğusunda faaliyetlerini yürütüyorlardı. Ancak Bonifacius'un ölümünün de örneği olduğu gibi bu bölgede vaaz vermek bir hayli tehlikeliydi. Pepin döneminde ilgi odağının Saksonya yerine Akitanya olması⁶¹⁴ bölgedeki misyonerleri olumsuz etkiliyordu. Saksonya'daki misyonerler askeri gücün baskısında mahrum bırakılmış bir şekilde vaaz veriyorlardı. Bundan dolayı Karl ile yaşanan değişim kaynaklardan da izlenebilmektedir. Her yıl düzenlenen seferlerin yanısıra Pepin, 758 yılında Saksonya'ya girdiğinde kaynaklarda: "*O, (Pepin) Saksonları kanlı bir yenilgiye uğrattı. Sonra onlar da Pepin'in emirlerine uyacaklarına yemin ettiler.*"⁶¹⁵ Şeklinde bir kayda rastlanmaktadır. Karl'ın seferlerinde bahsedilen kıyım, katliam ve en önemlisi vaftiz edilmeler Pepin döneminde yoktur. Bu durum misyonerler ile Frank ordusunun birlikte hareket ettiğini göstermektedir. Frank ordusu bölgeye girip bazı kabileleri gerekirse kanlı bir şekilde boyunduruğu altına alıyor ve beraberlerindeki misyonerler

⁶¹⁴ Priores, Ed. Simson, 50. *Hildesheim*, 47. *Hildesheimenses*, 12. "Frankish Annals," *Chronicles*, 42-43. *Annales regni Francorum*, 14-17. *Chronicle of Fredegar*, 108-109. "Fredagarii," *Fredegarii*, 185-186. Bernard S. Bachrach, *Early Carolingian Warfare: Prelude to Empire*, (University of Pennsylvania Press, 2011), 44-46.

⁶¹⁵ "Frankish Annals," *Chronicles*, 42. *Annales regni Francorum*, 14-15.

devamında bu insanları vaftiz ediyordu. Lebuinus gibi ordu ile bu insanların karşısına çıkmadıkları durumlarda ise diğer kabilelerin başına gelenler örnek gösterilerek tehdit ediyorlardı. Buradan hareketle Karl'ın 771-778 yıllar arasındaki Saksonya seferlerinin ilerleyen yıllardaki askeri politikasına yön verecek şekilde temel oluşturduğu görülmektedir.

III.2.2 Karl'ın Bağışı: Ravenna Başpiskoposu Leone ile Papa I.Hadrianus Çekişmesi

Pavia'nın ele geçirilmesi sonuçları açısından Karl'ın hükümrânlığının ilk döneminde bir semboldür. Papalık'a yardım için başlayan bu sefer ilk yola çıkıldığında tahmin edilmeyen bir sonuç doğurarak Lombard Krallığı'nın tarih sahnesinden silinmesiyle sonuçlanmıştır. Babası Pepin'in Papalık'a verileceğine dair antlaşma yapmasına rağmen Lombard Krallığı tarafından teslim edilmeyen şehirler bu sefer sonucunda Karl tarafından geri alınmıştır. Fakat ele geçirilen şehirlere Ravenna Başpiskoposluğu tarafından el konulması olayların farklı bir yöne gitmesini sağlamıştır. Bu dönemde Papalık-Karolenj ilişkileri kızışmaya başlamıştır. 774 yılı ve sonrasında Papa I.Hadrianus ile Karl arasında artan mektuplaşma bunu sergilemektedir. Karşılıklı gelip giden elçiler ve din adamları aracılığıyla birçok konunun görüşüldüğü bu mektuplaşmalar gelişen Frank dış politikasının göstergesidir. Özellikle 774-776 yılları arasında, Ravenna Başpiskoposu Leone mektupların temel tartışma konularından biridir.

616

Karl'a konuyla ilgili yazdığı ilk mektupta Hadrianus şu sözleri kaleme almıştır: *"Leone, Aziz Petrus'a ve bize gaddarca ve tamamen utanmazca isyan etti."*⁶¹⁷ Hadrianus'un Leone için böylesine ağır ifadeler kullanmasının nedenin altında yetki alanı tartışması yatmaktadır. Zira Leone, Lombard Krallığı'nın çöküşünü takip eden yıllarda Pepin'in söz verdiği ve Karl tarafından Papalık'a teslim edilmesi gereken 9 şehrin idaresini eline geçirmiştir. Leone'nin Ravenna Başpiskoposu olması gerçekleştirdiği eylemlerin dayanak noktası haline getirilmiştir. Hak iddia ettiği şehirlerin önceden Lombardların yıktığı Ravenna Ekzarhlığı'na ait olduğunu vurgulayan Leone bu şehirleri kendine bağlamıştır. Veronica West-Harling, Ravenna Başpiskoposluğu'nun yaklaşımını şu şekilde anlatmıştır. *"751 yılının ardından Ravenna Başpiskoposları kendilerini*

⁶¹⁶ *Ravenna: Its Role in Earlier Medieval Change and Exchange*, Ed. Judith Herrin & Jinty Nelson (Londra: Institute of Historical Research, 2016), 243. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 567-585.

⁶¹⁷ "Codex Carolinus," *Epistolae*, 568.

ekzarhların halefi olarak gördü ve kendisini Başpiskopos Leone'den başlayarak bu şekilde tanımlamaya başladı. Bu tanımlama hem sivil hem de ruhani yöneticiler üzerinde etkili bir anlam kazandı.”⁶¹⁸ West-Harling’in de belirttiği üzere Leone eylemlerini, Ravenna’nın geçmişine dayandırmıştır. Başpiskopos Sergius (ö.769) ekzarhlığın yıkılışından sonra daha bağımsız hareket etmeye başlamıştır. Sergius’tan koltuğu devralan Leone de aynı anlayışı izlemiştir. Çünkü Ravenna sadece yıkılan bir ekzarhlığın merkezi olmaktan öte Roma İmparatorluğu’nun son başkentiydi.⁶¹⁹ Buradan hareketle Ravenna Başpiskoposluğu, Lombard Krallığı’ndan boşalan Kuzey İtalya siyasetinin yeni bir aktörü olarak öne çıkmaya çalışmaktaydı. Papalıkla yaratılan rekabetin hakemliğini ise Karolenj Krallığı yapmıştır.⁶²⁰

Leone zaman içerisinde tepki çekecek eylemlere kalkışmaya başlamıştır. Hadrianus’a bağlı kontları tutuklattığı gibi Papalık yetkililerini Bologna ve İmola kentlerinden atmıştır. Gelen yetkililerin de girmesine izin verilmemiştir. Bu durum iki kent arasında büyüyen bir düşmanlık yaratmıştır. Hadrianus çok geçmeden Leone’nin eylemleri hakkında Karl’a şikâyetle bulunmuştur. Fakat Karl oluşan problemi ortadan kaldırmak yerine kendi haline bırakmıştır. Karl’ın tavrı onun yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlayan yöneticilik vasfının izlerinden biriydi. Leone konusunda Hadrianus’u oyalayan bir tavır alan Karl, el altından Leone’nin güç kazanmasına göz yumuyordu. Karl’ın bu hareketinin altında Hadrianus’un rakipsiz bir pozisyona evrilme durumu yatmaktaydı. Lombard Kralı’nın olmadığı bir ortamda Papalık’ı durduracak bir gücün olmaması gelecek yıllarda Papalık ile Karolenj Krallığı’nın karşı karşıya gelmesi sonucunu doğurabilirdi. Böyle bir senaryonun yaşanmasına engel olmak adına Karl, Ravenna Başpiskoposu Leone’nin nüfuzunu genişlemesine izin veriyordu.⁶²¹

Başpiskopos Leone’nin, Papa Hadrianus ile çekişmesi öyle bir noktaya erişmiştir ki Hadrianus bir mektubunda şu sözleri yazmıştır: “Eğer Başpiskopos sizin huzurunuza

⁶¹⁸ Veronica West-Harling, *Rome, Ravenna, and Venice, 750-1000: Byzantine Heritage, Imperial Present, and the Construction of City Identity*, (Oxford: Oxford University Press, 2020), 81.

⁶¹⁹ Andrew Gillett, "Rome, Ravenna, and the Last Western Emperors," *Papers of the British School at Rome*, Volume 69 (2001): 131-167. Deborah Mauskopf Deliyannis, *Ravenna in Late Antiquity*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2010) 104-105. c

⁶²⁰ West-Harling, *Byzantine Heritage*, 79-81. Nelson, *King*, 149-156.

⁶²¹ Roger Collins, *Keepers Of The Keys Of Heaven: A History Of The Papacy*, (New York: A Member of the Perseus Books, 2009), 138. Judson Emerick, “Charlemagne: a new Constantine?,” *The Life and Legacy of Constantine Traditions through the Ages*, Ed.M. Shane Bjornlie, (Londra & New York: Routledge, 2017),148. West-Harling, *Byzantine Heritage*, 79-81. Nelson, *King*, 149-156. Noble, *The Republic*, 250-251. Judith Herrin, *Ravenna: Capital of Empire, Crucible of Europe*, (Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2020), 359.

gelmek istediye biz de onunla birlikte kendi heyetimizi göndermekten mutluluk duyarız.”⁶²² Hadrianus’un Karl’a gönderdiği bu mektupta yazılanlara göre Leone, olayların çözüme kavuşması için Karl’ın huzuruna çıkmak istemiştir. Hadrianus da bunun üzerine Leone’nin bu ziyaretinde kendi din adamlarından oluşan bir heyetin bulunmasını isteyerek kendini savunma talebini iletmiştir. Karl’ın Leone’nin huzura çıkma ve Hadrianus’un savunma isteğine cevabı kaynaklara yansımamıştır. Halbuki Leone’nin Hadrianus’un belirttiğine benzer bir isteği yoktur. Haliyle Hadrianus’un neden böyle bir ifade kullandığı merak konusudur. Esasen Hadrianus iddialarıyla Karl’ı tartışmanın içine çekmeye çalışmaktadır. Zira Karl’ın, kendini özellikle tartışmanın dışında tutmaya çalıştığı mektuplardan anlaşılmaktadır.⁶²³

Hadrianus’un bir başka mektubu Leone’yi Karl ile Hadrianus arasında mektupları ele geçirip okumakla suçlamaktadır. Burada da kalmayarak ele geçirdiği mektupları Karl ile mücadele eden Benevento Dükü Aragisus’a verdiğini ileri sürmektedir. Hatta daha da ileri giderek Leone’nin gerçek bir Hristiyan olmadığını dahi iddia etmiştir.⁶²⁴ Karl birkaç aya sıkışan bu mektup trafiği içerisinde Hadrianus’un bir korku içerisine düştüğünü hissetmiştir. Öyle ki Papa Hadrianus gerçekle alakası olmayan komplo teorileri üretmesine ve ihanet suçlamalarında bulunmasına karşın Leone aleyhine bir harekette bulunulmamıştır. Diğer yandan Karl gerçekleştireceğini söylediği Roma ziyaretini ertelemiştir. Bu hareketiyle de Karl bir mesafe koymaya ve Hadrianus’a otoritesini kabul ettirmeye çalışmaktadır. Nitekim Hadrianus’un, mektuplarında kullandığı sert üsluptan 776 yılı içerisinde vazgeçtiği göze çarpmaktadır. Bu da Karl’ın tavrının Hadrianus üzerinde cevap bulduğu anlamına gelmektedir.⁶²⁵

III.2.2.1 Lombard Krallığı’nı İhya Çabası: Hrodgaudus’un İsyanı

Leone-Hadrianus’un bitmek bilmeyen tartışması Friuli Dükü Hrodgaudus’un (ö.776) çıkardığı isyanla bir kenara itilmiştir. Karl, Friuli’de doğan isyan üzerine ordusuyla İtalya’ya gelmek zorunda kalmıştır. Çıkan isyan Leone-Hadrianus çekişmesini de düşününce Karl’a İtalya’yı Frank idaresi altında tutmanın zorluğunu göstermiştir. Buna rağmen İtalya’ya geldikten sonra Karl’ın isyanı bastırması zor olmamıştır. İsyanı

⁶²² “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 575-576.

⁶²³ Nelson, *King*, 149-156. Noble, *The Republic*, 250-251. Herrin, *Ravenna*, 359-361. *Ravenna*, Ed. Herrin & Nelson, 239-252. “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 567-585.

⁶²⁴ “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 576-577.

⁶²⁵ “Codex Carolinus,” *Epistolae*, 567-585. Nelson, *King*, 149-156. Noble, *The Republic*, 250-251. Herrin, *Ravenna*, 359-361. *Ravenna*, Ed. Herrin & Nelson, 239-252. West-Harling, *Byzantine Heritage*, 79-81.

Friuli Dükü Hrodgaudus da bu savaş esnasında öldürülmüştür. Karl'ın isyanı bastırmasında Hadrianus'un bir mektubu çok önemlidir. 775 yılında gönderilen mektupta Hadrianus, Karl'a İtalya'da kurulan bir isyan planını anlatmıştır. Bu mektupta anlatılana göre Friuli Dükü Hrodgaudus'un yanısıra Benevento Dükü Aragisus (ö.787), Spoleto Dükü Hildeprandus (ö.789) ve Chiusi Dükü Reginbaldus(ö.?) isyanın esas aktörleridir. Plana göre dört dük askeri güçlerini birleştirdikten sonra Konstantinopolis'te bulunan son Lombard Kralı Desiderius'un oğlu Adalgisus'u İtalya'ya getirerek isyanın başına geçireceklerdir. Bu şekilde İtalya'da halen varlığını sürdüren Lombard Krallığı'nın eski destekçilerini de yanına çekebileceklerini düşünmekteydiler.⁶²⁶ Hadrianus'un mektubunu destekler bir şekilde Bergamo'lu Andreas, Karl'ın seferi hakkında farklı ayrıntılar aktarmaktadır. Bunlardan en önemlisi Vicenza Dükü Gaidus'un (ö.?) da isyanda Hrodgaudus'un yanında olduğu bilgisidir.⁶²⁷ Andreas ilaveten Benevento, Spoleto ve Chiusi Düklerinden bahsetmeyerek Gaidus isminden bahsetmektedir. Andreas'a göre Gaidus ve Hrodgaudus'un liderliğinde toplanan isyancılar Karl'a direnmek konusunda kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşlerdir. Bir kısmı Karl'a karşı savaşmak istememiştir. Muhtemelen bu durum Hrodgaudus'un askeri gücünü kırarak Karl'ın kolay bir zafer elde etmesini sağlamıştır. Andreas, isyana destek vermeyen soyluları Karl'dan hediyeler almakla suçlayıp alt bir mesaj olarak davayı satmakla suçlamaktadır. Davadan kasıt Lombard Krallığı'nın ihyası ve Frankların İtalya'dan atılmasıdır. Hadrianus'un mektubu ile karşılaştırılarak düşünüldüğünde Karl'ın, Hadrianus'un iddiasını ciddiye aldığı görülmektedir. Konu hakkında tetkiklerini yaptırıp isyancıları destekleyen soyluları rüşvet olarak da nitelendirilebilecek hediyelerle satın almayı başarmıştır. Tahminen Karl'ın satın aldığı soylular arasında Hadrianus'un bahsettiği Benevento, Spoleto ve Chiusi Dükleri de bulunmaktadır. İsyanın önde gelen soylularının desteğinin kaybı Hrodgaudus'u askeri olarak zayıflatmıştır. Bu sayede isyan Karl tarafından kolayca bastırılabilmiştir.⁶²⁸ Böylece İtalya'da Lombard Krallığı'nı ihya etmeyi amaçlayan ve ciddi potansiyele sahip bir isyan sorunsuz şekilde önlenmiştir. İsyanın sorunsuz

⁶²⁶ "Codex Carolinus," *Epistolae*, 582-583.

⁶²⁷ "Andreae" *Longobardicarum*, Ed. Waitz, 224. *Italian*, Ed. Berto, 40.

⁶²⁸ "Frankish Annals," *Chronicles*, 53. *Annales regni Francorum*, 42-46. *Italian*, Ed. Berto, 40-41. "Andreae" *Longobardicarum*, Ed. Waitz, 224-225. *Vita Karoli Magni*, 105. Einhard, *Charlemagne*, 29. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 7. Noble, *The Republic*, 180. Rudolf Schieffer, "Die Einheit des Karolingerreiches als praktisches Problem und als theoretische Forderung," *Fragen der politischen Integration im mittelalterlichen Europa*, (2005): 33-47

bastırılmasındaki en önemli pay Hadrianus'a aittir. Bunu bilen Karl, Hadrianus ile ilişkisindeki soğumayı yavaş yavaş azaltmıştır.

Hrodgaudus'un isyanının üzerinden çok geçmeden 14 Şubat 777 tarihinde Ravenna Başpiskoposu Leone'nin ani bir şekilde hayatını kaybetmesiyle İtalya'daki rekabet sona ermeye başlamıştır. Leone'nin halefleri de onun politikasını devam ettirmeye çalışmıştır. Papalık-Ravenna birkaç yıl daha sürtüşmesi sürmüştür.⁶²⁹ Karl ise Hrodgaudus'un isyanını kendi lehine kullanmasını bilmiştir. *Frank Kralliyet Yıllığı*'na göre Karl'ın isyanın ardından aldığı karar şudur: “*Cividale ve Treviso gibi isyan eden şehirler ele geçirildikten sonra başına Frank yöneticiler atadı. Ardından başarılı ve muzaffer bir şekilde Frankia'ya döndü.*”⁶³⁰ Bu kayda göre Karl, Hrodgaudus'un isyanını kendi çıkarına gelecek bir kararla sonlandırmıştır. Ele geçirdiği şehirlere atadığı Frank yöneticiler sayesinde İtalya'da daha kesin bir hâkimiyet sağlamıştır. Ayrıca koordineli olarak hazırlanan bir isyanın Karl tarafından içten parçalanması ve isyanın kolayca bastırılması İtalya'daki Frank yönetimine karşı olan kesimlerin korkuyla kontrol altına alınmasını olanak vermiştir.⁶³¹ Zira Karl'ın İtalya'da birçok taraftarı olduğu ve isyancıların çoğunu da satın aldığı bu isyan sayesinde anlaşılmıştır. Bu kararının üstünden çok geçmeden 777 yılında doğan oğlu Karloman'ın da 781 yılında Papa Hadrianus tarafından İtalya Kralı olarak Lombard Demir Tacı ile taçlandırılması İtalya'yı Frankia'nın bir uzantısı haline getirmiştir. Özellikle Hristiyan nüfusun fazlalığı İtalya'yı kısa sürede Franklara Germenya'daki pagan topluluklardan daha bağlamıştır.⁶³²

III.2.3 İslam Dünyası ve Endülüs ile İlişkiler

Karl hükümdarlığının ilk yıllarında Müslümanlar ile ilişkilere pek önem vermemiştir. Çünkü hükümdarlığının başlangıcında Karolenj iç ve dış politikası hayli hareketli geçmiştir. Bu dönemde Karl'ın vaktini en fazla Saksonlar, Lombard Krallığı ve kardeşi Karloman almıştır. Bu nedenle Karl, İber Yarımadası'na yerleşmiş olan Endülüs Emevi Devleti'nin faaliyetlerinin göz ardı etmiştir. Bu yıllarda Müslümanlar da Frankia'ya pek yönelmemiştir. İslam dünyasının 770'li yıllarda sürdürdüğü iki parçalı yapı Müslümanların Frankia yönünde bir yayılım izlemesini önlemiştir. Doğu'daki asıl

⁶²⁹ Noble, *The Republic*, 170-171.

⁶³⁰ “Frankish Annals,” *Chronicles*, 53. *Annales regni Francorum*, 42-46.

⁶³¹ Bachrach, *Charlemagne's*, 500-504. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 53. *Annales regni Francorum*, 42-46.

⁶³² Noble, *The Republic*, 170-171. “Frankish Annals,” *Chronicles*, 59. *Annales regni Francorum*, 56-59. Carlrichard Brühl, 'Fränkischer Krönungsbrauch und das Problem der 'Festkrönungen', “ *Historische Zeitschrift*, Band 194, Issue 2, (1962): 265-326.

büyük güç olan Abbasi Halifeliği ve Endülüs Emevi Devleti, Franklara karşı birlikte hareket edememiştir. Sonucunda Endülüs Emevi Devleti Karolenj Krallığı karşısında yalnız kalmıştır. Toprakları Abbasi Halifeliği, Asturias Krallığı ve Karolenj Krallığı arasında İber Yarımadası'na sıkışmış olan Endülüs Emevi Devleti, Emevi Halifeliği'nde bulunan insani ve maddi güce sahip olamadığı için 730'lu yıllardakine benzer Frankia saldırılarına girişememiştir. Buna rağmen Franklar için güney sınırındaki tek problemin Müslümanlar olmadığı süreç içerisinde kendini göstermiştir. Zira Pireneler çevresinde merkezileşmiş Basklar, Frankların canını sıkan bir direniş sergilemiştir. Aslında Basklar, Franklar için yeni bir problem değildir. Basklarla yaşanan problemler VIII.yüzyılın başına dayanmaktadır.⁶³³ VIII.yüzyılın başından itibaren Frank hakimiyetini kabul etmeyen ve sürekli isyan eden Baskların, Karl'ın hükümrânlığına kadar kaynaklarda geçmemesinin de bir nedeni vardır. *Fredegarius Kroniği* ve *Frank Kraliyet Yıllığı* gibi kaynaklar da Basklar, Garonne Nehri'nin ötesinde yaşayan Vaskonlar (ya da Gaskonlar) olarak adlandırılmaktadır.⁶³⁴

778 yılına gelindiğinde *Frank Kraliyet Yıllığı*, daha önce hiç kullanmadığı Bask ifadesini kullanmaktadır. Bu terimsel değişikliğin cevabı tarihsel süreçtir. VIII.yüzyılın başından beri kaynaklarda doğrudan Bask ifadesinin geçmemesi Baskların doğrudan isyan etmemesi ile alakalıdır. Bu süreçte Basklar, Frank hâkimiyetini kabul etmeyerek coğrafi olarak iç içe oldukları Akitanya düklerini desteklemişlerdir. Dük Eudus, Dük Hunaldus, Dük Waiofarius ve Dük II.Hunaldus'un idaresinde Akitanya Düklüğü Pepin Ailesi'ne karşı 70 yıla yayılan bir direniş sergilemekteydi. Basklar, Akitanya Düklüğü gibi bir güce sahip olmadığı için Frank ordusu ile mücadele edebilecek bir ordu meydana getiremiyorlardı. Bundan dolayı Akitanya ordusu içinde faaliyet gösteriyorlardı. Bu da kaynaklarda Vaskon olarak nitelenmelerine neden oluyordu.⁶³⁵ Akitanya'nın bir parçası olarak görülmelerinin nedeni olan bu durum Pepin ve Karl'ın liderliğinde yapılan seferler ile farklılaştı. Akitanya Düklüğü uzun süren savaşların ardından ciddi bir mağlubiye uğratılmıştı. Uzun süredir ilk defa Akitanya Düklüğü-Karolenj Krallığı çatışması

⁶³³ Roger Collins, *The Basques*, (Oxford: Basil Blackwell, 1986), 117.

⁶³⁴ *The Fourth Book of the Chronicle of Fredegar, with its Continuations*, Çev. J.M. Wallace-Hadrill, (Connecticut: Greenwood Press, 1981), 115. "Chronicarum Quae Dicuntur Fredagarii Scholastici Libri IV. Cum Continuationibus" *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, Ed. Bruno Krusch, MGH, (Hannover: Hahn, 1888), 189-190. "Frankish Annals," *Chronicles*, 39-47. *Annales regni Francorum*, 6-30.

⁶³⁵ Roger Collins, "The Vaccae, the Vaceti, and the rise of Vasconia," Roger Collins, *Law, culture and -regionalism*, (Routledge, 1992): Pt. XI, 211-223. "Frankish Annals," *Chronicles*, 37-47. *Annales regni Francorum*, 1-29. *Hildesheim*, 41-48. *Hildesheimenses*, 9-12. *Chronicle of Fredegar*, 87-121. "Fredagarii," *Fredegarii*, 173-193.

sakinleşmişti. Akitanya'nın düştüğü durum Baskları eylemlerinde serbest bıraktı. Özellikle 770'li yıllarla beraber Baskların, Frankia'nın güneyindeki eylemleri artmaya başladı. Haliyle Karolenj Krallığı'nın ilgisini Baskların üstüne çekti. Bu nedenle 777 yılında Akitanya bölgesinde kontrolün tam anlamıyla sağlanabilmesi adına Endülüs'e bir sefer yapılması Frank Genel Kurulu'nun başlıca tartışma konusu haline geldi.⁶³⁶

III.2.3.1 Paderborn Genel Kurulu

Saksonlar üzerine yine yapılan bir başka seferin ardından 777 yılı içerisinde yıllık Frank Genel Kurulu Saksonya'ya çok yakın bir mevkide bulunan Paderborn'da toplanmıştır. Saksonya'nın dört bir yanından Karolenj Krallığı'na biat etmek için ve vaftiz edilmek üzere birçok insan genel kurula katılmıştır. Yalnızca Saksonya'dan değil Frankia'nın da her yerinden soylular Paderborn'a gelmiştir.⁶³⁷ *Frank Kraliyet Yıllığı* ve *Eski Metz Yıllığı*, Sakson direnişinin lideri Widochindus dışında tüm Sakson liderlerin geldiğini belirtmiştir. Widochindus ise yakalanmamak adına Kuzeyli Adamlara (Nordomanni) sığınmıştır. Bu kayıt Karolenj Dış Politikasını ilerleyen yıllarda meşgul edecek yeni bir aktörün yani Widochindus'un adından ilk defa bahsetmesi nedeniyle bir hayli önemlidir. Kuzeyli Adamlar ile kastedilen IX.yüzyılda Avrupa'yı kasıp kavuran Vikingler'den başkası değildir. Widochindus'un sığındığı ise Dan Vikingleri'dir. Bu kayıt sayesinde, Sakson direnişinin Franklar adına daha büyük bir sorun haline gelmeye başladığı görülmektedir. Öyleki Karolenj dış politikasında Saksonlar nedeniyle yeni aktörlerle karşılaşılmaktadır. Bu yeni aktör Dan Vikingleri'dir. Karolenj Krallığı'nın bir düşmanını himaye etmeleri, Dan Vikinglerini de Frankların düşmanları arasına sokmuştur.⁶³⁸

Paderborn Genel Kurulu'nda yaşananlar bunlarla sınırlı kalmamıştır. Genel kurulda hazır bulunan din adamları da Frank Kilisesi'nin işleyişi hakkındaki konularda Paderborn'da isteklerini ve sorunlarını dile getirilmiştir. Bu açıdan Karl'ın hükümranlılığı

⁶³⁶ Frankish Annals,” *Chronicles*, 53-56.. *Annales regni Francorum*, 42-53. Xabier Irujo, *Charlemagne's Defeat in the Pyrenees: The Battle of Rencesvals* ((Amsterdam: Amsterdam University Press, 2021), 7-9.

⁶³⁷ Bachrach, *Charlemagne's*, 578. Frankish Annals,” *Chronicles*, 55-56. *Annales regni Francorum*, 48-51. Matthias Wemhoff, “Paderborn Esc locus insigáis, quo patra et lippa fluentant El Palacio Real entre el año 777 y el 799,” *Cataluña en la época carolingia. Arte y cultura antes del románico (siglos IX y X)*, (16 Aralık 1999 - 27 Şubat 2000):157-160. Becher, *Charlemagne*, 62-63. Riché, *Carolingians*, 92-93. Sam Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant: Christians and Muslims in the Age of Charlemagne*, (Princeton University Press, 2023), 158-165. Collins, *Charlemagne*, 50-55.

⁶³⁸ Frankish Annals,” *Chronicles*, 55-56. *Annales regni Francorum*, 48-51. Bachrach, *Charlemagne's*, 626-628. Ingrid Rembold, *Conquest and Christianization*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), 66-70. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 158-165. Collins, *Charlemagne*, 50-55. “Poeta Saxonis Annalium De Gestis Caroli Magni Imperatoris Libri Quinque,” *MGH SS Tomus I*, 233-235.

süresince en geniş kapsamlı genel kurullardan biri olmayı başarmıştır.⁶³⁹ Fakat Karl'ı meşgul eden birçok konu arasında en çok Baskların ve Saksonların isyanı tartışılmıştır. Ayrıca düzenlenecek askeri hareketler, toplanacak vergiler, yapılacak atamalar ve devletin işleyişi görüşülmüştür. Frankia'nın ve Orta Avrupa'nın dört bir yanından gelen kavimlerin biatı kabul edilmiştir. Endülüs bir noktaya kadar genel kurulda Paderborn'da öncelikli konu olarak öne çıkmamıştır. Hatta bir ziyaretçi kendini gösterene kadar genel kurulda Endülüs'e askeri bir müdahale yapmanın konuşulduğunu düşünmek abartılı olur. Zira bambaşka bir coğrafya olan Endülüs'ün Müslümanlar tarafından kontrol ediliyor olması Frankları temkinli yaklaşmaya itmiştir. Tam bu tartışmalar esnasında Endülüs'ten gelen bir heyet Paderborn'da belirmiştir.⁶⁴⁰

Frank Kraliyet Yıllığı'nda "Sarazenler "olarak nitelenen Endülüs'lü Müslüman heyet Süleyman Al-Arabi (ö.780) tarafından yollanmıştır. Süleyman Al-Arabi'nin yolladığı heyetin talebi Karl'ın Frank ordusuyla Endülüs'e gelmesidir. Başta Barselona olmak üzere birçok şehrin Valisi olan Süleyman b. Yakzan Al-Arabi, *Marca Hispanica* olarak adlandırılan bölgenin önde gelen yöneticileri arasındadır. Süleyman Al-Arabi, Karl'a yaptığı istek sürecinde yalnız hareket etmemiştir. Endülüs'te özellikle Frank sınırına yakın bölgelerde Endülüs Emevi Devleti Emiri I.Abdurrahman'a (ö.788) muhalif birçok vali Süleyman Al-Arabi'yi desteklemekteydiler. Endülüs'te başarıya ulaşabilecekleri yeterli gücü bulamayan isyancılar dış güçlerden destek aramaya girişmişlerdir. Nitekim Abbasi Halifeliği'nden aralarındaki düşmanlık⁶⁴¹ nedeniyle destek isteyememişlerdir. Bu da Süleyman Al-Arabi ve beraberindeki isyancıları Franklardan destek istemeye sürüklemiştir. *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda ve *Eski Metz Yıllığı*'nda bahsi geçen bu ziyaret İbnü'l Esir'in (ö.1233) *El Kamil Fit Tarih* adlı eserinde de yer almıştır.⁶⁴²

⁶³⁹ Sveva Gai, "Nouvelles données sur le palais de Charlemagne et de ses successeurs à Paderborn (Allemagne)," *Actes des congrès de la Société d'Archéologie Médiévale*, Sayı 7, (2001): 201-212.

⁶⁴⁰ Priores, Ed. Simson, 64-66. Frankish Annals," *Chronicles*, 55-56. *Annales regni Francorum*, 48-51. Ibnu'l Esir, *El Kamil Fit Tarih* 6.Cilt, Çev. Abdullah Köşe, (Bahar Yayınları, 1991), 62-63. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 158-165. Collins, *Charlemagne*, 50-55.

⁶⁴¹ Emevi Halifeliği'nin yıkılması sürecinde tüm Emevi Hanedanı katledilmiştir. Kurtulan tek hanedan üyesi I.Abdurrahman, Endülüs'e kaçarak bölgeye bir süre hâkim olmayı başarmıştır ve Endülüs Emevi Devleti'ni kurmuştur. Bu durum iki devlet arasında yok edilemez büyük bir ayrılık meydana getirmiştir. Bu nedenle Abbasi Halifeliği'nden destek istenmesi isyankâr bölge valileri için bile söz konusu olamaz. Çünkü Abbasi ordusunun Endülüs'e gelmesi bölge valilerinin de ellerinde gücü kaybetmeleri anlamına gelmekteydi.

⁶⁴² Priores, Ed. Simson, 64-66. Frankish Annals," *Chronicles*, 55-56. *Annales regni Francorum*, 48-51. Ibnu'l Esir, *Tarih*, 62-63. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 158-165. Collins, *Charlemagne*, 50-55.

İbnü'l Esir'e göre Süleyman b.Yakzan el-Arabi, Kral Karl'ı bizzat Endülüs'e çağırıştır. Geldiği takdirde Karl'a elinde bulundurduğu bölgeleri Franklara teslim edeceğini vaat etmiştir. İbnü'l Esir'in kaleminden çıkanlar *Frank Kraliyet Yıllığı* ve *Eski Metz Yıllığı*'nda verilen bilgilerle çoğunlukla örtüşmektedir. Buna rağmen İbnü'l Esir'in, Süleyman Al-Arabi'nin görüşmesinin yüz yüze olduğunu ve Karl'ın onunla görüşmek için Endülüs'e geldiğini ileri sürmesi uyuşmayan bir bilgidir. Görüşmenin yüz yüze olması bir ihtimal olsa dahi Karl'ın, Frankların Kralı olarak bir Endülüs Emevi Valisi'nin ayağına gitmesi gerçekleşmesi mümkün olmayan bir ihtimaldir. Gerçekleşmesi en mümkün senaryo 778'deki Endülüs Seferi'nin gerçekleşmesine zemin hazırlayan Paderborn Genel Kurulu'na Süleyman Al-Arabi'nin gelmesidir. Ama Süleyman Al-Arabi'nin, Paderborn'a gelmediği bilinmektedir. Kaynakların ağız birliği ettiği nokta Müslüman heyetinin genel kurula geldiğidir. Kaynaklarda ismi zikredilen Al-Arabi, Süleyman Al-Arabi değildir. Paderborn'a gelen Süleyman Al-Arabi'nin oğlu Matruh Al-Arabi'dir.⁶⁴³ Bu şekilde incelendiğinde tüm kaynakların birbiriyle uyuşan bir anlatım sergilediği görülmektedir.

Süleyman b.Yakzan el-Arabi Paderborn'a oğlu Matruh Al-Arabi'nin de aralarında bulunan bir heyet yollamıştır. Bu heyet ordusuyla Endülüs'e gelmesi karşılığında Frankia sınırında bulunan birçok şehri Karl'a vaat etmiştir. Tüm bu görüşmeler süresince Karl, Endülüs Emevi Devleti'nin yaşadığı iç sorunları derinlemesine öğrenmiştir. Zaten Karl, Lombard Krallığı'na ve Akitanya Dükü'ne karşı da edindiği istihbarat ile ciddi askeri başarılar elde etmiştir. Lombard Krallığı'na karşı kazanılan zaferin verdiği özgüven ile birleşince Endülüs Seferi Franklara cezbedici gelmiştir. Zira İbnü'l Esir sefer öncesinde Emir Abdurrahman'ın isyancılar ile olan mücadelesini şu sözlerle aktarmaktadır: “*Yine bu yıl Endülüs Emiri Abdurrahmân, Abbâsî Halifeliği'ni yıkmak ve intikam almak maksadıyla Suriye üzerine sefer hazırlığına giriştiyse de Zaragoza'da Süleyman b. Yakzan el-Arabi ile Hüseyin b. Yahya'nın isyan çıkarmaları ve bunların ciddî tehlike arz etmeleri üzerine bu karardan vazgeçmiştir.*”⁶⁴⁴ Bu da halihazırda Endülüs'te iç karışıklıklar bulunduğunu göstermektedir. Endülüs Emevi Devleti'nin isyankâr valilerinin çağrısı şehirlerin zorlanmadan ele geçirileceği düşüncesinin Paderborn Genel Kurulu'nda destek görmesini sağlamıştır. Endülüs'e sefer yapma düşüncesinin desteklenmesinin bir diğer nedeni de düzenlenecek sefer sayesinde bölgede faaliyet

⁶⁴³ Roger Collins, *The Arab Conquest of Spain 710-797*, (Oxford & Cambridge: Blackwell, 1998), 179.

⁶⁴⁴ İbnü'l Esir, *Tarih*, 61.

gösteren Bask isyancıların da hareketlerine son verilebilecek olmasıdır. Bu açıdan bir taşla iki kuş vurulabilecek bu fırsatın değerlendirilmesi için Paderborn’da sefer kararı alınmıştır.⁶⁴⁵

III.2.3.2 Endülüs Seferi ve Roncevalles Geçidi Savaşı

Paderborn Genel Kurulu’nda alınan sefer kararının ardından, Frank ordusu hemen harekete geçememiştir. Yolculuk için hazırlıkların yapılması ve uygun mevsimin beklenmesi Frank ordusunun yola çıkışını geciktirmiştir. 778 yılının bahar aylarına gelindiğinde Karl’ın liderliğindeki Frank ordusu nihayet Endülüs’e doğru yola çıkabilmiştir. Bu seferin, Hristiyan bir ordunun Müslüman bir devlete karşı gerçekleştirdiği bir askerî harekât olması, akıllara “Haçlı Seferi” terimini getirmektedir. Ancak Haçlı Seferlerinin XI. yüzyılda başlamış olması, Karl’ın 778 yılındaki Endülüs Seferi’ni bu tanımlamadan uzaklaştırmaktadır.⁶⁴⁶ Ayrıca, Karl’ın bu seferinin dini bir amaç taşıdığı söylenemez. Yukarıda da belirtildiği gibi, Karl’ın dini motivasyonla gerçekleştirdiği başlıca eylem, pagan toplulukların Hristiyanlaştırılmasıdır. Benzer bir yaklaşım Endülüs Müslümanları için söz konusu değildir. Zira o dönemde İslamiyet, Hristiyanlık için henüz ciddi bir tehdit olarak görülmemektedir. Hristiyanlığın doğuşu ve yayılışı sürecinde asıl mücadele, pagan topluluklar ve çok tanrılı inançlara sahip Roma İmparatorluğu ile verilmiştir. Dolayısıyla İslamiyet, pagan topluluklar seviyesinde bir tehdit olarak değerlendirilmemiştir. Müslümanlar, pagan topluluklara uygulanan dışlama ve olumsuz nitelendirmelerle da karşılaştırılmamıştır. Buna rağmen Franklar, Müslümanların askeri bir tehdit olduğunun farkındadır. Buna karşı Franklar için en büyük avantaj, Müslümanların büyük çoğunluğu ile aralarında geniş bir denizin bulunmasıdır. Zaten Müslüman ordular iki kez mağlup edilerek Avrupa’dan uzaklaştırılmıştır. Bu koşullar altında, Karl’ın Endülüs Seferi’ne dini bir amaçtan ziyade siyasi ve ekonomik hedeflerle çıktığını belirtmek daha doğru olacaktır.⁶⁴⁷

⁶⁴⁵ Priores, Ed. Simson, 64-66. Frankish Annals,” *Chronicles*, 55-56. *Annales regni Francorum*, 48-51. Ibnu'l Esir, *Tarih*, 62-63. Riché, *Carolingians*, 92-93. Irujo, *Rencesvals*, 15-25. Collins, *Charlemagne*, 50-55. Karl Hauck, “Karl als neuer Konstantin 777. Die archäologischen Entdeckung in Paderborn in historisches Sicht,” *Frühmittelalterliche Studien* 20 (1986): 513-540. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 158-165. Bachrach, *Charlemagne's*, 626-632.

⁶⁴⁶ Christopher Tyerman, *The World of the Crusades*, (New Haven & Londra: Yale University Press, 2019), 1. Timo Kirschberger, *Erster Kreuzzug und Ethnogenese In novam formam commutatus - Ethnogenetische Prozesse im Fürstentum Antiochia und im Königreich Jerusalem*, (Göttinden: V&R, 2015), 13.

⁶⁴⁷ Irujo, *Rencesvals*, 73. Nelson, *King*, 137-139. Nikolas Jaspert, "Von Karl dem Großen bis Kaiser Wilhelm: Die Erinnerung an vermeintliche und tatsächliche Kreuzzüge in Mittelalter und Moderne," *Konfrontation der Kulturen? Saladin und die Kreuzfahrer*, Ed. Heinz Glaube, Bernd Schneidmüller, Stefan Weinfurter, (Mainz,: Von Zabern, 2005): 136-159. Odilo Engels, "Des Reiches heiliger Gründer. Die

Karl, Endülüs'e *Eski Metz Yıllığı*'nda aktarılanlara göre Frankia'nın dört bir yanından gelen birliklerden meydana getirdiği bir orduyla hareket etmiştir.⁶⁴⁸ Bu derece büyük bir ordu İber Yarımadası'na doğru gerçekleştirilecek yolculuğun en zor kısmı olarak Pireneleri öne çıkarmıştır. Bu noktaya kadar Frank ordusu beklendiği üzere sıkıntı yaşamadan Endülüs Emevi Devleti sınırlarına ulaşmıştır. *Frank Kraliyet Yıllığı*'na göre Pireneleri aşarken İtalya Seferi ile benzer bir yaklaşım izlenmiştir: “Efendimiz Kral Karl, İspanya'ya iki farklı rotadan girdi. Biri Pamplona diğeri ise Büyük Kral'ın kendisinin kullandığı Zaragoza'ydı.”⁶⁴⁹ Karl, İtalya Seferi'ne de tüm Frankia'dan topladığı yaklaşık 40.000 kişilik bir orduyla gitmiştir. Bu nedenle Pireneleri geçen ordunun anlatılan büyüklüğü abartı gibi gözükmemektedir. Nitekim diğer kaynaklar da benzer ifadelerle Frank ordusunun büyüklüğünü vurgulamışlardır. Einhardus'un *Vita Karoli Magni*'de belirttiğine göre Karl “*toplayabildiği kadar çok büyük bir kuvvetle*”⁶⁵⁰ Endülüs'e yola çıkmıştır. Prüm'lü Regino da diğer kaynakları doğrular şekilde ordunun büyüklüğünden bahsetmektedir: “*Karl, ordusu ile İspanya'ya girdi. Önce Pamplona'ya ardından da Zaragoza'ya yöneldi. Burada Burgonya, Avusturya, Bavyera, Provence, Septimanya ve hatta Lombardiya'dan toplanan birlikler Frankların desteğine geldi.*”⁶⁵¹ Regino'nun ifadeleri ordunun büyüklüğünün yanısıra neye göre ikiye bölündüğünün de anlaşılmasını sağlamıştır. Buna göre Frankia'nın bölgelerinden gelen destek birlikler bir koldan ilerlerken asıl Frank ordusu Karl'ın liderliğinde Zaragoza yönünde ilerlemiştir.⁶⁵² Bu taktik İtalya'da uygulanan taktikle bir hayli örtüşmektedir. İki seferde de büyük bir orduyu ikiye bölen Karl, dağları aşmıştır. Ancak Pirenelerin aşılması, Alplerin aşılmasından daha zorlu geçmiştir.

Astronomus'a göre Karl'ın bu yolculuğu Hristiyanlık adınadır ve bir hayli zor şartlar altında gerçekleştirilmiştir. Astronomus, *Vita Hludovici (Ludovicus'un Hayatı)* ya da diğer adıyla *Vita Hludovici Imperatoris (İmparator Ludocivus'un Hayatı)* olarak bilinen eserinde Karl'ın Endülüs Seferi'nden Karl ve ordusunun yolculuğunu biraz süsleyerek şöyle anlatmıştır: “*Bu dağlar zirveleriyle neredeyse cennete dokunuyorlar.*

Kanonisation Karls des Großen und ihre Beweggründe,” Karl der Große und sein Schrein in Aachen, (Aachen: Verlag, 1988): 37-46. Sharon Kinoshita, *Medieval Boundaries Rethinking Difference in Old French Literature*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2013), 16-17.

⁶⁴⁸ Priores, Ed. Simson, 65-66.

⁶⁴⁹ Frankish Annals,” *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 50-53.

⁶⁵⁰ *Vita Karoli Magni*, 113. Einhard, *Charlemagne*, 33. Einhardi *Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 10.

⁶⁵¹ Reginonis Abbatis Prumiensis, *Chronicon*, MGH, (Hannover: Hahn, 1890), 52.

⁶⁵² Nelson, *King*, 165. Becher, *Charlemagne*, 62-63. Irujo, *Rencesvals*, 72-77. Cullen J Chandler, *Carolingian Catalonia Politics, Culture, and Identity in an Imperial Province, 778-987*, (Cambridge : Cambridge University Press, 2019), 60-66.

*Uçlarının sivriliğiyle korku yaratıyorlar. Ormanlarının sıklığıyla her şey karanlığa bürünüyor. Neredeyse bir ordunun değil de birkaç adamın zorlukla geçeceği dar yollar ya da daha doğrusu patikalar ilerleyişi engellemektedir. Fakat İsa'nın da yardımıyla başarılı bir şekilde aşılabilmektedir.*⁶⁵³ Astronomus, Karl'ın bu yolculuğuna ini bir neden üreterek seferin “...Sarazenlerin aşırı sert boyunduruğu altında yaşamaya çalışan kiliseye yardım...”⁶⁵⁴ amacıyla yapıldığını da vurgulamaktadır. IX.yüzyılda bu eseri kaleme alan Astronomus, eserinde Karl'ın yolculuğunu Hannibal ve Pompeus'un yolculukları ile kıyaslayarak onlardan aşağı kalır bir yanının olmadığını üstünde durmuştur.⁶⁵⁵

Pireneler aşıldıktan sonra Karl ve Frank ordusunun yaşadıkları konusunda Frank kaynaklarının kısıtlı bir anlatım izlediği göz çarpmaktadır. Örneğin Einhardus : “*Pireneleri aşıp geçtikten sonra yaklaştığı her kasaba ve kaleyi teslimiyet aldı.*”⁶⁵⁶ şeklinde tek cümle içerisinde Endülüs Seferi'ni geçiştirmiştir. Astronomus ise Pireneler geçildikten sonra İber Yarımadası'nda yaşananları anlatmayarak dönüşte başlarına gelenlerden bahsetmiştir. Einhardus ve Astronomus'a paralel bir şekilde küçük ve büyük birçok Frank Yıllığı da Endülüs Seferi'nden bahsetmekten kaçınmıştır. Kaynaklar Pamplona'nın ele geçirilip yağmalandığı, Zaragoza ile Barselona'nın kuşatıldığı konusunda ortak bilgiler vermektedir. *Petaviani Yıllığı* bu şehirlere ilaveten Huesca'nın da kuşatıldığını aktarmaktadır. Kaynakların da ortaya koyduğu üzere vaat edilen aksine Karl'a altın tepside sunulan şehirler yoktur. Hatta Frank ordusu kendisine teslim edileceğini umduğu şehirlerden sert bir karşılık görmüş ve yıpratıcı kuşatmalar yapmak zorunda kalmıştır. Frank ordusunun karşılaştığı ciddi direniş Frank kaynakları dışında Arap kaynaklarda da yer etmiştir. İbnü'l Esir de Süleyman Al-Arabi'nin çağırmasına rağmen Karl'a söz verdiği şehirleri teslim etmediğini yazmıştır. Şehirleri ele geçirmekte başarılı olamayan Karl esirler alarak geri dönmüştür. Alınan esirler konusunda Arap ve Frank kaynakların ağız birliği etmektedir. *Eski Metz Yıllığı* “*Abinolarbi*” ve “*Apotauro*”,⁶⁵⁷ *Frank Kraliyet Yıllığı* ise “*İbin Al Arabi*” ve “*Abutaro*” isimli kişilerden rehinelere alındığını belirtmektedir.⁶⁵⁸ *Lorsch Yıllığı* ise Endülüs valilerini “*Sarazen*

⁶⁵³ “The Astronomer, “The Life of Emperor Louis,” *Charlemagne and Louis the Pious: Lives by Einhard, Notker, Ermoldus, Thegan, and the Astronomer*, Çev. & Ed. Thomas F. X. Noble, (Penn State University Press, 2009), 229.

⁶⁵⁴ “The Life of Emperor Louis,” *Astronomer*, 229.

⁶⁵⁵ “The Life of Emperor Louis,” *Astronomer*, 228-230.

⁶⁵⁶ *Vita Karoli Magni*, 113 Einhard, *Charlemagne*, 33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 10.

⁶⁵⁷ *Piores*, Ed. Simson, 66-67.

⁶⁵⁸ *Frankish Annals*, “*Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 50-53.

Kralları” olarak nitelendirilerek “*Abinlarbi*” ve “*Habitaustus*” isimli valilerden rehinelir alındığını vurgulamaktadır.⁶⁵⁹ Bu iki ismin benzerleri irili ufaklı birçok yıllık da dillendirilmektedir. Kastedilen iki kişinin Barselona Valisi Süleyman Al Arabi ve Huesca Valisi Ebu Tahir olduğu düşünülmektedir. Ancak Al-Arabi ifadesinde Süleyman isminin geçmediğine vurgu yapmak gereklidir. Yukarıda zikredilen ifadeleri İbnü'l Arabi şeklinde okuduğumuz ve çevirdiğimiz takdirde “*Al-Arabi'nin oğlu*” anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu sayede kastedilen kişinin Süleyman Al-Arabi'nin oğlu Matruh Al-Arabi olduğu anlaşılmaktadır.⁶⁶⁰

Kaynaklarda adı geçen kişinin Süleyman Al-Arabi olmadığını destekleyen bir diğer kanıt da ölüm tarihidir. Çünkü İbnü'l Esir'in *El Kamil Fit Tarih*'ine dayanılarak Süleyman Al-Arabi'nin 781 yılında hayatını kaybettiği düşünülmektedir. Ancak 780-781 yılına denk gelen anlatılarda Karl'ın seferinden bahsedilmektedir.⁶⁶¹ Bunun anlamı İbnü'l

⁶⁵⁹ MGH SS Tomus I, 31.

⁶⁶⁰ Abdurrahman Ali Hacci, *İslami Fetihten Gırnata'nın Düşüşüne Kadar Endülüis Tarihi*, Çev. Kadir Kınar, (İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2017), 290-295. Robert-Henri Bautier, "La Campagne de Charlemagne en Espagne (778): La Realite Historique," *Société des sciences, lettres & arts de Bayonne*, Vol.1, (1979):1-51. Luis A. García Moreno, *La monarquía de España los orígenes (siglo VIII)*, (Madrid: Real Academia de la Historia, 2022), 624. Ramón de Abadal y Vinyals, *El Domini Carolingi a Catalunya*, (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1986), 43-45. Chandler, *Carolingian Catalonia*, 60-66. André Burger, "La question rolandienne, faits et hypothèses," *Cahiers de Civilisation Médiévale*, 4-15, (1961): 269-291. Mathieu Dijoux, *Le chant de la violence collective. L'imaginaire persécuteur dans les versions françaises de la Chanson de Roland*, Doktora Tezi -(Université Grenoble Alpes), 70-73. Collins, *Spain 710-797*, 177-178.

⁶⁶¹ İbnü'l Esir, *Tarih*, 62-63.

Esir'in anlatımında tarihleri 2-3 yıl kaydıdır. İbnü'l Esir'e göre Süleyman Al-Arabi 781'de öldürülmesine rağmen tarihlerdeki kayma düşünüldüğünde asıl tarih olan 778'de Zaragoza Valisi Hüseyin B. Yahya tarafından öldürüldüğü anlaşılmaktadır. Zira Frank kaynaklar Arap kaynaklara kıyasla Karl'ın seferinin gelişimini daha net vermektedir. Özellikle seferin sonuçları açısından 778 tarihi net bir şekilde dillendirilmektedir.⁶⁶²

Karl'ın sefer kararı alması ile Endülüs'e ulaşması arasında geçen zamanda dengeler değişmiştir. Paderborn Genel Kurulu'na heyet gönderilmeden önce I.Abdurrahman'a karşı isyan bayrağını açan valilerin başında gelen Hüseyin B. Yahya, Karl'ın seferinin hemen öncesinde taraf değiştirmiştir. Bununla bağlantılı olarak İbnü'l Esir, 778 yılı öncesindeki dönemde Emir Abdurrahman'ın, Zaragoza'nın hâkimiyetini geri kazanmak için birlikler yolladığını kaydetmiştir. İbnü'l Esir'e göre Hüseyin B. Yahya'nın, Süleyman Al-Arabi'yi öldürmesinin altında bir güç çatışması yatmaktadır. Bu çatışmadan yararlanan I.Abdurrahman, Süleyman'ın da ölmesini fırsat bilerek Zaragoza'nın kontrolünü ele geçirmiştir.⁶⁶³ Diğer yandan Süleyman'ın öldürülmesi Emir Abdurrahman'ın, Hüseyin B. Yahya'yı bir şekilde kendi yanına çekerek gerçekleştirilmiş de olabilir. Ölümünün nasıl gerçekleştiği hakkındaki sınırlı bilgiler farklı ihtimallerin dillendirilmesine neden olmaktadır. Ancak Karl, Frank ordusu ile Endülüs'e gelmeden Süleyman Al-Arabi'nin ölümünün gerçekleştiği kuvvetle muhtemeldir. Barselona'nın, Karl'ın yönetimindeki Frank ordusuna karşı güçlü bir direniş sergilemesi ve sonunda kuşatmanın kaldırılması Süleyman Al-Arabi'nin olduğu bir senaryoda pek mantıklı gelmemektedir. İbnü'l Esir'in eserindeki tarihsel kaymalar dikkate alındığında Süleyman Al-Arabi'nin ölümü ve ardından güç dengesinin Emir Abdurrahman lehine dönmesi Frank ordusunun istenen başarıyı kazanamaması sonucunu doğurmuştur.

Bu durum Karl'ın, Endülüs Seferi'nde karşılaştığı güçlü direnişleri ve sonucunda gelen başarısızlığı açıklamaktadır. Her ne kadar Süleyman Al-Arabi'nin birlikleri oğlu Matruh Al-Arabi'nin önderliğinde Frank ordusuna yardım etse de Zaragoza ve Barselona gibi şehirler ele geçirilememiştir. Elle tutulur tek başarı Baskların kontrolünde olan Pamplona'nın ele geçirilmesi olarak öne çıkmıştır. Pamplona da, Karl'ın emriyle yağmalanarak yerle bir edilmiştir. Karl'ın, Pireneleri ne amaçlar ve hayallerle geçtiği

⁶⁶² İbnü'l Esir, *Tarih*, 62-63. Frankish Annals," *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 50-53. *Priores*, Ed. Simson, 66-67. *Vita Karoli Magni*, 113. Einhard, *Charlemagne*, 33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 10. *MGH SS Tomus I*, 31. *Reginonis Chronicon*, 52. Collins, *Spain 710-797*, 176-178.

⁶⁶³ İbnü'l Esir, *Tarih*, 62-63. Roger Collins, *Conquest of Spain*, 178-180.

düşünüldüğünde Pamplona'da yaşananlar irdelenmesi gerekir.⁶⁶⁴ Karl, Endülüs Emevi Devleti'nin içine düştüğü iç karışıklıklardan yararlanarak belli şehirleri ele geçirmeyi ve bir tampon bölge oluşturmayı hedeflemiştir. Bunun için en önemli aracı bölgedeki valilerin Karl'a verdiği destektir. Ama Süleyman Al-Arabi'nin ölümü Karl'ın, Endülüs'teki güç dengelerinin hiç de tahmin ettiği gibi olmadığını anlamasını sağlamıştır. Bölgedeki Müslüman kuvvetlerin yanısıra Baskların varlığı da durumu güçleştirmiştir. Pamplona'yı, Baskların ve Müslümanların asıl güç olduğu bir sahada bölgedeki valilerin desteğinden yoksun olarak tutmak bir hayli zordur. Özellikle Barselona ve Zaragoza'nın ele geçirilememesi, Pamplona'yı elde tutmayı anlamsız kılmıştır. Bundan dolayı Karl, tampon bölge oluşturma isteğini erteleyerek Pamplona'da bir kıyım ve yağma gerçekleştirerek Basklara gözdağı vermek istemiştir. İlaveten Karl Pireneleri geçerken kuşatma silahları getirmeye gerek duymamıştır. Bu karar zaten zorlu şartlara sahip olan yolculuk ve Endülüs valilerinden gelmesi beklenen yardım da göz önüne alınarak alınmıştır. Bu nedenle kuşatmalar başarısız olurken ele geçirilen Pamplona'da yaşananlar ordunun maruz kaldığı zorlu koşullar nedeniyle doğan öfkenin bir sonucu olarak yaşanmıştır.⁶⁶⁵ Diğer yandan Karl, Pamplona'yı elde tutmak için gerekli olan zamana sahip değildir. Frank ordusunun İspanya'da olduğunu bilen Saksonlar saldırılar düzenlemeye başlamıştır. Saldırı haber alınınca elde edilen rehinelere ve ganimetlerin yeterli olduğu düşünülerek geri dönüş yoluna çıkılmıştır.⁶⁶⁶

Karl ve Frank ordusu 11 Ağustos'ta Pamplona'dan yola çıkarak 14 Ağustos'ta Roncevalles Geçidi'ne yaklaşmıştır. Kaynaklar bu noktada Frank ordusunun halen iki parça olup olmadığı hususunda yeterli bilgi aktarmamaktadır. Dolayısıyla geçidi geçmeye çalışan Frank ordusunun mevcudiyeti hakkında bir bilgi yoktur. Yine de Karl'ın büyük bir orduyla Pireneleri geçmeye çalıştığı aşıkardır.⁶⁶⁷ Yüzlerce metre yükseklikteki

⁶⁶⁴ MGH SS Tomus I, 31. Frankish Annals," *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 50-53. Piores, Ed. Simson, 66-67. *Vita Karoli Magni*, 113. Einhard, *Charlemagne*, 33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 10. Collins, *Basques*, 120. Reginonis *Chronicon*, 51-53. Roger Collins, *Conquest of Spain*, 178-179. Ibnu'l Esir, *Tarih*, 62-63. Bautier, "Espanne," *Société*, 1-51.

⁶⁶⁵ Hugh Kennedy, *Muslim Spain and Portugal A Political History of al-Andalus*, (Londra & New York: Routledge, 2014), 37-38.

⁶⁶⁶ Atakan Çiçek, "Şarlman'ın Endülüs Emevi Devleti'ne Karşı Diplomatik Savaşı: Marca Hispanica Operasyonu," *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5, (2021): 46-70. MGH SS Tomus I, 31. Frankish Annals," *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 50-53. Piores, Ed. Simson, 66-67. *Vita Karoli Magni*, 113. Einhard, *Charlemagne*, 33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 10. Collins, *Basques*, 120. Reginonis *Chronicon*, 51-53. Ibnu'l Esir, *Tarih*, 62-63. Bautier, "Espanne," *Société*, 1-51.

⁶⁶⁷ Bautier, "Espanne," *Société*, 1-51. MGH SS Tomus I, 31. Frankish Annals," *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 50-53. Piores, Ed. Simson, 66-67. *Vita Karoli Magni*, 113. Einhard, *Charlemagne*, 33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 10. Collins, *Basques*, 120. Reginonis *Chronicon*, 51-53. Roger Collins, *Conquest of Spain*, 178-179.

Roncevalles Geçidi'ndeki Frank ordusunun durumu anonim bir metin olan *Poeta Saxo*'da (*Sakson Şiiri*) yorgun olarak nitelendirilmektedir. Bu geçide gelene kadar uzun bir yol kateden Frank ordusunun yorgun olması gayet olağan bir durumdur. Yorgun Frank ordusunun geçide girmesinin ardından savaşmak için geri dönen Baskların saldırısına uğramıştır. Tepelerden atılan ok vb. silahlar ile başlayan saldırının ana hedefi ordunun artçı birlikleri olmuştur. Pirenelerin yüksek kısımlarından ilerleyen ordunun bu tip saldırılara uğrama durumunda ilk tepki verecek grup olan artçı birlikler saldırı karşısında ciddi kayıplar vermiştir. Fakat kaynaklar Frank ordusunun ağır kayıplara uğradığını yumuşatarak aktarmaktadır⁶⁶⁸: “*Pirenelerin zirvelerinde ilerlerken Basklar bir pusu hazırlayarak artçı birliklere saldırdılar ve orduyu bir karmaşaya sürüklediler.*”⁶⁶⁹ Frank Kraliyet Yıllığı, *Poeta Saxo*'ya ilaveten Baskların pususuna düşen Frank ordusunun karmaşaya sürüklendiğinden bahsedilmektedir. Saldırının Frankların yabancı olduğu dağlık bir bölgede Pireneleri iyi bilen Basklar tarafından yapılmış olması görünüşe göre orduyu karışıklığa sürüklemiştir. Nitekim *Frank Kraliyet Yıllığı* da yaşanan mağlubiyeti kaydın ilerleyen kısımlarında bu nedenlere bağlamıştır: “*Franklar savaşmakta ve yiğitlikte açıkça daha iyi olmalarına rağmen savaşmaya uygun olmayan arazi ve adaletsiz savaş tarzı nedeniyle bir mağlubiyet yaşadılar.*”⁶⁷⁰ Elbette Frankların kaynağı olması nedeniyle Baskların kendilerinden onlarca kat daha büyük bir orduya pusu atmasının adaletsizlik olarak adlandırılması şaşkınlıkla karşılanmamalıdır. Ama coğrafyanın Frank ordusu adına dezavantaj yarattığı açıkça dillendirilmektedir. Zaten ilerleyen satırlarda saldırının ardından çekilen Bask kuvvetleri için şu ifadeleri kullanmıştır: “*Her yandan yok oldular. Çünkü arazinin yapısını biliyorlardı.*”⁶⁷¹ Bu ifade Roncevalles Geçidi'nde yaşananların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Bölgeyi Franklardan haliyle daha iyi bilen Basklar, Frank ordusu karşısında direnemeyeceklerini bildikleri için coğrafi avantajı kullanarak dağlar arasında bir tren şeklinde ilerleyen Frank ordusunun zayıf noktasını bularak pusu atmışlardır. Gerçekleştirilen bu pusunun başlıca hedefi Karl'ın sefer sonucu Basklardan ve Müslümanlardan elde ettiği ganimetleri ele geçirerek kaybedilen hayatların ve değerli eşyaların intikamını almaktır.⁶⁷² Öyle ki

⁶⁶⁸ MGH SS Tomus I, 233-235.

⁶⁶⁹ Frankish Annals,” *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 51.

⁶⁷⁰ Frankish Annals,” *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 51.

⁶⁷¹ Frankish Annals,” *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 51.

⁶⁷² J.F. O'Callaghan, *A History of Medieval Spain*, (Ithaca & Londra: Cornell University, 1983), 100-103. Kennedy, *al-Andalus*, 37-38. MGH SS Tomus I, 31. Frankish Annals,” *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 50-53. Piores, Ed. Simson, 66-67. *Vita Karoli Magni*, 113. Einhard, *Charlemagne*, 33. Einhardi *Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 10. Collins, *Basques*, 120. Reginonis, *Chronicon*, 51-53. Collins, *Conquest of Spain*, 178-179. Ibnu'l Esir, *Tarih*, 62-63. Bautier, “*Espagne*,” *Société*, 1-51. Tina

kaynaklarda da kaybedilen ganimetlerden ve bir anda olup biten bir saldırıdan bahsedilmektedir.

III.2.3.3 Roland Destanı: Bir Bask Mücadelesinden Haçlı Savaşçısına Evrilen Efsane

Roncevalles Geçidi'nde Franklar ile Basklar arasında gerçekleşen savaşın kaynaklara yansımaları yalnızca bir mağlubiyet değildir. Yaşanan çatışmada bir Breton beyinin hayatını kaybetmesi ilerleyen yüzyıllarda farklı bir yapıya bürünerek bir efsaneye dönüşmüştür. Bu Breton beyinin ismi kaynaklarda farklı şekillerde dillendirilmektedir. Einhardus'un *Vita Karoli Magni*'de *Hruodlandus*⁶⁷³ olarak adlandırdığı Breton Beyi XI.yüzyılda başlayan Haçlı Seferleriyle beraber bir Haçlı savaşçısına evrilmiştir.⁶⁷⁴ Bunda sözlü ve yazılı kültür aracılığıyla aktarılan kahramanlık hikayelerine dayanan edebi bir türün büyük etkisi olmuştur. "Chanson de Geste"⁶⁷⁵ olarak ifade edilen bu edebi tür kahramanlık hikayelerinin anlatıldığı nazım eserlerdir. Bu türün en ünlü çalışmalarından biri "Roland Şarkısı" şeklinde Türkçe'ye kazandırılan *Chanson de Roland*'dır.⁶⁷⁶ XI.yüzyılda Chanson de Geste yazım türünün temsilcilerinden biri olan Tuoldus (ö.?), birçok önemli temayı değiştirerek ve eklemeler yaparak *Chanson de Roland*'ı kaleme almıştır.⁶⁷⁷ Yukarıda da bahsedildiği üzere Roncevalles Geçidi'nde meydana gelen savaşın Basklara karşı gerçekleştiği ve Müslümanların savaşla alakası olmadığı kaynaklarda yer alıp Franklar tarafından bilinmesine karşın bu eserde Roland'ın rakipleri bir anda Müslümanlar haline gelmiştir. Bir kahramanlık hikâyesi olarak abartılı anlatımlarla süslenen *Chanson de Roland* yazıldığı dönem ve sonrasında önemli bir etki yaratmıştır. Karl'ın ordusunun Endülüs'te yedi yıl boyunca savaştığı belirtilirken Frank ordusunun 100.000, Endülüs ordusunun 400.000 kişiden oluştuğu bilgileri verilmektedir ki bunlar gerçekten bir hayli uzak rakamlardır. Karl'ın seferi bir yıldan kısa sürerken beraberindeki ordu 100.00 kişiden çok daha azdır. İtalya Seferi'nde olduğu gibi azami

Terrahe & Daniela Wagner, "Souveränes Schweigen, zorniger Schall Zum klanglichen Potential der Rolandserzählung in Text und Bild," *Akustische Dimensionen des Mittelalters*, Bd. 27 Nr. 1 (2022): 12-50.

⁶⁷³ Eser boyunca isimlerin orijinal Latince hallerinin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Buna rağmen Frank literatüründe Roland ismi ile biline geldiği için Hruodlandus yerine Roland ismi kullanılacaktır.

⁶⁷⁴ Tomasz Pelech, *Shaping the Image of Enemy-Infidel in the Relations of Eyewitnesses and Participants of the First Crusade: The Case of Muslims*, Doktora Tezi, (Clermont Auvergne Üniversitesi & Wrocławski Üniversitesi, 2020), 53-59.

⁶⁷⁵ *The Oxford Dictionary of the Middle Ages 1*, Ed. Robert E. Bjork, (Oxford: Oxford University Press, 2010), 363-364. Süheyla Bayrav, *Chanson De Roland Edebiyat ve Üslup Tahlili*, (İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2001), 10-14. Fuat Boyacıoğlu, "Fransızların Roland Destanı'nda Dinsel Bağnazlık ve Tarihi Olayların Çarpıtılması," *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:27, (2012): 67-82.

⁶⁷⁶ *Roland Destanı*, Çev. Bilge Umar, (İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005).

⁶⁷⁷ *Roland Destanı*, 175. Bayrav, *Chanson*, 10-14.

rakamın 40.000 kişi olduğu söylenebilir. Endülüs ordusu ise doğrudan Franklar ile savaşmazken sadece kuşatmalara direnmeyi tercih etmiştir. 400.000 rakamı ise gerçekte uzaktan yakından alakası olmayan bir rakamdır. Ayrıca *Chanson de Roland*' da yine hayali bir şekilde Karl ordusuyla Zaragoza dışında bütün Endülüs'ü fethetmiştir. Hikâyeye göre tüm bu fetihlerde payı olan Roland ise Karl'ın yeğeni olarak Frank ordusunun en başarılı komutanlarından. Ancak Franklara ihanet eden Frank soylularından Ganelon, Roland'ın ölümüne sebebiyet verecek şekilde Frank ordusunu Roncevalles Geçidi'nde tuzağa düşürmüştür. Roland ve emrinde bulunan 20.000 Frank artçısı mücadelelerinde rağmen 100.000 kişilik Müslüman ordusuna dayanamamıştır. Eserin sonunda hem Frank askerleri hem de Roland kahramanca savaşarak can vermiştir.⁶⁷⁸ Böylece Tuoldus, Haçlı Seferi neticesinde ötekileştirilen ve kötülüğün yeryüzündeki yansıması hüviyetine büründürülen İslam dünyası⁶⁷⁹ ile mücadelenin çok daha eskilere dayandığı algısını yaratmıştır. Özellikle örnek hükümdar olarak gösterilen ve çalışmanın ilerdeki kısımlarında da işleneceği üzere *Pater Europae* yani *Avrupa'nın Babası* şeklinde isimlendirilen⁶⁸⁰ Karl'ın bu olay içerisinde yer alması Tuoldus'un eserinin Ortaçağ Avrupası'ndaki etkisini arttırmıştır.

III.3 Endülüs Seferi'nin Kral Karl'a ve Karolenj Dış Politikasına Etkisi

Roland Destanı'ndaki yansımalar abartılar barındırmasına karşın Roncevalles Geçidi'nde yaşananlar Frank ordusu adına acı bir hatıra olarak yerini almıştır. Ancak Karl üzerinde etkisini çok daha farklı hissettirmiştir. Öncelikle Karl, bu mağlubiyet nedeniyle Endülüs politikasından tamamen vazgeçmiştir. Zira bölgedeki huzursuzluğun temel nedeni olan Endülüs valilerine dayanarak bir kazanım elde edilemeyeceğini anlamıştır. Valiler arasındaki kişisel problemlerin varlığı ve çoğunun çıkarıcı yapısı kolayca karşı tarafa geçebilmelerine neden olmaktaydı. Bu durum Hüseyin b. Yahya'nın taraf değiştirmesi sayesinde Karl ve önde gelen Frank liderlerince anlaşılmıştır. Karl'ın yardım için çağırılması kararını alan ve destekleyen grup içerisinde bulunduğu halde Emir

⁶⁷⁸ *Roland Destanı*. Gustav A. Beckmann, "Onomastics of the "Chanson de Roland" or Why Gaston Paris and Joseph Bédier Were Both Right, Çev. Linda Archibald, (Berlin & Boston: De Gruyter, 2023), 210-215. Mathieu Dijoux, *Le chant de la violence collective: l'imaginaire persécuteur dans les versions françaises de la "Chanson de Roland"*, Doktora Tezi, (Grenoble Alpes Üniversitesi, 2006), 71-76.

⁶⁷⁹ Norman Housley, "The Crusades and Islam," *Medieval Encounters*, 13 (2007):189-208. Margaret Jubb, "The Crusaders' Perceptions of Their Opponents", *Palgrave Advances in the Crusades*, Ed. Helen J. Nicholson, (Chippenham & Eastbourne: Palgrave Macmillan, 2005), 225-233. *Medieval Christian Perceptions of Islam: A Book of Essays*, Ed. John Victor Tolan, (New York: Routledge, 2013), xiv.

⁶⁸⁰ "Karolus Magnus et Leo Papa", *Poetae Latini Aevi Carolini*, Ed. Ernestus Duemmler, MGH, Tomus I, (Berlin: Weidmannos, 1881), 379. James T. Palmer, *The Apocalypse in the Early Middle Ages*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 130-132.

Abdurrahman'ın etkisi ve korkusuyla Hüseyin b. Yahya taraf değiştirmiştir. Bu olay nedeniyle Frank ordusu gereken destekten yoksun kalmıştır. Yiyecek, su gibi temel ihtiyaçlardan ziyade kuşatma araçlarının olmaması Frank ordusunun sıkıntılarını arttırmıştır. Buna rağmen gerçekleştirilen yağmalar sayesinde belli bir ganimet elde edilmiştir. Üstelik Pamplona'nın ele geçirilme sürecinde Basklara verilen zarar ile Karl ve komuta heyeti isyancı olarak görülen grupları bir süreliğine kontrol altına aldıklarını düşünmüşlerdir. Bu açıdan bakıldığında Roncevalles Geçidi Savaşı'nda Frank ordusunun düştüğü durum bir açıdan travmatik olmuştur. Birçok asker hayatını kaybederken ganimetin önemli bir kısmı kaybedilmiştir. Hem de bütün olaylar esnasında Frank ordusu mağlup ettiklerini düşündükleri bir düşman tarafından bir hayli küçük duruma düşürülmüştür. Bask kuvvetlerinin sınırlı olması yenilginin yıkıcı olmasını engellemiştir. Bu sayede Pireneleri aşp Frankia'ya ulaşan Frank ordusu ve Karl, geriye dönüp bakınca bir hiç uğruna uğraştıklarının farkına varmışlardır. Ekonomik anlamda elde edilen getirinin çoğu biat ettirilemeyen Baskların eline geçmiştir. Endülüs Emevi Devleti'ne dış dokunur bir hasar verilemezken Pamplona zapt edilse dahi elde tutulamamıştır. Diğer yandan birçok Frank askeri aylar süren sefer sürecinde hayatını kaybetmiştir. Bu durum Karl'ın Endülüs Seferi'ne boşuna harcanan bir çaba olarak bakmasına sebebiyet vermiştir. Nitekim bu seferin sonuçlanması ile Franklar Karl'ın hükümrانlığında Endülüs'e bir daha bu kadar büyük bir askerî harekât gerçekleştirmemiştir.⁶⁸¹

Karl yaşanan başarısızlığı Frankia'nın içlerine girdikçe ve zaman geçtikçe daha iyi anlamaya başlamıştır. Zaten daha yola çıkmadan Saksonların başlattıkları yeni bir isyan Endülüs Seferi'nin uzun sürmesinin bir sonucuydu. *Frank Kraliyet Yıllığı* neredeyse her yıl yaşanan bu olayı şöyle aktarmıştır: “Saksonlar, Efendimiz Kral Karl ve Frankların çok uzaklarda İspanya'da olduğunu duyduklarında o iğrenç geleneği sürdürüp *Widochindus* ve yoldaşlarının liderliğinde isyan ettiler.”⁶⁸² Bu isyanın haberi Karl'a Endülüs'teyken ulaşmıştı. Seferin sonuçsuzluğunu görmesi Sakson direnişi ile bir araya gelince Karl geri dönmeye karar vermiştir. Bunun sonucunda bölgedeki valilerden alınan rehineler ile barışın sürekliliği kontrol altına alınmaya çalışılmış ve Frankia'ya

⁶⁸¹ Çiçek, "Marca Hispanica Operasyonu," *UTAD*, 46-70. Samuel Ottewill-Soulsby, "Those Same Cursed Saracens' Charlemagne's Campaigns in The Iberian Peninsula as Religious Warfare, *Journal of Medieval History Volume 42*, (2016), 3. "Frankish Annals" *Chronicles*, 58-99. Avner Falk, *Franks and Saracens Reality and Fantasy in the Crusades*, (Taylor and Francis, 2018), 60-62. Nelson, *King*, 170-172. Kinoshita, *Medieval Boundaries*, 16-17. François L. Ganshof, "The Impact of Charlemagne on the Institutions of the Frankish Realm," *Speculum*, Vol. 40, No. 1 (Jan., 1965): 47-62

⁶⁸² Frankish Annals," *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 51.

doğru yola çıkılmıştır. Karl'ın geri dönüş kararını alış biçimi daha Roncevalles Geçidi Savaşı yaşanmadan önce Endülüs Seferi'nin Frank ordusunu ve Karl'ı zayıf gösterdiğini gözler önüne sermiştir. Bunların üstüne Roncevalles Geçidi'nde yaşananlar Karl'ın liderliğinin idari açıdan olmasa da askerî açıdan Karl'ın yetenekleri sorgulanmasına yol açmıştır. Neticede muhalif soylular seslerini yükseltmeye ve gidişattan memnun olmadıklarını dillendirmeye başlamıştır. Diğer yandan seferin askeri anlamda bir rezalet olmasının yanısıra ekonomik anlamda getirisinin görülmemesi eleştirilerin dozunun artmasına neden olmuştur. Çünkü Karolenj ekonomisi için her yıl gerçekleştirilen seferlerden gelen ganimet büyük öneme sahiptir.⁶⁸³ Xabier Irujo, seferin Karolenj ekonomisine etkisini şu cümlelerle açıklamaktadır: “*Kaynakların beyan ettiğine göre başarısız seferin kraliyet hazinesine olan darbesi savaş ganimetleri ile karşılanamıyordu. Kaynaklar Hersthal'e döndüğünde kralın yeni bir ordu meydana getirmek için ekonomik bir yük ile karşı karşıya geldiğini aktarmaktadır.*”⁶⁸⁴ Yani Baskların pususu Frank ordusunda gerek fiziksel gerek maddi anlamda ciddi bir hasar bırakmıştır. Muhtemelen yeterli ganimet elde edemeyen bir kısım askeri grupların da orduyu terk etmesiyle Karl'ın Frank ordusunu toparlaması vakit almıştır. Hatta Irujo'ya göre 779 yılında Frankia'da yaşanan kıtlık da Endülüs Seferi'nin ekonomik etkisiyle alakalıdır.⁶⁸⁵

Tüm bu etkenler Karl üzerinde ciddi bir etki yaratmıştır. Bundan dolayı Karl, komutanlık görevini bizzat üstlenmemeye başlamış ve yavaş yavaş bir yönetici kimliği kazanmıştır.⁶⁸⁶ Zaten Karl'ın başarılı bir komutan ya da askeri lider olduğunu söylemek bir abartı olur. Frank kaynakları Karl'ın başarılı seferleri ile dolu olabilir. Ancak 768 yılında oturduğu Frank tahtından 814 yılında inene kadar mücadele ettiği en ciddi güçler 774 yılındaki İtalya Seferi ve 778 yılındaki Endülüs Seferi'dir. Nitekim Endülüs Seferi başlı başına bir mağlubiyet iken Lombard Krallığı'nın mağlup edilebilmesi bambaşka bir nedenle alakalıdır. İki seferin de ortak özelliği kaynakların Frank ordusunun büyüklüğünden bahsetmeleridir. Lombard ordusu karşısında kendisinden üç ya da dört kat daha büyük bir ordu bulunca meydan savaşından kaçınarak şehir savunmasına yönelmiştir. Bu durumda dahi Karl aylarca şehri kuşatmış ve uzun sürenin ardından başarıya ulaşılabilmiştir. Benzer şekilde Endülüs Seferi için de Frank ordusunun

⁶⁸³ Irujo, *Rencesvals*, 121-122.

⁶⁸⁴ Irujo, *Rencesvals*, 122.

⁶⁸⁵ *MGH SS Tomus I*, 296. Irujo, *Rencesvals*, 122-123.

⁶⁸⁶ Lawrence S. Cunningham & John J. Reich, *Culture and Values: A Survey of the Humanities*, (Wadsworth: Wadsworth Publishing, 2009), 185-186.

büyüklüğü kaynaklara yansımıştır. Bu nedenle Müslüman kuvvetler Frank ordusu karşısında bir meydan muharebesine girmemeyi tercih etmiştir. Sonuçta Frank kuvvetleri birden fazla şehirde kuşatma savaşına girmek zorunda kalmış ve Pamplona haricinde de başarılı olamamıştır. Roncevalles Geçidi Savaşı'nda da Frankların sayısal üstünlüğü pek fark yaratmamıştır. Yani İtalya ve Endülüs Seferleri dışında Frankların rakiplerine karşı mücadelesi bölgesel isyanlar ya da pagan toplulukların direnişleri ile mücadelelerden öteye gitmemiştir. Karl ve idaresindeki Frank ordusunun başlıca savaş taktiğinin sayısal üstünlüğe bağlı olduğu görülmektedir. Bu faktör Karl'ın iyi bir komutan olmadığını gözler önüne sermektedir.⁶⁸⁷ Karl da bunun farkına vararak 778 yılının ardından ordusunun başında Endülüs ve İtalya'da seferlere kalkışmamıştır. Hatta Frank ordusu bir daha hiçbir askerî harekât için bu iki seferdeki rakamlara ulaşmamıştır. Bunun bir sonucu olarak Karl idarecilik yönüne ağırlık vermeye başlamıştır.

III.3.1 *Marca Hispanica* Politikası

Karl'ın yaşadığı zihinsel değişim seferden çıkarılan dersler ile alakalıdır. Endülüs Seferi'nin ardından Karl'ın idaresinde yepyeni bir Endülüs Politikası'nı doğurmuştur. Bu politika çerçevesinde öncelikle Franklar, Basklar ya da Müslümanlara karşı intikam peşinde koşmamıştır. Onun yerine uzun yıllara yayılan bir yıpratma politikasına geçiş yapılmıştır. *Marca Hispanica* olarak adlandırılabilen Endülüs politikası temelinde ilişkiler ağına dayanmaktadır. Aslında *Marca Hispanica*, tarih çalışmaları içerisinde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Genellikle Barselona ve çevresini kapsayan coğrafi bölge *Marca Hispanica* olarak nitelenmiştir.⁶⁸⁸ *Marca Hispanica* aynı İtalya, Galya ya da Akitanya gibi bir bölge olarak ele alınabilir.⁶⁸⁹ Barton Sholod ise daha uzun ve net bir açıklama ile *Marca Hispanica*'nın askeri temelli bir coğrafi isim olduğunu vurgulamaktadır:

“Marca Hispanica terimi Pireneler ile Ebro arasında kalan bölgeyi kapsayan ve Karl'ın uzun yıllar süren mücadelenin ardından Akitanya'yı ilhak etmesiyle ortaya çıkan bölgeye verilen belirsiz bir isimlendirmedir. İnatçı Bretonlara ve Elbe'nin kuzeyindeki Kuzeyli Adamlara karşı oluşturulan iki marca

⁶⁸⁷ Bernard S. Bachrach, “Charlemagne’s Invasion of Spain in 778: The Anatomy of a Strategic Failure and its Impact,” *Military Cultures and Martial Enterprises in the Middle Ages*, ed. John D. Hosler & Steven Isaac, (Woodbridge: The Boydell Press, 2020): 14-40. Étienne Renard, “La politique militaire de Charlemagne

et la paysannerie franque,” *Francia*, Band 36, (2009): 1–33

⁶⁸⁸ Çiçek, “Marca Hispanica Operasyonu,” *UTAD*, 46-70.

⁶⁸⁹ Johannes Fried, *Charlemagne*, Çev. Peter Lewis, (Harvard University Press, 2016), 481.

*bölgesiyle benzerdir. Aslında “Güçlendirilmiş Sınır Bölgesi” anlamına gelen askeri bir ifadedir. Yasal olarak kurulmuş bir devlet ya da yönetim bölgesi değildir.”*⁶⁹⁰

Sholod’un da belirttiği üzere *Marca Hispanica*, Akitanya’nın ele geçirilmesiyle beraber Endülüs Emevi Devleti ile komşu olunmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan bir sınır bölgesidir. Karl’ın Endülüs Seferi’ndeki kuşattığı şehirler de bu bölgede yer almaktadır. Müslümanlar ile Franklar arasında süregelen irili, ufaklı çatışmaların sonucu olarak bu bölgeden gelen akınların önlenmesi gerekmiştir. Bu nedenle Karl’ın 778 yılında Endülüs Seferi’nde yaşanan başarısızlık sonucunda izlediği politikaya adını vermiştir. Zira bu politikanın temelinde *Marca Hispanica* bölgesinin ele geçirilmesini hedefleyen politik bir mücadele vardır.⁶⁹¹ 801 yılında Barselona’nın ele geçirilmesiyle Karl, *Marca Hispanica* Politikası’nı başarıya ulaştırmıştır.⁶⁹² Karl’ın mücadelesi sonraki yüzyıllarda Franklar ile Endülüs Müslümanları arasındaki çatışmalara da *Marca Hispanica* isminin verilmesine neden olmuştur.⁶⁹³

Marca Hispanica politikası adına Karl’ın ilk hamlesi Endülüs üzerine yeniden bir askeri müdahaleye girişmemesidir. Bunun sonucunda 778 yılını izleyen üç yıllık süreçte Franklar, Endülüs Müslümanlarına karşı ufak kazanımlardan öte bir başarı elde edememiştir. Karl daha dönüş yolunda Akitanya sınırının 778 yılının ardından aktif olacağının farkındadır. Yaşanan başarısızlık Frankları zayıf göstermiştir. İlaveten Akitanya’nın daha yeni kontrol altına alınmış olması güney sınırının güvenliği adına bir tehdittir. Buradan hareketle kendisine sadık bir Akitanya yönetimi oluşturmak için ilk hamlesini 781 yılında yapmıştır.⁶⁹⁴ 781 yılında oğulları Pepin (ö.810) ve Ludovicus’u (ö.840) yönetim tecrübesi kazanmaları adına kral olarak atamıştır.⁶⁹⁵ Karl’ın bu kararını nasıl ve neden verdiği oğlu Ludovicus’un biyografisi kaleme alan Astronomus tarafından şöyle aktarılmıştır:

⁶⁹⁰ Barton Sholod, *Charlemagne in Spain: The Cultural Legacy of Roncesvalles*, (Cenevre: Librairie Droz, 1966), 44.

⁶⁹¹ Sholod, *Charlemagne*, 44-46.

⁶⁹² Riché, *Carolingians*, 116. Collins, *Charlemagne*, 172. Costambeys, *The Carolingian World*, 154.

⁶⁹³ Cullen J. Chandler, “Carolingian Catalonia: The Spanish March and the Franks, c.750–c.1050”, *History Compass* 11/9 (2013): 739–750. Cullen J Chandler, “Between Court and Counts: Carolingian Catalonia and The Aprisio Grant, 778–897”, *Early Medieval Europe*, Volume 11, Issue 1, (2002): 19-44.

⁶⁹⁴ Bernard S. Bachrach, “Military Organization in Aquitaine under the Early Carolingians,” *Speculum*, Vol. 49, No. 1 (Ocak 1974): 1-33.

⁶⁹⁵ Frankish Annals,” *Chronicles*, 59. *Annales regni Francorum*, 56-57.

“Bir hayli bilge ve akıllı olan Kralımız krallığın bir insan vücuduna benzediğini ve ölebileceğini biliyordu. Aynı doktorların ilgilenmesi gibi danışılarak ve cesaretle yönetilerek sağlığına dikkat edilmeliydi ki hastalanmasın. Bu yüzden uygun olacağını düşündüğü şekilde piskoposları onun (Ludovicus) emrine verdi. O (Karl), Akitanya’nın dört bir yanından Kontları, Başrahipleri ve genelde vassal denilenlerin çoğunu çağırdı. Onlar⁶⁹⁶(çağırılanlar) onu (Ludovicus) her türlü hinlik ve güçten koruyacak hikmet ve cesaret sahibi Franklardı.”⁶⁹⁷

Astronomus’un, Karl’a övgüler dizdiği ve yer yer sembolik bir anlatım kullandığı bu parçada yer alan görevliler çok önemlidir. Açıkçası üç yaşında bir çocuğun Akitanya Krallığı’nı yöneteceğini düşünmek gerçekçi olmaz. Gerçekte Karl, kendisine sadık soylulardan meydana gelen bir danışma kurulu kurmuştur. Başlarına da doğrudan Karl’a bağlı Arnoldus (ö.?) isimli bir Frank soylusunu getirmiştir. Bu yolla Akitanya yönetimini oğlu Ludovicus’un çevresinde şekillenecek biçimde baştan dizayn etmiştir. Temel amaç Ludovicus’un büyüme sürecinde ona idareciliği öğretirken Karl’ın direktifleri doğrultusunda güney sınırını korumaktır. Sonuçta Akitanya henüz yeni ele geçirilmiş bir bölgeydi ve otoritenin yerleşmesi vakit alacaktı. Bunun için birçok bölgenin başına kendi adamlarını yerleştirmiştir. Bu süreçte Akitanya’dan gelen gelirlerin kaybı da yeni yönetim sayesinde engellenecektir.⁶⁹⁸ Böylece Karl, *Marca Hispanica* Politikasını yavaş yavaş hayata geçirmeye başlamıştır. Öncelikle kendisine sadık adamlarından oluşan bir yönetim ile iç politikada kontrolü eline almayı hedeflemiştir. Bu sayede güney sınırlarının mümkün olan minimum çaba ile korunabileceğini düşünmüştür. Akitanya’nın idaresine Ludovicus’un gelmesi de askeri ve idari anlamda dikkatinin bu bölgede olduğunun herkes tarafından anlaşılmasını sağlamıştır. Zira daha on yıl öncesinde kadar Kral Pepin’in öncelikli amacı Akitanya isyanlarını sonlandırmaktır. Akitanya’nın tamamının ele geçirilmesine rağmen sorunlar çözülmemiştir. Akitanya yönetimini oluşturan soyluların çoğu, zamanında Karl ve babası Pepin’e isyan eden soylulardır. Fakat ellerinde bulundurdıkları güç nedeniyle tasfiye edilememişlerdir. Bu nedenle bölge yönetimini kontrol altında tutmak için Karl, oğlu Ludovicus’u “Akitanya Kralı” ilan ederek onun

⁶⁹⁶ Karl tarafından çağırılan ve Ludovicus’a yardım etmekle yükümlü olanlar

⁶⁹⁷ “The Life of Emperor Louis,” *Astronomer*, 230.

⁶⁹⁸ “The Life of Emperor Louis,” *Astronomer*, 229-231.

beraberindeki maiyeti idareci olarak bölgeye yerleştirmiştir. Bu şekilde Akitanya'nın Karl adına yeniden bir sorun olma ihtimali en aza indirilmiştir.⁶⁹⁹

Karl'ın *Marca Hispanica* ile başarmak istediği şey basittir. Sınır güvenliğinin tesis edilmesi ve mümkün olursa belli şehirlerin ele geçirilerek tampon bir bölge oluşturulması. Çünkü Frankların savaşıarak Endülüs'ü ele geçiremeyeceğinin Karl da farkındadır. Yarımadanın kuzeyinde kalan önemli şehirleri ele geçirmek mümkün olsa da bu şehirleri elde tutmanın ne kadar zor olduğu Endülüs Seferi sayesinde öğrenilmiştir.⁷⁰⁰ Ayrıca Karolenj Krallığı'nın öncelikli hedefi Endülüs değildir. Özellikle Akitanya'nın ele geçirilmesiyle birlikte Ren Nehri'nin doğusunda kalan pagan topluluklar temelde odaklanılan bölge haline gelmiştir. Bunun nedeni de kolay hedef olmalarının yanı sıra Karolenj Krallığı'nın Hristiyanlaştırma politikası gütmesidir. Endülüs'ten gelen Müslüman saldırılarının çok da fazla çaba sarf edilmeden durdurulması sağlanarak Ren Nehri'nin doğusunda kalan pagan topluluklar ile mücadeleye daha fazla odaklanılabildiği amaçlanmıştır. Öyle ki Karl 780'li yılların çoğunu Saksonlar ile mücadeleye ayırmıştır.⁷⁰¹

Karl'ın Endülüs'e yönelik hamleleri 780'li yıllarda sonuç doğurmuştur. Özellikle 788 yılında Emir Abdurrahman'ın vefatına kadar Endülüs Müslümanlarının Frankia'ya saldırıları ciddi boyutlara ulaşamamıştır. Abdurrahman'ın iktidarına karşı ülke içinde çıkan isyanlar Endülüs Müslümanlarının Frankia yönünde ilerlemesine ket vurmuştur. Bu dönemde Ludovicus'un Akitanya'da konuşlanmış birlikleri Girona ve Urgell'i ele geçirerek Barselona'nın kuzeyinde ve batısında yer alan iki önemli stratejik noktaya sahip olmuştur. Ludovicus'un ele geçirdiği şehirlerin konumu bir sonraki hedefinin Barselona olduğunu da göstermiştir.⁷⁰² Fakat bu süreci takip eden yıllarda Frank orduları Barselona kuşatmasına girişmeye cesaret edememişlerdir. Ludovicus'un böyle bir talebi oluyorsa da Karl'ın kabul etmediği düşünülebilir. Çünkü Barselona onun kuşatıp ele geçiremediği ve surlarını aşmanın ne denli zor olduğunu bildiği bir şehirdir. Zira Emir Abdurrahman'ın

⁶⁹⁹ Çiçek, "Marca Hispanica Operasyonu," *UTAD*, 46-70. Chandler, "Spanish March", *History*, 739-750. John Michelle Wallace-Hadrill, *The Barbarian West A.D. 400-1000 The Early Middle Ages*, (New York & Evanston: Harper & Row Publishers, 1962), 99-101. Frankish Annals," *Chronicles*, 56-82. *Annales regni Francorum*, 50-117. McKitterick, *Charlemagne*, 134. Archibald Ross Lewis, *The Development of Southern French and Catalan Society 718-1050*, (Austin: The University of Texas Press, 1965), 40-42. Sholod, *Charlemagne*, 44-46.

⁷⁰⁰ Abdurrahman A. El-Hajji, "Andalusian Diplomatic Relations with the Franks During The Umayyad Period," *Islamic Studies*, Vol. 6, No. 1 (1967): 21-46

⁷⁰¹ Frankish Annals," *Chronicles*, 58-69. *Annales regni Francorum*, 55-87. *The Early Middle Ages Europe 400-1000*, Ed. Rosamond McKitterick, (Oxford: Oxford University Press, 2003), 133-145.

⁷⁰² Chandler, "Spanish March", *History*, 739-750.

vefatı ile değişen dengeler Barselona'yı kuşatmayı mantıksızlaştırmıştır. İç karışıklıklara sürüklenen Endülüs Emevi Devleti için birleştirci bir unsur olmanın anlamı yoktur.

III.3.2 I.Hişam Dönemi ve Orbiel Nehri Savaşı (793)

Emir Abdurrahman'ın 788 yılında ölümüyle Endülüs Emevi tahtına ölmeden önce veliaht tayin ettiği oğlu I.Hişam (ö.796) devlet adamlarının ve halkın desteğiyle çıkmıştır. Tahttaki ilk yıllarında Hişam birçok isyan ile uğraşmıştır. Tahta geçişi her ne kadar devlet adamları ve halk nezdinde kabul görse de Hişam'ın hükümdarlığı kardeşleri tarafından kabul edilmemiştir. Önce Hişam'ın abisi Süleyman (ö.800) ardından da küçük kardeşi Abdullah (ö.?) isyana kalkışmıştır. Hişam'ı uzun süre meşgul eden bu isyan ancak 791 yılında sona erdirilebilmiştir. Kardeşini Moritanya'ya sürgüne yollamasının ardından Hişam diğer bir isyancı Matruh Al-Arabi ile de mücadele etmiştir. 791 yılında kendisini engelleyen çoğu isyanı sona erdirdikten sonra Asturias ve Frankia üzerindeki emellerini hayat geçirmek için uğraşmıştır.⁷⁰³

Hişam'ın ilk yıllarında Karl sakin bir siyaset yürütmüştür. Emir Abdurrahman dönemindeki yaklaşımına benzer şekilde 788-791 yılları arasında Karl Endülüs'teki iç karışıklıklara müdahil olmamıştır. Görölmektedir ki *Marca Hispanica* Politikası'nın ilk döneminde bir hayli pragmatik bir yol izlenmiştir. Hali hazırda Müslümanların Frankia'ya saldırmasını engelleyen bir karışıklık vardır. Hatta bu durumdan faydalanan Frank ordusu belli şehirleri dahi ele geçirilebilmiştir. Haliyle Karl Endülüs'te iç karışıklıkları arttırmak için Emir Hişam'ın ilk yıllarında pek uğraşmamıştır. Halihazırda Endülüs büyük bir karmaşa içindedir. Elbette daha fazla sorun Franklar için daha büyük bir avantajdır. Yalnız o dönemde özellikle Doğu Roma ve Papalık ile yaşanan sorunlar Endülüs'e eğilim gösterilmemesine neden olmuştur.⁷⁰⁴

Hişam'ın iç sorunlarını çözmesi Endülüs ordusunun yeniden Hristiyanlarla ile savaşa girişmesine uygun zemin oluşturmıştır.sağlamıştır. Bu konuda öncelik İber Yarımadası'nda bulunan Asturias Krallığı olarak belirlenmiştir. Zaman içerisinde de

⁷⁰³ Sena Kaplan, "Endülüs Emevî Emirlerinden Hişâm B. Abdurrahman Dönemi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (CÜİFD)*, XIX, 2 (15 Aralık 2015), 273 – 292. Collins, *Charlemagne*, 73-74. MGH SS Tomus I, 300. Mehmet Özdemir, "Hişam I", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 18.Cilt, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara 1998, 145-146. Hakkı Dursun Yıldız. "Abdurrahman I," *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1.Cilt, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara 1988, 147-150. Collins, *Conquest of Spain*, 200-202.

⁷⁰⁴ Collins, *Conquest of Spain*, 200-202. Chandler, "Spanish March", *History*, 739-750. Frankish Annals," *Chronicles*, 66-71. *Annales regni Francorum*, 80-93. Piores, Ed. Simson, 76-79. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 173-175.

Frankia'da Müslüman orduları yeniden gözükmüştür.⁷⁰⁵ İbnü'l Esir Frankia'ya birçok Müslümanlar saldırısından bahsetmiştir. Bunlardan bir tanesi İbnü'l Esir tarafından şöyle aktarılmaktadır:

“Bu yıl Endülüs Emiri Hişâm, Abdülmelik bin Abdülvahid komutasında büyük bir ordu sevk etti. Bu ordu, düşman ülkesine girdi. Hatta Ürbûne (Narbonne) ve Cerende'ye kadar ilerledi. Frankların koruyucu geri birlikleri Cerende'de⁷⁰⁶ bulunduğu için Abdülmelik önce Cerende'ye girdi ve orada bulunan askerleri öldürdü. Ayrıca Cerende'nin sur ve burçlarını yıktı ve burayı fethetti. Cerende'den Ürbûne'ye geçen Abdülmelik burada da aynı hareketleri yaptı. Frank ülkesinde dolaşan Abdülmelik, Şertâni'ye topraklarını çiğneyip geçtiği gibi, burada bulunan halkın ırz ve namusunu mübah saydı ve cengâverlerini de öldürdü. Abdülmelik, Frank ülkesini aylarca dolaştı.”⁷⁰⁷

Abdülmelik'in seferinden önceki yıllarda da Emir Hişam Frankia'ya irili ufaklı ordular göndermiştir. Emir Abdurrahman'ın 788 yılındaki vefatını izleyen yıllarda halefi I.Hişam daha saldırgan bir politika gütmüştür. Haliyle zaman içerisinde artan saldırılar Frankların canını sıkmıştır. Frank birlikleri de karşı saldırılar düzenlemesine rağmen sonu görünmeyen bir çatışmaya girilmiştir. Bunun üzerine Akitanya Kralı Ludovicus ve onun danışmanları bir görüşme organize etmiştir.⁷⁰⁸ Bu görüşmeye Akitanya sınırındaki valilerin ve önemli kişilerin çoğunluğu katılmıştır. Ebu Tahir'in liderlik ettiği bu grup Ludovicus'a hediyeler sunarak barış niyetlerini iletmışlerdir. Yine de görüşmeler iki tarafın ortak bir noktada uzlaşamaması nedeniyle istenilen sonucu vermemiştir.⁷⁰⁹

Görüşmeleri takiben Franklar Endülüs topraklarına saldırılar düzenlemeye devam etmişlerdir. Endülüs Emevi ordularının Frankia'ya saldırıları da giderek artmıştır. İbnü'l Esir'in de bahsettiği Endülüs Emevi ordularından birinin 793 yılında Narbonne'yi ve çevresini yağmaladıktan sonra Carcassone'a yönelmesi *Moissac Kroniği*'nde geçmektedir.⁷¹⁰ *Frank Kraliyet Yıllığı* ise kısa ve öz olarak yaşananları aktarmaktadır:

⁷⁰⁵ İbnü'l Esir, *Tarih*, 121-125.

⁷⁰⁶ Narbonne şehrine hayli yakın olması sebebiyle Carcassone şehri olabilir.

⁷⁰⁷ İbnü'l Esir, *Tarih*, 124.

⁷⁰⁸ Astronomus'a göre Ludovicus bu görüşmeyi takip eden süreçte yetişkin olarak kabul edilen yaş olan 14'e erişmiştir. Ludovicus'un 778 yılında doğduğu bilindiğinden bu görüşmenin 791-792 yılları arasında yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Lynda L. Coon, *Dark Age Bodies Gender and Monastic Practice in the Early Medieval West*, (University of Pennsylvania Press, 2011), 117. “The Life of Emperor Louis,” *Astronomer*, 232.

⁷⁰⁹ “The Life of Emperor Louis,” *Astronomer*, 232.

⁷¹⁰ *MGH SS Tomus I*, 300.

“Sarazenler, Septimanya’ya girerek bu bölgenin kontları ve birlikleri ile savaştılar. Birçok Frank’ı katlederek galip bir şekilde evlerine döndüler.”⁷¹¹ Aslında Narbonne’daki Endülüs ordusu buradan önce Gerona’yı kuşatmıştır. Bu şehir 785 yılında Akitanya birlikleri tarafından ele geçirilmiş şehirlerdendi. Endülüs ordusu bu harekatiyle iç sorunların çözülmesiyle beraber kaybedilen yerleri geri almayı hedeflemekteydi. Ancak Gerona kuşatılmasına karşın ele geçirilemeyince Narbonne’a yönelen Endülüs ordusu yolculuk süresince geniş bir bölgeyi yağmalamıştır. Bu yağmadan Narbonne şehri de nasibini almıştır. Arap kaynaklarında Narbonne şehrinin ele geçirildiğinden bahsedilmektedir. Lakin 793 yılını izleyen yıllarda Narbonne şehrinin Frank idaresinde olduğu bilinmektedir. Bu durum kaynakların yanlış bilgi verdiği algısını oluşturmuştur. Narbonne gerçekte Endülüs ordusu tarafından ele geçirilmiştir. Seferin öncelikli amacı yağma olduğu için elde tutması bir hayli zor olan Narbonne yağmalandıktan sonra terk edilmiştir.⁷¹²

Narbonne şehrinden Carcassone şehrine doğru yolculukları esnasında Willelmus’un liderlik ettiği Ludovicus’a bağlı Frank birlikleri ile Abdülmelik’in ordusu Orbiel Nehri kıyısında karşı karşıya gelmiştir. Uzun süren savaşın ardından Abdülmelik’in ordusu Frank ordusunu mağlup etmeyi başarmıştır. Böylece Frankların uzun yıllardır üstünlük kurdukları *Marca Hispanica* bölgesinde Müslümanlar yeniden başarı kazanmışlardır. Askeri başarının yanında Arap kaynaklarında aktarıldığına göre 45 bin altınlık bir ganimet elde etmişlerdir. Bu nedenle Orbiel Nehri Savaşı, Franklara ve Karl’a ciddi bir darbe vurmuştur.⁷¹³ Nitekim bu Karl’ın gözünde, *Marca Hispanica* Politikası’ndaki bir eksikliği belirginleştirmiştir. İç politikada kontrol sağlandığı takdirde Endülüs Müslümanları güney sınırını zorlamaya devam edeceklerdir.

Orbiel Nehri Savaşı ufak bir savaş hatta çatışma olarak nitelendirilebilmesine rağmen literatürde ciddi bir etki bırakmıştır. Bu noktada birliklerin lideri Toulouse Kontu

⁷¹¹ Frankish Annals,” *Chronicles*, 73. *Annales regni Francorum*, 95.

⁷¹² Gauthier Langlois, “Aux origines de la chanson de geste Guillaume d’Orange: traditions historiques et légendaires musulmanes et chrétiennes autour de la razzia sarrasine de 793 en Languedoc,” *Les rapports entre les religions, dans le Midi, des origines à nos jours, Actes du 63e Congrès de la Fédération historique Midi-Pyrénées - Castres 2017*, (2019): 77-93. William Trouvé, *Les listes de rois du haut Moyen Âge occidental: Origines, diffusions, usages (Ve-ca. XIe s.)*, Doktora Tezi, (Santiago de Compostela Üniversitesi & Angers Üniversitesi, 2019), 249-250.

⁷¹³ Kaplan, “Hişâm”, *Cumhuriyet*, 273 – 292. Collins, *Charlemagne*, 73-74. *MGH SS Tomus I*, 300. Özdemir, “Hişâm I”, *TDV*, 145-146. Bachrach, “Aquitaine,” *Speculum*, 1-33. Élie Griffe, “La razzia sarrasine de 793 en Septimanie. Bataille de l’Orbieu ou bataille de l’Orbiel ?,” *Annales du Midi*, tome 53, (1941): 225-236. Collins, *Conquest of Spain*, 200-202. Langlois, “793 en Languedoc,” *Castres 2017*, 77-93.

Willelmus X.yüzyılda ilginin odağı haline gelmiştir. Öncelikle *Vita Sancti Willelmi* eseri ile azizleştirilen Kont Willelmus⁷¹⁴ devamında XI. ya da XII.yüzyılda bir *Chanson de Geste*'nin konusu olmuştur. Frank birliklerinin başındaki Willelmus'a odaklanan *Chanson de Guillaume (Guillaume Destanı)*⁷¹⁵ aynı *Chanson de Roland (Roland Destanı)* gibi XII.yüzyılda kaleme alınan bir kahramanlık hikayesidir. Orbiel Nehri Savaşı'nda Müslümanlara karşı gösterilen mücadele bu destana ilham vermiştir. Fakat *Chanson de Guillaume, Chanson de Roland*'dan farklı olarak tek çalışma olarak kalmamıştır. XI.yüzyıl ile XIII.yüzyıl arasında anonim olarak kaleme alınan eserler ile Guillaume adına bir soy ağacı meydana getirilmiştir. Bunun sonucunda 3 gruba bölünebilecek 24 nazım eser ortaya çıkmıştır.⁷¹⁶ Tüm bu edebi eserler Orbiel Nehri Savaşı'nın Avrupa literatüründe kalıcı izler bırakmayı başardığını göstermiştir.

Diğer yandan Orbiel Nehri Savaşı, Arap kaynaklarına da yansımıştır. Makkari bu savaşıla ilgili şu cümleleri kurmuştur: "*Hişam aynı generali bu sefer farklı bir yöne gönderdi. Bu defa Abdülmelik Narbonne ve Gerona üzerine giderek adı geçen iki şehirde dahil olmak üzere bölgeyi yağmalayarak tüm Cerdanya ülkesini itaat altına almıştır. Dahası Abdülmelik kafirlerin ülkesinin içlerine girerek onlarla karşılaştığı yerde onları kaçırmaya mecbur bırakmıştır.*"⁷¹⁷ Makkari diğerleri gibi savaş üstünkörü şekilde anlatmaktadır. İbnü'l-Esir, *Moissac Kroniği* ve Makkari, 793 yılındaki Orbiel Nehri Savaşı hakkında fazla ayrıntı sunmamaktadır.⁷¹⁸ Çünkü bu savaş büyük bir olay olarak değerlendirilmez. Ancak bu savaşın yarattığı etki, Karl'ın dikkatini güney sınırlarına kaydırmasına neden olmuştur. Makkari, 790'lı yılların başlarından itibaren Endülüs ordusunun Frankia'ya sık sık sefer düzenlediğini vurgular. Karl'ın güney sınırlarına

⁷¹⁴ Brigitte Bulitta, "Ein Heiliger als furcifer: Zur Glossierung von lat. glisis durch frühmittelhd. ouenkere in einem Fuldaer Handschriftenfragment der Vita Wilhelmi confessoris aus dem 12. Jahrhundert," *Litterarum dulces fructus: Studies in Early Medieval Latin Culture in Honour of Michael Herren for his 80th Birthday*, Ed. Scott G. Bruce, (Turnhout: Brepols Publishers, 2021): 71-102.

⁷¹⁵ *La Chançon de Willame*, Ed. Elizabeth Stearns Tyler, (New York: Oxford University Press, 1919). "The Song of William," *Heroes of the French Epic A Selection of Chansons de Geste*, Çev. Michael A. H. Newth, (Woodbridge: Boydell Press, 2005): 29-143.

⁷¹⁶ *Handbook to Life in the Medieval World*, Ed. Madeleine Perner Cosman & Linda Gale Jones, (New York: Facts on File 2008), 634-635. Urban Tigner Holmes Jr., *A History of Old French Literature from the Origins to 1300*, (Russell & Russell, Inc., 1962), 102-104. Finn E. Sinclair, "The Chanson de geste," *The Cambridge History of French Literature*, Ed. W Burgwinkle & N Hammond & E Wilson, (Cambridge: Cambridge University Press, 2011): 28-37.

⁷¹⁷ Ahmed Ibn Mohammed Al-Makkari, *The History Of The Mohammedan Dynasties In Spain Vol. II*, Çev. Pascual De Gayangos, (Londra: W. H. Allen & Co., 1843), 99-100.

⁷¹⁸ Hacci, *Endülüs Tarihi*, 328-329. Makkari, *History* 98-102. MGH SS Tomus I, 300. İbnü'l Esir, *Tarih*, 124.

yoğunlaşmasının temel nedeni de bu tehditlerdir. Endülüs Emevi yönetimindeki değişiklikler, Endülüs-Frank ilişkilerini de derinlemesine etkilemiştir.⁷¹⁹

Hişam'ın iç sorunlarını çözdüğü 791 yılına kadar geçen sürede Endülüs'te süregelen iç karışıklıklar Frankların dâhil olmasını gerektirmeden güney sınırının büyük saldırılara maruz kalmamasını sağlıyordu. Ama Hişam'ın 791 yılının ardından başlayan tacizleri ve 793 yılında yaşanan mağlubiyet her ne kadar İslam dünyası iki devlete bölünmüş olsa da sahip olduğu tehlike potansiyelini gözler önüne sermiştir.⁷²⁰ Endülüs'ün kendi başına bir devlet olmasının Frankia'ya zarar veremeyeceği anlamına gelmediği bu savaş ile görülmüştür. Buradan hareketle Karl, izlediği politikanın o güne kadar güney sınırında sağladığı korumayı göz önüne alarak Endülüs Emevi Devleti'nin iç işlerine karışma kararı almıştır. Zira 778 ile 793 yılları arasındaki 15 yıllık sürede Franklar güney sınırı ile pek meşgul olmamışlardır. Ancak Orbiel Nehri Savaşı hem İber Yarımadası hem de Frankia için bir dönüm noktası olmuştur. Kazanılan başarıyı takiben Emir Hişam İber Yarımadası'nda kalan tek Hristiyan Krallığı olan Asturias Krallığı'na saldırıları arttırmıştır. Nitekim bu hamlesi Asturias Krallığı ile Karolenj Krallığı'nın dostane ilişkiler kurmasını sağlamıştır. 794 ile 796 yılları arasında Asturias Krallığı'na yapılan seferin ardından Hişam'ın orduları karşısında zor duruma düşen Kral II.Alfonso, Franklara gönderdiği elçiler ile yardım talep etmiştir. Endülüs ordularının yarattığı iletişim *Marca Hispanica* Politikası'nın emellerine ulaşması için ilişkiler ağının kurulmasının önemini Karl'a göstermiştir. Bu süreçte Asturias Krallığı ile Karolenj Krallığı arasında çıkar ilişkisine dayalı iyi bir dostluk giderek ilerlemiştir. Öyle ki Ludovicus ile Alfonso'nun elçileri 795 yılında Toulouse'da görüşme gerçekleştirerek Müslüman saldırıları konusunda izleyecekleri yolu konuşmuşlardır. 796 yılı ve sonrasında da iki ülke arasındaki ilişkiler devam etmiştir.⁷²¹

Karolenj-Asturias ilişkisi gelişirken hiç beklenmedik bir olay gerçekleşmiştir. Henüz iktidardaki 8.yılında 796 yılında Emir Hişam'ın aniden ölümü Endülüs-Asturias-Frankia rekabetini derinden etkilemiştir. Zira Emir Hişam'ın ölümü Karl için bulunmaz bir fırsattır. Zaten Hişam'ın ölümüne giden 3-4 yıllık zaman diliminde Karolenj Krallığı,

⁷¹⁹ Makkari, *History* 98-102. Hacci, *Endülüs Tarihi*, 327-329.

⁷²⁰ Kaplan, "Hişam", *Cumhuriyet*, 273 – 292. Collins, *Charlemagne*, 73-74. Özdemir, "Hişam I", *TDV*, 145-146. Mehmet Özdemir, *Endülüs*, (İstanbul: İsam Yayınları, 2014), 48-50. Langlois, "793 en Languedoc," *Castres 2017*, 77-93. Élie Griffe, "793 en Septimanie" *Midi*, 225-236. Collins, *Conquest of Spain*, 200-202. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186.

⁷²¹ "The Life of Emperor Louis," *Astronomer*, 234. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 180-182.

Endülüs Emevi Devleti'nin büyüyen gücünden rahatsızlık duymaktaydı. Hişam'ın ölümüyle Endülüs tahtında yaşanacak değişim Karolenj Krallığı'nın güney sınırlarını güvene almasını sağlayacak fırsatlara gebeydi. Bunun için Hişam'ın iktidarının ilk yıllarında olduğu gibi iç karışıklıklar tetiklenmeliydi. Bu amaçla 797 yılında harekete geçilmiştir.⁷²²

797 yılında Karl'ın *Marca Hispanica* Politikası'ndan istediğini elde etmek için fırsat ayağına gelmiştir. 796 yılında Emir Hişam'ın ölmesi iç karışıklıkları yeniden doğurmuştur. Babası Hişam'dan iktidarı devralan Emir Hakem (ö.822) ilk olarak amcaları Süleyman ve Abdullah'ın isyanları ile karşı karşıya kalmıştır. Fakat ne Süleyman ne de Abdullah tek başlarına devletin idaresini elinde bulunduran yeğenleri Hakem'i yenebilecek güçte değildi. Bunun farkına varan Abdullah taht için bir destek bulmak zorunda olduğunu kısa sürede anlamıştır. Abdullah tahtı ele geçirmek istiyorsa Frankların desteğine muhtaçtı. Bundan dolayı Abdullah 797 yılında yanına oğulları Ubeydullah ve Abdülmelik'i de alarak Frank Kralı Karl'ın huzuruna çıktı. Bu ziyaret *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda da yer etmiştir: “O (Karl), Aquis'teki (Aachen) sarayında Emir İbn Muaviye'nin (I.Abdurrahman) oğlu Sarazen Abdullah'ı kabul etti. O (Abdullah), kardeşi tarafından taht mücadelesinde kardeşine mağlup olmuştu ve Moritanya'da sürgünde yaşıyordu. Şimdi ise kendini kral ilan etti.”⁷²³ Abdullah'ın ziyareti tam da Karl'a ihtiyacı olan malzemeyi vermiştir. Abdullah bu görüşmede Karl'a, Barcelona ve çevresine yapılacak bir seferde destek sağlamayı önermiştir. Abdullah'ı destekleyerek Endülüs Emevi tahtında bir kaos çıkarılabilirdi. Aslında Abdullah'ın teklifi bir taktik olarak nitelendirilebilir. 778'de yaşanan başarısızlık Abdullah'ın bilgisi dahilindeydi. Ayrıca Karl'ın *Marca Hispanica* konusundaki isteklerinin de farkındaydı. Frank ordusunun Pireneleri geçip Endülüs'e girmesi Hakem'i Süleyman, Abdullah ve Karl karşısında bir hayli zor bir duruma sokacaktı. Bunu bilen Karl, oğlu Ludovicus'u, Abdullah ile Endülüs'e göndermiştir. Aynı yıl Ludovicus'un emrindeki birlikler ile başlatılan sefer Asturias Kralı II.Alfonso'nun Lizbon'a yaptığı koordineli saldırılar ile desteklenmiştir.

724

⁷²² Frankish Annals,” *Chronicles*, 75-76. *Annales regni Francorum*, 100-104. *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 42. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 16. *Priores*, Ed. Simson, 66-67. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186.

⁷²³ Frankish Annals,” *Chronicles*, 75. *Annales regni Francorum*, 100-101 .

⁷²⁴ *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 279-280. Reginonis, *Chronicon*, 59-60. Frankish Annals,” *Ch Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 279-280. Reginonis, *Chronicon*, 59-60. Frankish Annals,” *Chronicles*, 75-76. *Annales regni Francorum*, 100-104. Roger Collins, *Early Medieval Europe(300-1000)*,

Asturias birliklerinin bu saldırısı rastlantı değildir. Karl, özellikle 793 yılından sonra Endülüs'te güçlü bir ilişki ağı kurmaya büyük önem vermiştir. Bu strateji doğrultusunda, Asturias Kralı II. Alfonso ile mektuplar ve elçiler aracılığıyla dostluk kurmayı başarmıştır. Nitekim, Einhardus da eserinde bu iki hükümdarın arasındaki yakın ilişkiyi ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır: “*Bununla birlikte bazı kral ve halklarla dostça ilişkiler kurarak krallığının şanını arttırdı. Asturias ve Galiçya Kralı Alfonso öyle bir arkadaşlık bağı kurdu ki, Alfonso, Karl’a mektuplar ve elçiler gönderdiğinde, kendisinden Karl’ın adamı dışında başka şekilde bahsedilmemesini buyurdu.*”⁷²⁵ Karl’ın bu çabası doğrudan *Marca Hispanica* Politikası ile alakalıdır ve günü geldiğinde de etkisini göstermiş benzerdir. 797’de Akitanya’da konuşlanmış birlikler *Marca Hispanica* bölgesinde ilerlemeye başlayınca Abdullah, Belensiye (Valensiya) şehrini ele geçirerek kendine üs yaptı. Sonrasında abisi Süleyman’da Abdullah’a tabi oldu. 797 yılını takip eden 5 yıllık zaman zarfında Süleyman ve Abdullah’ın iş birliği Emir Hakem’e ciddi sıkıntılar yarattı.⁷²⁶

Aynı dönemde Ludovicus’un önderliğindeki birlikler Lerida ve Huesca’ya başarılı saldırılar düzenlediler. Bu saldırılar esnasında Frank ordusunun en büyük destekçilerinden biri ilginç bir şekilde Barselona Valisi Sa’dun olmuştur.⁷²⁷ Bunun en önemli sebebi Abdullah ve Süleyman’ın direnişine ilaveten bölge valilerinin de Emir Hakem’e karşı muhalefet içerisinde olmasıdır. *Frank Kralliyet Yıllığı*’na göre Barcelona Valisi Sa’dun (ö.?) bizzat kendisi Aachen’daki sarayında Karl’ın huzuruna çıkmıştır. Bu görüşmede Sa’dun’un Barselona’yı Frank idaresine yani Karl’a teslim ettiği belirtilmektedir. Ama bu ifade tam anlamıyla doğru değildir.⁷²⁸ Astronomus ve Ermoldus’a göre Franklar, Barselona’nın yönetimini özerk denilebilecek bir şekilde ele geçirmiştir. Yani şehir valisi Sa’dun aracılığıyla Franklara bağlı olmasına rağmen şehrin güvenliği ve askeri yapısı Franklara değil Sa’dun’a bağlıdır. Sa’dun kendi birlikleri ile Ludovicus’un seferine destek vererek Pirenelerin ötesinde Frankların etkisinin Endülüs

(McMillan Publishing 1991), 381-383. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186. Collins, *Charlemagne*, 73-76. Collins, *Conquest of Spain*, 208-210. Makkari, *History*, 102.

⁷²⁵ *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 42. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 16.-

⁷²⁶ Mehmet Özdemir, "Hakem I", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 15.Cilt, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara 1997, 173-174. *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 42. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 16. *Medieval History Volume 2*, Ed. McKitterick, 278-281. Ibnu'l Esir, *Tarih*, 137-138. Reginonis, *Chronicon*, 59-60. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186.

⁷²⁷ Frank kaynaklarında Zatun diye geçer.

⁷²⁸ Frankish Annals,” *Chronicles*, 75. *Annales regni Francorum*, 100-101. “*Annales Sithiensis*” *MGH SS Tomus XIII*, Ed. George Heinrich Pertz, (Stuttgart: Hahn, 1881), 36. “*Annales Maximiliani*” *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22.

Emevi Devleti'ne kıyasla artmasını sağlamıştır.⁷²⁹ Kazanılan başarılar Karl'ın etkisini de giderek arttırmıştır. Asturias Krallığı, Müslüman saldırıları karşısında Karl'ın *Marca Hispanica* Politikası sayesinde durabilmiştir. Minnettarlığını göstermek isteyen Kral II.Alfonso, 798 yılında içinde hediyelerle dolu şekilde birden fazla kez elçilerini Karl'a yollamıştır. İlk elçi heyeti Karl'a bir çadır getirirken ikinci elçi heyeti ise Lizbon'u ele geçirmesi şerefine binek hayvanlarının, Arap esirlerin ve çeşit çeşit kıyafetlerin olduğu çeşitli hediyeler getirmiştir. Çünkü Asturias'ın bu başarısının altında planlı bir şekilde başlatılan Endülüs saldırısı yatmaktadır.⁷³⁰ Karolenj ordusunun ilerleyişi hakkında bilgilendirilen Asturias Krallığı gerçekleştirdiği saldırıları koordineli şekilde hayat geçirmiştir. Bu sayede Endülüs Emevi Devleti iki cephede aynı anda savaşmak zorunda bırakılmıştır.

Kazanılan başarılar Frankların, *Marca Hispanica*'da giderek güçlenmesini sağlasa da 798-799 yıllarında bölgedeki önemli müttefiklerden biri kaybedilmiştir. Barselona Valisi Sa'dun beklenmedik bir anda taraf değiştirmiştir. 797 yılında başlayan askeri hareketin başında Sa'dun Endülüs'teki Frank ordusuna önemli bir destek sağlarken 799 yılında her şey tersine dönmüştür. Nedeni kaynaklarda belirtilmeyen bu olay iç karışıklıkların bulunduğu kuzey bölgelerinde valilerin taraf değiştirmelerine sıkça rastlanılan Endülüs'teki herhangi bir anlaşmazlıktan doğmuş olabilir. Bu durum karşısında Ludovicus'un birlikleri Barselona'yı uzun sürecek bir kuşatmaya almışlardır. 801 yılına kadar sürecek olan kuşatma *Marca Hispanica*'nın ele geçirilmesi ve Endülüs Emevi Devleti ile Frankia arasında tampon bölge oluşturmak konusunda bir dönüm noktası olmuştur.⁷³¹

III.3.3 Sakson Direnişi ve Diğer Pagan Topluluklar ile İlişkiler

Karl'ın şekillendirdiği Karolenj dış politikasının temel amacı Ren Nehri'nin ötesinde kalan pagan topluluklar ile mücadele etmektir. Papalık, Endülüs Emevi Devleti ve Doğu Roma İmparatorluğu'na kıyasla pagan topluluklar ile mücadelenin askeri yanı

⁷²⁹ "The Life of Emperor Louis," *Astronomer*, 235-236. Ermoldus Nigellus, "In Honor of Louis," *Astronomer*, 136-137.

⁷³⁰ Frankish Annals," *Chronicles*, 76-77. *Annales regni Francorum*, 104-107. Timothy Reuter, "Plunder and Tribute in the Carolingian Empire", *Transactions of the Royal Historical Society*, Vol. 35 (Cambridge University Press, 1985), 75-94.

⁷³¹ Çiçek, "Marca Hispanica Operasyonu," *UTAD*, 46-70. "The Life of Emperor Louis," *Astronomer*, 226-237. Ermoldus Nigellus, "In Honor of Louis," *Astronomer*, 136-137. Collins, *Conquest of Spain*, 210-213. David Levering Lewis, *God's Crucible: Islam and the Making of the Europe 570 to 1215*, (New York & Londra: W. W. Norton, 2008), 334-335. Nelson, King, 413-414. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 179-184. Ibnu'l Esir, *Tarih*, 154. Hacci, *Endülüs Tarihi*, 324.

daha aktifti. Zira tek bir büyük güç değil irili ufaklı birçok kavim Frank hakimiyetine direniyordu. Avarlar, Obodritler, Tübingyalılar, Bretonlar, Slavlar, Bavyeralılar, Kuzeyli Adamlar ya da popüler kültürde yaygın adıyla Vikingler, Frankların doğu politikasında öne çıkan kavimlerdi. Ama tüm kavimler arasında en ciddi direnişi Widochindus liderliğinde Saksonlar vermiştir. 778 yılının öncesinde olduğu gibi 800 yılına kadar geçen süreçte de Karl en ciddi zamanı Saksonya’da harcamıştır.⁷³² Einhardus bile Karl’ın Saksonlar ile mücadelesini Frankların en zahmetli ve en uzun savaşı olarak nitelendirmiştir. Karl’ın toplamda 30 yılından fazla zamanını harcadığı Sakson direnişi bir türlü kırılmamıştır. Dönem dönem isyanın güçsüzleştiği görülmesine rağmen bitirilememiştir. Frank ordusunun Saksonları tabiiyet altına almasına rağmen yıllıklar sıklıkla Saksonların kısa süre içerisinde yeniden isyan ettiğini kaydetmiştir. Einhardus’a göre başlıca nedeni dindir: “*Saksonlar, Germany’a yerleşmiş neredeyse bütün halklar gibi, huy bakımından acımasızlardı, şeytani bir inanca adanmışlardı ve bizim dinimizin düşmanıydılar*”⁷³³ Çok tanrılı bir inancı yüzlerce yıldır benimsemiş olan Saksonlara Hristiyanlık kabul ettirilememiştir. Aynısı Germanya’da yer alan diğer kavimler için de geçerlidir. Ancak Saksonların sürekli isyan etmesinin Einhardus’a göre diğer nedenleri de vardır: “*Her gün barışı bozabilen sebepler de vardı. Pek az yer hariç, neredeyse her yerde bizimle onların bitişik sınırları kolaylıkla görülmüyordu. O pek az yerde ise araya giren büyük ormanlar ya da dağ sırtları her iki tarafın da arazilerini kesin bir çizgiyle bölüyorlardı. Buralarda karşılıklı olarak cinayetler, hırsızlıklar ve yangınlar durmuyordu.*”⁷³⁴ Buna göre Saksonların sürekli isyan etmesinin başlıca nedeni Hristiyan olmaya zorlanmaları olsa da yaşanan sınır ihlalleri ve işlenen suçlar da etkenler arasındaydı. Bunun en önemli nedeni de Frankların, Saksonya’yı kendilerine ait görmesiydi. Görünüşe göre baskı altında sürekli vergi vermek istemeyen birçok Sakson kabilesi yağma ve hırsızlık gibi faaliyetler gösteriyordu. Bu da Karolenj ordusunun sürekli olarak ilgisinin bu bölgede olmasına neden oluyordu.⁷³⁵

⁷³² Frankish Annals,” *Chronicles*, 58-81. *Annales regni Francorum*, 50-113. MGH SS Tomus I, 237-239. *Priores*, Ed. Simson, 66-87. Reginonis, *Chronicon*, 52-61. *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 30-31. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-9.

⁷³³ *Vita Karoli Magni*, 107. Einhard, *Charlemagne*, 30. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8.

⁷³⁴ *Vita Karoli Magni*, 107. Einhard, *Charlemagne*, 30. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8.

⁷³⁵ James Palmer, “Saxon or European Interpreting and Reinterpreting St Boniface,” *History Compass*, 4/5, (2006): 852–869. Joanna Story, *Carolingian Connections: Anglo-Saxon England and Carolingian Francia*, c. 750–870, (Londra & New York: Routledge, 2003), 94-133. Carole Cusack, “Pagan Saxon Resistance to Charlemagne’s Mission “Indigenous” Religion and “World” Religion in the Early Middle Ages,” *The Pomegranate*, 13.1 (2011): 33-51. Henry Mayr-Harting, *Charlemagne, the Saxons, and the Imperial Coronation of 800*, *The English Historical Review*, Vol. 111, No. 444 (Nov., 1996), 1113-1133. Frankish Annals,” *Chronicles*, 58-81. *Annales regni Francorum*, 50-113. MGH SS Tomus I, 237-239. *Priores*, Ed.

Saksonların inatçı olarak nitelendirilebilecek direnişinin kolay kolay sonlanmayacağı Karl tarafından kısa sürede fark edilmiştir. Direniş devam ettikçe Frank ordusunun ilerleyişi sekteye uğramıştır. Çünkü Frank ordusu Frankia sınırlarından uzaklaştığı anda Saksonlar yeniden yağma akınları yapmıştır. Endülüs Seferi'nde de buna benzer bir durum yaşanmıştır. Beklenilenden daha uzun süren Endülüs Seferi sırasında Frankia'dan gelen haberler Saksonların yeniden isyan ettiği yönündedir. Bu nedenle seferi devam ettirmekte ısrar etmenin fayda sağlamayacağı düşüncesi aklında olan Karl, Frankia'ya dönmek konusunda kararını daha rahat vermiştir. Saksonların saldırısı *Frank Kraliyet Yıllığı*'na şöyle yansımıştır: “Saksonlar, Efendimiz Kral Karl ve Frankların çok uzaklarda İspanya'da olduğunu duyunca yine iğrenç geleneklerinin peşinden gittiler ve isyan ettiler.”⁷³⁶ Bu kayıt Saksonların lideri Widochindus'un isyan hareketini Frank ordusunun ve Karl'ın Frankia'ya yakınlığına göre ayarladığını göstermektedir. Zaten Karl da her defasında tekrarlanan bu durumdan rahatsızdır. Frankia'dan uzaklaşılan her sefer Saksonların problem çıkarması için bir fırsat haline gelmeye başlamıştır. Diğer yandan Saksonların çevresindeki kavimlerden destek almaya ve Franklara karşı direnişlerini büyütmeye başladığı da Frankların kulağına gelmiştir. Özellikle 770'lerin sonundan itibaren Slavlar ve Dan Vikingleri ile Saksonlar ilişkilerini ilerletmişlerdir. 780 yılında Karl bu kavimler üzerine sefere çıksa da sağladığı kontrol kısa sürmüştür. Bu sorunları çözebileceğini düşünen Karl, 782 yılında Frankia'nın doğusunda kalan tüm kavimlerin katılımını istediği bir genel kurulu, Lippe Nehri'nin yakınlarında toplamıştır. Widochindus hariç tüm Sakson beylerinin katıldığı söylenen bu genel kurula Avar Kağanı ve Dan Kralı da temsilcilerini göndererek Karl'a barıştan yana olduklarının teminatını vermişlerdir.⁷³⁷ Alınan destekle genel kurula katılmayan Slavlar üzerine Sakson birlikleriyle beraber ordu sevk edilmiştir. Ancak her zamanki gibi bu barış da uzun süre devam etmemiştir. Karl'ın bölgeyi terk etmesini takip eden süreçte Widochindus

Simson, 66-87. Reginonis, *Chronicon*, 52-61. *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 30-31. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-9.

⁷³⁶ Frankish Annals,” *Chronicles*, 56. *Annales regni Francorum*, 52-53.

⁷³⁷ James T. Palmer, *Anglo-Saxons in a Frankish World, 690-900*, (Turnhout: Brepols, 2009), 136. Frankish Annals,” *Chronicles*, 59-60. *Annales regni Francorum*, 58-65. *MGH SS Tomus I*, 237-239. Nelson, *King*, 194-196. *Priores*, Ed. Simson, 69-70. Reginonis, *Chronicon*, 53. Becher, *Charlemagne*, 66-67. Walter Pohl, *The Avars: A Steppe Empire in Central Europe, 567-822*, (İthaca & Londra: Cornell University Press, 2018), 378. Peter Štih, *The Middle Ages Between the Eastern Alps and the Northern Adriatic Select Papers on Slovene Historiography and Medieval History*, (Leiden & Boston: Brill, 2010), 209. Florin Curta, *Eastern Europe in the Middle Ages (500-1300)*, (Leiden & Boston: Brill, 2019), 101-102. Béla Miklós Szöke, *Die Karolingerzeit in Pannonien*, (Mainz: Verlag, 2021), 9-10. Robert Flierman, "Restricted Access Hoc anno rex plures interfecit: The Year 782 in the Major and Minor Annals," *The Medieval Chronicle* 14, Ed. Erik S. Kooper & Sjoerd Levelt, (Leiden: Brill, 2022):136-158.

önderliğinde Saksonlar yeniden ayaklanmıştı. Bu esnada Saksonya’da bulunan Frank elçileri Adalgisus (ö. 782), Gailones (ö. 782) ve Woradus (ö.?) Saksonlar tarafından esir alınmıştır. Bunun duyulması başta Karl olmak üzere Franklarda ciddi bir öfke doğurmuştur. Sakson direnişinin gidişatı hakkında bir süredir olumsuz düşünceler taşıyan Karl için bu hareket bardağı taşıran son damla olmuştur. Kısa süre içinde Saksonya’ya giren Frank birlikleri ile Sakson direnişçiler Suntdal (Süntel) Tepesi’nde karşılaşmıştır. Gerçekleştirilen savaş beklenmedik bir şekilde Frank birliklerinin mağlubiyeti ile sonuçlanmıştır.⁷³⁸

Kaynaklar savaş meydanındaki mağlubiyeti örtmesine rağmen Franklar adına bu mağlubiyetin Roncevalles Geçidi Savaşı’ndakinin bir benzeri olduğu söylenemez. Zira Süntel Tepesi Savaşı’nı takip eden süreçte Frank birlikleri Saksonları mağlup etmeyi başarmıştır. Bu mücadele esnasında üç Frank elçisinden ikisi olan Adalgisus ve Gailones, Saksonlar tarafından öldürülmüştür. Hayatını kaybeden Frank askerleriyle Adalgisus ve Gailones’in intikamının alınması için ağır bir misilleme yapılmasına karar verilmiştir. Karl, Verdun’da bir araya getirdiği Saksonlardan isyanın sorumlusu olarak gördüğü 4500 kişiyi idam edilmek üzere talep etmiştir. Frank ordusunun neredeyse her yıl düzenlediği Saksonya seferleri olmasına ve her yıl birçok Saksonun Frank tarafından öldürülmesine rağmen kaynaklar böyle bir isteği 782 yılı öncesinde kaydetmemiştir. Bu istek Karl’ın Sakson direnişi karşısındaki acımasız tavrını gözler önüne serilmesidir. Frank ordusu ile çevrelenmiş Saksonların bu kişileri teslim etmekten başka çaresi kalmamıştır. Sonucunda 4500 kişi Frank ordusu tarafından Verdun’da idam edilmişlerdir. Karl’ın böyle bir katliam emri vermesinin altında ölen adamlarının intikamını almanın dışında Sakson direnişini kesin olarak bitirme isteğinin olduğu söylenebilir. Fakat direnişin lideri Widochindus’un Dan Vikinglerine sığınmış olması onu bu katliamdan kurtarmıştır.⁷³⁹

⁷³⁸ Nicholas Hooper & Matthew Bennett, *The Cambridge Illustrated Atlas of Warfare: The Middle Ages, 768-1487*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 12. Collins, *Charlemagne*, 54-56. Nelson, *King*, 194-196. Bauer, *Verden*, 1-37. Dieck, *Verden 4500* 1-16. Erhard Cosack, "Neue Spuren sächsischer Krieger in der Barenburg, bei Eldagsen, Region Hannover, und die Schlacht am Süntel 782 n. Chr.," *Nachrichten aus Niedersachsens Urgeschichte*, Bd. 86, (2017): 233-250.

⁷³⁹ Cusack, "Pagan," *Pomegranate*, 33-51. Frankish Annals," *Chronicles*, 59-61. *Annales regni Francorum*, 58-65. Priores, Ed. Simson, 69-70. Martin Lintzel, "Die Vorgänge in Verden im Jahre 782," *Niedersächsisches Jahrbuch für Landesgeschichte*, vol. 15 (1938):1-41. Nelson, *King*, 194-196. Matthias Becher, "Der Prediger mit eiserner Zunge. Die Unterwerfung und Christianisierung der Sachsen durch Karl den Großen," *Schwertmission. Gewalt und Christianisierung im Mittelalter*, Ed. Martin Kroker & Hermann Kamp, (Paderborn: Brill, 2013): 23-52. *MGH SS Tomus I*, 237-239. Bachrach, *Warfare*, 191-201. Flierman, "The Year 782," *Chronicle 14*, 136–158. Robert Flierman, *Saxon Identities, AD 150–900*, (New York & Londra: Bloomsbury Academic, 2017), 111.

Verdun Katliamı'nda hayatını kaybeden kişi sayısı *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda doğrudan 4500 kişi olarak verilmektedir. *Sakson Şiiri*'nde (*Poeta Saxo*) de yine 4500 rakamı yinelenmektedir. Rakamın bu derece yüksek olması yaşanan olayların önemini arttırmaktadır. Çünkü Karl'ın katliam veya kan banyosu olarak nitelenen bu eylemi onun acımasız biri olarak nitelenmesine neden olmuştur.⁷⁴⁰ Aslında kaynaklar ısrarla 4500 sayısının üzerinde durmaktadır. Ancak Karl'ın böyle bir katliamı yaptığı reddedilemediği için kaynaklarda geçen sayı abartılı şeklinde gösterilmektedir. Gerçekte ise 782 yılından uzaklaşıp Frank ordusu tarafından Saksonya'ya yapılan seferlerin ve bu seferlerin gerçekleştiği yıllarda kıyım vb. kelimelerin kullanım sıklığına dikkat edildiğinde 4500 sayısının abartılı gelmediği anlaşılabacaktır.⁷⁴¹ Karl'ın gözünde Hristiyan olmadığı sürece değeri olmayan Saksonlar her yıl düzenlenen seferler ile zorla Hristiyan yapılmaya çalışılmaktadır. Nitekim bunun belli kurallara göre yapılması ve uymayanların da cezalandırılması için Karl tarafından bir emirname de çıkarılmıştır. *Capitula de Partibus Saxoniae* (*Sakson Bölgeleriyle İlgili Emirname*)⁷⁴² ismiyle Verden Katliamını takiben 34 maddelik bir emirname yayınlanmıştır. Tam tarihi belli olmamakla birlikte 782, 785 ya da 795 yılında yayınlandığı düşünülmektedir.⁷⁴³ Olayların gidişatı düşünüldüğünde 780'li yıllarda yayınlanmış olması kuvvetle muhtemeldir.

Capitula de Partibus Saxoniae Saksonların Hristiyan inancına uygun yaşaması için bir yönerge olarak değerlendirilebilir. Paganik ritüellerini devam ettirmek isteyen Saksonlar birçok maddede ölümle cezalandırılmaktadır. Ayrıca din adamlarını ve kiliseleri koruyan birçok madde yer almaktadır. Hristiyanlığın temsillerine karşı işlenen suçlara merhamet edilmemektedir. Başta pazar günleri olmak üzere Saksonların bir araya gelmesi, toplantı vb. etkinlikler düzenlemeleri kesinlikle yasaktır. Aynı durum defin işlemleri için de geçerlidir. Bu nedenle cenaze törenleri sıklıkla emirnamede yer etmektedir. Ölülerin nereye ve nasıl gömüleceği Hristiyan ile pagan ayrımını ortaya

⁷⁴⁰ D. Karl Bauer, *Die Quellen für das sog. Blutbad von Verden*, (Münster: Verlag 1937), 1-37. Fr Dieck, *Hat Karl der Grosse Wirklich bei Verden 4500 Sachsen hinrichten lassen?*, (Verden: H. Söhl, 1894), 1-16. Ingrid Rembold, "Quasi una gens Saxony and the Frankish world, c. 772-888," *History Compass*, Volume 15, Issue 6, (2017): 1-14. Flierman, "The Year 782," *Chronicle* 14, 136-158. Tom Holland, *Dominion Hristiyanlık Batı'yı ve Dünya'yı Nasıl Dönüştürdü?*, Çev. İlgin Yağmur Eker. (İstanbul, Kronik, 2023), 184-186.

⁷⁴¹ Frankish Annals," *Chronicles*, 56-78. *Annales regni Francorum*, 50-110. Piores, Ed. Simson, 67-86. MGH SS Tomus I, 32,237-239, 297. *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 30-33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-10. Reginonis, *Chronicon*, 59-60. *Hildesheim*, 50-53. *Hildesheimenses*, 13-15. Flierman, *Saxon Identities*, 111.

⁷⁴² "Capitula de Partibus Saxoniae," LL Tomus V, MGH, Ed. Karl Freidrich von Richtofen, (Hannover, Hahn, 1875-1889), 34-46.

⁷⁴³ Nelson, *King*, 196-198.

koyacağı için her aşamanın Hristiyanlığın uygun gördüğü şekilde yapılması istenmektedir. Kısacası bu emirname Saksonya'daki pagan inancını tamamen kazımak ümidiyle yayınlanmıştır.⁷⁴⁴

Widochindus ile Karl arasında 785 yılında gerçekleştirilen görüşme bu metnin o yıl yayınlandığı ihtimalini güçlendirmektedir. Verden Katliamı'na rağmen bitmek bilmeyen Sakson direnişi 783, 784 ve 785 yıllarının her birinde Frank ordusunun Saksonya'da savaşmasını zorunlu kılmıştır. O yıl Karl, yıllık Genel Kurulu'nu Paderborn'da toplamıştır. Genel Kurulu'n ardından Saksonya'nın içlerine ilerlemeye devam etmiştir. Bu yolculuğu esnasında Sakson direnişinin liderleri olan Widochindus ve Abbiones'i (ö.?) görüşmek ve bu direnişe son verdirmek amacıyla çağırtmıştır. Bu isteği kabul eden ikili onlara zarar gelmeyeceğine dair teminat istemiştir. Bunun üzerine Frankia'ya dönen Karl, elçileri aracılığıyla görüşme karşılığında Widochindus ve Abbiones'e rehine vermiştir. Böylece iki taraf Attigny'de bulunan kraliyet yerleşkesinde bir araya gelmiştir. Kaynaklar Karl ve Widochindus arasında konuşulanların ayrıntılarını vermese de yapılan görüşmenin ardından barışın sağlandığı ve Widochindus'un vaftiz edilerek Hristiyan olduğu konusunda ağız birliği etmektedirler.⁷⁴⁵ Nitekim yıllardır Sakson direnişine yön veren Widochindus'un Hristiyan olması çok önemlidir. Bu bağlamda *Capitula de Partibus Saxoniae* emirnamesinin 785 yılında yayınlandığı ihtimali kuvvetlenmektedir.

III.3.4 Bavyera Dükü Tassilo Sorunu

Widochindus'un vaftiz olması sonrası 786 yılında Saksonya'da bir hareketlenme görülmemesine rağmen Bretonya'da ayaklanmalar yaşanmıştır. Ama Frank ordusunca kısa sürede bastırılmıştır. İzleyen yılda Bavyera'da da Dük Tassilo liderliğinde bazı sorunlar yeniden kendini göstermiştir. Bu durum Karl'ın bir hayli canını sıkmıştır. Zira Bavyera Frankların doğuya ilerleyişinde coğrafi olarak önemli bir konumdadır. Bundan dolayı Bavyera'da doğacak herhangi bir huzursuzluk Karl'ın askeri hedeflerine ulaşması

⁷⁴⁴ *Saxoniae*," *LL Tomus V*, 34-46. Yitzhak Hen, "Charlemagne's Jihad," *Viator*, Volume 37, (2006): 33-51.

⁷⁴⁵ *Frankish Annals*," *Chronicles*, 62-63. *Annales regni Francorum*, 70-71. *Priores*, Ed. Simson, 72-73. *MGH SS Tomus I*, 32,221, 240, 297. *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 30-33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-10. Reginonis, *Chronicon*, 54-55. *Hildesheim*, 51. *Hildesheimenses*, 13-14. Valérie Guyen-Croquez, *Tradition et originalité dans les Croniques et conquestes de Charlemaigne de David Aubert*, Doktora Tezi (Nancy Üniversitesi, 2008), 73. Flierman, *Saxon Identities*, 107-108.

konusunda bir engeldir.⁷⁴⁶ Bavyera'daki sorun Dük Tassilo'nun Karl'ın otoritesini kabul etmemesi ve Karolenj Krallığı'nın düşmanları olarak gördüğü çevresinde pagan kavimlerle görüşmeler gerçekleştirmesidir. Fakat Dük Tassilo'nun isyankâr hareketleri yeni bir şey değildi. 780'lerin başından itibaren Karl'ın idaresine sıkıntı çıkaran Tassilo

sorunu öncesinde Papa Hadrianus'a kadar ulaşmıştır. Papa Hadrianus, Kral Karl'ın elçileri Dük Tassilo'nun huzuruna çıkarak barış görüşmeleri yapmıştır. Papa Hadrianus, elçileri olarak Piskopos Formonsus (ö.?) ile Piskopos Damasus'u (ö.?) göndermiştir. Kral Karl'ın temsilcileri olarak Diyakoz Riculfus (ö.?) ile Sakıbaşı Eberhardus'tan (ö.?) oluşan bir heyet 781 yılında Dük Tassilo'nun huzuruna çıkmıştır. Heyet Karl ve Hadrianus adına Tassilo'dan Kral Karl'a ve babası Kral Pepin'e verdiği sözlerin arkasında durarak itaat etmesini talep etmişlerdir. Nitekim Dük Tassilo bir sonraki adımın savaş

⁷⁴⁶ Bachrach, *Charlemagne's*, 493. Flierman, *Saxon Identities*, 104-106. Tamás Nótári, "Personal status and social structure in early medieval Bavaria," *Acta Juridica Hungarica*. 50 (1), (Mart 2009): 85–110.

olacağının farkında olduğu için talepleri kabul ederek Karl'a tabi olduğunu bildirmiştir. İtaatinin bir göstergesi olarak 12 rehine vererek Worms'da Karl'ın huzuruna çıkmış ve biat etmiştir. Böylece sorunların üstüne bir set çekildiği düşünülse dahi çok zaman geçmeden Dük Tassilo ayrılıkçı hareketlerine yeniden başlamıştır.⁷⁴⁷

Karl'ın 780'li yılların başında Saksonlar ile mücadelesi bir hayli zamanını aldığı için Bavyera'da Tassilo'nun yaptığı isyan hazırlığı tam anlamıyla fark edilememiştir.⁷⁴⁸ Tassilo'nun Karl'a biat etmesinden çok zaman geçmeden sorunlar yeniden baş göstermiştir. Kaynaklar Tassilo'nun itaatsizliklerini spesifik olarak ortaya dökmemesine rağmen ailevi bağları nedeniyle bazı tahminlerde bulunulabilir. Tassilo, annesinin Kral Pepin'in kız kardeşi olması sebebiyle Kral Karl'ın doğrudan kuzenidir. Bu da onu Pepin Ailesi'nin bir mensubu yapmaktadır. Karl tüm ülkenin kontrolünü elinde bulundururken Tassilo'nun her hamlesi için merkezi idareyi bilgilendirilmesi zor gelmiş olabilir. İdari alanının da Bavyera ile sınırlı kalması Karl ve Tassilo'nun arasının açılmasına sebep olmuş gibi durmaktadır. Bunun sonucunda zamanla merkezden gelen emirleri kulak ardı etmeye başlamıştır. Saksonya ve çevresindeki kavimlerin üzerine yapılan akınlarda sahip olduğu önem düşünüldüğünde, Tassilo zaman içerisinde Karl'ın gözündeki kredisini tüketmiştir. 787 yılında iki taraf arasında yeniden bir savaş çıkmak üzereyken bundan kaçınmak isteyen Tassilo, Piskopos Arnonus (ö.?) ve Hunricus'u (ö.?) barışa aracı olması için ikna etme umuduyla Papa Hadrianus'a yollamıştır. Bu esnada Karl, Benevento Dükü Aragisus ile mücadele eden Frank ordusu ile beraber İtalya'dadır. Tassilo'nun ricası üzerine Karl ile görüşen Papa Hadrianus barış yapılmasını istemiştir. Karl'ın ise buna cevabı uzun süredir sorunların çözüme kavuşturulması için çabalamasına karşın

⁷⁴⁷ Nelson, *King*, 187-188. Szöke, *Pannonien*, 21-23. *Frankish Annals*, "Chronicles", 59-68. *Annales regni Francorum*, 56-84. *Priores*, Ed. Simson, 69-77. *MGH SS Tomus I*, 33-34, 92, 118-119, 221, 242-245, 297-298. *Vita Karoli Magni*, 117. Einhard, *Charlemagne*, 35-36. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 12. c. *Hildesheim*, 50-51. *Hildesheimenses*, 13-14. Reginonis, *Chronicon*, 53-56. François Louis Ganshof, *The Carolingians and the Frankish Monarchy*, Çev. Janet Sondheimer, (Longman, 1971), 113. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 65-68. Leanne Marie Good, *Land and Landscape The Transition from Agilolfing to Carolingian Bavaria 700-900*, Doktora Tezi, (University of California, 2012), 17-18. Demetrius Glover, *The touch of evil The politics of corruption in the Frankish kingdoms 450-987*, Doktora Tezi, (Purdue University, 2011), 172-173. Philippe Depreux, "Tassilon III et le roi des Francs examen d'une vassalité controversée," *Revue historique*, Volume 293, Issue 1(593), (1995): 23-73. Hans J. Hummer, *Politics and Power in Early Medieval Europe Alsace and the Frankish Realm, 600-1000*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 114-116.

⁷⁴⁸ *Frankish Annals*, "Chronicles", 56-78. *Annales regni Francorum*, 50-110. *Priores*, Ed. Simson, 67-86. *MGH SS Tomus I*, 32, 237-239, 297. *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 30-33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-10. c. *Hildesheim*, 50-53. *Hildesheimenses*, 13-15. Jörg Jarnut, "Genealogie und politische Bedeutung der agilolfingischen Herzöge," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 99, Issue JG, (1991): 1-22.

Tassilo'nun sözlerine sadık kalmaması nedeniyle barışın sağlanamadığı şeklinde olmuştur.⁷⁴⁹

Karl'ı haklı bulan Papa Hadrianus barış ortamı yaratmak amacıyla Tassilo ve destekçilerini sadakat sözlerini tutmadıkları için aforoz⁷⁵⁰ etmekle tehdit etmiştir. İlaveten Papa Hadrianus, Tassilo'dan şu isteklerde bulunmuştur: *"Papa, Tassilo tehdidini duyup ciddiye alsın diye elçilerini geri yolladı ki Kral Karl, onun oğulları ve Frankların istediklerini yapsın ve bölgesinde herhangi bir kıyım veya ayaklanma yaşanmasın."*⁷⁵¹ Papa Hadrianus'un bu cevabından Karl ile hareket ettiği anlaşılmaktadır. Karl, Tassilo'dan mutlak itaat beklemektedir. Görünüşe göre Tassilo'nun hedefi Karl'ın baskısından uzak rahat bir yönetimdir. Zaten bitmek bilmeyen çatışmanın nihayete erememesi iki tarafın da isteklerinden taviz vermemesidir. Zira Tassilo'nun elçileri de Papa Hadrianus'un huzurunda, Karl'ın temsilcileri onlarla görüşmek isteyince kabul etmemişlerdir. Nitekim bu hem saygısızca hem de mesaj veren bir harekettir. Tassilo sahip olduğu pozisyona ve çevresindeki kavimlerin desteğine bir hayli güvenmektedir. Bunu bilen Karl, Papa Hadrianus üzerindeki etkisini kullanarak Tassilo'ya sert ve kesin bir cevap verilmesini sağlamıştır. Hatta elçilere verilen cevabın bir kısmı Tassilo itaat etmezse neler olacağının bir özeti niteliğindedir: *"Eğer Dük, Papa'nın sözlerine itaatsizlik etmek konusunda inat etmeye niyet ederse efendimiz Kral Karl ve ordusu herhangi bir yıkım, cinayet ve ülkesinde yaşanacak başka vahşetlerin günahını taşımayacaktır. Bu günah Dük Tassilo ve destekçilerinin boynunda olacak ve efendimiz Kral Karl ve Franklar masum kalacaklardır."*⁷⁵² Karl, Papa Hadrianus'un desteği ile Bavyera'da gerçekleştirmeyi planladığı yıkıma ve katliama zemin hazırlamıştır. Özellikle Verdun'da gerçekleştirdiği katliamın üzerinden fazla geçmemiş olması tehdidinin ne kadar gerçekçi olduğunu göstermiştir.⁷⁵³

⁷⁴⁹ McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 65-68. *Frankish Annals*, "Chronicles", 59-68. *Annales regni Francorum*, 56-84. *Priores*, Ed. Simson, 69-77. *MGH SS Tomus I*, 33-34, 92, 118-119, 221, 242-245, 297-298. *Vita Karoli Magni*, 117. Einhard, *Charlemagne*, 35-36. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 12. c. *Hildesheim*, 50-51. *Hildesheimenses*, 13-14. Reginonis, *Chronicon*, 53-56. *Rosamond McKitterick, Rome and the Invention of the Papacy: The Liber Pontificalis*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), 219. Good, *Bavaria 700-900*, 17-18. Depreux, "Tassilon III" *Revue*, 23-73. Jarnut, "Genealogie," *Geschichtsforschung*, 1-22.

⁷⁵⁰ "Anathema" fiili ile aforoz ifade edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; *Annales regni Francorum*, 76.

⁷⁵¹ *Frankish Annals*, "Chronicles", 65. *Annales regni Francorum*, 76.

⁷⁵² *Frankish Annals*, "Chronicles", 65. *Annales regni Francorum*, 76.

⁷⁵³ *Frankish Annals*, "Chronicles", 59-68. *Annales regni Francorum*, 56-84. *Priores*, Ed. Simson, 69-77. *MGH SS Tomus I*, 33-34, 92, 118-119, 221, 242-245, 297-298. *Vita Karoli Magni*, 117. Einhard, *Charlemagne*, 35-36. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 12. c. *Hildesheim*, 50-51. *Hildesheimenses*, 13-14. Reginonis, *Chronicon*, 53-56. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 65-68. Good, *Bavaria 700-900*, 17-18. Gunther Wolf, "Bemerkungen zur Geschichte Herzog Tassilos III. von Bayern

Karl'ın açık tehdidine rağmen Dük Tassilo biat etmemiştir. Bu tavır karşısında Karl, Bavyera yakınlarındaki Worms'ta yıllık genel kurulunu toplamıştır. Tassilo genel kurula çağırılarak Papa Hadrianus tarafından kendisine iletilen şartları yerine getirmesi ve Karl'a biat etmesi istenmiştir. Ancak bu istek Tassilo tarafından yeniden reddedilmiştir. Bunun üzerine Bavyera sınırında hazır bulunan Frank ordusu ile Bavyera'nın içlerine ilerlenerek Augsburg'a gelinmiştir. İkinci bir ordu Saksonya, Tübingiya ve Doğu Franklarından bir araya getirilerek Pförring'te konuşlanmış ve kuzeyden Bavyera'yı kuşatmıştır. Ayrıca Karl'ın oğlu İtalya Kralı Pepin'in liderliğinde hazırlanılan üçüncü bir ordu oluşturularak Bavyera'nın güneyinde yer alan Trent'te konuşlandırılmıştır. Böylece Tassilo ve birlikleri üç taraftan kuşatılmıştır. Kısa sürede böyle bir orduyu meydana getirdiği düşünüldüğünde Karl'ın Bavyera Seferi konusunda uzun süredir hazırlık yaptığı anlaşılmaktadır. Diğer bir açıdan da Tassilo'nun faaliyetlerinin canını nasıl sıktığı görülmektedir. Buna bir son vermek adına kesin bir harekate kalkışan Karl kısa sürede beklediği sonucu almıştır. Her yönden sarılmış olmanın verdiği çaresizliğin de etkisiyle Tassilo bizzat huzuruna çıkıp Karl'dan af dilemiştir. Karl'ın taleplerine uyacağına dair ant içen Tassilo oğlu Theodus'u ve 12 rehineyi verdiği sözlere karşılık teslim etmeyi kabul etmiştir. Bunun üzerine Tassilo'nun makamında kalmasına müsaade edilmiştir.⁷⁵⁴

Aslında Karl da Tassilo'nun itaatinin böylesine kolayca sağlanamayacağını farkındadır. Anne tarafından kraliyete mensup olması, eşinin Lombard prensesi olması ve ailenin onlarca yıldır Bavyera'yı idare etmesi Tassilo'nun Bavyera'daki gücünün kolayca kırılmamasına neden olmuştur. Haliyle istenilen hamleler kısa süre içinde yapılamamıştır. Dış politikada Karolenj Krallığı'nın bir hayli meşgul olması da bu tavrı etkilemiştir. 788 yılında İngelheim'de toplanan genel kurulda Karl'ın Tassilo konusundaki hazırlığı gün yüzüne çıkmıştır. *Frank Kraliyet Yıllığı*'na göre Tassilo'nun büyük isyan planı bu genel kurulda "*sadık Bavyeralılar*"⁷⁵⁵ tarafından Karl'a iletilmiştir.

(748-788)," *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 109, Issue 1, (1992): 353-373. Depreux, "Tassilon III" *Revue*, 23-73. Jarnut, "Genealogie," *Geschichtsforschung*, 1-22.

⁷⁵⁴ . Frankish Annals," *Chronicles*, 59-68. *Annales regni Francorum*, 56-84. Piores, Ed. Simson, 69-77. *MGH SS Tomus I*, 33-34, 92,118-119, 221, 242-245, 297-298. *Vita Karoli Magni*, 117. Einhard, *Charlemagne*, 35-36. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 12. c. *Hildesheim*, 50-51. *Hildesheimenses*, 13-14. Reginonis, *Chronicon*, 53-56. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 65-68. Erich Zöllner, *Geschichte Österreichs: von den Anfängen bis zur Gegenwart*, (Münih: Verlag, 1990), 51-53. Peter Classen, "Bayern und die politischen Mächte im Zeitalter Karls des Großen und Tassilos III," Classen, *Ausgewählte Aufsätze*, (1983):231-248 Luce Carteron, *Recherches sur les correspondances latines mineures de l'époque carolingienne. Présentation, traduction annotée, étude littéraire*, (Doktora Tezi, Sorbonne Üniversitesi, 2022), 220-221. Depreux, "Tassilon III" *Revue*, 23-73.

⁷⁵⁵ Frankish Annals," *Chronicles*, 66. *Annales regni Francorum*, 80-81.

Sadık Bavyeralılardan kasıt Karl tarafından Tassilo'yu izlemekle görevlendirilmiş Frank soylulardır. Karl tarafından ince bir şekilde hazırlanan plana göre Tassilo'nun hareketleri dikkatlice izlenecektir. Nitekim bunu yapan soylular Karl'ı daha genel kuruldan önce haberdar etmişe benzemektedir. Böylece Tassilo'nun genel kurula gelmesi sağlanmıştır. Çünkü Tassilo daha önce Karl ile karşı karşıya geldiğinde görüşmekten ısrarla kaçınmıştır.⁷⁵⁶ Böylece Karl, Tassilo'nun kendi ayağıyla huzuruna gelmesini sağlarken askeri bir mücadeleden kaçınılabilmıştır. Tassilo genel kurulda yargılanarak Bavyera'da kan dökmeden barış yapıldığı için kontrol daha rahat tesis edilmiştir. Zaten Tassilo'nun safdışı bırakılmasının yanında 787 yılında verilen gözdağı da Bavyera'daki soylulardan ciddi bir direniş gelmesini önlemiştir.

Genel kuruldaki temel tartışmalardan biri Tassilo'yu ihanete sürükleyen motif olmuştur. Kişisel hedefler ciddi bir etken olsa dahi genel kurulda Tassilo'nun tüm eylemlerini tek başına yapmadığı ve bir azmettiricisi olduğu tartışılmıştır. Bu konuda eşi Liutperga'nın ailevi bağları sebebiyle Tassilo'nun ayrılıkçı tavrını ciddi bir şekilde etkilediği dillendirilmiştir. Desiderius'un kızı olması Liutperga'nın Karl'dan hazzetmemesi için yeterli bir sebeptir. *Frank Kraliyet Yıllığı* da yaşananlar konusunda doğrudan Liutperga'yı suçlamaktadır: “*Hepsi Dük Tassilo'nun tanrıya düşman, kindar eşi Liutperga'nın haince yönlendirmesi yüzünden oldu.*”⁷⁵⁷ Buna göre Tassilo'nun ayrılıkçı hareketlerinin arkasında karısının parmağı vardır. *Eski Metz Yıllığı* gibi diğer dönem kaynaklarında da Liutperga için benzer yakıştırmalar kullanılmıştır.⁷⁵⁸ Einhardus, Liutperga'nın kocası Tassilo'yu Karl'a karşı kışkırtmasının altındaki nedenin Lombard Krallığı'nın yıkılması olduğunu ileri sürmektedir. Babası Desiderius'un mağlup olup her şeyini kaybetmesini ve sürgün edilmesini unutmayan Liutperga, Tassilo'yu Karl'a karşı doldurmuştur.⁷⁵⁹ Liutperga yaşananlar için yegâne suçlu olarak lanse edilmesine rağmen

⁷⁵⁶ . Frankish Annals,” *Chronicles*, 59-68. *Annales regni Francorum*, 56-84. *Priores*, Ed. Simson, 69-77. *MGH SS Tomus I*, 33-34, 92,118-119, 221, 242-245, 297-298. *Vita Karoli Magni*, 117. Einhard, *Charlemagne*, 35-36. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 12. *Hildesheim*, 50-51. *Hildesheimenses*, 13-14. Reginonis, *Chronicon*, 53-56. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 65-68. Felicitas Schmieder, “Fastrada – Karl der Große, die Bayern und Frankfurt am Main,” *Millenium. Jahrbuch zu Kultur und Geschichte des ersten Jahrtausends n. Chr.* 2, (2005): 329-335. Good, *Bavaria 700-900*, 17-18. Elke Ohnacker, “Herrscherabsetzung, Herrschaftskonsolidierung und legitime Herrschaft im frühen Mittelalter: Childerich III., Pippin und Karl der Große,” *Politische Herrschaft jenseits des Staates Zur Transformation von Legitimität in Gesch.* Ed. John Emeka Akude & Anna Daun & David Egner & Daniel Lambach, (Dresden: Verlag, 2011): 183-208. Depreux, “Tassilon III” *Revue*, 23-73. Gerald Schwedler, *Vergessen, Verändern, Verschweigen und damnatio memoriae im frühen Mittelalter*, (Köln: Böhlau 2020), 63-65.

⁷⁵⁷ Frankish Annals,” *Chronicles*, 67. *Annales regni Francorum*, 80-81.

⁷⁵⁸ *Priores*, Ed. Simson, 77.

⁷⁵⁹ *Vita Karoli Magni*, 117. Einhard, *Charlemagne*, 35-36. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 12.

bu abartılı bir tavidir. Kocasına destek olduğu bir gerçek olmakla birlikte Bavyera sorununun temel nedeni Tassilo'nun kişisel çıkarlarının peşine düşmesidir.

İngelheim'de ele geçirilen Tassilo tüm eylemlerini itiraf etmek zorunda kalmıştır. Muhtemelen Karl zaten bilgisi olduğu ihanetin ayrıntılarını bu genel kurulda öğrenmiştir. İngelheim'de ortaya çıkanlar Tassilo'nun isyan hareketiyle sınırlı kalmamıştır. Öğrenilen diğer bir hayati bilgi Tassilo'nun Karl'a karşı Avarlar ile iş birliği yaptığıdır. Bu ittifak Tassilo'nun planları gün yüzüne çıkınca bozulmuştur. Avar faaliyetleri Tassilo'nun tutuklanmasının ardından artmaya başlamıştır.⁷⁶⁰ Öyle ki Tassilo'dan alınan bilgiler ışığında aynı yıl içerisinde Frank ve Avar birlikleri birden fazla kez karşı karşıya gelmiştir. Aslında bu saldırılar Tassilo ile ittifak yapan Avarların koordineli saldırıları olacaktır. İlk saldırı İtalya'da Pepin önderliğinde konuşlanan birliklere ikinci saldırı ise muhtemelen Tassilo'nun liderliğindeki Bavyera birlikleriyle Bavyera'daki Frank birlikleri üzerine gerçekleştirilecekti. Lakin Tassilo'nun tutuklanması ve İngelheim'de konuşlandırılması Avarların tüm planlarını suya düşürmüştür. Tassilo'nun durumundan haberdar olup olmadıkları bilinmeyen Avarlar planlanan saldırıları gerçekleştirmişlerdir. İlk savaşta Lombard birlikleri ile desteklenen Frank orduları Avarlara karşı İtalya'da zorlanmadan kazanmıştır. İkinci savaşta üstünden çok geçmeden gerçekleştirilmiştir. Bavyera birlikleri ile desteklenen Franklar bu savaşta da kolayca galip gelmiştir. Özellikle Bavyera'dan öngörülen desteğin gelmemesi Avarların saldırılarının etkisiz kalmasına neden olmuştur. İki ayrı mağlubiyete rağmen intikam hırsıyla hareket eden Avarlar ilk iki savaşın öcünü almak için bir araya gelerek daha büyük bir ordu oluşturmuştur. *Frank Kraliyet Yıllığı* bu savaşta Avarların özellikle Bavyeralılardan öç almak istediğini vurgulamaktadır. Bu vurgu Avarların saldırılarının etkisizliği de düşünüldüğünde yaşanan mağlubiyetlerden Tassilo'yu sorumlu tuttıkları sonucunu çıkarttırmaktadır. Kendilerine söz verilen desteğin gelmemesi nedeniyle ihanete uğradıklarını gören Avarlar daha büyük bir orduyla intikam savaşı vermeye karar vermiştir. Fakat yine de yenilmekten kurtulamayarak diğerlerinden daha da ağır bir mağlubiyet yaşamışlardır. Savaş alanından kaçan Avar askerleri Tuna Nehri'ne sürülmüş ve birçoğu burada boğulmuştur.⁷⁶¹ Böylece Tassilo'nun derinlemesine isyan planı suya düşürülerek Avar saldırıları püskürtülmüştür.

⁷⁶⁰ Eric J Goldberg, *In the Manner of the Franks: Hunting, Kingship, and Masculinity in Early Medieval Europe*, (Philsdelphia: University of Pennsylvania Press, 2020), 87. Good, *Bavaria 700-900*, 219-220. Depreux, "Tassilon III" *Revue*, 23-73. Schwedler, *Vergessen* 360.

⁷⁶¹ Heinrich Fichtenau, "Die Urkunden Herzog Tassilos III. und der Stiftbriefe von Kremsmünster," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 71, Issue JG, (1963):1-32.

Bu süreç boyunca Tassilo tutuklu kalmıştır. Sorgulanmasına devam edilen Tassilo artık yolun sonuna geldiğinin farkına vararak tüm öfkesini kusmuştur: “*Kötü olan eğer on oğlu olsaydı, verdiği sözlerin yanında durup antlaşmaya uymaktansa hepsini feda etmeye razı olduğunu itiraf etti.*”⁷⁶² Tassilo’nun *Frank Kraliyet Yıllığı*’na yansımış olan bu sözleri abartılarak da kaydedilmiş olabilir. Ancak bu sözleri söylediğindeki durumunun da pek iç açıcı olmadığını anlaşılmada fayda vardır. Tüm planları çökmüş ve her şeyini kaybetmiş durumdadır. Zaten kaynak ilerleyen cümlelerde Tassilo’nun “*Böyle yaşamaktansa ölmeyi yeğlerim.*”⁷⁶³ sözlerini zikrettiğini vurgulamaktadır. Nitekim Tassilo’nun öldürülmesi gerektiğine dair düşünceler öne çıksa da Karl bundan kaçınmıştır. Sonuçta ihanet etmiş dahi olsa Tassilo, Pepin Ailesi’nin bir üyesidir. Bundan dolayı Tassilo ve oğlu Theodus saçları kazınarak manastıra kapatılmışlardır. Ona destek veren birçok Bavyera soylusu da sürgüne gönderilmiştir. Devamında Regensburg’a gelen Karl burada uzun süredir yapmayı planladığı idari düzenlemeyi hayata geçirmiştir. Bavyera Düklüğü kaldırılarak bu bölge doğrudan Karl’ın idaresine bağlanmıştır.⁷⁶⁴ Collins, Karl’ın bu eyleminin bir aile politikası olduğunu şu sözlerle açıklamıştır: “*Tassilo ve hanedanını acımasızca yok etmesine rağmen babası, amcası ve dedesi tarafından izlenen politikayı başarılı bir sonuca ulaştırmıştır. Bu politika Frankia’daki başlıca etnik grupların başını çeken yarı bağımsız ve Merovenj ailesi menşesine sahip duk ailelerinin elemine edilmesi idi. Karl’ın metotları gaddar ve ataları gibi aşağılayıcıydı.*”⁷⁶⁵ Bu sayede Karl, kendisi için hem iç hem de dış sorun olan Bavyera problemini sonlandırmıştır. Collins’in aksine Saksonya’dakine benzer bir gaddarlık uyguladığından bahsedilemese de Karl’ın Tassilo’nun isyanına son vermek adına akılcı politikalar uyguladığı söylenebilir. Öyle ki Karl’ın Tassilo konusundaki hamleleri bunu bir kez daha göstermiştir. Bunun son kanıtı Tassilo’nun yıllar sonra Frankurt Konsili’nde ortaya çıkması olmuştur.

Manastır hayatına sürülen Tassilo altı yılın ardından kaynaklarda yeniden yer etmiştir. Tassilo 794 yılında Karl’ın o zamana değin topladığı en önemli konsil olan

⁷⁶² Frankish Annals,” *Chronicles*, 66. *Annales regni Francorum*, 80-81.

⁷⁶³ Frankish Annals,” *Chronicles*, 66. *Annales regni Francorum*, 80-81.

⁷⁶⁴ Frankish Annals,” *Chronicles*, 67-68. *Annales regni Francorum*, 80-85. *Piores*, Ed. Simson, 76-78. *MGH SS Tomus I*, 33-34, 92, 118-119, 221, 242-245, 297-298. *Hildesheim*, 51. *Hildesheimenses*, 14. *Reginonis, Chronicon*, 56-57. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 65-68. Jan van Doren, *Cupiditate Ducti Corruption in the Carolingian World*, Doktora Tezi, (Princeton University, 2021), 26-29. Rodolphe Keller, *Les profits de la guerre Prédation et pouvoir dans le monde franc (VIe -Xe siècle)*, Doktora Tezi, (Paris-Est Marne-la-Vallée Üniversitesi, 2013), 223. Fried, *Charlemagne*, 152-153.

⁷⁶⁵ Collins, *Charlemagne*, 56-57.

Frankfurt Konsili'ne şaşırtıcı bir şekilde bizzat katılmıştır. Aslında “katılmıştır” yerine “getirilmiş” ifadesi daha doğru bulunabilir. Zira Tassilo Frankfurt'ta tüm Frank aristokrasisinin ve ruhban sınıfının önünde ihanetini kabul ederek af dilemiştir. Ayrıca Bavyera üzerindeki tüm haklarından vazgeçen Tassilo idareyi, kendini ve çocuklarının geleceğini tamamıyla Karl'a bıraktığını belirtmiştir. Kullandığı ifadeler göz önüne alındığında hâlihazırda altı yıldır manastırda hapis hayatı yaşayan Tassilo'nun sırf bunları söylemek için Frankfurt'a gelmesi biraz abartılı bir durumdur. Nitekim bunun gibi bir durumun Karl'ın onayı ve haberi olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Buna göre Karl'ın bilgisi dâhilinde gelen Tassilo'nun açıklamalarının nedeninin Karl tarafından bu açıklamaları yapmasının istenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Bavyera'nın idaresinin Tassilo ve ailesinin elinden alınmasına yönelik bazı çatlak seslerin gelebileceği düşünüldüğünde yapılan açıklamaları daha da anlam kazanmaktadır. Tüm aristokrasi ve ruhban sınıfı önünde suçluluğu itiraf ettirilen Tassilo hem Karl'ın idareyi devralmasına meşru bir zemin oluşturmuştur hem de Karl'ın idaresine muhalefet olan herkese bir gözdağı verilmiştir.⁷⁶⁶

III.3.5 Karl'ın Doğu Politikası: Avar ve Sakson Savaşları

Tassilo ve Bavyera direnişi 788 yılında İngelheim'de bastırılmış olsa da bu durum Avar saldırılarının sona ermesini sağlamamıştır. Aksine saldırılar daha da şiddetlenmiştir. Bunun başlıca nedeni, Bavyera'da yaşanan gelişmelerdir. Avarlar, Tassilo'nun ihanet ettiğine inanarak saldırılarını hem bir tepki hem de güç gösterisi olarak yoğunlaştırmıştır. Bavyera Düklüğü'nün lağvedilerek bölgenin doğrudan merkezi yönetime bağlanması,

⁷⁶⁶ Max Spindler, *Handbuch der bayerischen Geschichte: Bd. Das alte Bayern, das Stammesherzogtum bis zum Ausgang des 12. Jahrhunderts*, (Münih: C.H.Beck, 1981), 176. Collins, *Charlemagne*, 56-57. Carl I. Hammer, *From Ducatus to Regnum. Ruling Bavaria under the Merovingians and Early Carolingians*, (Turnhout: Brepols Publishers, 2007), 99-100. “Synodus Franconofurtensis,” *Capitularia Regum Francorum Tomus I*, Edt.Alfredus Boretius, MGH, (Hannover:Hahn, 1883), 73-78. *MGH SS Tomus I*, 35-36. Airlie, *Power*, 117-119. Collins, *Early* 267. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 67. Owen M. Phelan, *The Formation of Christian Europe, The Carolingians, Baptism, and the Imperium Christianum*, (Oxford: Oxford University Press, 2014), 63. Carl I. Hammer, “In the Field with Charlemagne, 791,” *Journal of Medieval Military History Volume XVI*, Ed. Clifford J. Rogers & John France & Kelly DeVries, (Woodbridge: The Boydell Press, 2018), 1-17. Frankish Annals,” *Chronicles*, 73. *Annales regni Francorum*, 94-97. *Priores*, Ed. Simson, 80.

Avarlar için ciddi bir tehdit oluşturmıştır. Bavyera, Karintiya'yı da kapsayacak şekilde, Avar toprakları ile Franklar arasında bir tampon bölge işlevi görmekteydi. Tassilo'nun Karl'a karşı bir politika izlemesi, Avarların Frank ordusunun gücünden daha az etkilenmesine yol açıyordu. Bavyera'nın bu bariyer rolünün sona ermesi, Frank ordusunun bir sonraki hedefinin Avar toprakları olacağını işaret ediyordu. Avarlar için en büyük korku, Saksonlar'ın durumuna düşmektir. 770'li yılların başından beri şiddetli çatışmaların yaşandığı Saksonya'da halkın çektiği acılar, muhtemelen Avarlar tarafından da bilinmekteydi. Bu nedenle Frank ordusunun ilerleyişine sert bir şekilde karşı koymaya çalışmışlardı. Sonuç olarak 788 yılından sonra Avarlar ile Franklar arasında sık sık çatışmalar yaşanmış ve bu durum, iki taraf arasında sınır anlaşmazlıklarını gündeme taşımıştır.⁷⁶⁸ Bu sorunun çözümü amacıyla Avar elçileri, 790 yılında Worms'ta Karl ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Ancak, kaynakların "sonu gelmez bir tartışma" olarak nitelediği bu sınır anlaşmazlığı, bu görüşmede de çözüme kavuşturulamamıştır ve takip eden yıl, iki ordunun karşı karşıya gelmesiyle nihayete ermiştir.⁷⁶⁹

İki taraf arasındaki sorunların çözülmemesi üzerine Frank ordusu Avar topraklarına girmiştir. Bu girişim 768 yılında tahta çıktığından beri çevresindeki kavimler üzerinde yoğun bir baskı kuran Karl'ın Avarlar üzerine gönderdiği ilk seferidir. Bu özelliği nedeniyle Avarların zaman içinde Saksonya'ya benzeyecekleri korkusunda haklılık payı olduğunu göstermektedir. Bu noktada dikkat çekici olan şey o zamana kadar problemin sınır meselesi olduğunu ileri süren *Frank Kraliyet Yıllığı*'nın Avarlara savaş açılmasının nedenini “...Avarlar tarafından kutsal kilisemize ve Hristiyan halka işlenen aşırı ve dayanılmaz zulmün elçiler aracılığıyla engellenememesi nedeniyle...”⁷⁷⁰ cümlesiyle açıklamasıdır. Bu kayda kadar Avarların Hristiyan halka zulmettiğine dair herhangi bir kayıt yoktur. Aslında Franklar ve Avarlar arasındaki problem ne sınır ne de Avarların Hristiyanlara zulmüdür. Hatta 790 yılında Avar elçileri ile Karl'ın sınır mevzusunu görüştükleri de şüphelidir. Gerçekte Karl aynı Saksonlara yaptığı gibi

⁷⁶⁷ *World History Encyclopedia* oluşumunun özel izniyle kullanılmıştır.

⁷⁶⁸ Collins, *Charlemagne*, 91-92. Fried, *Charlemagne*, 156-157. Pohl, *The Avars*, 375-376. Curta, *Eastern Europe* 101-102.

Frankish Annals,” *Chronicles*, 68-71. *Annales regni Francorum*, 85-93. Piores, Ed. Simson, 78-80. *MGH SS Tomus I*, 34-35, 92, 118-119, 221-222., 300-302. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 56-58. Georgios Kardaras, *Byzantium and the Avars, 6th-9th Century AD Political, Diplomatic and Cultural Relations*, (Leiden & Boston: Brill, 2019), 132-133.

⁷⁶⁹ Fried, *Charlemagne*, 156-157. Nelson, *King*, 269-270. Frankish Annals,” *Chronicles*, 68-71. *Annales regni Francorum*, 85-93. Piores, Ed. Simson, 78-80. *MGH SS Tomus I*, 34-35, 92, 118-119, 221-222., 300-302. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 56-58. Collins, *Charlemagne*, 93.

⁷⁷⁰ Frankish Annals,” *Chronicles*, 69. *Annales regni Francorum*, 86-91.

Avarlara da Hristiyanlığı ve Frank hakimiyetinin kabul edilmesini dayatmaktadır. 790 yılında gelen Avar elçileri ile gerçekleştirilen görüşmenin sonuçsuz kalması da muhtemelen bu nedenden ötürüdür. Avarların bir devlet olarak kabul edildiği yıllıklardaki ifadelerde görüldüğü halde Karl'ın, Avar topraklarına kendilerine ait olarak baktığı anlaşılmaktadır. Haliyle 790 yılındaki görüşmelerin barış uğruna yapıldığı kaynaklarda belirtilmesine rağmen sonuçsuz kalmıştır. Bunun üzerine takip eden yıl içerisinde Worms'ta toplanan Frank ordusu Panonya'ya yürümüştür. Roncevalles Geçidi Savaşı'nın ardından alışıktığı üzere Karl, ordu ile beraber hareket etmesine karşın yakın bir yerde konaklayarak orduyu yönlendirmiştir. Kuzey İtalya'daki Frank soylularının ve Akitanya Kralı Ludovicus'un da katıldığı Frank ordusuna ise İtalya Kralı Pepin liderlik etmiştir.⁷⁷¹

Karl'ın isteklerinin reddedilmesinden hiç hoşnut olmadığı ve hatta sinirlendiği söylenebilir. Zira kaynaklarda Avar topraklarında ciddi katliamlar yapıldığından bahsedilmektedir. Einhardus'a yansıyan bu katliamlardan şu şekilde bahsedilmektedir: *“O savaşta kaç çarpışma olduğuna, ne kadar kanın aktığına Panonya'da yaşayan halkın yokluğu tanıktır ve kağanın sarayının olduğu yer öylesine ıssızlaşmıştı ki; orada insan yerleşiminin izi dahi görünmüyordu.”*⁷⁷² Gerçekleştirilen katliam Saksonya'da yaşananlara benzer bir yapı teşkil etmektedir. Hristiyanlığa davet edilen Avarların bunu kabul etmemesi ve direnmesi üzerine asker ve sivil binlerce insan Franklarca öldürülmüştür. Bu savaşta yaşananlar Karolenj Krallığı'nın Karl döneminde pagan topluluklara yönelik dış politikasının bir örneğidir. Hristiyan olmadıkları için insan olduğu dahi düşünülmeyen kavimler acımasızca din değiştirmeye zorlanmış ve kabul etmedikleri takdirde katledilmişlerdir. Özellikle 780'lerin ortasından itibaren Frank ordusunun içinde görülen Sakson, Frizya ve Slavlara ait birlikler direnci kırılan kavimlerin zorla savaştırıldığını da göstermektedir.⁷⁷³

791 yılındaki katliamlar Karl'ın memnun olmasını sağlamıştır. Aynı yıl içinde Karl eşi Fastrada'ya yazdığı mektupta Avar diyarında ilerleyen Frank ordusunun

⁷⁷¹ “In Honor of Louis,” *Astronomer*, 232. Collins, *Charlemagne*, 95. *After Charlemagne: Carolingian Italy and its Rulers*, Ed. Clemens Gantner & Walter Pohl, (Cambridge University Press, 2020), 88. “Notker,” *Charlemagne*, 103. “Epistolae variorum Carolo Magno regnante scriptae,” *Epistolarum Tomus IV Karolini Aevi II*, MGH, (Berlin, Weidmann, 1895), 528-529.

⁷⁷² *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15.

⁷⁷³ Frankish Annals,” *Chronicles*, 68-71. *Annales regni Francorum*, 85-93. *Priores*, Ed. Simson, 78-80. *MGH SS Tomus I*, 34-35, 92, 118-119, 221-222., 300-302. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. *Reginonis, Chronicon*, 56-58. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Pohl, *The Avars*, 379-384.

başarılarını gururlanarak aktarmıştır. Avarların birçoğunun katledildiğini ve 150 kişinin de herhangi bir karşılık verilirse diye esir alındığını karısı Fastrada'ya yazmıştır.⁷⁷⁴ Karl'ın yazdıklarına göre Frank ordusu Panonya'da katliam gerçekleştirerek bölgede hâkim güç konumuna geldiği anlaşılsa dahi Avar-Frank mücadelesi hemen sona ermemiştir. Pepin'in eylül ayındaki çarpışmalarını takiben ekim ayında da bizzat Karl'ın önderlik ettiği Frank birlikleri de Panonya'ya girmiştir.⁷⁷⁵ Hali hazırda Avar yerleşimlerini tek tek ele geçiren Frankları, Karl'ın özellikle desteklemesi Avarlara karşı verilen savaşa verilen önemi gözler önüne sermektedir. Yıl sonuna kadar Panonya'da savaşan Karl ve Frank ordusu atların neredeyse tamamının hastalıktan ölmesi ve kışın bastırması nedeniyle Regensburg'a çekilmiştir.

Kaynakların yansıttığının aksine 791 yılında Panonya'da gerçekleştirilen katliamlara rağmen Avar direnişi kırılamamıştır. Zira Karl, 791 yılını takip eden iki yıl Regensburg ve çevresinde yani Frankia'nın doğusunda kalarak Avar Seferi için hazırlık yapmıştır.⁷⁷⁶ Hatta Avarların hala direnmesi Becher'e göre Saksonya'da da etkisini göstermiştir: *"Ama bu sefer (Avar Seferi) başarısızlıkla sonuçlandığında Saksonlar bunu isyanın yeniden alevlenebileceğinin sinyali olarak algıladılar. Bu başarısızlık Karl'ın yenilmez bir general ününe darbe vurdu. Saksonların, Hristiyan tanrısının üstünlüğü konusundaki inancı sarsıldı. Çünkü Avarlar çok yakın zamana kadar kendileri gibi pagandı ve muhtemelen kalplerinde hala Hristiyanlık değil paganlık vardı."*⁷⁷⁷ Becher'in sözlerini doğrular nitelikte yıllıklar 791 yılındaki seferi takiben Endülüs Emevi Devleti'nin Frankia yönündeki aktiviteleri artarken⁷⁷⁸ kaynaklar Saksonların yeniden isyan ettiğinden bahsetmektedir.⁷⁷⁹ Ama Saksonların yeniden Frank hakimiyetine baş

⁷⁷⁴ *Epistolae Karolini Aevi*, Tomus II, Ed. Ernst Dümmler, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1895), 528-529. Becher, *Charlemagne*, 74. Pohl, *The Avars*, 380-381. Collins, *Charlemagne*, 95. Michael Richter "Karl der Große und seine Ehefrauen. Zu einigen dunkleren Seiten Karls des Großen anhand von Quellen des ausgehenden achten und beginnenden neunten Jahrhundert," *Karl der Große und das Erbe der Kulturen: Akten des 8. Symposiums des Mediävistenverbandes*, Ed. Franz-Reiner Erkens, (Berlin: Verlag 2001): 17-24.

⁷⁷⁵ *Epistolae*, Ed. Dümmler, 528-529.

⁷⁷⁶ Carroll Gillmor, "The 791 Equine Epidemic and its Impact on Charlemagne's Army," *The Journal of Medieval Military History: Volume III*, (2005): 23-45. Josef Deer, "Karl der Große und der Untergang des Awarenreiches," *Karl der Große, Werk und Nachleben. Bd. I. Persönlichkeit und Geschichte*, Ed. Helmut Beumann, (Düsseldorf, 1965): 719-791.

⁷⁷⁷ Becher, *Charlemagne*, 74-75.

⁷⁷⁸ Kaplan, "Hişâm", *Cumhuriyet*, 273 – 292. Collins, *Charlemagne*, 73-74. MGH SS Tomus I, 300. Özdemir, "Hişâm I", *TDV*, 145-146. Yıldız. "Abdurrahman I," *TDV*, 147-150. Collins, *Conquest of Spain*, 200-202.

⁷⁷⁹ Frankish Annals," *Chronicles*, 68-71. *Annales regni Francorum*, 85-93. *Priores*, Ed. Simson, 78-80. MGH SS Tomus I, 34-35, 92, 118-119, 221-222., 300-302. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. *Reginonis, Chronicon*, 56-58. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli*

kaldırması yalnızca Avar direnişinin Saksonlara ilham vermesi olarak açıklanamaz. Avarlar, 791 yılında Franklara karşı verdikleri mücadeleyi takiben “düşmanımın düşmanı dostumdur” politikasını uygulamaya başlayarak Karolenj Krallığı’nın diğer düşmanları ile iş birliğine girişmişlerdi. 792 yılına ait *Lorsch Yıllığı* ve *Moissac Kroniği* hem seferin başarısızlığı hem de Avarların komşu kavimler ile ilişkilerine dair kayıtlar içermektedir. Buna göre Avarlar, komşu kavimler ile görüşmüş ve pagan inanışlarına dönerek Tanrı’ya ve Kral Karl’a isyan etmişlerdir. Aslında Avarların Hristiyan olması gibi bir durum yoktur. Bu nedenle Hristiyan olmayan bir toplumun pagan inanışına dönmesi gibi bir durum da olamaz. Gerçekte olan Avarların Frank ordusunun baskısına karşı cevabıdır. Bu süreçte de başta Saksonlar olmak üzere komşuları ile yaptıkları görüşmeler Tanrı’ya isyan ettiler şeklinde lanse edilmiştir. Karl’ın Doğu Seferi’ne bu denli önem vermesinin arkasında Saksonlar, Avarlar ve Endülüs Emevi Devleti arasında görüşmeler gerçekleşmesi vardır. Avarlar ve Saksonlar artan Frank baskısı nedeniyle bir ittifak kurmaya çalışırken Endülüs Emevi Devleti de Karolenj Krallığı’nın iç sorunlarının artması için çaba sarf etmekteydi.⁷⁸⁰

Avar Savaşı’nın Karolenj Krallığı için başarısızlık olarak nitelendirilebilse de farklı amaçlara hizmet etmiştir. Karl, kaynakların yansıttığının aksine Panonya’daki direnişe son verememiştir. Zaten Saksonya örneğinden aşına oldukları üzere tek bir sefer ile Panonya’nın tamamına hâkim olup tüm Avar halkına Hristiyanlığı dayatmak bir hedeften öte hayal olarak tanımlanabilir. Ama 791 yılında Avar gücünün dağıtılması ve İtalya’daki Frank ordusunun Panonya sınırında konumlanması belli bir amaç uğruna gerçekleştirilmiş eylemlerdir: Avar direnişinin güç kazanmadan zayıflatılması. Bu amaç uğruna Panonya’da aylarca ilerleyen Frank orduları birçok kuşatmaya girmiştir.⁷⁸¹ Fakat 791 yılını takiben hem Saksonya’da hem de Endülüs sınırında hareketlenmeler olması nedeniyle Frank ordusu Panonya’daki direnişe son vermek için süreci hızlandırmıştır.⁷⁸² Çünkü 791 yılında Avar tehdidine yönelik bir önlem olarak başlayan sefer Frankların dış politikasını şekillendiren bir hale bürünmüştür. Öyle ki Panonya’nın da bağlanmasıyla

Magni, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Pohl, *The Avars*, 379-384. Becher, *Charlemagne*, 74-75. Flierman, *Saxon Identities*, 109-112.

⁷⁸⁰ Pohl, *The Avars*, 379-384. Collins, *Charlemagne*, 93. Flierman, *Saxon Identities*, 109-112.

⁷⁸¹ Charles R. Bowlus, “Italia – Bavaria – Avaria: The Grand Strategy behind Charlemagne’s Renovatio Imperii in the West,” *The Journal of Medieval Military History: Volume I*, (2002): 43-60. Frankish Annals,” *Chronicles*, 68-71. *Annales regni Francorum*, 85-93. *Priores*, Ed. Simson, 78-80. *MGH SS Tomus I*, 34-35, 92, 118-119, 221-222., 300-302. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 56-58. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Pohl, *The Avars*, 379-384.

⁷⁸² Gillmor, “The 791,” III, 23-45.

Karolenj Krallığı, Bulgar Krallığı'nın sınır komşusu olmuştur. Bu sayede iki devlet arasında ilk ilişkiler kurulsa da ilerleyen süreçte bunun devamı gelmemiştir.⁷⁸³

Avar Seferi sürerken takip eden yılda genişlemeye dayanan Doğu politikası iç sorunlar nedeniyle ciddi anlamda sekteye uğramıştır. Karl'ın kambur lakabıyla bilinen en büyük oğlu Pepin babasına isyan ederek tahtı ele geçirmeye çalışmıştır. Bunun en büyük nedeni Pepin'in tahttan uzaklaştırılmış olmasıdır. Hükümdarlığının ilk yıllarında Einhardus'a göre metresi ya da Desiderata'dan önceki kısa süre evli kaldığı eşi Himiltrude'den doğan oğlu Pepin'de çocukluk yıllarında kifoza ya da sıkça bilinen adıyla kamburluk ortaya çıkması onu taht için uygun olmayan bir aday haline getirmiştir.⁷⁸⁴ Hastalığı onu Karl'ın gözünden iyice düşürmüş olacak ki 781 yılında o zamana dek Karloman olarak bilinen oğlunun adını değiştirerek Pepin'e çevirmiştir. Karl'ın, İtalya Kralı Pepin olarak bilinen oğlu aslında hayatına Karloman olarak başlamıştır.⁷⁸⁵ Tüm kardeşleri bir bölgenin kralı olarak atanıp yönetim tecrübesi kazanırken o başkentteydi. Bu süreçte Pepin her ne kadar tahttan uzaklaştırılsa da 780'li yıllarda babasının yanında meclislere katılıyordu. Bu şekilde Frank aristokrasisi ile ilişkilerini geliştirme fırsatı yakalıyordu. Özellikle yıllık genel kurullar Frankia'nın dört bir yanından Frankların ve bağlı kavimlerin soyluları ile Pepin'in tanışmasını sağlıyordu. 780'li yıllarını bu şekilde geçiren Pepin, 792 yılına gelindiğinde 23 yaşındaydı ve gelecek yıllarda taht uğruna herhangi bir umut taşımıyordu. Ama durumu ne olursa olsun Karl'ın kanından olması Pepin'i taht için bir aday yapmaktaydı. Bu nedenle Karl'a muhalif olan bazı Frank soyluları özellikle “*Babası Hunlara (Avarlar) karşı savaşıp kışı Bavyera’da geçirirken...*”⁷⁸⁶ Pepin ile iletişime geçmişlerdi. Böylece geçmiş hayatı ya da karakteri hakkında çok az bilgi sahibi olunan Pepin, muhalefetin onu ikna etmesiyle bir anda Karl'a karşı gerçekleştirilen isyanın lideri olmuştur. Bazı kaynaklar Pepin'in isyanının nedeninin

⁷⁸³ *Imperial Spheres and the Adriatic Byzantium, the Carolingians and the Treaty of Aachen (812)*, Ed. Mladen Aneciac & Jonathan Shepard & Trpimir Vedriš, (Londra & New York: Routledge, 2018), 84-85. Dennis P. Hupchick, *The Bulgarian-Byzantine Wars for Early Medieval Balkan Hegemony Silver-Lined Skulls and Blinded Armies*, (Palgrave Macmillan, 2017), 69-72. Collins, *Charlemagne*, 92.

⁷⁸⁴ Riché, *Carolingians*, 86. Bachrach, *Charlemagne's*, 149. Collins, *Charlemagne*, 125. Jennifer R. Davis, *Charlemagne's Practice of Empire*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 151-152. Theresa Earenfight, *Queenship in Medieval Europe*, (New York: Palgrave Macmillan, 2017), 92-93. *Vita Karoli Magni*, 139. Einhard, *Charlemagne*, 48. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 22. *MGH SS Tomus I*, 35. “Notker,” *Charlemagne*, 104.

⁷⁸⁵ Sara McDougall, *Royal Bastards The Birth of Illegitimacy, 800-1230*, (Oxford: Oxford University Press, 2017), 80.

⁷⁸⁶ *Vita Karoli Magni*, 139. Einhard, *Charlemagne*, 48. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 22.

olarak Kraliçe Fastrada'nın zalimliklerine dayanamamak olduğunu öne sürmektedirler. Bu ifade elbette Karl'ın idaresine toz kondurmamak için verilen bir çabadır. ⁷⁸⁷

İleri seviye bir haber alma teşkilatına sahip olduğu bilinen Karl, Pepin'in liderliğinde planlanan bu isyanı Fardulf (ö.?) adlı bir Lombard din adamı sayesinde önceden haber almıştır. Regensburg'ta takip eden yıl içinde tüm Frankların bir araya geldiği bir genel kurul toplayan Karl, isyan eden oğlu Pepin ve onu destekleyen soyluların⁷⁸⁸ sert bir şekilde yargılanmasını sağlamıştır. Yargılama sonucunda Karl, Tassilo davasındaki merhametli tavrından uzak bir şekilde acımasız kararlar almıştır. Tassilo'ya destek veren birçok soylu sürgüne gönderilmiştir. Ama Pepin'in isyanının başlıca planlayıcıları başları kılıç ile kesilerek ve diğer soylular ise asılarak idam edilmişlerdir. Yalnızca bu kararlar bile Karl'ın oğlu Pepin'in isyanından ne derece endişe ettiğini sözler önüne sermiştir. Çünkü isyan planı Karl'ın öldürülerek Pepin'in tahta geçmesi konusunda net kararlar içeriyordu. Ayrıca bu eylemin bizzat oğlu tarafından gerçekleştirilmiş olması Pepin'in destekçilerinin sonunu hazırlamıştır. Buna rağmen Karl, Pepin'e aynı sonu uygun görmemiştir. İdam yerine kafası kazınarak bir manastıra kapatılan Pepin, 811 yılındaki vefatına kadar bu manastırda kalmıştır. ⁷⁸⁹

Pepin'in girişiminin Karl üzerindeki etkisini gösteren bir diğer nokta ise Regensburg Genel Kurul'una katılanları hediyelere boğması olmuştur. Toplantıda hazır bulunan “...*sadık Piskopos, Rahip ve Kontlar...*”⁷⁹⁰ altın, gümüş, ipek ve adı geçmeyen birçok çeşit hediyeler ile ödüllendirilmiştir. Hediyelerin verildiği kişilerin Pepin'e destek vermeyen kişiler olduğu da hem *Moissac Kroniği*'nde hem de *Lorsch Yıllığı*'nda açıkça belirtilmiştir.⁷⁹¹ Bu da Karl'ın tahtını kaybedeceğinden ciddi bir şekilde korktuğunu göstermektedir. Öylesine korkmuştur ki kendisine sadık kalan kişileri hediyelere boğmuştur. Açıkçası Karl'ın genel kurullarda bol keseden hediyeler dağıttığı ne

⁷⁸⁷ Carl I. Hammer, ““Pipinus Rex”- Pippin's Plot of 792 and Bavaria,” *Traditio*, Volume 63, Issue 1, (2008): 235-276. *Vita Karoli Magni*, 139. Einhard, *Charlemagne*, 48. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 22. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. “Notker,” *Charlemagne*, 104. Frankish Annals,” *Chronicles*, 70-71. *Annales regni Francorum*, 90-95. *Priores*, Ed. Simson, 79-80. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. *Reginonis, Chronicon*, 58. Hammer, *From Ducatus*, 248-251.

⁷⁸⁸ Pepin'i destekleyen soyluların kimlikleri kaynaklarda yer etmemektedir. Ayrıca Pepin'in isyanın lideri olması bir olasılık iken isyanın görünen ismi olması kuvvetle muhtemeldir. İsyanın asıl planlayıcıları olarak Pepin'e destek veren soylular görülebilir. *Charlemagne*, Ed. Story, 99-100.

⁷⁸⁹ Riché, *Carolingians*, 135. Hammer, “Pipinus Rex,” *Traditio*: 235-276. *Vita Karoli Magni*, 139. Einhard, *Charlemagne*, 48. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 22. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. “Notker,” *Charlemagne*, 104. Frankish Annals,” *Chronicles*, 70-71. *Annales regni Francorum*, 90-95. *Priores*, Ed. Simson, 79-80. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. *Reginonis, Chronicon*, 58. Hammer, *From Ducatus*, 248-251.

⁷⁹⁰ *MGH SS Tomus I*, 300.

⁷⁹¹ *MGH SS Tomus I*, 35, 300

öncesinde ne de sonrasındaki kaynaklarda pek fazla yer etmemiştir.⁷⁹² Karl, bu şekilde kendisine duyulan sadakati sağlamlaştırabileceğini düşünmüştür. Verilen mesaj açıktır: Ödülünüz dostumsanız zenginlik, düşmanımsanız ölüm olacak.

Pepin'in isyan girişimi Karl'ı aylarca uğraştıran bir mesele olmasına karşın Panonya'da hakimiyetin sağlanması hedefinden vazgeçmemiştir. Kaynaklar da Karl'ın Panonya'daki savaşı uzatmadan bitirmek istediğini yazmıştır. Zira Panonya'daki savaşın bitirilmesi Endülüs sınırından gelen haberler ile ayrı bir önem kazanmıştır. Ülke içindeki karışıklıklara son veren Emir Hakem, Endülüs ordularını Frankia'ya göndermeye başlamıştır. *Lorsch Yıllığı* bunu şu sözlerle açıklamaktadır: “İspanya'daki Sarazenler, Kralımıza karşı Avarların çok güçlü şekilde savaştığını ve bu nedenle Frankia'ya gelmediğini düşünerek kendi topraklarını terk ederek sınırı geçtiler ve Got topraklarının bazı kesimlerine girdiler. Burada bizimle karşı karşıya geldiler ve birçoğu burada öldü. Ama bizim tarafımızdan daha çoğu hayatını kaybetti.”⁷⁹³ 793 yılındaki Orbiel Nehri Savaşı'nın aktarıldığı bu kayıttan Emir Hakem'in Endülüs ordularını Avar-Frank savaşının ilerleyişine göre yolladığı görülmektedir. Bu süreçte hem Endülüs sınırında hem Saksonya'da hem de Panonya'da Frank ordularının birden fazla cephede savaşması zorlayıcı bir hal almıştır. Zaten 791 yılından itibaren Sakson-Avar-Endülüs ittifakı bunu oluşturmaya amaçlamış ve başarmıştır.

Karl'ın Doğu politikası da buna fırsat vermiştir. Endülüs Müslümanlarına karşı mücadelesinde Karl'ın temel amacı mümkün olan minimum askeri güçle Güney Frankia sınırlarını koruyarak zamanını doğudaki pagan kavimlere harcamaktı. Ayrıca pagan kavimlerin günümüz ifadesi ile gerilla savaşı sürdürdükleri vurgulanmıştı. Bu durum Frank ordusunun kalıcı sonuçlar almasını engellerken Karl'ı ve Frank ordusunu Frankia'nın doğusunda hapsedmiştir. *Lorsch Yıllığı*'nda da belirtildiği gibi Karl, Frankia'nın merkezine gelmekte problem yaşamıştır. Karolenj Krallığı'nın idari işleyişinde anahtar rol oynayan bu tercihi genel kurullara da yansımıştır. 770'lerin ikinci yarısından itibaren toplanan genel kurulların tamamına yakını Ren Nehri çevresinde ya da daha doğusunda toplanmıştır. Bu bir amaç doğrultusunda alınan bir karardır. Çünkü

⁷⁹² John France, "The Composition and Raising of the Armies of Charlemagne," *History: Volume I*: 61-82. Hammer, *From Ducatus*, 248-251. Riché, *Carolingians*, 135. *Vita Karoli Magni*, 139. Einhard, *Charlemagne*, 48. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 22. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. "Notker," *Charlemagne*, 104. *Frankish Annals*, *Chronicles*, 70-71. *Annales regni Francorum*, 90-95. *Priores*, Ed. Simson, 79-80. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. *Reginonis, Chronicon*, 58. *Priores*, Ed. Simson, 79-80. *MGH SS Tomus I*, 35, 300.

⁷⁹³ *MGH SS Tomus I*, 35.

gerçekleştirilen genel kurulların yeri devamında gerçekleştirilecek sefer ile alakalı bir şekilde seçilmiştir.⁷⁹⁴ Hükümdarlığının ilk 30 senesinde Karl'ın düzenlediği genel kurulların istisnalar hariç neredeyse tamamının Frankia'nın doğusunda olması Doğu politikasına değerini sergilemektedir. Papalık ve İtalya politikası bir kenara konulduğu takdirde Karolenj dış politikası VIII. yüzyılın ikinci yarısında doğu temelli bir politika izlemiştir. Öyle ki Frankia'nın idari merkezini de Aix-la-Chapelle yani Aachen yapan Karl, niyetini açıkça göstermiştir.⁷⁹⁵ Karl, Karolenj Krallığı'nın doğuya yayılımında ısrarcıdır. Nitekim bu konuda epey bir yol kat ettiği söylenebilir. 768 yılında Frank orduları halen Akitanya'nın fethini tamamlamak için çaba sarfederken 791 yılında Panonya'da savaşılması Karl'ın hedefine ulaştığının kanıtıdır. Endülüs, Bretonya ve Akitanya gibi bölgelere mümkün olan minimum odak verilirken Ren Nehri'nin doğusu Hristiyanlaştırılarak anayurda katılmaya çalışılmıştır. Ancak Karl'ın çabası övülürken sonuç aldığını söylemek yanlış olur. Ne Saksonya'da ne de Panonya'da kılıç ile Hristiyanlığın yayılması hızlı ilerlememiştir.

⁷⁹⁴ Karl Ferdinand Werner, "Missus – Marchio – Comes - Entre l'administration centrale et l'administration locale de l'Empire carolingien," *Histoire comparée de l'Administration*, (1980): 191-241.

⁷⁹⁵ Frassetto, *Early Medieval World*, 20-23. Ludwig Falkenstein, "Charlemagne et Aix-la-Chapelle," *Byzantion*, Vol. 61, No. 1, (1991): 231-289. Marianne Cramer Vos, "Quelques pensées commémoratives sur le douzième centenaire du couronnement de Charlemagne, «roi des rois»,", *Civilisation Médiévale*, 13-2, (2002): 793-801. Janet L. Nelson, "Aachen as a place of power," *Topographies of Power in the Early Middle Ages*, Ed. Mayke de Jong & Frans Theuvs, (Brill, 2001): 217-241. Deborah Mauskopf Deliyannis, "Charlemagne's silver tables: the ideology of an imperial capital," *Early Medieval Europe*, Volume 12, Issue 2, (2003): 159-177. David Rollason, "Charlemagne's Palace," *The Archaeological Journal*, Volume 172, Issue 2, (2015): 443-448. John F. Moffitt, "Karlsgab: The Site and Significance of Charlemagne's Sepulcher in Aachen," *Quidditas*, Volume 30, (2009): 28-54. "Notker," *Charlemagne*, 83.

Frank orduları hedefleri doğrultusunda 792 yılı içinde Panonya'ya giren Karl'ın liderliğinde Panonya'da ilerlerken Kont Theodericus önderliğinde Saksonya'da ilerleyen ikinci bir Frank ordusu Saksonlar tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmıştır. Bunu haber alarak Saksonya'ya yönelen Karl'ın birlikleri de ciddi zaiyatlar vermiştir. Yaşanılan bu problem Karl'ın Panonya ve Saksonya'da kalıcı bir zafer elde etmenin yalnızca kaba kuvvet ile olmayacağını düşünmüş neden olacak ki akıllara durgunluk veren bir projeyi uygulamaya koymuştur. "Fossa Carolina" olarak adlandırılan bu proje doğrultusunda Karl, Ren Nehri'ni ve Tuna Nehri'ni birbirine bağlamak için Rednitz Nehri ile Altmühl Nehri'ni bir kanal ile birbirine bağlamayı düşünmüştür. Böylece Doğu ve Batı Avrupa su yolları ile birbirine bağlanacaktır.⁷⁹⁶ Böyle bir projenin neden planlandığı sorusunun cevabı arandığında öncelikle Frank ordusunun mobilizasyonu akıllara gelmektedir. Böylece Karl ya da önceki Frank hükümdarları Frankia içindeki ulaşımı esnasında nehirleri pek kullanmamalarına karşın askerlerin ve iâşenin aktarılması Frank ordusu adına ciddi bir avantaj haline gelecekti. Zira genişleyen sınırlar ve doğudaki bitmeyen savaşlar nedeniyle Frank ordusu sürekli Saksonya ve Panonya'da ikamet ediyordu.⁷⁹⁷ Muhtemelen ilerleyen dönemde etki alanını genişletmeyi ve Roma İmparatorluğu'nun batıda bıraktığı mirasta hak iddia etmeyi düşünen Karl için su yolları önemli bir araçtı. Elbette Karl bu projeyi tek başına geliştirmemişti. *Frank Kraliyet Yıllığı*'na göre bazı kişiler bu projeyi Karl'a getirmiştir: "*Kral konu hakkında ustalaşmış kişilerce eğer Rednitz ve Altmühl nehirleri arasında bir kanal inşa edilirse Tuna'dan Ren Nehri'ne çok rahat bir şekilde seyahat edilebileceği konusunda ikna edildi. Çünkü bu nehirlerden biri Tuna'nın diğeri de Main'in derinliklerine ilerliyordu.*"⁷⁹⁸ Projenin kimler tarafından Karl'a sunulduğu bilinmemesine karşın dönem çerçevesinde gerçekleştirilmesi bir hayli zorlu gözükmektedir. Ne var ki, Karl'ın emriyle muhtemelen 792 yılı sonlarında başlayan

⁷⁹⁶ Christoph Zielhofer & Eva Leitholdt, "Zum Bauplan der Fossa Carolina. Die Verschiebung der Wasserscheide als wasserbauliches Konzept," *Großbaustelle 793. Das Kanalprojekt Karls des Großen zwischen Rhein und Donau*, Ed. Peter Ettel & Falko Daim & Stefanie Berg & HobohmLukas Werther & Christoph Zielhofer, (Mainz: Verlag, 2014): 21-24. Lukas Werther & Jinty Nelson & Franz Herzig & Johannes Schmidt & Stefanie Berg & Peter Ettel & Sven Linzen & Christoph Zielhofer, "792 or 793? Charlemagne's canal project: craft, nature and memory," *Early Medieval Europe*, Volume 28, Issue 3, (2020): 444-465. Frankish Annals," *Chronicles*, 71. *Annales regni Francorum*, 93-95. *Priores*, Ed. Simson, 79-80. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. Pohl, *The Avars*, 382-383. Fried, *Charlemagne*, 202-204. Flierman, *Saxon Identities*, 109-112.

⁷⁹⁷ Zielhofer & Leitholdt, "Fossa Carolina," *Großbaustelle 793* Ed. Ettel & Daim & Berg & Werther & Zielhofer, 21-24. Werther & Nelson & Herzig & Schmidt & Berg & Ettel & Linzen & Zielhofer, "792 or 793," *Early Medieval Europe*, 444-465. Frankish Annals," *Chronicles*, 71. *Annales regni Francorum*, 93-95. *Priores*, Ed. Simson, 79-80. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. Pohl, *The Avars*, 382-383. Fried, *Charlemagne*, 202-204. Flierman, *Saxon Identities*, 109-112.

⁷⁹⁸ Frankish Annals," *Chronicles*, 71. *Annales regni Francorum*, 93-95

kanal çalışmaları 793 yılında devam etmiştir. Ciddi bir iş gücü toplanarak başlanan çalışmalar köprü yapımı, ağaçların kesilmesi, kanalın kazılması gibi süreçleri kapsamıştır. 793 yılı sonuna kadar yaklaşık 1.5-2 kilometre uzunluğunda ve 90-100 metre genişliğinde bir kanal kazılmıştır. Ancak sürekli yağmur yağması ve toprağın yapısı nedeniyle çalışmalar durmuştur.⁷⁹⁹ Karl'ın planları başarısızlık ile sonuçlanırken istenilen sonucun kan ve ter ile kazanılmak zorunda olduğunun farkına varılmıştır.

Bu amaçla 794 ve 795 yıllarında öncelikle Saksonya'da uzun süren seferler yapılmıştır. Diğer yandan Müslüman birlikleriyle Endülüs sınırında da çatışmalar yaşanmıştır. Bu şekilde hem Saksonlara hem de Müslümanlara karşı 792-793 yıllarında yaşanan mağlubiyetlere karşılık verilmeye çalışılmıştır. Özellikle Endülüs sınırında bir direniş hattı kurularak Müslüman orduların daha içlere girilmesinin önüne geçilmiştir. Bu hareket Avarları iyice baskı altına amaçlayan bir yaklaşımın parçasıdır. Saksonya'ya ardı ardına yapılan seferler de bununla alakalıdır. Can sıkıcı bir hal alan Avar direnişine son bir darbe vurulmadan önce Saksonlar belli bir süre eylem yapamayacakları bir hale getirilmek istenmiştir. Bunun için çevre kavimler ile de görüşülmüştür. Slav kavmi Wilziler, uzun yıllardır Frank hakimiyetini kabullenmiş ve Karl'a itaat eden bir topluluk olarak Saksonlara yapılan seferde önemli bir rol oynamışlardır. Bu nedenle 795 yılında Saksonlar, Wilziler üzerine giderek Karl'a karşı yaşadıkları mağlubiyetin intikamını almaya çalışmışlardır. Bu olay Karl'ın Doğu siyasetinde dengeleri nasıl kurduğunun anlaşılması üzerinden okunduğunda önemli bir örnektir. Yaklaşık 20 yıllık mücadelenin ardından Saksonların azmine, ekonomisine, insan gücüne sahip olmayan irili ufaklı birçok kavim artık Frank hakimiyetini kabul etmiş durumdaydılar. Karl da Saksonya ve Panonya'da görülen direnişi kırmak için bu kavimlerin birliklerini 780'li yıllardan itibaren Frank ordusu içinde kullanmaya başlamıştır. Bu şekilde Frankia'nın doğusunda etkin bir yapı oluşturulmuştur. 793 yılının sonrasında da kısa sürede sonuç alınmıştır. Öyle ki 795 yılında Saksonların ezici şekilde mağlup edilmesini takip eden aylarda Avar

⁷⁹⁹ Eva Leitholdt & Annett Krüger & Christoph Zielhofer, The medieval peat layer of the Fossa Carolina – Evidence for bridging the Central European Watershed or climate control?," *Zeitschrift für Geomorphologie*, Vol. 58, (2014):189–209. Frankish Annals," *Chronicles*, 71. *Annales regni Francorum*, 93-95. Kollektif, "A multidisciplinary approach in wetland geoarchaeology: Survey of the missing southern canal connection of the Fossa Carolina," *Quaternary International*, Volume 473, (2018): 3-20. Frankish Annals," *Chronicles*, 71. *Annales regni Francorum*, 93-95. *Priores*, Ed. Simson, 79-80. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. Pohl, *The Avars*, 382-383. Werther & Nelson & Herzig & Schmidt & Berg & Ettel & Linzen & Zielhofer, "792 or 793?" Early, 444-465. Fried, *Charlemagne*, 202-204.

Kağanı, Karl'a elçilerini yollayarak ona tabi olduğunu ve Avarların Hristiyan olmak istediklerini bildirseler de bu çaba sonuç vermemiştir.⁸⁰⁰

Frank ordusu 796 yılında İtalya Kralı Pepin'in idaresinde Panonya'ya büyük bir saldırı başlatmıştır. Bu saldırı öncesinde Panonya'da yaşayan Slav kavimleri ile görüşülerek yerel destek sağlanmıştır. Ayrıca Avar Savaşı boyunca yer yer sürtüşmelerin yaşandığı Bulgarlar ile de görüşülerek Avarlara destek olmalarının önüne geçilmiştir. Avarların tüm desteği kesilerek dört bir yandan Panonya sarılmıştır. Bu derece kapsamlı bir saldırı planlanmasının altında Notker Balbulus'un aktardığı bir savunma stratejisi yatmaktadır. "Avar Daireleri" olarak adlandırılan bu savunma sistemi Notker'e göre şehrin çevresini saran 8 daireden oluşmaktadır.⁸⁰¹ Tüm devlet hazinesinin de içinde bulunduğu bu şehir muhtemelen Avarların da başkentiydi. Savaşın tam anlamıyla sona ermesi için bu şehrin ele geçirilmesi şarttı. Bu kadar hazırlığa ek olarak Karl, Avarların iç savaşa sürüklenmesinde tetikleyici bir unsur olmuştur. Frank ordusunun Panonya'ya hareketine paralel bir şekilde ülke içinde Avar Kağanı, prensler ile iç savaşa sürüklenmiştir. Panonya'da ilerleyen Frank ordusu iç karışıklık ve önceden yapılmış hazırlıklar sayesinde zorlansa da Avar savunmasını kırıp Avar Sarayı'nı ele geçirmiştir. Böylece Avarlar kesin şekilde mağlup edilmiştir. Avar Sarayı'nın içinden çıkanlar neden böylesine kuvvetli bir savunmanın tasarlandığını açıklar şekildedir.⁸⁰² Einhardus'a göre:

"İnsan hafızası tarafından Frankların böylesine ganimet ve para ile zenginleştikleri herhangi bir savaş hatırlanamaz. Aslında Hunlar o zamana kadar yoksul görünüyorlardı ama sarayda o kadar çok altın ve gümüş ortaya çıktı ve seferlerde o denli ganimetler elde edildi ki, Hunların (Avarların) önceden ve

⁸⁰⁰ Priores, Ed. Simson, 79-85. MGH SS Tomus I, 35, 300. Vita Karoli Magni, 121. Einhard, Charlemagne, 37-38. Einhardi Vita Karoli Magni, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Pohl, The Avars, 361-384. "Maximiliani" MGH SS Tomus XIII, Ed. Pertz, 22. Hildesheim, 52. Hildesheimenses, 14-15. Reginonis, Chronicon, 58-61. Deer, "Awarenreiches," Karl der Große, Ed. Beumann, 719-791. Frankish Annals," Chronicles, 70-78. Annales regni Francorum, 90-110. Szöke, Pannonien, 44-52.

⁸⁰¹ "Notker," Charlemagne, 91. Pohl, The Avars, 369-370.

⁸⁰² Pohl, The Avars, 354-355. "Maximiliani" MGH SS Tomus XIII, Ed. Pertz, 22. Hildesheim, 52. Hildesheimenses, 14-15. Reginonis, Chronicon, 59-61. Deer, "Awarenreiches," Karl der Große, Ed. Beumann, 719-791. Frankish Annals," Chronicles, 74-78. Annales regni Francorum, 98-110. Priores, Ed. Simson, 81-85. MGH SS Tomus I, 35, 300. "Notker," Charlemagne, 90. Vita Karoli Magni, 121. Einhard, Charlemagne, 37-38. Einhardi Vita Karoli Magni, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Arnulf Kollautz, "Die Awaren," Saeculum, Volume 5, Issue JG, (1954): 129-178. Curta, Eastern Europe 101-103. Szöke, Pannonien, 44-52.

adaletsizce başka halklardan kopardığı şeyleri, Frankların bu savaşla Hunlardan (Avarlardan) adil bir şekilde kopardığına inanabilirdi.”⁸⁰³

Avar Sarayı’ndan çıkan hazineler daha önce görülmemiş bir zenginlik sunmaktaydı. Notker bu hazine için Avarların 200 yıl boyunca biriktirdiği hazine demektedir ve bunu onların yağmacılığına bağlamaktadır: “*Hunlar (Avarlar), haydutlar gibi Frankia ile Akitanya’da, hatta Galya ve İspanya’da dolaşıyorlardı.*”⁸⁰⁴ Notker’in ifadesine göre Hunların birlikleri İspanya’ya kadar uzanan saldırılarda bulunarak ciddi yağmalar yapmaktaydı. Notker’in bu ifadesinden yola çıkarak Avarların hazinesinin bu yağmalar sayesinde oluştuğu söylenebilir. Ancak kaynaklar elde edilen ganimetin miktarı konusunda bilgi vermekten kaçınmaktadırlar. Fikir birliği edilen tek konu daha önce olağanüstü bir ganimet elde edildiğidir. Avarlardan elde edilen ganimetler seferin devamında Pepin tarafından babasına yollanmıştır.⁸⁰⁵

Frankların, Panonya’da kontrolü ele geçirdiği aynı yıl yeniden isyan eden Saksonların üzerine sefer düzenlenmiştir. Panonya’da olduğu gibi kesin bir galibiyet olmasa da Sakson direnişi bastırılarak önemli miktarda esir ve ganimet elde edilmiştir. Genel bir açıdan bakıldığında doğu sınırındaki isyanlara son verilen bir yıl olurken düzenlenen seferlerin diğer bir faydası ekonomik anlamda olmuştur. Takip eden yılda Avar elçileri Karl’ın huzuruna hediyeler ile çıkarak biat etmişlerdir. Fakat Saksonların direnişi bitmemiştir. 797, 798 ve 799 yıllarında Frank ordusu Saksonya’da savaşmıştır. Hatta 797-798 yılının kış aylarında Karl bölgede ikamet ederken Frank ordusu da Saksonya’da kalmıştır. Karl, elçileri bile Paderborn’daki sarayında kabul ederken devleti buradan idare etmiştir. Tüm bu çabaya rağmen Sakson direnişi sona erdirilememiştir. Direnişin devam etmesini sağlayan en önemli destek Vikinglerdir. Elbe’nin kuzey doğusunda ciddi bir güç olan Dan Vikinglerinin Kralı Sigifridus’a bağlı Vikingler, onları

⁸⁰³ *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15.

⁸⁰⁴ “Notker,” *Charlemagne*, 90.

⁸⁰⁵ Frankish Annals,” *Chronicles*, 74-78. *Annales regni Francorum*, 98-110. *Priores*, Ed. Simson, 81-85. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. Pohl, *The Avars*, 360-367. “Notker,” *Charlemagne*, 90. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Collins, *Charlemagne*, 89-101. “Maximiliani” XIII, 22-23. *MGH SS Tomus I*, 37, 302-303. Falko Daim, “The Gold of the Avars. Three Case Studies,” Çev. Carolo Murray-Seegert, *Dalle steppe al mediterraneo popoli, culture, integrazione. Atti del Convegno internazionale di studi Fondazioni e rituali funerari delle aristocrazie germaniche nel contesto mediterraneo Cimitile-Santa Maria Capua Vetere, 18-19 giugno 2015, Atti del Convegno internazionale di studi Oriente e Occidente fra tarda antichità e medioevo popoli e culture dalle steppe al Mediterraneo Cimitile-Santa Maria Capua Vetere, 16-17 giugno 2016*, Ed. Carlo Ebanista & Marcello Rotili, (Napoli, 2017), 407-422. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 59-61. Fried, *Charlemagne*, 86-87. *Charlemagne*, Ed. Story, 95. Deer, “Awarenreiches,” *Karl der Große*, Ed. Beumann, 719-791. Curta, *Eastern Europe* 101-103. Szöke, *Pannonien*, 44-52.

Hristiyanlığa davet etmek için gelen Frank elçilerini esir almışlar ve ardından infaz etmişlerdir. Saksonya’da konuşlanmış olan Frank ordusunun bölgeye ilerlemesi ile Dan Vikinglerinin bazı birlikleri mağlup edilse de bu kalıcı bir zafer olarak değerlendirilemez. Zira hem Sakson direnişi hem de bölgedeki Viking faaliyetleri devam etmiştir. 800 yılına gelindiğinde Frankia’nın doğusunda Sakson sorunu devam ederken Avar direnişi baskılanmıştır. Vikinglerin adı ise kaynaklarda daha sık duyulmaya başlanmıştır.⁸⁰⁶

III.3.6 800 Yılına Kadar Karl’ın Yönlendirdiği Misyonerlik Faaliyetleri

Karolenj Krallığı’nın doğu politikası pagan topluluklar ile mücadele üzerine kurulsa da mücadeleden kasıt yalnızca askeri anlamda değildir. Karl’ın bunun için kullandığı en önemli araç misyonerlik faaliyetleridir. Karl misyonerlik faaliyet için Aziz Bonifacius’un mirasını kullanmıştır. Aziz Bonifacius öldükten sonra Aziz Lullus tarafından devam ettirilen misyonerlik faaliyetlerini sonrasında Bonifacius’un öğrencileri sürdürmüştür. Özellikle askeri faaliyetlerin Ren Nehri’nin ötesindeki kavimler üzerinde yoğunlaşması misyonerlik faaliyetlerine ciddi anlamda desteklemiştir. Misyonerlik faaliyetlerinde Aziz Willibrordus’un (ö. 739) Utrecht’te kurduğu ve Aziz Bonifacius ile Aziz Lullus’un devam ettirdiği kilise merkez olarak belirlenmiştir. Britanya’dan gelen ve Frankia ya da çevresinde doğup büyümüş din adamları önce buraya gelmiş ve aldıkları eğitim sonrasında görevlerine uygun şekilde misyonerlik faaliyetlerine başlamışlardır. Tüm bu süreç esnasında Karolenj Krallığı’nın desteği misyonerlerin doğuya gönderilmesinde sürekliliği sağlamıştır.⁸⁰⁷ Özellikle 778 yılının ardından Karl’ın idari işlere yönelmesi misyonerlik faaliyetlerini arttırmıştır. Zira Karl bu dönemden itibaren Karolenj Krallığı’nın idari anlamda yapısının oturması için çaba göstermiştir. Ülkenin tüm meseleleri yıllık genel kurullarda tartışılırken Karl’ın kendi özel danışmanlarından,

⁸⁰⁶ Frankish Annals,” *Chronicles*, 74-78. *Annales regni Francorum*, 98-110. *Priores*, Ed. Simson, 81-85. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. Pohl, *The Avars*, 360-367. “Notker,” *Charlemagne*, 90. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Collins, *Charlemagne*, 89-101. “Maximiliani” *XIII*, 22-23. *MGH SS Tomus I*, 37, 302-303. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 59-61.

⁸⁰⁷ Raaijmakers, *Monastic Community*, 33. *The Cambridge History of Christianity Volume 3- Early Medieval Christianities, c.600-c.1100*, Ed. Thomas F. X. Noble & Julia M. H. Smith, (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 235. Fletcher, *Paganism to Christianity*, 32. James Palmer, “Saxon” *Compass*, 852-869. *A Companion to Boniface*, Ed. Michel Aaij & Shannon Godlove, (Brill, 2020), 348. Fried, *Charlemagne*, 122-125. Richard E. Sullivan, “Early Medieval Missionary Activity: A Comparative Study of Eastern and Western Methods,” *Church History*, Vol. 23, No. 1 (1954): 17-35. *Along the Oral-Written Continuum Types of Texts, Relations and their Implications*, Ed. Slavica Rankovic & Leidulf Melve & Else Mundal, (Turnhout: Brepols, 2010), 461-465. Rosamond McKitterick, *Anglo-Saxon Missionaries in Germany: Reflections on the Manuscript Evidence*, Transactions of the Cambridge Bibliographical Society, Vol. 9, No. 4, (1989): 291-329. Lutz von Padberg, *Mission und Christianisierung: Formen und Folgen bei Angelsachsen und Franken im 7. und 8. Jahrhundert*, (Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1995), 89-90. Fried, *Charlemagne*, 82-83.

önde gelen alimlerden, din adamlarından ve soylulardan oluşan Danışma Meclisi Karl'a yardım etmiştir. Karl'ın özel isteği ile Aachen'e gelip Karl'ın meclisine katılan Alcuinus (ö.804) birçok konunun yanısıra misyonerlik faaliyetlerinin şekli ve stratejisi hakkında da etkin bir isim olarak öne çıkmıştır.⁸⁰⁸ 782 yılını takiben Karl'ın devlet idaresinde Alcuinus en önemli isimdir.

780'li yıllarda Alcuinus'un yanısıra Aziz Lullus, Aziz Willehadus ve Aziz Liudgerius ve Aziz Arnonus (ö.821) misyonerlik faaliyetlerinin öne çıkan isimleri olmuşlardır. Bu isimlerin bir kısmı doğrudan Karl tarafından seçilmiştir. Bunlardan biri de Alcuinus'un öğrencisi olan Willehadus'tur. Alcuinus tarafından York'ta ve Lullus tarafından da Utrech'te eğitim gören Willehadus'un ilk yılları Frizya'da vaazlar ve misyonerlik çalışmalarıyla geçmiştir. Karl tarafından haber alınan faaliyetleri beğenilince Saksonya'da Hristiyanlığın pagan topluluklara öğretilmesiyle görevlendirilmiştir. Willehadus'un Saksonya'daki faaliyetleri Karolenj Krallığı'nın öngördüğü misyonerlik faaliyetlerinin birer örneği olarak gösterilebilir. Saksonya'nın çeşitli noktalarına kiliseler ve vaftizhaneler kuran Willehadus, bölgede sürdürülen faaliyetlerin lideri olarak diğer misyonerleri yönlendirmiştir. Ancak sistemli olarak yürütülen bu faaliyetler Alcuinus'un Frankia'ya geldiği aynı yıl olan 782'de vuku bulan Verdun Katliamı ile keskin bir değişime uğramıştır. Karl'ın emriyle 4500 Sakson'un idam edilmesi Saksonya'nın dört bir yanında büyük bir tepkiye yol açmıştır. Öyle ki 782 yılına kadar yıllardır Willehadus tarafından özenle yürütülen faaliyetler de bu durumdan nasibini almıştır. Tüm kiliseler ya yakılmış ya da tahrip edilmiştir. Frank ordusu dahi bölgedeki din adamlarını koruyamamıştır. Bu nedenle Willehadus ve birçok din adamı kaçmak zorunda kalmıştır. Hatta bu süreç esnasında Karolenj Krallığı tarafından bölgeye yollanan bir kısım din adamı kaçamayarak öldürülmüşlerdir.⁸⁰⁹

⁸⁰⁸ Phelan, *The Formation*, 4-9. Max Kerner, "Alkuin und Karl der Große. Zur geistigen Grundlegung Europas," *Romanische Studien*, Beihefte 4, (2018): 285-295. Kerstin Springsfeld, "Karl der Große, Alkuin und die Zeitrechnung," *Berichte zur Wissenschaftsgeschichte*, 27, (2004): 53-66. Fried, *Charlemagne*, 122-130. Dietrich Lohrmann, "Alcuin und Karl der Große vor ihrem Treff en 781 in Parma," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 49, Issue 1, (2016):1-20. Gordon Leff, "Alcuin of York (ca. 730-804)," *Charlemagne and His Heritage 1200 Years of Civilization and Science in Europe*, Ed. P. L. Butzer & H. Th. Jongen & W. Oberschelp, (Turnhout: Brepols, 1998), 3-11. Padberg, *Mission und Christianisierung*, 188. Kerstin Springsfeld, "Karl der Große, Alkuin und die Zeitrechnung," *Berichte zur Wissenschaftsgeschichte*, Volume 27, Issue 1, (2004): 53 – 66. Joanna Story, *Charlemagne and Rome Alcuin and the Epitaph of Pope Hadrian I*, (Oxford University Press, 2023), 112-118.

⁸⁰⁹ Peter Brown, *The Rise of Western Christendom, Triumph and Diversity, A.D. 200-1000*, (Wiley-Blackwell, 2013), 431-433. Joshua M. Cragle, *Converting the Saxons A Study of Violence and Religion in Early Medieval Germany*, (Londra & New York: Routledge, 2023), 152-157. Fried, *Charlemagne*, 122-130. Costambeys, *The Carolingian World*, 72-75. Padberg, *Mission und Christianisierung*, 188. "Anskarii Vita Sancti Willehadi," *MGH SS Tomus II*, 378-390. "The Life of Saint Willehad," *Soldier of Christ Saints*

Karl ve Widochindus arasında 785 yılında sağlanan barışa kadar Willehadus tekrar Saksonya'ya dönememiştir. Papa Hadrianus'u da ziyaret eden Willehadus'un görüşmesi Papalık-Karolenj ilişkilerinde yaşanan bir değişimi gözler önüne sermiştir. Pepin Ailesi'nin iktidarında Papalar ile görüşen başta Aziz Bonifacius olmak üzere birçok din adamı talimat olarak dönmüştür. Bu yıllardaki misyonerlik çalışmalarında Frank ordusu Papalık adına hareket eden bir askeri güçtür. Fakat Willehadus'un, Papa Hadrianus ile görüşmesinde talimat aldığına yönelik herhangi bir ibare yoktur. Hatta Papa tarafından hediyeler veya hilat göndermek gibi bir eylem de gerçekleşmemiştir. Willehadus sonrasında yanına giderek Karl ile görüşmüş ve devamında Utrecht'e yollanmıştır. Burada Karolenj idaresince verilen talimatlar gereği kendine bir ekip oluşturan Willehadus, 786 yılında Saksonya'ya geri dönmüştür. Bu iki yıllık süreçte yaşananlar şunun göstergesidir: Misyonerlik faaliyetleri tamamıyla Karolenj Krallığı'nın eline geçmiştir. Papalık, Karolenj Krallığı'nın otoritesini tamamen kabullenerek Karl'ın idaresinde bulunan bir konuya karışmamayı seçmiştir. Papalık-Franklar-Din adamları üçgeninde yaşanan bu değişim Karl'ın idaresinde Karolenj Krallığı'nın artan nüfuzunun göstergesidir. Zira Karl, Alcuinus'un da yönlendirmesi ile belli esaslara dayalı bir çalışma talep etmektedir. Bunun gerçekleşmesi için *Capitula de Partibus Saxoniae*⁸¹⁰ ilan edilerek Sakson hayatı bir düzene sokulmaya çalışılmıştır. Bu emirnamenin ilanında Karl ve Alcuinus kadar Willehadus'un da etkisi büyüktür. Ancak birkaç yıl içinde Sakson direnişinin yeniden güç kazanması, Hristiyanlığın pagan kavimlerce kabulünün askeri yollardan geçtiği konusunda Karl ve Alcuinus'u fikir birliğine sürüklemiştir. Anglo-Sakson misyonerlerde sıkça görüldüğü üzere Alcuinus, Tanrının sözünün daha barışçıl yollarla iletilmesi taraftarıdır. Karl'a kıyasla daha ılımlı ve barışçıl biridir. Buna rağmen güçlü Sakson direnişi onu dahi Karl'ın şiddet ve vahşet odaklı tarzını desteklemeye itmiştir.⁸¹¹

Alcuinus'un danışmanlığında 780'lerin sonlarından itibaren önce Saksonya ve takip eden zaman zarfında da Panonya'da izlenen misyonerlik faaliyetleri belli temeller

and Saints lives From Late Antiquity and the Early Middle Ages, Ed. Thomas F. X. Noble & Thomas Head, (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1995): 279-293. Story, *Charlemagne and Rome*, 114-115.

⁸¹⁰ "Capitula de Partibus Saxoniae," *LL Tomus V*, MGH, Ed. Richtofen, 34-46.

⁸¹¹ Brown, *Western Christendom*, 434-446. Phelan, *The Formation*, 95-121. Cragle, *Converting the Saxons*, 148-157. Fried, *Charlemagne*, 122-130. Costambeys, *The Carolingian World*, 74-80. Padberg, *Mission und Christianisierung*, 188. "Capitula de Partibus Saxoniae," *LL Tomus V*, MGH, Ed. Richtofen, 34-46. "Anskarii Vita Sancti Willehadi," *MGH SS Tomus II*, 378-390. "The Life of Saint Willehad," *Soldier of Christ* Ed. Noble & Head, 279-293. Collins, *Charlemagne*, 164-166. Story, *Charlemagne and Rome*, 114-115.

üzerine oturtulmuştur. Bu noktada Alcuinus tarafından mektuplarında sıklıkla sorulan soru kiminle savaşıldığı ve kimlerin Hristiyanlığa kazandırılmaya çalışıldığıdır. Zira *Capitula de Partibus Saxoniae* ile istenen sonuçların tam olarak elde edilemediği ortadaydı. Bunun nedeni kabilelere bölünmüş Saksonlar arasında çoğu kabile şefinin desteği alındığı halde Widochindus gibi isimlerin halk arasında ciddi bir desteğe sahip olmasıydı. Çünkü halka dayatılan Hristiyanlık görüntüde kabul edilmesine karşın gerçekte nefret uyandıran, düşmanlık doğuran bir inançtı. Bu doğrultuda daha sert bir politika izlemek yerine Sakson halkına daha yumuşak şekilde yaklaşılması öngörülmüştür.⁸¹² Fakat Alcuinus'un yumuşak yaklaşım düşüncesinin sadece bir strateji olduğunun altı çizilmelidir. Normal şartlarda Alcuinus'un Saksonları pek sevdiği söylenemez. Örneğin; 796 yılındaki bir mektubunda Alcuinus, Saksonlar için şu cümleleri sarf etmektedir: “*Bu sefil Saksonların kalplerinde bir inanç esası asla var olmadığı için vaftiz yeminlerini sürekli terk ettiler.*”⁸¹³ Salzburg’lu Arnonus’a yazdığı mektubunda kullandığı bu cümleler öncelikle pagan oldukları ve Hristiyanlığı ısrarla reddettikleri için ruhban sınıfı içerisinde Saksonlara karşı oluşan antipati ve nefretin bir simgesidir. Buna rağmen pragmatist bir bakış açısı ile hareket eden Alcuinus, Saksonları ikna etmek için daha fazla şiddet kullanmanın yarar sağlamayacağını fark etmiştir. Karl’ın da desteğini alarak önce Saksonya ve ilerleyen yıllarda Panonya’yı da kapsayacak şekilde Frank ve Anglo-Sakson misyonerler bir hiyerarşi içine sokulmuştur. Piramidin tepesinde iki kişi vardır: Bremen Piskoposu Willehadus ve Salzburg Piskoposu Arnonus. Saksonya’nın güneyi ile Panonya’da Arnonus, Saksonya’nın kuzeyinde ise Wigmodia merkezli olarak Willehadus misyonerleri yönetmişlerdir. Willehadus’un 789 yılında hayatını kaybetmesi üzerine Arnonus misyonerlik faaliyetlerini tek başına sürdürmüştür. Bu süreçte Saksonya’nın dört bir yanında kurulan kiliseler ile Sakson kabilelere Hristiyanlığın düşman olunması gereken bir şey olmadığını aşılacak amaçlanmıştır. Bu elbette uzun yıllara yayılacak bir projedir. Ama 772 yılında başlayan ve neredeyse 20 yıldır devam

⁸¹² Phelan, *The Formation*, 95-121. Padberg, *Mission und Christianisierung*, 149. Cragle, *Converting the Saxons*, 148-157. Fried, *Charlemagne*, 122-130. “*Capitula de Partibus Saxoniae*,” *LL Tomus V*, MGH, Ed. Richtofen, 34-46. Klaus Gantert, *Akkommodation und eingeschriebener Kommentar: Untersuchungen zur Übertragungsstrategie des Helianddichters*, (Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1998), 18-39. Flierman, *Saxon Identities*, 140-145.

⁸¹³ Mektup 113, “*Alcuini Sive Albini Epistolae*,” *Epistolae Karolini Aevi II*, MGH, (Berlin: Weidmannos, 1895), 164.

eden mücadelenin ardından Saksonların Hristiyanlığı ısrarla benimsememesi Alcuinus'un, Karl'ı bu stratejiye ikna etmesini sağlamıştır.⁸¹⁴

Sakson halkına yumuşak bir yaklaşım sergilenmesine rağmen Alcuinus'un stratejisi Karl'ın sert yapısını tatmin edecek şekilde direnişçiler ile sert mücadeleye devam etmeyi hedeflemekteydi. Sakson halkına Hristiyan olmanın iyi yanları aktarılmaya çalışılırken isyan ederlerse sonlarının iyi olmayacağı gösterilmişti. Özellikle Bavyera Dükü Tassilo'nun kurduğu ittifak ve devamında Avar-Saksonya-Endülüs ittifakı Karl'ın askeri anlamda tepki koyması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu amaçla Saksonların yanısıra Avarlar ile de savaşa girilmiştir. Savaşı takiben gerek elçiler aracılığıyla devamında ise misyonerler gönderilerek Panonya'da yaşayan halk Hristiyanlığa davet edilmiştir. İlk misyonerler Panonya'ya 790 yılında ulaşmıştır. Her yıl gönderilen ordular ile Sakson ve Avar direnişinin kırılması için çabalanmıştır. Bu zaman zarfında misyonerler yalnızca kurulan kiliseler aracılığıyla vaaz vermenin ötesine geçmiştir. Direnişçiler ile mücadele eden Frank ordusu içinde hem asker hem de misyoner kişiler bulunmaya başlamıştır. Bu sayede her yönden pagan topluluklar Hristiyanlaştırmaya çalışılmıştır. Zaman içerisinde Alcuinus'un çabaları sonuç vermiştir. Avar Savaşı bitirilirken Hristiyanlığa karşı gelenlerin sayısında ciddi bir azalma meydana gelmiştir. Aynı şekilde Sakson direnişi de eski gücünden uzaklaşmıştır.⁸¹⁵ Alcuinus izlenen Hristiyanlaştırma politikasının başarı kazandığının görülmesi üzerine bir adım ileri giderek 796 yılında Karl'a yazdığı mektupta önemli bir değişimi öne sürer. Bu mektupta her Hristiyandan kiliseye yardım için onda bir oranında alınan vergiden Hristiyanlığı yeni benimsemiş olan Saksonların muaf tutulmasını talep etmiştir:

“En mübarek ve dini bütün (Tanrı kulunun) dinimize yeni girmiş olan bu cahil insanların her birinin evinden tam vergi toplanarak boyunduruk altına sokulmasının doğru olup olmadığını düşünmeniz konusunda size bilge bir tavsiye vermesine izin veriniz. Bu yüzden Efendimiz İsa Mesih tarafından eğitip vaaz

⁸¹⁴ Fried, *Charlemagne*, 122-130. Phelan, *The Formation*, 95-121. Cragle, *Converting the Saxons*, 148-157. Costambeys, *The Carolingian World*, 72-75. Mektup 113, “Alcuini,” *Epistolae*, 164. “Anskarii Vita Sancti Willehadi,” *MGH SS Tomus II*, 378-390. “The Life of Saint Willehad,” *Soldier of Christ* Ed. Noble & Head, 279-293. Collins, *Charlemagne*, 164-166. Mary Garrison, “Les correspondants d’Alcuin,” *Annales de Bretagne et des Pays de l’Ouest*, 111-3, (2004): 319-331.

⁸¹⁵ Cragle, *Converting the Saxons*, 148-157. Rembold, *Christianization*, 168-171. Phelan, *The Formation*, 95-121. Frankish Annals,” *Chronicles*, 74-78. *Annales regni Francorum*, 98-110. Priores, Ed. Simson, 81-85. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. “Notker,” *Charlemagne*, 90. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. “Maximiliani” *XIII*, 22-23. *MGH SS Tomus I*, 37, 302-303. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 59-61.

vermesi için bu dünyaya yollanan misyonerlerin zorla vergi toplayıp toplamadığı dikkate alınmalıdır. Mallarımızın vergisini ödemek bir hayli değerli bir harekettir. Ama vergiyi kaybetmek, inancı kaybetmekten daha iyidir. Katolik inancında doğmuş, büyümüş ve iyice eğitilmiş olan bizler mallarımızın vergisini vermekte zorlanıyoruz. Çocuksu bir iradeye, açgözlü bir mizaca ve hassas bir inanca sahip olanlar ne kadar isteksizdir.”⁸¹⁶

Alcuinus, bu isteği ile Saksonların ekonomik anlamdaki Hristiyanlık baskısından kurtarılacak Hristiyanlığa karşı besledikleri öfkeden uzaklaştırılmalarını hedeflemiştir. Nitekim Hristiyan olduğu gibi her yıl bu verginin ödenmesi ilerleyen süreçte yeniden isyan edilmesine zemin hazırlayan bir nedendir. Mektupta da belirttiği gibi Hristiyanlığın yeni üyeleri olarak değerlendirilen bu insanlardan zorla vergi alınması isyanın devam etmesinin ve Hristiyanlığın kabul görmemesinin yegâne sebebidir.⁸¹⁷

Alcuinus aynı yıl içerisinde toplanan vergiler ile alakalı Arnonus’a da bir mektup yazarak şunları söylemiştir: “*Alınan vergiler... Saksonların inancını yok etmiştir. Dinimize yeni kazandırılmış olanlar neden böyle bir boyunduruk altına sokuluyor? Ne biz ne de kardeşlerimiz böyle bir uygulamayı devam ettirmemeliyiz.*”⁸¹⁸ Bu mektubundan Alcuinus’un önerisinin Karl’ın onayından geçtiği anlaşılmaktadır. Uygulamaya koyulması için misyonerlik faaliyetleri konusundaki başlıca insana haber vermektedir. Buna rağmen vergi toplama konusundaki değişiklikler hemen etkisini göstermemiştir.⁸¹⁹ 798 yılına kadar Sakson direnişinde herhangi bir azalma olduğu söylenemez. 798 yılında da Frank elçilerini öldürerek Frank ordusu ile ciddi bir savaşa girmişlerdir. Fakat savaş sonucu ciddi bir katliam yapmaktan kaçınan Karl’ın, Alcuinus’un tavsiyeleri sonucu halka zulmetmekten kaçındığı görülmektedir. Binlerce Sakson farklı bölgelere tehcir ettirilerek direnişe ciddi bir darbe vurulmuştur. Alcuinus’un Hristiyanlaştırma

⁸¹⁶ Mektup 110, “Alcuini,” *Epistolae*, 158.

⁸¹⁷ Giles Constable, *Monastic Tithes From Their Origins to the Twelfth Century*, (Londra & New York: Cambridge University Press, 1964), 31-35. Cragle, *Converting the Saxons*, 152-157. Wendy Marie Hoofnagle, *The Continuity of the Conquest: Charlemagne and Anglo-Norman Imperialism*, (Pennsylvania: Penn State University Press, 2016), 22-29. Maximilian Diesenberger, *Predigt und Politik im frühmittelalterlichen Bayern Karl der Große, Arn von Salzburg und die Salzburger Sermones-Sammlung*, (Berlin, De Gruyter, 2016), 22-25. Rembold, *Christianization*, 168-171. Phelan, *The Formation*, 95-121. Fried, *Charlemagne*, 122-130. Mektup 110, “Alcuini,” *Epistolae*, 158. Collins, *Charlemagne*, 164-166.

⁸¹⁸ Mektup 107, “Alcuini,” *Epistolae*, 153-154.

⁸¹⁹ Diesenberger, *Predigt und Politik*, 22-25. Fried, *Charlemagne*, 122-130. Phelan, *The Formation*, 95-121.

politikasının etkileri 798 sonrasında hissedilmeye başlamıştır.⁸²⁰ Takip eden 10 yıllık dönemde Karl 30 yıldan fazla zamanını harcadığı Sakson Savaşı'nı bitirmeyi başarmıştır.

780'li yıllarda, Frank dış politikası ile misyonerlik faaliyetlerinin giderek iç içe geçtiği görülmektedir. Utrecht merkezli misyonerlik faaliyetleri, Pepin döneminden itibaren Karolenj ordularının ilerleyişiyle paralel bir seyir izlemeye başlamıştır. Karl döneminde ise fethedilen bölgelerde Frank ordusunu misyonerler takip eder hale gelmiştir. Aynı şekilde, Frank ordusunun yenilgiye uğradığı durumlarda, misyonerler de bu bölgelerden geri çekilmek zorunda kalmıştır. Her ne kadar sistematik bir çaba sarf edilmiş olsa da Hristiyanlık adına verilen vaazlar ne Saksonlar ne de komşu kavimler üzerinde beklenen etkiyi yaratamamıştır. Emirnameler yayımlanmış, pagan inançlarını devam ettiren insanlar mahkemeler önünde yargılanmış olsa da Hristiyanlığın yayılması konusunda istenen sonuçlar bir türlü elde edilememiştir. Ancak, Alcuinus'un yumuşak yaklaşımı ve düzenli misyonerlik faaliyetleri sayesinde, 800 yılına gelindiğinde Doğu Frankia'daki sorunlar tamamen çözülemese de tünelin ucundaki ışık görünmeye başlamıştır.⁸²¹

III.3.7 Evlilikten Savaşa: VII.Yüzyılın Son Çeyreğinde Doğu Roma-Karolenj İlişkileri

III.3.7.1 Karolenj-Doğu Roma İttifakı: Rotrude-İmparator VI.Constantinus Evliliği

Karl'ın 780'li yılların başından itibaren yeni bir yapıya bürünen devlet yönetim anlayışı kısa sürede etkisini Doğu Roma İmparatorluğu ile yürütülen ilişkilerde de göstermiştir. Yalnızca Frankia'da değil Doğu Roma idaresinde de 780'li yıllar ciddi bir değişimle başlamıştır. Özellikle İmparator IV.Leon'un (ö.780) 780 yılında hayatını kaybetmesi Doğu Roma-Karolenj ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuştur. Leon'un ardından tahta annesi İrene'nin (ö.803) naipliğinde 9 yaşındaki oğlu VI.Constantinus (ö.?) çıkmıştır. Bu şekilde VI.Constantinus İmparator unvanı ile devleti idare eder gibi

⁸²⁰ Frankish Annals," *Chronicles*, 74-78. *Annales regni Francorum*, 98-110. *Priores*, Ed. Simson, 81-85. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. "Notker," *Charlemagne*, 90. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. "Maximiliani" *XIII*, 22-23. *MGH SS Tomus I*, 37, 302-303. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 59-61.

⁸²¹ Frankish Annals," *Chronicles*, 74-78. *Annales regni Francorum*, 98-110. *Priores*, Ed. Simson, 81-85. *MGH SS Tomus I*, 35, 300. "Notker," *Charlemagne*, 90. *Vita Karoli Magni*, 121. Einhard, *Charlemagne*, 37-38. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. "Maximiliani" *XIII*, 22-23. *MGH SS Tomus I*, 37, 302-303. *Hildesheim*, 52. *Hildesheimenses*, 14-15. Reginonis, *Chronicon*, 59-61. Constable, *Monastic*, 31-35. Cragle, *Converting the Saxons*, 152-157. Hoofnagle, *Imperialism*, 22-29. Diesenberger, *Predigt und Politik*, 22-25. Rembold, *Christianization*, 168-171. Phelan, *The Formation*, 95-121. Fried, *Charlemagne*, 122-130. Mektup 110, "Alcuini," *Epistolae*, 158. Collins, *Charlemagne*, 164-166.

gözükürken gerçekte yönetim tamamen İrene'nin eline geçmiştir. Ama bir kadın olarak böylesine bir gücü elinde bulundurmak İmparatoriçe İrene'yi (ö.803) zor bir duruma sokmuştur. Zira Doğu Roma aristokrasisi İmparatorluğun bir kadının elinde olmasından hoşlanmamıştır. Bundan dolayı ülkenin yönetimindeki pozisyonunu güçlendirmek adına 781 yılında İmparatoriçe İrene, Franklarla evlilik yoluyla bir ittifak kurmak istemiştir.⁸²² Ayrıca Karolenj Krallığı Batı Avrupa'da hızla büyüyen bir güç olarak Doğu Roma'yı tehdit ediyordu. Bu geçiş sürecinde İtalya'daki Doğu Roma topraklarını savunmak kolay olmayacaktı. Bu açıdan Karolenj Krallığı ile yakınlık kurmak askeri anlamda da bir avantajdı. Bu sayede Doğu Roma'nın batıda daha az sorun ile karşılaşacaktı. Bu amaç doğrultusunda İrene, Karl'ın o sıralarda 6 yaşında olan kızı Rotrude ile İmparator VI.Constantinus'un evlenmesi konusunda teklifte bulunmuştur. Karl gelen teklifi reddetmek için bir neden görememiştir. Özellikle Adalgisus'un Doğu Roma'nın elinde olması ilişkilerin iyi olmasını gerektirmiştir. Çünkü Adalgisus'un, İtalya'ya dönmesi Karl için hiç de istenmeyen bir savaş anlamına gelmektedir. Diğer yandan Doğu Roma İmparatoru ile akraba olmak Pepin Ailesi adına da büyük bir fırsattı. Böylece Doğu Roma İmparatorluğu'nun sonraki hükümdarlarının Karl'ın soyundan gelmesi söz konusu olacaktı. Evliliğin getirdiği avantajları düşününce Karl, evliliğe onay vermiştir. Böylece Rotrude ile İmparator VI.Constantinus nişanlanmıştır. Evlilik ise Rotrude'nin yaşı göz önüne alınarak erişkinliğe⁸²³ ulaşmasına kadar ertelenmiştir.⁸²⁴

İmparatoriçe İrene'nin bu teklifi Doğu Roma İmparatorluğu'nun Karolenj Krallığı ile gerçekleştirmeye çalıştığı ilk evlilik girişimi değildir. Kral Pepin'in

⁸²² 781 yılında Sicilya Valisi Elpidios isyan ederek kendini Doğu Roma İmparatoru ilan etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Fried, *Charlemagne*, 144. Warren T. Treadgold, *The Byzantine Revival, 780-842*, (Stanford: Stanford University Press, 1991), 66-70.

⁸²³ Erişkinlikten kasıt genç kızlığa ulaşması ve ergenliğe girmesidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Linda E. Mitchell, *Family Life in The Middle Ages*, (Westport: Greenwood Press, 2007), 155-166. Evlilik yaşı ilerleyen yıllarda da Karl'ın önem verdiği konulardan biri olmuştur. 801 yılında yayınladığı "Capitula e conciliorum canonibus collecta" emirnamesi ile genç kızların ve erkeklerin 9 yaşından önce evlenmesini yasaklamıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız; , "Capitula e conciliorum canonibus collecta" *Capitularia I*, Edt.Boretius, 232. "Capitula e conciliorum canonibus collecta," *Ein Gesetz für Männer und Frauen: die frühmittelalterliche Ehe zwischen Religion, Gesellschaft und Kultur*, Ed. Ines Weber, (Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2008),186-187.

⁸²⁴ Riché, *Carolingians*, 118-119. Gunther Wolf, "Die byzantinisch-abendländischen Heirats- und Verlobungspläne zwischen 750 und 1250," *Archiv für Diplomatik*, Vol. 37, Issue JG, (1991): 145-158. Jean Schneider, "Charlemagne et Hildegard : conscience dynastique et tradition locale," *Actes du colloque "Autour d'Hildegard"*, (1987): 9-18. W.Ohnsorge, "Der Patricius-Titel Karls Des Grossen," *Byzantinische Zeitschrift*, Volume 53, Issue 2, (1960): 300-321. Warren Treadgold, *A History of the Byzantine State and Society*, (Stanford: Stanford University Press, 1997), 420-421. Nelson, *King*, 191. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. Theophanes the Confessor, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, Çev. Cryil Mango & Roger Scott, (Oxford University Press, 1997), 628.

hükümdarlığının son yıllarında da ikona karşıtı düşüncelerin yayılması adına çaba sarf eden Doğu Roma İmparatoru V.Constantinus da benzer bir teklifte bulunmuştu. Bu teklif sonrasında tahtı babasından devralacak olan IV.Leon ile Pepin'in kızı Gisela'nın (ö.810/811) evlenmesini kapsıyordu. Ama bu evlilik teklifi Pepin tarafından reddedilmişti. İki teklif birbirine benzemesine rağmen keskin farklılıklar vardır. Pepin'e yapılan teklif Doğu Roma Prensi ile bir evliliği kapsarken Karl'a yapılan teklif tahta yeni çıkmış olan Doğu Roma İmparatoru'nun bir Frank Prensesi ile evlenmesidir.⁸²⁵

Papa Hadrianus da bu evliliğe olumsuz bir tepki göstermemiştir. Zira Pepin'e yapılan teklife Papa I.Paulus sert bir şekilde tepki göstererek karşı çıkmıştır. Bu faktör de Rotrude'nin İmparator Constantinus ile nişanlanması kararının verilmesini kolaylaştırmıştır. Karl, aynı yıl oğulları Pepin ve Ludovicus'un vaftiz edilmesi için İtalya'ya gitmiştir. Karl ve Papa Hadrianus'un bu tören sürecinde Rotrude'nin nişanını konuşmuş olması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca ikili arasında 780'li yıllarda Doğu Roma İmparatorluğu'nun durumu hakkında bazı mektuplaşmalara da rastlanmaktadır. Bu da 780'lerin ilk yarısında Hadrianus ve Karl arasında güçlü bir iletişim olduğunu göstermektedir.⁸²⁶ Diğer yandan ilerleyen kısımlarda da görüleceği üzere Hadrianus'un Doğu ve Batı Kiliseleri arasında problemlere son verme isteği vardır. Gerçekleşecek muhtemel bir evlilik bu sorunların aşılması için çok önemli bir fırsat olacaktı.

Pepin döneminde henüz yeni kurulmuş bir krallık olarak tebrik etmek elçilerini dahi yıllar sonra yollayan Doğu Roma İmparatorluğu'nun gözünde Karolenj Krallığı'nın kazandığı değer bu nişan ile daha rahat anlaşılabilir. 767 yılından bu yana gerek genişleyen sınırlar gerek dış politikada Karolenj Krallığı önemli bir konuma gelmiştir. Bundan dolayı tahta çıkan oğlunun siyasi anlamda güç kazanmasını isteyen İmparatoriçe İrene oğlu VI.Constantinus'u Frank Prensesi Rotrude ile nişanlaması Karolenj Krallığı'nın gücündeki artışın bir sembolüdür.⁸²⁷ Babası Pepin'in reddettiği teklifi Karl'ın

⁸²⁵ *The Empress Theophano: Byzantium and the West at the Turn of the First Millennium*, Edt.Adelbert Davids, (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 103-105. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 560-563. Costambeys, *The Carolingian World*, 63-64. Herrin, *Ravenna*, 326-341. Fried, *Charlemagne*, 74-76. David H. Miller, "Byzantine-Papal Relations During The Pontificate of Paul I: Confirmation and Completion of The Roman Revolution of the Eighth Century," *Byzantinische Zeitschrift*, volume 68, Issue 1, (1975): 47-62. David Harry Miller, "The Motivation of Pepin's Italian Policy, 754-768," *Studies in Medieval Culture* 4, (1973): 44-54.

⁸²⁶ Judith Herrin, *The Formation of Christendom*, (Princeton& Oxford: Princeton University Press, 2021), 413-487. "Codex Carolinus," *Epistolae*, 591-593, 604-605. Phelan, *The Formation*, 58-59. Noble, *The Republic*, 164-166. Herrin, *Ravenna*, 364-366.

⁸²⁷ Werner Ohnesorge, "Das Kaisertum der Eirene und die Kaiserkrönung Karls des Großen," *Saeculum*, Volume 14, Issue JG, (1963): 221-247. Treadgold, *Society*, 420-421. Timothy Gregory, *A History of Byzantium*, (Oxford: Blackwell, 2005), 197-200. Nelson, *King*, 191. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68.

kabul etme nedenlerinden biri de budur. Karl kendini Doğu Roma İmparatoru'na ve devletini de Doğu Roma İmparatorluğu'na denk görmektedir. Gerçekleşecek bir evlilik de bunun ilaveten bir kanıtı olacaktır.

Nişanı takip eden yıllarda Doğu Roma İmparatorluğu ile ilişkiler bir anda bıçak gibi kesilmiştir. Kaynaklar 786 yılına kadar gelen ya da giden bir elçiden bahsetmemiştir. Bunun temel nedeni İkonoklazm olarak gösterilebilir. Zira V.Constantinus'un ve IV.Leon'un aksine İmparatoriçe İrene ikona karşıtı değildir. Aksine İmparatoriçe İrene bir ikonofil yani ikona destekçisidir. Hatta bir iddiaya göre IV.Leon ölümünden kısa bir süre önce eşinin yastığının altında iki adet ikona bulmuştur. Şansa bakın ki bu konuda eşini cezalandırmadan kısa süre içinde hayatını kaybetmiştir. İrene'nin ikona seviciliği Doğu Roma İmparatorluğu'nu derinden sarsmıştır. Karl ile akrabalık ilişkileri kurmak bu süreçte hem iç politikada İrene'nin pozisyonunu güçlendirecek hem de Güney İtalya'daki sınırları güvende tutacak bir faktördür. 786 yılına gelene kadar Karolenj Krallığı, Bavyera ve Saksonya sorunları nedeniyle Doğu Roma İmparatorluğu ile yeniden iletişim kurmaya ihtiyaç duymamıştır. Doğu Roma İmparatorluğu da iç karışıkları son erdirmek için mücadele vermiştir.⁸²⁸

Susku geçen yıllar 786 ve 787 yıllarında artan elçilerin gidiş gelişi ile yerini hareketli zamanlara bırakmıştır. Önce 786 yılında İtalya'ya giden Karl burada Doğu Roma elçileri ile görüşmüştür. *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda da yer eden bu görüşmenin konusu kaynakta "İmparator'un elçileri ile bir anlaşma hakkında müzakere etmek"⁸²⁹ olarak açıklanmıştır. *Eski Metz Yıllığı* da gelen elçilerin bir anlaşma hakkında görüştüklerini onaylamaktadır. Anlaşmayla bahsedilenin Rotrude-VI.Constantinus evliliği mi? yoksa başka bir konu mu olduğunu kaynaklar net olarak belirtmemektedir. Fakat Doğu Roma İmparatorluğu ile Karolenj Krallığı arasında bazı huzursuzluklar olduğu ortadadır. 787 yılı içerisinde kaynaklar yine Doğu Roma elçileri ile yapılan görüşmelerden bahsederler. Bu sefer konu Rotrude-VI.Constantinus evliliğidir. Gelen elçiler artık 11-12 yaşlarında olan Rotrude'nin, İmparator VI.Constantinus ile olan

Annales regni Francorum, 75-85. Treadgold, *Byzantine Revival*, 71. Werner Ohnesorge, "Neue Beobachtungen zum Kaisertitel Karls des Großen," *Archiv für Diplomatik*, Vol. 21, No. JG, (1975): 1-14.

⁸²⁸ Judith Herrin, "Constantinople, Rome and the Franks in the Seventh and Eighth Centuries," *Byzantine Diplomacy Papers of the Twenty-fourth Spring Symposium of Byzantine Studies, Cambridge, March 1990*, Ed. Jonathan Shepard & Simon Franklin, (Cambridge: Variorum, 1992), 91-109. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. Steven Runciman, "The Empress Irene the Athenia," *Medieval Women*, Ed. Derek Baker (Oxford: Blackwell Publishing, 1978): 101-18.

⁸²⁹ Frankish Annals", *Chronicles*, 63. *Annales regni Francorum*, 72-73.

evliliğinin tamamlanmasını talep etmektedir.⁸³⁰ Bu noktada Frank ve Doğu Roma kaynakları farklı bilgiler vermektedir. *Frank Kraliyet Yıllığı*'na ait kayıta Doğu Roma elçileri ile yapılan görüşme şu şekilde aktarılmaktadır: “*Kral, kızının evliliği için İmparator Constantinus tarafından gönderilen elçilerle görüştü.*”⁸³¹ Buna rağmen görüşmenin olumlu olup olmadığı açıkça zikredilmemektedir. Sonraki yıla ait kayıttan gerçekleştirilen bu görüşmenin sonuçları anlaşılmaktadır: “*Bu arada İmparator Constantinus, Kral'ın kızı ile evliliği reddedildiği için öfekeden deliye döndü. Sicilya Valisi Theodorus'a ve diğer kumandanlara Benevento bölgesini yakıp yıkmalarını emretti.*”⁸³² Bu kayda göre 787 yılında yapılan görüşmede Karl evliliğin gerçekleşmesine rıza göstermemiştir. Bunu neden yaptığının dair bir açıklama kaynaklarda yer almazken Karl'ın kızlarına düşkünlüğü buna sebebiyet vermiş olabilir. Zaten ilerleyen yıllarda da Karl, Rotrude ve diğer birkaç kızının da evlenmesini izin vermez ve çoğu rahibe olarak hayatına devam eder.⁸³³

Franklara göre evliliğin iptal olması Karl'ın kararı sonucu gerçekleşen bir olaydır. Bu Doğu Roma İmparatoru VI.Constantinus'u bir hayli sinirlendirmiştir. Ancak Doğu Roma'lı tarihçi Theophanes'a göre olaylar çok farklı cereyan etmiştir: “*İmparatoriçe İrene, Franklar ile olan iletişimi kesti ve Ermeni bölgelerinden bir bakire olan Amnia'lı Maria'yı getiren Protospatharios Theophanes'i yolladı. O (Maria), daha önce nişanlanmış olduğu Frankların Kralı Karl'ın kızıyla olan bağı nedeniyle isteksiz ve çok üzülmüş olan oğlu İmparator Constantinus ile evlendi.*”⁸³⁴ Theophanes'e göre evliliğin iptal olmasını isteyen İmparatoriçe İrene'dir. Frankların buna nasıl bir tepki verdiğine dair bir bilgi yoktur. Ama İrene'nin emriyle Theodorus'un İtalya'daki Frank topraklarına saldırıya geçtiği tekrarlanmaktadır.⁸³⁵

⁸³⁰ Treadgold, *Society*, 420-421. Gregory, *Byzantium*, 197-200. Nelson, *King*, 191. Frankish Annals”, *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. MGH SS Tomus I, 33, 43, 75, 298, Treadgold, *Byzantine Revival*, 89-90.

⁸³¹ Frankish Annals”, *Chronicles*, 64. *Annales regni Francorum*, 75.

⁸³² Frankish Annals”, *Chronicles*, 67-68. *Annales regni Francorum*, 83.

⁸³³ “Rotrud” *Lexikon des Mittelalters*, Band 7, Ed. Robert-Henri Bautier & Gloria Avella-Widhalm & Ulrich Matteijet & Robert Auty, (München: Lexma-Verlag, 1977), 1054. Fiona J. Griffiths, *Nuns' Priests' Tales Men and Salvation in Medieval Women's Monastic Life*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2018), 85-88. Dana M. Polanichka & Carly M. Lewis & Casey E. Smith & Allison K. Meyette & Briana Gausland, “Slandered and Expelled: Female Monastic Exile in Carolingian Europe, c. 814 CE,” *Research Journal of the Royal Thimphu College*, Volume 3, Number 1, (2020): 59-71.

⁸³⁴ Theophanes, *The Chronicle*, 637-638.

⁸³⁵ Frankish Annals”, *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. MGH SS Tomus I, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Timothy E.Gregory, *A History of Byzantium*, (Oxford: Blackwell, 2005), 200. Mikaël Nchanian & Vivien Prigent, “Les stratèges de Sicile. De la naissance du

İki farklı anlatı evliliğin tam olarak nasıl suya düştüğünün anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Fakat İmparatoriçe İrene'nin en başta bu evliliği isteyen kişi olması ve tahta yeni çıkmış olması bazı fikirler yürütülebilmesini sağlamaktadır. İrene'nin en başında bu evliliği istemesinin nedeni Karolenj Krallığı'na karşı Güney İtalya'daki sınırların kontrol altında tutma düşüncesidir.⁸³⁶ Bunu destekler şekilde 780'lerin başında ikona karşıtı düşünceleri nedeniyle İrene ve oğlu VI.Constantinus'un devlet yönetiminde halen istediği otoriteyi kuramamış olduğu vurgulanmalıdır.⁸³⁷ 781 yılında Karolenj Krallığı'nın Lombard Krallığı'nı yıkmasını üstünden henüz sadece 7 yıl geçmiştir. Benevento Dükü Aragisus ile yarımada tam kontrole sahip olmak için mücadele edilmektedir. Benevento'nun da ele geçirilmesini takip eden yıllarda Sicilya'nın düşmesi kuvvetle muhtemeldir. Sonuçta Güney İtalya'daki Doğu Roma topraklarını aradaki mesafeden kaynaklı korumak bir hayli zordur. Diğer yandan VI.Constantinus'un yaşının küçük olması da dış politikada bir dezavantajdır. Bu durum Doğu Roma'yı iki tercih arasında bırakmıştır. İlk ihtimal Benevento Dükü Aragisus'un Sicilya'da bulunan birlikleri ile kara ve denizden desteklenmesidir. Nitekim bu ihtimal doğrultusunda 780'lerin başlarında Aragisus ile Doğu Roma idaresi Karolenj Krallığı'na karşı sürdürülen mücadelenin desteklenmesi adına görüşülmüştür. Fakat Aragisus ile görüşmenin yanısıra Karolenj Krallığı'na da elçiler yollanmıştır. Bu elçiler aracılığıyla Aragisus'u desteklemek dışında Doğu Roma'nın diğer tercihi Franklar ile evlilik yoluyla bir ittifak kurmaktır. Yukarıdaki paragraflarda anlatılan olaylardan Doğu Roma İmparatorluğu'nun Aragisus ile görüşmesine rağmen Güney İtalya'yı koruma stratejisinin evlilik ittifakı olduğu anlaşılmaktadır.⁸³⁸

thème au règne de Léon V," *Revue des études byzantines*, Volume 61, (2003): 97-141. Treadgold, *Byzantine Revival*, 91.

⁸³⁶ Bu evlilik sayesinde ortaya pasif bir Karolenj-Doğu Roma ittifakı çıktığından daha önce de bahsedilmiştir

⁸³⁷ Herrin, "Constantinople," *Byzantine Studies*, Ed. Shepard & Franklin, 91-109. Treadgold, *Society*, 420-421. Collins, Charlemagne, 70-73. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Nichanian & Prigent, "Léon V," *byzantines*, 97-141. Emerick, "new Constantine?," *Life and Legacy*, Ed. Bjornlie, 144-147.

⁸³⁸ Warren T. Treadgold, "The Bride-Shows of the Byzantine Emperors," *Byzantion*, Vol. 49 (1979): 395-413. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Reginonis, *Chronicon*, 51-57. Hans H. Kaminsky, "Zum Sinngehalt des Princeps-Titels Arichis' II. von Benevent," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 8, Issue 1, (1974): 81-92. "Chronicon Salernitanum," *MGH SS Tomus III*, Ed. George Heinrich Pertz, (Hannover: Hahn, 1839), 475-483.

III.3.7.2 Benevento’da Doğu Roma İmparatorluğu ile Hakimiyet Mücadelesi: Aragisus ve Adalgisus

Doğu Roma İmparatorluğu’nun evlilik ittifakına 787 yılı civarında artık ihtiyaç kalmamıştır. Zira artık hem VI.Constantinus hem de annesi İmparatoriçe İrene Doğu Roma topraklarında otoritelerini kabul ettirmişlerdir. Bunu kanıtlayan en önemli olay 787 yılında toplanan II. İznik (Nicaea) Konsili’dir. İkonoklazm hareketinin son bulması adına toplanan bu konsili İrene’nin toplayabilmesi devlet yönetiminde istediğini yaptırabilecek yeterince güce ulaştığının göstergesidir. Papa Hadrianus’un da temsilcilerinin bulunduğu konsil sonucunda III.Leon’un ikonalar hakkında fermanı ve Hiereia Konsili’nde⁸³⁹ alınan kararlar geçersiz sayılmıştır.⁸⁴⁰ Bu konsilin düzenlendiği zamanlarda Rotrude-VI.Constantinus evliliğinin iptal olması ve hemen akabinde Sicilya’da konuşlanmış olan Doğu Roma güçlerinin Benevento yönünde ilerlemesi evliliği iptal edenin İmparatoriçe İrene olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. Tüm yaşananlar sonucunda ise Benevento’da Frank ve Doğu Roma kuvvetleri karşı karşıya gelirken iki devletin ilişkileri kolay kolay düzelemeyecek şekilde bozulmuştur.

Basit bir olay gibi görünmesine rağmen evliliğin iptal olmasını takip eden süreçte İtalya’ya giden Karl’ın, Benevento Dükü Aragisus ile girdiği mücadele evlilik konusundaki anlaşmazlığı farklı bir noktaya çekmektedir. Çünkü Benevento Düklüğü’nün ele geçirilmesi sürecinde ve devamında İtalya’nın güneyinde Frankların verdiği hakimiyet mücadelesi doğrudan Doğu Roma İmparatorluğu ile olmuştur. Bu

⁸³⁹ D. M. Deliyannis, “Agnellus of Ravenna and Iconoclasm: Theology and Politics in a Ninth-Century Historical Text,” *Speculum*, 71(3), (1996): 559–576. Ann Freeman, Paul Meyvaert, *Opus Caroli regis contra synodum (Libri Carolini)*, (Hannover: Harrassowitz Verlag, 1998), 30-36. Thomas Ertl, “Byzantinischer Bilderstreit und fränkische Nomentheorie,” *Frühmittelalterliche Studien*, vol. 40, issue 1, (2006): 13-42. Collins, Charlemagne, 70-73. Theophanes, *The Chronicle*, 634-638. Emerick, “new Constantine?,” *Life and Legacy*, Ed. Bjornlie, 144-147.

⁸⁴⁰ Alexander A. Vasiliev, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, Çev., Tevabil Alkaç (İstanbul: Alfa Yayınları, 2015), 295-310. John Haldon, *The Empire That Would Not Die: The Paradox of Eastern Roman Survival, 640-740*, (Londra: Harvard University Press, 2016), 169-171. Thomas F. X. Noble, *Images, Iconoclasm and the Carolingians*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2009), 58-62. Herbert Schade, Hans Sedlmayr, “Die Libri Carolini und Ihre Stellung Zum Bild,” *Zeitschrift für katholische Theologie*, Vol. 79, No. 1 (1957): 69-78. Theophanes, *The Chronicle*, 635-637. Helmut Nagel, *Karl der Große und die theologischen Herausforderungen seiner Zeit. Wechselwirkung zwischen Theologie und Politik im Zeitalter des großen Frankenherrschers*, (Frankfurt: Peter Lang, 1998), 155-165. Treadgold, *Byzantine State*, 420-422. Nelson, *King*, 191. Edward Luttwak, *The Grand Strategy of the Byzantine Empire*, (Cambridge: Harvard University Press, 2009), 138-140. Collins, Charlemagne, 72-73. Phyllis G. Jestice, *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty Women and Rule in Tenth-Century Germany*, (Charleston: Palgrave Macmillan, 2018) 58-62. Charles A. Frazee, “The Balkans Between Rome and Constantinople in the Early Middle Ages 600-900 A.D.,” *Balkan Studies*, vol. 34 (1993):213-228. Joanna Story, *Charlemagne and Rome- Alcuin and the Epitaph of Pope Hadrian I*, (Oxford: Oxford University Press, 2023), 115-121. Herrin, “Constantinople,” *Byzantine Studies*, Ed. Shepard & Franklin, 91-109. Treadgold, *Society*, 420-421. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. “Hadrian I,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 165.

açından olayların değişim hızı bir hayli şaşırtıcıdır. 781 yılında oluşturulan pasif bir ittifak vardır. Hükümdarlar düzeyinde akrabalık ilişkileri kurulma ve Doğu Roma İmparatorlarının gelecekte Frank kanı taşıma olasılığı söz konusudur. Ancak bir anda bu evlilik iptal olurken kısa süre içerisinde Güney İtalya’da Doğu Roma İmparatorluğu’nun desteklediği bir isyan doğmuştur. Bu noktada evlilik iptal olduğu için mi Dük Aragisus, Doğu Roma tarafından desteklendi? yoksa isyan hazırlığı yapıldığı için mi evlilik iptal oldu? sorularının sorulması gereklidir.⁸⁴¹

Aslında Doğu Roma’nın 781 yılına dayanan evlilik ittifakı zaman kazanmak için girişilen bir eylem olarak nitelendirilebilir. Aragisus’un tavrı ve hareketleri bilinmesine karşın Doğu Roma’nın çözmesi gereken kendi problemleri vardır. Evlilik girişimi bu anlamda Doğu Roma’ya kendini daha güvende hissettiği yıllar kazandırmıştır. Diğer yandan ellerinde Adalgisus gibi bir koz bulunmaktadır. Adalgisus’un doğru zamanda İtalya’ya gönderilmesi Doğu Roma’nın İtalya’da kaybettiği toprakları geri kazanması için büyük bir avantajdır. Bu farkındalık ışığında Güney İtalya’yı korumanın en iyi yolu Karolenj Krallığı’nın dostluğunu kazanmaktır. Nitekim 787 yılına kadar Doğu Roma-Karolenj ilişkileri problemsiz ilerlemiştir. Fakat Aragisus sorununu çözmeye karar veren Karl’ın Güney İtalya’ya yönelmesine paralel şekilde Doğu Roma ile yürütülen ilişkilerde sıkıntılar yaşanmaya başlamıştır.⁸⁴²

Lombard Krallığı yıkıldığından beri Benevento Düklüğü Aragisus’un idaresinde Karolenj hakimiyetini ısrarla kabul etmemektedir. Bundan dolayı Karl ve danışmanlarının bir kulağı her zaman İtalya’dadır. Güney İtalya’da uzun yıllara yayılan bir otorite mücadelesi söz konusudur. Bu bağlamda Aragisus’un direnişi Doğu Roma’nın işine gelen

⁸⁴¹ Treadgold, "The Bride-Shows," *Byzantion*, 395-413. Riché, *Carolingians*, 93-100. Piores, Ed. Simson, 74-75. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. Ludo Moritz Hartmann, *Geschichte Italiens im Mittelalter II*, (Hildesheim: Georg Olms Verlag, 1969), 300-308. Kaminsky, "Benevent," *Frühmittelalterliche*, 81-92. Nichanian & Prigent, "Léon V," *byzantines*, 97-141.

⁸⁴² Bronwen Neil, "The Western Reaction to The Council of Nicaea II," *The Journal of Theological Studies*, Vol. 51, No. 2 (2000): 533-552. Kaminsky, "Benevent," *Frühmittelalterliche*, 81-92. Collins, Charlemagne, 70-73. *Hildesheim*, 51. *Hildesheimenses*, 14. Piores, Ed. Simson, 74-75. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Joan Rowe Ferry, *Erchempert's History of the Lombards of Benevento A Translation and Study of its Place in the Chronicle Tradition*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Rice Üniversitesi, 1995), 121-126. *The Little History of the Lombards of Benevento by Erchempert: A Critical Edition and Translation of 'Ystoriola Longobardorum Beneventum degentium'*, Ed. & Çev. Luigi Andrea Berto, (Londra & New York: Routledge, 2021), 85-88. "Erchemperti historia Langobardorum Beneventanorum" *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH, (Hannover, Hahn, 1878), 234-236. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. Hartmann, *Geschichte Italiens*, 300-308. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. *Poetae*, Ed. Duemmler, 66-69. Emerick, "new Constantine?," *Life and Legacy*, Ed. Bjornlie, 144-147. Collins, Charlemagne, 70-73.

bir eylemdir. Bundan dolayı Aragisus'un direnişini gizlice desteklenmektedir. Buna rağmen Doğu Roma'nın bu desteği Karolenj Krallığı tarafından öğrenilmiştir. Bu durumu lehine kullanan Karl, kasıtlı olarak Benevento sorununu çözmek için yavaş davranmıştır.⁸⁴³ İtalya'nın geneline yayılmış bir istihbarat ağına sahip Karl, Doğu Roma'nın uzun süreçte ne gibi bir niyeti olduğunu kavramaya çalışmıştır. Doğru zaman beklenerek daha öncelikli görülen Sakson direnişine odaklanılmıştır.⁸⁴⁴ Sicilya ve Güney İtalya'daki diğer Doğu Roma toprakları zaten Karolenj Krallığı'nın hedefleri arasında değildir. Bunun en açık göstergesi İtalya Kralı olarak ilan ettiği oğlu Pepin komutasında Benevento sorununu çözebilecek bir Frank ordusu mevcuttur. Bu ordu 787 yılına kadar Benevento üzerine ciddi bir saldırıda bulunmamıştır. 787 yılında Karl, Aragisus sorununu çözmek için İtalya'ya gitmeye karar verdiğinde Aachen'da bir anda Doğu Roma elçilerinin belirmesi de⁸⁴⁵ bununla alakalıdır. Doğu Roma da 787'deki İznik Konsili ve İkonoklazm tartışmaları ile ülke içinde ciddi tartışmalar gerçekleşmiştir. Haliyle Aragisus'un hızlıca desteklenmesi mümkün olmamıştır.⁸⁴⁶

Frank ordusu pek bir direnç ile karşılaşmadan İtalya'da ilerleyerek Benevento'ya ulaşmış ve Dük Aragisus'u Salerno'ya çekilmeye zorlamıştır. Bunun üzerine kendisinden kat ve kat büyük Frank ordusu karşısında direnme şansı olmayan Aragisus, Karl ile anlaşmak için bir orta yol bulmaya çalışmıştır. Bu süreçte muhtemelen Sicilya'dan gelecek bir Doğu Roma desteği beklenmiştir. Ancak beklenen desteğin gelmemesi Aragisus'u Frank ordusu karşısında yapayalnız bırakmıştır. Aragisus, oğlu Grimoaldus dahil 13 rehine verip teslim olduktan sonra diğer oğlu Romualdus (ö.787) ile sadakat yemini ederek Karl ile barış yapabilmıştır. Buna rağmen yapılan anlaşma hem Aragisus'un hem de oğlu Romualdus'un ölümü üzerine çok geçmeden bozulmuştur.

⁸⁴³ Rotrude ve İmparator VI.Constantinus nişanlandığında Doğu Roma'nın Benevento Düklüğü ile bir ilişkisinin olduğu söylenemez. Bu nedenle evlilik kararı alınması bununla alakalı değildir.

⁸⁴⁴ Riché, *Carolingians*, 93-100. Kaminsky, "Benevent," *Frühmittelalterliche*, 81-92. Collins, Charlemagne, 70-73. Hildesheim, 51. Hildesheimenses, 14. Priores, Ed. Simson, 74-75. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. "Erchemperti" *Italicarum*, Ed.Waitz, 234-236. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. Hartmann, *Geschichte Italiens*, 300-308. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. *Poetae*, Ed. Duemmler, 66-69. Collins, Charlemagne, 70-73. Emerick, "new Constantine?," *Life and Legacy*, Ed. Bjornlie, 144-147.

⁸⁴⁵ Doğu Roma'nın da Frankia'da muhbirleri olması ve Aragisus üzerine gidileceği haberinin Konstantinopolis' ulaşması mümkündür.

⁸⁴⁶ Becher, *Charlemagne*, 91-97. "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 165. Noble, *The Republic*, 178-181. Runciman, "Irene" *Medieval*, 101-18. Neil, "Nicaea II," *Studies*, 533-552. Vincenzo Ruggieri, "The Political Reasons of the Council of Nicaea II (787)," *Uluslararası İznik I. Konsil Senato Sarayı'nın Lokalizasyonu Çalıştayı Bildirileri*, Ed. Mustafa Şahin & İ. Hakan Mert, (Bursa: Bursa Valiliği Kültür Turizm ve Tanıtma Birliği, 2011), 129-138. *A Companion to Byzantine Iconoclasm*, Ed. Mike Humphreys, (Leiden & Boston: Brill, 2021), 549-555.

Kaynaklar kısa süre içinde hem Dük Aragisus'un hem de oğlunun hayatını kaybetmesinin nasıl gerçekleştiği konusunda sessiz kalmışlardır. Bir hastalık nedeniyle olabileceği gibi öldürülmüş olmaları da bir olasılık olarak dillendirilebilir. Yine de nedeni ne olursa olsun bu ölümler Karl'ın elini ciddi manada güçlendirmiştir. Aragisus'un ölümü üzerine bir araya gelen Benevento soyluları Karl'ın elinde rehin bulunan Grimoaldus'un idareyi devralması için gönderilmesini istemişlerdir. Böylece Benevento'nun idaresi Frank yanlısı olan Grimoaldus'un eline geçmiştir.⁸⁴⁷

III.3.7.2.1 Adalgisus'un Dönüşü: Doğu Roma-Karolenj Savaşı

Frank ordusunun Güney İtalya'daki savaşı esnasında Sicilya'daki Doğu Roma birlikleri ve donanması Benevento'nun yardımına yetişememiştir ya da Konstantinopolis'ten buna yönelik bir emir çıkmamıştır. Fakat Aragisus'un ölümü ve yerine Grimoaldus'un geçişi Doğu Roma İmparatorluğu'nda bir korku doğurmuştur. Öyle ki kısa süre içinde Konstantinopolis'ten gönderilen birlikler Sicilya'daki donanma ile Benevento'ya sevk edilmiştir. Birliklerin başında bulunan isim ise bir hayli manidardır: Son Lombard Kralı Desiderius'un oğlu Adalgisus.⁸⁴⁸ Aradan geçen 14 yılın ardından Lombard Krallığı'ndan kalan son iz olarak nitelendirilebilecek Benevento'nun, Karolenj hakimiyeti altına girmesinin önüne geçmek için Adalgisus, İtalya'ya geri yollanmıştır.⁸⁴⁹

Doğu Roma İmparatorluğu, Adalgisus'un İtalya'ya ulaşması ile Lombard Krallığı'nın canlanması hayali kuran birçok soyludan destek göreceğini düşünüyordu. Bu sayede Karolenj Krallığı mağlup edilebilecekti. Ne var ki Adalgisus'un İtalya macerası

⁸⁴⁷ Collins, Charlemagne, 70-73. Kaminsky, "Benevent," *Frühmittelalterliche*, 81-92. Nelson, King, 234-236. "Erchempert," *Italicarum*, Ed. Waitz, 234-236. Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. *Erchempert*, Ed. & Çev. Berto, 85-88. Treadgold, "The Bride-Shows," *Byzantion*, 395-413. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 263-270. Riché, *Carolingians*, 93-100. *Hildesheim*, 51. *Hildesheimenses*, 14. *Priores*, Ed. Simson, 74-75. Frankish Annals", *Chronicles*, 64-68. *Annales regni Francorum*, 75-85. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. "Erchempert," *Italicarum*, Ed. Waitz, 234-236. *Erchempert*, Ed. & Çev. Berto, 85-88. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. Reinhard Wenskus, "Die deutschen Stämme im Reiche Karls des Großen," *Karl der Grosse. Lebenswerk und Nachleben Pt. 1*, (Düsseldorf: Verlag L. Schwan, 1965), 178-219. Hartmann, *Geschichte Italiens*, 300-308. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. *Poetae*, Ed. Duemmler, 66-69. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 23-24. Aurélie Thomas, "L'image de la nation lombarde dans la Petite Histoire des Lombards de Bénévent: dissolution et mutation d'une identité nationale," *Nation et nations au Moyen Âge*, (Paris: Publications of the Sorbonne, 2014), 51-61. Emerick, "new Constantine?," *Life and Legacy*, Ed. Bjornlie, 144-147. Sarah Louise Whitten, *Conflict, community, and legal culture in Lombard southern Italy, 770-1070*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (California Üniversitesi, 2010), 3-4.

⁸⁴⁸ Pavia'nın ele geçirilmesinin ardından Frank ordusu tarafından yakalanamayan Adalgisus, Konstantinopolis'e kaçıp Doğu Roma İmparatorluğu'na sığınmıştır.

⁸⁴⁹ Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. *Erchempert*, Ed. & Çev. Berto, 85-88. "Erchempert," *Italicarum*, Ed. Waitz, 234-236. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. Hartmann, *Geschichte Italiens*, 300-308. Kaminsky, "Benevent," *Frühmittelalterliche*, 81-92. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 23-24.

beklenildiği gibi geçmemiştir.⁸⁵⁰ Doğu Roma ordusu Kalabriya'ya çıkarma yapmıştır. Sicilya'da demirlemiş olan donanmayla da desteklenmiştir. Sicilya Valisi Theodorus'un da katılımı ile Benevento üzerine yürüyen Doğu Roma ordusunu Spoleto Dükü Hildebrandus ve Benevento Dükü Grimoaldus karşılamışlardır. Tarafların sahip oldukları askeri güce dair kaynaklar bilgi vermemektedir. Ama Adalgisus'un büyük bir kuvvetle Kalabriya'ya çıkarma yaptığı söylenemez. Öncelikle kendi iç politikasında yaşadığı sorunlar Doğu Roma'yı Adalgisus'a güvenip on binlerce askeri İtalya'ya yollamaktan alıkoymuştur. Böyle bir savaşa girmek Doğu Roma'nın Karolenj Krallığı ile uzun yıllara yayılan bir mücadele vermesi ve ciddi ekonomik zorluğa neden olması demektir. Halbuki Doğu Roma'nın Adalgisus'u yollamaktaki asıl gayesi yıkılan Lombard Krallığı'nın mirasını kullanmaktır.⁸⁵¹

Aslına bakılırsa Adalgisus'un İtalya Seferi eksik kalmış bir maceradır. Zira Doğu Roma'nın İtalya politikasında Aragisus'un kendini Lombard Krallığı'nın varisi olarak görmesi ve Frank hakimiyetine karşı mücadelesi bir hayli önemliydi. Ama Aragisus'un zamansız ölümü bütün hesapları bozmuştur. Zaten Aragisus'un ölümünü takiben Adalgisus'un apar topar İtalya'ya yollanması bir telaş olarak nitelendirilebilir. Çünkü İtalya'daki dengelerin alt üst olduğunu gören Doğu Roma yönetimi Karl'ın hakimiyeti daha da güçlenmeden Adalgisus jokerini oynama kararı almıştır. Asıl plan Aragisus ve Adalgisus'un birlikte hareket ettiği bir harekattır. Doğu Roma, Aragisus ve devamında Adalgisus'un müdahil olması Lombard Krallığı'nın ihya etmeyi hedeflemiştir. Ama İmparatoriçe İrene'nin ikona karşıtlığı konusunda ülke içinde başa çıktığı muhalefet 787 yılına kadar İtalya'ya yönelik bir girişimi önlemiştir. Aslında Rotrude ile Constantinus'un

⁸⁵⁰ "Annales Sithiensis" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 36. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Erchempert, Ed. & Çev. Berto, 85-88. Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. "Erchemperti" *Italicarum*, Ed. Waitz, 234-236. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. Kaminsky, "Benevent," *Frühmittelalterliche*, 81-92. Hartmann, *Geschichte Italiens*, 300-308. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. Clemens Gantner, "Kaiser Ludwig II. von Italien und Byzanz," *Menschen, Bilder, Sprache, Dinge Wege der Kommunikation zwischen Byzanz und dem Westen 2: Menschen und Worte*, Ed. Falko Daim & Christian Gastgeber & Dominik Heher & Claudia Rapp, (Mainz: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 2018), 103-104. Aurélie Thomas, "Hildeprand de Spolète, un duc lombard face à l'avènement du pouvoir franc en Italie (774-788)," *Puer Apuliae: Mélanges offerts à Jean-Marie Marin*, Ed. Errico Cuzzo & Vincent Déroche & Annick Peters-Custot & Vivien Prigent (Paris: ACHCByz, 2008), 637-652. *Italy and the East Roman World in the Medieval Mediterranean Empire, Cities and Elites*, 476-1204. *Papers in Honour of Thomas S. Brown*, Ed. Thomas J. MacMaster & Nicholas S. M. Matheou, (Londra & New York: Routledge, 2021), 85-86. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 23-24.

⁸⁵¹ Nelson, *King*, 239-241. Mektup 8, "Alcuini," *Epistolae*, 32. Thomas, "Hildeprand" *Puer Apuliae*, Ed. Cuzzo, 637-652. Treadgold, *Society*, 420-421. "Annales Sithiensis" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 36. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. "Erchemperti" *Italicarum*, Ed. Waitz, 234-236. Erchempert, Ed. & Çev. Berto, 85-88. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. *Italy*, Ed. MacMaster & Matheou, 85-86. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 23-24. Collins, *Early* 269.

nişanı dahi bununla ilgilidir. Doğu Roma İtalya'daki Karolenj tehlikesini anca 787 yılına kadar öteleyebilmiştir. Bu noktada Karl'ın ülke içinde yaşanan huzursuzluklardan haberdar olarak Aragisus üzerine gittiği söylenebilir. Yine de İznik Konsili konusunda istihbaratın yetersiz kaldığı sonrasında yaşananlar göz önüne alarak söylenebilir.⁸⁵² Buna rağmen İtalya'da büyüyen Benevento tehlikesi için tam zamanında harekete geçilmiştir. Çünkü başında Adalgisus'un bulunduğu Lombard Krallığı, Frankları İtalya'dan atarken Doğu Roma'nın Ravenna ve Roma gibi eskiden kendisine ait olan yerleri tekrar ele geçirmesini sağlayacaktı. Büyüyen Frank otoritesine ciddi bir darbe vurularak etki alanının genişlemesi öncelenecekti.⁸⁵³ Ama Aragisus'un ani ve açıklanamayan ölümü ile bu plan suya düşerken Karl'ın bir diğer rakibinin⁸⁵⁴ daha benzer şekilde siyaset sahnesini terk etmesi şaşırtmıştır.

Adalgisus son Lombard Kralı Desiderius'un yasal varisi olarak Kalabriya'ya 788 yılında ayak basmıştır. Adalgisus, Frank hakimiyetine boyun eğmek istemeyen eski Lombard soylularının desteğini almayı ummuştur. Ancak Spoleto ve Benevento Düklerinin Doğu Roma ordusunu yenmeyi başardığı düşünüldüğünde Doğu Roma kuvvetlerinin ciddi rakamlara ulaşamadığı ve tahmin edilen desteğin özellikle Aragisus'un da ölümü ile yeterince gelmediği kabul edilebilir.⁸⁵⁵ Diğer yandan savaş sonucu Doğu Roma'nın kayıpları genel anlamda savaşın büyüklüğünü tayin etmede kullanılabilir. Çünkü savaşın sonucunda Doğu Roma'nın verdiği kayıplar birkaç yıl sonra Alcuinus'un, İrlanda'da ikamet eden Colcu isimli bir arkadaşına yazdığı mektupta zikredilmektedir: *"Üç yıl önce Grekler bir donanma ile İtalya'ya geldikleri ve ismi zikredilen Kralımızın (Karl) Dükleri (Spoleto Dükü Hildebrandus ve Benevento Dükü Grimoaldus) tarafından mağlup edildiler ve gemilerine binip kaçtılar. 4000 ölü ve 1000 esir vermişlerdi."*⁸⁵⁶ Alcuinus'un verdiği rakamların biraz abartılı olduğunu düşünmek

⁸⁵² İlerleyen başlıkta İznik Konsili konusunda bu konu derinlemesine işlenecektir.

⁸⁵³ Neil, "Nicaea II," *Theological Studies*, 533-552. *Imperial Spheres*, Ed. Aneciac, 77. *A Companion to Byzantine Italy*, Ed. Salvatore Cosentino, (Leiden & Boston: Brill, 2021), 423-425. Hans Belting, "Studien zum Beneventanischen Hof im 8. Jahrhundert," *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 16, (1962): 141-193. Hans H. Kaminsky, "Zum Sinngehalt des Princeps-Titels Arichis' II. von Benevent," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 8, Issue 1, (1974): 81-92.

⁸⁵⁴ Daha önce kardeşi Karloman'ın başına geldiği gibi

⁸⁵⁵ Treadgold, *Society*, 420-421. "Annales Sithiensis" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 36. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. "Erchemperti" *Italicarum*, Ed. Waitz, 234-236. *Erchempert*, Ed. & Çev. Berto, 85-88. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. Kaminsky, "Benevent," *Frühmittelalterliche*, 81-92. Hartmann, *Geschichte Italiens*, 300-308. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. Gantner, "Byzanz," *Menschen und Worte*, Ed. Daim & vd., 103-104. Thomas, "Hildebrand" *Puer Apuliae*, Ed. Cuzzo, 637-652. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 23-24.

⁸⁵⁶ Mektup 8, "Alcuini," *Epistolae*, 32. *Italy*, Ed. MacMaster & Matheou, 85-86.

yanlış olmaz. Zira Frank ordusunun desteğinden yoksun bir şekilde savaşıyan Benevento-Spoleto birleşik ordusuna karşı Doğu Roma'nın 5000 ölü ve esir vermesi gerçek gücünün bunun çok üstünde olduğunu düşündürmektedir. Nitekim donanmanın desteğine sahip olması Doğu Roma ordusunun mağlubiyet esnasında mümkün olan en müsait şekilde ve en az zayıat ile geri çekilmesine olanak vermiştir. Bu bilgiler ışığında Adalgisus'un emrinde Doğu Roma ve İtalya'daki destekçilerinden oluşan 8-10 bin kişilik bir ordu olduğu söylenebilir. Fakat bu noktada İtalya'da biri henüz geçen sene isyan etmiş iki dükün 10 bin kişilik bir ordunun yarısını imha edebilecek bir güce sahip olduğuna Karl'ın izin verdiğini düşünmek makul görünmemektedir.⁸⁵⁷ Doğu Roma'nın 5000 ölü ve esir kaybettiği bir savaşın kaynaklarda yer etmemesi şaşırtıcıdır. Bu durum Alcuinus'un zikrettiği rakamları abarttığı fikrini güçlendirmektedir. Buna rağmen Doğu Roma ordusuna karşı Karolenj düklerinin elde ettiği başarı bir hayli önemlidir.⁸⁵⁸ Spoleto ve Benevento düklerinin bu başarısı sayesinde Karl'ın 14 yıllık süreçte İtalya'daki soylular üzerinde korku temelli bir otorite meydana getirdiği anlaşılmaktadır.

III.3.7.2.2 Doğu Roma'nın İtalya'yı Karıştırma Denemesi: Doğu Roma-Benevento Yakınlaşması ve Benevento-Karolenj Savaşı

Doğu Roma'nın Güney İtalya'da yaşadığı mağlubiyet İmparatoriçe İrene ve oğlu VI.Constantinus'un İtalya'daki Frank hakimiyetinin askeri anlamda kırılmayacağını farkına varmasını sağlamıştır. Özellikle Benevento'nun Karolenj Krallığı'na bağlı şekilde hareket etmesi Doğu Roma'nın aleyhine olmuştur. Bu dönemde Benevento Dükü III.Grimoaldus tarafından bastırılan paralar üzerinde de Karl'ın ismi doğrudan Karl'dan gelen bir emir ile yer almıştır. Fakat zaman içerisinde Benevento-Karolenj ilişkilerinde bozulmalar meydana gelmiştir. Tam bu süreç içerisinde Benevento Dükü Grimoaldus'un Doğu Roma İmparatoru VI.Contantinus'un eşi Maria'nın kız kardeşi Evantia ile evlenmesi, Grimoaldus'un Franklara karşı değişen tavrını açıklamaya yardımcıdır. Buna göre Doğu Roma İmparatorluğu, aktif savaşta mağlup edemediği Frankların, Güney

⁸⁵⁷ Böyle bir gücün düklerin kontrolüne bırakılması zaten problem yaşanan İtalya'da Karolenj iktidarına büyük bir tehdittir. 10.000 kişilik bir ordu varsa İtalya Kralı Pepin'in komutasındadır. Pepin'in de bu savaşa katıldığına dair kaynaklarda herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Aksine kaynaklar ısrarla Spoleto ve Benevento Düklerinin bu savaşı gerçekleştirdiğini yazmaktadır. Buradan hareketle belirtilen rakamların biraz şişirilmiş olduğu söylenebilir.

⁸⁵⁸ Nelson, *King*, 239-241. Mektup 8, "Alcuini," *Epistolae*, 32. Thomas, "Hildepand" *Puer Apuliae*, Ed. Cuozzo, 637-652. Treadgold, *Society*, 420-421. "Annales Sithiensis" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 36. *MGH SS Tomus I*, 33, 43, 75, 298. Theophanes, *The Chronicle*, 637-638. Ferry, *Erchempert's History*, 121-126. "Erchempert" *Italicarum*, Ed.Waitz, 234-236. *Erchempert*, Ed. & Çev. Berto, 85-88. Reginonis, *Chronicon*, 55-57. "Salernitanum," *Tomus III*, Ed. Pertz, 475-483. *Italy*, Ed. MacMaster & Matheou, 85-86. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 23-24.

İtalya hakimiyetine son verebilmek adına Benevento Dükü Grimoaldus'u kendi tarafına çekmeye çalışmıştır.⁸⁵⁹ Sonucunda Doğu Roma bir toprak kazanamasa dahi Karolenj Krallığı'na Güney İtalya'da çözmesi gereken bir sorun daha yaratmıştır.

Benevento Düklüğü ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun yakın ilişkiler kurması özellikle 790'lı yılların başından itibaren etkisini göstermeye başlamıştır. *Frank Kraliyet Yıllığı* başta olmak üzere dönemin önde gelen çoğu kaynağı Benevento'da yaşananları pek önemsemeyip aktarmamasına rağmen Bavyera Düklüğü'nün başkenti Regensburg'ta kaleme alınan *Guelferbytani Yıllığı* çok önemli bilgiler paylaşmaktadır.⁸⁶⁰ Bu yıllık Karl'ın emriyle İtalya Kralı Pepin'in ordusuyla birden fazla kez Grimoaldus'un üzerine gittiğini yazmaktadır. *Guelferbytani Yıllığı*'nda iki yıl üst üste Benevento'ya yürüyen Pepin ve ordusunun 791 yılındaki ilk seferinde Benevento'nun önemli bir bölümünü yağmaladığı ve yakıp yıktığı belirtilmektedir. Dük Grimoaldus'un Kral Pepin'in karşısına çıkmaktan kaçınması nedeniyle ertesi yıl da Frank ordusu Benevento'ya gitmiştir. Bu sefer Pepin'in yanında kardeşi Ludovicus'da yer almıştır. Seferin nasıl geçtiği ve Grimoaldus'a ne olduğuna dair bir bilgi *Guelferbytani Yıllığı* 'nda geçmemektedir. Ancak Erchempertus "*Historia Langobardorum Beneventanorum (Lombard Beneventosu'nun Tarihi)*" isimli eserinde *Guelferbytani Yıllığı* 'nı teyit eder bir şekilde Karl'ın oğulları aracılığıyla İtalya'da Benevento'yla sıklıkla savaştığını aktarmaktadır: "*Gerçek şudur ki; Pepin, Pavia'da hüküm sürerken ve Grimoaldus, Benevento'yu yönetirken savaş Beneventolulara öylesine bir ızdırıp çekti ki o ikisi (Grimoaldus ve Pepin) yaşadığı müddetçe barışın yaşandığı en ufak bir an bile yoktu.*"⁸⁶¹ Elbette Erchempertus'un anlatısı abartı ile süslenmiştir. Fakat Erchempertus'un anlatısı sayesinde Pepin'in özellikle 791 yılında Benevento'nun itaat altına alınmasında sorun yaşadığını ve bu nedenle 792 yılında kardeşi Ludovicus'un kuvvetlerinin desteğiyle hareket ettiği anlaşılmaktadır. Çünkü Ludovicus'un desteği daha büyük bir kuvvet anlamına

⁸⁵⁹ Luigi Andrea Berto, "The Image of the Byzantines in Early Medieval South Italy: The Viewpoint of the Chroniclers of the Lombards (9th–10th centuries) and Normans (11th century)," *Mediterranean Studies*, Vol. 22, No. 1 (2014): 1-37. Treadgold, "The Bride-Shows," *Byzantion*, 395-413. Lennart Ryden, *The Life of St Philaretos The Merciful Written By His Grandson Nikjetas A Critical Edition with Introduction, Translation, Notes, and Indices*, (Uppsala:Uppsala University Library, 2002), 93. Belting, "Beneventanischen," *Dumbarton*, 141-193. Julie Michelle Anderson, *Historical Memory, Authority, and the Written Word-A Study of the Documentary and Literary Culture at the Early Medieval Court of Benevento, 700-900 CE*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Toronto Üniversitesi, 2017), 59. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 23-24. Ferry, *Erchempert's History*, 127. "Erchemperti" *Italicarum*, Ed. Waitz, 236. Erchempert, Ed. & Çev. Berto, 88. Treadgold, *Byzantine Revival*, 92. Collins, *Early 269*.

⁸⁶⁰ MGH SS Tomus I, 45.

⁸⁶¹ Ferry, *Erchempert's History*, 127-128. "Erchemperti" *Italicarum*, Ed. Waitz, 236. Erchempert, Ed. & Çev. Berto, 89.

gelmektedir. Aynı süreçte Frank ordusu Saksonya ve Panonya’da da savaşmıştır. Hatta bu savaşa Pepin’de birlikleri ile yer yer dahil olmuştur. Frank ordusundan yeterli destek alamayan Pepin, Grimoaldus sorununu çözmek adına kardeşi Akitanya Kralı Ludovicus’un desteği ile bu eyleme girişmiştir. Buradan hareketle Grimoaldus’un 791 yılında Pepin’in sonuca ulaşmasına engel olacak bir hamlede bulunduğu söylenebilir. Muhtemelen şehir savunmasına çekilmiş olan Grimoaldus’un teslim olmasını sağlayamayan Kral Pepin, bölgeye ciddi anlamda zarar verdikten sonra kışı geçirmek için bölgeden çekilmiştir. Ertesi yıl daha büyük bir ordu ile Benevento’ya dönen Pepin, tahminen kuşatma için de hazırlık yapmıştır. Sonucunda Pepin’in başarıya ulaştığı kaynakların Benevento’dan bahsetmemesi sayesinde anlaşılmaktadır. Bu şekilde Doğu Roma İmparatorluğu’nun, Güney İtalya’da Karolenj hakimiyetini zayıflatma denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.⁸⁶²

III.3.8 İznik’den Frankfurt’a Otorite Savaşı: Doğu Roma-Papa Hadrianus Yakınlaşması Karşısında Karolenj Dış Politikası

II. İznik Konsili 787 yılında toplandığı zaman aldığı kararlar ile önemli bir dönemin kapanmasına ön ayak olmuştur. İkonoklazm politikası onlarca yılın ardından terk edilmiştir. Yine de bu başka sorunların doğurmuştur. Konsile katılanlar ve katılmayanlar zaman içerisinde Franklar ile Papalık arasına nifak sokmuştur. 785 yılında kurulan iletişim ile Papa Hadrianus ilk önce 786 yılında toplanması planlanan konsile davet edilmiştir. Bu mektuplaşmalar esnasında toplanacak konsilin Ekümenik bir konsil olması amacıyla katılımının istendiği de açıkça Papa Hadrianus’a belirtilmiştir. Böylece alınan kararların tüm inananlarca kabulü mümkün olacaktır. Konsilin içeriği ve hedefleri alakalı tatmin olan Hadrianus 787 yılında toplanabilen konsile kendisi katılmasa dahi temsilcilerini göndermiştir. Bu sayede II. İznik Konsili Doğu Roma İmparatorluğu tarafından Ekümenik bir konsil olarak kabul görmüştür.⁸⁶³ Fakat tüm bu süreç Papalık ve Karolenj Krallığı arasında ciddi bir problem yaratmıştır. Zira Papalık konsile temsilci gönderirken Kral Karl’a haber dahi vermemiştir. Üstüne konsilin kararlarından haberdar

⁸⁶² MGH SS Tomus I, 45. Collins, Charlemagne, 70-73. Ferry, *Erchempert's History*, 127. “Erchemperti” *Italicum*, Ed.Waitz, 236. *Erchempert*, Ed. & Çev. Berto, 88. Fried, *Charlemagne*, 141-143.

⁸⁶³ Roger E Olson, *The Story of Christian Theology Twenty Centuries of Tradition Reform*, (Illinois: IVP Academic, 1999), 157-159. *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, Together with the Canons of All the Local Synods which Have Received Ecumenical Acceptance*, Ed. Henry R. Percival, (Oxford & New York: James Parker and Company & The Christian Literature Company), 529-532. Neil, “Nicaea II,” *Studies*, 533-552. Vincenzo Ruggieri, “The Political Reasons of the Council of Nicaea II (787),” *Uluslararası Ed. Şahin & Mert*, 129-138. Becher, *Charlemagne*, 91-97. “Hadrian I,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 165. Noble, *The Republic*, 178-181. Runciman, “Irene” *Medieval*, 101-18

dahi edilmemiştir. Karl durumdan haberdar olması üzerine elbette bunu hoş karşılamamıştır. Özellikle Papalık'ın temsilinin ve kararları onaylamasının konsile ekümenik bir yapı kazandırması Karl'ın canını sıkıştır. Zaman içerisinde konsilin kararları tercüme edilerek Karl ve danışmanlarına iletilmiştir.⁸⁶⁴

Karl'ın II. İznik Konsili'ni hoş karşılamamasının daha başka nedenleri de vardır. Öncelikle konsilin İkonoklazm politikasına son vererek Doğu ve Batı Hristiyanlığını birbirinden ayıran en ciddi soruna son vermesidir. Karl kendisini Batı Hristiyanlığı'nın lideri olarak görmektedir. İmparator olmakta gözü olan biri olarak Hristiyan dünyasının birleşmesi Karl için iyi bir gelişme değildir. Özellikle Papa Hadrianus'un Karolenj Krallığı'ndan ayrı hareket ederek Karl'ın haberi olmadan konsile katılması ve konsil kararlarını tasdik etmesi daha büyük bir tehlikenin habercisidir. VIII.yüzyılın başında Papalık'ı Doğu Roma İmparatorluğu'nun himayesinden koparan sorun yine Papalık'ın bulunduğu bir konsilde ortadan kaldırılmıştı. Frankların gözündeki II. İznik Konsili Papalık ile Doğu Roma İmparatorluğu'nun barış yapmasıydı. Üstelik Papalık bu görüşmeleri yaparken ve konsile katılırken Karolenj Krallığı açıkça Doğu Roma İmparatorluğu ile İtalya'nın güneyinde savaşıyordu. Bu faktörler Papa Hadrianus'un eylemlerini sorgulatmaktadır.⁸⁶⁵

Bu noktada Hadrianus'u konsile katılmaya iten motifin ne olduğu daha da önem kazanmaktadır. Bunun için 780'lerin başındaki Karolenj-Papalık ilişkisine yoğunlaşmak gereklidir. Papa Hadrianus idaresindeki Papalık 770'lerin sonundan itibaren tamamen Frank kontrolüne girmiştir. Özellikle 780'li yılların başlaması ile Papa Hadrianus, Karolenj Krallığı'nın İtalya'daki bir valisi gibi hareket etmeye başlamıştır. Bu Hadrianus gibi güce önem veren bir karakter için kabul etmesi zor bir durumdur. Ravenna Başpiskoposu ile girdiği mücadelede Hadrianus'un güç isteği öne çıkarken Karl ile arası bu anlaşmazlık nedeniyle de bozulmuştu. II. İznik Konsili, Papa Hadrianus'un önem kazanmaya ve gücünü arttırmaya çalışma çabasını ortaya koyuyordu. Doğu Roma ile yakınlaşması sayesinde Hadrianus, Karl'ın gözündeki hem kendinin hem de Papalık'ın daha fazla ayrıcalık alabileceğinin farkındaydı. Ayrıca Doğu Roma ile yapılacak bu barış Papalık'ın etki alanının İtalya'nın güneyindeki Doğu Roma topraklarına yayılması için

⁸⁶⁴ Luitpold Wallach, *The Greek And Latin Versions of II Nicaea and The Synodica of Hadrian I* (JE 2448) A Diplomatic Study, *Traditio*, Vol. 22 (1966), 103-125. Neil, "Nicaea II," *Studies*, 533-552. Story, *Hadrian I*, 87-89. Becher, *Charlemagne*, 91-97. *Iconoclasm*, Ed. Humphreys, 549-555.

⁸⁶⁵ Neil, "Nicaea II," *Studies*, 533-552. Becher, *Charlemagne*, 91-97. Story, *Hadrian I*, 87-89. *Charlemagne*, Ed. Story, 116. Collins, *Charlemagne*, 132-136. "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 165. *Iconoclasm*, Ed. Humphreys, 381.

de bir fırsattı. Ama Hadrianus'un bu hamlesi Karl üzerinde istenilen etkiyi göstermemiştir. Frank din adamlarının konsilde bulunmamasını bahane göstererek alınan kararlar tanınmamıştır. Konsil kararları İngiltere'ye dahi gönderilmiştir. 792 yılında Regensburg'da toplanan konsil ile Frank Kilisesi'ne bağlı birçok din adamının yaşamları, görevleri ve en önemlisi Papalık'a değil Karolenj idaresine bağlanmaları konusunda düzenlemeler yapılmıştır.⁸⁶⁶ Aynı yıl Orleans'lı Theodulfus ve Alcuinus'un hazırladığı *Capitulare Adversus Synodum (Sinoda Karşı Emirname)*⁸⁶⁷ ile konsilin kararlarına karşı çıkılmıştır. Bu emirnamede sinod ifadesi bilerek kullanılmıştır. Kararların tüm Hristiyanlığı kapsamadığı, toplantının bölgesel olduğu ve konsil özelliği taşımadığı vurgulanmıştır. Sonrasında emirname Papa Hadrianus'a yollanmıştır. Ancak Hadrianus yine konsil kararlarını reddetmek istememiştir. Bunun üzerine Orleans'lı Theodulfus'un çabalarıyla *Opus Regis Caroli Contra Synodum (Sinoda Karşı Kral Karl'ın İşleri)* yani bilinen adıyla *Libri Carolini (Karl'ın Kitabı)*⁸⁶⁸ hazırlanmıştır. II. İznik Konsili'nin büyük bir yergisi olan bu eserin en başta Papa Hadrianus'a gönderilmesi planlanmasına rağmen sonradan bundan vazgeçilmiştir. Papa Hadrianus ile doğrudan bir fikir savaşına girmek yerine Frankfurt'ta bir konsil toplanmasına karar verilmiştir.⁸⁶⁹ Bu konsile Frankia'nın dört bir yanından soylular, Frank, Alman ve Britanyalı birçok din adamı ve Papalık'tan temsilcileri katılmıştır. Böylece Karl, II. İznik Konsili'ne bir cevap niteliğinde topladığı Frankfurt Konsili'ne geniş bir çevreden katılım sağlamıştır. Konsilin esas tartışma konusu yalnızca İznik değil heretiklik olarak öne çıkmıştır. Urgel'li Felix (ö. 818)'in öncülüğünde ciddi bir tartışma konusu olan Adoptiyonizm de konsilin cevap aradığı diğer bir başlık olmuştur.⁸⁷⁰

⁸⁶⁶ Michael Edward Moore, *A Sacred Kingdom: Bishops and The Rise Of Frankish Kingship 300-850*, (The Catholic University of America Press, 2013), 265-267. Judith Herrin, *The Formation of Christendom*, (Princeton: Princeton University Press, 2021), 433-435. Fried, *Charlemagne*, 379-381. Collins, *Charlemagne*, 125-140. Ildar H. Garipzanov, "Regensburg, Wandalgarius and the novi denarii Charlemagne's Monetary Reform Revisited," *Early Medieval Europe*, 24 (1), (2016): 58-73. *Charlemagne*, Ed. Story, 88.

⁸⁶⁷ Bu emirname günümüze ulaşmamıştır.

⁸⁶⁸ *Opus Caroli Regis Contra Synodum (Libri Carolini)*, Ed. Ann Freeman & Paul Meyvaert, MGH, Conc. 2.1, (Hannover: Hahn, 1998).

⁸⁶⁹ Neil, "Nicaea II," *Studies*, 533-552. Story, *Hadrian I*, 87-89. Fried, *Charlemagne*, 388-398. Collins, *Charlemagne*, 132-136. Erik Thunø, *Image and Relic Mediating the Sacred in Early Medieval Rome*, (Roma, L'Erma di Bretschneider, 2002) 154-156. Noble, *Images*, 158-169. Becher, *Charlemagne*, 91-97. Frankish Annals," *Chronicles*, 73-74. *Annales regni Francorum*, 94-97. *Imperial Spheres*, Ed. Aneciac, 9-11. *The Oxford Dictionary of Christian Church*, Edt. F.L.Cross & E.A.Livingstone, (New York Oxford University Press, 1997), 636. *Iconoclasm*, Ed. Humphreys, 100-102. Wolfram Drews, *Die Karolinger und die Abbasiden von Bagdad Legitimationsstrategien frühmittelalterlicher Herrscherdynastien im transkulturellen Vergleich*, (Berlin: Verlag, 2009), 283.

⁸⁷⁰ Jesse Kesikaho, *Dreams and Visions in the Early Middle Ages The Reception and Use of Patristic Ideas, 400-900*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 201-213. Noble, *Images*, 169-180. Anton

Toplanan Frankfurt Konsili'nin Adoptiyonizm tartışması bir kenara bırakılırsa iki hedefi olduğu söylenebilir. İlk ve öncelikli hedefi II. İznik Konsili'nin kararlarının özellikle Papalık temsilcilerinin de katılımıyla reddedilmesidir. İkinci hedefi ise Papa Hadrianus ve Papalık ile girilen otorite mücadelesinin Karolenjler lehine sonuçlanmasıdır. İznik kararlarının reddi ile Batı Hristiyanlığı'nın halen Karolenj Krallığı'nın idaresi altında olduğu Doğu Roma İmparatorluğu'na gösterilecektir. Nitekim Papalık temsilcileri zorla ya da isteyerek Frankfurt Konsili'ne gelmek ve kararları onaylamak zorunda kalmıştır. Böylece Papalık'ın Doğu Roma İmparatorluğu ile olan yakınlaşması Karl'ın direkt müdahalesi ile kesilmiştir. Karl, Papa Hadrianus ve Papalık'a bağlı tüm din adamlarına Papalık ile Doğu Roma İmparatorluğu'nun artık birbirinden ayrı olduğunu göstermiştir. Bu açıdan Frankfurt Konsili bir kilometre taşıdır. Hadrianus'un otoritesi bu konsil ile tamamen kırılmıştır. Karar metninin giriş cümlesi zaten birçok şeyi açıklamaktadır: "*Tanrı'nın lütfuyla, apostolik otorite ve en dindar efendimiz Kral Karl'ın emriyle bir araya gelinmiştir.*"⁸⁷¹ Papa Hadrianus'un adı dahi anılmazken konsilin ve kararlarının arkasında Kral Karl'ın olduğu açıkça vurgulanmıştır. Papa Hadrianus'un ismi 56 maddelik metinde yalnızca bir kez geçmekte onda da onayının olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca metin boyunca din adamlarının görevleri, manastırdaki yaşamları, birbirleri ile ilişkileri, seyahatleri vb. birçok konuda ayrıntılar verilmektedir. Karolenj Krallığı'ndan, Papalık'tan ve hatta Britanya'dan getirilen temsilciler ile alınan bu kararlar ile Papalık'ın din adamları üzerindeki doğrudan etkisi azaltılmıştır. Tüm bu süreç içerisinde Papa Hadrianus bizzat ne İznik ne de Frankfurt kararlarını kabul etmemiştir. Buna rağmen Karl istediğini almayı başarmıştır.⁸⁷² Bu sayede İmparatorluk hayallerini hayata geçirme konusunda çok önemli bir eşiği aşmıştır.

Wollenek, "Nikaia und Frankfurt - Entscheidungen für die Ikone als Bild der Kirche," *Ökumenisches Forum*, Jahrgang 14 (1991), 275-282. *Christian Church*, Ed. Cross, 636. Hans Bernhard Meyer, "Zur Stellung Alkuins Auf Dem Frankfurter Konzil (794)," *Zeitschrift für katholische Theologie*, Vol. 81, No. 4 (1959): 455-460. "Conc. Francofurtense a. 794 mense Iunio," *Concilia Aevi Karolini*, Tomus II, Pars I, MGH, Ed. Albertus Werminghoff, (Hannover & Leipzig, Hahn, 1906), 165-171. Becher, *Charlemagne*, 91-97. Hans Barion, "Der kirchenrechtliche Charakter des Konzils von Frankfurt 794," *Zeitschrift Der Savigny-Stiftung Für Rechtsgeschichte: Kanonistische Abteilung*, 19(1), (1930): 139-170. Heinrich Fichtenau, "Byzanz und die Pfalz zu Aachen," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 59, Issue 1-2, (1951):1-54.

⁸⁷¹ "Francofurtense " *Concilia*, 2.1, 165-171.

⁸⁷² Wollenek, "Nikaia," *Ökumenisches*, 275-282. Meyer, "Konzil (794)," *Theologie*, 455-460. "Francofurtense " *Concilia*, 2.1, 165-171. Fried, *Charlemagne*, 388-398. Collins, *Charlemagne*, 132-136. *Christian Church*, Ed. Cross, 636. Wolfram Brandes, "Byzantinischer Bilderstreit, das Papsttum und die Pippinsche Schenkung Neue Forschungen zum Ost-West-Verhältnis im 8. Jahrhundert," *Menschen, Bilder, Sprache, Dinge: Wege der Kommunikation zwischen Byzanz und dem Westen 2: Menschen und Worte*, Ed. Falko Daim & Dominik Heher & Christian Gastgeber & Claudia Rapp, (Schnell & Steiner, 2018), 63-79. *Imperial Spheres*, Ed. Aneciac, 9-11. Becher, *Charlemagne*, 91-97. *Iconoclasm*, Ed. Humphreys, 250-252.

Karl'ın Papalık'a otoritesini kaybettirmesi Karolenj Krallığı adına pozitif bir gelişme iken 795 yılında Papa Hadrianus ilerleyen yaşı nedeniyle hayatını kaybetmiştir.⁸⁷³ Papa Hadrianus'un ölümü üzerine yeni bir papa seçilmesi gerekmiş ve Karl'ın desteklediği III.Leo, *Liber Pontificalis*'e göre oybirliği ile Papa seçilmiştir.⁸⁷⁴ Böylece Karolenj Krallığı son 8 yıldır kontrol etmekte zorlandığı Papalık'ın idaresini yeniden eline geçirmiştir. Fakat çok geçmeden Leo'ya karşı bir muhalefet gözlemlenmiştir. Bu durum süreç içerisinde muhalefet gelişmiş ve 799 yılında Papa III.Leo'ya karşı bir eyleme dönüşmüştür.⁸⁷⁵

⁸⁷³ Collins, *Charlemagne*, 141. "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 168. *Charlemagne*, 397.

⁸⁷⁴ "Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 176.

⁸⁷⁵ Noble, *The Republic*, 199-200. Collins, *Charlemagne*, 141-143. Fried, *Charlemagne*, 409-429.

4.BÖLÜM:İMPARATOR

IV.1 İmparatorluğa Giden Süreçte Karl'ın Politik ve İdari Hazırlığı

Karl'ın 770'lerde önemli başarılar kazanmıştır. Buna rağmen bu dönemde imparator olma hayalleri kurduğunu söylemek yanlış olur. Zira sergilediği hükümdarlık bir plana yönelik olmak yerine anlık gelişen olaylara ve Karl'ın fevri kararlarına dayalıdır. Akitanya'nın ve Bretonya'nın kontrolünün sağlanması⁸⁷⁶ ve Lombard Krallığı'nın yıkılması buna örnek gösterilebilir. Endülüs Seferi bölgedeki isyancı valilerden gelen teklife ve Lombard Seferi de Papalık'tan gelen talebe göre şekillenmiştir.⁸⁷⁷ Akitanya ve Bretonya'ya yapılan seferler bölgedeki isyanlara son verilmek amacıyla yapılırken Kral Pepin'in başlattığı hareketlerin tamamlanmasıdır. Ancak 780'li yıllardan itibaren Karl'ın yönetim anlayışında değişiklik göze çarpmaktadır. Bundan dolayı Karolenj dış politikası 780'li ve 790'lı yıllarda bir hayli karmaşık ve hareketlidir. Karl bu dönemden itibaren İmparatorluk hayalleri kurmaya başlamıştır. Papalık ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun yanısıra Sakson-Avar ittifakı ve onlara destek veren Endülüs Emevi Devleti'ne karşı bu hedef dahilinde savaşmıştır. Bu dönem Karl'ın hükümdarlığının olgunluk yılları olarak öne çıkmıştır.

778 yılı Karl'ın hükümdarlığı için bir dönüm noktası olarak nitelenmelidir. Karl'ın hükümdarlığını bu bağlamda 778 yılı öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırabiliriz. Bunun

⁸⁷⁶ Bernard Bachrach, *Charlemagne's Early Campaigns (768-777): A Diplomatic and Military Analysis*, (Leiden & Boston: Brill, 2013), 115-124. Martin Lintzel, "Karl der Große und Karlmann," *Historische Zeitschrift*, Bd. 140, H. 1 (1929): 1-22. Matthias Becher, *Karl Der Grosse*, (Berlin: Verlag C.H. Beck, 1999), 44-46. Çev; Matthias Becher, *Charlemagne*, Çev. David S. Bachrach, (New Haven & Londra: Yale University Press, 2003), 45-47. Dietrich Lohrmann, "Alcuin und Karl der Große im Winter 769," *Frühmittelalterliche Studien*, vol. 52, (2019): 81-97. Pierre Riché, *The Carolingians The Family Who Forged Europe*, Çev. Michael Idomir Allen, (Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 1993), 87-92. Rosamond McKitterick, *History and Memory in the Carolingian World*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 116-118.

⁸⁷⁷ "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes (Liber Pontificalis)*, Çev. Raymond Davis, (Liverpool University Press 1995), 130-132. Bachrach, *Warfare*, 354-360. Michael Frassetto, *Encyclopedia of Barbarian Europe: Society in Transformation*, (California: ABC CLIO, 2003), 141-143. Bachrach, *Charlemagne's*, 262-268. Thomas F. X. Noble, *The Republic of St. Peter, The Birth of the Papal State, 680-825*, (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1984), 125-132. Jörg W. Busch, *Die Herrschaften der Karolinger 714-911*, (Oldenbourg Verlag, 2011), 20-23. Janet Nelson, "Making a Difference in Eighth-Century Politics: The Daughters of Desiderius," *After Rome's Fall: Narrators and Sources of Early Medieval History : Essays Presented to Walter Goffart*, Ed. Alexander Callander Murray, (Toronto & Buffalo & Londra: University of Toronto Press, 1998): 171-190. Becher, *Charlemagne*, 52-58. Florian Hartmann, "Nochmals zur sogenannten Pippinischen Schenkung und zu ihrer Erneuerung durch Karl den Großen," *Francia*, Band 37 (2010): 25-47. "Historia Langobardorum codicis Gothani," *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH, (Hannover, Hahn, 1878), 7-12. "Agnelli Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis" *Longobardicarum*, 381. Agnellus of Ravenna, *The Book Of Pontiffs Of Church Of Ravenna*, Çev. Deborah M. Deliyannis (The Catholic University of America 2004), 285. "Iohannis Gesta Episcoporum Neapolitanorum" *Longobardicarum*, 426.

nedeni Endülüs Seferi'ndeki başarısızlığın ardından Karl'ın artık seferleri doğrudan idare etmemesidir. Bu tarihten Karl'ın itibaren ordunun komutasını komutanlarına bırakmaya başladığı kaynaklara yansımıştır. Karl, aktif savaş içine girmekten kaçınmıştır. Genelde seferlerin belli noktalarında bölgeye intikal ederek yakınlardaki bir şehre karargahını kurmaktadır. Karl'n Saksonlar üzerine gönderdiği ordular savaşırken Paderborn ve İngelheim gibi şehirleri merkez edinirken İtalya Seferi esnasında Roma'da ikamet ettiği kaynaklara geçmiştir. Endülüs'e bir daha gitmezken bölgedeki faaliyetleri oğlu Ludovicus'un ve Akitanya soylularının idaresine bırakmıştır.⁸⁷⁸

Seferler hususunda en önemli değişim süreç ve plandır. 770'li yıllarda izlenen büyük ordularla kısa sürede kesin sonuç alma amacının 778 yılının ardından giderek terk edildiği görülmektedir. Karolenj Krallığı bu tarihten itibaren tüm cephelerde planlı şekilde ilerlemiştir. Endülüs'te *Marca Hispanica* politikası uyarınca hareket edilmiştir.⁸⁷⁹ Saksonya'da otuz yıla yayılan bir yıldırma politikası izlenmiştir.⁸⁸⁰ İtalya'da Papalık kontrol altında tutulmaya ve Frank otoritesinin oturtulması için soyluların tabiiyeti sağlanmaya çalışılmıştır. Lombard Krallığı'ndan kalan aristokrasinin sadakati bir hayli belirsizken Doğu Roma'nın İtalya'nın güneyindeki varlığı bir tehdit olmuştur. Ayrıca Papa Hadrianus'un (ö.795) otoritesini genişletmek konusundaki hedefleri de Frankları

⁸⁷⁸ Bernard S. Bachrach, "Charlemagne's Invasion of Spain in 778: The Anatomy of a Strategic Failure and its Impact," *Military Cultures and Martial Enterprises in the Middle Ages*, ed. John D. Hosler & Steven Isaac, (Woodbridge: The Boydell Press, 2020): 14-40. Étienne Renard, "La politique militaire de Charlemagne et la paysannerie franque," *Francia*, Band 36, (2009): 1-33. Atakan Çiçek, "Şarlman'ın Endülüs Emevi Devleti'ne Karşı Diplomatik Savaşı: Marca Hispanica Operasyonu," *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5, (2021): 46-70. "Royal Frankish Annals," *Carolingian Chronicles: Royal Frankish Annals and Nithard's History*, Çev. Bernhard W. Scholz, (University of Michigan Press 1999), 56-78. *Annales regni Francorum inde ab a. 741 usque ad a. 829, qui dicuntur c maiores et Einhardi*, Ed. Georg Heinrich Pertz & Friedrich Kurze & Einhardus, MGH, (Hannover: Hahn, 1895), 50-110. *Annales Mettenses Priores*, Edt. Bernhard De Simson, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 67-86. *MGH SS Tomus I*, Ed. George Heinrich Pertz, (Hannover: Hahn, 1826), 32,237-239, 297. Einhard, *Şarlman Avrupa'nın Büyük Hükümdarı Vita Karoli Magni*, Çev. Özlem Genç, (İstanbul: Kronik, 2024), 107-111.. Einhard, *Life of Charlemagne*, Çev. Samuel Epes Turner, (Rexdale: Ann Arbor Paperbacks- University Of Michigan Press, 1967), 30-33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Georgius Heinrichus Pertz & Georg Waitz,, MGH, (Hannover & Leipzig: Hahn, 1905), 8-10. *The Annals of Hildesheim*, Çev. Bethany Hope Allen, Yüksek Lisans Tezi, (New Hampshire Üniversitesi, 2007), 50-53. *Annales Hildesheimenses*, MGH, (Hannover: Hahn, 1878), 13-15. Jörg Jarnut, "Genealogie und politische Bedeutung der agilolfingischen Herzöge," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 99, Issue JG, (1991): 1-22.

⁸⁷⁹ Çiçek, "Marca Hispanica Operasyonu," *UTAD*, 46-70.

⁸⁸⁰ Robert Flierman, "Gens perfida or populus Christianus? Saxon (in)fidelity in Frankish historical writing," *The Resources of the Past in Early Medieval Europe*, Ed. Clemens Gantner & Rosamond McKitterick & Sven Meeder, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015): 188-205. *Hildesheim*, 49-50. *Hildesheimenses*, 13-14. *Vita Karoli Magni*, 107-111. Einhard, *Charlemagne*, 30-33. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 8-10. "Frankish Annals", *Chronicles*, 48-56. *Annales regni Francorum*, 33-51. *Priores*, Ed. Simson, 58-66.

rahatsız etmiştir.⁸⁸¹ Zira Karl'ın Hadrianus ile ilişkisi 787'deki İznik Konsili sonrası Papalık-Doğu Roma yakınlaşması nedeniyle bozulmuştur. Buna paralel olarak Doğu Roma İmparatorluğu da Adalgisus aracılığıyla Lombard Krallığı'nı ihya etmek için 780'ler bitmeden harekete geçmiştir.⁸⁸² Tüm bunlar gelecekte yaşanabilecek durumlar öngörülerek Karl'ın ve danışmanlarının izlediği planlar dahilinde yaşanmıştır. Gerçekleşen her olayı Karl'ın öngördüğü kesinlikle söylenemez. Fakat karşılaşılabilecek sorunlara göre önlem alarak hareket edilmesi tüm cephelerde ciddi problemler yaşanılmasının önlemiştir. Örneğin; 780'lerin sonunda Endülüs Emevi Devleti'nin taht varislerinin desteklenmesi uzun süre Frankların güney sınırını saldırılardan korumuştur.⁸⁸³ İtalya'daki aristokrasinin gerek rehinlerle gerek askeri anlamda kontrol altında tutulması sayesinde Adalgisus ve beraberinde Doğu Roma birlikleri İtalya Seferi'nde destek bulamamışlardır.⁸⁸⁴ Bunlar 778 yılındaki Endülüs Seferi öncesi ve sonrasında Karolenj dış politikasının Karl'a bağlı şekilde alenen değiştiğinin belirtisidir.

⁸⁸¹ Becher, *Charlemagne*, 91-97. "Hadrian I," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 165. Noble, *The Republic*, 178-181. "Frankish Annals", *Chronicles*, 56-78. *Annales regni Francorum*, 50-110. Joanna Story, *Charlemagne and Rome Alcuin and the Epitaph of Pope Hadrian I*, (Oxford University Press, 2023), 87-89. *A Companion to Byzantine Iconoclasm*, Ed. Mike Humphreys, (Leiden & Boston: Brill, 2021), 381. Roger Collins, *Charlemagne*, (Londra: Macmillan Press, 1998), 132-136

⁸⁸² Bronwen Neil, "The Western Reaction to The Council of Nicaea II," *The Journal of Theological Studies*, Vol. 51, No. 2 (2000): 533-552. Luitpold Wallach, *The Greek And Latin Versions of II Nicaea and The Synodica of Hadrian I* (JE 2448) *A Diplomatic Study*, *Traditio*, Vol. 22 (1966), 103-125. Neil, "Nicaea II," *Studies*, 533-552. Story, *Hadrian I*, 87-89. Becher, *Charlemagne*, 91-97. *Opus Caroli Regis Contra Synodum (Libri Carolini)*, Ed. Ann Freeman & Paul Meyvaert, MGH, Conc. 2.1, (Hannover: Hahn, 1998). Michael Edward Moore, *A Sacred Kingdom: Bishops and The Rise Of Frankish Kingship 300-850*, (The Catholic University of America Press, 2013), 265-267. Judith Herrin, *The Formation of Christendom*, (Princeton: Princeton University Press, 2021), 433-435. Johannes Fried, *Charlemagne*, Çev. Peter Lewis, (Harvard University Press, 2016), 379-381. Collins, *Charlemagne*, 125-140. Ildar H. Garipzanov, "Regensburg, Wandalgarius and the novi denarii Charlemagne's Monetary Reform Revisited," *Early Medieval Europe*, 24 (1), (2016): 58-73. *Charlemagne: Empire and Society*, Ed. Joanna Story, (Manchester & New York: Manchester University Press, 2005), 88.

⁸⁸³ Sena Kaplan, "Endülüs Emevî Emirlerinden Hişâm B. Abdurrahman Dönemi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (CÜİFD)*, XIX, 2 (15 Aralık 2015), 273 – 292. Collins, *Charlemagne*, 73-74. MGH SS Tomus I, 300. Mehmet Özdemir, "Hişâm I", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 18.Cilt, (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1998), 145-146. Hakkı Dursun Yıldız. "Abdurrahman I," *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1.Cilt, (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1988), 147-150. Roger Collins, *The Arab Conquest of Spain 710-797*, (Oxford & Cambridge: Blackwell, 1998), 200-202.

⁸⁸⁴ Joan Rowe Ferry, *Erchempert's History of the Lombards of Benevento A Translation and Study of its Place in the Chronicle Tradition*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Rice Üniversitesi, 1995), 121-126. *The Little History of the Lombards of Benevento by Erchempert: A Critical Edition and Translation of 'Ystoriola Longobardorum Beneventum degentium'*, Ed. & Çev. Luigi Andrea Berto, (Londra & New York: Routledge, 2021), 85-88. "Erchemperti historia Langobardorum Beneventanorum" *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH, (Hannover, Hahn, 1878), 234-236. Reginonis Abbatis Prumiensis, *Chronicon*, MGH, (Hannover: Hahn, 1890), 55-57. Ludo Moritz Hartmann, *Geschichte Italiens im Mittelalter II*, (Hildesheim: Georg Olms Verlag, 1969), 300-308. Hans H. Kaminsky, "Zum Sinngehalt des Princeps-Titels Arichis' II. von Benevent," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 8, Issue 1, (1974): 81-92. "Chronicon Salernitanum," *MGH SS Tomus 3*, Ed. Georgius Heinrichus Pertz, (Hannover: Hahn, 1839), 475-483. *After Charlemagne: Carolingian Italy and its Rulers*, Ed. Clemens Gantner & Walter Pohl, (Cambridge University Press, 2020), 23-24.

Bu süreç içerisinde Karl'ın 780'lerin başından itibaren aklında İmparatorluk düşüncesinin yer ettiğini düşünmek yanlış olmaz. Henüz 40 yıl öncesinde "Saray Nazırlığı" makamını işgal eden bir aile için İmparatorluğa evrilmenin ne denli zor olduğunun Karl da farkındadır. Bu noktada Karl'ın önündeki en büyük engel elbette Doğu Roma İmparatorluğu'dur. Ama başındaki hükümdarın bir çocuk olması ve aslında ülkeyi yöneten kişinin annesi olması Karl'ın 780'lerdeki en büyük şansı olmuştur. Bu nedenle Karl'ın kızı Rotrude'nin İmparator VI.Constantinus ile nişanlanması da Pepin Ailesi'nin güçlenmesi adına bir adımdır. Ancak her zaman Karolenj Krallığı'nın yararına gelişmeler yaşanmamıştır. 787 yılının ardından gerilen Doğu Roma ilişkileri bunun göstergesidir. II. İznik Konsili ile Doğu Roma'nın Papalık ile yakınlaşması Karolenj Krallığı'nı bir anda Papalık ile mücadeleye sokmuştur. Papa Hadrianus'un ölümüne kadar süren mücadele 800 yılına uzanan süreçte Karolenj idaresinin planına en ters gelen olay olarak öne çıkmıştır. Bu durum 790'ların başından itibaren Doğu ve Batı Hristiyanlığı'nı liderler seviyesinde karşı karşıya getirmiştir. Çünkü Doğu Roma'da idare artık genç bir adam haline gelen VI.Constantinus'un eline geçmiştir. 790 yılında artık 19 yaşına erişmiştir ve annesinin naibeliğine gerek kalmamıştır. Sonunda annesini idareden uzaklaştırmayı başaran Constantinus⁸⁸⁵ ilk hamleleriyle Benevento'yu Karolenj otoritesinden koparmayı hedeflemiştir. Fakat diğer taraftan Constantinus'un bu faaliyetleri nedeniyle Karolenj Krallığı'nın dikkati Konstantinopolis'te yaşananlara daha fazla odaklanmıştır. Zira İmparatoriçe İrene, iktidarı oğluna devretmekten hiç hoşnut kalmamıştır.⁸⁸⁶

İrene, 792 yılında bir şekilde kendisini ortak hükümdar olarak ilan ettirmeyi başarsa da Constantinus annesi ile bir iktidar mücadelesine girişmiştir. Bu süreçte Karl

⁸⁸⁵ 780-789 yılları arasındaki kayıtlarda Theophanes, "Constantinus ve İrene'nin" iktidardaki kaçınıcı yılı olduğunu her yılın başında vurgulamaktadır. Ancak 790'dan itibaren Constantinus'un ismi yalnız zikredilmeye başlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için Theophanes the Confessor, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, Çev. Cryil Mango & Roger Scott, (Oxford University Press, 1997), 626-641. Becher, *Charlemagne*, 92-94.

⁸⁸⁶ Theophanes, *The Chronicle*, 642-651. Janet L. Nelson, *King and Emperor: A New Life of Charlemagne*, (University of California Press, 2019), 224-226. *The Cambridge History of the Byzantine Empire, c. 500 – 1492*, Ed. Jonathan Shepard, (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), 258-260. Heinrich Fichtenau, "Byzanz und die Pfalz zu Aachen," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 59, Issue 1-2, (1951):1-54. Kriszta Kotsis, "Defining Female Authority in Eighth-Century Byzantium The Numismatic Images of the Empress Irene (797–802)," *Journal of Late Antiquity*, Volume 5, Issue 1, (2012): 185-215. Johannes Preiser-Kapeller, *Byzanz-Das Neue Rom und die Welt des Mittelalters*, (Verlag C.H.Beck, 2023), 127-133. Clemens Gantner, "Kaiser Ludwig II. von Italien und Byzanz," *Menschen, Bilder, Sprache, Dinge Wege der Kommunikation zwischen Byzanz und dem Westen 2: Menschen und Worte*, Ed.Falko Daim & Christian Gastgeber & Dominik Heher & Claudia Rapp, (Mainz: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 2018), 103-104. Rudolf Schieffer, "Karl der Große, Eirene und der Ursprung des westlichen Kaisertums," *Die Suche nach den Ursprüngen. Von der Bedeutung des frühen Mittelalters*, Ed. Wlaler Pohl, (Viyana: Verlag, 2004), 151-158.

kendini bir İmparator adayı olarak öne çıkarmaya çalışmıştır. Papa Hadrianus ile mücadelesi de yine bununla alakalıdır: Doğu ve Batı Kiliselerini birbirinden koparmak ve Papalık'ın desteğiyle İmparator olmak. Nitekim bu hedefine 795 yılında vefat eden Papa I.Hadrianus'un yerine seçilen Papa III.Leo ile biraz daha yaklaşmıştır. Fakat her şeyi değiştiren olay 797 yılında Konstantinopolis'te meydana gelmiştir.⁸⁸⁷

İmparatoriçe İrene, 792 yılında yönetime dahil olmasının ardından Doğu Roma aristokrasisini İmparator VI.Constantinus'un aleyhine çevirmeye çalışmıştır. Bu konuda Constantinus'un Rotrude'nin yerine evlendiği eşi Maria'yı 795 yılında boşayarak metresi Theodote ile evlenmesi İrene'nin en önemli propaganda malzemesi olmuştur. Evliliğin illegal olduğunu savunarak Doğu Roma soylularını yanına çeken İrene, 797 yılına gelindiğinde oğlunu bir darbe ile tahttan indirmeyi başarmıştır. Tahtını kaybeden Constantinus ise gözlerine mil çekilerek bir manastıra kapatılmış ve çok geçmeden hayatını kaybetmiştir. Bu şekilde İrene tek güç olarak Doğu Roma tahtını ele geçirmiştir.⁸⁸⁸

İmparatorluk unvanının İrene'nin hükümdar olması ile boşa çıkması Karl'a bulunmaz bir fırsat vermiştir. Artık "İmparator" unvanını taşıyan biri yoktur. Onlarca yıllık hükümlanlığının ardından bu unvanı taşımak için öne çıkma imkanına sahiptir. Zira sahip olduğu birçok özellik İmparatorluk unvanını taşıması için Karl'ı bir aday konumuna getirmektedir. Öncelikle Karolenj Krallığı'nın sınırları Karl'ın ve Frankların Hristiyan dünyadaki otoritesinin bir dışavurumudur. Öyle ki Karl'ın ve Karolenj Krallığı'nın politik üstünlüğü Batı Avrupa'nın dört bir yanına yayılmıştır. Hatta Karl'ın bu gücü Doğu Roma İmparatorları tarafından tanınmıştır. Doğu Roma'nın doğuda sahip olduğu bütünlüğe

⁸⁸⁷ Warren T. Treadgold, *The Byzantine Revival, 780-842*, (Stanford: Stanford University Press, 1991), 103-110. Theophanes, *The Chronicle*, 642-651. *Byzantine Empire*, Ed. Shepard, 401-403. Fichtenau, "Byzanz," *Mitteilungen*, 1-54. Kotsis, Defining Female Authority in Eighth-Century Byzantium The Numismatic Images of the Empress Irene (797–802), *Journal of Late Antiquity*, Volume 5, Issue 1, (2012): 185-215. Preiser-Kapeller, *Byzanz*, 127-133. Hubert Schrade, "Zum Kuppelmosaik in der Pfalzkapelle und zum Theoderich-Denkmal in Aachen," *Aachener Kunstblätter*, Bd. 30 (1965): 25-37. Schrade, "Aachen," 25-37. Gantner, "Kaiser," *Menschen*, Ed. Daim, 103-104. Schieffer, "Karl," *Mittelalters*, 151-158.

⁸⁸⁸ Treadgold, *Byzantine Revival*, 103-110. *The Chronicle*, 642-651. *Byzantine Empire*, Ed. Shepard, 401-403. Gantner, "Kaiser," *Menschen*, Ed. Daim, 103-104. Ilse Rochow, "Zu den diplomatischen Beziehungen zwischen Byzanz und dem Kalifat in der Zeit der syrischen Dynastie (717-802)," *Novum Millennium Studies on Byzantine History and Culture Dedicated to Paul Speck, 19 December 1999*, Ed. Claudia Sode & Sarolta Takács, (Londra & New York: Routledge, 2016), 319-322. Preiser-Kapeller, *Byzanz*, 127-133. Schrade, "Aachen," 25-37. Schieffer, "Karl," *Mittelalters*, 151-158. Theophanes, *The Chronicle*, 644-648. Steven Runciman, "The Empress Irene the Athenia," *Medieval Women*, Ed. Derek Baker (Oxford: Blackwell Publishing, 1978): 101-18. *The New Cambridge Medieval History Volume 2: c.700–c.900*, Ed. Rosamund McKitterick, (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 366-368. Ganshof, *The Carolingians*, 178-180. Judith Herrin, *Bizans: Bir Ortaçağ İmparatorluğunun Şaşırtıcı Yaşamı*, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2013), 167.

batıda Karolenj Krallığı ulaşmıştır. Britanya dışında Batı Avrupa'daki Hristiyanların büyük bir kısmı Frank idaresi altında yaşamaktadır. İlaveten Batı Hristiyanlığının lideri Papalık Frankların himayesi altındadır. Yani Karl, Karolenj Kralı olarak Hristiyanlığın savunucusu rolünü üstlenmiştir. Paganlara ve Müslümanlara karşı Hristiyanlığı korumak ve yaymak için çabalamaktadır.⁸⁸⁹ Tüm bu özellikleri Karl'ın kendisini Doğu Roma İmparatoru'na denk görmesine sebebiyet vermiştir. Üstüne bir de İrene, bir kadın olarak Doğu Roma İmparatorluğu'nun hükümdarı olunca Karl'ın İmparator olması için gereken altyapı tamamlanmıştır.

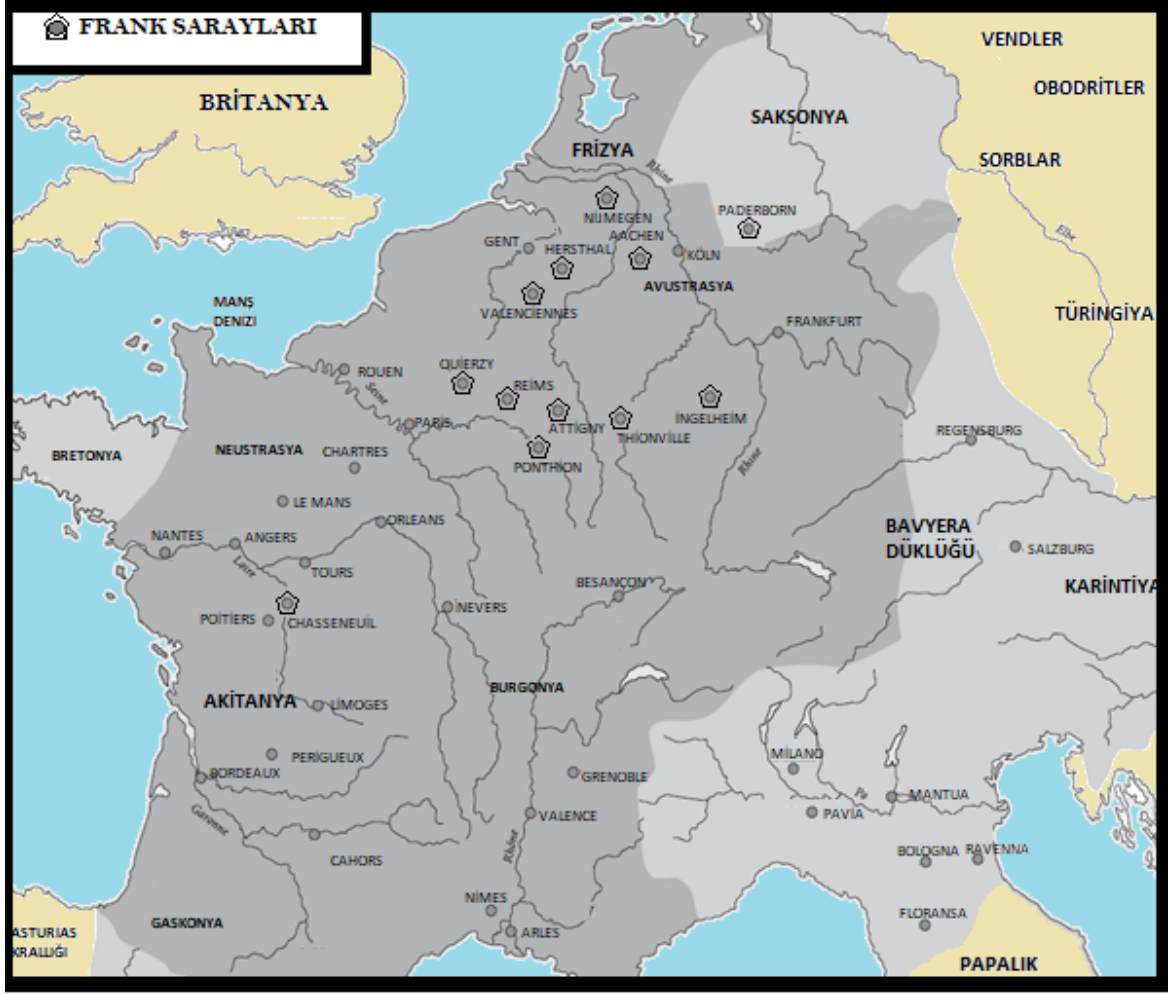
IV.1.1 Yeni Roma: Aix-la-Chapelle (Aachen)

Karl'ın İmparator olma emellerini gösteren ibarelerden biri de Aix-la-Chapelle yani Aachen'dır. Aachen, Merovenj Krallığı'ndan beri bir kraliyet yerleşkesi olarak kullanılmıştır. İlk olarak tahta çıktığı 768 yılında Aachen'a gelen Karl ziyaretinden memnun kalmıştır. 780'li yıllarda büyüyen gücüne bağlı bir şekilde aynı Konstantinopolis gibi kendi başkentini inşa etme isteği doğmuştur. Bu noktada şunun bilinmesinde fayda vardır: Frank Krallarının 780'lere kadar günümüzde bilindiği bir başkent anlayış yoktur. Fakat görünüşe göre Karl hükümdarlığının 20.yılını aştıktan sonra idari, dini ve kültürel işlerin tek bir merkezden idare edilmesinin daha kolay olacağını anlamıştır. Yıllardır elde edilen savaş ganimetleri de böyle bir şehrin inşasına olanak sağlamıştır. Aachen bu anlamda Karl'ın, Karolenj Krallığı'nı merkezileştirme çabası çok önemlidir. Böylece devlet işlerinin tek bir noktadan idare edilebilmesi sağlanacaktır. Çünkü Karl'dan önceki Krallar ve Saray Nazırları ülkenin idaresi için sürekli olarak hareket etmek zorunda kalmışlardır.⁸⁹⁰ Nitekim *Frank Kraliyet Yıllığı*'na bakıldığında da bu durum net şekilde görülmektedir. Paskalya, Noel ya da önemli Aziz günlerini Karl, farklı yerlerde kutlamaya çalışmıştır. 770'li yıllardan başlayarak birçok farklı şehirde bulunan yerleşkeleri sıklıkla kullanılmıştır. Paderborn, Frankfurt, Ingelheim, Attigny, Düren, Worms, Querzy, Thionville ve Salz gibi şehirler bunlara örnek verilebilir. Ancak tüm bu şehirlerin yanında

⁸⁸⁹ Runciman, "Irene" *Medieval*, 101-18. MGH SS Tomus I, 38. Ganshof, *The Carolingians*, 41-42. *Vita Karoli Magni*, 155. Einhard, *Charlemagne*, 56-57. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 28. Fried, *Charlemagne*, 403-405. *A Companion to the Medieval World*, Ed. Carol Lansing & Edward D. English, (Wiley-Blackwell, 2009), 357-358. Jacques Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, Çev. Hanife & Uğur Güven, (İstanbul: Doğubatı Yayınları, 2017), 53-54.

⁸⁹⁰ Richard Eugene Sullivan, *Aix-la-Chapelle in the Age of Charlemagne*, (Norman: University of Oklahoma Press, 1963), 33-34. "Frankish Annals", *Chronicles*, 56-78. *Annales regni Francorum*, 50-110. François Louis Ganshof, *Frankish Institutions Under Charlemagne*, Çev. Bryce & Mary Lyon, (New York: W. W. Norton & Company Inc., 1970), 17-20. Eliza Garrison, *Ottonian Imperial Art and Portraiture The Artistic Patronage of Otto III and Henry II*, (Londra & New York: Routledge, 2017), 22-28. Story, *Hadrian I*, 257-266.

780'lerin ortalarına kadar istikrarlı olarak Pepin Ailesi'nin memleketi olarak nitelenebilecek Hersthal'ın ayrı bir öneme sahip olduğu sıklıkla ziyaret

KOYU GRİ BÖLGELER 768 YILINA AİT AÇIK GRİ BÖLGELER İSE 814 YILINA AİT KAROLENJ SINIRLARINI GÖSTERMEKTEDİR

edilmesinden anlaşılmaktadır. Diğer şehirler ise özellikle konumları nedeniyle Karl'ın kullandığı yerlerdir. Örneğin; Paderborn, Saksonya'daki ordunun idare edilmesi için Karl'ın üs olarak kullandığı bir şehirdir. Kullanılan yerlere bakıldığında birkaç istisna dışında saray olarak nitelenen yerleşkelerin tamamına yakınının Avustrasya sınırları içerisinde kaldığı göze çarpmaktadır.⁸⁹¹ Aachen ise tüm bu şehirler arasında tam merkezde yer alan şehirdir. Hersthal'e yalnızca 30-40 km uzaklıkta olması olumlu bir özelliktir. Yani konumu Aachen'ı Karolenj Krallığı'nın merkezine yerleştirmektedir.

780'lerde Karl'ın Aachen'a yönelik ilgisi artmıştır. Bu yıllardan itibaren Aachen bir anda gözdesi olmuştur. Bu olay 787'deki İznik Konsili ile paralel şekilde gerçekleşmiştir. Bu nedenle Aachen'a artan ilginin İmparatorluk iddiası ile alakalı olduğu

⁸⁹¹ Ganshof, *Frankish Institutions*, 17-20. Sullivan, *Aix-la-Chapelle*, 33-34. "Frankish Annals", *Chronicles*, 56-78. *Annales regni Francorum*, 50-110. *Priores*, Ed. Simson, 58-66. Garrison, *Ottonian*, 22-28. Story, *Hadrian I*, 257-266.

söylenebilir. Takip eden yıllarda Karl, Aachen’da sıklıkla konaklamaya ve buradaki yerleşkeyi geliştirmeye başlamıştır. Bunun birçok nedeni bulunmaktadır. Özellikle Aachen’da bulunan termal kaynakların Karl tarafından sevildiği bilinmektedir.⁸⁹² İlerleyen yaşının Karl da bazı fiziksel hastalıklar yarattığı göz önüne alındığında Aachen’a artan ilginin nedeni anlaşılmaktadır. Diğer bir neden de Karl’ın ölümü düşünmeye başlamasıdır. Babası Pepin 53-54 yaşında hayata gözlerini yuman Karl, Aachen’ı sıklıkla ziyaret etmeye başladığı dönemde artık 40’lı yaşlarındadır. Daha ne kadar süre tahtta kalacağı meçhuldür. Bu açıdan her ne kadar İmparator olabileceği o dönemde belirsiz olmasına rağmen kendi iktidarına yaraşır bir saray ve başkent inşa edilmesini arzulamıştır. Aachen adeta yeni bir Roma ve yeni bir Konstantinopolis olmalıdır.⁸⁹³ Bu amaçla Aachen’da 787 yılından itibaren Karl’ın emriyle ciddi bir inşa sürecine girmiştir. Saraydan başlanarak her anlamıyla bir imparatorluk şehri yaratılmaya çalışılmıştır. Şehrin inşası için Karl tarafından ciddi bir bütçe ayrılmıştır. 780’lerin sonundan itibaren Frankia’dan ve İtalya’dan mimari eserler topladığı mektuplara yansımıştır. *Moissiacense Kroniği*’ne de yansıyan bu durum şu şekilde ifade edilmiştir:

“Oraya (Aachen) tahtını sağlam bir şekilde kurmuştu ve olağanüstü büyüklükte bir kilise inşa ettirdi. Kilisenin kapılarını ve salonun parmaklıklarını bronzdan yaptı ve kilisenin diğer süslemelerine mümkün olan en büyük özen ve saygıyı gösterdi. Ayrıca burada Lateran adını verdiği bir saray da inşa etti ve farklı krallıklardan topladığı hazinelerin Aachen’e getirilmesini emretti. Aynı yerde birçok ve büyük işler yaptı.”⁸⁹⁴

Moissiacense Kroniği’nden 796’da Aachen’ın halen inşaatının devam ettiğinin anlaşılmaktadır. Büyük bir kilise ve saray yapılarak çeşitli eserlerle süslenmiştir. İnşa süreci hakkında *Moissiacense Kroniği* ayrıntı vermese de Notker bilgi vermektedir: “O (Karl) projesi için denizin ötesindeki tüm diyarlardan çeşitli sanatlarda yetkin ustalar ve işçiler getirtti. Onların (işçilerin) başına yapılan işlerin tamamında en yetenekli olan bir

⁸⁹² E. Ewig, 'Résidence et capitale pendant le haut Moyen Age,' *Revue historique*, Volume 230, Issue 1, (1963)- 25-72. Garrison, *Ottonian*, 22-28. Story, *Hadrian I*, 257-266.

⁸⁹³ Garrison, *Ottonian*, 22-28. Sullivan, *Aix-la-Chapelle*, 33-35. Hermann Weisweiler, *Charlemagne et le secret d'Aix-la Chapelle*, Çev. Elizabeth Scoster, (Paris: Robert Laffont, 1982), 43-59. Ganshof, *Frankish Institutions*, 17-20. Story, *Hadrian I*, 257-266. David Rollason, *The Power of Place Rulers and Their Palaces, Landscapes, Cities, and Holy Places*, (Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2016), 283-285. Anne A. Latowsky, *Emperor of the World Charlemagne and the Construction of Imperial Authority, 800-1229*, (İthaca & Londra: Cornell University Press, 2013), 75-80.

⁸⁹⁴ *MGH SS Tomus I*, 302-303. Nelson, *King*, 357.

*başrahip yerleştirdi.*⁸⁹⁵ Notker'den öğrenildiğinde göre Karl Aachen'da büyük bir projeye başlamıştır. Karl, bu projenin kısa sürede bitirilmesini istemiştir. Bu nedenle ciddi miktarda para harcanmıştır.⁸⁹⁶ Dört bir yandan getirilen işçiler ile detaylı bir çalışma başlatılmıştır. Karl, kendi zevkine özgü birçok parçayı özel olarak tasarlatmıştır.⁸⁹⁷

Aachen'ın inşasının bu derece uzun sürmesinin temel nedeni muhtemelen Karl'ın bu detaycılığıdır. Zaten Karl 794 yılını takiben Aachen'ı ziyaretlerini sıklaştırmış ve ancak 806 yılının ardından buraya temelli yerleşmiştir. Notker'e göre köprülerden yollara yüzey kaplamasından temizliğe Aachen her açıdan bir değişim içine girmiştir. Bu durum inşaatın maliyetini giderek arttırmıştır. *Moissiacense Kroniği* Aachen inşasını anlattığı aynı yıla dair kayıta Saksonlar ve Avarlar ile savaşılıp birçok ganimet elde edildiğini aktarmaktadır. Muhtemelen 790'larda Avarlardan ele geçirildiği anlatılan sonu gelmez zenginlik Aachen'ın inşası için kullanılmıştır.⁸⁹⁸

Aachen konusundaki planları açıkça Karl'ın İmparator olmak istemesiyle ilgiliydi. Hatta Karl yapılan benzetmeler de bununla alakalıydı. Dönem kaynakları şiirlerde ve emirnamelerde yer yer Karl'dan Davud, Musa, Yuşa ve Süleyman gibi ifadelerle bahseder.⁸⁹⁹ En önemlisi Papa Hadrianus, Karl'ı “Yeni Constantinus” olarak adlandırır.⁹⁰⁰ Buradan hareketle Karl'ın Aachen'ı Frankların başkenti olarak inşa etme isteğinin İmparatorluk hedefiyle ilişkili olduğu rahatlıkla söylenebilir. Dolayısıyla büyük, pahalı ve uzun sürecektir. Aachen'ın inşası tahminen 806 yılına doğru tamamlanmıştır. Böylece hayal ettiği İmparatorluk için bir başkent yaratmıştır.

⁸⁹⁵ “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 84. *Notkeri Balbuli Gesta Karoli Magni Imperatoris*, Ed. Hans F. Haefele, MGH, SS Tomus XII Nova Series, (Berlin: Weidmannos, 1959), 38-39.

⁸⁹⁶ Nitekim yatırılan bu parayı Karl'ın görevlendirdiği başrahip çaldığı Notker tarafından çalışmanın ilerleyen kısımlarında anlatılmıştır.

⁸⁹⁷ Weisweiler, *Charlemagne*, 43-59. *MGH SS Tomus I*, 302-303. Nelson, *King*, 357. “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 84. *Notkeri Balbuli*, Ed. Haefele, 38-39. Ganshof, *Frankish Institutions*, 17-20. Story, *Hadrian I*, 257-266.

⁸⁹⁸ Harald Müller, “Aix-la-chapelle à l'époque carolingienne. Nouvelles approches,” *Francia*, Band 41, (2014): 25-48. *MGH SS Tomus I*, 302-303. Nelson, *King*, 357. “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 84. *Notkeri Balbuli*, Ed. Haefele, 38-39. Weisweiler, *Charlemagne*, 43-59. *The Long Morning of Medieval Europe New Directions in Early Medieval Studies*, Ed. Jennifer R. Davis & Michael McCormick (Londra & New York: Routledge, 2016), 278-280.

⁸⁹⁹ Aslında bu ifadeler ilk olarak 760'larda Karl'ın babası Kral Pepin'e kullanılmıştır. Karl için de benzeri ifadeler ilk kez 770'lerde kaleme alınmıştır. Ama özellikle 780'lerden itibaren Karl'ı bir İmparator olarak lanse etme amaçlı bu ifadeler artmıştır. Judson Emerick, “Charlemagne: a new Constantine?,” *The Life and Legacy of Constantine Traditions through the Ages*, Ed.M. Shane Bjornlie, (Londra & New York: Routledge, 2017), 137-141. *Epistolae Karolini Aevi*, Tomus II, Ed. Ernestus Dümmler, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1895), 503. “Admonitio Generalis” *Capitularia regum Francorum I*, Ed. Alfred Boretius, MGH, (Hannover: Hahn, 1883), 53-55.

⁹⁰⁰ “Codex Carolinus,” *Epistolae Merowingici et Karolini Aevi*, Tomus I, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1892), 586-587.

Aachen'ın inşa edilmesine paralel bir şekilde devletleşme konusunda direkt adımlar atılmıştır. Karl'ın günümüze ulaşan emirnamelerinin büyük bir kısmının 787-788 sonrasında yayınlanmış olması birçok konuda yeni düzenlemeler yapıldığını göstermektedir. Tüm bunlar Karl'ın devlet düzenini daha büyük bir oluşum için hazırladığının belirtisidir.⁹⁰¹

IV.1.2 Doğu Roma İlişkilerinde Canlanma

İmparator Constantinus'un tahttan indirildiği 797 yılı ile 799 yılı arasında uzun yıllardır durgun olan Doğu Roma ilişkilerinde aniden bir canlanma meydana gelmiştir. Sicilya Valisi Nicetas'ın (ö. 836) elçisi aracılığıyla İmparator Constantinus'un Karl'a bir mektup yolladığı *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda dillendirilmektedir.⁹⁰² Bu mektubun içeriği bilinmemesine rağmen muhtemelen Constantinus tahttan indirilmeden kısa bir süre öne yazılmıştır. Frankfurt'ta toplanan konsilin kararları ile alakalı olabileceği gibi İtalya'daki Doğu Roma-Karolenj toprakları ile alakalı da olabilir.⁹⁰³ Mektubu getiren elçinin ağırlandıktan sonra yolcu edildiği hakkında başka kaynakta bilgi bulunmamaktadır. Takip eden yıl bu sefer İmparatoriçe İrene'den bir mektup gelir. Bu sefer mektubu getiren elçiler doğrudan Konstantinopolis'ten gelen eski Frigya Valisi Michael ve Theophilus adında bir rahip olarak kaynakta zikredilir.⁹⁰⁴ *Frank Kraliyet Yıllığı* gelen elçilerin tek amacının barış olduğunu vurgular. Bunun üstünde durmasının nedenini de açıkça belirtir:

*“Elçiler eski Frigya Valisi Michael ve Rahip Theophilus idi. Geçtiğimiz yıl oğlu İmparator Constantinus'u tutuklattıktan ve gözlerine mil çekildiğinden beri tahtta oturan İmparatoriçe İrene'nin adına bir mektup taşıyorlardı. Ama bu elçi heyeti yalnızca barışla ilgiliydi. (Karl) Onları geri gönderdiğinde Konstantinopolis Başrahibi Tarasius'un kardeşi Sisinnius'un da onlarla gitmesine izin verdi. Sisinnius uzun bir süre önce İtalya'daki savaşta esir alınmıştı.”*⁹⁰⁵

⁹⁰¹ *Die Admonitio generalis Karls des Großen*, Ed. Hubert Mordek & Klaus Zechiel-Eckes & Michael Glatthaar, MGH, (Hannover: Hahn, 2012), 179-239. Weisweiler, *Charlemagne*, 43-59. *Capitularia Regum Francorum Tomus I*, Edt. Alfredus Boretius, MGH, (Hannover: Hahn, 1883). Ganshof, *Frankish Institutions*, 5-15. Rosamond McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians, 751–987*, (Singapur: Longman, 1983), 9-11.

⁹⁰² “Frankish Annals”, *Chronicles*, 75. *Annales regni Francorum*, 100-101.

⁹⁰³ Leslie Brubaker & John Haldon, *Byzantium in the Iconoclast Era, C. 680-850: A History*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 257-260.

⁹⁰⁴ *Charlemagne: Empire and Society*, Ed. Joanna Story, (Manchester & New York: Manchester University Press, 2005), 63-65 “Frankish Annals”, *Chronicles*, 75-77. *Annales regni Francorum*, 101-103. Latowsky, *Emperor* 61-62. Fried, *Charlemagne*, 407-408. Marios Costambeys & Matthew Innes & Sean Mclean, *The Carolingian World*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 166-168. Runciman, “Irene” *Medieval*, 101-18

⁹⁰⁵ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 76-77. *Annales regni Francorum*, 102-103.

Yıllıkta da görüldüğü üzere arka arkaya iki yıl gelen Doğu Roma elçileri dikkat çekmektedir. Özellikle İmparatoriçe İrene'nin nasıl başa geçtiğinin üzerinde durulmaktadır. Ayrıca gelen elçilerin yalnızca barışla ilgilenmesinin de belirtilmesi önceki yıl gelen elçilerin niyetinin barış olmadığına bir göndermedir. Bahsedildiği gibi İmparator Constantinus'un gönderdiği elçilerin niyeti ve mektupta ne yazdığı hakkında kaynaklar bilgi aktarmamaktadır. Fakat bir sonraki elçiler sayesinde Franklar tarafından hoş karşılanmayan bir konu ile Karl'ın huzuruna çıktıkları ortadadır.

IV.1.2.1 Sicilya Sorunu

Doğu Roma elçileri 799 yılında da Karl'ın huzuruna çıkarlar. *Frank Kraliyet Yıllığı* yine görüşmenin ayrıntısı hakkında bilgi vermekten kaçınmaktadır. Yine de Theophanes'in kroniğinde aktardığı bir bilgi ardı ardına gelen elçilere bir anlam kazandırmaktadır: “*O Sicilya üzerine donanmasıyla bir sefer açmak istedi. Ancak fikrini değiştirdi...*”⁹⁰⁶ Bu kayda anlam yükleyebilmek için şunun bilinmesi gerek: Gelen elçilerden Michael 798 yılına ait kayıta eski Frigya Valisi olarak adlandırılırken 799 yılına ait kayıta Sicilya Valisi olarak adlandırılmaktadır. Theophanes de Sicilya'ya sefer açılması iddiasını 800 yılına tarihlendirmiştir.⁹⁰⁷ Özellikle Theophanes'in tarihlendirmesinde 1-2 yıllık bir oynama görülse de 790'ların sonunda bir Sicilya problemi vardır. Bu problem öylesine ciddidir ki Doğu Roma Franklara ardı ardına elçiler yollamaktadır. Muhtemelen 797 yılında İmparator Constantinus'un elçileri de bu konuyla alakalı olarak Karl ile görüşmüşlerdir.⁹⁰⁸ Diğer yandan Frank kaynaklarında Sicilya yönünde sefer yapmak konusunda herhangi bir ifade yoktur. Hatta Frankların denizde savaştığı yönünde VIII.yüzyıl boyunca neredeyse hiç kayıt bulunmamaktadır. 800 yılına ait bir kayıta Kelt Denizi'nde oluşturulan bir donanmadan bahsedilmektedir. Fakat bu donanma henüz oluşturulma aşamasındadır ve hedefi Sicilya değil kuzeyli korsanlardır. Zaten Kelt Denizi'nin Britanya'nın güneyinde olması Sicilya ile alakasızlığını ortaya koyacaktır.

Her şeye rağmen Doğu Roma'nın Sicilya konusunda korkuları olduğu ve bunun önüne geçmek için çabaladığı ortadadır. Karl'ın kaynaklara yansımayan bir hazırlığı ya da niyeti Doğu Roma'nın bu hareketine neden olmuş olabilir. 790'ların ikinci yarısından

⁹⁰⁶ Theophanes, *The Chronicle*, 653.

⁹⁰⁷ Theophanes, *The Chronicle*, 653.

⁹⁰⁸ *Charlemagne*, Ed. Story, 64-65 “Frankish Annals”, *Chronicles*, 75-78. *Annales regni Francorum*, 100-110. Latowsky, *Emperor*, 61-62. Fried, *Charlemagne*, 407-408. Jennifer R. Davis, *Charlemagne's Practice of Empire*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 193-195.

itibaren Abbasi Halifeliği ile kurulan ilişkiler sonucu Karl'ın ilgisi Kuzey Afrika yönünde ilerlemiştir. Ayrıca Kelt Denizi'nde olduğu gibi Akdeniz'deki korsanlar konusunda da aynı memnuniyetsizlik bulunmaktadır. Öyle ki 807 yılında Korsika'da 810 ve 812 yıllarında Sardinya'da ve 813 yılında Balear Adaları'nda Mağribi korsanlar ile çatışılmıştır.⁹⁰⁹ Bu da 800 yılını takip eden süreçte Akdeniz'de bir Frank donanması bulunduğunu göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle Doğu Roma'nın korkularının bir temele dayandığı söylenebilir. Karl'ın İmparatorluk idealini de bu çerçeveye oturttuğumuz zaman Frank donanması, Sicilya ve Akdeniz hakimiyeti ilişkisi kulağa mantıksız gelmemektedir.

IV.1.3 Papa III.Leo'nun Saldırıya Uğraması

Doğu Roma İmparatorluğu ile elçiler aracılığıyla iletişimin sürdüğü bu süreçte Roma'dan gelen haberler Karl adına hiç iyi değildir. *Liber Pontificalis* ve *Frank Kraliyet Yıllığı*'nin anlatılarına göre Papa Leo, 25 Nisan'da yeni mevsim hasadının daha verimli olması için düzenlenen bir ayine katılmıştı. Lucina'da bulunan San Lorenzo Kilisesi'nden başlayacak yolculuk Aziz Petrus Bazilikası'nda sona erecekti. Papa Leo, San Lorenzo Kilisesi'ne yaklaştığında bir grubun saldırısına uğradı. Bu grubun başını Papa Leo'nun maiyeti içerisinde yer alan üç kişi çekiyordu: Premicarius Paschalis, Campulus ve Nepi'li Maurus. Campulus ve Paschalis, Papa Hadrianus tarafından kilisenin hiyerarşisinde üst mevkilere getirilen soylulardı ve Papa Hadrianus'un akrabalarıydı. Nepi'li Maurus ise daha önce Papa I.Paulus'tan (ö.767) Papa III.Stephanus'a makamın devri esnasında darbe gerçekleştiren Nepi'li Toto'nun (ö.768) ve Papa Hadrianus'un yakınıydı. Üçünün liderlik ettiği grup aniden at üstündeki Papa Leo'ya saldırarak onu ayaklarından ve kafasından tutup yere yıkarak zarar vermek istemişlerdi. Amaçları Papa Leo'nun gözlerini kör edip dilini keserek sakat bırakmak ve onu Papalık yapamayacak bir duruma getirmektir.⁹¹⁰

Liber Pontificalis'e göre:

⁹⁰⁹ Sam Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant: Christians and Muslims in the Age of Charlemagne*, (Princeton University Press, 2023), 263-265. "Frankish Annals", *Chronicles*, 86-96. *Annales regni Francorum*, 120-139. "Notker," *Charlemagne*, Ed. Noble, 103. *Notkeri* Ed. Haefele, 70.

⁹¹⁰ Nelson, *King*, 369-371. Costambeys, *The Carolingian World*, 160-161. Noble, *The Republic*, 199-201. Roger Collins, *Keepers Of The Keys Of Heaven: A History Of The Papacy*, (New York: A Member of the Perseus Books, 2009), 145-151. "Notker," *Charlemagne*, Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *Priores*, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 180-189. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. George Heinrich Pertz, (Stuttgart: Hahn, 1881), 22-23. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305. *Medieval World*, Ed. Lansing, 357-358.

“Bu yaşandığında çevresindeki, kutsal hizmete kendini adanmış silahsız insanlar, silahlardan korkarak kaçtılar. Pusucular ve Yahudiler gibi günahkâr olanlar ne Tanrı’ya ne Tanrı’nın adamına ne makamına saygı göstermediler ve onu bir hayvan gibi yere çaldılar. Acımasızca üstündeki elbiseleri parçaladılar ve vahşice gözlerini çıkarıp onu tamamen kör etmeyi denediler. Onun (Papa Leo) dilini kopardılar (ya da en azından kopardıklarını sandılar) ve onu dilsiz, kör bir halde sokağın ortasında bıraktılar. Onların arasında kötü niyetli Paschalis ve Campulus vardı.”⁹¹¹

Frank Kraliyet Yıllığı da olay hakkında önemli bilgiler aktarmaktadır. *Liber Pontificalis*’te yazarları desteklerken olay sırasında Leo’nun atının üstünde olduğu, insanların olayları izlediği ve Papa Leo’nun sokakta çıplak hale getirildiği belirtilmektedir: “Atından düşürüldü ve görenlere göre gözleri oyuldu ve dili koparıldı. Ardından sokakta çıplak ve yarı ölü halde bıraktılar.”⁹¹² Bu iki kaynağa ek olarak *Vita Karoli Magni*’de de benzer ifadeler yer almakta ve Papa Leo’nun gözlerinin oyulduğundan ve dilinin koparıldığından bahsedilmektedir. Anlatıların bu kısmına bakılarak saldırının başarıya ulaştığı izlenimi doğmaktadır. Saldırıyı takiben sokakta çıplak bir şekilde teşhir edilen Papa Leo, saldırganlar tarafından bir manastıra kapatılmıştır. Manastıra kapatılmadan önce Papa Leo sopalarla yeniden dövülmüştür. Manastırdaki esareti esnasında *Liber Pontificalis*’e göre mucizevi şekilde iyileşen Papa Leo, Karl’ın temsilcisi (*Missi Dominici*) aracılığıyla kaçmayı başarmıştır. Spoleto Dükü Winigis’in sayesinde önce Spoleto’ya ulaşan Papa Leo, oradan Frankia’ya doğru yola çıkarak Ağustos 799’da Karl ile Paderborn’da bir araya gelmiştir.⁹¹³

Papa III.Leo’nun bir hayli maceralı geçen saldırısı, sonrasında mucizevi iyileşmesi ve kaçışındaki bazı noktalara da değinmek gerekiyor. Zira bu olay sonrasında Karl’ın İmparatorluğa giden yürüyüşü gerçek anlamda başlamıştır. Öncelikle saldırganların amacı üzerinde durulmalıdır. Papa Hadrianus’un akrabalarını uzun süren iktidarı süresince Papalık’ın önemli mevkilerine getirdiği anlaşılmaktadır. Görünüşe göre

⁹¹¹“Leo III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 182.

⁹¹² “Frankish Annals”, *Chronicles*, 77. *Annales regni Francorum*, 102-103.

⁹¹³ Nelson, *King*, 367-372. Costambeys, *The Carolingian World*, 160-161. Noble, *The Republic*, 199-201. Collins, *Keepers*, 145-151. Priores, Ed. Simson, 83-87. Hildesheim, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. “Leo III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 180-189. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. “*Annales Maximiliani*” *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305. John Julius Norwich, *Bizans Erken Dönem*(323-802), (İstanbul: Kabalcı, 2013), 305-308.

bu kişiler 795 yılında Papa Leo'nun seçilmesinden memnun olmamıştır. Zaten Papa I. Hadrianus son yıllarında Karl ile zıt bir yaklaşım izlemiştir. Hadrianus tarafından görevlendirilen Papalık idarecilerinin Karl'ın baskısıyla seçilen Papa Leo'yu benimsememeleri de şaşırtıcı değildir. Asıl şaşırtıcı olan saldırarak ne elde etmeyi düşündükleridir. Saldırganların Roma'da ciddi bir desteğe sahip oldukları saldırının ardından şehre hâkim olmalarından belli olmaktadır. Fakat Papa III.Leo hayatını kaybetmemiştir. İsyancıların her ne kadar ellerinde bulundurdıkları güç ile istedikleri kişiyi Papa seçtirme imkânı olsa da Karolenj desteği olmadan ayakta kalamayacakları ortadaydı. Yani Papa Leo'yu bir şekilde öldürseler ya da makamından indirseler dahi İtalya'daki mutlak kontrolün Karolenj Krallığı'nda olması nedeniyle ne Papalık makamını ne de Roma şehrini ellerinde tutamayacakları aşıkardı. ⁹¹⁴Bundan dolayı bu saldırının bir intikam, bir nefret eylemi olarak nitelendirilmesi en doğrusu olacaktır. En yakında Roma'ya yardım edebilecek güç Sicilya'daki Doğu Romalılarıdır ki onların da Frank kuvvetlerini yenecek güçte olmadığı Adalgisus'un seferi esnasında görülmüştür. Saldırganlar ne pahasına olursa olsun Papalık makamında III. Leo'yu görmek istememektedirler ve bunun en kısa yolu görevini yerine getiremeyecek derecede küçük düşürmektir. Bu da saldırının şeklini açıklamaktadır.

Papa III.Leo'ya düzenlenen saldırı bir hayli gariptir. Kaynaklarda açık açık dilinin kopartıldığı ve gözlerinin oyulduğu belirtilirken *Liber Pontificalis*, Papa Leo'nun mucizevi iyileşmesini aktarmaktadır: “*Görüşü düzeldi ve dili yerine geldi ki konuşabilsin.*”⁹¹⁵ Yine benzer şekilde Papa Leo ile Karl'ın Paderborn'daki buluşması üzerine yazılan *Karolus Magnus et Papa Leo* şiirinin dizelerinde bu mucizevi iyileşme vurgulanmıştır.⁹¹⁶ Muhtemelen saldırganlar Papa Leo'nun gözlerine ve diline hiç zarar vermemiştir ya da bunu gerçekleştirememişlerdir. Gerçekleştirememiş olmalarına ihtimal yoktur. Çünkü kaynaklar Papa Leo'nun uzun uzun dövüldüğünü ve kimsenin müdahale etmediğini ardından da manastıra kapatıldığını açıkça yazmaktadır. Bu da hem sokakta hem de manastırda rahatlıkla bu eylemlerin gerçekleştirilebileceği anlamına gelmektedir.

⁹¹⁴ Priores, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. Leo III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 180-189. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. “*Annales Maximiliani*” *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. “Notker,” *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305.

⁹¹⁵ Leo III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 183.

⁹¹⁶ “*Karolus Magnus et Leo Papa*,” *Poetae Latini aevi Carolini, Tomus I*, Ed. Ernestus Duemmler, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1881), 175-176. Paul Edward Dutton, *Carolingian Civilization: A Reader*, (Ontario: Broadview Press, 1999), 55-57.

Bu durum gerçekte Papa Leo'nun gözlerine ve diline hiçbir zarar gelmediğinin söylenebilmesine neden olmaktadır. Bir ihtimal olarak dayaktan gözleri şişmiş yüzü deforme olduğu için konuşamamış olması düşünülebilir. Fakat dilinin koparılma ve gözünün oyulma istenmesi gibi bir durum yoktur. O zaman neden kaynaklar böyle bir iddiayı ısrarla öne sürmektedirler? Muhtemelen Roma'dan kaçırıldıktan sonra 800 yılının kasım ayına kadar gelemeyen Papa Leo'nun kurtulduğu uhrevi bir yapı kazandırılmaya çalışılmıştır. Zira Papa Leo, saldırganlarca yalan ve zina ile suçlanmıştır. Öyle ki bu suçlamalar Papa Leo'nun Karl'a yazdığı mektuba bile yer etmiştir.⁹¹⁷ Ayrıca Alcuinus ile Salzburg'lu Arnonus arasındaki mektuplaşmalarda da uzun uzun konuşulmuştur.⁹¹⁸ Bu tartışmalar Papa Leo'nun itibarına bir saldırı olduğunu göstermektedir. Açıkçası saldırganlar bu şekilde eylemlerini meşru bir zemine oturtmaya çalışmaktadır. Hatta Paderborn'da Karl Papa Leo ile buluştuğunda Roma'dan gelen temsilciler bizzat Karl'ın huzurunda bu iddialarını gündeme getirmişlerdir.⁹¹⁹

IV.1.3.1 Paderborn Görüşmesi ve Roma'ya Yolculuk

Roma'daki esaretinden kurtulan Papa Leo, Ağustos 799'da kurtarıcısı Karl ile Paderborn'da bir araya geldi. Görüşmenin temel konusu birkaç ay önce Roma'da yaşananlardı. *Karolus Magnus et Papa Leo* şiirinde Karl'ın gördükleri ve duydukları karşısında şok olduğundan bahsedilmektedir.⁹²⁰ Lakin dönem kaynakları Karl ile Papa Leo arasında ne konuşulduğunun açıkça aktarmamaktadırlar.⁹²¹ Bu görüşme dönem kaynaklarına göre büyük eziyetlerden kurtulan Papa Leo'nun kaçarak Karl'a ve Franklara

⁹¹⁷ *Epistolae Merovingici et Karolini Aevi*, Tomus I, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1892), 63-64.

⁹¹⁸ *Epistolae Karolini Aevi*, Tomus II, Ed. Ernst Dümmler, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1895), 178-180.

⁹¹⁹ Story, *Hadrian I*, 317. Collins, *Charlemagne*, 142. Collins, *Keepers*, 146. Leo III, "The Lives Of Eighth-Century Popes", 185. Becher, *Charlemagne*, 10. Nelson, *King*, 369-371. Andrew Sorber, *Prophecy and Politics in the Early Carolingian World*, (Routledge, 2024), 108-111. Latowsky, *Emperor*, 50-52. Noble, *The Republic*, 199-201. Piores, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. "Notker," *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305. Matthias Becher, "Die Reise Papst Leos III. zu Karl dem Großen. Überlegungen zu Chronologie, Verlauf und Inhalt der Paderborner Verhandlungen des Jahres 799," *Am Vorabend der Kaiserkrönung Das Epos Karolus Magnus et Leo papa und der Papstbesuch in Paderborn 799*, Ed. Peter Godman & Jörg Jarnut & Peter Johanek, (Akademie Verlag, 2002), 87-113.

⁹²⁰ *Poetae*, Ed. Duemmler, 366-379. Dutton, *Carolingian*, 55-57.

⁹²¹ *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. Leo III, "The Lives Of Eighth-Century Popes", 180-189. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. *Annales Mettenses Piores*, Ed. Bernhard De Simson, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 83-87. "Notker," *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305. Norwich, *Bizans*, 305-308.

sığınmasıdır. Fakat bu görüşmeyi takiben, dönem kaynaklarının çoğunun Papa Leo hakkında yazdıkları ona yöneltilen suçlamalar ile alakalıdır. Buradan hareketle Roma’da yaşananların ardından ilk dillendirilen konu Papa Leo hakkındaki iddialardır. Nitekim Roma’dan saldırıyı düzenleyen grubun gönderdiği temsilcilerin suçlamaları bizzat Karl’a bildirmek için geldikleri de düşünülünce bu ihtimal artmaktadır.⁹²²

Karl’ın olayları ve Papa Leo’ya karşı oluşan muhalefeti Paderborn’da öğrendiğini söylemek yanlış olur. Özellikle 774 yılından beri aktif olarak İtalya’daki hakim güç olan Karolenj Krallığı’nın Kralı olarak haberlerin Karl’a bu kadar geç ulaşması beklenemez. 25 yılın ardından kuvvetli bir istihbarat ağına sahip olduğu bilinen Karl’ın muhtemelen Roma’da ciddi miktarda muhbiri bulunmaktaydı. Papalık’ın merkezi olarak Karl’ın burayı kendi haline bırakması mantıksızdır. Diğer yandan saldırıyı organize eden Paschalis ve Campulus’un Papa Hadrianus’un akrabaları ve Papalık’ın üst mevkilerinde bulunan kişiler olduğu düşünüldüğünde Karl’a sorunlarını iletememeleri mantıksızdır. Yıllıklara yansımamış olsa da Paschalis ve Campulus’un elçilerinin muhtemelen 795 ve 799 yılları arasında Karl’ın huzuruna çıkarak sorunlarını anlatmışlardır.⁹²³ Buradan hareketle 799 yılındaki saldırıdan önce Karl’ın kendi muhbirleri ve devamında muhalif kesimin elçileri ve muhbirler aracılığıyla Papa Leo’ya karşı ciddi bir memnuniyetsizlik oluştuğunu bildiği söylenebilir. O zaman böyle aşağılayıcı bir olayın yaşanmasının önüne neden geçilmemiştir? Öncelikle Karl, sırf hakkındaki suçlamalara dayanarak uyumlu bir şekilde çalıştığı Papa Leo’nun istifa etmesi için baskı yapacak bir hükümdar değildir. Bu durum muhaliflerin Karl aracılığıyla Papa Leo’dan kurtulma yolunu kapatmıştır. Bunun yerine Papa Leo’yu görevini idame ettiremeyecek hale getirmeyi hedeflemişlerdir. Muhbirleri yoluyla saldırıyı da haber almış olması yüksek bir ihtimaldir. Buna rağmen alınacak belirli önlemler ile saldırının önüne geçilebilirdi. Karl, bunu da yapmayı tercih etmeyerek Papa Leo’yu muhaliflere karşı yalnız bırakmıştır. Çünkü Karl, Papa Leo’nun

⁹²² Hildesheim, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. Leo III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 180-189. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. “Annales Maximiliani” *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. *Annales Mettenses Priores*, Edt. Bernhard De Simson, MGH, (Hannover: Hahn, 1905), 83-87. “Notker,” *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305. Norwich, *Bizans*, 305-308.

⁹²³ Norwich, *Bizans*, 305-308. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305. Becher, “Jahres 799,” *Paderborn 799*, Ed. Godman, 98-100. “Annales Maximiliani” *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. “Notker,” *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *Priores*, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. Leo III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 180-189. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. Rudolf Schieffer, “Das Attentat auf Papst Leo III,” *Paderborn 799*, Ed. Godman, 75-87.

zor düşmesini istemiştir. Zira İmparator olmak için Papa Leo'yu ikna etmesi gereklidir. Papa Hadrianus'un 780'lerin başından itibaren elde etmek istediği haklar ve topraklar için Karl'ı manipüle etmeye çalışması bunun kolay olmadığını göstermektedir. Papa Leo zaten makamı elinde bulundurmaktadır. Karl'a İmparatorluk tacını giydirip Doğu Roma İmparatorluğu ile ilişkilerini bozmak pek de Papa Leo'nun işine gelen bir durum değildi. Fakat Papa Leo makamını ve gücü elinde tutmak için özellikle Karl'a muhtaç olduğunun farkına varırsa o zaman Karl adına işler daha kolay olacaktı. Nitekim iki lider Paderborn'da karşı karşıya gelince Karl artık istediğini alabileceğinin farkındaydı.⁹²⁴ Bu nedenle Paderborn'da konuşulan en önemli konu ilerleyen süreçte neler olacağıydı. Kaynakların aktardığına göre Papa Leo, 799 kasımının sonunda Roma'ya geri dönmüştür.⁹²⁵ Roma'ya giderken bir Frank ruhban sınıfından geniş bir maiyet bulunmuştur. Muhtemelen kaynaklar açıkça yazmasa da Frank ordusu ile İtalya'daki Benevento ve Spoleto Dükü'nün birlikleri de Papa Leo'ya yolcuğunda eşlik etmiştir. Bu dönüşün nasıl ve ne amaçla olacağı da muhtemelen Paderborn'da konuşulmuştur. Zira yanında gelen Frank din adamları ile Roma'ya gelişini takiben bir kurul meydana getirmişlerdir. Bu kurul iddiayı ileri sürenleri iftiradan suçlu bularak Frankia'ya sürmüştür.⁹²⁶

Bu noktada "İmparator" olmanın Paderborn'da konuşulup konuşulmadığını sorgulamak gereklidir. Bu konuda en aydınlatıcı bilgi Alcuinus'un mektubunda bulunmaktadır. 799 Haziranı'nda yani Roma'da saldırı gerçekleştikten sonra Karl'a yazdığı mektupta Alcuinus şöyle demiştir:

"Dünyada bugüne kadar en yüksek üç makam vardır: Birincisi, havarilerin prensi olan Aziz Petrus'un makamını vekâleten yöneten apostolik

⁹²⁴ Becher, "Jahres 799," *Paderborn 799*, Ed. Godman, 98-100. *Priores*, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 180-189. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. "Notker," *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305. Rudolf Schieffer, "Das Attentat auf Papst Leo III," *Paderborn 799*, Ed. Godman, 75-87. *Norwich*, *Bizans*, 305-308.

⁹²⁵ "Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 185-186. *Priores*, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. "Notker," *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305.

⁹²⁶ "Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 185-186. *Priores*, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. "Notker," *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38, 45, 87, 89, 93, 119-120, 185-188, 222-223, 255-258, 303-305.

yüceliktir. Bu makamda ne yapıldığı konusunda bana sizin muhterem ihsanınız bilgi verdi. İkincisi, seküler gücüyle İkinci Roma'nın imparatorluk onurudur. Bu imparatorluğun zalim yöneticisinin kendi halkı ve vatandaşları tarafından tahttan indirildiği her yerde anlatılmaktadır. Üçüncüsü ise kraliyet onurudur. Rabbimiz İsa Mesih'in Hristiyan halkının lideri olarak sizi yerleştirdiği makamdır. Diğer bahsedilen onurlardan güçte daha üstün, bilgelikte daha parlak ve krallığın onurunda daha yücedir. İşte tüm Hristiyan kiliselerinin selameti yalnızca size bağlıdır. Siz günahların intikamcısı, hataların yöneticisi, kederlilerin tesellisi ve iyilerin yüceltenisiniz."⁹²⁷

Alcuinus'un hangi mektuba karşılık bu cevabı yazdığı bilinmemesine rağmen bahsettiği üç makam İmparatorluğu işaret etmektedir. Karl, Alcuinus'un öncelikle bahsettiği birinci makam olan Papalık'ın kurtarıcısı konumundadır. Üçüncü olan makamın sahibi kendisidir. Zaten İmparator olmamasına karşın Alcuinus, Karl'dan İsa Mesih'in Hristiyan halkının lideri olarak bahsetmektedir. Aslında bu mektupta Karl'a Kral diye hitap etmektedir. Buna rağmen Karl'ı Hristiyanlığın asıl lideri ve koruyucusu olarak ilan etmektedir. Tüm bunların yanında en yüksek ikinci makamın sahibinin haksızca tahttan indirildiğinden bahsetmektedir. Karl'ın İmparator olmayı hakkettiği fikrinin uzun süredir dillendirildiği göz önüne alındığında Alcuinus'un Roma saldırısından hemen sonra Paderborn görüşmelerinden ise hemen önce Papalık, İmparatorluk ve Krallık üzerinde tespitlerde bulunması tesadüf gibi gözükmemektedir.⁹²⁸ Johannes Fried de Alcuinus'un Karl'ın İmparatorluk hayallerinin en önemli destekçisi olduğunu vurgulamaktadır. Fried'in Alcuinus'un mektuplarında Karl ile ilişkisini şöyle yorumlamaktadır: “Alcuinus'a göre o (Karl) İmparatorluk itibarının gücüne sahip olsa da asıl önemli olana sahip değildi: Unvan. İkisi yeniden bir araya getirilmeliydi. Leo'nun zayıflığı da Kral'a yaradı.”⁹²⁹ Mektupta Karolenj Krallığı'nı İmparatorluk'un üstüne koyarken Alcuinus'un söylemek istediği de buydu. Fried, buna ek olarak istediğini elde etmek için Karl'ın elindeki en önemli kozun Leo'nun zayıflığı olduğunu belirtmektedir. Nitekim Leo'yu bu kadar zayıflatan kişi de gerçekte Karl'ın kendisidir.

⁹²⁷ Mektup 174, “Alcuini Sive Albini Epistolae,” *Epistolae Karolini Aevi II*, Ed. Ernestus Duemmler, MGH, (Berlin: Weidmannos, 1895), 287-289.

⁹²⁸ Mektup 174, “Alcuini,” *Epistolae* 287-289.

⁹²⁹ Johannes Fried, “Papst Leo III. besucht Karl den Großen in Paderborn oder Einhards Schweigen,” *Paderborn 799*, Ed. Godman, 55-56.

Karl, uzun yıllara yayılan bir plan ile 799 yılına gelmiştir. Sonucunda meyvesini toplamak 800 yılının 30 Kasımı'nda Roma'ya ulaşmıştır. Karl'ın Roma'ya gelişi Paderborn'da çoğu şeyin kararlaştırıldığını göstermektedir. Karl ile Papa Leo arasında bir antlaşmaya varılmıştır. Buna göre makamına yanında Frank askerleri ve din adamları ile geri dönen Papa Leo bir yıllık süreçte Roma'da düzeni yeniden sağlayacaktı. Bu esnada Karl, Saksonya'daki seferdeyken Doğu Roma İmparatorluğu ve Abbasi Halifeliği'nden gelen elçilerle görüşmüştür.⁹³⁰ Devlet işlerini düzene koyduktan sonra muzaffer bir komutan edası ile Roma'ya gelen Karl, Papalık'ın kurtarıcısı olarak karşılanmıştır. Karl'a ilk karşılama Roma'ya yakın bir bölge olan Mentana'da yapılmıştır. Maiyeti ile Karl'ı karşılamak için ayağına kadar giden Papa Leo, orada Karl ile yemek yedikten sonra önden Roma'ya gidip şehir girişinde karşılama için hazırlıklar yaptırmıştır. Bu karşılamalarda Frankia'nın ve İtalya'nın dört bir yanından din adamları ve soylular hazır bulunmuştur. Özellikle şehre girişi esnasında tüm şehir halkı ve hatta hacılar dahi Karl'ın gelişi için törene katılmışlardır. Bu Karl'ın Roma'ya ilk gelişi değildir ve diğer gelişlerinde düzenlenen karşılamalar bu derece ayrıntılı olmamıştır. Elbette bu törenin nedeni Karl'ın şehre İmparatorluk olmak üzere gelmesidir. Ama bu hazırlıklar ve Papa Leo'nun gösterdiği tüm bu çaba Karl'ın onun üzerinde kurduğu hakimiyetin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Zira 800 yılında Papalık makamını Leo'nun halen elinde tutabilmesinin yegâne nedeni Karl'dır. Öyle ki Karl olmadığı takdirde ona karşı bu kadar muhalefet varken ve canına kastedilmişken Leo'nun hayatta kalması bile zor gözüküyordu.⁹³¹

⁹³⁰ "Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 185-186. *Priores*, Ed. Simson, 83-87. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Notker," *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38,

⁹³¹ Werner Ohnesorge, "Das Kaisertum der Eirene und die Kaiserkrönung Karls des Großen," *Saeculum*, Volume 14, Issue JG, (1963): 221-247. "Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 185-186. *Priores*, Ed. Simson, 83-87. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 649. "Frankish Annals", *Chronicles*, 77-81. *Annales regni Francorum*, 106-113. "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 22-23. "Notker," *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *MGH SS Tomus I*, 14, 18, 37-38. Kerstin Springsfeld Karl der Große, Alkuin und die Zeitrechnung," *Berichte zur Wissenschaftsgeschichte*, 27, (2004): 53-66. Bernd Schütte, "Karl der Große in der Geschichtsschreibung des hohen Mittelalters," *Karl der Große in den europäischen Literaturen des Mittelalters Konstruktion eines Mythos*, Ed. Bernd Bastert, (Max Niemeyer Verlag, 2004): 223-245. Wolfram Drews, *Die Karolinger und die Abbasiden von Bagdad Legitimationsstrategien frühmittelalterlicher Herrscherdynastien im transkulturellen Vergleich*, (Berlin: Verlag, 2009), 295-300. Norwich, *Bizans*, 305-308. *Italy and Early Medieval Europe Papers for Chris Wickham*, Ed. Ross Balzaretti & Julia Barrow & Patricia Skinner, (Oxford University Press, 2018), 10-12.

IV.2 Frank Kralı'ndan İmparator'a

Karl, 23 Aralık günü Romalı ve Frank soylular ile din adamlarını bir araya getirmiştir. Herkesin önünde Papa III.Leo'yu yöneltilen suçları işlemediğine dair bir yemin ettirerek aklamıştır. Bu olayı takiben Papa III.Leo'nun başkanlığında toplanan kurul Karl'ın İmparator olmaya layık olduğu sonucuna varmıştır. Papa Leo'nun bunu yaparken kullandığı başlıca argüman, bir kadının (İmparatoriçe İrene) hükümdar olması sebebiyle (*Femineum Imperium*⁹³²) İmparatorluk unvanının boşa çıktığıdır. Bu kararı takiben 25 Aralık günü Karl, Aziz Petrus Kilisesi'nde Papa Leo tarafından giydirilen taç ile *İmparator* ve *Augustus* ilan edilmiştir. Birçok farklı kaynağa yansıyan bu olay hem Karl'ın hem de Pepin Ailesi'nin onlarca yıla yayılmış mücadelesinin zirve noktası olmuştur.⁹³³ Karl'ın biyografisini kaleme alan Einhardus, olay konusundaki en temel kaynaklardandır. Einhardus eserinde Karl'ın İmparator oluşunu onu bir tevazu simgesi haline getirerek anlatmıştır:

*“Böylece Leo'yu Karl'dan yardım istemeye zorladılar. Bu yüzden Karl mahvolmuş kilisenin durumunu düzeltmek için Roma'ya geldi ve tüm kışı orada geçirdi. O dönemde Imperator ve Augustus unvanını aldı. Eğer o, papanın niyetini anlasaydı, büyük bir bayram günü olmasına rağmen, o gün kiliseye girmemek için kendini zorlardı ve en başında buna karşı çıkardı. Aldığı unvana kızan Roma İmparatorlarının kıskançlığına büyük bir sabırla katlandı.”*⁹³⁴

⁹³² Treadgold, *Byzantine Revival*, 117. Janet Nelson, *The Frankish World, 750-900*, (Londra & Rio Grande: Hambledon Press, 1996), 230. Helmut Reimitz, *History, Frankish Identity and the Framing of Western Ethnicity, 550-850*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 353. *Medieval Queenship*, Ed. John Carmi Parsons, (New York: St. Martin Press, 1998), 49.

⁹³³ *Vita Karoli Magni*, 155. Einhard, *Charlemagne*, 56-57. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 28. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 81. *Annales regni Francorum*, 113-115. “Notker,” *Charlemagne* Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Theophanes, *The Chronicle*, 653. “Annales Maximiliani” *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 23. “Leo III,” *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 187-189. *Priores*, Ed. Simson, 87. *MGH SS Tomus I*, 38. Treadgold, *Byzantine Revival*, 117. Bernard S Bachrach & David Bachrach, *Warfare in Medieval Europe c.400-1453*, (Londra & New York: Routledge, 2016), 106-107. Norwich, *Bizans*, 305-308. Ganshof, *The Carolingians*, 7. François L. Ganshof, “Charlemagne,” *Speculum*, Vol. 24, No. 4 (Ekim 1949):520-528. Fried, *Charlemagne*, 419-420. *Medieval World*, Ed. Lansing, 357-358. Tom Holland, *Dominion Hristiyanlık Batı'yı ve Dünya'yı Nasıl Dönüştürdü?*, Çev. Ilgın Yağmur Eker. (İstanbul, Kronik, 2023), 184. Marc Bloch, *Büyük Krallar Fransa'da ve İngiltere'de Kraliyetin Doğuşu Güçleri*, Çev. Fatih Yücel, (İstanbul: Selenge, 2022), 68. Samuel W. Collins, *The Carolingian Debate Over Sacred Space*, (New York: Palgrave Macmillan, 2012), 94. N. Kırılcım Yavuz, “From Caesar to Charlemagne,” *Medieval History Journal*, Volume 21, Issue 2, (2018): 251-290. Thomas K. Sidey, “The Government of Charlemagne as Influenced by Augustine's 'City of God',” *The Classical Journal*, Vol. 14, No. 2, (1918): 119-127. Laury Sarti, “Frankish Romanness and Charlemagne's Empire,” *Speculum*, Vol. 91, No. 4 (Ekim 2016): 1040-1058. Carlrichard Brühl, “Fränkischer Krönungsbrauch und das Problem der Festkrönungen,” *Historische Zeitschrift*, Band 194, Issue 2, (1962)- 265-326.

⁹³⁴ *Vita Karoli Magni*, 155. Einhard, *Charlemagne*, 56-57. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 28.

Einhardus'a göre Karl, haberi olmadan gittiği kilisede sürpriz şekilde İmparator ilan edilmiştir. Hatta Einhardus daha da abartarak Papa Leo'nun niyetini bilseydi gitmeyeceğini ileri sürmüştür. Nitekim Einhardus'un bu anlatımına diğer kaynakların bir kısmında riayet etmiştir ve Karl'ı hiçbir şeyden haberi yokmuş şeklinde tasvir etmişlerdir. Ancak *Frank Kraliyet Yıllığı* sade bir şekilde Karl'ın taç törenini aktarmıştır:

*“En kutsal Noel gününde Kral (Karl), Kutsal Havari Petrus'un türbesinin önünde dua ettikten sonra, ayine katılmak için ayağa kalktı. Papa Leo başına bir taç koydu ve tüm Roma halkı tarafından şu şekilde selamlandı: “Tanrı tarafından taçlandırılan yüce Karl, büyük ve barışçıl Roma İmparatoru çok yaşa ve zafer kazan!” Alkışlamalardan sonra Papa (Leo), eski imparatorların tarzında ona hitap etti. Patricius unvanı artık terk edildi ve ona (Karl'a) İmparator ve Augustus denildi.”*⁹³⁵

Frank Kraliyet Yıllığı, Einhardus'un aksine sürpriz bir olay olmadığını anlatmaktadır. Karl'ın taç giymesi sırasında tüm halkın orada olması buna bir örnektir. Bu anlatıma göre Karl, bir törenle ve Tanrı'nın isteğiyle İmparator olmuştur. Kaynak bunu üstüne basa basa söylemektedir. Bu anlatım Karl'ın yükselişine yüklenmeye çalışılan uhrevi anlam ile alakalıdır.

Dönem kaynakları arasında belli hususlarda fikir ayrılıkları olmasına rağmen törenin nasıl gerçekleştiği genel anlamda benzerlik göstermektedir. Ama Karl'ın törenden haberi olup olmadığı konusunda kaynakların farklı bilgiler aktardığı görülmektedir. Notker bunun örneklerinden biridir. Anlatısının genelinde diğer kaynaklar gibi olay esnasında Karl'ın haberinin olmadığından ve Tanrı'nın isteğiyle Karl'ın İmparator ilan edildiğinden bahsetmiştir: *“Kutsal adam ilahi plana uyarak yenilmez Karl'dan Roma'ya gelmesini istedi. Böylece, birçok ulusun hâkim ve komutanı olan o kişi, daha görkemli bir şekilde, Apostolik yetki ile İmparator, Sezar ve Augustus unvanını elde edebilsin.”*⁹³⁶ Notker de Karl'ı İmparator olmaya götüren faktörün Tanrı'nın isteği olduğunu ve bunun da Papa III.Leo sayesinde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Fakat Papa Leo'nun Karl'ı Roma'ya taç giymesi için çağırdığını belirtmektedir. Yani Karl'ın, Notker'e göre İmparator ilan edileceğinden haberi vardı. Açıkçası taç giyme töreninin Paderborn'da konuşulmamış olması mantıklı değildir. İlâveten Karl'ın, Roma'da bulunduğu dört

⁹³⁵ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 81. *Annales regni Francorum*, 113-115.

⁹³⁶ “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 81. *Notkeri*, Ed. Haefele, 34-36.

haftalık süre içerisinde ondan habersiz şekilde Roma'nın merkezinde Aziz Petrus Kilisesi'nde törene hazırlık yapmak imkansızdır.⁹³⁷ Zaten *Notker, Einhardus* ve *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda aktarılan bilgiler genel anlamda *Hildesheim Yıllığı*⁹³⁸, *Theophanes Kroniği*⁹³⁹, *Maximiliani Yıllığı*⁹⁴⁰, *Andreas Bergomas'ın Tarihi*⁹⁴¹, *Historia Langobardorum Codicis Gothani (Gotların Codex'i Lombardların*⁹⁴² *Tarihi)*⁹⁴³, *Eski Metz Yıllığı*⁹⁴⁴, *Liber Pontificalis*⁹⁴⁵ gibi kaynaklar tarafından da yinelenirken Karl'ın habersiz olduğu konusu pek fazla yinelenmeyen bir mevzudur. Kaynakların birleştiği nokta özellikle tören ve Karl'ın İmparator olmasını sağlayan faktörün Tanrı'nın isteği olduğudur.

Ortaya çıkan ortak noktalar göz önüne alındığında tüm kaynaklar arasında *Lorsch Yıllığı* ayrı bir yere sahiptir. Özellikle Karl'ın İmparator olabilme nedenlerini açıkça yazan az sayıdaki kaynaktan biridir:

“Çünkü o zamanlar, Yunanlılar (Doğu Romalılar) tarafından İmparator unvanı artık kullanılmıyordu. Onlar kadın egemenliği altında bulunuyorlardı. Bundan dolayı hem Papa Leo hem de o konseyde bulunan tüm kutsal babalar ve tüm Hristiyan halk, Frankların kralı Karl'ı İmparator olarak adlandırmaları gerektiğini düşündüler. Zira o (Karl), her zaman Sezarların oturduğu Roma'yı ve İtalya, Galya (Fransa) ve Almanya'da sahip olduğu diğer toprakları kontrol ediyordu. Her şeye kadir Tanrı, tüm bu toprakları onun kontrolüne vermişti. Bu nedenle, Tanrı'nın yardımı ve tüm Hristiyan halkının isteğiyle bu unvanı almasının doğru olduğunu düşündüler. Kral Karl, bu talepleri reddetmek istemedi. Aksine tüm alçakgönüllülüğüyle Tanrı'ya ve rahiplerin ve tüm Hristiyan halkının

⁹³⁷ Matthias Becher, "Das Kaisertum Karls des Großen zwischen Rückbesinnung und Neuerung," *Kaisertum im ersten Jahrtausend Wissenschaftlicher Begleitband zur Landesausstellung »Otto der Große und das Römische Reich. Kaisertum von der Antike zum Mittelalter"* Ed. Hartmut Leppin & Bernd Schneidmüller & Stefan Weinfurter, (Stuttgart: Schnell & Steiner, 2011), 251-262.

⁹³⁸ *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15.

⁹³⁹ Theophanes, *The Chronicle*, 653.

⁹⁴⁰ "Annales Maximiliani" *MGH SS Tomus XIII*, Ed. Pertz, 23.

⁹⁴¹ "Andrae Bergomatis Historia" *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, Ed. Georg Waitz, MGH, (Hannover: Hahn, 1878), 225. *Franks and Lombards in Italian Carolingian Texts: Memories of the Vanquished*, Ed. Luigi Andrea Bertó, (New York: Routledge, 2021), 30.

⁹⁴² Longobardların diye de çevirilebilir.

⁹⁴³ "Historia Langobardorum codicis Gothani," *Longobardicarum*, 7-12. *Italian*, Ed. Bertó, 44.

⁹⁴⁴ *Priores*, Ed. Simson, 87.

⁹⁴⁵ "Leo III," *The Lives Of Eighth-Century Popes*, 187-189.

taleplerine boyun eğerek, Rabbimiz İsa Mesih'in doğum gününde Papa Leo'nun kutsamasıyla İmparator unvanını kabul etti. ”⁹⁴⁶

İstisnai kaynaklar hariç neden İmparator olduğu konusunda kaynaklar gerçekçi bir fikir birliği gösterememektedir? Neredeyse her kaynak Karl'ın “Tanrı'nın İnayetiyle” İmparator olmaya hak kazandığını belirtmektedir. İlahi takdir yorumu dışındaki en net açıklama *Lorsch Yıllığı* 'ndan gelmektedir: Karl'ın hem Kilise'nin hem de Hristiyanların koruyucusu olması ve Roma İmparatorlarının sahip olduğu geniş sınırlara sahip olması. Ayrıca Karl'ın kendisinin İmparator olması talebini büyük bir hevesle kabul ettiğini belirtmektedir. Oysa Einhardus; Karl'ın Papa III.Leo'nun kendisini İmparator ilan edeceğini bildiği takdirde o kiliseye hiç gitmeyeceğinden bahsetmiştir.⁹⁴⁷ Ayrıca Papa Leo'nun topladığı bir konsey ile bu kararı aldığını aktarmaktadır.

Kaynaklar Karl'ın kendisini zorla İmparator ilan ettirdiğini yazamadıkları için Tanrı'nın onu seçtiği ve kendisinin İmparator olmaya mecbur kaldığı gibi iddiaları öne sürmektedirler. Yani bir kaynak manipülasyonu söz konusudur.⁹⁴⁸ Bu ifadeyi destekleyen diğer bir nokta da kaynakların Karl'ın ve ailesinin aslında kutsal kana sahip olmadığından hiç bahsetmemesidir. Çok değil 50 yıl öncesine kadar Merovenj Krallarının altında Saray Nazırı unvanını taşıyan Pepin Ailesi'nin lideri 800 yılında artık İmparator unvanını kullanabilmekteydi. Bunu meşru hale getirebilmek için de dönem içerisinde ve sonrasında kaleme alınan kaynaklar ailenin yararına olacak şekilde manipüle edilmiştir. Bu sayede Karl'ın eksiklerinin gelecek nesillerin gözüne çarpmaması için çaba sarf edilmiştir.

IV.2.1 İki İmparatorluk Çatışması

800 yılının Noel'inde Karl ve Karolenj İmparatorluğu gücünün zirvesine ulaşmıştır. Karl artık Augustus ve İmparator'dur. Böylece VII.yüzyılın sonunda Avrupa'nın batısında ufak bir devlet olan Merovenj Krallığı'nı yıkan Pepin Ailesi, VIII.yüzyılın sonunda bir imparatorluğa evrilmiştir. Modern tarih anlayışı içerisinde Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nun kuruluşunun dayandırıldığı bu olay Avrupa tarihinin seyrini değiştirmişti. Artık Batı Hristiyanlığı adına Doğu Roma

⁹⁴⁶ MGH SS Tomus I, 38.

⁹⁴⁷ *Vita Karoli Magni*, 155. Einhard, *Charlemagne*, 56-57. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 28.

⁹⁴⁸ Dimitri Starostin, “Karolenj Tarihi ve Tarihçilerin Anlatı Zanaatı,” Çev. Atakan Çiçek, *Tarih Yazımı Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, (Aralık 2020): 400-419. Jörg W. Busch, *Die Herrschaften der Karolinger 714-911*, (Oldenbourg Verlag, 2011), 12-13.

İmparatorluğu'na rakip bir hükümdar vardır. Diğer yandan Karl, onlarca yıldır elde etmek istediği güce sahip olmuştu. Buna rağmen Doğu Roma İmparatorluğu'ndan beklenenin aksine sert bir tepki gelmemişti. Hatta 802 yılına kadar Konstantinopolis'ten elçi dahi yollanmamıştı.⁹⁴⁹ O yıl gelen elçiler de tepki göstermek yerine barış görüşmeleri yapmışlardı. İmparatoriçe İrene ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun önde gelen idarecileri Karl'ın İmparator olmasını umursamamışlardı. Onlara göre bu eylem bir zorbalıktan ibaretti.⁹⁵⁰ Önem verdikleri konu İmparatorluk ilanından çok Doğu Roma'ya bağlı Sicilya ve Venedik'ti. Collins, Doğu Roma'nın cılız tepkisini zayıflığa bağlamaktadır: *"İmparatorluk herhangi bir tepki vermek için çok zayıftı ve İstria'da bulunan topraklarının kalanının neredeyse çoğunu da Franklara kaptırmıştı. Aynı süreçte Han Krum'un idaresinde Balkanlar'da büyüyen bir Bulgar tehlikesi kendini göstermişti. Öyle ki Karl'ın taç giymesine kıyasla bu daha büyük bir tehlikeydi."*⁹⁵¹ Buna göre ülke dışındaki tehlikeler Doğu Roma'nın Roma'daki taç giyme törenine gereken cevabı verememesine neden olmuştur. Nitekim İrene'nin korkusu uzun süredir Karl'ın Sicilya'ya saldıracağı üzerinedir. Çünkü böyle bir saldırıya Doğu Roma karşılık veremez durumdadır. İmparator olmasına karşı çıkıp ilişkileri kötüleştirmek Doğu Roma'nın batı sınırlarını Karolenj Krallığı'na karşı tehlikeye atmak anlamına gelmektedir.⁹⁵²

Doğu Roma'nın zayıflığının bir diğer göstergesi 802 yılında İmparatoriçe İrene'nin gönderdiği elçilerdir. Bu elçiler barış görüşmesi için İmparator Karl'ın huzuruna çıkmıştır. Devamında ise Karl'ın elçileri İrene ile görüşmek için Konstantinopolis'e gitmiştir. Ancak Karl'ın İrene'ye gönderdiği elçiler Konstantinopolis'teyken yeni bir Doğu Roma hükümdarı tahta çıkmıştır. Darbe ile tahta

⁹⁴⁹ Sarti, "Frankish," *Speculum*, 1040-1058. Bloch, *Büyücü Krallar*, 67-59. Collins, *Sacred Space*, 93-96. Yavuz, "Charlemagne," *Journal*, 251-290. Sidey, "Charlemagne " *Journal*, 119-127.

⁹⁵⁰ Treadgold, *Byzantine Revival*, 117. Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2019), 172.

⁹⁵¹ Roger Collins, *Early Medieval Europe(300-1000)*, (McMillan Publishing 1991), 273.

⁹⁵² Treadgold, *Byzantine Revival*, 115-118. Collins, *Early*, 272-274. *After Charlemagne: Carolingian Italy and its Rulers*, Ed. Clemens Gantner & Walter Pohl, (Cambridge University Press, 2020), 87-91. Donald M. Nicol, *Byzantium and Venice A Study in Diplomatic and Cultural Relations*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1999), 13-18. Collins, *Early*, 270-275. *The Oxford History of Byzantium*, Ed. Cyril Mango, (Oxford: Oxford University Press, 2002), 168-172. Ewald Kislinger, "Diskretion bis Verschleierung. Der Weg zur byzantinischen Anerkennung des Kaisertums von Karl dem Großen, vor allem im Spiegel diplomatischer Aktivitäten 802–812," *Millennium*, Band 18, Heft 1, 2021): 271-312. *Migration, Integration and Connectivity on the Southeastern Frontier of the Carolingian Empire*, Ed. Danijel Dzino & Ante Milošević & Trpimir Vedriš, (Leiden & Boston: Brill, 2018), 49-54. Magdalena Skoblar, "Patriarchs as patrons The attribution of the ciboria in Santa Maria delle Grazie at Gradoi" *Imperial Spheres and the Adriatic Byzantium, the Carolingians and the Treaty of Aachen (812)*, Ed. Mladen Ančić & Jonathan Shepard & Trpimir Vedriš, (Londra & New York: Routledge, 2018), 121-133. Margaret Deanesly, *A History Of Early Medieval Europe 476 to 911*, (London: Methuen & Co Ltd 1969), 377-379.

gelen İrene'ye 802 yılının sonuna doğru muhalifler tarafından bir darbe düzenlenerek tahta *Genikos Logothetēs*⁹⁵³ Nicephorus (ö. 811) çıkarılmış ve İmparator ilan edilmiştir.⁹⁵⁴ Meydana gelen taht değişikliği Karl'ın teklifini de suya düşürür. Theophanes'in aktardığına göre Karl'ın elçileri darbeden önce Konstantinopolis'e ulaşmıştır ve darbe esnasında da şehirdeydiler. Elçilerin barış görüşmelerinin yanısıra İmparatoriçe İrene'ye götördükleri teklif İmparator Karl'ın, İmparatoriçe İrene ile evlenmesi hususundadır. İrene'nin cevabı ya da tepkisi bilinmese de bu teklif Karl'ın bir niyetini gösterir.⁹⁵⁵ İmparator ilan edilmesiyle birlikte Karl, Roma İmparatorluğu'nu ihya etmek istemektedir. İmparatoriçe İrene ile evlenerek Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı parçalarını birleştirmeyi düşünmüştür. Karl'ın hükümdarlığı süresince yaptıkları göz önüne alınınca Roma İmparatorluğu'nu diriltme yönünde umutları daha net şekilde görülmektedir. İmparatoriçe İrene ile evlenmek istemesi bunun en açık işaretidir. Ayrıca Endülüs'e ve İtalya'ya sefer düzenlemesi, pagan topluluklar ile mücadele etmesi ve en önemlisi Aachen'in "Yeni Roma" olarak bir başkent haline getirilmesi buna örnek olarak verilebilir. Fakat Karl'ın planları gelen darbe haberiyle tamamen suya düşmüştür.

Doğu Roma'daki taht değişikliği Karl tarafından oluşturulmaya çalışılan dostane ilişkilerin önüne bir set çekmiştir. Zira Nicephorus, Karl'ın kendisine İmparator demesinin ve taç giymesinin haksızca olduğunu belirterek Karl'ın İmparator ilan edilmesini reddetmiştir. Bu sebeple Karl da farklı bir yaklaşımı izlemiştir. Barışçıl şekilde sorunun çözülememesi nedeniyle Doğu Roma İmparatorluğu'nu karşısına alan Karl, İmparator olduğunu kabul ettirmek istemiştir. Bu amaç doğrultusunda 802 yılının ardından İtalya'daki Doğu Roma topraklarına yönelmiştir. Ama Karl hedefini Sicilya yerine Venedik ve Dalmaçya kıyıları olarak belirlemiştir. Oğlu İtalya Kralı Pepin aracılığıyla yönlendirilen seferler için Akdeniz'de bir Karolenj donanması meydana getirilmiştir. Bu donanma özellikle Adriyatik Denizi'nde saldırılar gerçekleştirmiştir. Bu yıllarda Adriyatik Denizi'nin doğu kıyılarına hâkim olan Doğu Roma İmparatorluğu bu

⁹⁵³ Mali işlerden sorumlu üst düzey devlet görevlisi. Ayrıntılı bilgi için; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Ed. Alexander P. Kazhdan, (New York: Oxford University Press, 1991), 829-830.

⁹⁵⁴ Theophanes, *The Chronicle*, 657. "Frankish Annals", *Chronicles*, 83. *Annales regni Francorum*, 118. Luigi Andrea Berto, *Early Medieval Venice Cultural Memory and History* (Londra & New York: Routledge, 2021), 47-50. Danijel Džino, *From Justinian to Branimir The Making of the Middle Ages in Dalmatia*, (Londra & New York: Routledge, 2020), 149-152. Ganshof, *The Carolingians*, 178-180. Collins, *Early*, 272-274. Ostrogorsky, *Bizans*, 173. Charles William Chadwick Oman, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Ekin Duru, (İstanbul: Say Yayınları, 2021), 157-158.

⁹⁵⁵ Theophanes, *The Chronicle*, 657. "Frankish Annals", *Chronicles*, 83. *Annales regni Francorum*, 118. James Muldoon, *Empire and Order The Concept of Empire, 800-1800*, (Londra: Palgrave Macmillan, 1999), 43-45.

denizde irili ufaklı birçok donanma gücü bulundurmıştır. 804 yılını takip eden yıllarda Karolenj donanması Doğu Roma'nın deniz gücüne karşı birçok başarılı sınav vermiştir. Doğu Roma İmparatorluğu Karolenj donanmasının eylemlerinden kısa sürede haberdar olmuştur. 806 yılının başında Dalmaçya ve Venedik'ten gelen elçiler Karl'ın huzuruna çıkarak hediyeler sunmuştur. Karolenj hakimiyetini kabul etmek olarak değerlendirilebilecek bu hareket Doğu Roma'nın hiç hoşuna gitmemiştir. Buna karşılık aynı yıl Doğu Roma adına can sıkıcı olan bu eylemlere son vermek amacıyla 806 yılında İmparator Nicephorus tarafından Adriyatik Denizi'ne Nicetas idaresinde bir Doğu Roma donanması yollanmıştır. Böylece Adriyatik Denizi'nde Doğu Roma ve Karolenj donanmalarının mücadelesi başka bir seviyeye evrilmiştir. Ayrıca bu süreçte kara kuvvetleri ile Venedik ve Dalmaçya çevresindeki topraklar bir kısıpaca alınmıştır. Çünkü Karolenj üstünlüğünü tanımlarına rağmen şehirleri teslim etmemişlerdir.⁹⁵⁶ Bu savaş başkentinden binlerce kilometre uzakta yürütülmesi nedeniyle özellikle Doğu Roma'yı bir hayli yıpratmıştır. İlaveten Nicephorus, Bulgarlar ile mücadele ederken bir yandan da Abbasi Halifeliği'nin ordusu Doğu Roma'nın güney sınırlarında ciddi tehlikeler yaratmıştır. Bu durum Doğu Roma'yı hem askeri hem de ekonomik anlamda zorlamıştır.⁹⁵⁷

IV.2.2 Karl Barışı

Karolenj Dış politikasında ilk kilometre taşı olarak 778 yılı işaretlenirken ikincisi 800 yılıdır. Bu tarihin önemi daha önce de vurgulandığı üzere Karl'ın uzun yıllardır hedeflediği İmparatorluk idealine ulaşmasıdır. Süreç incelendiği takdirde Karl'ın 780'li ve 790'lı yıllarda dış politikasına uyduğu takdirde savaşmaktan ve kan dökmekten

⁹⁵⁶ *Imperial Spheres and the Adriatic Byzantium, the Carolingians and the Treaty of Aachen (812)*, Ed. Mladen Ančić & Jonathan Shepard & Trpimir Vedriš, (Londra & New York: Routledge, 2018), 27-30. Džino, *Dalmatia*, 149-152. Berto, *Medieval Venice*, 47-50. Luigi Andrea Berto, "The Image of the Byzantines in Early Medieval South Italy: The Viewpoint of the Chroniclers of the Lombards (9th–10th centuries) and Normans (11th century)," *Mediterranean Studies*, Vol. 22, No. 1 (2014): 1-37. *After Charlemagne*, Ed. Gantner & Pohl, 87-91. Nicol, *Byzantium and Venice*, 13-18. *Migration*, Ed. Džino, 49-54. Skoblar, "Patriarchs," *Imperial Spheres*, Ed. Ančić, 121-133. *Venice and Its Neighbors from the 8th to 11th Century Through Renovation and Continuity*, Ed. Gelichi Sauro & Stefano Gasparri, (Leiden & Boston: Brill Academic Pub, 2017), 29. Tibor Živković, 'Uspenski's Taktikon and the Theme of Dalmatia', *Σύμμεικτα*, 17 (2005): 49–85. *A Companion to Byzantine Italy*, Ed. Salvatore Cosentino, (Leiden & Boston: Brill, 2021), 49-51. Kislinger, "802-812," *Millennium*, 271-312. Florin Curta, *Eastern Europe in the Middle Ages (500-1300)*, (Leiden & Boston: Brill, 2019), 240-242.

⁹⁵⁷ Theophanes, *The Chronicle*, 659-671. Treadgold, *Byzantine Revival*, 129-135. *A Companion to the Byzantine Culture of War, Ca. 300-1204*, Ed. Yannis Stouraitis, (Leiden & Boston: Brill, 2018), 283. Hugh Kennedy, *When Baghdad Ruled The Muslim World The Rise and Fall of Islam's Greatest Dynasty*, (Da Capo Press, 2005), 64-68. Volume 2: c.700–c.900, Ed. McKitterick, 338-341. Ganshof, *The Carolingians*, 178-180. Warren T. Treadgold, *The Byzantine State Finances in the Eighth and Ninth Centuries*, (New York, 1982), 84. *The Economic History of Byzantium From the Seventh Through the Fifteenth Century*, Ed. Angeliki E. Laiou, (Washington: Dumbarton Oaks, 2002), 692. Ostrogorsky, *Bizans*, 182.

çekinmeyen bir yaklaşıma sahip olduğu görülebilir. Ancak bu yaklaşımı 800 yılının ardından yavaş yavaş değişmeye başlamıştır. Değişimin ilk ibareleri bahsedildiği üzere Doğu Roma ilişkilerinde hissedilmiştir. İmparatoriçe İrene ile görüşülerek barış görüşmelerine girilmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere İrene ile Karl'ın evlendiği bir senaryo dahi dillendirilmiştir. Ama bu senaryo Konstantinopolis'te gerçekleşen darbe nedeniyle rafa kalkmıştır.⁹⁵⁸ Devamında ise iki imparatorluk Adriyatik Denizi'nde savaş durumuna gelmiştir.⁹⁵⁹ İlerleyen yaşının getirdiği bir farkındalık ile Karl, 800 yılından itibaren 30 yıldan uzun süredir birçok cephede doğrudan ya da dolaylı yürütülen savaşları bitirmek ve kendisinden sonra gelecek Karolenj İmparatoru'na barışın hüküm sürdüğü bir idare bırakmak istemektedir. Bu niyetini gözler önüne seren ilişki ağını 790'ların sonundan itibaren Abbasi Halifeliği ile kurmuştur.

IV.2.2.1 Abbasi-Karolenj Yakınlaşması

Abbasi Halifeliği ile ilk ilişkiler Kral Pepin döneminde kurulmasına rağmen Karl'ın hükümdarlığının ilk 30 yılında yeniden ilişki kurulmamıştır. *Frank Kraliyet Yıllığı*'nda Abbasi Halifeliği ile kurulan ilişkiye dair ilk kayıt 800 yılında Kudüs'ten gelen iki keşişin Kudüs Patriği'nden getirdiği hediyelerle alakalıdır. Hz.İsa'ya ait hediyeleri Karl'a ulaştıran bu keşişler Kudüs Patriği adına hareket etse de Kudüs'ün bu dönemde Abbasi kontrolünde olması bu ziyaretin Halife Harun Reşid'in (ö.809) izniyle gerçekleştiğini gösterir. Bu kayıt sayesinde Karolenjler ile Abbasiler arasında önceki yıllarda da iletişim kurulduğu görülür. Nitekim sonraki yıla dair kayıt sayesinde de ilişkinin ne zaman başladığı ortaya çıkar.⁹⁶⁰ 801 yılına ait kayıta 797 yılında Karl'ın, Abbasi Halifesi Harun Reşid'e bir elçi heyeti gönderdiği anlaşılmaktadır:

“İmparator (Karl) Spoleto'dan Ravenna'ya geldi ve orada birkaç gün kaldıktan sonra Pavia'ya geçti. Orada (Pavia) Perslerin Kralı ve Müminlerin

⁹⁵⁸ Theophanes, *The Chronicle*, 659-671. Treadgold, *Byzantine Revival*, 129-135. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 83. *Annales regni Francorum*, 118.

⁹⁵⁹ Džino, *Dalmatia*, 149-152. Berto, *Medieval Venice*, 47-50. . Skoblar, “Patriarchs,” *Imperial Spheres*, Ed. Ančić, 121-133.

⁹⁶⁰ *Annales regni Francorum*, 114-116. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 80-82. *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 41-43. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 16-17. “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 96-98. *Notkeri*, Ed. Haefele, 59-62. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. *Byzantium*, Ed. Mango, 168-172. Andre Clot, *Harun Reşid ve Abbasiler Dönemi*, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007), 110-120. Samuel Ottewill-Soulsby, “Charlemagne’s Asian Elephant: India in Carolingian-Abbāsid Relations,” *Levant, Cradle of Abrahamic Religions*, Ed. Catalin Stefan-Popa, (Berlin: Lit Verlag, 2022): 187-211. Samuel Ottewill-Soulsby, “Abbāsid-Carolingian Diplomacy in Early Medieval Arabic Apocalypse,” *Millennium*, 16 (2019): 213-231. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186. Derek Baker, *Relations Between East and West in the Middle Ages*, (Aldine Transaction, 2009), 33-37.

Emiri Harun'un elçilerinin Pisa limanına ulaştığının haberleri aldı. Onlarla buluşmak için habercilerini yolladı ve onları Vercelli ile İvrea arasında topladığı bir mecliste kabul etti. İki elçiden biri doğudan bir Persli idi ve Pers Kralı'nın elçisiydi. Diğeriyse Afrikalı bir Sarazen'di ve Afrika'nın sınırında Fustat'ın idarecisi olan Emir İbrahim'in⁹⁶¹ elçisiydi. Onlar Yahudi Isaac'a İmparator'un dört yıl önce Pers Kralı'na göndermiş olduğu Lantfridus ve Sigimundus'un büyük hediyelerle geri döndüğünü ama ikisinin hayatını kaybettiğini belirtmişlerdir. Sonrasında Kral, Katip Ercanbaldus'u fil ve diğer ne getirildiyse taşınması için bir filo hazırlaması için Ligurya'ya yolladı.”⁹⁶²

Böylece Karl tarafından Abbasi Halifeliği'ne 797 yılında bir elçi heyeti yollandığı öğrenilmektedir. Karl'ın Halife Harun Reşid'e gönderdiği elçi heyeti gönderilen iki esas elçi yold ölmüştür. Ancak tek elçi yolculuğu tamamlayabilmiştir. Hayatta kalan elçi yanında Halife Harun Reşid'in elçi heyetiyle beraber 801 yılında Frankia'ya geri dönmüştür. Bu giden elçilerin öncelikli hedeflerinden biri Abbasi Halifeliği ile ticari ilişkiler kurabilmektir. Ticari ilişkiler sayesinde iki taraf arasında gidip gelecek tüccarlar mal alıp satımının yanı sıra bilgi alışverişi de yapacaktır. Abbasi-Karolenj ilişkileri bu açıdan dikkate alındığında Karl'ın istihbarat adına giriştiği bir eylemdir. Bu amaçla muhtemelen yanlarında çeşitli hediyeler Bağdat'a ulaşan elçi heyetine karşılık olarak Halife Harun Reşid, Karl'a çeşitli hediyelerden oluşan bir takım armağanlar yollamıştır. Bu hediyeler arasında maymun, hintyağı, çeşitli merhemler, parfümler, ipek elbiseler, çeşitli baharatlar ve en önemlisi pirinçten yapılmış bir su saatinin yer aldığı aktarılrken Notker “*Sanki doğuyu boşaltmışlar da batıyı doldurmuşlar,*”⁹⁶³ şeklinde bir ifadeyle armağanların bolluğundan bahsetmektedir. Tüm hediyeler arasında en önemlisi Karl'ın özel isteği olan fildir. Einhardus'un da *Vita Karoli Magni*'de bahsettiği bu filin Karl tarafından istendiği anlaşılmaktadır. İsteğin kabul edilmesi ve zor olmasına rağmen filin Avrupa'ya ulaştırılması Abbasi Halifeliği'nin Franklar ile iyi ilişkiler kurmak için niyetli olduğunu göstermektedir.⁹⁶⁴ Nitekim Einhardus da iki hükümdarın birbirini dost gördüğünü belirtmektedir:

⁹⁶¹ Orijinal Latince metinde Abraham olarak bahsedilmektedir. Ayrıntılı bilgi için; *Annales regni Francorum*, 116.

⁹⁶² *Annales regni Francorum*, 115-116. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 81-82.

⁹⁶³ “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 98. *Notkeri*, Ed. Haefele, 61-62.

⁹⁶⁴ “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 96-98. *Notkeri*, Ed. Haefele, 59-62. *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 41-43. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 16-17. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Clot, *Harun Reşid*, 110-120. Soulsby, “Elephant” *Levant*, Ed. Popa, 187-211.

“Hindistan hariç neredeyse tüm Doğu’yu elinde bulunduran Perslerin Kralı Harun ile bu türden öyle uyumlu bir arkadaşlığa sahipti ki, Harun onun iyi niyetini dünyadaki tüm kralların ve liderlerin arkadaşlığının önüne koyuyordu ve sadece onu (Karl), onur ve cömertlikle kendisine saygı gösterilmesi gereken biri olarak görüyordu. Sonunda Karl elçilerini hediyelerle efendimiz ve kurtarıcımızın en kutsal mezarına ve yeniden vücut bulduğu yere gönderdi. Oraya geldiklerinde ve kendi efendilerinin isteğini ona (Halife Harun Reşid) bildirdiklerinde o, sadece istedikleri şeylerin olmasına değil, aynı zamanda o (Halife Harun Reşid) kutsal ve mübarek yerin, onun (Karl) hakimiyetine tahsis edilmesine de izin verdi. Dönen elçilerle birlikte kendi elçilerini de gönderip giysiler, parfümler ve Doğu dünyasının diğer büyük zenginliklerini içeren hediyeler Karl’a yollandı. Birkaç yıl önce Karl’ın ondan istediği tek filini de gönderdi.”⁹⁶⁵

Einhardus’un aktardığına göre Harun Reşid ile Karl arasında çok yakın bir ilişki vardı. Öyle ki Einhardus bir hayli abartarak Harun’un Karl’ın dostluğunu tüm kralların ve liderlerin arkadaşlığının önüne koyduğunu belirtir. 797 yılına dayandığı bilinen ilişkiler sürekli gelip giden elçiler aracılığıyla ilerliyordu. Hediyeleşmeler sayesinde başka habercilerin ve elçilerin de gönderildiği bilinmektedir. Bu durumdan Harun Reşid’in de hoşlandığı, talepleri yerine getirmesinden anlaşılmaktadır. 801 yılının sonuna doğru Kuzey Afrika üzerinden gemiye yüklenerek Porto Venere’ye⁹⁶⁶ getirilen Ebu’l Abbas⁹⁶⁷ isimli fil 802 yılının temmuz ayında Aachen’da İmparator Karl’a ulaştırılmıştır.

968

Soulsby, “Apocalypse,” *Millennium*, 213-231. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186. Hugh Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates the Islamic Near East From the Sixth to the Eleventh Century*, (Edinburgh: Pearson, 2004), 146-147. *Annales regni Francorum*, 113-130. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 81-91. *Priores*, Ed. Simson, 87-95. Francis William Buckler, *Harunu'l-Rashid and Charles the Great*, (Mediaeval Academy of America, 1931), 30-38. *Baghdād_ From Its Beginnings to the 14th Century*, Ed. Jens Scheiner & Isabel Toral, (Leiden & Boston: Brill, 2022), 373-377. Daniel Melleno, “North Sea Networks Trade and Communication from the Seventh to the Tenth Century,” *A Journal of Medieval and Renaissance Studies*, Volume 45, (2014): 65-89. Eric J. Goldberg, “Hunting for the Asiatic Onager (*Equus hemionus*) in the ‘Abbasid, Byzantine, and Carolingian Worlds,” *Abbasid and Carolingian Empires Comparative Studies in Civilization Formation*, Ed. D. G. Tor, (Leiden & Boston: Brill, 2018), 90-93.

⁹⁶⁵ *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 41-43. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 16-17.

⁹⁶⁶ Kuzey İtalya’da Cenova ile Pisa şehirleri arasında yer alan bir sahil kenti. Ligurya bölgesinde yer almaktadır.

⁹⁶⁷ Latince metinlerde Abul Abaz olarak geçmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; *Annales regni Francorum*, 115-116.

⁹⁶⁸ *Priores*, Ed. Simson, 87-88. “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 96-98. *Notkeri*, Ed. Haefele, 59-62. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186. Kennedy, *Caliphates*, 146-147. *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 41-43. *Einhardi Vita Karoli Magni*,

802 yılını takiben Karl tarafından Harun'a gönderilen elçilere dair bir kayıt olmamasına rağmen 807 yılına ait kayıt Abbasi Halifesi'ne gönderilen elçilerin geri döndüğünden bahsetmektedir. Bu da karşılıklı olarak elçilerin gidip geldiğini göstermektedir. Karl, muhtemelen 807 yılını takip eden süreçte de bir elçi heyeti göndermiştir. 809 yılında Halife Harun'un vefatı ve devamında ülkede çıkan iç savaş nedeniyle iki devlet arasındaki elçi trafiği yavaşlasa da 830'lu yıllara kadar devam etmiştir. Yine de özellikle 797 ile 809 yılları arasında iki hükümdarın aktif olarak sıklıkla görüştüğü açıktır. Bu görüşmeler süresince iki hükümdar arasında yalnızca dostluk ilişkilerinin kurulduğunu ve hediyeleşmeler yaşandığını düşünmek yanlış olur. Konuşulan konulardan biri iki taraf arasında ticari ilişkilerin geliştirilmesi üzerinedir. En önemli konu ise Doğu Roma İmparatorluğu konusundadır.⁹⁶⁹ 797 yılında Doğu Roma tahtında bir kadın oturmaktaydı ve İmparatoriçe İrene'den Halife Harun da rahatsızdı. Buna karşı iki hükümdar bir fikir etrafında birleşmiştir. Elçiler aracılığıyla yapılan görüşmelerde Doğu Roma'nın konuşulduğu özellikle Doğu Roma'ya yönelik 800 yılının ardından artan Abbasi saldırılarından anlaşılabilir.⁹⁷⁰

797 yılında ilk elçi heyetini gönderen tarafın Franklar olması kurulan ilişkilerin Doğu Roma'ya karşı bir iş birliği amaç taşıdığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Diğer yandan Endülüs Emevi Devleti'ne karşı da çıkar işbirliği sağlanması da amaçlanıyordu. Zira Abbasi Halifeliği'nin sınırları Fas'a kadar uzanmaktaydı ve iki devletin aynı dini paylaşması Franklar adına bir tehlikeydi. Harun Reşid ile kurulan dostluk Endülüs politikası açısından bakıldığında “düşmanımın düşmanı dostumdur” düşüncesine

Ed. Pertz & Waitz, 16-17. *Annales regni Francorum*, 113-130. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 81-91. *Priores*, Ed. Simson, 87-95. Bernard S. Bachrach, “Pirenne and Charlemagne,” Alexander C. Murray, *After Rome's Fall Narrators and Sources of Early Medieval History*, (Toronto: University of Toronto Press, 1998), 225-227. Buckler, *Rashid and Charles*, 30-38. *Baghdād*, Ed. Scheiner & Toral, 373-377. G. W. Heck, *Charlemagne, Muhammad, and the Arab Roots of Capitalism*, (Berlin & New York: Walter De Gruyter, 2006), 179-182.

⁹⁶⁹ Bachrach, *Charlemagne's*, 82. Deanesly, *History*, 375. *Priores*, Ed. Simson, 87-88. “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 96-98. *Notkeri*, Ed. Haefele, 59-62. *Hildesheim*, 53. *Hildesheimenses*, 15. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186. Kennedy, *Caliphates*, 146-147. Jeff Sypeck, *Becoming Charlemagne-Europe, Baghdad, and the Empires of A.D. 800*, (Harper Collins, 2006), 95-99.

⁹⁷⁰ *Arab-Byzantine Relations in Early Islamic Times*, Ed. Michael Bonner, (Londra & New York: Routledge, 2004), 135-137. *Byzantium*, Ed. Mango, 170-176. Clot, *Harun Reşid*, 110-120. Soulsby, “Elephant” *Levant*, Ed. Popa, 187-211. Soulsby, “Apocalypse,” *Millennium*, 213-231. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 176-186. Kennedy, *Caliphates*, 146-147. Hugh Kennedy, *The Early Abbasid Caliphate A Political History*, (New York: Routledge, 1981), 122-125. Gene W. Heck, *Charlemagne, Muhammad, and the Arab Roots of Capitalism*, (Berlin & New York: Walter de Gruyter, 2006), 178-191. *The Cambridge History of Christianity Vol. 3: Early Medieval Christianities, c.600-c.1100*, Ed. Thomas F. X. Noble & Julia M. H. Smith, (New York: Cambridge University Press, 2008), 192. *Annales regni Francorum*, 113-130. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 81-91. *Priores*, Ed. Simson, 87-95. Buckler, *Rashid and Charles*, 30-38. *Baghdād*, Ed. Scheiner & Toral, 373-377. Alessandro Barbero, *Carlo Magno Un Padre dell'Europa*, (Laterza, 2002), 73-74. Heck, *Charlemagne*, 179-182.

dayanmaktadır. Şunun da belirtilmesi gerekir ki bilindiği kadarıyla Abbasi Halifeliği'nin IX.yüzyılın başında Endülüs Emevi Devleti ile bir ittifak yapma ya da Endülüs'ü ele geçirme gibi bir niyeti yoktur. Fakat düzenli olarak istihbaratın Frankia'ya ulaşması bu ihtimallerin önüne geçilmesi hususunda hayati bir öneme sahiptir.⁹⁷¹

IV.2.2.2 Pax Nicephori/Aachen Barışı: Karolenj-Doğu Roma Barışı

806 yılında Dalmaçya ve Venedik'ten gelen elçiler Karolenj hakimiyetini tanımıştır. Bununla beraber Abbasi-Karolenj ilişkileri göz önüne alındığında 806 yılında Nicetas komutasında Adriyatik Denizi'ne donanma yollayan İmparator Nicephorus rahat bir durumda değildi. 806 yılında Abbasi Halifeliği'nin orduları zaten Doğu Roma'nın güney sınırlarına dayanmıştı. Hatta 804 yılında Krassos Savaşı'nda Harun Reşid'in orduları Doğu Roma ordularını mağlup etmişti. Bu durum Doğu Roma'nın donanmasıyla batıda ve kara ordusuyla doğuda bir savaş vermesi gerektiği anlamına geliyordu.⁹⁷² Nitekim çok geçmeden iki cephede savaşın sonuçları Nicephorus'a sıkıntı çıkarmaya başlamıştır. Buna ilaveten 807 yılında bölgede Frank donanması ile savaşan Nicetas kendi inisiyatifiyle İtalya Kralı Pepin ile barış yapmıştır. Elbette bu barış İmparator Nicephorus tarafından kabul görmemiştir ve Paulus idaresinde Doğu Roma donanması 808 yılının sonlarında yeniden Adriyatik Denizi'nde gözükmüştür.⁹⁷³

Aynı dönemde Venedik Düklüğü içerisindeki tarafsızlık da kendini göstermiştir. Karolenj ve Doğu Roma destekçileri şehrin idaresinde etkili olabilmek için mücadele vermiştir. 808 yılındaki Doğu Roma donanması geldiğinde şehir daha önce Karolenj hakimiyetini kabul etse dahi artık Doğu Roma destekçilerince idare ediliyordu. Paulus'un Frank donanmasına karşı başarılı olamaması üzerine Venedik savunmasız kalmıştır.

⁹⁷¹ Atakan Çiçek, "Şarlman'ın Endülüs Emevi Devleti'ne Karşı Diplomatik Savaşı: Marca Hispanica Operasyonu," *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5, (2021): 46-70. Heck, *Charlemagne*, 179-182. Joseph F. O'Callaghan, *A History Of Medieval Spain*, (İthaca & Londra: Cornell University Press, 1983), 105-107. Nahide Bozkurt, "Harünürreşid," *TDV İslam Ansiklopedisi*, 16.Cilt, (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1998), 258-261. *Annales regni Francorum*, 113-130. "Frankish Annals", *Chronicles*, 81-91. *Priores*, Ed. Simson, 87-95.

⁹⁷² *Conflict and Conquest in the Islamic World: A Historical Encyclopedia Vol. 1*. Ed. Alexander, Mikaberidze (California: ABC-CLIO, 2011), 220-224.

⁹⁷³ Elizabeth Horodowich, *A Brief History of Venice: A New History of the City and Its People*, (Londra: Constable & Robinson, 2013), 14-15. "Chronicon Venetum," *MGH SS Tomus VII*, Ed. George Heinrich Pertz, (Hannover: Hahn, 1846), 13-15. Džino, *Dalmatia*, 150-153. Constantine Porphyrogenitus, *De Administrando Imperio*, Ed. Gyula Moravcsik, Çev. R. J. H. Jenkins (Washington: Dumbarton Oaks, 1985), 118-121. *Venice*, Ed. Sauro & Gasparri, 9-12. "Notker," *Charlemagne*, Ed. Noble, 96-98. *Notkeri*, Ed. Haefele, 59-62. *Vita Karoli Magni*, 127. Einhard, *Charlemagne*, 41-43. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 16-17. *Hildesheim*, 53-54. *Hildesheimenses*, 14-15. *Annales regni Francorum*, 119-139. "Frankish Annals", *Chronicles*, 84-97. *Priores*, Ed. Simson, 87-95. *MGH SS Tomus I*, 38-39. Ganshof, *The Carolingians*, 178-180. Ostrogorsky, *Bizans*, 185.

Frank donanmasının başarısı 809 yılı içerisinde Pepin ve ordusunun doğrudan müdahalesine dönüşmüştür. Ordusu ile Venedik'i ablukaya alan Pepin, altı aylık mücadelenin ardından 810 yılında şehri ele geçirmeyi başarmıştır. Bu sayede Doğu Roma'nın Adriyatik Denizi'ndeki en önemli şehirlerinden biri Karolenj İmparatorluğu'nun kontrolüne girmiştir.⁹⁷⁴

Venedik'in kaybı Doğu Roma için yıkıcı bir gelişme olmuştur. Konumu ve ticari önemi açısından Venedik vazgeçilemeyecek bir şehirdir. Zaten Karl'ın da bu öneminin farkında olarak 802 yılını takiben hedef olarak belirlediği yerlerden biri Venedik'tir. Bu öneminden dolayı Doğu Roma İmparatorluğu ile Karolenj İmparatorluğu arasında barış görüşmeleri başlamıştır. 810 yılında başlayan görüşmelerin sonuçlanması beklenmeyen gelişmeler nedeniyle 813 yılına sarkmıştır. Öncelikle 810 yılına önce Karl'ın kızı Rotrude ve üstünden birkaç gün geçtikten sonra oğlu İtalya Kralı Pepin hayatını kaybetmiştir. Muhtemelen bir salgın nedeniyle kardeşlerin hayatını kaybetmesi barış görüşmelerinin sekteye uğramasına sebebiyet vermiştir. Dahası 811 yılında İmparator Nicephorus Bulgarlar ile savaşırken savaşta öldürülmüştür. Aynı yıl yine aynı salgında Karl'ın diğer iki oğlu Karl⁹⁷⁵ (ö.811) ve Pepin⁹⁷⁶ (ö.811) de hayata veda etmişlerdir. Yaklaşık iki yıl içinde iki taraftan bir hayli değerli ve önemli beş kişinin hayatını kaybetmesi barışı ertelenmesine neden olmuştur. Nicephorus'un ölümü üzerine Doğu Roma İmparatorluğu'nda tahta önce temmuz ayında İmparator Nicephorus'un oğlu Staurakios geçmiştir. Ancak Staurakios'un İmparatorluğu yalnızca ekim ayına kadar sürmüştür. Ekim 811'de Nicephorus'un damadı Michael Rangabe (ö. 844) tarafından tahttan indirilen Staurakios, savaştan kalan kangren nedeniyle takip eden aylar içerisinde son nefesini vermiştir. Böylece Karolenj-Doğu Roma barışı süreci altı kişinin ölümüne ve iki adet taht değişimine sahne olmuştur.⁹⁷⁷

Ölümler ve taht değişikliklerinin ardından bazı kaynaklara göre 812 yılında Doğu Roma İmparatorluğu ile Karolenj İmparatorluğu barış yapmıştır. Barışa göre Karolenj İmparatorluğu, Venedik şehrini Doğu Roma İmparatorluğu'na bırakmıştır. Karşılığında

⁹⁷⁴ Alatheia Wiel, *A History of Venice: From Its Founding to the Unification of Italy*, (New York: Barnes & Noble), 29. Džino, *Dalmatia*, 150-153. Horodowich, *Venice*, 14-15. Ganshof, *The Carolingians*, 178-180. "Venetum," *SS Tomus VII* Ed. Pertz, 13-15. *Venice*, Ed. Sauro & Gasparri, 9-12. *MGH SS Tomus I*, 38-39.

⁹⁷⁵ Karl'ın aynı ismi taşıyan oğludur. Maine Dükü'dür.

⁹⁷⁶ Karl'ın en büyük oğludur. Daha önce babasına darbe yapmaya çalışmıştır.

⁹⁷⁷ Luigi Andrea Berto, *In Search of the First Venetians Prosopography of Early Medieval Venice*, (Turnhout: Brepols Publishers, 2014), 317. Berto, *Medieval Venice*, 47-50. Ganshof, *The Carolingians*, 178-180. *MGH SS Tomus I*, 38-39. Ostrogorsky, *Bizans*, 183-185..

Dalmaçya kıyılarında Doğu Roma'ya ait olan şehirler dışındaki bölgelerde Karolenj hakimiyeti Doğu Roma İmparatorluğu'nca kabul edilmiştir. Ayrıca Doğu Roma İmparatorluğu tarafı Karolenj hükümdarı Karl'ı *Imperator Romanorum* yani "Romalıların İmparatoru" olarak resmen tanımışlardır. Barış teklifinin Nicephorus tarafından yapılması nedeniyle barışı imzalayan İmparator Michael olmasına karşın bu barışa "Pax Nicephori" yani "Nicephorus Barışı" denmiştir. Diğer yandan barış görüşmelerinin Aachen'da nedeniyle "Aachen Barışı" ya da Aachen'in o dönemdeki ismi olan "Aix-la-Chapelle Barışı" olarak da isimlendirilmektedir.⁹⁷⁸ Aslına bakılırsa Doğu Roma İmparatorluğu on yıllık mücadelenin ardından hiçbir şey elde edemeyerek barış yapmak durumunda kalmıştır. Karl ise hedefine geç olsa da ulaşmayı başarmıştır. Doğu Roma İmparatorluğu ile resmen bir barış yaparak İmparator olduğunu kabul ettirmiştir. İlaveten Karolenj İmparatorluğu'nun doğu politikasını barışçıl bir şekilde sonlandırmıştır. Zira Karl artık 60 yaşını devirmiştir ve tahtı yakında devredeceğinin farkındadır.

IV.2.2.3 Endülüs'te Fetih ve Barış: *Marca Hispanica*

İmparator olmasının ardından Karl'ın kısa süre içinde Doğu Roma ile barış sürecine girmeye çalışmıştır. Buna rağmen Endülüs Emevi Devleti'ne karşı farklı bir süreç yürütülmüştür. Doğu Roma'yı barışa zorlamak için yürütülen politika Endülüs Emevi Devletine karşı uygulanmamıştır. Bunun temel nedeni olarak hali hazırda yürütülen *Marca Hispanica* Politikası öne sürülebilir. Zira Karl, İmparatorluk tacını giymek için Aziz Petrus Bazilikası'nın merdivenlerini çıktığı esnada zaten yaklaşık 20 yıldır bu politika takip ediliyordu. 797 yılında Barcelona Valisi Sa'dun'un Karolenj hakimiyetini kabul etmesi ile önemli bir eşik aşılmıştı. Ancak 799 yılında Sa'dun'un tekrar Endülüs Emevi himayesine girmesi üzerine askeri müdahale kararı alınmıştır. Bunun üzerine Ludovicus'un idaresindeki Frank ordusu Barselona'yı kuşatmıştır. Sahip

⁹⁷⁸ *Acta Conventus Neo-Latini Upsaliensis Proceedings of the Fourteenth International Congress of Neo-Latin Studies (Uppsala 2009) Volume One*, Ed. Astrid Steiner-Weber, (Leiden & Boston: Brill, 2012), 652-654. John Julius Norwich, *Bizans II Yükseliş Dönemi (MS 803-1081)*, (İstanbul: Kabalcı, 2013), 23-27. *Mass Conversions to Christianity and Islam, 800-1100*, Ed. Tsvetelin Stepanov & Osman Karatay, (Palgrave Macmillan, 2024), 192. *The Oxford Illustrated History of Medieval Europe*, Ed. George Holmes, (Oxford: Oxford University Press, 1988), 19-21. Deanesly, *History*, 315. Baker, *Middle Ages*, 33-37. Ganshof, *The Carolingians*, 48. Ganshof, "Charlemagne," *Speculum*, 520-528. Collins, *Early*, 272-274. Mladen Ančić, "The Treaty of Aachen How many empires?," *Imperial Spheres*, Ed. Ančić, 25-34. Danijel Dzino, *Becoming Slav, Becoming Croat Identity Transformations in Post-Roman and Early Medieval Dalmatia*, (Leiden & Boston: Brill, 2010), 176-178. Ostrogorsky, *Bizans*, 185. Le Goff, *Ortaçağ*, 54. Annamaria Paziienza & Francesco Veronese, "Pipino e la questione veneziana. Immagine e rappresentazione di un sovrano carolingio," *Spes Italiae Il regno di Pipino, i Carolingi e l'Italia (781-810)*, Ed. Guiseppe Albertoni & Francesco Borri, (Brepols, 2022): 155-182.

olduğu güçlü surlar ve önemli miktardaki savunmacı askeri güçler Barselona'nın Frank ordusuna karşı uzun bir süre dayanmasını sağlamıştır. Yaklaşık iki yıllık kuşatmanın ardından 801 yılında Ludovicus'un liderliğindeki Frank ordusu Barselona şehrini ele geçirmiştir.⁹⁷⁹

Barselona'nın zaptı önemli bir kilometre taşı olmasına rağmen bir hayli zorlu bir sürecin sonunda başarılmıştır. Özellikle iki yıllık kuşatma esnasında Endülüs ordusundan ya da çevredeki yerel beylerden kuşatmanya karşı yardımın gelmemesi şehrin ele geçirilmesinde temel faktör olmuştur. Nitekim bu durum dönem kaynaklarında da zikredilmiştir. Makkari'ye göre uzun süren kuşatmanın kaldırılamamasının ve sonucunda şehrin kaybedilmesinin nedeni şudur: *“O (Hakem) ve iki amcası (Süleyman ve Abdullah) arasında çıkan iç savaş sebebiyle kafirler Müslümanların topraklarını işgal etme fırsatını elde etti. Barselona şehrine bir saldırı gerçekleştirdiler ve Hicri 185 yılında (801) Müslüman birliklerin çevredeki diğer kalelere çekilmesi üzerine şehri ele geçirdiler.”*⁹⁸⁰ Makkari'nin de belirttiği üzere Endülüs Emevi Devleti'ni Karolenj İmparatorluğu'na karşı zayıflatan temel etken iç sorunlardır. Aynı babası Hişam gibi Hakem de taht talipleri ile mücadele etmiştir. Endülüs'teki iç sorunlar her zaman Karolenjler tarafından Endülüs Emevi Devleti'nin işleyişini daha kötü duruma getirmek için desteklenmiştir.⁹⁸¹ Zaten bu Karl'ın yirmi yılı aşkın süredir Endülüs Emevi Devleti'ni sürüklemeye çalıştığı durumdur. Buradan hareketle Karl'ın hedeflerine ulaşmadığı sürece Endülüs Emevi Devleti ile barış yapmayacağı söylenebilir. Zira Ermoldus Nigellus, Karl'ın oğlu Ludovicus'un hayatını anlattığı *In Honorem Hludovici Imperatoris (İmparator Ludovicus'un Onuruna)* isimli çalışmasında *Marca Hispanica*'nın neden önemli olduğunu şöyle açıklamaktadır: *“Burası (Barselona) Mağribi çeteler için adeta bir sığınaktı ve genelde silahlı adamlarla dolu olurdu. Gizlice İspanya'ya gidecek ya da girecek olan herkes güvenli bir şekilde buraya uğradı. Bu çeteler sürekli olarak*

⁹⁷⁹ “Ermoldus Nigellus, In Honor of Louis” *Charlemagne*, Ed. Noble, 129-132. Ahmed Ibn Mohammed Al-Makkari, *The History Of The Mohammedan Dynasties In Spain Vol. II*, Çev. Pascual De Gayangos, (Londra: W. H. Allen & Co., 1843), 100-103. Léonce Auzias, “Les sièges de Barcelone, de Tortose et d'Huesca (801-811): Essai chronologique”, *Annales du Midi*, (1936): 5-28. MGH SS *Tomus I*, 223. . Ibnu'l Esir, *El Kamil Fit Tarih 6.Cilt*, Çev. Abdullah Köşe, (Bahar Yayınları, 1991), 154. Abdurrahman Ali Hacci, *İslami Fetihten Gırnata'nın Düşüşüne Kadar Endülüs Tarihi*, Çev. Kadir Kınar, (İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2017), 324. Atakan Çiçek, “Şarلمان'ın Endülüs Emevi Devleti'ne Karşı Diplomatik Savaşı: Marca Hispanica Operasyonu,” *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5, (2021): 46-70. Dolors Bramon, “Girona en els textos àrabs: encara algunes novetats,” *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. 42, (2001): 95-102. Roger Collins, *The Arab Conquest of Spain 710-797*, (Oxford & Cambridge: Blackwell, 1998), 211.

⁹⁸⁰ Makkari, *History* 102.

⁹⁸¹ Çiçek, “Marca Hispanica Operasyonu,” *UTAD*, 46-70. Collins, *Spain 710-797*, 210-216.

hasatlarımızı yağmalardı ve o şehir, geri getirdikleri ganimetlerle sevinirdi."⁹⁸² Ermoldus'un ifadelerinden yola çıkarak daha önce de bahsedildiği üzere Karl'ın neden bir tampon bölge oluşturmak için çaba sarf ettiği anlaşılmaktadır. Ermoldus'un aktardığına göre Barselona'nın hedef alınmasının nedeni Mağribi olarak nitelendirilen Müslümanların sığınak noktası olmasıdır. Mağribi ifadesi ile kastedilen yalnızca yağmacı çeteler değildir. Yerel beylere ve hatta hükümdara bağlı birlikler Barselona'yı Frankia'ya yaptıkları saldırılarda bir üs olarak kullanmaktaydılar. Diğer yandan Barselona'nın bir liman kenti olması Mağribi korsanlar için bir sığınak olmasını sağlıyordu. Dönem kaynakları Akdeniz'de konuşlanmış Frank donanmasının sıklıkla Mağribiler ile savaştığından bahsetmektedir.⁹⁸³ Bu çetelerin varlığı devam ettiği sürece barış yapmak Karl'ın yararına değildi. Buna karşı tampon bir bölge oluşturularak Frankia'ya yapılan saldırıların önüne geçilebilirdi. İlaveten Akdeniz'deki korsanlık faaliyetleriyle de mücadele edilebilirdi.

Bu amaçla Barselona ele geçirilip yıllar önce koyulan hedeflere ulaşılmasına rağmen Frank ordusu yıllar içerisinde Endülüs'teki ilerleyişine devam etmiştir. Ama *Marca Hispanica* Politikasında belli değişiklikler olduğu da belirtilmelidir. 801 yılı öncesine kadar *Marca Hispanica*'nın amacı güney sınırında minimum askeri güç ile maksimum savunmanın yapılabilmesiydi. Bu sayede başta doğudaki Pagan kavimler olmak üzere öncelikli olarak belirlenen hedefler için daha müsait bir mücadele imkânı elde edilebiliyordu. Bunun için de Endülüs Emevi Devleti'nin iç sorunları körükleniyordu. Bu noktada Barselona'nın ele geçirilmesi bir dönüm noktasıdır. Çünkü ilerleyen yıllarda Tortosa'dan başlayarak Zaragoza ve Pamplona hattının ele geçirilmesi hedeflenmiştir.⁹⁸⁴ Bu hedef doğrultusunda ilerlenerek ele geçirilen ilk şehir Tudela olmuştur. İbnü'l Esir'e göre şehrin Franklar tarafından zaptı şu şekilde gerçekleşmiştir:

"Bu yıl Frankler Endülüs'teki Tudela şehrini ellerine geçirdiler. Onların bu şehri ellerine geçirmeleri şöyle oldu: Endülüs emiri Hakem, uç bölgeye

⁹⁸² "Ermoldus" *Charlemagne*, Ed. Noble, 130.

⁹⁸³ "Frankish Annals", *Chronicles*, 76-95. *Annales regni Francorum*, 103-135. Piores, Ed. Simson, 82-95. Collins, *Spain 710-797*, 210-216.

⁹⁸⁴ Çiçek, "Marca Hispanica Operasyonu," *UTAD*, 46-70. Bramon, "Girona," *Gironins*, 95-102. "Frankish Annals", *Chronicles*, 76-95. *Annales regni Francorum*, 103-135. Piores, Ed. Simson, 82-95. İbnü'l Esir, *Tarih*, 168-169. Collins, *Spain 710-797*, 210-216. Roger Collins, *Early Medieval Spain Unity in Diversity, 400-1000*, (Londra: Macmillan, 1995), 250-255. Daniel König, "Charlemagne's "Jihād" Revisited: Debating the Islamic Contribution to an Epochal Change in the History of Christianization, *Medieval Worlds* 3 (2016): 3-41. Henri Pirenne, *Kavimler Göçü'nden XVI: Yüzyıla Kadar Avrupa Tarihi*, Çev. Sinan Akbaytürk, (İstanbul: Selenge, 2022), 57.

askerlerinden büyük bir kumandan olan Amrûs b. Yûsuf'u görevlendirdi. Amrûs da oğlu Yûsuf'u Tudela şehrine vali tayin etti. Hakem'in itaatinden çıkan kuvvet ve kudret sahibi Endülüslü bir aile, onun tarafından hezimeye uğratılınca müşriklere iltihak ettiler. Zamanla kuvvetlenen ve gittikçe güçleri artan bu kimseler Tudela şehrinin üzerine yürüdüler ve burayı muhasara ederek Müslümanların elinden aldılar. Şehrin emîri olan Yûsuf b. Amrûs'u esir alarak Kays kayalığına hapsettiler.”⁹⁸⁵

İbnü'l Esir'in kaydında da açıkça görüldüğü üzere şehrin kaybına neden olarak Frank tarafına geçen bir Endülüs ailesi gösterilmektedir. Bu olay geçen yıllar içerisinde Karolenj otoritesinin *Marca Hispanica* 'da ne kadar güçlendiğini ortaya koymaktadır. Zira Endülüs Emevi Devleti farklı hükümdarların yönetimine rağmen iç karışıklıkların önüne bir türlü geçememiştir. Emir Abdurrahman'ın ölümü üzerine tahta geçen Emir Hişam da ve Hişam'ın ölümüyle birlikte tahtı devralan Emir Hakem de iç siyasette de sükuneti sağlamakta zorlanmıştır. İbnü'l Esir'in anlatımı taht taliplerinin yanısıra aristokrat ailelerden çıkan valilerin de iç karışıklıklara neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu problemler Tudela dışında başka şehirlerin idaresinin de değişmesine sebebiyet vermiştir. 806 yılına ait *Frank Kraliyet Yıllığı* kaydı Pamplona ile Navarra halkının Karolenj himayesine girdiğinden bahsetmektedir. Makkari de takip eden yılda Ludovicus'un Tudela ve Zaragoza arasında kalan Tarazona'yı kuşattığını belirtmektedir. İlk olarak 805 yılında kuşatılan Tortosa ardından 809 ve 810 yıllarında ele geçirilmeye çalışılsa da Ludovicus başarılı olamamıştır. 809 yılının sonuna doğru Huesca ve Zaragoza Valisi Amrus ibn Yusuf Karl'a biat etmek için haber göndermiştir. Ancak Emir Hakem, oğlu Abdurrahman komutasında ertesi sene yolladığı ordu Zaragoza'yı ele geçirmiştir ve Amrus, Huesca'ya çekilmiştir. Bu nedenle bu şehirlerdeki Frank hakimiyeti kısa sürmüştür. 811 ve 812 yıllarında Huesca'ya yeniden saldırılsa da sonuç alınamamıştır. ⁹⁸⁶Bu süreçte Endülüs Emevi Devleti yer yer karşılık vermeye çalışmıştır. Hatta Tortosa kuşatması esnasında iki ordu karşı karşıya gelmiştir ve Frank ordusu çekilmek zorunda

⁹⁸⁵ İbnü'l Esir, *Tarih*, 168-169.

⁹⁸⁶ Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 185. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 76-95. *Annales regni Francorum*, 103-135. *Priores*, Ed. Simson, 82-95. Makkari, *History* 102-105. İbnü'l Esir, *Tarih*, 154-210. Collins, *Spain 710-797*, 210-216. Roger Collins, *The Basques*, (Oxford: Basil Blackwell, 1986), 123-129.

kalmıştır. Fakat Frank ordusunun faaliyetlerini durdurmak konusunda istenen başarı sağlanamamıştır.⁹⁸⁷

Ludovicus'un girişimleri başarılı olmamasına karşın Frank ordusunun Endülüs'teki faaliyetlerinin arttığı göze çarpmaktadır. Öyle ki bu durum Makkari'nin de dikkatini çekmiştir: "*Hakem'in Toledo'daki isyancılara karşı sürdürmek zorunda kaldığı savaşlar nedeniyle Franklar her geçen gün daha cüretkâr hale geliyor ve onun sınırlarına saldırıyorlardı.*"⁹⁸⁸ Nitekim Makkari'nin bu ifadeleri yukarıda da vurgulandığı üzere *Marca Hispanica* politikasının etkin bir şekilde uygulanması sayesinde. Benzer bir örnek de İbnü'l Esir'in eserinde bulunmaktadır: "*Franklar, Müslümanların bulundukları uç bölgelere göz dikerek buralarda baskın, yağma, öldürme ve esir alma hareketlerine giriştiler. Bu sırada Hakem, Mâride halkı ile meşgul olduğundan Franklarla uğraşmaya fırsat bulamamıştı.*"⁹⁸⁹ İbnü'l Esir'in aktardıkları ülke içindeki isyanların Hakem'i düşürdüğü zor durumu ortaya koymaktadır. Diğer bir nokta da Frankların yalnızca şehirleri ele geçirmeye çalışmadıklarıdır. Aslında Frank ordusunun kuşatma savaşında pek başarılı olmadığı ortadadır. Barselona'yı ele geçirmek için bile yıllarca uğraşmışlardır. Zaten Astronomus da Barcelona'nın nasıl ele geçirildiğini şu sözlerle anlatmaktadır: "*Kimsenin girişine veya çıkışına izin vermeyerek şehir halkı açlığın acısıyla eski deri parçalarını kapılarından söküp bunlardan çok iğrenç yemekler yapmak zorunda kalana kadar şehri zorladılar.*"⁹⁹⁰ Frank ordusunun taktiği surları aşmak için çabalamak yerine şehri ablukaya almak ve şehir halkı açlık nedeniyle teslim olana kadar bunu sürdürmek üzerine kuruludur. Bu açıdan bakılınca Barselona'nın ardından kuşatılan şehirlerin ele geçirilmesi hedeflenmekle birlikte ikincil amaç yağmaydı. Endülüs'ün içlerine girerek iç karışıklıklar nedeniyle savunulmakta zorlanan bölgeler yağma ve katliama maruz bırakılmıştı.

Emir Hakem, ülkesi için giderek daha da zorlayıcı hale gelen duruma bir son vermek adına 812 yılında Karl'a gönderdiği bir elçi ile barış talebinde bulunmuştur.

⁹⁸⁷ Çiçek, "Marca Hispanica Operasyonu," *UTAD*, 46-70. "Frankish Annals", *Chronicles*, 76-95. *Annales regni Francorum*, 103-135. Priores, Ed. Simson, 82-95. Roger Collins, *Caliphs and Kings Spain 796-1031*, (Wiley-Blackwell, 2012), 217. "Frankish Annals", *Chronicles*, 76-95. *Annales regni Francorum*, 103-135. Priores, Ed. Simson, 82-95. Makkari, *History* 102-105. İbnü'l Esir, *Tarih*, 154-210. Collins, *Spain 710-797*, 210-216. Collins, *The Basques*, 123-129. Nizamettin Parlak, *Endülüs'ün Doğuşu Endülüs'ün Fethi ve Endülüs Emevileri'nin Kuruluşu*, (İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2021), 142-149.

⁹⁸⁸ Makkari, *History* 104.

⁹⁸⁹ İbnü'l Esir, *Tarih*, 209-210.

⁹⁹⁰ "The Astronomer, The Life of Emperor Louis," *Charlemagne and Louis the Pious: Lives by Einhard, Notker, Ermoldus, Thegan, and the Astronomer*, Çev. & Ed. Thomas F. X. Noble, (Penn State University Press, 2009), 237.

Karl'ın 790'larda ya da 800'lerde barış yapmadığı düşünüldüğünde bu barışı kabul etmemesi beklenir. Ancak yaşı düşünüldüğünde Karl'ın kendi yerini alacak oğluna sorunsuz bir devlet bırakma hedefi nedeniyle bu barış teklifi kabul edilmiştir. Böylece Doğu Roma İmparatorluğu ile paralel olarak Endülüs Emevi Devleti ile de barış yapılmıştır. Barış kısa süreli olduğu halde Karl'ın amacına hizmet etmiştir.⁹⁹¹

IV.2.2.4 Doğu'da Biterken Başlayan Mücadele: Vikingler ve Diğer Pagan Kavimler

Karl, İmparatorluk tacını giydiğinde Saksonlar ile yaklaşık 30 yıldır mücadele ediyordu. Birçok farklı süreçten geçen Sakson Savaşı'nda ne yaparsa yapsın galip gelememişti. Yetmezmiş gibi 790'ların başında ortaya çıkan Avar sorunu Karl'ın işini daha da zorlaştırmıştır. 790'larda neredeyse her yıl Saksonlar ya da Avarlar üzerine gönderilen ordular vardı. Karl, Saksonya'ya gönderdiği orduların faaliyetlerine o derece önem veriyordu ki Paderborn'a bir saray yaptırarak seferler esnasında burada ikamet etmiştir. Öyle ki 799 yılında Papa III.Leo'yu da bu sarayda ağırlayan Karl, Leo'yu Roma'ya yollarken kendisi Roma'ya gitmeyerek Saksonya'daki seferin tamamlanmasını beklemiştir. 800 yılını takip eden yıllarda da bu alışkanlık sürmüştür. Sakson problemine son vermek isteyen Karl, birkaç yıl boyunca Saksonya'ya ordu göndermeye devam etmiştir. Fakat zaman içerisinde Saksonya'ya gönderdiği orduların bir sonuç getirmediğini anlamış olacak ki farklı bir karar almıştır.⁹⁹²

804 yılında Karl'ın emriyle Einhardus'a göre kadın, çocuk ve erkeklerden oluşan 10.000 Sakson zorunlu göçe tabi tutularak Frankia'nın farklı bölgelerine dağıtılmıştır. Saksonların bulunduğu bölgeye de Franklara sadık olan Obodritler yerleştirilmişlerdir. Einhardus bu eylemin Saksonlarla yapılan bir antlaşmanın sonunda olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre Saksonlar, Hristiyanlığı kabul ederek gösterilen yerlerde yaşayacaklardır. Buradan hareketle bir iskân politikası izlenerek ufak gruplara bölünen Saksonların Hristiyan köy, kasaba ve şehirlere yerleştirildiği söylenebilir. Bu şekilde bölerek fethetme olarak nitelendirilen taktik kullanılmıştır. Süreç içerisinde Hristiyan

⁹⁹¹ Robert Portass, "Early medieval Spain, 800–1100: The Christian kingdoms and al-Andalus," *Debating Medieval Europe The Early Middle Ages, c. 450–c. 1050*, Ed. Stephen Mossman, (Manchester Univ Press, 2020), 179. Ottewill-Soulsby, *The Emperor and the Elephant*, 187. Andre Clot, *Müslüman İspanya 8-15.Yüzyıllar*, Çev. Güllü Yıldız, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2021), 51. Parlak, *Endülüs'ün Doğuşu*, 142-149.

⁹⁹² Gwyn Jones, *A History of the Vikings*, (Londra: Oxford University Press, 1968), 97-99. Priores, Ed. Simson, 78-88. Peter Sawyer, *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, (Oxford University Press 1997), 20-21. "Frankish Annals", *Chronicles*, 68-82. *Annales regni Francorum*, 84-117. Ingrid Rembold, *Conquest and Christianization*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), 39-41.

olduklarını beyan edip vaftiz olmalarına karşın sürekli olarak pagan inançlarına geri dönen Saksonlar kontrol altında Hristiyan olmaya zorlanmışlardır. Sayılarının azlığı ve yaşadıkları bölgenin kontrol altında olması isyan etmelerinin ya da eski topraklarına geri dönmelerinin önüne geçmiştir. Bu nedenle Hristiyanlığı gönülden benimsemeseler dahi Hristiyan gibi yaşamak zorunda kalan Saksonlar geçen nesiller içerisinde Pagan gelenekleri unutmuşlardır. Bu da gelecekteki Sakson nesillerin Hristiyanlığı güçlü bir şekilde benimsemelerini sağlamıştır. Karl da amacına ulaşarak 32 yılın ardından Sakson Savaşı'na son vermiştir.⁹⁹³

Saksonların göç ettirilmesi savaşa son vermesine rağmen büyüyen diğer bir tehlikenin önünü açmıştır. Aslında uzun yıllardır Frankia'ya yakın bir bölgede yaşayan bu tehlikenin adı Dan Vikingleri'dir.⁹⁹⁴ 770'li yılların sonundan itibaren Karolenj dış politikasının bir aktörü haline gelen Vikingler, 790'lı yıllara kadar Franklar için doğrudan bir tehdit olmamıştır. Ama Widochindus'a yaptığı yardımlarla Franklara dolaylı yoldan zarar vermişlerdir.⁹⁹⁵ Kral Sigifridus'un (ö.804) eşi de Widochindus'un kız kardeşidir. Bu bağlantı sayesinde Saksonlar Jutland bölgesine sığınmışlardır. Bu yıllarda Sakson direnişçilere destek olan Dan Vikingleri, Frank kuvvetleri ile kolay kolay karşıya gelmemeyi tercih etmişlerdir. Hatta zaman zaman Karl'ın genel kuruluna katılan temsilciler Dan Vikingleri'nin tabiyetini sunmuşlardır. Karolenj-Dan Vikingleri'nin stabil ilişkisi Saksonların göç ettiği yıl olan 804 yılında keskin bir değişikliğe uğramıştır. Dan Kralı Sigifridus'un ölümü üzerine tahta Godofridus (ö. 810) çıkmıştır.⁹⁹⁶ Selefinin

⁹⁹³ Sawyer, *Oxford* 21. Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Jones, *History* 97-99. Volker Helten, *Zwischen Kooperation und Konfrontation Dänemark und das Frankenreich im 9. Jahrhundert*, (Berlin: Springer Gabler, 2011), 38-44. Atakan Çiçek, *Frankia'da Kaos: Vikingler ve Karolenj Devleti'nin Çöküş Süreci (829-870)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2019), 22-27. Daniel Melleno, *Before They Were Vikings: Scandinavia and the Franks up to the Death of Louis the Pious*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (California Üniversitesi, 2014), 36. Collins, *Charlemagne*, 165-168.

⁹⁹⁴ "Frankish Annals", *Chronicles*, 55-56. *Annales regni Francorum*, 48-51. Priores, Ed. Simson, 65-66. Daniel Melleno, *Franks and Northmen: From Strangers to Neighbors*, (Taylor & Francis, 2024), 11. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 101.

⁹⁹⁵ Priores, Ed. Simson, 69. "Frankish Annals", *Chronicles*, 59. *Annales regni Francorum*, 60-61. Dirk Meier, "Das Ausgreifen des Fränkischen Reiches nach Nordelbien unter Karl dem Großen im Licht archäologisch-historischer Forschungen, " *Kulturwandel im Spannungsfeld von Tradition und Innovation Festschrift für Michael Müller-Wille*, Ed. Sunhild Kleingärtner & Ulrich Müller & Jonathan Scheschke, (Wachholtz Verlag Neumünster, 2013): 281- 300. Meier, "Forschungen" *Kulturwandel*, 281- 300. Melleno, *Franks and Northmen*, 18. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 34-36.

⁹⁹⁶ Jones, *History* 97-99. "Frankish Annals", *Chronicles*, 83-84. *Annales regni Francorum*, 118-119. Helten, *Dänemark*, 38-44. Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Olaf Olsen, "Royal Power in Viking Age Denmark," *Actes du deuxième congrès international d'archéologie médiévale (Caen, 2-4 octobre 1987)*, (1989): 27-32. Peter Kurrild-Klitgaard & Gert Tinggaard Svendsen, "Rational bandits: Plunder, public goods, and the Vikings," *Public Choice*, Vol. 117, No. 3/4, Essays in Memory of Mancur Olson (2003): 255-272. Melleno, *Franks and Northmen*, 11-13. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 41. Melleno, *Franks and Northmen*, 20.

sergilediği pasif yaklaşımın aksine atak ve cesur bir yapıya sahip olduğu görülen Godofridus tahta çıktığı yıl İmparator Karl ile bizzat görüşmek için donanmasıyla ve ordusuyla birlikte Schleswig'e ulaşmıştır. Sadece bu tavrı dahi fazla cesaret olarak nitelendirilebilir. Ordusu ile Saksonya sınırında bulunan Karolenj İmparatoru'nun huzuruna çıkmak için tüm askeri güçleriyle gitmek Godofridus için bir gövde gösterisidir. Zaten bu eylemin aşırı risk içermesi onun bu kararından danışmanlarınca vazgeçirilmesine neden olmuştur. *Frank Kraliyet Yıllığı*'na göre yolculuk esnasında karar değiştiren Godofridus, Karl ile elçiler aracılığıyla iletişim kurmuştur. Karl, bu görüşmede Godofridus'tan kendisine sığınan Sakson kaçaklarının Franklara teslim edilmesini talep etmiştir. Ancak Karl'ın bu isteğinin kabul edildiğine dair hiçbir ibare yoktur.⁹⁹⁷

Godofridus'un böylesine tehditkâr davranmasının altında yatan bir diğer neden olarak Saksonların göç ettirilmesi gösterilebilir. Zira Saksonların yokluğu ile bölgeye gelen Obodritler, Dan Vikingleri ile askeri anlamda baş edebilecek bir güçte değillerdi. Bunu bilen Godofridus, etki alanını genişletmek ve mümkün olursa Saksonların eski topraklarını elde etmeyi hedeflemekteydi. Bu noktada en ciddi engel Karl ve Frank ordusuydu. Büyüyen Dan Vikingleri tehlikesinin farkına varan Karl 800 yılında Kelt Denizi merkezli bir filo kurdurmuştu. Sakson Savaşı'nın da bitmesiyle birlikte bu dönemde Dan Vikingleri Doğu Frnakia'daki eylemlerin yönlendirilmesi konusunda bir öncelik haline gelmişti.⁹⁹⁸ Kelt Denizi merkezli olmasına rağmen bu filo Frankia'nın kuzey ve batı kıyılarının korunmasıyla görevlendirilmişti. 804 yılının ardından ise Frank ordusu Doğu Frankia'dan uzaklaşmıyordu. Dalmaçya ve Venedik bölgesindeki askeri idareyi oğlu Pepin'e, *Marca Hispanica*'da oğlu Ludovicus'a bırakan Karl, ordusunu 805 ve 806 yıllarında Slavlar üzerine yollamıştı. Bu durum Godofridus'un istediği hareketleri yapmasının 808 yılına kadar önüne geçmişti.⁹⁹⁹

⁹⁹⁷ Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Sawyer, *Oxford*, 21-23. "Frankish Annals", *Chronicles*, 83-84. *Annales regni Francorum*, 118-119. Meier, "Forschungen" *Kulturwandel*, 281- 300. Priores, Ed. Simson, 90-93. Jones, *History* 97-99. Helten, *Dänemark*, 38-44. Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Melleno, *Franks and Northmen*, 19-21. Collins, *Charlemagne*, 167-168. Fried, *Charlemagne*, 461-463.. Sidey, "Charlemagne " *Journal*, 119-127.

⁹⁹⁸ "Frankish Annals", *Chronicles*, 78-80. *Annales regni Francorum*, 110-113. Priores, Ed. Simson, 85-87. Rembold, *Christianization*, 86-89. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 49.

⁹⁹⁹ "Frankish Annals", *Chronicles*, 83-89 *Annales regni Francorum*, 118-127. Sawyer, *Oxford*, 21-23. Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Meier, "Forschungen" *Kulturwandel*, 281- 300. Jones, *History* 97-102. "Notker," *Charlemagne*, Ed. Noble, 107-108. *Notkeri*, Ed. Haefele, 75-77. Davide Zori, *Age of Wolf and Wind Voyages through the Viking World*, (New York: Oxford University Press, 2024), 232-233. Clemens Spallek, *Schwerin - Von der slawischen Burg zur mittelalterlichen Residenzstadt. Keramik als Quelle zur Stadt- und Landesgeschichte*, Doktora Tezi (Hamburg Üniversitesi, 2023), 26-28. Fried, *Charlemagne*, 461-463. Helten, *Dänemark*, 44-54. Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Melleno, *Franks and Northmen*, 19-21. McKitterick, *Frankish Kingdoms* 229. Collins, *Charlemagne*, 157-168.

808 yılında ordusuyla Obodritlere verilen eski Sakson topraklarına giren Godofridus bölgeyi ele geçirmek için ilerlemiştir. Karl, oğlu Karl'ı Saksonlar ile desteklenmiş bir Frank ordusuyla Godofridus'un üzerine yollamıştır. Bu Godofridus için pek fazla bir değişikliğe neden olmamıştır. Bizzat savaşarak birkaç kaleyi ele geçiren Godofridus bir süre sonra aniden geri çekilmiştir. *Frank Kraliyet Yıllığı*: “Sonra o (Godofridus) çok ciddi kayıplar nedeniyle geri çekildi.”¹⁰⁰⁰ şeklinde bu olayı aktarırken neden kayıp verdiği hakkında bilgi vermekten kaçınmıştır. *Hildesheimenses Yıllığı* da aynı yıllarda oğul Karl'ın sefere çıktığından bahsetmiştir: “İmparator'un oğlu Karl, Frank ordusuna Vendlere karşı Elbe Nehri'nin ötesinde liderlik etti. Ama nasıl olduysa bu sefer başarısızlıkla sonuçlandı ve birçok Frank öldürüldü.”¹⁰⁰¹ *Hildesheimenses*'te Vendler diyerek bahsedilen büyük ihtimalle Godofridus ve ordusudur. Godofridus'un ordusu yalnızca Dan Vikingleri'nden oluşmuyordu. Zaten Frank ordusuna kafa tutacak bir rakama yalnızca kendi askerleri ile ulaşamazdı. Ordusunda başta Saksonlar olmak üzere bölgedeki birçok kabileden askerler bulunması gerekirdi. Vendler de bunlardan biridir. İlaveten hem zaman hem yer hem de kişiler tutmaktadır. Buradan hareketle iki ordu arasında bir savaş yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu savaş iki taraf için de ağır kayıplar ile sonuçlanmıştır. Birçok Dan soylusu ile beraber Godofridus'un yeğeni Reginoldus da bu savaşta hayatını kaybetmiştir. Aynı zamanda Franklar da çok ciddi kayıplar vermiştir. Savaşın kazananına kaynaklardan elde edilen bilgiler ile ulaşamaz. Ama Frankların kazanamadığı rahatlıkla söylenebilir. Çünkü yıllıklar Frankların kazandığı bir durum olduğu takdirde Frank ordusunun büyük başarısı şeklinde ayrıntı vermekten kaçınmazdı. *Frank Kraliyet Yıllığı* da Godofridus'un ciddi miktarda ganimet ile döndüğünden ve Obodritleri siyasi arenada yalnızlaştırdığından bahsetmektedir. Yani Godofridus'un seferi bölgedeki kavimlerin çoğunu bir hedef çevresinde bir araya getirmiştir. Bu da Godofridus'un amacına ulaştığını ve aslında savaşın kazananı olduğunu göstermektedir. Ayrıca dönüş yolunda önemli bir ticaret şehri olan Reric'i tahrip eden Godofridus şehirdeki bütün tüccarları Schleswig'e taşıttırıştır. Bu seferi ekonomik anlamda da büyük bir başarıyla tamamlamıştır.¹⁰⁰²

¹⁰⁰⁰ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 88. *Annales regni Francorum*, 125.

¹⁰⁰¹ *Hildesheim*, 54. *Hildesheimenses*, 14-15.

¹⁰⁰² Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Sawyer, *Oxford*, 21-23. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 88-95. *Annales regni Francorum*, 125-137. Jones, *History* 97-102. Lesley Anne Morden, *How Much Material Damage Did the Northmen Actually Do to Ninth-Century Europe*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Simon Fraser Üniversitesi, , 2007), 11. *The Viking World*, Ed. Stefan Brink & Neil Price, (Routledge, 2008), 92-93. Jon Vidar Sigurdsson, *Scandinavia in the Age of Vikings*, Çev. Thea Kveiland, (İthaca & Londra: Cornell University Press, 2022), 147. “Notker,” *Charlemagne*, Ed. Noble, 107-108. *Notkeri*, Ed. Haefele, 75-77.

Sefer tamamlanmasına rağmen Godofridus ile Karl arasındaki gerginlik takip eden yılda da devam etmiştir. *Frank Kraliyet Yıllığı*, Karl ve Godofridus'un birbirlerine büyük bir nefret duyduklarını aktarmaktadır. Tüccarlar aracılığıyla ulaştığı söylenen bu haberin yansıttığı önemli bir nokta vardır. Danlar bilindiği üzere çok iyi denizcilerdi. Su yollarını kullanarak tüm Avrupa'da yüzyıllardır ticaret yapmaktaydılar. Haliyle bu tüccarlar Dan muhbirleri olarak tüm Frankia'ya yayılmışlardı. Denizcilik meziyetleri IX.yüzyılın ilerleyen yıllarında askeri anlamda kendini net bir şekilde gösterecek olsa da VIII.yüzyılın sonunda denizcilik yetenekleri sayesinde Frankia'da dahil olmak üzere Avrupa'nın dört bir yanına dağılmış durumdaydılar. Bu tüccarlar edindikleri bilgileri kuzeye ulaştırmakta ve bir casus görevi ifa etmekteydiler. Bu haber ağını Godofridus'un etkin bir şekilde kullandığı anlaşılmaktadır. Bu sayede Godofridus, Karl'ın kendisine bir hayli öfke biriktirdiğini öğrenmiştir. Zaten bundan normal bir şey olamaz. Karl'ın onlarca yıldır bizzat karşısına çıkmaya cesaret edebilen başka biri yoktur. Nitekim Karl da bunu farkına vararak Elbe Nehri'nin kıyısına iki adet kale inşa ettirmiştir. Bu kalelere asker yerleştirildiğinden de özellikle bahsedilmektedir. Elbette kalelerin amacı olası bir Dan saldırısı karşısında ilk savunmayı yapmaktır. *Danevirke* denilen bu savunma Danların yarattığı korkunun delilidir.¹⁰⁰³

Godofridus, 809 yılının başında Karl'a gönderdiği elçiler aracılığıyla bizzat görüşme isteğinde bulunmuştur. Karl tüm öfkesine rağmen bu teklifi kabul etmiştir. Bunun üzerine iki taraf Elbe Nehri'nin kıyısındaki Badenflot'ta buluşurken bu toplantı

Zori, *Viking World*, 232-233. Meier, "Forschungen" *Kulturwandel*, 281- 300. Spallek, *Schwerin*, 26-28. Helten, *Dänemark*, 44-54. Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Robert Ferguson, *The Vikings: A History*, (Penguin Group, 2009), 163. Fried, *Charlemagne*, 461-463. Rostyslav Vatseba, "Charlemagne and the Veleti Slavs Reconstructing the Campaign of 789," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 55, Issue 1, (2021): 89-113. *Markets in Early Medieval Europe: Trading and 'Productive' Sites, 650-850*, Ed. Katharina Ulmschneider & Tim Pestell, (Oxford: Windgather Press, 2019), 208. Melleno, *Franks and Northmen*, 23-24. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 41-42. Collins, *Charlemagne*, 167-169.

¹⁰⁰³ Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Neil Price & Ben Raffield, *The Vikings*, (Londra & New York: Routledge, 2023), 21-23. Helten, *Dänemark*, 44-54. Meier, "Forschungen" *Kulturwandel*, 281- 300. "Frankish Annals", *Chronicles*, 88-95. *Annales regni Francorum*, 125-137. Sawyer, *Oxford*, 21-23. Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Jones, *History* 97-102. Flemming Jerk, "Mittelalterliche Befestigungsanlagen in Dänemark," *Burgen und Schlösser - Zeitschrift für Burgenforschung und Denkmalpflege*, Bd. 4 Nr. 2 (1963): 57-59. Zori, *Viking World*, 232-233. Robert Bohn, *Dänische Geschichte*, (Münih: C.H.Beck, 2001), 6-7. Henrik Stevnsborg, "Besaßen die dänischen Könige der vorchristlichen Zeit Gesetzgebungsgewalt," *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 112, Issue 1, (1995): 423-430. Rosamond McKitterick, *Charlemagne The Formation of a European Identity*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 128. *Medieval Archaeology*, Ed. Pamela Crabtree. (New York: Garland Publishing, 2001), 71-74. Ferguson, *History*, 163-164. Melleno, *Franks and Northmen*, 14-16. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 41-44. Matthias Maluck, "Das Danewerk in Schleswig – Ein dänischer Limes?," *Der Limes als antike Grenze des Imperium Romanum: Grenzen im Laufe der Jahrhunderte*, Ed. Edgar Weinlich, (Würzburg: Ergon Verlag, 2014): 73-96.

da hem Frank hem de Dan soyluları hazır bulunmuşlardır. Birçok konunun konuşulduğunun belirtildiği bu toplantının ayrıntıları kaynaklarda geçmemektedir. Fakat görüşmenin başarısızlıkla sonuçlandığı ve savaş durumunun devam ettiği anlaşılmaktadır. Zira toplantının üstünden fazla geçmeden aynı yıl içinde tekrar Obodritlerin üstüne yürüyen Godofridus bölgeyi yakıp yıkmış, ciddi miktarda ganimet elde etmiş ve bir şehri de ele geçirmiştir. Ayrıca Obodritlerin Dükü Thrasco'nun oğlunu rehin alan Godofridus, bu hareketiyle açıkça Karl'a meydan okumuştur. Esasen rehin almak normalde Karl'ın yapmasına alışılmış davranıştır. Kendisine olan bağlılığına garanti altına almak için yapılan eylem bölgenin aidiyetinin kimde olduğunu gösteren bir eylemdir. Dük Thrasco'dan aldığı rehinelere ile Godofridus, Karl'ın kontrol altına almak için 33 yıl savaştığı toprağın kendisine ait olduğunu ima etmektedir.¹⁰⁰⁴

Godofridus aynı yıl içerisinde ikinci kez, Saksonya'daki Obodritler üzerine sefer düzenlemiştir. Muhtemelen Karl'ın Elbe'nin diğer tarafına bir kale daha yaptırmaya başladığını ve Dük Thrasco'nun, Karl'dan yardım istediğini duyan Godofridus tekrar harekete geçmiştir. Çünkü Karl, Kont Egbertus'un idaresinde bir orduyu bölgedeki kontrolü sağlaması için yollamıştır. Muhbirleri aracılığıyla bunu öğrenen Godofridus, yeniden bölgeye gelmiş ve Dük Thrasco'yu öldürtmüştür. Bu sayede bölgedeki en önemli Frank destekçisi soylulardan biri hayatını kaybederken Doğu Frankia'da Godofridus'un gücü çok kısa sürede ciddi tehlikeli bir noktaya ulaşmıştır. Öyle ki durdurak bilmeden ertesi yıl tekrar saldırı düzenleyen Godofridus'un bu seferki hedefi Frizya olmuştur. *Frank Kraliyet Yıllığı*'na göre 200 adet gemiyle Frizya kıyılarına gelen Dan Vikingleri bölgeyi yakıp yıkmış, direnmeye çalışan Frizyalıları da katletmiştir. Sonucunda 45 kg civarında gümüş elde ettiği aktarılan Danlar kolayca önemli bir Frank ticaret merkezine ciddi zarar vermişlerdir. Bunun haberi ulaştığı zaman öfkeden deliye döndüğü belirtilen Karl, Frankia'nın dört bir yanından topladığı birliklerle doğrudan Frizya'ya yola çıkmıştır. Fakat bölgeye ulaştıkları zaman hiçbir Viking gemisi görememişlerdir.¹⁰⁰⁵

¹⁰⁰⁴ Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Jones, *History* 97-102. Sawyer, *Oxford*, 21-23. "Frankish Annals", *Chronicles*, 88-95. *Annales regni Francorum*, 125-137. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 41-44. Helten, *Dänemark*, 44-54. Meier, "Forschungen" *Kulturwandel*, 281- 300. Melleno, *Franks and Northmen*, 23-25. Sawyer, *Oxford*, 21-23. Zori, *Viking World*, 232-233. Ferguson, *History*, 163-164. Collins, *Charlemagne*, 167-169. Fried, *Charlemagne*, 462-465.

¹⁰⁰⁵ Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. *Viking World*, Ed. Brink & Price, 31. "Frankish Annals", *Chronicles*, 88-95. *Annales regni Francorum*, 125-137. Jones, *History* 97-102. Meier, "Forschungen" *Kulturwandel*, 281- 300. Helten, *Dänemark*, 54-64. Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Morden, *Northmen*, 34. Sigurdsson, *Scandinavia*, 15. Zori, *Viking World*, 232-233. Bohn, *Dänische*, 6-7. Ferguson, *History*, 163-165. Robert Ferguson, *The Hammer and The Cross*, (Londra: Penguin Books, 2010), 95-96. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 46-48. Timothy Reuter, "Charlemagne and the World Beyond Rhine," *Charlemagne Empire*

Frizya saldırısı Frankların, Vikingler tarafından uygulanan ve “Blitzkrieg” olarak bilinen Yıldırım Saldırısı ile ilk kez karşılaşmalarıdır. Bu saldırı taktığının amacı deniz kıyısındaki bir şehre yapılan saldırının mümkün olan en kısa sürede maksimum ganimet elde edilerek tamamlanması ve askeri bir temastan kaçınılarak bölgeden uzaklaştırılmasıdır. Nitekim Karl da bu nedenle Frizya’ya ulaştığında karşısında hiçbir güç bulamamıştır. Bu saldırının üstünden fazla zaman geçmeden aynı yıl içerisinde beklenmedik bir olay meydana gelir. *Frank Kraliyet Yıllığı* bu olayı şöyle anlatır: “*Filosu ile Frizya’yı yağmaladıktan sonra yurduna geri dönen Godofridus’un hizmetkarlarından biri tarafından öldürüldüğü haber alındı.*”¹⁰⁰⁶ Saldırıyı takiben aniden Godofridus’a suikast düzenlenmiştir. Bu ani ölümün mimarının kim olduğu kaynaklarda zikredilmemektedir. Ancak Godofridus’un son altı yıldır Karl’ın bir numaralı düşmanı olduğu göz önüne alındığında en büyük şüpheli Karl’ın kendisi olarak öne çıkmaktadır. Zira Karl’dan şüphelenilmesi için birçok nedeni vardır. Öncelikle Karl’ın hükümdarlığının daha başında kardeşi Karloman’ın beklenmeyen ölümü şüpheleri Karl’a çekmektedir. Ayrıca Godofridus’un saldırgan politikası nedeniyle oluşturduğu tehdit diğer bir neden olarak sürülebilir.¹⁰⁰⁷ Fakat en önemli neden Godofridus’un hayallerinde ve planlarında yatmaktadır. Einhardus, *Vita Karoli Magni*’de Godofridus’un planını şu şekilde aktarmaktadır:

“*Onların (Danların) kralı Godofridus öyle beyhude bir beklentiye girmişti ki, kendi kendine tüm Germen ülkesinin hâkimi olma sözünü vermişti. Frizya’yı ve Saksonya’yı kendi vilayetlerinden ayrı düşünmüyordu. Komşuları Abodritleri önceden kendi hakimiyetine almış, kendisine vergi verir konuma getirmişti. Bununla birlikte büyük bir orduyla kralın sarayının olduğu Aachen’in önlerine varacağı konusunda böbürleniyordu.*”¹⁰⁰⁸

Einhardus’un aktardıklarından iki önemli nokta öne çıkmaktadır. İlki Godofridus’un Saksonya’nın hakimiyetini ele geçirdiği gerçeğidir. Diğeri ise Godofridus’un büyük planıdır. Godofridus’un askeri seferlerinin amacının Germenlerin

and Society, Ed. Joanna Story, (Manchester & New York: Manchester University Press, 2005), 183-184. Collins, *Charlemagne*, 167-169.

¹⁰⁰⁶ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 92. *Annales regni Francorum*, 131.

¹⁰⁰⁷ Çiçek, *Frankia’da Kaos*, 22-27. Peter Sawyer, *Kings and Vikings (Scandinavia and Europe AD 700-1100)*, (Routledge, 1982), 78. Jones, *History*, 100-102. Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Helten, *Dänemark*, 54-64. Ferguson, *History*, 163-164. Melleno, *Franks and Northmen*, 26-28. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 46-48. Collins, *Charlemagne*, 168-170. Fried, *Charlemagne*, 462-465.

¹⁰⁰⁸ *Vita Karoli Magni*, 123. Einhard, *Charlemagne*, 39-40. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15.

hükümdarı olmak olduğu belirtilmektedir. Einhardus'un söyledikleri bir abartı olarak değerlendirilebilir. Ama saldırgan tavrı ve Frank güçlerine karşı başarıları bunun Frankların korkusu olduğunu göstermektedir. Godofridus ile Karl arasında elçilerin gidip geldiği bilinmektedir. Elbette bununla alakalı bilgiler Karl'a ulaşmıştır. Tam bu süreçte Godofridus'un ölümü gerçekleşmiştir. Einhardus yukarıda bahsettiklerine ilaveten Godofridus'un ölmemesi halinde dediklerini hayata geçirebileceğini aktarmaktadır.¹⁰⁰⁹ Tüm bu faktörler bir araya geldiğinde Godofridus'un ölümünün Karl'ın bir girişimi olduğu söylenebilir.

Godofridus'un ölümünün ardından yaşananlar suikastin Karl emriyle gerçekleştirildiği düşüncesini kuvvetlendirmektedir: *"Danların Kralı Godofridus'un ölümünün ardından onun (Godofridus) yeğeni Hemmingus tahta çıktı ve İmparator ile barış yaptı."*¹⁰¹⁰ Tesadüfe bakın ki yeni Dan Kralı'nın ilk işi Franklar ile barış yapmak olmuştur. Sert kışın tüm yolları kapaması ile yüz yüze barışın yapılması ertesi yıla kalmıştır. 812 yılının başında Dan Kralı Hemmingus (ö.812) Dan soylularından oluşan geniş maiyetiyle Eider Nehri'nin kıyısında Heilegen'de kendileri kadar geniş bir Frank heyeti ile bir araya gelmiştir. Görüşmede neler konuşulduğu konusunda kaynaklar yeterince bilgi vermese de sonuç olarak Karolenj İmparatorluğu'na sadakatini sunan Dan Vikingleri ile barış yapılmıştır. Aynı yıl içerisinde Karl'ın huzuruna hediyeler eşliğinde çıkan başka bir Dan heyeti barışın ardından bizzat biat etmiştir.¹⁰¹¹ Böylece Doğu Roma İmparatorluğu ve Endülüs Emevi Devleti ile Karolenj İmparatorluğu arasında yapılan barışlara paralel olarak Dan Vikingleri ile de barış yapılmıştır.

IV.3 Sona Hazırlık: İmparatorluk, Veraset ve Papalık

İmparator olmak Karl'ı kısmen değiştirmiştir. Zira 800'lü yılların başından itibaren uzun yıllardır savaştığı cepheleri kapatmak adına sonuç odaklı bir yaklaşım sergilemiştir. Açıkçası bu konuda başarı da elde edilmiştir. Doğu Roma İmparatorluğu,

¹⁰⁰⁹ *Vita Karoli Magni*, 123. Einhard, *Charlemagne*, 39-40. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 14-15. Jones, *History*, 100-102. Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Melleno, *Franks and Northmen*, 26-28. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 48. Fried, *Charlemagne*, 462-465.

¹⁰¹⁰ "Frankish Annals", *Chronicles*, 93. *Annales regni Francorum*, 133-137.

¹⁰¹¹ Jones, *History*, 100-102. "Frankish Annals", *Chronicles*, 93-95. *Annales regni Francorum*, 133. Reginonis, *Chronicon*, 64-72. Sawyer, *Oxford*, 21-23. Sigurdsson, *Scandinavia*, 15. Melleno, *Scandinavia and the Franks*, 48. Zori, *Viking World*, 232-233. Helten, *Dänemark*, 60-66. Çiçek, *Frankia'da Kaos*, 22-27. Melleno, *Franks and Northmen*, 26-28. Hans-Werner Goetz, *Regnum Zum politischen Denken der Karolingerzeit*, *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 104, Issue 1, (1987): 110-189. Krzysztof Polek, "Wojna saska Karola Wielkiego i jej konsekwencje," *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica* Volume VI (2007): 33-64. Collins, *Charlemagne*, 169-170. Fried, *Charlemagne*, 463.

Endülüs Emevi Devleti, Saksonlar, Avarlar ve son olarak Danlar ile 810-812 yılları arasında barış yapılmıştır. Her devleti barış yapmaya zorlamak adına farklı yaklaşımlar sergilenmiştir. Saksonlar göç ettirilerek barış durumuna gelinmiştir. Karl'ın tavrının değişmesindeki en önemli etken elbette yaşı olmuştur. 747 doğumlu olan Karl, İmparator olmasına karşın 800'lü yılların başında şunun farkına varmıştır: Artık 50'li yaşlardadır ve hükümdarlık yapacak fazla vakti kalmamıştır. Üstelik artık farklı bir güce sahiptir ve bu gücü nasıl devredeceğine dair problemleri vardır. Bu problemler veraset sistemi ve Papalıktır.¹⁰¹² Karl daha İmparatorluk tacını giymeden veraset sisteminin yaratacağı problemin farkına varmıştır. Frank veraset anlayışına göre ülke hükümdarın oğulları arasında bölünmektedir. Nitekim Karl ülkenin idaresini Karloman ile paylaşırken babası Pepin de kendi kardeşi Karloman ile paylaşmıştır. Karl Martellus da ülke yönetimini savaşarak ele geçirmiştir. Fakat bu anlayışın artık devam edemeyeceğinin Karl da farkındadır. Çünkü birden fazla kral olabilmesine rağmen yalnızca bir imparator olabilir. İmparator unvanını aldığı zaman Karl'ın dört oğlu da¹⁰¹³ henüz hayattadır. Bunun anlamı kardeşler arasında bir düzenin oluşturulması gerektiğidir. Buna dair ilk eylemini taç törenine yanında aynı ismi taşıyan oğlu Karl'ı getirerek yapmıştır. Karl'ın İmparator ilan edildiği tören sırasında *Liber Pontificalis*'in aktardığına göre oğul Karl da Papa Leo tarafından kral ilan edilmiştir.¹⁰¹⁴ Bu ifadeden oğul Karl'ın hali hazırda idare ettiği toprakların kralı ilan edildiği gibi bir anlam çıkarılabilir de önemli olan orada bulunmasıdır. Papa III.Leo'nun eylemi her ne kadar oğul Karl'ı bir veliaht ilan etmese de İmparator Karl'ın gözünde ayrı bir yerinin olduğunu göstermektedir.

Taç giyme töreninden sonra veraset sistemi ile alakalı ilk eylemi 804 yılında Karl'ın Papa Leo'yu ziyaret etmesidir. 804 yılında Karl, İmparatorluk tacını giydiğinden beri ilk kez İtalya'ya gelmişti. Bu ziyaret esnasında İtalya'da bir askeri hareketlilik olmamıştır. Papa Leo ile görüşmesinin nedeni olarak kaynaklar Mantua şehrinde Hz. İsa'nın kanının bulunduğu iddiasının doğru olup olmadığını öğrenmek istediği olduğunu öne sürmektedirler. Bu iddia İtalya'ya gelmek için biraz sade ve basit gözükmektedir. Asıl geliş nedeni Karl'ın Papa III. Leo ile verasetin sorununun nasıl halledileceğini konuşmak istemesidir. Neler konuşulduğu bilinmemesine rağmen Karl'dan sonra ülkenin idaresinin nasıl şekilleneceğinin ilk sınırlarının burada çizildiği söylenebilir. Zira çok geçmeden

¹⁰¹² Robert A.H. Evans, *God's Agency and The Recent Past in Carolingian History Writing, c.750-900*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, (Cambridge Üniversitesi: Sidney Sussex Akademisi, 2018), 137-141.

¹⁰¹³ Pepin, Karl, Ludovicus ve Carloman (Sonradan adı Pepin olarak değiştirilmiştir.)

¹⁰¹⁴ Leo III, "The Lives Of Eighth-Century Popes, 187-189.

Karl veraset sistemine karar vermek adına bir genel kurul toplamıştır.¹⁰¹⁵ 806 yılında Frankia'nın dört bir yanından gelen soyluların ve din adamlarının katılımıyla toplanan genel kurulun amacı şöyle ifade edilmiştir: “Oğullar arasındaki barışı korumak ve İmparatorluğun üç parçaya bölünmesinin konuşulması için bir araya geldi ki her evlat babasından sonra yaşamaya devam ederse nereyi yöneteceğini ve koruyacağını bilsin.”¹⁰¹⁶

Toplanan genel kurul sonucunda Karl'ın hükümdarlığı sonrasında Karolenj İmparatorluğu'nun geleceğinin nasıl ilerleyeceği konusunda 20 maddeden oluşan bir emirname hazırlanmıştır. *Divisio Regnorum* (Krallıkların Paylaşılması) ismini taşıyan bu emirname birçok farklı konu başlığına sahipti. Tabiyet için rehin alınanlar, hediyeleşmeler, Karl'ın kızlarının geleceği, oğullarının kimlerle evlenebileceği, soyluların eylemleri bu konu başlıklarından bazılarıdır. Özellikle öne çıkan iki konu başlığı bulunmaktadır. Bunlardan ilki 15.maddede üç kardeşin (Pepin, Karl ve Ludovicus) Papalık'a sahip çıkması ve Aziz Petrus'un Kilisesi'ni ilelebet korumalarıyla ille alakalıdır. Bu madde 804 yılında Roma'ya gelen Karl'ın Papa Leo ile bu emirnamenin içeriği ile alakalı konuştuğu fikrini kuvvetlendirmektedir. Papa Leo kendisinin ve makamının geleceğini Karolenj İmparatorluğu'nun veraset sisteminin içine yedirmiştir.¹⁰¹⁷

İkinci ve en önemli konu başlığı Karl sonrasında evlatlarının yöneteceği toprakların neresi olacağıdır. Ayrıntılı bir şekilde hazırlanan paylaşıma göre:

“Tüm Akitanya ile Gaskonya, Burgonya'nın bir kısmı, Provans, Septimanya ve Gothia sevgili oğlumuz Ludovicus'a; Lombardiya olarak de isimlendirilen İtalya ve Tassilo tarafından idare edilen Bavyera, Tuna'nın güneyindeki Alamanya, ardından Tuna'nın kaynağından itibaren Engen'deki Ren Nehri'ne kadar uzanan bölgeden nehrin Alplere doğru ilerleyen kısmına kadar

¹⁰¹⁵ Collins, *Charlemagne*, 157-158. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 83-84. *Annales regni Francorum*, 118-119. Costambeys, *The Carolingian World*, 193-197. Stuart Airlie, *Making and Unmaking the Carolingians: 751-888*, (Londra: Bloomsbury Academic, 2020), 74-78. Matthew Innes, “Charlemagne's Will: Piety, Politics and the Imperial Succession,” *The English Historical Review*, Vol. 112, No. 448 (Eylül 1997): 833- 855. Evans, *God's Agency*, 137-141. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 83-84. *Annales regni Francorum*, 118-119. Priores, Ed. Simson, 90-93

¹⁰¹⁶ “Frankish Annals”, *Chronicles*, 85. *Annales regni Francorum*, 120-121.

¹⁰¹⁷ “Divisio Regnorum,” *Capitularia I*, Ed. Boretius 126-130. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 85. *Annales regni Francorum*, 120-121. Collins, *Charlemagne*, 157-158. Costambeys, *The Carolingian World*, 193-197. Hans J. Hummer, *Politics and Power in Early Medieval Europe Alsace and the Frankish Realm, 600-1000*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 191. Robert A.H. Evans, “A Secular Shift in Carolingian History Writing,” *Early Medieval Europe* Volume 29, Issue 1, (2021): 36–54. Innes, “Charlemagne's Will” Review, 833- 855. Evans, *God's Agency*, 137-141. “Frankish Annals”, *Chronicles*, 85-86. *Annales regni Francorum*, 120-121.

sevgili oğlumuz Pepin'e; bu sınırlar dışında ... Frankia ve Burgonya'da kalan bölgeler sevgili oğlumuz Karl'a verilmiştir."¹⁰¹⁸

Hazırlanan metin detaylı bir şekilde hangi kardeşin nereyi idare edeceğini belirtirken en sonda kalan diğer her bölgenin oğul Karl'a kalacağını belirtilmesi dikkat çekicidir. Burada bahsedilen bölge açıkça Pepin Ailesi'nin anayurdu olan Avusturya'yı kapsar bir şekilde Frankia'nın ta kendisidir. Nitekim İmparator Karl'ın kendisinden sonra Karolenj İmparator olarak en büyük oğlu¹⁰¹⁹ Karl'ı görmek istediği, hazırlanan bu emirnameden anlaşılmaktadır.

Emirname içerisinde yalnızca idare edilecek bölgeler belirtilmemiştir. Karl'ın vefatından önce ismi geçen evlatlarından herhangi biri hayatını kaybederse topraklarının nasıl paylaşılacağı da anlatılmıştır. Hatta ölen evladın arkasında bıraktığı oğul ya da oğullarının ne haklara sahip olduğu da açıkça belirtilmiştir. Karl bu emirname ile ölümünden sonra yaşanması muhtemel bir taht kavgasının önüne geçmeyi planlamıştır. Ancak buna gerek bile kalmamıştır. 810 yılında birçok kaynağın bahsettiği bir salgın Avrupa'nın dört bir yanını vurmuştur. Öncelikle hayvanlarda etkili olan bu salgın zaman içerisinde insanları da etkilemiştir. Yaklaşık iki yıl boyunca Avrupa'da etkisini gösteren bu salgın Pepin Ailesi'ne de ciddi zararlar vermiştir. Önce Karl'ın en büyük kızı Prenses Rotrude yaşamını yitirmiştir. Prenses Rotrude'yi takiben en büyük oğlu Pepin, Veliaht oğlu Karl, İtalya Kralı Pepin ve Prenses Gisela salgına bağlı nedenlerden dolayı son nefesini vermiştir. Meydana gelen bu amansız salgın Karl'ın Ludovicus dışında tüm evlatlarının canını almıştır.¹⁰²⁰ Dolayısıyla Karl'ın *Divisio Regnorum* Emirnames geçersiz bir hale gelmiştir.

Evlatlarını ve kardeşini kaybetmesi Karl'ı psikolojik olarak etkilemiştir. Öyle ki bu olayları takiben Karl'ın kısa süre içerisinde tüm cephelerde çeşitli yollarla barış yaptığı görülmektedir. Bunun anlamı Karl'ın artık idareyi yavaş yavaş devretmeye başlamasıdır.

¹⁰¹⁸ Nelson, *King*, 431-432. "Divisio Regnorum," *Capitularia I*, Ed. Boretius, 126-130.

¹⁰¹⁹ Karl'ın en büyük oğlu Pepin'dir. Ancak hem kambur olması hem de 792 yılında babasına karşı isyan girişiminde bulunması nedeniyle bu paylaşımından pay alma veya babasının yerini alma imkânı yoktur. Manastıra kapatılmış ve ölene kadar hapis hayatı yaşamıştır.

¹⁰²⁰ Costambeys, *The Carolingian World*, 193-197. Matthew Innes & Rosamond McKitterick, "Writing History," *Carolingian Culture: Emulation and Innovation*, Ed. Rosamond McKitterick, (Cambridge & New York: Cambridge University Press, 1994), 204-207. Janet Nelson, "Kingship and Empire in the Carolingian World," *Carolingian*, Ed. McKitterick, 69-73. Innes, "Charlemagne's Will" *Review*, 833- 855. Evans, *God's Agency*, 137-141. Rutger Kramer, *Rethinking Authority in the Carolingian Empire Ideals and Expectations during the Reign of Louis the Pious (813-828)*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2019), 30-34. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 108. "Frankish Annals", *Chronicles*, 95-97. *Annales regni Francorum*, 130-135. "Astronomer," *Astronomer*, 197.

Bunun en büyük delili Ludovicus'un taç giyme törenidir. 813 yılının sonbaharında Aachen'da Frank soylularının ve din adamlarının katıldığı bir genel kurula hayatta kalan tek oğlu Ludovicus'u çağıran Karl bir tören organize etmiştir. Theganus'a göre: *"Yukarıda ismi zikredilen İmparator çok yaşlı olduğu için öleceği günün yaklaştığını hissetti. Oğlu Ludovicus ile tüm ordusunu, piskoposları, başrahipleri, dükleri, kontları ve alt kademe yetkilileri bile huzuruna çağırdı."*¹⁰²¹ Frankia'nın dört bir yanından dini ve siyasi herkes bu törene çağırılmıştır.¹⁰²² Aachen'da toplanan genel kurula katılan bu insanların huzurunda tüm ülkenin tabiiyeti alınarak İmparatorluk unvanı ve tacını Ludovicus'a devretmiştir.¹⁰²³ Ermoldus'a göre Karl tacı bizzat Ludovicus'un başına yerleştirirken *"Tak bu (tacı) oğlum. İsa'nın kendisi bahşediyor. Tacımı, İmparatorluğun sembolü olarak da tak."*¹⁰²⁴ cümlelerini zikretmiştir. Theganus'un anlatımında Karl tacı Ludovicus'a giydiren kişi değildir: *"Sonra babası Karl, ona (Ludovicus) mihrabın üzerinde duran tacı eline almasını ve babasının ona verdiği talimatların bir anısı olarak kendi kafasına yerleştirmesini emretti."*¹⁰²⁵ Töreni ayrıntısıyla tasvir eden Theganus, Karl'ın Ludovicus'a tacı kafasına yerleştirmesini söylediğini ve Ludovicus'un bu şekilde tacı giydiğini vurgular.¹⁰²⁶ *Frank Kraliyet Yıllığı* ve Astronomus ise Ermoldus'un hikayesini destekler şekilde Karl'ın Ludovicus'u taçlandırdığını belirtir.¹⁰²⁷ Ama törenin tüm versiyonlarında, Papa Leo ya da Papalığın bir temsilcisinin törende yer aldığından bahsedilmemektedir.¹⁰²⁸ Tüm versiyonlar göz önüne alındığında Karl'ın Ludovicus'a kendi eliyle taç giydirdiği hikaye ağır basmaktadır. Fakat hangi versiyonun doğru olduğundan çok Karl'ın ne yapmaya çalıştığının üstünde durulmalıdır. Zira Ludovicus'un taç giymesi Papalık ile Karolenj İmparatorluğu arasında Karl'ın hükümdarlığının son aylarında bir huzursuzluk doğurmuştur. Bunun nedeni tacın Karl tarafından ve Papa

¹⁰²¹ "Thegan, The Deeds of Emperor Louis," *Astronomer*, 196-197.

¹⁰²² İtalya Kralı Pepin'in oğlu Bernardus da aynı genel kurulda İtalya Kralı olarak taç giymiştir. *Divisio Regnorum*'da Karl'dan önce herhangi bir evladının ölmesi durumunda varsa yerini erkek evladının alacağı ve babasının unvanını taşıyacağı net bir şekilde dillendirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Nelson, *King*, 431-432. "Divisio Regnorum," *Capitularia I*, Ed. Boretius, 126-130.

¹⁰²³ Costambeys, *The Carolingian World*, 193-197. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 107-109. Herbert Schutz, *The Medieval Empire in Central Europe Dynastic Continuity in the Post-Carolingian Frankish Realm, 900-1300*, (Cambridge Scholars Publishing, 2010), 20. Innes, "Charlemagne's Will" *Review*, 833-855. Innes & McKitterick, "Writing" *Carolingian*, Ed. McKitterick, 204-207. Evans, *God's Agency*, 137-141. Ian McIver, "Competition and tradition: Carolingian political rituals, 751-800," *Groundings Ancients*, Volume 2, (2014), 106-110. Kramer, *Rethinking*, 30-34. "Frankish Annals", *Chronicles*, 95-96. *Annales regni Francorum*, 137-139.

¹⁰²⁴ "Ermoldus Nigellus, In Honor of Louis," *Astronomer*, 144.

¹⁰²⁵ "Thegan," *Astronomer*, 197.

¹⁰²⁶ "Thegan," *Astronomer*, 197.

¹⁰²⁷ "Astronomer," *Astronomer*, 245.

¹⁰²⁸ "Frankish Annals", *Chronicles*, 95-96. *Annales regni Francorum*, 137-138.

Leo'nun bulunmadığı bir törenle Ludovicus'un başına geçirilmiş olmasıdır. Karl'ın yapmaya çalıştığı şey Papalık'ın, İmparatorluk unvanının devrinde bir aktör olmasına engel olmaya çalışmaktır. Bu Karl'ın amacının Pepin Ailesi'nin hakkı olduğunu düşündüğü unvanının kullanılabilmesi için Papa Leo'nun ya da haleflerinin onayına ihtiyaç olmadığını göstermek şeklinde değerlendirilebilir. Papa'nın taç giydirmesine ihtiyaç olup olmadığı tartışması Karl'dan sonra da devam etmiştir. Karl'ın vefatının ardından Papa IV.Stephanus (ö.817) tarafından ayrıca bir taç giyme töreni düzenlenerek Ludovicus İmparator ilan edilmiştir.¹⁰²⁹

IV.3.1 Karl'ın Vefatı

Karl'ın sağlığı son birkaç yılında giderek kötü gitmiştir. Bu durum ilerleyen yaşıyla alakalıdır. Zaten bunun farkında olan Karl'ın ilerleyen yaşı ve sağlığından dolayı oğlu Ludovicus'u törenle İmparator ilan ettiği çeşitli kaynaklarda zikredilmektedir. Einhardus da bunu destekleyen kaynaklardan biridir. Einhardus'a göre Eylül 813'ten sonra istirahate çekilen Karl, 814 yılının ocağında şiddetli bir ateşe tutulmuştur. Sağlığını toparlamak adına bir diyetle giren Karl bir türlü toparlanamamıştır. Giderek kötüye giden durumu 28 Ocak 814 yılında vefatı ile sonuçlanmıştır. Ölümünün ardından düzenlenen törenle Einhardus'un ifadesine göre aynı gün içinde Aachen Katedrali'ne defnedilmiştir. Babasının vefat ettiği haberi kısa sürede o sırada hali hazırda ortak İmparator olan Ludovicus'a ulaşmıştır. Akitanya'dan başladığı yolculuğunun ardından bir ay içerisinde Aachen'a ulaşır sorunsuz şekilde ülkenin idaresini devralmıştır. Böylece Karolenj İmparatorluğu'nda Karl'ın 46 yıllık hükümdarlığı son ermiş ve oğlu Ludovicus'un dönemi başlamıştır.¹⁰³⁰

¹⁰²⁹ *Violence in Courtly Medieval Literature A Casebook*, Ed. Albrecht Classen, (New York & Londra: Routledge, 2004), 46. McKitterick, *Frankish Kingdoms*, 107-109. "Frankish Annals", *Chronicles*, 85-86. *Annales regni Francorum*, 137-139. François Louis Ganshof, "Immediate Preliminaries to the Coronation: Affairs in Rome in December, 800," *The Coronation of Charlemagne: What Did It Signify?*, Ed. Richard E. Sullivan, (Boston: D. C. Heath and Company, 1959): 38-40. John F. Romano, "The Coronation of Charlemagne As a Liturgical Event," *Medieval Studies*, Volume 82, (2020): 149-181. Nelson, *Frankish World*, 103. Innes & McKitterick, "Writing" *Carolingian*, Ed. McKitterick, 204-207. Innes, "Charlemagne's Will" *Review*, 833- 855. Evans, *God's Agency*, 137-141. McIver, "Competition," *Groundings*, 106-110.

¹⁰³⁰ *Vita Karoli Magni*, 159-166. Einhard, *Charlemagne*, 58-62. *Einhardi Vita Karoli Magni*, Ed. Pertz & Waitz, 30-32. "Frankish Annals", *Chronicles*, 97-99. *Annales regni Francorum*, 140-141. *MGH SS Tomus I*, 49,67,122. Reginonis, *Chronicon*, 72-73. *Hildesheim*, 54. *Hildesheimenses*, 15. "Thegan," *Astronomer*, 198-199. "Astronomer," *Astronomer*, 246. *Charlemagne*, Ed. Story, 196. Davis, *Charlemagne's*, 347. Latowsky, *Emperor*, 4-5. Becher, *Charlemagne*, 41-42. Nelson, *King*, 28-29. Airlie, *Making*, 88-90. Noble, *Images*, 254-255.

SONUÇ

Merovenj Krallığı V. yüzyılın sonunda kurulduğu halde VII. yüzyılın sonuna kadar bölgesel bir güç olmaktan çtaye gidememiştir. Vefat eden her Merovenj kralının ardından ülke varisler arasında bölünmüştür. Süreç içinde Avustrasya, Neustrasya ve Burgonya olmak üzere üç ayrı Merovenj Krallığı ortaya çıkmıştır. İki yüzyıllık süreçte bu üç krallığı birleştiren hükümdarlar da olmuştur. Ancak bu hükümdarlar öldüğünde, ülke tekrar parçalanmış ve varisler arasında savaş başlamıştır. Süregelen iç savaşlar hükümdarları, gücünü korumak için soyluların desteğine mecbur kılmıştır. Frank soyluları doğan istikrarsızlıktan her defasında güçlenerek çıkmıştır. Zamanla Merovenj Kralları yönetim gücünü kaybederek soyluların piyonu haline gelmiştir. Soylular kutsal kan taşımadıkları için tahta çıkamadıklarından, devleti Saray Nazırı unvanıyla yönetmişlerdir.

VII. yüzyılın başında da Frankia'nın durumu aynıdır. İkiye bölünmüş bir Merovenj Krallığı ve bir iç savaş söz konusudur. Başlarda Pepin Ailesi de diğer soylu aileler gibi Saray Nazırlığı için mücadele vermiştir. Sonucunda I. Pepin ve Grimoaldus, Avustrasya Saray Nazırı olmayı başarmışlardır. Elde ettikleri gücü aile içinde tutmaya çalışmışlardır. Grimoaldus, bu gücü kullanarak oğlunu tahta çıkarmaya bile çalışmıştır. Pepin Ailesi için ilk kırılma noktası da burada yaşanmıştır. Vefat eden Kral III.Sigibertus'un yerine oğlu Childeburtus'u geçirmeye çalışan Grimoaldus birkaç aylık iktidarın ardından Frank soyluları tarafından öldürülerek tahttan indirilmiştir. Bu olay, tüm Frank soylularına açık bir uyarı niteliği taşımaktadır. Tahtı ele geçirmek isteyen biri olursa sonunun ölüm olacağı net bir şekilde görülmüştür. Ama öldürülmesinin nedeni kesinlikle Merovenj Ailesi'ne duyulan sadakat değildir. Devleti yönetme gücünü ve mümkünse tahta oturmayı tüm Frank soyluları istemektedir. Aslına bakılırsa Merovenj Ailesi'nin iktidarda olması Frank aileleri arasında adeta bir denge görevi görmüştür. Diğer Frank ailelerine göre taht onların değilse kimsenin olmamalıdır. Bu da problemli idari işleyişin sürekliliğine neden olmuştur. Ailelerin bireysel hareketi Merovenj Krallığı'nı bir hastalık gibi yavaş yavaş öldürmüştür. Pepin Ailesi tam bu süreçte bir kurtarıcı olarak ortaya çıkmıştır. Buna rağmen bu anlayışın kırılabilmesi için Pepin Ailesi yaklaşık bir asır boyunca uğraşmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde VII. yüzyıldaki Frankia'nın iç dinamiklerinin anlatılma nedeni de budur: Pepin Ailesi'nin yükselişi esnasında Merovenj Krallığı'nın durumunu anlayabilmek.

Pepin Ailesi'nin Avustrasya'da yeniden yönetime ortak olması Grimoaldus'un ölümünün ardından yaklaşık yirmi yıl sürmüştür. Pepin Ailesi'nin lideri II.Pepin 670'li yıllarda diğ r soylu aileler ve dönemin Avustrasya Saray Nazırı Wulfoaldus ile mücadele ederek yeniden iktidarı ele ge irmiş tir. Bunu yaparken yeri geldiğ nde rakiplerini öldürmekten veya savaşmaktan ka ınmamış tır. Öyle ki 687 yılındaki Tertry Savaşı'ndan galip çıkararak Merovenj Krallığı'nın siyasi birliğini sağlamış tır. Bu başarı Pepin Ailesi'nin iktidarının gerçek anlamda başlangıcı olmuştur. Merovenj Kralı III.Theudericus'un yalnızca isim olarak idarede bulunduğu Merovenj Krallığı'nın idaresi II.Pepin'in eline geçmiştir. Bu noktadan itibaren Merovenj Krallığı toparlanmaya başlamış tır. Geçmişten ders çıkaran II.Pepin, kral olmaya  alışmamış tır. Hatta onlarca yıldır birbiri ile savaşan Neustrasya ve Avustrasya'nın soylu ailelerini bir araya getirmeye çaba g stermemiş tir. Akılcı bir politika ile öncelikle iç politikada iktidarının tam anlamıyla kabul edilmesi için uğraşmış tır. Kendisi Avustrasya Saray Nazırı olarak herkesin üstünde iken oğulları Drocus ve Grimoaldus'u, Burgonya-Neustrasya Saray Nazırı olarak atamış tır. Frizya Kralı ve Frankia'nın soylu aileleri ile yaptığı siyasi evlilikler ile ittifaklar yapmış tır. Böylece Frankia'yı kontrol altında tutmuştur. II.Pepin'in iç politikada düzeni sağlaması dış politikadaki gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. İngiltere'den gelen misyonerler aracılığıyla Papalık ile iyi ilişkiler kurulmuştur. Hristiyanlık adına mücadele edildiği imajı kazanılmış tır. Bu şekilde Karolenj dış politikasının ilk adımları atılmış tır. 680 yılında Avustrasya Saray Nazırı olarak başlayan Pepin, Merovenj Krallığı'nı 687 yılında birleştirerek 714 yılındaki vefatına kadar uzun bir süre boyunca devleti yönetmiştir. Bu dönemde dış politikaya dair ilk adımlara atılmış ve iktidarın sağlamlaşması için çaba sarfedilmiştir. Fakat kısmi bir başarı sağlandığı Pepin'in vefatı ile ortaya  ıkmış tır.

Pepin Ailesi, II.Pepin hayatını kaybettiğ nde iktidar için yeniden bir mücadeleye girişmiştir. Dört yıl süren iç savaştan Pepin'in oğlu Karl galip  ıkmış tır. Karl iktidarında muhalefeti kontrol eden ve askeri güce dayalı sert bir politika izlemiştir. İç savaştan çıkmış olmanın verdiği kontrolcü anlayış nedeniyle başta Papalık olmak üzere dış g  lerin ülkenin iç işlerine karışmasına kesinlikle izin vermemiş tir. Yeri geldiğ nde kiliselerin mallarına el koymaktan dahi  ekinmemiş tir. Din adamlarını kullanarak iktidarını taşraya kadar yaymış tır. Askeri ve siyasi hamleleri ile isyank r soyluları tabiiyeti altına almayı başarmış tır. Karl'ın bu çabası boşuna değildir. Zira Karl'ın iktidarında Avrupa siyaseti yeniden şekillenmiştir. İlk büyük değişim 711 yılında Müslümanlar tarafından Endülüs ele geçirilmesidir. Diğ ri ise Doğu Roma

İmparatorluğu'nda ortaya çıkan İkonoklazm'dır. Bu iki olayın etkisinde Karolenj dış politikası bir anda patlama yaşamıştır. Doğu Roma'daki İkonoklazm hareketini desteklemeyen Papalık, Franklar ile daha yakın olmaya başlamıştır. Bonifacius aracılığıyla Frizya ve Saksonya çevresinde misyonerlik faaliyetlerini Frankların desteği ile gerçekleştirmiştir. Böylece Papalık bir yandan Doğu Roma İmparatorluğu'nun himayesinden uzaklaşmış ve diğer yandan Franklarla yakınlaşmıştır. Öyle ki Papalık Frank himayesine girmeyi dahi teklif etmiştir. Ayrıca Emevi ordularının Frankia'da belirmesi Papalık-Frank ilişkisinin daha da gelişmesini sağlamıştır. 732 ve 739 yıllarında Frankia'yı ele geçirmeye çalışan Emevi Halifeliği önce Puvatya'da sonra Berre Nehri'nde iki kez Karl'ın yönetimindeki Franklar tarafından mağlup edilmiştir. Bu başarı Franklara Hristiyanlığın savunucusu imajını kazandırmıştır. İktidarının sonuna geldiğinde Karl'ın sert yönetimi ve dış politikada kazanılan başarılar iktidarını öylesine güçlendirmişti ki 737 yılında ölen Kral IV.Theudericus'un yerine yeni bir kral geçirmeye ihtiyaç duymamıştır. Karl öylesine güçlü bir imaj oluşturmuştur ki hiçbir Frank soylusu da Karl'a isyan edememiş veya karşı çıkamamıştır. Franklar Karl'ın döneminde bölgesel bir aktör olmaktan çıkmıştır. Emevi ordularını iki kez yenen Karl, Papalık'ın Doğu Roma'dan kopmasına ön ayak olarak Frankları korkutan bir güç haline getirmiştir.

Karolenj dış politikasının ilk sonuçları Karl döneminde alınmıştır. Bu dönemde Pepin Ailesi iktidarın tartışmasız hakimidir. Bunun etkisi Karl'ın ölümünün ardından görülmüştür. Karl veraset geleneği gereği ülke yönetimini oğulları Pepin ve Karloman arasında bölmüştür. Bu esnada Frank tahtı halen boştur. Buna rağmen hiçbir Frank aristokrat aile bu duruma itiraz edememiştir. Bu olay Karl'ın Frankia içinde sağladığı otoritenin bir göstergesidir. Karl, Pepin Ailesi'nin iktidarı elinde bulundurabilecek tek güç olduğu imajını Frank aristokrasisine kabul ettirmiştir. Bu sayede oğulları da sorunsuz bir şekilde idareyi devralmıştır. Pepin ve Karloman'ın ikili yönetimindeki ilk on yıl Pepin Ailesi'nin Merovenj Krallığı'nın neden yüzyıllarca bölgesel bir güç olduğunun kanıtıdır. Babaları Karl'ın ardından gelen, Pepin ile Karloman'ın yönetimi, dindarlıkları nedeniyle iç politikada daha farklı bir anlayışın gelişmesine yol açmıştır. Öncelikle Papalık, ülke yönetimine doğrudan karışmaya ve Frank Kilisesi'nde reform yapmaya kalkışmıştır. Bu süreçte Frank soyluları iktidarı Pepin Ailesi'nin elinden alamayacaklarının farkında oldukları için Karl'ın bir diğer oğlu Gripponus'u destekleyerek kardeşlerine karşı isyan etmesini sağlamışlardır. Bu yıllarda özellikle Karloman daha etkin bir yönetim göstermiştir. Papalık merkezli bir dış politika izlenirken Frankia'da Bonifacius'un

liderliğinde dini reformlar gerçekleştirilmiştir. Karl'a bağlı savaşçı din adamları tasfiye edilerek Papalık'a ve Bonifacius'a bağlı kişiler göreve getirilmiştir. 747 yılına kadar geçen süreçte Karolenj dış politikası Papalık ile iç içe geçmiştir. Karloman'ın 747 yılında Pepin ve Papalık'ın ittifakı ile tahttan el çektilmesi sonucu Frankia'da yeniden düzen sağlanmıştır.

Pepin-Papalık İttifakı kısa sürede kendini göstermiştir. Frankia'nın tek hâkimi olan Pepin, Papalık'ın koruyucusu haline gelmiştir. 740'lı yıllardaki Papalık odaklı dış politika bir amaç uğrunadır. Karşılığında Pepin, 751 yılında Frank tahtını çıkararak Karolenj Krallığı'nı kurmayı başarmıştır. Ailenin yetmiş yıllık iktidarı sonunda kendilerini kral ilan edebilecekleri bir konuma gelmeleri sağlanmıştır. Pepin'in tahta çıkmasını sağlayan dış politikadır. Bunu Pepin'in iktidarının ilk yıllarından itibaren Papalık ile kurulan yakınlık bunun hızlandırmıştır. Öyle ki Pepin, Papalık'ın misyonerlik faaliyetleri için görevlendirdiği Bonifacius'u dahi Papalık'ı yanına çekmek için kullanmıştır. Zaten Bonifacius ve Karloman'ın birlikte hareket etmesinden ve Bonifacius'un artan gücünden rahatsız olan Papa Zacharias'ın desteğiyle Pepin, kardeşi Karloman'ı tahttan indirip Bonifacius'u Frankia'dan uzaklaştırmıştır. Üstelik bunun sonrasındaki üç yıllık süreçte kardeşi Gripponus'a olan desteği kırmış ve iç politikada kendi otoritesini kabul ettirmiştir. Bu şekilde 750 yılında Papa Zacharias'a gönderdiği elçilerle "Frankların Kralı" olarak tanınmayı talep etmiştir. Neticede Papalık bu talebi uygun görerek Pepin'i "Frankların Kralı" ilan etmiştir.

Karolenj Krallığı'nın kuruluşu Pepin Ailesi'nin tarihinde ikinci dönüm noktasıdır. Kutsal kana sahip olmayan bir aile 270 yıldır devletin başında bulunan aileyi tahttan indirmiştir. 687 yılında Tertry Savaşı ile başlayan süreç Papalık ile Franklar arasında bir ittifak doğurmuştur. Papalık, 751 yılı itibari ile artık Karolenj Krallığı'nın himayesindedir. Pepin'in kral olması bir dönüm noktasıdır. Çünkü 751 yılı öncesinde Papalık temelli bir dış politika ve problemlili iç politika varken 751 yılı sonrasında bu değişmiştir. Artık Papalık'ın yanında Lombard Krallığı, Doğu Roma İmparatorluğu, Endülüs Emevi Devleti ve Abbasi Halifeliği gibi birçok rakibin olduğu bir dış politika ortaya çıkmıştır. Nitekim değişimin ilk izleri İtalya'da kendini göstermiştir. Papalık, Lombard Krallığı'na karşı yardım isteyince İtalya'ya sefer yapmak mecburiyetinde kalan Pepin, Lombard ordusuyla barış yapmak için birçok girişimde bulunsa da sonuç çıkmamıştır. Nihayetinde gerçekleşen savaşı kazanarak barışı sağlayan Pepin, Lombardlar barışı bozunca yeniden İtalya'ya giderek ikinci kez Lombardlarla savaşmış

ve galip çıkmıştır. Bu zaferlerinden ardından Doğu Roma ile de ilk ilişkiler kurulmuştur. İtalya'daki topraklar üzerinden bazı talepler ile başlayan bu ilişkiler çok geçmeden farklı konulara evrilmiştir. Frankia'da İkonoklazm akımının yayılması için hamlelerde bulunan Doğu Roma, Karolenj Krallığı ile ittifak kurmak için bir evlilik teklifi ile gelmiştir. Buna göre İmparator Constantinus'un oğlu Leon, Kral Pepin'in kızı Gisela ile evlenecektir. Pepin, bu teklifi reddederek İkonoklazmı da bir sinod düzenleyerek reddetmiştir. Ancak Doğu Roma ve Papalık ile ilişkiler büyüyen Karolenj dış politikasının yalnızca bir kısmıdır. Karolenj Krallığı ile yakın zamanlarda kurulan Endülüs Emevi Devleti, Pepin'in karşısında yeni bir tehdit olarak belirmiştir. Devletin yeni kuruluş sürecindeki karmaşadan yararlanarak Frank ordusu bazı şehirleri ele geçirmiştir. Diğer yandan Abbasi Halifeliği'ne elçiler göndererek İslam dünyası hakkında bilgi toplamaya ve iyi ilişkiler kurmaya çalışmıştır.

Pepin dönemine bakıldığında Karolenj dış politikasının üstüne koyarak ilerlediği görülmektedir. II.Pepin ile iktidar olan Karl ile dış politikada kuvvetli bir konuma gelen Pepin Ailesi, III.Pepin ile bir krallığa dönüşerek dış politika birçok aktörle karşı karşıya gelmiştir. Kral Pepin, Lombard savaşlarında ve Akitanya'yı ele geçirme çabası ile askeri anlamda da kendini kanıtlamıştır. Fakat Pepin öldüğünde halen devletleşmenin tamamlanamadığı, merkezi bir idare kurmakta zorlanıldığı, dış politikada istenilen hakimiyetin sağlanamadığı bir Karolenj Krallığı vardır. Bu eksikleri gideren, Pepin'den tahtı alan Karl ya da dönem kaynaklarının ifadesi ile Büyük Karl olmuştur. Neredeyse yarım asra yaklaşan hükümdarlığında genç bir adamdan İmparator'a evrilen Karl döneminde Karolenj dış politikasının evrimi tamamlanmıştır.

Karl'ın idaresi Karolenj dış politikasının üç farklı yapısının görüldüğü bir dönemdir. Bu dönem 768-778 arası, 779-800 arası ve 800-814 arası şeklinde üçe bölünebilir. Her alt dönem içinde farklı bir amaçla hareket edilmiştir. Bu süreçte İngiltere'den Konstantinopolis'e, İspanya'dan Orta Doğu'ya kadar dört bir yana Karolenj elçileri gönderilmiştir. İktidarının ilk dönemi Karl'ın savaş temelli bir dış politika izlediği yıllardır. Lombard Krallığı yıkılmış, Saksonya ve çevresinde pagan topluluklar üzerine defalarca sefer yapılmıştır. Kazanılan başarılar Karl'ı Endülüs'te zafer kazanılacağı yanılgısına sürüklemiştir. 778 yılında yapılan Endülüs Seferi bir facia ile sonuçlanmıştır. Endülüs'teki başarısızlık Karl'ı daha akılcı bir politika izlemeye itmiştir. Her cephede amaca yönelik hareket eden Karl, Endülüs'te iç karışıklıkları tetikleyerek minimum askeri güç ile maksimum savunmayı yapmıştır. Bu sayede Saksonya, Panonya ve

Bavyera'da Frank ordusu aynı anda savaşılabilmektedir. Diğer yandan Doğu Roma İmparatorluğu ile başlarda evlilik temelli bir ittifak oluşturulsa da bu uzun sürmemiştir. Papa Hadrianus, Lombard Krallığı'nın yıkılışını takiben gücünü ve etki alanını arttırmak için Karl ile sık sık görüşmüştür. II. İznik Konsili'nin kararlarının onaylanması ve Rotrude ile İmparator VI.Constantinus evliliğinin iptali Güney İtalya'da savaş ile sonuçlanmıştır. Aynı anda üç farklı cephede savaşılırken Karl kendi başkentini yaratmakta ve Karolenj Krallığı'nın devletleşmesini tamamlamak için çabalamıştır. Toplanan genel kurullar ve sinodlar, çıkarılan emirnameler, oluşturulan görev ve makamlar, yaratılan başkent, yazdırılan eserler, oluşturulan saray okulu hepsi İmparatorluğa evrilmek uğruna yapılmıştır.

Karl'ın dış politikası 780'lerin sonundan itibaren İmparatorluk hedefine yönelik bir doğrultuda gelişmiştir. Endülüs'te kazanılacak büyük başarılar İmparatorluk için ihtiyaç değildir. Ancak Papalık'ın mutlak itaati şarttır. Halbuki Papa Hadrianus ile Karl'ın uyuşmazlıkları vardır. Bu açıdan Doğu Roma İmparatorluğu ile savaş durumuna gelmesi de tesadüf değildir. 800 yılına gelirken Karl, kendi istediği Papa'yı seçtirerek ciddi bir engeli aşmıştır. İç politikada da tüm muhalefeti susturulmuştur. Bu ortamda İmparatoriçe İrene'nin oğlu İmparator VI.Constantinus'u tahttan indirip Doğu Roma tahtına çıkması Karl'ın yıllardır beklediği fırsattır. Elbette Karl, İrene'nin tahta çıkacağını hesaplamamıştır. Ama bir İmparator gibi davranırken eline geçen bu imkânı değerlendirerek 800 yılının Noel'inde taç giymiştir. Artık Batı Avrupa'nın da bir İmparatoru vardır. Böylece Karl, Karolenj dış politikasının üçüncü evresine geçmiştir: Vikingler, Endülüs Emevileri ve Doğu Roma ile barış yapmak. Artık 60 yaşına yaklaşmıştır ve birden fazla cephede savaş halinde bir devleti oğullarına bırakmak meydana getirdiği tüm işlerin boşa gitmesi demektir. Bundan dolayı başta Doğu Roma olmak üzere Karolenj İmparatorluğu'nun tüm rakiplerine Pepin Ailesi'nin gücünü ve makamını kabul ettirmesi gerekmektedir. Nitekim bunu başararak devleti 813 yılında Karl oğlu Ludovicus'a bırakmıştır. 814 yılının başında hayatını kaybettiğinde babasından aldığı küçük Karolenj Krallığı'nı bir İmparatorluğa dönüştürmüştür.

Pepin Ailesi, 134 yıllık süreçte II.Pepin, Karl Martel, III.Pepin ve Büyük Karl olmak üzere dört aile reisiyle Saray Nazırlığı'ndan İmparatorluğa evrilmiştir. Bu süreçte askeri başarılar ve iç politika kurulan hakimiyet Pepin Ailesi'nin itici gücü olmuştur. Ancak 751 yılında Pepin'in kral ve 800 yılında Karl'ın İmparator olmasını sağlayan en önemli faktör dış politikadır. Yalnızca Papalık ile kurulan ilişkilerin bunu sağladığını

söylemek sığ bir düşünce olur. Müslümanlar ya da pagan topluluklara karşı mücadele yalnızca sınırlar ile alakalı değildir. Keza misyonerlik faaliyetleri de yalnızca Hristiyanlığın yayılması amacıyla yapılmamıştır. II.Pepin ve Karl Martel döneminde çıkar amaçlı yapılan bu eylemler III.Pepin ve Büyük Karl döneminde devletin bir kimliği haline gelmiştir. O kimlik Karolenj Krallığı'nın Hristiyanlığın savunucusu olduğudur. Franklar, Doğu Romalıların yapmadığı bir şeyi yaparak Hristiyanlığı yaymaya çalışmışlardır. Ama yine de Frankların bu yapısı İmparator olmak için yeterli değildir. İmparatorluk bir kelimedenden öte kişinin temsil ettiği değerlerdir. Bu yüzden Büyük Karl, Karolenj Krallığı'nın siyasi, edebi ve ekonomik yapısının İmparatorluğa uygun olması için çaba göstermiştir.. Tarih kitapları, yıllıklar, şiirler, Karl için kullanılan ifadeler, Doğu Roma hükümdarlarının ve Hristiyanlıklarının aşağılanması bununla alakalıdır. II.Pepin'in 687 yılında başlattığı iktidar Büyük Karl'ın eylemleri ile anlam kazanmış ve sonuçta Karolenj İmparatorluğu doğmuştur.

KAYNAKÇA

Aaij, Michel & Godlove, Shannon, Ed., *A Companion to Boniface*, Brill, 2020.

Affeldt, Werner, "Untersuchungen zur Königserhebung Pippins Das Papsttum und die Begründung des karolingischen Königtums im Jahre 751," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 14, Issue 1, (1980): 95-187.

Agnellus of Ravenna, *The Book Of Pontiffs Of Church Of Ravenna*, Çev. Deborah M. Deliyannis (The Catholic University of America 2004).

Ahmed b. Muhammed el-Makkarî, *Nefhu't-tîb min ğusni'l-Endelüsi'r-ratîb ve zikru vezîrihâ Lisânu'd-dîn İbnu'l-Hatîb*, 1.Cilt, (Thk. Prof. Dr. İhsan Abbas, Beyrut, 1968

Airlie, Stuart, "Towards a Carolingian Aristocracy," *Der Dynastiewechsel von 751: Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung*, Ed. Mathias Becher & Jörg Jarnut, (Scriptorium: Münster, 2004): 109-127.

———. *Making and Unmaking the Carolingians: 751-888*, Londra: Bloomsbury Academic, 2020.

———. *Power and Its Problems in Carolingian Europe*, Londra & New York: Routledge, 2012.

Al-Bakhit, M.A.& Bazin, L.& Cissoko, S.M., Ed., *History of Humanity Volume IV: From the Seventh to the Sixteenth Century*, Paris & Londra & New York: Routledge, UNESCO, 1994.

Ali Hacci, Abdurrahman, *İslami Fetihden Gırnata'nın Düşüşüne Kadar Endülüis Tarihi*. Çev.Kadir Kınar. İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2017.

Allen, Joel Winston, *Hostage-taking and cultural diplomacy in the Roman Empire*, Doktora Tezi, Yale Üniversitesi, 1999.

Al-Makkari, Ahmed Ibn Mohammed, *The History Of The Mohammedan Dynasties In Spain Vol. II*, Çev. Pascual De Gayangos, Londra: W. H. Allen & Co., 1843.

Alova, Erdal, *Latince Türkçe Sözlük*, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1995.

Anderson, Julie Michelle, *Historical Memory, Authority, and the Written Word-A Study of the Documentary and Literary Culture at the Early Medieval Court of Benevento, 700-900 CE*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Toronto Üniversitesi, 2017.

Aneciac, Mladen & Shepard, Jonathan & Vedriš, Trpimir, Ed. *Imperial Spheres and the Adriatic Byzantium, the Carolingians and the Treaty of Aachen (812)*, Londra & New York: Routledge, 2018.

Anthony, Frank & Mantello Carl, & Rigg, A. G., Ed. *Medieval Latin: An Introduction and Bibliographical Guide*, Washington DC: The Catholic University of America Press, 1996.

Armstrong, Karen, *Islam A Short History*, Toronto: Modern Library Paperback, 2002.

Aurell, Jaume, *Medieval Self-Coronations: The History and Symbolism of a Ritual*, Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Auzias, Léonce, “Les sièges de Barcelone, de Tortose et d’Huesca (801-811): Essai chronologique”, *Annales du Midi*, (1936): 5-28.

Bachrach Bernard S., “Military Organization in Aquitaine under the Early Carolingians,” *Speculum*, Vol. 49, No. 1 (Ocak 1974): 1-33.

———. "Pirenne and Charlemagne ,"Alexander C. Murray, *After Rome’s Fall Narrators and Sources of Early Medieval History*, (Toronto: University of Toronto Press, 1998.

———. “Charlemagne and the Carolingian General Staff,” *The Journal of Military History*, Vol. 66; Iss. 2, (2002): 313-357.

———. “Charlemagne’s Invasion of Spain in 778: The Anatomy of a Strategic Failure and its Impact,” *Military Cultures and Martial Enterprises in the Middle Ages*, ed. John D. Hosler & Steven Isaac, (Woodbridge: The Boydell Press, 2020): 14-40.

———. *Charlemagne's Early Campaigns (768-777): A Diplomatic and Military Analysis*, Leiden & Boston: Brill, 2013.

———. *Early Carolingian Warfare: Prelude to Empire*, University of Pennsylvania Press, 2011.

———. *Merovingian Military Organization, 481-751*, (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1972), 92-93.

Bachrach, Bernard S., & Bachrach, David, *Warfare in Medieval Europe c.400-1453*, Londra & New York: Routledge, 2016.

Baker Patrick S., "The Battle of the River Berre," *Medieval Warfare Vol. 3*, No. 2, Mitres and maces – the medieval clergy at war (Karwansaray BV,2013), 44-48.

Baker, Derek, *Relations Between East and West in the Middle Ages*, Aldine Transaction, 2009.

Baker, Patrick S., "Charles Martel Turns South: The Hammer's Campaigns in Southern France 733-737," *Saber and Scroll Historical Journal*, Volume 7, no. 3, (Fall 2018): 35-54.

Balzaretti, Ross & Barrow, Julia & Skinner, Patricia, Ed., *Italy and Early Medieval Europe: Papers for Chris Wickham*, Oxford: Oxford University Press, 2018.

Barbero, Alessandro, *Carlo Magno Un Padre dell'Europa*, Laterza, 2002.

Barion, Hans, "Der kirchenrechtliche Charakter des Konzils von Frankfurt 794," *Zeitschrift Der Savigny-Stiftung Für Rechtsgeschichte: Kanonistische Abteilung*, 19(1), (1930): 139-170.

Barnwell, P.S., *Emperor, Prefects & Kings the Roman West, 395-565*, Londra: Duckworht Books, 1992.

Bauer, Karl, *Die Quellen für das sog. Blutbad von Verden*, Münster: Verlag 1937.

Bautier, Robert-Henri & Avella-Widhalm, Gloria & Mattejiet, Ulrich & Auty, Robert, Ed. *Lexikon des Mittelalters*, Band 7, München: Lexma-Verlag, 1977.

Bautier, Robert-Henri, "La Campagne de Charlemagne en Espagne (778): La Realite Historique," *Société des sciences, lettres & arts de Bayonne*, Vol.1, (1979):1-51.

Bavant, Bernard, "Le duché byzantin de Rome. Origine, durée et extension géographique," *Mélanges de l'école française de Rome*, 91-1, (1979): 41-88.

Bayet, C. "Les Élections Pontificales Sous Les Carolingiens Au VIII Et Au IX Siècle, (757-885)," *Revue Historique*, T. 24, Fasc. 1, (1884): 49-91.

Bayrav, Süheyla, *Chanson De Roland Edebiyat ve Üslup Tahlili*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2001.

Becher, Matthias, "Das Kaisertum Karls des Großen zwischen Rückbesinnung und Neuerung," *Kaisertum im ersten Jahrtausend Wissenschaftlicher Begleitband zur Landesausstellung »Otto der Große und das Römische Reich. Kaisertum von der Antike zum Mittelalter"* Ed. Hartmut Leppin & Bernd Schneidmüller & Stefan Weinfurter, Stuttgart: Schnell & Steiner, 2011.

———. "Der Prediger mit Eiserner Zunge. die Unterwerfung und Christianisierung der Sachsen Durch Karl den Grossen," *Schwertmission Gewalt und Christianisierung im Mittelalter*, Ed. Martin Kroker & Hermann Kamp, Brill, 2013.

———. "Die Reise Papst Leos III. zu Karl dem Großen. Überlegungen zu Chronologie, Verlauf und Inhalt der Paderborner Verhandlungen des Jahres 799," *Am Vorabend der Kaiserkrönung Das Epos Karolus Magnus et Leo papa und der Papstbesuch in Paderborn 799*, Ed. Peter Godman & Jörg Jarnut & Peter Johanek, Akademie Verlag, 2002.

———. "Drogo und die Königserhebung Pippins," *Frühmittelalterliche Studien*, Band 23, (1989): 131-153.

———. *Karl Der Grosse*, Berlin: Verlag C.H. Beck, 1999. Çev; Becher, Matthias, *Charlemagne*, Çev. David S. Bachrach, New Haven & Londra: Yale University Press, 2003.

———. "Neue Überlegungen zum Geburtsdatum Karls des Großen," *Francia - Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*, Band 19/1 (1992): 37-60.

Beckmann, Gustav A., *Onomastics of the “Chanson de Roland” or Why Gaston Paris and Joseph Bédier Were Both Right*, Çev. Linda Archibald, Berlin & Boston: De Gruyter, 2023.

Berto, Luigi Andrea, *In Search of the First Venetians Prosopography of Early Medieval Venice*, Turnhout: Brepols Publishers, 2014.

———. "The Image of the Byzantines in Early Medieval South Italy: The Viewpoint of the Chroniclers of the Lombards (9th–10th centuries) and Normans (11th century)," *Mediterranean Studies*, Vol. 22, No. 1 (2014): 1-37.

———. "Remembering Old and New Rulers Lombards and Carolingians in Carolingian Italian Memory," *The Medieval History Journal*, 13, 1 (2010): 24-25.

———., "The Image of the Byzantines in Early Medieval South Italy: The Viewpoint of the Chroniclers of the Lombards (9th–10th centuries) and Normans (11th century)," *Mediterranean Studies*, Vol. 22, No. 1 (2014): 1-37.

———. *Early Medieval Venice Cultural Memory and History*, Londra & New York: Routledge, 2021.

Berto, Luigi Andrea, Çev. & Ed., *Franks and Lombards in Italian Carolingian Texts Memories of the Vanquished*, Londra & New York: Routledge, 2021.

Berto, Luigi Andrea, Ed., *Franks and Lombards in Italian Carolingian Texts: Memories of the Vanquished*, New York: Routledge, 2021

Bhattacharji, Santha & Mattos Dominic & Williams, Rowan, Ed. *Prayer and Thought in Monastic Tradition: Essays in Honour of Benedicta Ward SLG*, Londra & New York: Bloombury, 2014.

Bilgiç, Timur, *Tarih Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Günyüzü Yayınları, 2012.

Bjork, Robert E., Ed., *The Oxford Dictionary of the Middle Ages 1*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

———. *The Oxford Dictionary of the Middle Ages 2*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

———. *The Oxford Dictionary of the Middle Ages 3*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

———. *The Oxford Dictionary of the Middle Ages 4*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

Blankinship, Khalid Yahya, *The End of the Jihad State: The Reign of Hisham Ibn 'Abd al-Malik and the Collapse of the Umayyads*, State University of New York Press, 1994.

Bloch, Marc, *Büyük Krallar Fransa'da ve İngiltere 'de Kraliyetin Doğüstü Güçleri*, Çev. Fatih Yücel, İstanbul: Selenge, 2022.

Bohn, Robert, *Dänische Geschichte*, Münih: C.H.Beck, 2001.

Bonner, Michael, Ed., *Arab-Byzantine Relations in Early Islamic Times*, Londra & New York: Routledge, 2004.

Boretius, Alfredus, Ed. *Capitularia Regum Francorum II*, MGH, Hannover: Hahn, 1897.

Boretius, Alfredus, Ed., *Capitularia Regum Francorum Tomus I*, MGH, Hannover: Hahn, 1883

Borgolte, Michael, "Carlo Magno e la sua collocazione nella history global," *Sources and Research from Italian Archives and Libraries* 93, (2013):1–26.

Borgolte, Michael, "Karl der Große – Sein Platz in der Globalgeschichte," *Saeculum*, vol. 63, issue 2, (2013): 167-188.

Bouchard, Constance Brittain, "Images of the Merovingians and Carolingians," *History Compass* 4/2 (2006): 293–307.

———. *Rewriting Saints and Ancestors Memory and Forgetting in France, 500-1200*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2015.

Bougard, François, "La prosopopée au service de la politique pontificale: genèse et postérité de la lettre de saint Pierre aux Francs (Codex Carolinus, 10)," *Revue d'histoire de l'église de France*, Bd. 98, (2012): 249-284.

Boussard, Jacques, "L'Ouest du royaume franc aux viie et viiie siècles," *Journal des savants*, no 1, (1973): 3-27.

Bowers, Courtney E., "Pepin, Power and the Papacy: The True First Holy Roman Emperor," *The Histories*, Volume 4, Issue 2, (2019): 13-20.

Bowlus, Charles R., "Italia – Bavaria – Avaria: The Grand Strategy behind Charlemagne's Renovatio Imperii in the West," *The Journal of Medieval Military History: Volume I*, (2002): 43-60.

Boyacıoğlu, Fuat, "Fransızların Roland Destanı'nda Dinsel Bağnazlık ve Tarihi Olayların Çarpıtılması," *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:27, (2012): 67-82.

Bradbury, Jim, *The Routledge Companion to Medieval Warfare*, Londra & New York: Routledge, 2004.

Bramon, Dolors, "Girona en els textos àrabs: encara algunes novetats," *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. 42, (2001): 95-102.

Brandes, Wolfram, "Byzantinischer Bilderstreit, das Papsttum und die Pippinsche Schenkung Neue Forschungen zum Ost-West-Verhältnis im 8. Jahrhundert," Menschen, Bilder, Sprache, Dinge: Wege der Kommunikation zwischen Byzanz und dem Westen 2: Menschen und Worte, Ed. Falko Daim & Dominik Heher & Christian Gastgeber & Claudia Rapp, Schnell & Steiner, 2018.

Breternitz, Patrick, *Königtum und Recht nach dem Dynastiewechsel Das Königskapitular Pippins des Jüngeren*, Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2020.

Brink Stefan & Price, Neil, Ed. *The Viking World*, Routledge, 2008.

Brown, Peter *The Rise of Western Christendom, Triumph and Diversity, A.D. 200-1000*, Wiley-Blackwell, 2013.,

Brühl, Carlrichard, 'Fränkischer Krönungsbrauch und das Problem der Festkrönungen,' *Historische Zeitschrift*, Band 194, Issue 2, (1962)- 265-326.

Buckler, Francis William, *Harunu'l-Rashid and Charles the Great*, (Mediaeval Academy of America, 1931.

Bulitta, Brigitte, "Ein Heiliger als furcifer: Zur Glossierung von lat. *glisis* durch frühmittelhd. *ouenkere* in einem Fuldaer Handschriftenfragment der *Vita Wilhelmi confessoris* aus dem 12. Jahrhundert," *Litterarum dulces fructus: Studies in Early Medieval Latin Culture in Honour of Michael Herren for his 80th Birthday*, Ed. Scott G. Bruce, Turnhout: Brepols Publishers, 2021.

Burger, André, "La question rolandienne, faits et hypothèses," *Cahiers de Civilisation Médiévale*, 4-15, (1961): 269-291.

Busch, Jörg W., "Vom Attentat zur Haft. Die Behandlung von Konkurrenten und Opponenten der frühen," *Historische Zeitschrift*, Bd. 263, H. 3 (Aralık 1996): 561-588.

———. *Die Herrschaften der Karolinger 714-911*, Oldenbourg Verlag, 2011.

Butler, Alban & Burns, Paul, *Butler's Lives of the Saints*, Minnesota: The Liturgical Press 1995.

Carteron, Luce, *Recherches sur les correspondances latines mineures de l'époque carolingienne. Présentation, traduction annotée, étude littéraire*, Doktora Tezi, Sorbonne Üniversitesi, 2022.

Caspar, Erich, *Pippin und die Römische Kirche: Kritische Untersuchungen zum Fränkisch-Päpstlichen Bunde im VIII. Jahrhundert*, Berlin Springer-Verlag, 1914.

Chamard, François, "L'Aquitaine sous les derniers Mérovingiens," *Revue des questions historiques*, 18,vita (35), (1884): 5–51.

Chamberlain, Russel, *The Emperor, Charlemagne*, New York: Franklin Watts, 1986.

Chandler, Cullen J., "Between Court and Counts: Carolingian Catalonia and The Aprisio Grant, 778–897", *Early Medieval Europe*, Volume 11, Issue 1, (2002): 19-44.

———. "Carolingian Catalonia: The Spanish March and the Franks, c.750–c.1050", *History Compass* 11/9 (2013): 739–750.

———. *Carolingian Catalonia Politics, Culture, and Identity in an Imperial Province, 778-987*, Cambridge: Cambridge University Press, 2019.

Christe, Yves, "Les chars à bœufs des rois fainéants," *Museum Helveticum*, Vol. 40, No. 2 (1983): 111-118.

Christie, Neil, *The Lombards The Ancient Longobards*, Blackwell Publishers, 1998

Christie, Neil, Ed., *From Constantine to Charlemagne: An Archaeology of Italy, AD 300-800*, Ashgate Publishing, 2006.

Clark, Francis, *The "Gregorian" Dialogues and the Origins of Benedictine Monasticism*, Leiden & Boston: Brill, 2003.

Classen, Albrecht, Ed. *Violence in Courtly Medieval Literature A Casebook*, New York & Londra: Routledge, 2004.

Classen, Peter "Karl der Große und die Thronfolge im Frankenreich," *Vorträge und Forschungen: Ausgewählte Aufsätze von Peter Classen*, Bd. 28, (1983): 205-229.

Claussen, Martin A., *The Reform of the Frankish Church: Chrodegang of Metz and the Regula Canonorum in the Eighth Century*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Clay, John-Henry, *In the Shadow of Death: Saint Boniface and the Conversion of Hessia, 721–54*, Turnhout: Brepols Publishers, 2011.

Clemoes, Peter & Hughes, Kathleen, Ed., *England Before the Conquest: Studies in Primary Sources Presented to Dorothy Whitelock*, New York, Cambridge University Press, 2010.

Clot, Andre, *Harun Reşid ve Abbasiler Dönemi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007.

———. *Müslüman İspanya 8-15.Yüzyıllar*, Çev. Güllü Yıldız, İstanbul: Timaş Yayınları, 2021.

Collins, Roger, "The Vaccaeï, the Vaceti, and the rise of Vasconia," Roger Collins, *Law, culture and -regionalism*, Routledge, 1992.

———. "Deception and misrepresentation in early eighth century Frankish historiography: two case studies," *Karl Martell in seiner Zeit*. (Sigmaringen 1994): 227-247.

———. "Pippin III as Mayor of the Palace- The Evidence," *Der Dynastiewechsel von 751*, Münster- Scriptorium, (2004): 75–92.

———. *Charlemagne*, Londra: Macmillan Press, 1998.

———. *Early Medieval Europe(300-1000)*, McMillan Publishing 1991.

———. *Early Medieval Spain Unity in Diversity, 400–1000*, Londra: Macmillan, 1995.

———. *Keepers Of The Keys Of Heaven: A History Of The Papacy*, New York: A Member of the Perseus Books, 2009.

———. *The Arab Conquest of Spain 710-797*, Oxford: Blackwell, 1998

———. *The Basques*, Oxford: Basil Blackwell, 1986

———. *Visigothic Spain 409 - 711*, Blackwell, 2004

Collins, Samuel W., *The Carolingian Debate Over Sacred Space*, New York: Palgrave Macmillan, 2012.

Constable, Giles, *Monastic Tithes From Their Origins to the Twelfth Century*, Londra & New York: Cambridge University Press, 1964.

Coon, Lynda L.. *Dark Age Bodies Gender and Monastic Practice in the Early Medieval West*, University of Pennsylvania Press, 2011.

Corneli, Alessandro, "Sun Tzu and the Indirect Strategy," *Rivista di Studi Politici Internazionali*, Vol. 54, No. 3 (215) (1987): 419-445.

Cortese, Ennio, "Une carrière byzantine de Charlemagne. Échos de droit vulgaire romano-gothique au Moyen Âge," *Mélanges de l'école française de Rome*, 113-2, (2001):857-868.

Cosack, Erhard, "Neue Spuren sächsischer Krieger in der Barenburg, bei Eldagsen, Region Hannover, und die Schlacht am Süntel 782 n. Chr.," *Nachrichten aus Niedersachsens Urgeschichte*, Bd. 86, (2017): 233-250.

Cosentino, Salvatore, Ed., *A Companion to Byzantine Italy*, Leiden & Boston: Brill, 2021.

Cosman, Madeleine Pelner & Jones, Linda Gale, Ed., *Handbook to Life in the Medieval World*, New York: Facts on File, 2008.

Costambeys, Marios & Innes, Matthew & Mclean, Sean, *The Carolingian World*, Cambridge: Cambridge University Press, 2011

Costambeys, Marios, *Power and Patronage Early Medieval Italy: Local Society, Italian Politics and the Abbey of Farfa, c.700–900*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Couser, Jonathan Bates, *The Chalice of Christ and the Chalice of Demons: The Making of Christendom in Agilolfing Bavaria, 500-788 A.D.*, Doktora Tezi, Notre Dame Üniversitesi, 2006.

Crabtree, Pamela, Ed., *Medieval Archaeology*, New York: Garland Publishing, 2001.

Cragle, Joshua M., *Converting the Saxons A Study of Violence and Religion in Early Medieval Germany*, Londra & New York: Routledge, 2023.

Cross, Frank Leslie & Livingstone, Elizabeth A., Ed. *The Oxford Dictionary of Christian Church*, New York Oxford University Press, 1997.

Curta, Florin, *Eastern Europe in the Middle Ages (500-1300)*, Leiden & Boston: Brill, 2019.

Cusack, Carole, “Pagan Saxon Resistance to Charlemagne’s Mission “Indigenous” Religion and “World” Religion in the Early Middle Ages,” *The Pomegranate*, 13.1 (2011): 33-51.

Cutler, Robert Sherman, *Carolingian Italian Policies, 739-780*, Doktora Tezi, Michigan State University, 1970.

Çiçek, Atakan, "Şarlman’ın Endülüs Emevi Devleti’ne Karşı Diplomatik Savaşı: Marca Hispanica Operasyonu,” *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5, (2021): 46-70.

Çiçek, Atakan, *Frankia’da Kaos: Vikingler ve Karolenj Devleti’nin Çöküş Süreci (829-870)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2019.

Daim, Falko, "The Gold of the Avars. Three Case Studies," Çev. Carolo Murray-Seegert, *Dalle steppe al mediterraneo popoli, culture, integrazione. Atti del Convegno internazionale di studi Fondazioni e rituali funerari delle aristocrazie germaniche nel contesto mediterraneo Cimitile-Santa Maria Capua Vetere, 18-19 giugno 2015, Atti del Convegno internazionale di studi Oriente e Occidente fra tarda antichità e medioevo popoli e culture dalle steppe al Mediterraneo Cimitile-Santa Maria Capua Vetere, 16-17 giugno 2016*, Ed. Carlo Ebanista & Marcello Rotili, Napoli, 2017.

Davids, Adelbert, Ed., *The Empress Theophano: Byzantium and the West at the Turn of the First Millennium*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Davies, Norman, *Avrupa Tarihi*, Çev. Burcu Çıgman & Elif Topçugil & Kudret Emİroglu & Suat Kaya, İstanbul: İmge Kitapevi, 2011.

Davies, Wendy & Fouracre, Paul, Ed., *Property and Power in the Early Middle Ages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Davis, Jennifer R., & McCormick, Michael, Ed., *The Long Morning of Medieval Europe New Directions in Early Medieval Studies*, Londra & New York: Routledge, 2016.

———. “Portrait Coinage and Ideas of Rulership at The Carolingian Court,” *Source Notes in the History of Art*, Volume 33, Number 34, (2014): 19-27.

———. *Charlemagne's Practice of Empire*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Davis, Raymond, Çev. & Ed., *The Book of Pontiffs (Liber Pontificalis) The Ancient Biographies of First Ninety Roman Bishops to AD 715*, Liverpool University Press, 2010.

De Simson, Bernhard Ed., *Annales Mettenses Priores*, MGH, Hannover: Hahn, 1905.

de Vinyals, Ramón de Abadal y, *El Domini Carolingi a Catalunya*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1986.

Deanesly, Margaret, *A History Of Early Medieval Europe 476 to 911*, London: Methuen & Co Ltd 1969.

Deer, Josef, “Karl der Große und der Untergang des Awarenreiches,” *Karl der Große, Werk und Nachleben. Bd. I. Persönlichkeit und Geschichte*, Ed. Helmut Beumann, (Düsseldorf, 1965): 719-791.

Deliyannis, Deborah Mauskopf, “Agnellus of Ravenna and Iconoclasm: Theology and Politics in a Ninth-Century Historical Text,” *Speculum*, 71(3), (1996): 559–576.

———. "Charlemagne's silver tables: the ideology of an imperial capital," *Early Medieval Europe*, Volume 12, Issue 2, (2003): 159-177.

Deliyannis, Deborah Mauskopf, & Dey, Hendrik & Squatriti, Paolo, *Fifty Early Medieval Things: Materials of Culture in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Cornell University Press, 2019.

Deliyannis, Deborah Mauskopf, *Ravenna in Late Antiquity*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Depreux, Philippe, “Tassilon III et le roi des Francs examen d'une vassalité controversée,” *Revue historique*, Volume 293, Issue 1(593), (1995): 23-73.

Devries, Kirsten M., *Episcopal Identity in Merovingian Gaul, 397–700*, Doktora Tezi, Chicago: Loyola Üniversitesi, 2009.

Dieck, Fr., *Hat Karl der Grosse Wirklich bei Verden 4500 Sachsen hinrichten lassen?*, Verden: H. Söhl, 1894.

Dierkens, Alain, "uperstitutions, christianisme et paganisme à la fin de l'époque mérovingienne. A propos de l'*Indiculus superstitionum et paganiarum*," *Magie, sorcellerie, parapsychologie*, (1984): 9-26.

Diesenberger, Maximilian, *Predigt und Politik im frühmittelalterlichen Bayern Karl der Große, Arn von Salzburg und die Salzburger Sermones-Sammlung*, Berlin, De Gruyter, 2016.

Dijoux, Mathieu, *Le chant de la violence collective: l'imaginaire persécuteur dans les versions françaises de la "Chanson de Roland"*, Doktora Tezi, (Grenoble Alpes Üniversitesi, 2006.

Drews, Wolfram, *Die Karolinger und die Abbasiden von Bagdad Legitimationsstrategien frühmittelalterlicher Herrscherdynastien im transkulturellen Vergleich*, Berlin: Verlag, 2009.

Drocourt, Nicholas, "Christian-Muslim Diplomatic Relations: an Overview of the Main Sources and Themes of Encounter [600-1000]," *Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History. Volume 2 (900-1050)*, Ed. David Thomas & Alexander Mallett, (Leiden: Brill, 2010): 29-72.

Duby, Georges, *The Early Growth of the European Economy Warriors and Peasants from the Seventh to the Twelfth Century*, Çev. Howard B. Clarke, New York: Cornell University Press, 1974.

Duffy, Eamon, *Saints & Sinners: A History of the Popes*, Yale University Press, 2006

Duindam, Jeroen & Artan, Tülay & Kunt, Metin, Ed. *Royal Courts in Dynastic States and Empires: A Global Perspective*, Leiden: Brill, 2011.

Dunphy, Graeme, Ed., *Encyclopedia of the Medieval Chronicle Volume Two J-Z*, Leiden & Boston: Brill 2010.

———. *The Encyclopedia of the Medieval Chronicle Volume One A-I*, Leiden & Boston: Brill 2010.

Dutton, Paul Edward, *Carolingian Civilization: A Reader*, Ontario: Broadview Press, 1999.

Dümmmler, Ernestus, Ed., *Poetae Latini aevi Carolini, Tomus I*, MGH, (Berlin: Apud Weidmannos, 1881.

———. “Codex Carolinus,” *Epistolae Merovingici et Karolini Aevi*, Tomus I, MGH, Berlin: Apud Weidmannos, 1892. Çev. Codex Epistolaris Carolinus Letters from the popes to the Frankish rulers, 739-791, Çev. & Ed. Rosamond McKitterick & Dorine van Espelo & Richard Pollard & Richard Price, (Liverpool University Press, 2021).

———. “S.Bonifatii et Lulli Epistolae,” *Epistolae Merovingici et Karolini Aevi III*, MGH, Berlin, 1892. Çev; *The Letters of Saint Boniface*, Ed. Austin P. Evans, Çev. Ephraim Emerton, New York: Columbia University Press, 1940.

———. *Epistolae Karolini Aevi II*, MGH, Berlin: Weidmannos, 1895.

———. *Epistolae Merovingici et Karolini Aevi I*, MGH, Berlin: Apud Weidmannos, 1892.

Dzino, Danijel & Milošević, Ante & Vedriš, Trpimir, Ed. *Migration, Integration and Connectivity on the Southeastern Frontier of the Carolingian Empire*, Leiden & Boston: Brill, 2018.

Dzino, Danijel, *Becoming Slav, Becoming Croat Identity Transformations in Post-Roman and Early Medieval Dalmatia*, Leiden & Boston: Brill, 2010.

———. *From Justinian to Branimir The Making of the Middle Ages in Dalmatia*, Londra & New York: Routledge, 2020.

Earenfight, Theresa, *Queenship in Medieval Europe*, New York: Palgrave Macmillan, 2017.

Early Music History 5: Studies in Medieval and Early Modern Music, Ed. Iain Fenlon, Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

Ebling, Horst, *Prosopographie der Amtsträger des Merowinger Reiches Von Clothar II. (613) Biss Karl Martell*, Münih: Wilhelm Fink-Verlag, 1974

Eco, Umberto Ed. *Ortaçağ I*, Çev. Leyla Tonguç Basmacı, Alfa Yayınları 2.Basım, Nisan 2014.

Efegil, Ertan & Akdoğan, Ayla, Çev. & Düz., *Karşılaştırmalı Dış Politika Analizi Dış Politika Üzerine Okumalar 3 (Temel Eserler)*, İstanbul, Gündoğan Yayınları, 2022.

Effros, Bonnie & Moreira, Isabel, Ed. *The Oxford Handbook of the Merovingian World*, Oxford University Press, 2020.

Effros, Bonnie, *Merovingian Mortuary Archaeology and the Making of the Early Middle Ages*, University of California Press, 2003.

Eichler, Daniel, “Karolingische Höfe und Versammlungen-Grundvoraussetzungen,” *Streit am Hof im frühen Mittelalter*, (2011):121-148

Eidelberg, P.G., “The coronation of Pepin as a turning point in West European History,” *Kleio*, 15:1-2, (1983): 45-51.

Ekelund Jr., Robert B., & Tollison, Robert D., *Economic Origins of Roman Christianity*, Chicago: University of Chicago Press, 2011.

Ekonomou, Andrew J., *Byzantine Rome and the Greek Popes: Eastern Influences on Rome and the Papacy from Gregory the Great to Zacharias, A.D. 590-752*, Lanham: Lexington Books, 2007.

El-Hajji, Abdurrahman A., "Andalusian Diplomatic Relations with the Franks During The Umayyad Period." *Islamic Studies* Vol. 6 No. 1 (1967): 21-46.

el-Makkarî, Ahmed b. Muhammed, *Nefhu't-tîb min ġusni'l-Endelüsi'r-ratîb ve zikru vezîrihâ Lisânu'd-dîn İbnu'l-Hatîb* Vol. 1. Ed.Prof. Dr. İhsan Abbas. Beirut, 1968. Çev; Ahmed Ibn Mohammed Al-Makkari. *The History Of The Mohammedan Dynasties In Spain* Vol. II. Çev.Pascual De Gayangos. London: W. H. Allen & Co., 1843.

Emerick, Judson, "Charlemagne: a new Constantine?," *The Life and Legacy of Constantine: Traditions through the Ages*, Ed. M. Shane Bjornlie, Londra & New York: Routledge, 2016.

Engels, Odilo, "Des Reiches heiliger Gründer. Die Kanonisation Karls des Großen und ihre Beweggründe," *Karl der Große und sein Schrein in Aachen*, (Aachen: Verlag, 1988): 37-46.

Enright, Michael, *Iona, Tara, and Soissons: The Origin of the Royal Anointing Ritual*, Berlin & New York: De Gruyter, 8 Eyl 2011.

Eralp, Atila, Der., *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İstanbul. İletişim Yayınları, 2018.

Eren, Erdem, "Geleneksel Diplomasiden Modern Diplomasiye Diplomasinin Tarihsel Evrimi," *Uluslararası Eşitlik Politikaları Dergisi*, 1(1), (2021): 32-55.

Erkens, Franz-Reiner, *Herrschersakralität im Mittelalter: von den Anfängen bis zum Investiturstreit*, (Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag, 2006), 113-117.

Ertl, Thomas, "Byzantinischer Bilderstreit und fränkische Nomentheorie," *Frühmittelalterliche Studien*, vol. 40, issue 1, (2006): 13-42.

Esders Stefan, & Fox, Yaniv & Hen, Yitzhak & Sarti, Laury, Ed. *East and West in the Early Middle Ages: The Merovingian Kingdoms in Mediterranean Perspective*, Cambridge: Cambridge University Press, 2019.

Evans, Robert A.H., "A Secular Shift in Carolingian History Writing," *Early Medieval Europe* Volume 29, Issue 1, (2021): 36–54.

Evans, Robert A.H., *God's Agency and The Recent Past in Carolingian History Writing, c.750-900*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Cambridge Üniversitesi: Sidney Sussex Akademisi, 2018.

Ewig, Eugen, "Die Namengebung bei den ältesten Frankenkönigen und im merowingischen Königshaus. Mit genealogischen Tafeln und Notizen," *Francia - Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*, Band 18/1, (1991): 21-70.

Ewig, Eugen, "Résidence et capitale pendant le haut Moyen Age," *Revue historique*, Volume 230, Issue 1, (1963)- 25-72.

Falk, Avner, *Franks and Saracens Reality and Fantasy in the Crusades*, (Taylor and Francis, 2018).

Ferguson, Robert, *The Hammer and The Cross*, Londra: Penguin Books, 2010.

———. *The Vikings: A History*, Penguin Group, 2009.

Fichtenau, Heinrich, "Byzanz und die Pfalz zu Aachen," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 59, Issue 1-2, (1951):1-54.

Fichtenau, Heinrich, "Die Urkunden Herzog Tassilos III. und der Stiftbrief" von Kremsmünster," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 71, Issue JG, (1963):1-32.

Fichtenau, Heinrich, *The Carolingian Empire The Age of Charlemagne*, Çev. Peter Munz, New York & Evanston: Harper & Row Publishers, 1964.

Fletcher, Richard, *The Barbarian Conversion: From Paganism to Christianity*, University of California Press, 1999.

Flierman, Robert, "Gens perfida or populus Christianus? Saxon (in)fidelity in Frankish historical writing," *The Resources of the Past in Early Medieval Europe*, Ed. Clemens Gantner & Rosamond McKitterick & Sven Meeder, (Cambridge: Cambridge University Press, 2015): 188-205.

Flierman, Robert, "Restricted Access Hoc anno rex plures interfecit: The Year 782 in the Major and Minor Annals," *The Medieval Chronicle 14*, Ed. Erik S. Kooper & Sjoerd Levelt, (Leiden: Brill, 2022):136–158.

Flood, Timothy M., *Rulers and Realms in Medieval Iberia 711-1492*, McFarland, 2018.

Fouracre, Paul J., "Observations on the Outgrowth of Pippinid Influence in the "Regnum Francorum" After The Battle Of Tertry (687-715)," *Medieval Prosopography*, Vol. 5, No. 2 (Güz 1984), 1-31.

———. *The Career of Ebroin, Mayor of the Palace*, Doktora Tezi, Londra Üniversitesi, 1981.

Fouracre, Paul, Ed. *The New Cambridge Medieval History, Vol. 1 c. 500-700*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Fouracre, Paul, *The Age of Charles Martel*, New York: Routledge, 2013.

Fox, Yaniv, *Power and Religion in Merovingian Gaul: Columbanian Monasticism and the Formation of the Frankish Aristocracy*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

France, John, "The Composition and Raising of the Armies of Charlemagne," *History: Volume I*: 61-82

Franke, Daniel P., "Battle of Tours," *Great Events in Religion: An Encyclopedia of Pivotal Events in Religious History Volume 1: Prehistory to AD 600*, Ed. Florin Curta & Andrew Holt, (California: ABC-CLIO, 2016

Frassetto, Michael, *Encyclopedia of Barbarian Europe: Society in Transformation*, California: ABC CLIO, 2003.

Frassetto, Michael, *The Early Medieval World: From the Fall of Rome to the Time of Charlemagne: Volume I*, California: ABC CLIO, 2013.

Frazee, Charles A., "The Balkans Between Rome and Constantinople in the Early Middle Ages 600-900 A.D.," *Balkan Studies*, vol. 34 (1993):213-228.

Freeman Ann & Meyvaert, Paul, Ed., *Opus Caroli Regis Contra Synodum (Libri Carolini)*, MGH, Conc. 2.1, Hannover: Hahn, 1998.

Freeman, Ann & Meyvaert, Paul, *Opus Caroli regis contra synodum (Libri Carolini)*, Hannover: Harrassowitz Verlag, 1998.

Freudenberg, Bele, "Unus grex et unum ovile? The Papacy's Comprehension of the Greek-Orthodox Religion in the Eighth Century," *Millennium*, Volume 10, Issue 1, (2013): 349-372.

Fried, Johannes, *Charlemagne*, Çev.Peter Lewis, Cambridge, Harvard University Press, 2016.

Frye, David, "Transformation and Tradition in the Merovingian Civitas," *Nottingham Medieval Studies XXXIX*, Volume 39, (1995), 1-11.

Führer, Julian "Karl der Große und Zürich. Zum Nachleben eines Idealherrschers," *Francia*, Band 42, (2015): 27-50.

Gai, Sveva, "Nouvelles données sur le palais de Charlemagne et de ses successeurs à Paderborn (Allemagne)," *Actes des congrès de la Société d'Archéologie Médiévale*, Sayı 7, (2001): 201-212.

Ganshof, François Louis, "The Impact of Charlemagne on the Institutions of the Frankish Realm," *Speculum*, Vol. 40, No. 1 (Jan., 1965): 47-62

———. "Charlemagne," *Speculum*, Vol. 24, No. 4 (Ekim 1949):520-528.

———. *Frankish Institutions Under Charlemagne*, Çev. Bryce & Mary Lyon, New York: W. W. Norton & Company Inc., 1970.

———. *The Carolingians and the Frankish Monarchy Studies in Carolingian History*, Çev. Janet Sondheimer, Londra: Longman, 1971.

Gantert, Klaus, *Akkommodation und eingeschriebener Kommentar: Untersuchungen zur Übertragungsstrategie des Helianddichters*, Tübingen: Verlag, 1998.

Gantner, Clemens & McKitterick, Rosamond & Meeder, Sven, Ed. *The Resources of the Past in Early Medieval Europe* Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Gantner, Clemens, "Kaiser Ludwig II. von Italien und Byzanz," *Menschen, Bilder, Sprache, Dinge Wege der Kommunikation zwischen Byzanz und dem Westen 2: Menschen und Worte*, Ed.Falko Daim & Christian Gastgeber & Dominik Heher & Claudia Rapp, Mainz: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 2018.

Gantner, Clemens, & Pohl, Walter, Ed. *After Charlemagne: Carolingian Italy and its Rulers*, Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

García-Sanjuán, Alejandro, "Denying the Islamic conquest of Iberia: A historiographical fraud" *Journal of Medieval Iberian Studies* 11(3), (Eylül, 2019): 306-322.

Garipzanov, Ildar H., "Regensburg, Wandalgarius and the novi denarii Charlemagne's Monetary Reform Revisited," *Early Medieval Europe*, 24 (1), (2016): 58–73.

———. *The Symbolic Language of Royal Authority in the Carolingian World (c. 751-877)*, Leiden: Brill, 2008.

Garrison, Eliza, *Ottonian Imperial Art and Portraiture The Artistic Patronage of Otto III and Henry II*, Londra & New York: Routledge, 2017.

Garrison, Mary, "Les correspondants d'Alcuin," *Annales de Bretagne et des Pays de l'Ouest*, 111-3, (2004): 319-331.

Gasparri, Stefano, "The Fall of the Lombard Kingdom: Facts, Memory and Propaganda" 774: *Ipotesi su una transizione. Atti del Seminario di Poggibonsi*, 16-18 febbraio 2006, (Brepols, 2008): 41-65.

Geary, Patrick J., *Before France and Germany: the Creation and Transformation of the Merovingian World*, New York: Oxford University Press, 1988.

Gerberding, Richard A., *A Critical Study of The Liber Historiae Francorum*, Doktora Tezi, Oxford Üniversitesi, 1982.

———. *The Arnulfings Before 687: A Study of the House of Pepin in the Seventh Century*, Yüksek Lisans Tezi, Manitoba Üniversitesi, 1977.

———. *The Rise of the Carolingians and the Liber Historiae Francorum*, Clarendon Press, 1987.

Gillett, Andrew, "Rome, Ravenna, and the Last Western Emperors," *Papers of the British School at Rome*, Volume 69 (2001): 131-167.

Gillmor, Carroll, "The 791 Equine Epidemic and its Impact on Charlemagne's Army," *The Journal of Medieval Military History: Volume III*, (2005): 23-45.

Gilomen, Hans-Jörg, *Wirtschaftsgeschichte des Mittelalters*, Münih: C.H.Beck, 2014.

Glenn, Justin, *The Washingtons: A Family History: Volume 3: Royal Descents of the Presidential Branch*, 3. cilt, Savas Publishing, 2014.

Glover, Demetrius *The touch of evil The politics of corruption in the Frankish kingdoms 450–987*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Purdue University, 2011.

Goetz, Hans-Werner, *Regnum Zum politischen Denken der Karolingerzeit, Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 104, Issue 1, (1987): 110-189.

Goetz, Hans-Werner, “Karl Martell und die Heiligen. Kirchenpolitik und Maiordomat im Spiegel der spätmerowingischen Hagiographie,” *Karl Martell in seiner Zeit*. (Sigmaringen 1994): 101–118.

Goldberg, Eric J., *In the Manner of the Franks: Hunting, Kingship, and Masculinity in Early Medieval Europe*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2020.

Gosselin, Jean Edme Auguste, *The Power of the Pope During the Middle Ages: Or, An Historical Inquiry Into the Origin of the Temporal Power of the Holy See, and the Constitutional Laws of the Middle Ages Relating to the Deposition of the Sovereigns. With an Introduction on the Honours and Temporal Privileges Conferred on Religion and Its Ministers by the Nations of Antiquity, Especially by the First Christian Emperors*, 1. cilt, Çev. Matthew Kelly, Londra: C.Dolman, 1853.

Gregorovius, Ferdinand *History of the City of Rome in the Middle Ages*, Londra: George Bell & sons, 1894.

Gregory, Timothy, *A History of Byzantium*, Oxford: Blackwell, 2005.

Griffe, Élie, “La razzia sarrasine de 793 en Septimanie. Bataille de l’Orbieu ou bataille de l’Orbiel ?,” *Annales du Midi*, tome 53, (1941): 225-236

Griffiths, Fiona J., *Nuns' Priests' Tales Men and Salvation in Medieval Women's Monastic Life*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2018.

Haack, Christoph, *Die Krieger der Karolinger Kriegsdienste als Prozesse gemeinschaftlicher Organisation um 800*, Berlin & Boston: De Gruyter, 2020.

Hacci, Abdurrahman Ali, *İslami Fetihden Gırnata'nın Düşüşüne Kadar Endülüs Tarihi*, Çev. Kadir Kınar, İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2017.

Haefele, Hans F., Ed., *Notkeri Balbuli Gesta Karoli Magni Imperatoris*, MGH, SS Tomus XII Nova Series, Berlin: Weidmannos, 1959.

Hahn, Heinrich, *Jahrbücher des fränkischen Reiches, 741-752*, Berlin: Duncker und Humblot, 1863

Haldon, John, *The Empire That Would Not Die: The Paradox of Eastern Roman Survival, 640-740*, Londra: Harvard University Press, 2016.

Haldon, John, *Warfare, State And Society In The Byzantine World 565-1204*, New York: Routledge, 2020

Halfond, Gregory I., *Archaeology of Frankish Church Councils AD 511–768*, Leiden: Brill, 2010.

Hallenbeck, Jan T., "The Lombard Monarchy and the Papacy in the Eighth Century," *Archivum Historiae Pontificiae*, Vol. 18 (1980): 41-56.

———. "Rome under Attack- An Estimation of King Aistulf's Motives for the Lombard Siege of 756," *Mediaeval Studies*, vol. 40 (1978): 190-222.

———. *Pavia and Rome: The Lombard Monarchy and the Papacy in the Eighth Century*, (Philadelphia: The American Philosophical Society, 1982),

———. *The Frankish Monarchy and The Papacy, 750-774: A Study Of The Frankish -Papal Alliance in The Eighth Century*, Doktora Tezi, (New York University, 1966), 24-25.

Halsall Guy, *Warfare and Society in the Barbarian West 450-900*, New York: Routledge, 2008.

Hamann, Stefanie, "Zur Chronologie des Staatsstreichs Grimoalds," *Deutsches Archiv Für Erforschung des Mittelalters* 59, (2003): 58-64.

Hamilton, Sarah L., *Merovingian Episcopal Hagiography: Text and Portrayal*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Reading Üniversitesi, 2001.

Hammer, Carl I., "In the Field with Charlemagne, 791," *Journal of Medieval Military History Volume XVI*, Ed. Clifford J. Rogers & John France & Kelly DeVries, Woodbridge: The Boydell Press, 2018.

———. "Pipinus Rex"- Pippin's Plot of 792 and Bavaria," *Traditio*, Volume 63, Issue 1, (2008): 235-276.

———. *From Ducatus to Regnum. Ruling Bavaria under the Merovingians and Early Carolingians*, Turnhout: Brepols Publishers, 2007.

Hartmann, Florian, "Nochmals zur sogenannten Pippinischen Schenkung und zu ihrer Erneuerung durch Karl den Großen," *Francia*, Band 37 (2010): 25-47.

Hartmann, Ludo Moritz, *Geschichte Italiens im Mittelalter II*, Hildesheim: Georg Olms Verlag, 1969.

Hartmann, Martina, "Pater incertus? Zu den Vätern des Gegenkönigs Chlothar IV. (717-718) und des letzten Merowingerkönigs Childerich III (743-751)," *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 58, (2002): 1-14.

———. *Die Königin im frühen Mittelalter*, Kohlhammer, 2006 .

Hauck, Karl, "Karl als neuer Konstantin 777. Die archäologischen Entdeckung in Paderborn in historisches Sicht," *Frühmittelalterliche Studien* 20 (1986): 513–540.

Hawting, G.R., *The First Dynasty of Islam The Umayyad Caliphate AD 661-750*, (Londra & New York: Routledge 2000), 6-18.

Heck, G. W., *Charlemagne, Muhammad, and the Arab Roots of Capitalism*, (Berlin & New York: Walter De Gruyter, 2006.

Helten, Volker, *Zwischen Kooperation und Konfrontatio Dänemark und das Frankenreich im 9. Jahrhundert*, Berlin: Springer Gabler, 2011.

Herrin, Judith & Nelson, Janet, Ed. *Ravenna: Its Role in Earlier Medieval Change and Exchange*, Londra: Institute of Historical Research, 2016.

Herrin, Judith, "Constantinople, Rome and the Franks in the Seventh and Eighth Centuries," *Byzantine Diplomacy Papers of the Twenty-fourth Spring Symposium of Byzantine Studies, Cambridge, March 1990*, Ed. Jonathan Shepard & Simon Franklin, Cambridge: Variorum, 1992.

———. *Bizans: Bir Ortaçağ İmparatorluğunun Şaşırtıcı Yaşamı*, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

———. *Ravenna: Capital of Empire, Crucible of Europe*, Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2020.

———. *The Formation of Christendom*, Princeton: Princeton University Press, 2021.

Higgins, John Seville, "The Ultramontanism of Saint Boniface," *Church History*, Vol. 2, No. 4 (Aralık, 1933), 197-210.

Hincmarus Remensis, *De Ordine Palatii*, Ed. & Çev. Thomas Gross & Rudolf Schieffer, MGH, Hannover: Hahn, 1980. Çev; "Hincmar of Rheims, *On the Governance of the Palace*," Paul Edward Dutton, *Carolingian Civilization: A Reader*, Ontario: Broadview Press, 1999. "On The Governance of the Palace, by Hincmar of Rheims," David Herlihy, *The History of Feudalism*, Londra & Basingstoke: Macmillan and Co Ltd. 1970.

Hodges, Richard, *Dark Age Economics The Origins of Towns and Trade A.D. 600-1000*, Eastborne: Duckworth, 1989.

Hodgkin, Thomas, *Italy and Her Invaders 600-744 Volume VI- Book VII The Lombard Kingdom*, Oxford: Clarendon Press, 1895.

———. *Italy and Her Invaders: 744-774 Volume VII Book VII: Frankish Invasions*, Oxford: Clarendon Press, 1899.

Holland, Tom, *Dominion Hristiyanlık Batı'yı ve Dünya'yı Nasıl Dönüştürdü?*, Çev. Ilgın Yağmur Eker, İstanbul: Kronik, 2023.

Holmes Jr., Urban Tigner, *A History of Old French Literature from the Origins to 1300*, Russell & Russell, Inc., 1962.

Holmes, George, Ed. *The Oxford Illustrated History of Medieval Europe*, Oxford: Oxford University Press, 1988.

Holzer, Eva, *Die Dynastiewechsel von 751 und 919 im Spiegel zeitgenössischer und zeitnaher Quellen*, Yüksek Lisans Tezi, Viyana Üniversitesi, 2011.

Hoofnagle, Wendy Marie, *The Continuity of the Conquest: Charlemagne and Anglo-Norman Imperialism*, Pennsylvania: Penn State University Press, 2016.

Hooper, Nicholas & Bennett, Matthew, *The Cambridge Illustrated Atlas of Warfare: The Middle Ages, 768-1487*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Hornblower, Simon & Spawforth, Antony, Ed., *The Oxford Classical Dictionary*, Oxford: Oxford University Press, 1999.

Horodowich, Elizabeth, *A Brief History of Venice: A New History of the City and Its People*, Londra: Constable & Robinson, 2013.

Hosler, John D. & Isaac, Steven Ed. *Military Cultures and Martial Enterprises in the Middle Ages Essays in Honour of Richard P. Abels*, Woodbridge: Boydell Press, 2020.

Housley, Norman, "The Crusades and Islam," *Medieval Encounters*, 13 (2007):189-208.

Hoyos, Dexter, *Hannibal's Dynasty Power and Politics in the Western Mediterranean, 247-183 BC* Londra & New York: Routledge, 2003.

<https://www.britannica.com/biography/Pippin-III>, 25.07.2022, 01:16.2021),

<https://www.britannica.com/topic/anointment>, 24.07.2022, 16:13.

Hudson ,Fiona & Westlake, Hannah, Ed., *1066 Battle of Hastings*, Bournemouth: Future Publishing, 2017.

Hummer, Hans J., *Politics and Power in Early Medieval Europe Alsace and the Frankish Realm, 600-1000*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Humphreys, Mike Ed. *A Companion to Byzantine Iconoclasm*, Leiden & Boston: Brill, 2021.

Humphreys, M. T. G., *Law, Power, and Imperial Ideology in the Iconoclast Era: c.680-850*, Oxford: Oxford University Press, 2014.

Hupchick, Dennis P. *The Bulgarian-Byzantine Wars for Early Medieval Balkan Hegemony Silver-Lined Skulls and Blinded Armies*, Palgrave Macmillan, 2017.

Ibnu'l Esir, *El Kamil Fit Tarih 5.Cilt*, Çev. Yunus Apaydın, İstanbul: Bahar Yayınları, 1991.

Ibnu'l Esir, *El Kamil Fit Tarih 6.Cilt*, Çev. Abdullah Köşe, Bahar Yayınları, 1991.

Ines, Weber, Ed. *Ein Gesetz für Männer und Frauen: die frühmittelalterliche Ehe zwischen Religion, Gesellschaft und Kultur*, Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2008.

Innes, Matthew, "Charlemagne's Will: Piety, Politics and the Imperial Succession," *The English Historical Review*, Vol. 112, No. 448 (Eylül 1997): 833- 855.

Irujo, Xabier, *Charlemagne's Defeat in the Pyrenees: The Battle of Rencesvals*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2021.

Italy and Early Medieval Europe Papers for Chris Wickham, Ed. Ross Balzaretti & Julia Barrow & Patricia Skinner, Oxford University Press, 2018.

Itnyre, Cathy Jorgensen, Ed., *Medieval Family Roles: A Book of Essays*, Routledge, 2012.

James, Edward, *The Origins of France: From Clovis to the Capetians, 500–1000*, Londra: Palgrave Macmillan 1982.

Jarnut, Jörg, "Die Adoption Pippins durch König Liutprand und die Italienpolitik Karl Martells," *Beihefte der Francia*, Vol.37, *Karl Martell in seiner Zeit*, Ed. Jörg Jarnut & Ulrich Nonn & Michael Richter, Thorbecke: Sigmaringen, 1994.

———. "Ludwig der Fromme, Lothar I. und das Regnum Italiae," *Charlemagne's Heir New Perspectives on the Reign of Louis the Pious (814-840)*, Oxford: Clarendon Press, 1990.

———. "Studien über Herzog Odilo (736–748)," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, vol. 85, issue JG, (1977): 273-284.

———. "Genealogie und politische Bedeutung der agilolfingischen Herzöge," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 99, Issue JG, (1991): 1-22.

Jaspert, Nikolas, "Von Karl dem Großen bis Kaiser Wilhelm: Die Erinnerung an vermeintliche und tatsächliche Kreuzzüge in Mittelalter und Moderne," *Konfrontation der Kulturen? Saladin und die Kreuzfahrer*, Ed. Heinz Glaube, Bernd Schneidmüller, Stefan Weinfurter, (Mainz,: Von Zabern, 2005): 136-159.

Jerk, Flemming, "Mittelalterliche Befestigungsanlagen in Dänemark," *Burgen und Schlösser - Zeitschrift für Burgenforschung und Denkmalpflege*, Bd. 4 Nr. 2 (1963): 57-59.

Jestice, Phyllis G., *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty Women and Rule in Tenth-Century Germany*, Charleston: Palgrave Macmillan, 2018.

John L., Ed., *The Oxford History of Islam*, Esposito, New York:Oxford University Press, 1999.

Jones, Colin, *The Cambridge Illustrated History of France*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

Jones, Gwyn *A History of the Vikings*, Londra: Oxford University Press, 1968.

Jones, Miriam Adan, "A Chosen Missionary People Willibrord, Boniface, and the Election of the Angli," *Medieval Worlds*, No. 3 (2016): 98-115.

Jong, Mayke de, "Monastic prisoners or opting out? Political coercion and honour in the Frankish kingdoms," *Topographies of Power in the Early Middle Ages*, Ed. Frans Theuws & Carine Van Rhijn & Mayke De Jong, Leiden & Boston & Köln: Brill, 2001.

Jubb, Margaret, "The Crusaders' Perceptions of Their Opponents", *Palgrave Advances in the Crusades*, Ed. Helen J. Nicholson, Chippenham & Eastbourne: Palgrave Macmillan, 2005.

Jussen, Bernhard, *Die Franken: Geschichte, Gesellschaft, Kultur*, Münih: C.H.Beck, 2014.

———. *Spiritual Kinship as Social Practice: Godparenthood and Adoption in the Early Middle Ages*, Londra: University of Delaware Press, 2000.

Kahlos, Maijastina, *Religious Dissent in Late Antiquity, 350-450*, New York: Oxford University Press, 2019.

Kalevi J. Holsti, *Peace and War: Armed Conflicts and International Order, 1648–1989*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

Kaminsky, Hans H., "Zum Sinngehalt des Princeps-Titels Arichis' II. von Benevent," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 8, Issue 1, (1974): 81-92.

Kapff, Rudolf, "Der Cannstatter Gerichtstag vom Jahr 746," *Blätter für württembergische Kirchengeschichte*, Bd. 45 (1941): 3-8.

Kaplan, Sena, "Endülüs Emevî Emirlerinden Hişâm B. Abdurrahman Dönemi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (CÜİFD)*, XIX, 2 (15 Aralık 2015): 273 – 292.

Kardaras, Georgios, *Byzantium and the Avars, 6th-9th Century AD Political, Diplomatic and Cultural Relations*, Leiden & Boston: Brill, 2019.

Kazhdan, Alexander P., Ed. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, New York: Oxford University Press, 1991.

Keller, Rodolphe, *Les profits de la guerre Prédation et pouvoir dans le monde franc (VIe -Xe siècle)*, Doktora Tezi, Paris-Est Marne-la-Vallée Üniversitesi, 2013

Kemme, W. A., *A different perspective on the Carolingian economy: Material culture and the role of rural communities in exchange systems of the eighth and ninth centuries*, Doktora Tezi, Leiden Üniversitesi, 2021.

Kennedy, Hugh, *Muslim Spain and Portugal A Political History of al-Andalus*, New York, & Londra: Routledge, 1996.

———. *The Early Abbasid Caliphate A Political History*, New York: Routledge, 1981.

———. *The Prophet and the Age of the Caliphates the Islamic Near East From the Sixth to the Eleventh Century*, Edinburgh: Pearson, 2004.

———. *When Baghdad Ruled The Muslim World The Rise and Fall of Islam's Greatest Dynasty*, Da Capo Press, 2005.

Kerner, Max, "Alkuin und Karl der Große. Zur geistigen Grundlegung Europas," *Romanische Studien*, Beihefte 4, (2018): 285-295.

Keskiaho, Jesse, *Dreams and Visions in the Early Middle Ages The Reception and Use of Patristic Ideas, 400-900*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Kibler, William W. & Zinn, Grover A. & Lawrence Earp & Henneman, Jr. John Bell, Ed. *Medieval France: An Encyclopedia*, New York & Londra: Garland Publishing, 1995.

King, P.D., *Charlemagne: Translated Sources*, P.D. King, 1987.

Kinoshita, Sharon, *Medieval Boundaries Rethinking Difference in Old French Literature*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2013.

Kirchner, André & Zielhofer, Christoph & Werther, Lukas & Schneider, Michael & Linzen, Sven & Wilken, Dennis & Wunderlich, Tina & Rabbel, Wolfgang & Meyer, Cornelius & Schmidt, Johannes & Schneider, Birgit & Berg-Hobohm, Stefanie & Ettel, Peter "A multidisciplinary approach in wetland geoarchaeology: Survey of the missing southern canal connection of the Fossa Carolina," *Quaternary International*, Volume 473, (2018): 3-20.

Kirschberger, Timo, *Erster Kreuzzug und Ethnogenese In novam formam commutatus - Ethnogenetische Prozesse im Fürstentum Antiochia und im Königreich Jerusalem*, Göttingen: V&R, 2015.

Kislinger, Ewald, "Diskretion bis Verschleierung. Der Weg zur byzantinischen Anerkennung des Kaisertums von Karl dem Großen, vor allem im Spiegel diplomatischer Aktivitäten 802–812," *Millennium*, Band 18, Heft 1, (2021): 271-312.

Knefelkamp, Ulrich, *Das Mittelalter: Geschichte im Überblick*, Paderborn: UTB, 2022.

Kosto, Adam J. "Hostages in the Carolingian world (714–840)," *Early Medieval Europe* 11 (2) (2002): 124-125.

———. *Hostages in the Middle Ages*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Kotsis, Kriszta, Defining Female Authority in Eighth-Century Byzantium The Numismatic Images of the Empress Irene (797–802), *Journal of Late Antiquity*, Volume 5, Issue 1, (2012): 185-215.

Koziol, Geoffrey, "Christianizing Political Discourses," *The Oxford Handbook of Medieval Christianity*, Ed. John H. Arnold, Oxford: Oxford University Press, 2014.

Kölzer, Theo, "Die letzten Merowingerkönige: Rois fainéants?," *Der Dynastiewechsel von 751: Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung*, Ed. Matthias Becher & Jörg Jarnut, Münster: Scriptorium, 2004.

König, Daniel, "Charlemagne's "Jihād" Revisited: Debating the Islamic Contribution to an Epochal Change in the History of Christianization, *Medieval Worlds* 3 (2016): 3-41.

Kramer, Rutger, *Rethinking Authority in the Carolingian Empire Ideals and Expectations during the Reign of Louis the Pious (813-828)*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2019.

Krusch, Bruno, & Levison, Wilhemus, Ed., *Gregorii Episcopi Turonensis Libri Historiarum X*, MGH SS Rer. Merov. Hannover: Hahn, 1951. Çev; Gregory of Tours, *History Of The Franks*, Çev. Lewis Thorpe, Penguin Books, 1974.

Krusch, Bruno, Ed. "Chronicarum Quae Dicuntur Fredagarii Scholastici Libri IV. Cum Continuationibus" *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, MGH, Hannover: Hahn, 1888. Çev; *The Fourth Book of the Chronicle of Fredegar, with its Continuations*, Çev. J.M. Wallace-Hadrill, Connecticut: Greenwood Press, 1981.

———. "Liber Historiae Francorum," *Fredegarii et Aliorum Chronica: Vitae Sanctorum*, MGH, Hannover: Hahn, 1888. Çev; *Liber Historiae Francorum (Frankların Tarihi)*, Çev. Erdinç Ofli, İstanbul: Selenge Yayınları, 2023. *Liber Historiae Francorum*, Çev. Bernard S. Bachrach, Coronado Press, 1973

———. "Passio Leudegarii I," *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus V, Hannover: Hahn, 1910.

———. *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus V, Hannover: Hahn, 1910.

———. *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus VI, Hannover: Hahn, 1913.

Krzysztof, Polek, "Wojna saska Karola Wielkiego i jej konsekwencje," *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica* Volume VI (2007): 33-64.

Kurrid-Klitgaard Peter & Svendsen, Gert Tinggaard "Rational bandits: Plunder, public goods, and the Vikings," *Public Choice*, Vol. 117, No. 3/4, Essays in Memory of Mancur Olson (2003): 255-272.

Kurze, Fredericus, Ed., Reginonis Abbatis Prumiensis, *Chronicon*, MGH, (Hannover: Hahn, 1890. *History and politics in late Carolingian and Ottonian Europe: The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, Çev. Simon Mclean, Manchester and New York: Manchester University Press, 2009.

Laiou, Angeliki E., Ed., *The Economic History of Byzantium From the Seventh Through the Fifteenth Century*, Washington: Dumbarton Oaks, 2002.

Lang, Thomas, *Die historiographische Überlieferung der Schlacht bei Tours und Poitiers (732) und ihre Rezeption in der Literatur unter besonderer Berücksichtigung der modernen Schulbuchliteratur*, Yükses Lisans Tezi, Graz Üniversitesi, 2011.

Langlois, Gauthier, "Aux origines de la chanson de geste Guillaume d'Orange: traditions historiques et légendaires musulmanes et chrétiennes autour de la razzia sarrasine de 793 en Languedoc," *Les rapports entre les religions, dans le Midi, des origines à nos jours, Actes du 63e Congrès de la Fédération historique Midi-Pyrénées - Castres 2017*, (2019): 77-93. William Trouvé, *Les listes de rois du haut Moyen Âge occidental: Origines, diffusions, usages (Ve-ca. XIe s.)*, Doktora Tezi, Santiago de Compostela Üniversitesi & Angers Üniversitesi, 2019.

Lansing Carol & English, Edward D., Ed., *A Companion to the Medieval World*, Wiley-Blackwell, 2009.

Fouracre Paul & Gerberding, Ed. Richard A. *Late Merovingian France: History and Hagiography, 640-720*, Manchester University Press, 1996.

Latowsky, Anne A., *Emperor of the World Charlemagne and the Construction of Imperial Authority, 800-1229*, İthaca & Londra: Cornell University Press, 2013.

Laury Sarti, "Frankish Romanness and Charlemagne's Empire," *Speculum*, Vol. 91, No. 4 (Ekim 2016): 1040-1058.

Lawrence S. Cunningham & John J. Reich, *Culture and Values: A Survey of the Humanities*, Wadsworth: Wadsworth Publishing, 2009.

Le Goff, Jacques, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, Çev. Hanife & Uğur Güven, İstanbul: Doğubatı Yayınları, 2017.

Leanne Marie Good, *Land and Landscape The Transition from Agilolfing to Carolingian Bavaria 700-900*, Doktora Tezi, University of California, 2012.

Leff, Gordon, "Alcuin of York (ca. 730-804)," *Charlemagne and His Heritage 1200 Years of Civilization and Science in Europe*, Ed. P. L. Butzer & H. Th. Jongen & W. Oberschelp, Turnhout: Brespols, 1998.

Petersen, Leif Inge Ree. *Siege Warfare and Military Organization in the Successor States (400-800 AD): Byzantium, the West and Islam*, Leiden & Boston: Brill, 2013.

Leitholdt, Eva & Krüger, Annett & Zielhofer Christoph, The medieval peat layer of the Fossa Carolina – Evidence for bridging the Central European Watershed or climate control?," *Zeitschrift für Geomorphologie*, Vol. 58, (2014):189–209.

Lejeune, Pierre Jacques François, Ed., *Flodoardi Historia Remensis Ecclesiae*, Reims: P.Regnier, Imprimeur de L'Academie, 1854.

Ryden, Lennart. *The Life of St Philaretos The Merciful Written By His Grandson Nikjetas A Critical Edition with Introduction, Translation, Notes, and Indices*, Uppsala: Uppsala University Library, 2002.

Brubaker Leslie & Haldon, John *Byzantium in the Iconoclast Era, C. 680-850: A History*, Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Levillain, Léon & Samaran, Charles, " Sur le lieu et la date de la bataille dite de Poitiers de 732," *Bibliothèque de l'École des chartes*, Vol. 99 (Janvier-Juin 1938): 243-267.

Levillain, Leon, "L'avénemene de Ja dynascie Carolingienne et les origines de l'Erar pontificale 749-757," *BEC* 94, (1933): 225-295.

———. "Les Nibelungen historiques et leurs alliances de famille (Suite et fin.)," *Annales du Midi : revue archéologique, historique et philologique de la France méridionale*, Tome 50, (1938): 5-66.

———. "Encore la succession d'Austrasie au VIIe siècle" *Bibliothèque de l'école des chartes*. (1946): 296-306.

———. 'Études Sur L'abbaye de Saint-Denis a L'époque Mérovingienne', *Bibliothèque de l'École des chartes*, Vol. 86 (1925): 5-99.

Levison Wilhelm & Krusch, Bruno, Ed., "Vita Willibrordi Archiepiscopi Traiectensis Auctore Alcuino" *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici Cum Supplemento et Appendice*, MGH SS Rer. Merov. Vol. VII, Hannover & Leipzig: Hahn, 1920. Çev; Alcuin, "The Life of Saint Willibrord," *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, Çev. C. H. Talbot, New York: Sheed and Ward, 1954.

Levison, Wilhelm & Krusch, Bruno, Ed., "Vita Wilfridi I Episcopi Eboracensis Auctore Stephanoffred," *Passiones Vitaeque Sanctorum Aevi Merovingici*, MGH SS Rer. Merov. Tomus VI, Hannover & Leipzig: Hahn, 1913. Çev; Eddius Stephanus, *Life of Bishop Wilfrid*, Çev. Bertram Colgrave, Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Levison, Wilhelmus, Ed., *Vitae Sancti Bonifatii Archiepiscopi Moguntini*, MGH, Hannover: Hahn, 1905. Çev; Willibald, "The Life of St. Boniface," *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, Çev. C. H. Talbot, New York: Sheed and Ward, 1954.

Lewis, Archibald Ross, "The Dukes in the Regnum Francorum, A.D. 550-751," *Speculum*, Vol. 51, No. 3 (Jul., 1976), 381-410.

Lewis, Archibald Ross, *The Development of Southern French and Catalan Society 718-1050*, Austin: The University of Texas Press, 1965.

Lewis, Charlton T. & Short, Charles, *Short, Harpers' Latin Dictionary*, New York: Harper & Brothers, 1891.

Lewis, David Levering, *God's Crucible: Islam and the Making of the Europe 570 to 1215*, New York & Londra: W. W. Norton, 2008.

Lintzel, Martin, "Die Vorgänge in Verden im Jahre 782," *Niedersächsisches Jahrbuch für Landesgeschichte*, vol. 15 (1938):1-41.

———. "Karl der Große und Karlmann," *Historische Zeitschrift*, Bd. 140, H. 1 (1929): 1-22.

Llewellyn, Peter "The Popes and the Constitution in the Eighth Century," *The English Historical Review*, Vol. 101, No. 398 (Ocak 1986): 57.

Loewenfeld, S., Ed., *Gesta Abbatum Fontanellensium*, MGH: SRG XXVIII, (Hannover: Hahn, 1886.

Logan, F. Donald, *A History of the Church in the Middle Ages*, Londra & New York: Routledge, 2013.

Lohrmann, Dietrich, "Alcuin und Karl der Große im Winter 769," *Frühmittelalterliche Studien*, Band 52, Heft 1, (2018): 81-97.

Ludwig Falkenstein, "Charlemagne et Aix-la-Chapelle," *Byzantion*, Vol. 61, No. 1, (1991): 231-289.

Luis A. García Moreno, *La monarquía de España los orígenes (siglo VIII)*, Madrid: Real Academia de la Historia, 2022

Luttwak, Edward, *The Grand Strategy of the Byzantine Empire*, Cambridge: Harvard University Press, 2009.

Lynch, Joseph H., *Christianizing Kinship: Ritual Sponsorship in Anglo-Saxon England*, Cornell University Press, 2018.

MacMaster Thomas J. & Matheou, Nicholas S. M. Ed. *Italy and the East Roman World in the Medieval Mediterranean Empire, Cities and Elites, 476-1204. Papers in Honour of Thomas S. Brown*, Londra & New York: Routledge, 2021.

Maluck, Matthias, "Das Danewerk in Schleswig – Ein dänischer Limes?," *Der Limes als antike Grenze des Imperium Romanum: Grenzen im Laufe der Jahrhunderte*, Ed. Edgar Weinlich, Würzburg: Ergon Verlag, 2014.

Mango, Cyril, Ed., *The Oxford History of Byzantium*, Oxford: Oxford University Press, 2002.

Mangoldt-Gaudlitz, Hans, *Die Reiterei in den germanischen und fränkischen Heeren bis zum Ausgang der deutschen Karolinger*, Paderborn: EGV, 2011.

Mann, Horace K. *The Lives of the Popes in the Early Middle Ages Volume I: The Popes Under The Lombard Rule St. Gregory I. (The Great) to Leo III 590-795 Part II 657-795*, Londra: Kegan Paul, Trench, Trubner, & Company, 1903.

Marín-Guzmán, Roberto, "Arab Tribes, the Umayyad Dynasty, and the 'Abbasid Revolution,'" *The American Journal of Islamic Social Sciences*, Volume:21, no.4, (Fall 2004): 58-96. Çev; Roberto, Marín-Guzmán, "Arap Kabileleri, Emevî Saltanatı ve Abbâsî İhtilali," Çev. Ali Aksu & Sena Kaplan, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XVIII, Sayı: 1, (2014):257-298.

Marsham, Andrew Ed., *The Umayyad World*, Routledge, 2020.

McCormick, Michael, *Origins of the European Economy: Communications and Commerce A.D. 300-900*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

McDougall, Sara, *Royal Bastards The Birth of Illegitimacy, 800-1230*, Oxford: Oxford University Press, 2017.

McIver, Ian, "Competition and tradition Carolingian political rituals, 751-800 (Glasgow)," *Groundings Ancients*, Volume 2, Ed. Mark McCahill & Ilian Mitev, Glasgow: Glasgow University Dialectic Society, 2014.

McKay, Angus & Ditchburn, David, Ed., *Atlas of Medieval Europe*, Londra & New York: Routledge, 1997.

McKitterick, Rosamond, "The Papacy and Byzantium in the Seventh and Early Eighth-Century Sections of the "Liber Pontificalis," *Papers of the British School at Rome Vol. 84* (2016): 241-273.

———. "Anglo-Saxon Missionaries in Germany: Reflections on the Manuscript Evidence," *Transactions of the Cambridge Bibliographical Society*, Vol. 9, No. 4, (1989): 291-329.

———. "The Illusion of Royal Power in the Carolingian Annals," *The English Historical Review*, Vol. 115, No. 460, (Feb., 2000): 1- 20.

———. *Charlemagne The Formation of A European Identity*, New York: Cambridge University Press, 2008.

———. *History and Memory in the Carolingian World*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

———. *Rome and the Invention of the Papacy: The Liber Pontificalis*, Cambridge University Press, 2020.

———. *The Frankish Kingdoms Under The Carolingians 751–987*, London & New York: Longman, 1983.

McKitterick, Rosamond, Ed., *Carolingian Culture: Emulation and Innovation*, Cambridge & New York: Cambridge University Press, 1994.

———. *The New Cambridge Medieval History Volume 2: c.700–c.900*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

Meens, Rob," With one foot in the font: the failed baptism of the Frisian king Radbod and the 8th-century discussion about the fate of unbaptized forefathers," *Early*

Medieval Ireland and Europe: Chronology, Contacts, Scholarship: A Festschrift for Dáibhí Ó Cróinín, Ed. Pádraic Moran & Immo Warntjes, Thurnout: Brepols, 2015.

Meier, Dirk, "Das Ausgreifen des Fränkischen Reiches nach Nordelbien unter Karl dem Großen im Licht archäologisch-historischer Forschungen," *Kulturwandel im Spannungsfeld von Tradition und Innovation Festschrift für Michael Müller-Wille*, Ed. Sunhild Kleingärtner & Ulrich Müller & Jonathan Scheschkewitz, Wachholtz Verlag Neumünster, 2013.

Melleno, Daniel, "North Sea Networks Trade and Communication from the Seventh to the Tenth Century," *A Journal of Medieval and Renaissance Studies*, Volume 45, (2014): 65-89.

———. *Before They Were Vikings: Scandinavia and the Franks up to the Death of Louis the Pious*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, California Üniversitesi, 2014

———. *Franks and Northmen: From Strangers to Neighbors*, Taylor & Francis, 2024

Melton, J. Gordon, *Faiths Across Time: 5,000 Years of Religious History: 5,000 Years of Religious History Volume 2-500-1399*, California: ABC-CLIO, 2014.

Mercier, Ernest, "La bataille de Poitiers et les vraies causes du recul de l'invasion arabe," *Revue Historique*, T. 7, Fasc. 1 (1878), 1-13.

Merta, Brigitte, "Politische Theorie in den Königsurkunden Pippins I," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 100, Issue JG, (1992): 117-131.

Meyer, Hans Bernhard, "Zur Stellung Alkuins Auf Dem Frankfurter Konzil (794)," *Zeitschrift für katholische Theologie*, Vol. 81, No. 4 (1959): 455-460.

Michelet, Jules, *History of France I. Cilt*, Çev. G.H.Smith, New York: D. Appleton, 1892.

Middleton, Neil, "Early medieval port customs, tolls and controls on foreign trade," *Early Medieval Europe*, Volume 13, Issue 4, (Kasım 2005): 313-358.

Mikaberidze, Alexander, Ed., *Conflict and Conquest in the Islamic World: A Historical Encyclopedia Vol. 1*. California: ABC-CLIO, 2011

Miller, David H., "Byzantine-Papal Relations During The Pontificate of Paul I: Confirmation and Completion of The Roman Revolution of the Eighth Century," *Byzantinische Zeitschrift*, volume 68, Issue 1, (1975): 47-62.

Miller, David Harry, "Papal-Lombard Relations during the Pontificate of Pope Paul I: The Attainment of an Equilibrium of Power in Italy, 756-767," *The Catholic Historical Review*, Vol. 55, No. 3 (Ekim 1969): 358- 376.

Miller, David Harry, "The Motivation of Pepin's Italian Policy, 754-768," *Studies in Medieval Culture* 4, (1973): 44-54.

Mitchell, Linda E., *Family Life in The Middle Ages*, Westport: Greenwood Press, 2007.

Moffitt, John F., "Karlsgrab: The Site and Significance of Charlemagne's Sepulcher in Aachen," *Quidditas*, Volume 30, (2009): 28-54.

Mohr, Walter, *Studien zur Geistes- und Herrschaftsgeschichte des Mittelalters: eine Auswahl veröffentlichter Aufsätze mit einem grösseren bisher unveröffentlichten Beitrag*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2001.

Mommsen Theodorus, Ed. *Gestorum Pontificum Romanorum Vol I. Liber Pontificalis Pars Prior*, MGH, Berlin, Weidmann, 1898. Çev; *The Lives Of Eighth-Century Popes (Liber Pontificalis)*, Çev. Raymond Davis, Liverpool University Press 1995.

———. *Chronica Minora Saec. IV. V. VI. VII. Volumen II*, MGH Auct. ant. 11, Berlin, 1894.

Moore, Michael Edward, *A Sacred Kingdom: Bishops and The Rise of Frankish Kingship 300-850*, The Catholic University of America Press, 2013.

Mordek, Hubert & Zechiel-Eckes, Klaus & Glatthaar, Michael, Ed., *Die Admonitio generalis Karls des Großen*, MGH, Hannover: Hahn, 2012.

Morden, Lesley Anne, *How Much Material Damage Did the Northmen Actually Do to Ninth-Century Europe*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Simon Fraser Üniversitesi, 2007.

Morillo, Stephen, Ed. *The Battle of Hastings: Sources and Interpretations*, Boydell & Brewer, 1996.

Mossman, Stephen, Ed., *Debating Medieval Europe The Early Middle Ages, c. 450–c. 1050*, Manchester Univ Press, 2020.

Mould, Michael, *The Routledge Dictionary of Cultural References in Modern French*, Londra & New York: Taylor & Francis, 2011.

Muldoon, James, *Empire and Order The Concept of Empire, 800–1800*, Londra: Palgrave Macmillan, 1999.

Murray, Alexander C., *From Roman to Merovingian Gaul_ a Reader*, Toronto: Broadview Press, 2008.

Müller, Harald, “Aix-la-chapelle à l'époque carolingienne. Nouvelles approches,” *Francia*, Band 41, (2014): 25-48.

Nagel, Helmut, *Karl der Große und die theologischen Herausforderungen seiner Zeit. Wechselwirkung zwischen Theologie und Politik im Zeitalter des großen Frankenherrschers*, Frankfurt: Peter Lang, 1998.

Nahide Bozkurt, "Harünürreşid," *TDV İslam Ansiklopedisi*, 16.Cilt, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1998.

———. *Abbasiler 750-1258*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016.

Neil, Bronwen, “The Western Reaction to The Council of Nicaea II,” *The Journal of Theological Studies*, Vol. 51, No. 2 (2000): 533-552.

Nelson, Janet L. "Aachen as a place of power," *Topographies of Power in the Early Middle Ages*, Ed. Mayke de Jong & Frans Theuws, Brill, 2001.

———. "The Lord's anointed and the people's choice: Carolingian royal ritual," *Rituals of Royalty: Power and Ceremonial in Traditional Societies*, Ed. David Cannadine & Simon Price, Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

———. *King and Emperor: A New Life of Charlemagne*, University of California Press, 2019.

———. *The Frankish World, 750-900*, Londra & Rio Grande: The Hambledon Press, 1996.

———. "Making a Difference in Eighth-Century Politics: The Daughters of Desiderius," *After Rome's Fall: Narrators and Sources of Early Medieval History : Essays Presented to Walter Goffart*, Ed. Alexander Callander Murray, Toronto & Buffalo & Londra: University of Toronto Press, 1998.

———. "Making a Difference in Eighth-Century Politics: The Daughters of Desiderius," *After Rome's Fall: Narrators and Sources of Early Medieval History : Essays Presented to Walter Goffart*, Ed. Alexander Callander Murray, Toronto & Buffalo & Londra: University of Toronto Press, 1998

———. *Courts, Elites, and Genred Power in the Early Middle Ages Charlemagne and Others*, Hampshire & Burlington: Ashgate, 2007.

Newman, Paul B., *Daily Life in the Middle Ages*, North Carolina: McFarland Publishers, 2018.

Newth, Michael A. H., Çev., "The Song of William," *Heroes of the French Epic A Selection of Chansons de Geste*, Woodbridge: Boydell Press, 2005.

Nichanian, Mikaël & Prigent, Vivien, "Les stratèges de Sicile. De la naissance du thème au règne de Léon V," *Revue des études byzantines*, Volume 61, (2003): 97-141.

Nicholas, David M., *The Evolution of the Medieval World: Society, Government & Thought in Europe 312-1500*, (New York: Routledge, 2014),

Nicholson, Helen, *Medieval Warfare: Theory and Practice of War in Europe*, New York: Palgrave Macmillan, 2004.

Nicholson, Oliver, Ed., *The Oxford Dictionary of Late Antiquity Volume 1&2*, Oxford University Press, 2018.

Nicol, Donald M., *Byzantium and Venice A Study in Diplomatic and Cultural Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Niermeyer, J.F., Ed., *Mediae Latinitatis Lexicon Minus*, Leiden: Brill, 1976.

Noble, Thomas F. X. & Head, Thomas, Ed., *Soldier of Christ Saints and Saints lives From Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1995.

Noble, Thomas F. X. & Smith, Julia M. H., Ed. *The Cambridge History of Christianity Volume 3- Early Medieval Christianities, c.600-c.1100*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Noble, Thomas F. X., Ed. *From Roman Provinces to Medieval Kingdoms*, Londra & New York: Routledge, 2006.

Noble, Thomas F. X., Çev. & Ed., *Charlemagne and Louis the Pious: Lives by Einhard, Notker, Ermoldus, Thegan, and the Astronomer*, Penn State University Press, 2009.

Noble, Thomas F. X., *Images, Iconoclasm and the Carolingians*, Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.

———. *The Republic of St. Peter, The Birth of the Papal State, 680-825*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1984.

Nonn, Ulrich, "Die Schlacht bei Poitiers 732: Probleme historischer Urteilsbildung," *Beihefte der Francia*, Vol. 22, (1990): 37-56.

Norwich, John Julius, *Bizans II Yükseliş Dönemi (MS 803-1081)*, Çev. Selen Hırçın Riegel, İstanbul: Kabalcı, 2013.

———. *Bizans I Erken Dönem(323-802)*, Çev. Hamide Koyukan, İstanbul: Kabalcı, 2013.

Ober, Mary E., *The Role Of Chrodegang of Metz (712-766) In The Formation Of Western Plainchant*, Yüksek Lisans Tezi, Pittsburgh niversitesi, 2006 .

O'Callaghan, Joseph F., *A History of Medieval Spain*, Ithaca & Londra: Cornell University, 1983.

Ohnacker, Elke, "Herrscherabsetzung, Herrschaftskonsolidierung und legitime Herrschaft im frühen Mittelalter: Childerich III., Pippin und Karl der Große," *Politische Herrschaft jenseits des Staates Zur Transformation von Legitimität in Gesch*, Ed. John Emeka Akude & Anna Daun & David Egner & Daniel Lambach, (Dresden: Verlag, 2011): 183-208

Ohnesorge, Werner, "Das Kaisertum der Eirene und die Kaiserkrönung Karls des Großen," *Saeculum*, Volume 14, Issue JG, (1963): 221-247.

Ohnesorge, Werner, "Neue Beobachtungen zum Kaisertitel Karls des Großen," *Archiv für Diplomatik*, Vol. 21, No. JG, (1975): 1-14.

Ohnsorge, Werner, "Der Patricius-Titel Karls Des Grossen," *Byzantinische Zeitschrift*, Volume 53, Issue 2, (1960): 300-321.

Olsen, Olaf, "Royal Power in Viking Age Denmark," *Actes du deuxième congrès international d'archologie médiévale (Caen, 2-4 octobre 1987)*, (1989): 27-32.

Olson, Roger E., *The Story of Christian Theology Twenty Centuries of Tradition Reform*, Illinois: IVP Academic, 1999.

Oman, Charles William Chadwick, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, ev. Ekin Duru, İstanbul: Say Yayınları, 2021.

Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, ev. Prof. Dr. Fikret İltan, Ankara: TTK, 2019.

Ottewill-Soulsby, Samuel, "Abbāsid-Carolingian Diplomacy in Early Medieval Arabic Apocalypse," *Millennium*, Volume 16, Issue 1, (2019): 213-231.

———. "Those Same Cursed Saracens' Charlemagne's Campaigns in The Iberian Peninsula as Religious Warfare," *Journal of Medieval History* Volume 42, (2016),

———. “Abbāsid-Carolingian Diplomacy in Early Medieval Arabic Apocalypse,” *Millennium*, 16 (2019): 213-231.

———. “Charlemagne’s Asian Elephant: India in Carolingian-‘Abbāsid Relations,” *Levant, Cradle of Abrahamic Religions*, Ed. Catalin Stefan-Popa, Berlin: Lit Verlag, 2022.

Ottewill-Soulsby, Samuel, *The Emperor and the Elephant: Christians and Muslims in the Age of Charlemagne*, Princeton University Press, 2023.

Ötenkaya, Yusuf, "Emevilere Karşı Abbasi Muhalefedinin İlk Evreleri,” *Journal of History Studies*, Volume 9 Issue 2, A Tribute To Prof. Dr. Ali Birinci, (June 2017): 171-188.

Özaydın, Abdülkerim, "Belatüşşüheda,” *TDV İslam Ansiklopedisi 5.Cilt*, Türkiye Diyanet Vakfı, İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü, Ankara: 1992.

Özdemir, Mehmet, "Hakem I", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 15.Cilt, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 1997.

———. "Hişam I", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 18.Cilt, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1998.

———. *Endülüs*, İstanbul: İsam Yayınları, 2014.

Padberg, Lutz, *Mission und Christianisierung: Formen und Folgen bei Angelsachsen und Franken im 7. und 8. Jahrhundert*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1995.

Palmer, James T., "The fake history that fueled the accused Christchurch shooter,” *Washington Post*, 18/03/2019, <https://www.washingtonpost.com/outlook/2019/03/18/fake-history-that-fueled-accused-christchurch-shooter>, Erişim Tarihi: 15.04.2021, 15:03.

———. “Saxon or European Interpreting and Reinterpreting St Boniface,” *History Compass* 4/5 (Eylül 2006): 852–869.

———. *Anglo-Saxons in a Frankish World, 690-900*, Turnhout: Brepols, 2009.

———. *Early Medieval Hagiography*, Croydon: Arc Humanities Press, 2018.

———. *The Apocalypse in the Early Middle Ages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

Pardo, Jose Carlos Sanches, "Late Antique Atlantic Contacts: The Case of Galicia" *Ceramics and Atlantic Connections: Late Roman and Early Medieval Imported Pottery on the Atlantic Seaboard: Proceedings of an International Symposium at Newcastle University, March 2014*, Ed. Maria Duggan & Mark Jackson & Sam Turner, Archaeopress Publishing Ltd, 2020.

Parker, Geoffrey, *The Cambridge History of Warfare*, Cambridge University Press, 2005. Çev; Geoffrey Parker, *Cambridge Savaş Tarihi*, Çev. Füsün Tayanç & Tunç Tayanç, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.

Parlak, Nizamettin, *Endülüs'ün Doğuşu Endülüs'ün Fethi ve Endülüs Emevileri'nin Kuruluşu*, İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2021.

Parsons, John Carmi, Ed. *Medieval Queenship*, New York: St. Martin Press, 1998.

Pazienza, Annamaria & Veronese, Francesco, "Pipino e la questione veneziana. Immagine e rappresentazione di un sovrano carolingio ," *Spes Italiae Il regno di Pipino, i Carolingi e l'Italia (781-810)*, Ed. Guiseppe Albertoni & Francesco Borri, Brepols, 2022.

Pelech, Tomasz, *Shaping the Image of Enemy-Infidel in the Relations of Eyewitnesses and Participants of the First Crusade: The Case of Muslims*, Doktora Tezi, Clermont Auvergne Üniversitesi & Wrocławski Üniversitesi, 2020.

Percival, Henry R., Ed., *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, Together with the Canons of All the Local Synods which Have Received Ecumenical Acceptance*, Oxford & New York: James Parker and Company & The Christian Literature Company, 1900.

Pertz, Georg Heinrich & Kurze Friedrich & Einhardus, Ed., *Annales regni Francorum inde ab a. 741 usque ad a. 829, qui dicuntur Annales Laurissenses maiores et Einhardi*, MGH, Hannover: Hahn, 1895. Çev. "Royal Frankish Annals," *Carolingian*

Chronicles: Royal Frankish Annals and Nithard's History, Çev. Bernhard W. Scholz, University of Michigan Press 1999.

Pertz, George Heinrich, Ed., *Annales et Chronica Aevi Carolini*, MGH SS Tomus I, Hannover: Hahn, 1826.

———. “Widukindi Res Gestae Saxonicae,” *MGH SS Tomus III*, Hannover: Hahn, 1839. Çev. Widukind of Corvey, *Deeds of the Saxons*, Çev. Bernard S. Bachrach & David S. Bachrach, Catholic University of America Press, 2014.

———. *MGH SS Tomus I*, Hannover: Hahn, 1826.

———. *MGH SS Tomus II*, Hannover: Hahn, 1829.

———. *MGH SS Tomus III*, Hannover: Hahn, 1839.

———. *MGH SS Tomus VII*, Hannover: Hahn, 1846.

———. *MGH SS Tomus XIII*, Stuttgart: Hahn, 1881.

Pertz, Georgius Heinricus & Waitz, Georg, Ed. *Einhardi Vita Karoli Magni*, MGH, Hannover & Leipzig: Hahn, 1905. Çev; Einhard, *Şarlman Avrupa'nın Büyük Hükümdarı Vita Karoli Magni*, Çev. Özlem Genç, İstanbul: Kronik, 2024. Çev; Einhard, *Life of Charlemagne*, Çev. Samuel Epes Turner, REXDALE: Ann Arbor Paperbacks-University Of Michigan Press, 1967.

Pertz, George Heinrich, Ed., "Ex Willelmi Malmesbruensis Scriptis Historiis Edente," *Scriptorum Tomus X*, MGH, Hahn: Hannover, 1852. Çev; William of Malmesbury, *Gesta Regum Anglorum, The History of the English Kings I*, ed. & çev. R. Mynors, R. Thomson and M. Winterbottom Oxford: Clarendon Press, 1998.

———. “Ex Vitis Adalhardi et Walae Abbatum Corbeiensium,” *MGH SS Tomus II*, Hannover: Hahn, 1829; Çev; *Charlemagne's Cousins Contemporary Lives Of Adalard And Wala*, Çev. Allen Cabaniss, Syracuse University Press, 1967.

———. *Chronicon Novaliense*, MGH, Hannover: Hahn, 1846.

Peters, Edward, "Roi Fainéant: The Origins of an Historians' Commonplace," *Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance*, T. 30, No. 3 (1968): 537-547.

Phelan, Owen M., *The Formation of Christian Europe, The Carolingians, Baptism, and the Imperium Christianum*, Oxford: Oxford University Press, 2014.

Picard, Jean-Michel, Ed. *Ireland and northern France, AD 600–850*, Four Courts Press, 1991.

Pirenne, Henri, *Kavimler Göçü'nden XVI: Yüzyıla Kadar Avrupa Tarihi*, Çev. Sinan Akbaytürk, İstanbul: Selenge, 2022.

———. *Mahomet et Charlemagne*, Brüksel: Presses Universitaires de France, 1992.

Pohl, Walter, “Frontiers in Lombard Italy: The Laws of Rachis and Aistulf,” *The Transformation of Frontiers: From Late Antiquity to the Carolingians*, Edt. Walter Pohl & Ian Wood & Helmut Reimitz, Leiden & Boston: Brill, 2001.

Polanichka, Dana M. & Lewis, Carly M. & Smith, Casey E. & Meyette, Allison K. & Gausland, Briana, "Slandered and Expelled: Female Monastic Exile in Carolingian Europe, c. 814 CE," *Research Journal of the Royal Thimphu College*, Volume 3, Number 1, (2020): 59-71.

Porphyrogenitus, Constantine, *De Administrando Imperio*, Ed. Gyula Moravcsik, Çev. R. J. H. Jenkins, Washington: Dumbarton Oaks, 1985.

Plummer, Charles, Ed., *Venerabilis Baedae Historiam ecclesiasticam gentis Anglorum, Historiam abbatum, Epistolam ad Ecgbertum una cum Historia abbatum auctore anonymo*, Oxford: Clarendon Press, 1896. Çev. Galbraith, V.H., & Mynors R.A.B. & Brooke, C. N. L., Ed., *Bede's Ecclesiastical History of the English People*, Londra: Oxford University Press, 1969.

Preiser-Kapeller, Johannes, *Byzanz-Das Neue Rom und die Welt des Mittelalters*, Verlag C.H.Beck, 2023.

Raaijmakers, Janneke, *The Making of the Monastic Community of Fulda, C.744-c.900*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

Rankovic, Slavica & Melve, Leidulf & Mundal, Else, Ed. *Along the Oral-Written Continuum Types of Texts, Relations and their Implications*, Turnhout: Brepols, 2010.

Reimitz, Helmut, *History, Frankish Identity and the Framing of Western Ethnicity, 550-850*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Reinhard Wenskus, "Die deutschen Stämme im Reiche Karls des Großen," *Karl der Grosse. Lebenswerk und Nachleben Pt. 1*, Düsseldorf: Verlag L.Schwan, 1965.

Rembold, Ingrid, "Quasi una gens Saxony and the Frankish world, c. 772–888," *History Compass*, Volume 15, Issue 6, (2017): 1-14

———. *Conquest and Christianization*, Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

Renard, Etienne, "La politique militaire de Charlemagne et la paysannerie franque," *Francia*, Band 36, (2009): 1-33.

Renswoude, Irene van, *The Rhetoric of Free Speech in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2019.

Reuter, Timothy, "»Kirchenreform« und »Kirchenpolitik« im Zeitalter Karl Martells: Begriffe und Wirklichkeit" *Beihefte der Francia*, Vol.37, *Karl Martell in seiner Zeit*, Ed. Jörg Jarnut & Ulrich Nonn & Michael Richter, Thorbecke: Sigmaringen, 1994.

———. "Plunder and Tribute in the Carolingian Empire", *Transactions of the Royal Historical Society*, Vol. 35 Cambridge University Press, 1985.

———. *Germany in the Early Middle Ages c. 800–1056* Londra & New York Routledge, 1998.

———. *Medieval Politics and Modern Mentalities*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Riché, Pierre, *The Carolingians The Family Who Forged Europe*, Çev. Michael Idomir Allen, Philadelphia: University Of Pennsylvania Press, 1993.

Richter, Michael, "Karl der Große und seine Ehefrauen. Zu einigen dunkleren Seiten Karls des Großen anhand von Quellen des ausgehenden achten und beginnenden neunten Jahrhundert," *Karl der Große und das Erbe der Kulturen: Akten des 8. Symposiums des Mediävistenverbandes*, Ed. Franz-Reiner Erkens, Berlin: Verlag 2001.

Richtofen, Karl Freidrich, Ed., “*Capitula de Partibus Saxoniae*,” *LL Tomus V*, MGH, Hannover, Hahn, 1875-1889.

Riezler, S., “Ein verlorenes bairisches Geschichtswerk des achten Jahrhunderts,” *Sitzungsberichte der königlichen bayrischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Philologisch Historische Klasse*, I (1881): 247-291.

Rochow, Ilse, "Zu den diplomatischen Beziehungen zwischen Byzanz und dem Kalifat in der Zeit der syrischen Dynastie (717-802)," *Novum Millennium Studies on Byzantine History and Culture Dedicated to Paul Speck, 19 December 1999*, Ed. Claudia Sode & Sarolta Takács, Londra & New York: Routledge, 2016.

Rogers, Clifford J., "Tours/Poitiers, Battle of (732)," *The Encyclopedia of War*, Ed. Gordon Martel, Oxford: Blackwell Publishing, 2012.

Rogers, Clifford J., Ed., *The Oxford Encyclopedia of Medieval Warfare and Military Technology*, 1. cilt, New York: Oxford University Press, 2010.

Rollason, David, "Charlemagne's Palace," *The Archaeological Journal*, Volume 172, Issue 2, (2015): 443-448.

———. *The Power of Place Rulers and Their Palaces, Landscapes, Cities, and Holy Places*, Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2016.

Romano, John F., "The Coronation of Charlemagne As a Liturgical Event," *Medieval Studies*, Volume 82, (2020): 149-181.

Rosenwein, Barbara H., *Generations of Feeling: A History of Emotions, 600-1700*, Cambridge: Cambridge University Press, 2016.

Ruggieri, Vincenzo, “The Political Reasons of the Council of Nicaea II (787),” *Uluslararası İznik I. Konsil Senato Sarayı'nın Lokalizasyonu Çalıştayı Bildirileri*, Ed. Mustafa Şahin & İ. Hakan Mert, Bursa: Bursa Valiliği Kültür Turizm ve Tanıtma Birliği, 2011.

Runciman, Steven, “The Empress Irene the Athenia,” *Medieval Women*, Ed. Derek Baker, Oxford: Blackwell Publishing, 1978.

Sackur, Ernst, "Die Promissio Pippins vom Jahre 754 und ihre Erneuerung durch Karl den Grossen," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Vol. 16, No. 3, (1895): 385-424

Saint Benedictus, Abbot of Monte Cassino, *RB 1980: The Rule of St. Benedict in Latin and English with Notes*, Çev. & Ed. Timothy Fry, Minnesota: Liturgical Press, 1981.

Sarris, Peter *Empires of Faith: The Fall of Rome to the Rise of Islam, 500-700*, (Oxford University Press, 2011.

Sauro, Gelichi & Gasparri, Stefano, Ed. *Venice and Its Neighbors from the 8th to 11th Century Through Renovation and Continuity*, Leiden & Boston: Brill Academic Pub, 2017.

Sawyer, Peter. *Kings and Vikings (Scandinavia and Europe AD 700-1100)*, Routledge, 1982.

———. *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, Oxford University Press 1997

Schade, Herbert & Sedlmayr, Hans, "Die Libri Carolini und Ihre Stellung Zum Bild," *Zeitschrift für katholische Theologie*, Vol. 79, No. 1 (1957): 69-78.

Scheiner Jens, & Toral, Isabel, Ed., *Baghdād From Its Beginnings to the 14th Century*, Leiden & Boston: Brill, 2022.

Schieffer, Rudolf, "Die Einheit des Karolingerreiches als praktisches Problem und als theoretische Forderung," *Fragen der politischen Integration im mittelalterlichen Europa*, (2005): 33-47

———. "Karl der Große, Eirene und der Ursprung des westlichen Kaisertums," *Die Suche nach den Ursprüngen. Von der Bedeutung des frühen Mittelalters*, Ed. Wlaler Pohl, Viyana: Verlag, 2004.

———. "Karl Martell und seine Familie," *Karl Martell in seiner Zeit*. Sigmaringen 1994.

Schieffer, Rudolf, *Die Karolinger*, Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag, 2006.

Schmieder, Felicitas, "Fastrada – Karl der Große, die Bayern und Frankfurt am Main," *Millenium. Jahrbuch zu Kultur und Geschichte des ersten Jahrtausends n. Chr.* 2, (2005): 329-335.

Schneider, Jean, "Charlemagne et Hildegarde : conscience dynastique et tradition locale," *Actes du colloque "Autour d'Hildegarde,"* (1987): 9-18.

Schneider, Olaf, "Die Königserhebung Pippins 751 in der Erinnerung der Karolingischen Quellen Die Glaubwürdigkeit der Reichsannalen und die Verformung der Vergangenheit," *Der Dynastiewechsel von 751. Vorgeschichte, Legitimationsstrategien und Erinnerung,* (2004): 243-275.

Schrade, Hubert, "Zum Kuppelmosaik in der Pfalzkapelle und zum Theoderich-Denkmal in Aachen," *Aachener Kunstblätter*, Bd. 30 (1965): 25-37.

Schussler, Heinz Joachim, "Die fränkische Reichsteilung von Vieux-Poitiers (742) und die Reform der Kirche in den Teilreichen Karlmanns und Pippins: Zu den Grenzen der Wirksamkeit des Bonifatius," *Francia - Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*, Band 13, (1985-1986): 47-112.

Schutz, Herbert, *The Medieval Empire in Central Europe Dynastic Continuity in the Post-Carolingian Frankish Realm, 900-1300*, Cambridge Scholars Publishing, 2010.

Schütte, Bernd, "Karl der Große in der Geschichtsschreibung des hohen Mittelalters," *Karl der Große in den europäischen Literaturen des Mittelalters Konstruktion eines Mythos*, Ed. Bernd Bastert, (Max Niemeyer Verlag, 2004): 223-245.

Schwedler, Gerald, *Vergessen, Verändern, Verschweigen und damnatio memoriae im frühen Mittelalter*, Köln: Böhlau 2020.

Sedlar, Jean W., *East Central Europe in the Middle Ages, 1000-1500. Vol. 3*, Seattle and London: University of Washington Press, 1994.

Senac, Philippe, "Les Carolingiens et le califat abbasside (VIIIe-IXe siècles)," *Studia Islamica*, No. 95, (2002): 37-56.

Shanzer, Danuta & Wood, Ian, Çev., Avitus of Vienne, *Letters and Selected Prose*, Liverpool University Press, 2002.

Shepard, Jonathan, Ed. *The Cambridge History of the Byzantine Empire, c. 500 – 1492*, Cambridge: Cambridge University Press, 2018.

Sholod, Barton, *Charlemagne in Spain: The Cultural Legacy of Roncesvalles*, Cenevre: Libraire Droz, 1966.

Shukurov, Rustam, *The Byzantine Turks, 1204-1461*, Leiden & Boston: Brill, 2016.

Sickel, Wilhelm, "Das Thronfolgerecht der unehelichen Karolinger," *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 24, Issue 1, (1903): 110-147.

Sidey, Thomas K., "The Government of Charlemagne as Influenced by Augustine's 'City of God'," *The Classical Journal*, Vol. 14, No. 2, (1918): 119-127.

Siecienski, Edward, *The Papacy and the Orthodox: Sources and History of a Debate*, Oxford: Oxford University Press, 2017.

Sigurdsson, Jon Vidar, *Scandinavia in the Age of Vikings*, Çev. Thea Kveiland, İthaca & Londra: Cornell University Press, 2022.

Sinclair, Finn E., "The Chanson de geste," *The Cambridge History of French Literature*, Ed. W Burgwinkle & N Hammond & E Wilson, Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Sismondi, Jean-Charles-Léonard Simonde, *The French Under the Merovingians*, Çev. William Bellingham, Londra: W. & T. Piper, 1850

Smith, William & Wace, Henry, Ed., *A Dictionary of Christian Biography, Literature, Sects and Doctrines; Being a Continuation of 'The Dictionary of the Bible', 2. cilt*, Londra: William Clows and Sons, 1877.

Smith, Julia M.H., *Europe After Rome A New Cultural History*, Oxford: Oxford University Press, 2005.

Sorber, Andrew, *Prophecy and Politics in the Early Carolingian World*, (Routledge, 2024

Spallek, Clemens, Schwerin - *Von der slawischen Burg zur mittelalterlichen Residenzstadt. Keramik als Quelle zur Stadt- und Landesgeschichte*, Doktora Tezi Hamburg Üniversitesi, 2023.

Spindler, Max, *Handbuch der bayerischen Geschichte: Bd. Das alte Bayern, das Stammesherzogtum bis zum Ausgang des 12. Jahrhunderts*, Münih: C.H.Beck, 1981

Springsfeld, Kerstini, "Karl der Große, Alkuin und die Zeitrechnung," *Berichte zur Wissenschaftsgeschichte*, 27, (2004): 53–66.

Starostin, Dmitri, "Carolingian History and the Historians' Metanarrative," *História da Historiografia*, n. 26, jan-abri, (2018):40-68. Çev; Starostin, Dimitri, "Karolenj Tarihi ve Tarihçilerin Anlatı Zanaatı," Çev. Atakan Çiçek, *Tarih Yazımı Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, (Aralık 2020).

Steiner-Weber, Astrid, Ed. *Acta Conventus Neo-Latini Upsaliensis Proceedings of the Fourteenth International Congress of Neo-Latin Studies (Uppsala 2009) Volume One*, Leiden & Boston: Brill, 2012.

Stepanov, Tsvetelin & Karatay, Osman, Ed. *Mass Conversions to Christianity and Islam, 800–1100*, , Palgrave Macmillan, 2024.

Stevnsborg, Henrik, "Besaßen die dänischen Könige der vorchristlichen Zeit Gesetzgebungsgewalt," *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 112, Issue 1, (1995): 423-430.

Štih, Peter, *The Middle Ages Between the Eastern Alps and the Northern Adriatic Select Papers on Slovene Historiography and Medieval History*, Leiden & Boston: Brill, 2010.

Stoffella, Marco, "Chi ha sposato chi? Carlomanno e Gerberga, Carlo e Ildegarda e il presunto matrimonio con una principessa longobarda," *Reti Medievali Rivista*, 20, 2 (2019): 1-43.

Story, Joanna, "Bede, Willibrord and the Letters of Pope Honorius I on the Genesis of the Archbishopric of York," *The English Historical Review*, Vol. 127, No. 527 (Ağustos 2012), 783-818.

———. *Carolingian Connections: Anglo-Saxon England and Carolingian Francia, c. 750–870*, Londra & New York: Routledge, 2003

———. “Cathwulf, Kingship, and the Royal Abbey of Saint-Denis,” *Speculum*, 74(1), (1999): 1-21

———. *Charlemagne and Rome- Alcuin and the Epitaph of Pope Hadrian I*, Oxford: Oxford University Press, 2023.

Story, Joanna, Ed., *Charlemagne Empire and Society*, Manchester & New York: Manchester University Press, 2005.

Stouraitis, Yannis, Ed., *A Companion to the Byzantine Culture of War, Ca. 300-1204*, Leiden & Boston: Brill, 2018.

Strauss, Gustave Louis M., *Moslem and Frank; or, Charles Martel and the Rescue of Europe from the Threatened Yoke of the Saracens*, Bradbury & Evans, 1854.

Strothmann, Jürgen, “Das Königtum Pippins als Königtum der Familie und die Bedeutung der Clausula de unctione Pippini,” *Zeitschrift Der Savigny-Stiftung Für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, Volume 125, Issue 1, 2008.

———. *Karolingische Staatlichkeit: Das karolingische Frankenreich als Verband der Verbände*, Berlin & Boston: De Gruyter, 2019.

Sullivan, Richard Eugene, “Early Medieval Missionary Activity: A Comparative Study of Eastern and Western Methods,” *Church History*, Vol. 23, No. 1 (1954): 17-35.

———. *Aix-la-Chapelle in the Age of Charlemagne*, Norman: University of Oklahoma Press, 1963.

Sullivan, Richard Eugene, Ed., *The Coronation of Charlemagne: What Did It Signify?*, E. Boston: D. C. Heath and Company, 1959.

Sun Tzu, Çev. Adil Demir, *Savaş Sanatı*, İstanbul: Kastaş Yayınları, 2008.

Sweetser Jr., William B., *A Dynasty of Prayer The Perpetual Praise (laus perennis) in Merovingian Gaul (515–816)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Union Presbyterian Seminary, 2000.

Sypeck, Jeff, *Becoming Charlemagne-Europe, Baghdad, and the Empires of A.D. 800*, Harper Collins, 2006.

Szóke, Béla Miklós, *Die Karolingerzeit in Pannonien*, Mainz: Verlag, 2021.

Talbot, C. H., Ed. & Çev., *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, New York: Sheed and Ward, 1954.

Tanner, J.R. & Previt -Orton, C.W. & Brooke, Z.N., Ed. *The Cambridge Medieval History Volume 5: Contest of Empire and Papacy*, New York: Macmillan, 1926.

Terrahe, Tina & Wagner, Daniela, "Souveränes Schweigen, zorniger Schall Zum klanglichen Potential der Rolandserz hlung in Text und Bild," *Akustische Dimensionen des Mittelalters*, Bd. 27 Nr. 1 (2022): 12-50.

Thatcher, Oliver J. & McNeal, Edgar Holmes, Ed. *A Source Book for Medieval History*, New York: Scribners, 1905.

Theophanes the Confessor, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*,  ev. Cryil Mango & Roger Scott, Oxford University Press, 1997.

Theuws, Frans & Nelson, Janet L., Ed. *Rituals of Power: From Late Antiquity to the Early Middle Ages*, Leiden: Brill, 2000.

Theuws, Frans, "Maastricht as a centre of power in the early Middle Ages," *Topographies of Power in the Early Middle Ages*, Ed. Frans Theuws & Carine Van Rhijn & Mayke De Jong, (Leiden & Boston & Köln: Brill, 2001): 155-216.

Thomas, Aurélie, "L' mage de la nation lombarde dans la Petite Histoire des Lombards de Bénévent: dissolution et mutation d' une identité nationale," *Nation et nations au Moyen  ge*, Paris: Publications of the Sorbonne, 2014.

———. "Hildeprand de Spolète, un duc lombard face   l'avènement du pouvoir franc en Italie (774-788)," *Puer Apuliae: Mélanges offerts   Jean-Marie Marin*, Ed. Errico Cuozzo & Vincent D roche & Annick Peters-Custot & Vivien Prigent, Paris: ACHCByz, 2008.

Thompson, Margaret, "The Monogram of Charlemagne in Greek," *Museum Notes (American Numismatic Society)*, Vol. 12 (1966): 125-127.

Thorpe, Lewis, *Einhart and Notker The Stammerer: Two Lives of Charlemagne*, Çev. Londra: Penguin, 1969.

Thunø Erik, *Image and Relic Mediating the Sacred in Early Medieval Rome*, Roma, L'Erma di Bretschneider, 2002.

Tolan, John Victor, Ed., *Medieval Christian Perceptions of Islam: A Book of Essays*, New York: Routledge, 2013.

Tor, D. G., Ed., *The Abbasid and Carolingian Empires: Comparative Studies in Civilization Formation*, Leiden & Boston: Brill, 2018.

Treadgold, Warren T., "Standardized Numbers in the Byzantine Army," *War in History*, January 2005, Vol. 12, No. 1 (January 2005): 1-14.

———. "The Bride-Shows of the Byzantine Emperors," *Byzantion*, Vol. 49 (1979): 395-413

———. *A History of the Byzantine State and Society*, California: Stanford University Press, 1997.

———. *Byzantium and Its Army, 284-1081*, California: Stanford University Press, 1995.

———. *The Byzantine Revival, 780-842*, (Stanford: Stanford University Press, 1991), 103-110.

———. *The Byzantine State Finances in the Eighth and Ninth Centuries*, New York: Columbia University Press, 1982.

Tuncer, Hüner, "Tarihte ve Günümüzde Ad Hoc Diplomasi Eren," *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 4, sy. 1 (Temmuz 2011): 50-57.

Turtledove, Harry, Ed. & Çev. *The Chronicle of Theophanes Anni mundi 6095-6305 (A.D. 602-813)*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1982.

Tyerman, Christopher, *The World of the Crusades*, New Haven & Londra: Yale University Press, 2019.

Tyler, Elizabeth Stearns, Ed., *La Chançon de Willame*, New York: Oxford University Press, 1919.

Ubl, Karl, *Die Karolinger: Herrscher und Reich*, M n h: Verlag C.H.Beck, 2014.

Ullidtz, Per, *1016 The Danish Conquest of England*, Kopenhag: BoD, 2014.

Ullmann, Walter, *The Growth of Papal Government in the Middle Ages*, New York: Routledge, 2013.

Ulmschneider Katharina, & Pestell, Ed. *Markets in Early Medieval Europe: Trading and 'Productive' Sites, 650-850*, Tim, Oxford: Windgather Press, 2019.

   ok, Bahriye, * slam Tarihi: Emeviler-Abbasiler*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1975.

Valérie Guyen-Croquez, *Tradition et originalité dans les Croniques et conquestes de Charlemaine de David Aubert*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Nancy Üniversitesi, 2008.

Valverde, Juan Fernandez, Ed., "Historia Arabum" *Roderici Ximenii De Rada Opera Omnia Pars III*, Turnhout: Brepols, 1999.

van Doren, Jan, *Cupiditate Ducti Corruption in the Carolingian World*, Doktora Tezi, Princeton University, 2021.

Vasiliev, Alexander A., *Bizans  mparatorluğu Tarihi*,  ev., Tevabil Alkaç İstanbul: Alfa Yayınları, 2015.

Vatseba, Rostyslav, "Charlemagne and the Veleti Slavs Reconstructing the Campaign of 789," *Frühmittelalterliche Studien*, Volume 55, Issue 1, (2021): 89-113.

Verhulst, Adriaan, *The Carolingian Economy*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004

Verseuil, Jean, *Les rois fainéants: De Dagobert à Pépin le Bref (629-651)*, Paris: Creterion, 1996.

Vogel, Cyrille, "La réforme liturgique sous Charlemagne," *Karl der Grosse. Lebenswerk und Nachleben*, Pt. 2, (1965): 217-232.

Vos, Marianne Cramer, "Quelques pensées commémoratives sur le douzième centenaire du couronnement de Charlemagne, «roi des rois»," *Civilisation Médiévale*, 13-2, (2002): 793-801.

Waitz, Georg, Ed. *Annales Hildesheimenses*, MGH, Hannover: Hahn, 1878. Çev; *The Annals of Hildesheim*, Çev. Bethany Hope Allen, Yüksek Lisans Tezi, New Hampshire Üniversitesi, 2007.

———. "Erchemperti historia Langobardorum Beneventanorum" *Scriptores Rerum Longobardicarum et Italicarum Saec. VI-IX*, MGH, Hannover, Hahn, 1878. Çev; Ferry, Joan Rowe, *Erchempert's History of the Lombards of Benevento A Translation and Study of its Place in the Chronicle Tradition*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rice Üniversitesi, 1995. Çev; *The Little History of the Lombards of Benevento by Erchempert: A Critical Edition and Translation of 'Ystoriola Longobardorum Beneventum degentium'*, Ed. & Çev. Berto, Luigi Andrea, Londra & New York: Routledge, 2021.

———. *Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum saec. VI-IX*, MGH SSrI, Hahn, Hannover, 1878.

———. *Pauli Historia Longobardum*, MGH SS Rer. Merov. Hannover: Hahn, 1878. Çev; Paul The Deacon, *History of the Lombards*, Çev. William Dudley Foulke, Philadelphia: University of Philadelphia, 1907.

———. "De unctione Pippini regis nota monachi sancti Dionysii," *Scriptores 15-I*, MGH, Hannover, 1887.

———. *Scriptores Rerum Langobardicarum et Italicarum*, MGH SS rer. Lang. Hannover: Hahn, 1878.

Wallace-Hadrill, John Michael, *The Barbarian West: Early Middle Ages AD 400-1000*, New York: Harper & Row Publisher, 1962 .

———. *The Frankish Church*, New York: Clarendon Press, 1983.

———. *The Long-Haired Kings and Other Studies in Frankish History*, New York: Routledge, 2020.

Wallach, Luitpold, "The Greek And Latin Versions of II Nicaea and The Synodica of Hadrian I (JE 2448) A Diplomatic Study," *Traditio*, Vol. 22 (1966), 103-125.

Walter Pohl, *The Avars: A Steppe Empire in Central Europe, 567–822*, (İthaca & Londra: Cornell University Press, 2018.

Watson, William Ernest, *The hammer and the crescent: Contacts between Andalus Muslims, Franks, and their successors in three waves of Muslim expansion into Francia*, Doktora Tezi, University of Pennsylvania, 1990.

Watt, William Montgomery, *İslam'ın Ortaçağ Avrupası Üzerindeki Etkisi*, Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilgesu Yayınevi, 2013.

———. *History of Islamic Spain*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 1965.

Webster, Leslie & Brown, Michelle, Ed., *The Transformation of the Roman World AD 400-900*, Los Angeles: University of California Press, 1997.

Weidemann, Margarete, "Adelsfamilien im Chlotharreich. Verwandtschaftliche Beziehungen der fränkischen Aristokratie im 1. Drittel des 7. Jahrhunderts," *Francia* 15, (1987): 829-851.

Wemhoff, Matthias, "Paderborn Esc locus insigáis, quo patra et lipa fluentant El Palacio Real entre el año 777 y el 799," *Cataluña en la época carolingia. Arte y cultura antes del románico (siglos IX y X)*, (16 Aralık 1999 - 27 Şubat 2000):157-160.

Wemple, Suzanne Fonay, *Women in Frankish Society: Marriage and the Cloister, 500 to 900*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1985.

Werminghoff, Albertus, Ed. *Concilia Aevi Karolini Tomus I Pars I*, MGH, (Hannover: Hahn, 1906.

———. "Conc. Francofurtense a. 794 mense Iunio," *Concilia Aevi Karolini*, Tomus II, Pars I, MGH, Hannover & Leipzig, Hahn, 1906.

Werner, Karl Ferdinand, "Missus – Marchio – Comes - Entre l'administration centrale et l'administration locale de l'Empire carolingien," *Histoire comparée de l'Administration*, (1980): 191-241.

Werther, Lukas & Nelson, Jinty & Herzig, Franz & Schmidt, Johannes & Berg, Stefanie & Ettel, Peter & Linzen, Sven & Zielhofer, Christoph, "792 or 793? Charlemagne's canal project: craft, nature and memory," *Early Medieval Europe*, Volume 28, Issue 3, (2020): 444-465.

West-Harling, Veronica, *Rome, Ravenna, and Venice, 750-1000: Byzantine Heritage, Imperial Present, and the Construction of City Identity*, Oxford: Oxford University Press, 2020.

White Jr., Lynn. *Technology and History: Medieval Technology and Social Change*, Oxford University Press, 1964.

Whitten, Sarah Louise, *Conflict, community, and legal culture in Lombard southern Italy, 770-1070*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, California Üniversitesi, 2010.

Wickham, Chris, *Framing the Early Middle Ages: Europe and the Mediterranean, 400-800*, New York: Oxford University Press, 2005.

Wiel, Alatheia, *A History of Venice: From Its Founding to the Unification of Italy*, New York: Barnes & Noble, 1997.

Wolf, Gunther, "Die byzantinisch-abendländischen Heirats- und Verlobungspläne zwischen 750 und 1250," *Archiv für Diplomatik*, Vol. 37, Issue JG, (1991): 145-158.

———. "Nochmals zur Frage nach dem rex Francorum et Langobardorum und dem regnum Italiae 951," *Archiv für Diplomatik*, Bd. 35 (1989): 171-236.

———. "Bemerkungen zur Geschichte Herzog Tassilos III. von Bayern (748-788)," *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Germanistische Abteilung*, Volume 109, issue 1, (1992): 353-373.

———. "Die Peripetie in des Bonifatius Wirksamkeit und die Resignation Karlmanns d.Ä. 745-747," *Archiv für Diplomatik*, vol. 45 (1999): 1-6.

———. “Die Qualität der fränkisch-langobardischen Verbindung 770/71 und die sonstigen Verbindungen Karls des Großen,” *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Germanistische Abteilung*, Volume 113, Issue 1, (1996): 397-411.

———. “Einige Bemerkungen zum Tod von Karlmann d.Ä. (17. August 754) und Karlmann d.J. (4. Dezember 771),” *Archiv Für Diplomatie*, 45, (1999): 7-14.

———. “Grifos Erbe, die Einsetzung König Childerichs III. und der Kampf um die Macht - zugleich Bemerkungen zur karolingischen ‚Hofhistoriographie,‘” *Archiv für Diplomatie*, volume 38, issue JG, (1992): 1-16.

———. “Mögliche Gründe für Karlmanns d. Ä. Resignation 747,” *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Kanonistische Abteilung*, (January, 1992): 517-531.

———. “Das sogenannte „Blutgericht“ von Cannstatt 746” *Archiv für Diplomatie*, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde 44 (1998): 1-6.

Wollenberg, Daniel, "The Battle of Tours and the US Southern Border," *Studies in Medievalism XXIX: Politics and Medievalism (Studies)*, Ed. Karl Fugelso, Boydell & Brewer, 2020.

Wollenek, Anton, "Nikaia und Frankfurt - Entscheidungen für die Ikone als Bild der Kirche," *Ökumenisches Forum*, Jahrgang 14 (1991): 275-282.

Wood, Ian, "Genealogy defined by women: the case of pippinids," *Gender in the Early Medieval World: East and West, 300-900*, Ed. Leslie Brubaker & Julia M. H. Smith, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Wood, Ian, Ed., *Franks and Alamanni in the Merovingian Period: An Ethnographic Perspective*, Center for Interdisciplinary Research on Social Stress, Boydell & Brewer, 1998.

Wood, Ian, *The Merovingian Kingdoms 450-751*, Londra & New York: Longman, 1994.

Wright, Roger, *Late Latin and Early Romance in Spain and Carolingian France*, Liverpool: Francis Cans, 1982.

Yavuz, N. Kivılcım, "From Caesar to Charlemagne," *Medieval History Journal*, Volume 21, Issue 2, (2018): 251-290.

Yıldız. Hakkı Dursun "Abdurrahman I," *TDV İslam Ansiklopedisi*, 1.Cilt, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, Ankara, 1988.

Young, Andrew T., "The Carolingians, the Church, and the Medieval Constitution," *The Social Science Journal*, Volume 56 (2019):358–366.

Young, T., "The Carolingians, the Church, and the medieval constitution," *The Social Science Journal*, (Ağustos 2018): 6-9.

Zielhofer, Christoph & Leitholdt, Eva, "Zum Bauplan der Fossa Carolina. Die Verschiebung der Wasserscheide als wasserbauliches Konzept," *Großbaustelle 793. Das Kanalprojekt Karls des Großen zwischen Rhein und Donau*, Ed. Peter Ettel & Falko Daim & Stefanie Berg & Hobohm Lukas Werther & Christoph Zielhofer, Mainz: Verlag, 2014.

Zimmermann, Harald, "Papstabsetzungen des Mittelalters," *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, Volume 69, Issue 1-2, (1961): 1-84.

Zimmern, Matthew, *Hagiography and the cult of saints in the diocese of Liège, c. 700-980*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, St.Andrews Üniversitesi, 2007.

Živković, Tibor, 'Uspenskij's Taktikon and the Theme of Dalmatia', *Σύμμεικτα*, 17 (2005): 49–85.

Zori, Davide, *Age of Wolf and Wind Voyages through the Viking World*, New York: Oxford University Press, 2024.

Zöllner, Erich, *Geschichte Österreichs: von den Anfängen bis zur Gegenwart*, (Münih: Verlag, 1990), 51-53. Peter Classen, "Bayern und die politischen Mächte im Zeitalter Karls des Großen und Tassilos III," Classen, *Ausgewählte Aufsätze*, (1983):231-248.